son devir OSMANLI ULEMASI

SADIK ALBAYRAK

3

Düzenleyen:bilginDK
2018-07-08

Milli Gazete
YAYINLARI

Sadık ALBAYRAK

SON DEVİR OSMANLI ULEMASI
(İlmiye Ricalinin Teracim-i Ahvali)

CİLD 3

MEDRESE YAYINEVİ

Yeşil Tulumba Sokak No: 10
Zafer Han, Kat: 4/27 Aksaray — İstanbul

Muhabere Adresi: P.K. 635/İSTANBUL

Medrese Yayınları nu : DÖRT - ÜÇ

— Her hakkı mahfuzdur.
Kısmen veya tamamen iktibas edilemez —

ZAFER MATBAASI

Zamana sığmayan müslümanın küfür çağına karşı
en güçlü silâhı «KİTAB»dır.

Hz. Muhammed (s.a.v.) Efendimiz buyuruyor ki :

«KİM BİR MÜMİNİN HAYATINI YAZARSA, SANKİ ONA HAYAT VERMİŞ GİBİDİR.»

Bu eserde yer alan ulemanın ruhaniyeti mecur
olmamıza vesile olur ümidiyle... S.A.

K

KADEM EFENDİ (Batumlu)

Tantaoğlu İsmail Ağa'nın oğlu olup 1296 h. senesinde Batum'da doğmuştur. Memleketinden hicret ederek Sapanca'ya gelmiş ve arapça tedrîsinden sonra İstanbul'a gelmiştir. Fatih Dersiâmlarından Ahmet Raşit Efendi'nin derslerine devama başlamıştır. h. 1323'de hocasından icâzet almış ve devam etmekte bulunduğu Mekteb-i Kudât'tan Şaban 1329'da iyi derecede mezun olmuştur.

Mektebten mezuniyetini müteakib Teşrinisanî 1327'de Söke Kazası Nâibi olmuştur. Ağustos 1322'de Söke'den ayrılıp Karaburun'a kadı tayin edilmiştir. (Sicil def. c. 2, sh: 172)

MUHZİRZÂDE KADİR EFENDİ (Denizlili)

Ali Ağa'nın oğlu olup h. 1282'de Denizli'de doğmuştur. Denizli'de rüştiyeyi bitirip Cezayirli Medresesi'nde müderris Hâfız Mehmet Hilmi Efendi'den okumağa başlamıştır. İcâzet aldıktan sonra Denizli Livası Şer'iyye Mahkemesi Mukayyidi olmuş ve Mayıs 1312'de Kassam Kâtibi ve 1323'de de Başkâtib olmuştur. Urla ve Soma Nâibliklerinde bulunduktan sonra Temmuz 1333 (1917) tarihinde Denizli Livası Kassam Kâtibliğine nakletmiştir. (Sicil defteri, c. 4, sh: 10)

ES-SEYİT EL-HAC KÂMİL EFENDİ (İstanbullu)

«Osman Kâmil Efendi» ismi ile bilinirdi. Lâkabı ise «Tarsusîzâde» idi. Fatih Dersiâmlarından ve İkinci Mahmud devri Huzur dersleri muhatablarından müderris Tarsusî El-Hac Mehmet Raşit Efendi'nin oğludur. Cumadelaher 1236 h. senesinde Fatih civarında Emir Buharî yakınında Hoca Hayreddin mahallesindeki Camî'in bitişiğindeki evde doğmuştur. Altı yaşında iken Hırka-i Saâdet karşısında

Şeyh Ali Paşa Camii bitişiğinde bulunan mektebte Za'ralı Hâfız Ahmet Efendi'den hâfızlığa başlamış ve sekiz yaşında Fatih Camiinde arapça okumağa başlamıştır. Yerköylü Hâfız Ali Efendiden okuyarak icâzet almış ve hocası kendisini kendi yerine derse çıkarmıştır. Ayrıca Trabzonlu el-Hac Ahmet Fâiz Efendi, Vidinli Mustafa Efendi, Ahiskalı Osman Efendi, Kırımlı Selim Efendi, Hattat Şevki Efendilerden hadis, şifâ-i şerif, ferâiz ve hat icâzetnâmeleri almıştır. Mekteb-i Müneccimîn Birinci Mümeyyizi Eşref Efendi'den de müneccimlik tahsil etmiştir.

1261 tarihinde Yahya Efendi Dergâhı Türbedârı, «Miftahu'l-Kulûb» müellifi, Nakşibendî ulularından es-Seyit el-Hac Mehmet Nûri Şemseddin Efendi'ye intisab etmiştir. On iki sene sonra şeyhinden müstahlef olmuştur.

Usûl-ü hadîsten «Birgüvî Tercemesi» ve belâgat ilminden «Zübte-i Kütubi'l-Kavîm» isminde iki eseri olup basılmamışlarsa da ikincisi Sultan İkinci Mahmud'a takdim edilmiştir.

1252 (1836) tarihinde ruûs imtihanını kazanmıştır. 1258 h.'den itibaren Huzur Dersleri muhâtablığına tayin edilmiş ve 1273 h. ye kadar bu vazifede kalmıştır. Bu tarihlerde Medine-i Münevver Mahmudiye Medresesi müderrisliğine tayin edilmiştir. 1281 h. de Medine'de verilen maaşla ailece geçinmesi mümkün olmadığını bildirerek Gebze Nâibi olmuştur. 1283 h. de Gemlik Nâibi olmuştur. Bir kaç sene sonra istifa etmiş ve teklif olunan niyâbetleri kabul etmediğinden açıkta kalmıştır. Bursa Merkez Nâibliğini yaptığı gibi 1293 h. de İstanbul'da Evkaf-ı Humayûn Müfettişi olmuştur: (1291/1875).

Kânunisani 1292 (1876) tarihinde Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iye Azâsı olmuş ve Şubat 1296 (1880)'da da İstanbul Kadı Müşaviri olmuştur. Meclis-i İntihab-ı Hükkâm âzalığı da yapmış ve bir müddet sonra müşavirlikten Kassam-ı Askeri memuru olmuştur : Şubat 1296/1880. Eylül 1298 (1882)'de Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye ve Meclis-i İntihab-ı Hükkâm reisliklerine getirilmiştir.

Haremeyn ve İstanbul Pâyelerine nâil olduğu gibi Anadolu Sadareti Pâyesini ihraz etmiştir. Müneccimbaşılık da yapmıştır : 1296/1880'de.

1304 (1888) senesi Teşrinisani'sinde bizzat Anadolu Kazaskeri olmuştur.

İlmî rütbesi Safer 1252'de İbtidai Hariç İstanbul Müderrisliğine getirilmiş ve Şevval 1260'da Hareket-i Hariç'e terfi etmiştir. Silsile yoluyla Şevval 1282'de Musıla-i Süleymaniye ve Şevval 1283'de de Hamise derecelerine terfi etmiştir.

Şaban 1307'de Rumeli Pâyesini kaşanmış ve 1298 h. de Birinci Rütbeden Mecidî ve 1300 h. de de İkinci Rütbeden Osmanlı nişanları kendisine ihsan edilmiştir.

Anadolu Sadâretinden bir yıl sonra Teşrinievvel 1305'de ayrılmıştır. 1308'de hayatta idi.

19 Şevval 1313 - 22 Mart 1312 (1896) de vefat etmiştir. **(Dosya : 82).**

KÂMİL EFENDİ (Hacı Ademoğlu) (Oflu)

Müderrislerden Mustafa Efendi'nin oğlu olup h. 1288'de Of'un Holaysa Köyünde doğmuştur. Köyünde ilk mektebi bitirip Holaysa Medresesinde müderris İbrahim Hakkı Efendi'den arapça okuyarak Zilkade 1318'de icâzet almıştır. Bu hocasından ferâiz tedrîs ettiği gibi Yusuf Efendi'den de hadîs tahsil etmiştir.

Şevval 1323'de (1905) tarihinde Maçka'nın merkezi olan Cevizlik'te Feyziyye Medresesi müderrisi olmuş ve bilâhare Teşrinievvel 1331'de Maçka Müftüsü olmuştur.

Haziran 1926'da Maçka'da bulunuyordu. **(Sicil defteri, c. 7, sh: 195, dosya nu: 2456)**

KÂMİL EFENDİ (Zileli)

Zile Müftüsü Abdurrahman Gaznevî Efendinin vefatı ile 1326'de boşalan Zile Müftülüğüne pek çok ihtilâflardan sonra merhum müftünün oğlu Rıf'at Efendi'ye verilmeyip Topçuzâde Kâmil Efendi'nin seçilmesi kaza halkını birbirine düşürmüştür. Yörüklerin halkı ve eşrâfı korkutarak zorla rey verdirmeleri leh ve aleyhte Meşihât'a müracaata sebeb olmuştur.

Kâmil Efendi'nin daha sonra Nisan 1328'de Tokat'tan Mebus seçilmesi bu işin politik bir çalışmanın mahsulü olduğunu gösterir. Halk da bundan müştekî idi. **(Dosya: 2396)**

KÂMİL EFENDİ (?)

Osman Efendi'nin oğlu olup 1290'da doğmuştur. Tahsilini müteakip Nisan 1321'de Fatih Camiinde derse başlamıştır. Ruûs imtihanını kazanarak dersiâm olmuştur. 15 Eylül 1325'de vefat etmiştir **(Dosya nu: 890)**.

HACI KASIM EFENDİ (Zaholu)

Şafiî ve Abbasî sülâlesinden Şeyh Yusuf Efendi'nin oğlu olu

h. 1265'de Zaho'da doğmuştur. Nakşibendî Tarikatine mensubtu, Zaho ve Musul medreselerinde okumuştur.

Mart 1326'da Zaho Müftüsü olmuş ve Teşrinievvel 1332'de tekaüde sevk edilmiştir. (Dosya nu: 2719)

KASIM MEHDİ EFENDİ (Ermenekli)

Müderris Hırdezâde Hüseyin Hüsnü Efendi'nin oğlu olup 1255 h. de Ermenek'te doğmuştur. Hadım müftüsü Hacı Emîn, Kayseri'de Müderriszâde Alîm ve Bodrumî Ömer Lütfi Efendilerden üç adet icâzetnâme almıştır.

Mart 1306'da Gülnar Kazâsı Nâibi olmuş ve 1309'da (1893) senesinde Gülnar Nâibliğinden ayrılmış ve iki sene açıkta kalıp 1311 (1895) de Akseki Nâibi olmuştur.

29 Mart 1314 (1898) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 2679)

KASIM ZÜHTÜ EFENDİ (Kemahlı)

Abdullah Efendi'nin oğlu olup 1240 tarihinde Kemah'da doğmuştur. Okunması şart olan ilimleri bitirerek icâzet almış ve ruûs imtihanını da kazanarak Teşrinievvel 1280 (1864) tarihinde Fatih Dersiâmı olmuştur.

Dârü'l-Hadîs-i Süleymaniye Müderrislerinden olan mümaileyh Fatih Camiinde icâzet vermiş ve 5 Kânunievvel 1305 (1889) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya: 229).

KEMAL EFENDİ (Üsküplü)

Hacı Kemal Efendi, Üsküp'te müderrisken harp dolayısiyle 1328'de hicretle Salihli'ye gelmiştir. 1330'da İstanbul'a gittiği ve o sıralarda ne ile iştigâl ettiği bilinmiyordu. (Dosya nu: 4614)

KEMALEDDİN EFENDİ (Malatyalı)

Sâbık Musul Nâibi, müderris Süleyman Salim Efendi'nin oğlu olup 1250 h. senesinde Malatya'da doğmuştur. Malatya'da büyük üstadlardan Abbas, Harput'ta müftü Dellâlzâde Mehmet, Tarsus'ta Kabakzâde Osman, Hama'da Şeyh Züheyr ve Şeyh Mehmet ile İstanbul'da el-Hac Hâfız Galip ve Şeyh Temîmî Efendilerden arapça ve dinî dersler okumuştur.

Haziran 1295'de Manastır Vilâyeti İsti'naf Mahkemesi Ceza Dairesi Reisliğine tayin edilmiştir. İki ay sonra da Manastır Merkez Nâibi olmuştur. Bu arada Antek Mevleviyeti de kendisine tevcih edilmiştir.

Ağustos 1298'de Van, Mart 1300'de Erzurum, Ağustos 1302'de Elâzığ, Mayıs 1308'de Ankara, daha evvel Trablusgarb Mevleviyeti, Eylül 1308'de Konya, Mart 1309'da Beyrut Merkez Nâibi olmuştur. Haziran 1311'de Mekke Mevleviyeti, Mart 1313'de Haleb, Teşrinievvel 1314'de Bağdat Nâibi olmuştur. Mart 1319'da ikinci defa Mekke Mevleviyetini zabt etmiş ve Mart 1320'de Yemen Merkez (San'a) Nâibi olmuştur. Yemen'de teşekkül eden «Hey'et-i İslâhiye» âzası olmuştur.

h. 1283'de uhdesine Bursa Müderrisliği, Şevval 1296'da Bilâd-ı Devriye'den Anteb, Safer 1307'de Trablusgarb, Ramazan 1309'da Mahreç, Ramazan 1310'da Bilâd-ı Hamse, Zilhicce 1312'de Haremeyn ve Rebiulevvel 1317'de İstanbul Pâye-i Refi'i tevcih olunmuştur.

Hastalığından mütevellit emekli olmuş ve daha önce Yemen'de Nâiblikten 6 bin ve mezkûr âzalıktan da 10 bin kuruş maaş alırken Teşrinievvel 1323'den itibaren de tarîk maaşı olarak 1515 kuruş alıyordu.

On iki kişilik ailesini geçindiremiyecek derecede fakir olduğundan kendisi ile aynı rütbeden olanların 4 bin kuruş almalarından müştekî olarak verdiği istidalar ka'le alınmamış (1) ve 24 Teşrinisani 1325'de emekli olmuştur.

Bir kaç yıl sonra da vefat etmiştir. **(Dosya nu: 2197)**

KEŞŞAF EFENDİ (Malatyalı)

Kirişçizâde Mustafa Efendi'nin oğlu olup 1278 h. de Malatya'da Cevherzâde Mahallesinde doğmuştur. Malatya'da Hoca Yusuf Efendi Medresesi'nde, bir müddet memleketi dışında okumuş (Divriğili Ali ve Hasan, Kilisli Hocazâde Mantıkî Abdullah Efendilerden) ve İstanbul'da Hâfız Şakir ve Âtıf Bey Efendilerden ders görerek memleketine dönmüştür. Malatya'da ulemâdan el-Hac. Süleyman Efendi'den Nisan 1305'de icâzet almıştır.
latya Müderrisi olmuştur.

Mart 1314'de Söğütlü Camii vâizi olmuş ve okuttuğu talebelere 20 Ağustos 1325'de icâzet vermiştir. Mart 1326'da resmen Malatya müderrisi olmuştur.

Uhdesine Eylül 1313'de İbtidaî Hariç Edirne (Sâdise-i Tayfur Bey Medresesi) Müderrisliği tevcih olunmuş ve Kânunievvel 1323'de İbtidaî Dahil'e terfi etmiştir.

Eylül 1926'da Malatya Lisesi muallimlerindendi. **(Dosya nu : 2695)**

---

(1) 1 ve 2 numaralı vesikalara bakınız.

KİRAMEDDİN EFENDİ (İstanbullu)

«Nasuhîzâde» şöhreti ile bilinip Muhyiddin Efendi'nin oğludur. h. 1272'de İstanbul'da doğmuştur. Rüştiyeyi 1287 (1871) senesinde bitirmiştir. 16 yaşında iken Hazine-i Hassa Mektubî Kalemi'ne girmiştir.

1290 (1874) tarihinde Hazine-i Hassa İdare Meclisi Kalemi'ne nakletmiştir. 1295 (1879) senesinde Adliye Nezareti Muhasebe Kalemi Taşra Mehâkim Ticaret Masası Muavini olmuştur. Kânunisani 1319'da mezkûr masanın mümeyyizi olmuştur.

Eylül 1326'da bu vazifeden ma'zûl sayılmış ve Ağustos 1331'de tekaüde sevk edilmiştir.

14 Mart 1337 (1921) tarihinde Meclis-i Meşâyih Azalığına tayin edilmiş ve çok geçmeden mezkûr azâlıktan 1 Eylül 1337'de tekaüde sevk edilmiştir. **(Dosya nu: 3957)**

L

LOKMAN EFENDİ (Külâhlıoğlu) (Torullu)

İzmir Pâyesini haiz Gümüşhane Müftüsü Mehmet Hakîm Efendi'nin oğlu olup Ağustos 1296 (1880) tarihinde Torul'un Manastır Karyesinde doğmuştur. Babasından hususî olarak ders görmüş ve babasının 1309 (1893)'da Torul Müftüsü olması ile bu tarihten itibaren Torul Medresesinde dört sene ve yine babasının 1312 (1896)'de Gümüşhane Müftüsü olunca burada bulunan ve Kanunî'nin ihyâ ettiği Süleymaniye Medresesinde derse devam etmiş ve 1322 (1906)'de babasından icâzet almıştır.

İcâzetinden sonra 28 yaşında Süleymaniye Medresesi Müderris vekili olmuş ve müderris Salih Efendi'nin **Vakfıkebîr Medresesi** müderrisliğine tayini ile açılan müderrisliğin imtihanını kazanarak Mayıs 1329 (1913) tarihinde resmen **Gümüşhane Süleymaniye Medresesi Müderrisi** olmuştur. **(Dosya nu: 3256)**

LÜTFÎ (Lütfullah) EFENDİ (Leskovikli)

Yanya'da Arslan Paşa Camiinde medfun Sa'diye Tarikatı meşayıhından ve müderrislerden el-Hac eş-Şeyh Süleyman Azîz Efendi'nin sülâlesinden eş-Şeyh Abdülhadî Efendi'nin oğludur. Babası da Sa'diye Tarikatinden idi. Mart 1273'de Leskovik'te doğmuştur. Leskovik medresesinde arapça okumuştur. Türkçe ve rumca bilirdi. Ana dili arnavutça idi.

1300 (1884)'de Leskovik Bidâyet Mahkemesi Ceza Dairesi zâbıt kâtibi olmuştur. Dört sene sonra da Şer'iyye Mahkemesi Baş-kâtibi olmuştur. Yirmi iki sene bu vazifede kalmış ve bu müddet içinde altı defa kaza nâb vekâletinde bulunmuştur.

14 Mayıs 1323'de Leskovik Kazası Müftüsü olmuştur. 1328 (1912)'de müftü idi. **(Dosya nu: 5059)**

LÜTFULLAH EFENDİ (Erzurumlu)

Mustafa Efendi'nin oğlu olup 1266 h. de Erzurum'da doğmuştur. Dinî tahsilinden sonra Eylül 1294'de Erzurum Askerî İdadisi Arapça muallimliğine tayin edilmiş ve 1314'e kadar hem lisede hem de Askerî Rüştiye (Ortaokul)'de arapça muallimliği yapmış ve Teşrinievvel 1314'de Erzurum Müftüsü olmuştur.

16 Ağustos 1323 (1907)'de mâ'lûlen emekli olmuştur. (Dosya nu: 318)

M

MAHMUT EFENDİ (?)

1265 h. tarihinde doğmuştur.

Teşrinisani 1314/1898'de Rumkale Nâibi olmuştur. Daha sonra Cem'aîn, Cenîn Nâibliklerinde bulunmuş ve Nisan 1324/1908'de Halîliü'r-Rahman Kazası Nâibi olmuştur. Burada pek fazla bir vazife görememiş ve aynı yıl içinde 11 Kânunievvel 1324/1908'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3728)**

MAHMUT EFENDİ (Adıyamanlı-Hasnımansurlu)

Poduroğlu Mustafa Efendi'nin oğlu olup Teşrinisani 1287'de Adıyaman'da Hoca Ömer Mahallesinde doğmuştur. Önce memleketinde tahsil görüp akabinde Kayseri'ye gidip orada bulunan **İmhanî Medresesinde** dokuz sene kadar tahsil görüp 1316/1900 tarihinde icâzet almıştır. İcâzet aldığı hocanın adı Emîn Efendidir.

Elâzığ'da imtihan olarak Mayıs 1326/1910'da Adıyaman'da bulunan **Cami-i Kebîr Medresesi** müderrisliğine tayin edilmiştir. Daha evvel 1317/1901 tarihinde Şarkîkaraağaç'da bulunan **Ziyaiyye Medresesinde iki sene müderrislik yapmıştır.**

Daha sonra Adıyaman müftülüğü için açılan imtihanda Şer'iye Mahkemesi başkâtibi Hacı Mehmed'in (9), Hocazâde Hidâyet Efendi'nin (10) reyine karşılık (15) rey alarak Hasnımansur (Adıyaman) Müftüsü seçilmiştir. (Kânunisani 1332/1916). **(Dosya nu: 3446)**

MAHMUT EFENDİ (Bağdatlı)

Molla Halil Efendi'nin oğlu olup 1293 senesinde Bağdat'ta doğmuştur. 1307/1891 senesinde hükümet tarafından okutulmak üzere taleb edilen 12 talebe arasında İstanbul'a gelmiş ve Kadıçeşme yakınında Moralı Osman Efendi Medresesinde ikamete başlamıştır.

Önce Bayezit dersiâmlarından Harputlu Abdüllâtif Efendi'den, sonra yerine tayin edilen İstanbullu Fatih dersiâmlarından meşhur hoca Ahmet Ramiz Efendi'den okumağa başlamıştır. Bir müddet sonra Merzifonlu Mustafa Efendi'den okumağa başlamışsa da onun vefatı ile tekrar Ahmet Ramiz Efendi'den okumağa başlamıştır. Nihayet bu son hocasından tahsilini ikmâl ederek 1318/1902 senesinde icâzet almış ve bunun mükâfatı olarak gümüş liyakat madalyası ile taltif edilmiştir.

1322/1906'da Bağdat'ta Şeyh Siracüddin Medresesi müderrisi olmuştur. 1326/1910'da aynı vazifede idiler. (Dosya nu: 911)

MAHMUT EFENDİ (Burdurlu)

«Firakizâde» şöhreti ile bilinirdi. Babasının adı Hâfız Ahmet olup tüccar sınıfından idi. Teşrinievvel 1285/1869 tarihinde Burdur Kazasının Hacı Ahmet Mahallesinde doğmuştur. Yedi yaşında iken Hacı Ömer Mahallesinde bulunan Akkavuk Mektebi Muallimi Sivaslı Zâde Hâfız Ahmet Efendi'den Kur'an hıfzı ile yazı san'atından rik'a ve ta'lik öğrenmiştir. On dört yaşında Çınaraltı Mahallesinde bulunan Zekeriyya Medresesi müderrisi Hacı Veli Efendi'den dört sene ders okumuş ve 18 yaşında iken (1303/1887) yine Burdur'da bulunan Hacı Ahmet Mahallesindeki Hacı Yahya Efendi Medresesinde bedi', beyan, Beyzavî... gibi ilimleri okuyarak 28 yaşında iken (1313/1897) tarihinde icâzet almıştır. 1314/1898 tarihinde İstanbul'a gelerek Çelebi Hacı Mehmet Ağa Medresesine kayıt ve kabul edilerek Muğlalı Ali Rıza, Eğinli Rahmi ve Çarşambalı Hacı Ahmet Efendilerden ders okumuştur. Rahatsız olduğu için İstanbul'daki tahsilini bırakarak memleketine gitmiş (Mart 1318/1902) ve Hacı Yahya Efendi Medresesinde 1325/1909 senesine kadar müderrislik yapmıştır. Bu tarihte tekrar İstanbul'a gitmiş ve Muğlalı Ali Rıza Efendi ile Medineli Hacı İsmail Efendilerden icâzet almıştır.

1326/1910 tarihinde Karacasu Kazası Müderrisliğine tayin olunmuştur: (1 Nisan 1326).

Mümaileyh (Mahmud Nedîm) adı ile bilinirdi.

Karacasu Müderrisi olarak hizmet etmiş ve Şubat 1333 (1917) tarihinde izinsiz vazifeden ayrılıp nerede bulunduğunun bilinmediğine dair kaza kaymakamlığının iş'arı vâkî olmuştur. (Dosya nu : 1831)

MAHMUT EFENDİ (Dârendeli)

«Sofizâde» denmekle meşhur olup Mehmet Ağa'nın oğludur.

1240/1824 senesinde Dârende'de doğmuştur. İlk mekteb tahsilinden sonra ilme olan hevesinden dolayı Uşak'a gidip orada bulunan Ayıntabîzâde Hacı Ahmet Efendi Medresesinde, buradan Sivas'a gelip Gök Medresedede Dârendeli Hacı Salih Efendi'den ilim tahsiline çalışarak burada epeyce kalmış ve bu hocasının izni ile Kayseri'ye gidip Kurşunlu Dâiresinde Atmacakoyun Müftüsü Hacı Arif Efendi'den okumağa başlamıştır. Akabinde İstanbul'a gelip Edirnekapı yolunda Nişancı Medresesinde ikametle Kavalalı Yusuf Efendi'den, onun vefatı ile de Fatih dersiâmlarından ve sâbık Şeyhülislâmlardan Kara Halil Efendi'den son ilimleri tahsille mümaileyh'ten 1278 h. de icâzet almıştır.

İcâzet aldıktan sonra Çorum'a gitmiş ve orada talebe yetiştirmeğe başlamıştır. Sılâ için memleketine gidip oranın hâlini perişan görünce Dârende'de kalmağa karar vermiş ve yıkılmış olan camilerden sadece Şeyh Hamîd Efendi'nin Cmaiini ihyâ edip sekizon kapılı bir medrese ile bir tekke yapmıştır. Ve böylece burada ilimle uğraşmağa başlamıştır. Nihayet Kânunievvel 1306/1890 tarihinde halkın arzusu üzerine Dârende Müftüsü olmuştur.

Haziran 1312/1896 tarihlerinde Dârende Müftüsü bulunuyordu. **(Dosya nu: 1021)**

MAHMUT EFENDİ (Diyarbakırlı)

Yusuf Ziya Efendi'nin oğlu olup 1264 h. senesinde Diyarbakır'da doğmuştur. Babası Hüsreviye Medresesi müderrisi idi. «Nârdân Kemukîzâde» şöhreti ile bilinirlerdi. Hususî muallimden dinî tahsilini bitirerek 1312 h. de icâzet almıştır. Arapça ve kürdçe bilirdi.

33 yaşında iken Haziran 1297/1881 tarihinde Diyarbakır'da bulunan ve babasının da müderrisi bulunduğu Hüsreviye Medresesi müderrisi olmuştur. Bir yıl kadar Diyarbakır Müftülüğü kâtibliğinde bulunmuşsa da Mayıs 1311/1895'de Bidâyet Mahzemesi Azası olmuştur. Ceza Mahkemesi Reis Vekili ve Dârü'l-Muallimîn Muallim vekilliği de yapmış ve Şubat 1317/1901'de Vergi İdaresi Ta'dilât Komisyonu âzası olmuştur. Bir müddet sonra Evkaf İdaresi Komisyon âzası, Hukuk Mahkemesi Azası, İsti'naf Ceza Dairesi âzası olmuş ve Nisan 1324/1908'de Diyarbakır İsti'naf Dairesi Ceza Reis vekilliğine tayin edilmiştir. Üç ay sonra da Diyarbakır İsti'naf Müddei Umumî vekili olmuştur.

Hüsreviye Medresesi müderrisliği yanında ifa ettiği bu hizmetler dışında Diyarbakır Fetvâ Müsevvidi olmuş ve Mart 1331/1915'de yaş haddinden dolayı 65 yaşını ikmâl ettiğinden emekliliği dol-

muşsa da yerine geçecek ehliyetli zevat bulunmadığından Vekiller Heyeti kararı ile bu vazifede kalmasına dair emir vâki olmuştur. **(Dosya nu: 2288)**

MAHMUT EFENDİ (Goryanlı)

«Ebû Rahîs» lâkabı ile meşhurdu. Babası Trablusgarb Vilâyetine bağlı Goryan Kazası Müftüsü eş-Şeyh Mehmet Efendi'dir. 1291 h. senesinde Goryan Kazasında doğmuştur. Önce memleketinde bulunan **İbni Yakup Medresesinde** ve akabinde 1210/1894'de Mısır'a gidip **Camiu'l-Ezher**'de tahsiline devama başlamıştır. Burada Hanefi ve Mâliki Mezheblerinin fıkıh kitaplarını okuyarak müderrislerden beş adet icâzetnâme almıştır.

İcâzetini müteakip memleketine gelerek yukarıda zikri geçen **İbni Yakup Medresesinde** ilmi çalışmalara başlamıştır. Sonradan bir müddet Trablusgarb'da bulunan **Ahmet Paşa Medresesinde** müderrislik yapmıştır.

Tedrisle meşgulken 34 yaşında Trablusgarp Vilâyet Encümeni'nin kararı ile Hums Sancağı Müftülüğüne 1323/1907'de tayin edilmiştir. **(Dosya nu: 1363)**

MAHMUT EFENDİ (Hekimhanlı)

«Kozagözlü Zâde Hacı Mahmut Rahmi Efendi» adı ile şöhret bulup lup İsmail Efendi'nin oğludur. 1274 h. senesinde Hekimhan'da doğmuştur. Mayıs 1301/1885 tarihinde Hekimhan Kazası Rüştiye mektebi muallimi olmuş ve bu muallimliği yanında aynı mektebin Hat (Yazı) Muallimliğine, Nisan 1314/1898'de tayin edilmiştir. Haziran 1327/1911'de muallimlikten ayrılarak Akçadağ Müftüsü olmuştur. Eylül 1333/1917 tarihinde emekli olmuştur. **(Dosya nu: 2669)**

MAHMUT EFENDİ (el-Attasî) (Humuslu)

Babası Suriye'de yetişen meşhur ulemâdan Attasîzâde eş-Şeyh Mehmet Efendi el-Mahmud'dur. Mahmut Efendi'nin hâl tercemesindeki ifadesine göre, babası Humus'taki bütün ulemâ ve müderrislerin üstadı idi. Ayrıca **Cami-i Kebîr Müderrisi** idi. 1271/1855 tarihinde Humus'ta doğmuştur. Tahsil hayatında Humus'ta **Pazarbaşı Medresesinden** başlayıp Mısır'da Ezher Şeyhi Selim Efendi en-Nesrî el-Maliki, el-Hüseyin Müderrislerinden Şeyh Mehmet Efendi, Trablusşam ulemâsından Şeyh Hasan el-Cisr ve Şeyh Ali Reşit Efendi ile Şam ulemâsından Şeyh Bekrî el-Attar, Şeyh Abdullah el-Bekrî, Humus ulemâsından babası eş-Şeyh Mehmet el-Attasî, amcası Humus

müftüsü Halid el-Attasi Efendilerden ders görmüştür. Bu zevattan birer icâzetnâme aldıktan sonra Humus'ta tedrîse başlamıştır. Arapça bilir, Türkçe'ye de âşina idi.

1300 h./1882 senesinde Suriye Vilâyeti Maarif Müdürlüğünde imtihan olarak Baalbek Kazası Rüştiye Muallimliğine tayin edilmiştir. Beş sene kadar hizmet edip 1305 h./1887 senesinde istifa etmiştir. İstifası ile Humus Şer'iyye Mahkemesi Başkâtibi olmuştur. 1321 h./1903 senesinde başkâtiblikten istifa etmiş ve mahalli ulemânın taleb ve tensibi ile Humus'ta **Pazarbaşı Medresesi** Müderrisliğine tayin edilmiştir. 1325/1909'da imtihan olarak maaşa bağlanmıştır. Maaşa bağlanması ile Humus Müderrisliğine terfi etmiştir

İlim öğretimi ile hayatını devam ettiren Mahmut el-Attasi Efendi, Eylül 1330/1914 tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 2177)**

MAHMUT EFENDİ (İstanbullu)

«Şehâbeddin el-Üveysî» şöhretiyle bilinirdi. Mahreç mevâlisinden Hırka-i Şerîf Şeyhi Ahmet Es'at el-Üveysî Efendi'nin oğludur. 1300/1884 senesinde Hırka-i Şerîf'de doğmuştur. Melek Efendi ve Hadikatü'l-Maarif Mekteblerinde orta tahsilini bitirmiştir. Bir müddet de sülüs ve nesih yazısı öğrenmiştir. Hususî olarak Fatih Dersiâmlarından Ürgüblü Şerîf Efendi'den arapça okumuştur.

Babasının vefatı ile Zilka'de 1321'de Hırka-i Şerîf Şeyhi olmuş ve ilmî bakımdan uhdesine Şevval 1321'de İbtidaî Hariç İstanbul Müderrisliği ruûsu tevcih olunmuştur. Zilkade 1322'de Hareket-i Hariç'e ve Ramazan 1325'de de Hareket-i Dahil'e terfi etmiştir.

Haziran 1326 (1910) tarihlerinde İstanbul Müderrislerinden ve Hırka-i Şerîf Şeyhi bulunuyordu. **(Dosya nu: 397)**

MAHMUT EFENDİ (Karadağlı)

Karadağ Nâhiyesi müderrisi Muhammed Efendi'nin oğlu olup h. 1272 tarihinde Süleymaniye Livasına bağlı Karadağ Nahiyesinde doğmuştur. Önce babası ve kardeşi Abdurrahman Efendi'den **Karadağ Medresesinde** okumuş ve akabinde Kâzımiye'de bulunan **Ebu Yusuf Medresesinde** tahsiline devam ederek buradan icâzet almıştır. Arapça, farsça, türkçe ve kürtçe bilirdi.

1312 Mart'ında (1896) 40 yaşında iken Cezire Kazası Müderrisliğine tayin olunmuş ve beş sene burada tedrîsle uğraştıktan sonra Hanikîn Kazası Müderrisliğine tayin edilmiştir: (1317/1901). Burada yedi sene kadar vazife gördükten sonra Ağustos 1325/1909 tari-

hinde Hanikin Müderrisliği kaldırılmış ve iki yıl sonra da (1327/1911) de Hanikîn Müftüsü olmuştur. (Dosya nu: 2018)

MAHMUT EFENDİ (Kostantiniyyeli)

«Hanefîzâde» Abdurrahim Efendi'nin oğlu olup Temmuz 1277 senesinde Cezayir'in Kostantiniyye şehrinde doğmuştur. Önce memleketinde hâfızlığı ikmâl ile Kahire'de Ezher Medresesi'ne girmiştir. Beş sene kadar Ezher'de okumuş ve hastalığından dolayı okumayı bırakmıştır. Lâzkiye'ye bağlı Sahyûn Kazâsına gelmiştir. 1314/1898'den 1324/1908 senesine kadar burada ders okutmuş ve bu tarihte Sahyûn Müftüsü olmuştur.

Daha sonra aynı vilâyete bağlı Merkab Kazası Müftüsü olmuş ve 1334/1918 tarihlerinde Merkab Müftüsü bulunuyordu. (Dosya nu: 2120)

MAHMUT EFENDİ (Prizrenli)

Sipahizâde Hüseyin Lokman Efendi'nin oğlu olup 1259 h. senesinde Prizren'in Zor Karyesinde doğmuştur. İlk mektebi bitirdikten sonra merhum Prizren Müftüsü Hacı Tahir Efendi Medresesinde on iki sene ders görmüştür. Türkçe ve bulgarca bilirdi.

Şubat 1297 senesinde 31 yaşında iken Loma Kazası Nâibi olmuştur. Daha önce de dokuz sene kadar aynı kazada mahkeme başkâtibliği yapmıştır.

Yirmi dört sene Loma Nâibliği yapmış ve Ağustos 1321'de emekli olmuştur. (Dosya nu: 211)

MAHMUT EFENDİ (Rizeli)

Rizeli Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1257 h. de Rize'de doğmuştu. Dinî tahsilini bitirdikten sonra Kânunisani 1319/1903 tarihinde Fizan'a bağlı Sûknâ Kazası Nâibliğine tayin edilmiştir. 1321/1905 tarihine kadar burada nâiblik (kadılık) yapmış ve bu tarihten itibaren de Van'a bağlı Şemdinan Kazası Nâibliğine tayin edilmiştir. Burada fazla hizmet etmeğe imkân bulamadan 19 Kânunisani 1322/1906 tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 3077)

MAHMUT EFENDİ (Şamlı)

Kutbu'l-ârifîn Abdülganî en-Nablusî Hazretlerinin ahfâdından Şam ulemâ ve eşrafından İbrahim Efendi'nin oğlu olup 1255/1839 tarihinde Şam'da doğmuştur. Şam ulemâsından tahsil görmüştür. Arapçanın yanında oldukça Türkçe bilirdi.

13 Yaşında iken devlet hizmetine girmiş ve Şam Şer'iyye Mahkemesi mukayyidi olmuştur. Dört sene sonra Muharrem 1273'de Kâtib olmuş ve 1279 h. de Başkâtib nasb edilmiştir. Bir yıl sonra da İstanbul'a gelip Bâb Mahkemesine dâhil olmuştur. Akabinde Şam'a avdet edip on bir sene kaza ve nahiye nâibliklerinde bulunduktan sonra Şaban 1294'de Vadiyu'l-Acem Kazası nâibi olmuştur. Receb 1295'de becayiş suretiyle Havran'a bağlı Kuneytıra Kazası niyâbetine geçmiştir. Akabinde İstanbul'a gelmiş ve yine Bağdat'a bağlı Hille Niyâbetine tayin edilmiştir: Receb 1297. Yalnız buranın havası ve suyu ile imtizaç edemediğinden Trablusşam'a bağlı Hasnü'l-Ekrat Kazası nâibliğine tayin edilmiştir. Muharrem 1299'da Baalbek, Şevval 1300'de Havran'a bağlı Açlun (İçlûn) Niyâbetine, Rebiulâher 1309'da Kudüs Merkez Nâibi olmuştur.

Zilkade 1308'de Kudüs Pâyesine nâil olduğu gibi, Recep 1308'de Üçüncü rütbeden Osmanlı nişanı kendisine ihsan kılınmıştır.

16 Şubat 1311 (1895) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 3723 ve Taşra Maaşat Defteri: 1310/1314, c. 2, sh: 33)

MAHMUT AZİZ EFENDİ (İstanbullu)

Hırka-i Saadet Camii Baş-kayyımı, müderris Ankaralı Mustafa Âsım Efendi'nin oğludur. 1280/1864 senesinde İstanbul'da Sofular Mahallesinde doğmuştur. İlk tahsilini Eskialipaşa'da Bağcı Mehmet Efendi İbtidaî Mektebinde, orta tahsilini de Fatih Askerî Rüştiye'sinde yapmıştır. Bilâhare Fatih Dersiâmlarından Tokatlı Hafız Şerîf Efendi'den okuyarak icâzet almıştır.

1301 h./1883 senesinde uhdesine İbtidaî Hariç Edirne Müderrisliği ruûsu tevcih olunmuş ve 1315 h./1897'de İbtidaî Dahil'e terfi etmiştir.

Temmuz 1308/1892'de Mahkeme-i Teftîş Kalemine dahil olmuş ve Mayıs 1315/1899'da üçüncü sınıf kâtib olmuştur. Teşrinisani 1322/1906'da ikinci sınıf kâtibliğe terfi etmiştir. Nisan 1333/1917'de Adliye ve Mezâhib Nezaretine geçmiş ve bir ara fenâ hareketleri tebeyyûn ettiği gerekçesi ile Haziran 1335/1919'da işten el çektirilmiştir. Fakat mahkemesinin men'i ile Temmuz 1336/1920'de tekrar eski vazifesine dönmüştür. (Sicil def.: c. 6, sh: 267)

MAHMUT BAYRAM EFENDİ (Silifkeli)

Ali Ağa'nın oğlu olup 1259/1843 senesinde Silifke'de doğmuştur. Medrese tahsilini Konya'da bitirip Konyalı Müsevvitzâde Abdullah Vahdî Efendi'den 1291 h. de icâzet almıştır.

Kânunisani 1293/1877'de İçel Sancağı Müftüsü olmuştur.

1307 h./1889'de uhdesine İbtidaî Hariç Bursa Müderrisliği ruûsu tevcih edilmiştir.

Kânunievvel 1324/1908'e kadar İçel Müftülüğünde kalmış ve bu tarihten itibaren İçel Mebusluğuna seçilmiştir. Kânunisanî 1327/1911'de mebusluğu son bulmuştur.

Mayıs 1329/1913'de tekaüt olmuş ve fakat Teşrinievvel 1329'dan evvel vefat etmiştir. (Dosya nu: 462 ve 1021)

MAHMUD CELÂLEDDİN EFENDİ (Adanalı)

Annesi tarafından seyyitlerden Şeyh Balcı Dede evlâdındandır. Babası Hüseyin Ruhî Efendi'dir. Adana'nın eski ailelerinden ve Adana Merkez Nâibi İmamzâde Hacı Sıtkı Efendi'nin torunudur. Babası 35 sene kadar Merkez Şer'iye Mahkemesi kâtibliğinde bulunmuştur. 1297/1881 tarihinde Adana'da dünyaya gelmiştir.

Adana'da Kayalıbağ Medresesinde fetvâ müsevvidi Hüsnü Efendi'den arapça ve dinî ilimleri tahsil ederek 1321/1905 senelerinde icâzet almıştır. Hadîs ilmini de Cami-i Kebîr Hatibi Hacı Ahmet Nef'i Efendi'den okumuştur.

İcâzetinden sonra on beş sene kadar Cafer Paşa, Hurmalı ve Hacı Hasan Ağa Medreselerinde tedrîs ile iştigâl etmiştir. Son zamanlarda Memiş Paşa Medresesinde de ders okutmağa başlamıştır.

1325/1909 senesinde Vilâyet Umumî Meclisi Azalığında ve ondan sonra da Vilâyet Encümeni âzalığında bulunmuştur.

15 Haziran 1335/1919 tarihinde Adana Merkez Müderrisliğine tayin edilmiştir. Temmuz 1336/1920'den itibaren Belediye Reisliği de yapmıştır.

Ramazan 1337/1919 tarihinde uhdesine Musıla-i Sahn Bursa (Hamise-i Sa'diye Medresesi) Müderrisliği ruûsu tevcih olunmuştur.

Adana Evkaf Müdürlüğü yapmış olan Hâfız Mahmut Celâleddin Efendi, Mart 1327'de Kâmil Efendi'nin kızı Zeliha ve Ağustos 1334'de Ahmet Efendi'nin kızı Tutî Hanımlarla evlenmiştir.

Temmuz 1338/1922'de aynı vazifede bulunuyordu. (Dosya nu : 5281)

MAHMUT CELÂLEDDİN EFENDİ (Bahçesaraylı)

Müderrislerden Habîbullah Efendi'nin oğlu olup 1259 h. tarihinde Kırım'da Bahçesaray Kasabasında doğmuştur. Bahçesaray'da bulunan **Zincirli Medresesi**'ne girmiş ve altı sene okuyup Silistre'ye gelmiştir. Burada bulunan **İvaz Paşa Medresesi**'nde tahsilini bitirmiştir. Akabinde Silistre'de bulunan **Saturî Medresesi**'nde talebe okutmağa başlamıştır.

1880 senesinde Silistre müslümanları tarafından Sofya'ya mebus tayin edilmiş ve 1885'de Silistre Müftüsü olmuştur. Bulgar Hariciye ve Mezâhib Bakanlığı'nın emri ile bir yıl sonra muvakkaten Vidin Müftü vekâletine tayin edilmiştir. Vidin müslümanlarının isteği üzerine resmen müftü olmuş ve bir buçuk yıl hizmetten sonra istifa etmiştir. Ziştovi kasabasında imamlık, hatiblik ve niyâbette bulunurken Silistre müslüman halkının istekleri ile 1890'da tekrar Silistre Müftüsü olmuştur.

Şubat 1315/1899 tarihlerinde Silistre Müftüsü idi. **(Dosya numarası: 305 ve 1032)**

MAHMUT CELÂLEDDİN EFENDİ (Gümüşhaneli)

İsmail oğlu Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1250 h. /1834 senesinde Gümüşhane'nin Haşre Köyünün Zeynili mahallesinde doğmuştur. İlk tahsilden sonra sıra ile Erzincan'da, Kayseri'de, Kilis'te ve Ödemiş'te okumuş ve Badıllı el-Hac İbrahim, Kayserili Damat Halîl, Kilisli Hocazâde Abdullah, Ödemişli Çakır Ahmet zâde Ahmet ve İstanbullu el-Hac Hâfız Nasuf Efendilerden ders görerek Ödemişli, Kilisli ve İstanbullu hocalarından üç adet icâzetnâme almıştır.

Mantık'tan **«Gayetül-Burhan»** isminde arapça bir eseri Maarif Nezareti'nin ruhsatı ile basılmıştır. 1293'de Vefa'da Hattat Tevfik Efendi matbaasında basılmış olup 16 sayfadır.

1293 h. senesinde Fatih Camiinde derse çıkmıştır. 1306 h. de uhdesine Hareket-i Hariç Saniye-i Hamidiye Medresesi Müderrisliği tevcih olunmuştur.

Haziran 1305/1889'da Limni Adası Müftülüğüne tayin edilmiştir. Kânunisani 1310/1894 tarihinde Limni Vâizliğine de tayin edilmiştir.

Teşrinievvel 1325'de kadro haricine çıkarılmış ve 20 Mart 1327 (1911) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 1048 ve 1467)**

MAHMUT CELÂLEDDİN EFENDİ (İstanbullu)

Sultan Beşinci Murat Han'ın 1. İmamı iken kendisinin tahttan

indirilmesini müteakib sürgün olarak tayin olunduğu Lâzkiye Nâibi iken vefat eden mahreç mevâlisinden İstanbullu el-Hac Ali Rıza Efendinin oğludur. 1298/1882 senesinde Beşiktaş'ta Sinanpaşa-i Cedit Mahallesinde doğmuştur. Beşiktaş'ta Asâriye İbtidaîsini bitirip Beşiktaş Mülkiye Rüştiyesine girmiş ve sonradan Bayezit Camii Dersiâmlarından Filibeli el-Hac Ahmet Cevdet Efendi'nin ders halkasına katılmıştır. İmtihanla Mekteb-i Kudât'a girmiş ve oradan da şehâdetnâme almıştır.

1313'den 1325'e kadar çeşitli kalemlerde kâtiblik yapmış ve Kânunisani 1332'de Bağdat'a bağlı Bedre Kazası Kadılığına tayin edilmiştir. Mayıs 1333'de Ebû Kemal Kadısı olmuş ve Şubat 1334'de Edlib Kazası Kadılığına nakletmiştir.

Şevval 1316'da uhdesine İbtidaî Hariç Edirne Müderrisliği rusûu tevcih edilmiş ve Zilhicce 1319'da İbtidaî Dahil'e terfi olunmuştur.

4 Eylül 1335/1919'da Zonguldak Kadılığına tayin edilmiş ve Teşrinisani 1336/1920'de Burhaniye Kazası Kadısı olmuştur. **(Sicil defteri, c. 2, sh: 205)**

MAHMUT CELÂLEDDİN EFENDİ (İstanbullu)

Yenişehir Niyâbetinden emekli Ali Rıza Efendi'nin oğlu olup 1297/1881'de İstanbul'da doğmuştur. Hoca Üveys Mahallesinde ilk mektebi bitirip babasının bulunduğu kazalarda rüştiyeyi bitirmiştir. Bayezit Dersiâmlarından Çarşambalı Hacı Ahmet Efendi'den okuyup icâzet almış, Mekteb-i Nüvvab'tan da Şaban 1323'de mezun olduğu gibi farsça, fransızca ve rumca bilirdi.

Nisan 1314'de devlet hizmetine girip kâtiblik hizmetlerinde bulunup Teşrinievvel 1325'de Makriköy (Bakırköy) Nâibi olmuştur. Temmuz 1326'da da Adalar Nâibi olmuştur. Eylül 1327'de Adalar Niyâbetinden ayrılmıştır.

Uhdesine 1317 h. de İbtidaî Hariç Edirne Müderrisliği tevcih olunmuş ve Receb 1324'de Musıla-i Sahn'a ve Cemazielâher 1326'da Musıla-i Süleymaniye'ye terfi etmiştir.

Haziran 1329'da Davutpaşa Mahkemesi Nâibi, Eylül 1329'da Eyüb Şer'iyye Mahkemesi Nâibliğine nakledilmiştir. Mart 1331'de Mahmutpaşa Şer'iyye Mahkemesi nâibliğine nakledilmiştir.

Ramazan 1340/1922'de uhdesine terfian Edirne Pâye-i Mücerredi tevcih olunmuştur. **(Sicil defteri, c. 5, sh: 13)**

MAHMUT CELÂLEDDİN EFENDİ (Ordulu)

Molla Hasan Efendi'nin oğlu olup «Hacı Ahmet Efendizâde» denmekle şöhret bulmuştu. 1299/1883'de Ordu'da doğmuştur. 1315/1899'da rüştiyeyi bitirip İstanbul'a gelmiş ve Bayezit Dersiâmlarından Vanlı Feyzullah Efendi'nin ders halkasına dahil olup 1332 h./1914'de icâzet almıştır. Dârü'l-Fünûn-u Osmanî Ulûm-u Şer'iyye Şubesi'nden de 30 Haziran 1330/1914'de iyi derecede şehâdetnâme almıştır. Arapça ve farsça'nın yanında gürcü lisanını da bilirdi.

Teşrinievvel 1330/1914'de Tirebolu Kazası Şer'iyye Mahkemesi Başkâtibliğine tayin edilmiştir. (Sicil defteri, c. 6, sh: 95)

MAHMUT CELÂLEDDİN EFENDİ (Rizeli)

Karamanoğlu Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1289 h. de Rize'de doğmuştur. İstanbul'da Fatih Dersiâmlarından Muğlalı Ali Rıza Efendi'nin derslerine devamla icâzet aldığı gibi bazı meşhurlardan hey'et (Astronomi) ve hendese tahsil etmiştir. Mekteb-i Nüvvab'a imtihanla girmiş ve Şaban 1322'de bu mektebten mezun olmuştur.

Nisan 1321/1905'de Yıldızeli Kazası Kadısı olmuştur. İki yıl vazife görüp ayrılmıştır. Mart 1324/1908'de İspir Kadısı, Teşrinievvel 1327'de Bartın, Şubat 1329'da Trablusşam Livasına bağlı Hüsnü'l-Ekrat Kazası kadısı olmuştur. Nisan 330/1914'de Ayancık Kadısı olmuştur.

1334/1918'de Ayancık Kadılığı ile beraber Bidâyet Mahkemesi reisliğini de ifâ ediyordu. (Sicil defteri, c. 1, sh: 295, Devlet-i Âliye-i Osmaniye Salnâmesi: 1334, sh: 672)

MAHMUT CELÂLEDDİN EFENDİ (Sultanyerili)

Terzi Evran Medresesi Müderrisi Muhammed Efendi'nin oğlu olup 1243 h. tarihinde Edirne'ye bağlı olan Sultanyeri kazasının Terzi Evran köyünde doğmuştur. Altı yaşında makalle mektebine girmiş ve 14 yaşında burayı bitirmiştir. Terzi Evran Medresesinde müderris Hüseyin Efendiden sarftan başlamak suretiyle tahsile başlamıştır. Akabinde tahsil için 1262 h. de İstanbul'a gelmiştir. Yenibahçe yakınında bulunan Lütfü Paşa Medresesine dahil olmuş ve Fatih Dersiâmlarından el-Hac Sait Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Bu hocasının vefatı ile «Mekteb-i Tıbbiye Hocası» diye meşhur olan İsmail Efendi'den okumaya başlamıştır. Bu hocasının dersi terk etmesi ile Şirvanîzâde Rüştü Paşa'dan, onun da dersi bırakması ile Akşehirli Hasan Fehmî Efendi'den okumağa başlamıştır. Nihayet bu hocadan 1279 h. de icâzet almıştır. Akabinde Hamidiye Medresesi

için açılan imtihana girmiş ve kazanmıştır. 1280'de Fatih Câmiinde ders okutmağa başlamıştır. 19 sene talebe okuttuktan sonra 1299 h./ 1881'de 50 talebeye icâzet vermiştir.

Talebe okutmaya başladığının üçüncü senesi 1283 h.'de İbtidaî Hariç İstanbul Müderrisliğine nâil olmuş ve 1311 h.'de Süleymaniye raddesine yükselmiştir.

Mümaileyh «Gümülçineli» şöhreti ile bilinip 1293 h. de Huzur Derslerine muhatap olarak tayin edilmiştir. Sekizinci dersten başlamak suretiyle birinci derse kadar yükselmiş ve 1313 h./1895 tarihinde vefat etmiştir.

4. rütbeden Osmanlı ve Mecidî nişanları almıştır. (Dosya nu : 123)

MAHMUT CELÂLEDDİN EFENDİ (Yozgatlı)

Müezzin Hacı Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1275 h. senesinde Yozgat'ta doğmuştur. Yozgat'ın Taşköprü Mahallesindeki sıbyan mektebinde ve rüştiyesinde okumuş ve akabinde İstanbul'a gelip Beşiktaş'ta bulunan Sinanpaşa-i Atîk Medresesi'nde müderris Ahmet İlhamî Efendi'den dinî ve arabî ilimleri okuyarak icâzet almıştır.

Şaban 1305'de uhdesine İbtidaî Hariç Bursa Müderrisliği tevcih olunmuş ve Bursa Vilâyeti dahilinde bulunan Cebel-i Atîk Nahiyesi Niyâbetine tayin edilmiştir: (Temmuz 1314/1894). Eylül 1317/1901'de Hassa Kazası nitâbetinde, Temmuz 1320/1904'den Temmuz 1322/ 1906'ya kadar Akseki Kazası Niyâbetinde bulunmuştur. Şubat 1324/ 1908'e kadar da Akova Kazası Niyâbetinde bulunmuştur.

Şaban 1324'de rütbesi Hareket-i Dahil'e terfi etmiştir.

Teşrinisani 1327/1911'de İnegöl'e bağlı Domaniç Nahiyesi Niyâbetine tayin edilmiştir. Mart 1330/1914'de bu nahiyenin lâğvı ile açıkta kalmıştır ve 1331/1915'den itibaren «müstehikkîn» maaşı bağlanmıştır.

Yozgat'ta bulunan Nadirzâde Hacı İbrahim Efendi Medresesi'nde ders okurken dayısı Medine Kadısı Ali Rıza Efendi'nin emri ile İstanbul'a gelmiştir. (Dosya nu: 1827, sicil defteri, c. 1, sh: 334)

MAHMUT CEMAL EFENDİ (Ünyeli)

Fatsa A'şar memurluğu yapmış olan Ahmet Fevzî Efendi'nin oğlu olup 1292/1876 tarihinde Ünye'de doğmuştur. Ünye'de bulunan Sadullah Bey Medresesi'nde dinî bilimleri tahsil ile Oflu Hacı Yusuf Efendi'den hadîs ilminden icâzetnâme almıştır. Sonradan İstanbul'a gidip Dârü'l-Hadîs-i Hasan Ağa Medresesine kayd olmuştur.

Bayezit Dersiâmlarından Çarşambalı el-Hac Ahmet Efendiden okuyup icâze talmıştır. Mekteb-i Hukuk'a gidip pek iyi ve Mekteb-i Nüvvab'a girip birincilikle mezun olmuştur. Ders Vekâletinde ruûs imtihanını da kazanmıştır.

Mezuniyetini müteakip Kânunisani 1319/1903 tarihinde Sofulu Kazası Nâibliğine tayin edilmiştir. 1321/1905'de buradan ayrılıp Haziran 1322/906 da Ayaş Kazası Nâibliğine tayin edilmiştir. Eylül 1325/1909 tarihinde Selânik Vilâyeti Merkez Bidâyet Mahkemesi Hukuk Reisliğine getirilmiştir. Şubat 1328/1912'de Evkaf Nezareti Dâva Vekili, Haziran 1329/1913'de İstanbul Vilâyeti ve Bilâd-ı Selâse Sulh Hâkimliğine tayin edilmiştir.

Cemazielevvel 1322/1904'de uhdesine Musıla-i Sahn Bursa müderrisliği ruûsu tevcih olunmuştur. Ayrıca Nüvvab Mektebinden birincilikle mezun olduğundan altın maarif madalyası almıştır.

Mekteb-i Hukuk'ta Mecelle, usul-i fıkıh ve sak muallimliği yapmıştır. Dârü'l- Fünûn-i Osmanî Ulûm-i Şer'iyye Şubesinde İlm-i Fıkıh hocalığı da yapmıştır.

Mayıs 1331/1915'den Eylül 1331'e kadar Samsun, Eylül 133I/I9I5'den Ağustos 1332/1916'ya kadar Sivas Merkez Kadılıklarında bulunmuştur.

20 Ağustos 1332/1916'da Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye Azalığına tayin edilmiştir. Mezkûr âzalıktan ayrılıp Nisan 1333/1917'de Mahkeme-i Temyiz-i Şer'i Azalığına tayin edilmiştir.

Mümaileyh kalb hastası olduğu için fazla yaşamamış ve 13 Mart 1334/1918'de Çarşamba'da vefat etmiş ve Fatih Mezarlığına defn edilmiştir. (Dosya nu: 1304)

MAHMUT ES'AT EFENDİ (Trabzonlu)

Trabzon eşraf ve ulemâsından Hasan Rüştü Efendi'nin oğlu olup 1271/1855'de Trabzon'da Musapaşa Mahallesinde doğmuştur. 12 yaşında iken ilim tahsili için İstanbul'a gelmiş ve Bayezit Medresesinde ikametle tahsile başlamıştır. Arapça, farsça ve dinî ilimleri tahsil ile hocası Süleymaniye Camii dersiâmlarından Rizeli el-hac Mehmet Ferhad Efendi'den 1298/1882'de icâzet almıştır.

İcâzet alıp ruûs imtihanını da kazandıktan sonra 27 yaşında Bayezit Camiinde derse çıkmıştır. Receb 1314/1896'da talebelerine iczet vermiştir. Ramazan 1322/1904'de Huzur Dersleri muhatablığına tayin edilmiştir. Huzur derslerinde 1333 Ramazan'ına kadar bulunmuş ve üçüncü derse kadar yükselmiştir.

Dördüncü rütbeden Mecidî ve Osmanlı nişanlarına nâil olduğu gibi ilmî rütbesi Hareket-i Dahil'e terfi etmiştir.

Ayrıca Cerrah Mehmet Paşa Camii yakınında Gevher Han ve Haseki civarında Bayrampaşa Medreseleri müderrisliklerinde ve bazan da askerî meclislerde bulunmuştur.

Rütbesi son olarak Mahreç pâyesine yükselmiş ve 27 Kânunisani 1333/1917 tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 3457)

MAHMUT FEVZİ EFENDİ (Süleymaniyeli)

Seyyitlerden müderris Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1255/1839 tarihinde Süleymaniye'de doğmuştur. İlk tahsilinden sonra medreseye girip dinî ve arabî ilimleri Bağdat Müftüsü meşhur Zehavî Efendi'den tahsil ile icâzet almıştır. Türkçe, arapça, farsça ve kürtçe bilirdi.

1291 h. senesinde Bağdat'ta imtihan olarak Kerbelâ'ya bağlı Şefatiye Kazası niyâbetine tayin edilmiştir. Daha sonraları ise müddet-i örfî içinde Süelymaniye'ye bağlı Karadağ, Hille'ye bağlı Samava, Müntefek'e bağlı Şadra, Hille'ye bağlı Dîvaniye ve Bağdat'a bağlı Samara niyâbetlerinde bulunmuştur. Mart 1310/1894'de Ana nâibi olmuş ve Kânunisani 1312/1896'da buradan ayrılmıştır. Daha sonra Ranye Kazası Nâibi olmuş ve 22 Mart 1317/1901'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 2925)

MAHMUT FAİK EFENDİ (Trablusşamlı)

Cebel-i Lübnan sâbık kadısı Minkarîzâde Abdülkadir Efendi'nin oğlu olup 1260/1844 tarihinde Trablusşam'da doğmuştur. Camiul'-Ezher'de hususî muallimden tahsil görmüştür.

1285 h. de Fetvâhâneye girmiş ve Pusula Odasında çalışmağa başlamıştır. Teşrinisani 1289/1873 tarihinde Gümüşhane Sancağı Nâibi olmuştur. Bir sene sonra da Fetvâhânece Müsevvit Mülâzimi olmuştur. Nisan 1293/1877'de Müsevvit olmuştur. Eylül 1295/1879'da bir ay kadar Necid Sancağı Nâibliği yapmış ve evinden 92.000 kuruş iane akçesi çalınmış ve bunu kısmen nakit, kısmen de biriken maaşlarından tasfiye ederek mal sandığına teslim etmiştir. Böylece zimmetten kurtulmuştur. Mart 1297/1881'den Şubat 1299/1883'e kadar Muş Sancağı Niyâbetinde bulunmuştur. Temmuz 1303/1887'de Bayburt Sancağı Nâibi olmuş ve Nisan 1305/1889'da ayrılmıştır. Mart 1307/1891'den Mayıs 1309/1893'e kadar Bolu Sancağı Niyâbetinde bulunmuştur. Ağustos 1311/1895'de Çanakkale Sancağı Nâibi olmuş ve buradan da 1313/1897'de ayrılmıştır.

Muharrem 1305'de uhdesine İbtidaî Hariç Edirne Müderrisliği ruûsu tevcih olunmuştur. (Sicil defteri, c. 1, sh: 137)

MAHMUT FERİD EFENDİ (Malatyalı)

Nâiblerden Abdullah Efendi'nin oğlu olup 1277 h. de Malatya'da doğmuştur. Medrese tahsilinden sonra Erzurum ve Elâzığ Mahkemeleri kâtibliklerinde bulunmuştur. Sonradan imtihan olarak Ağustos 1311/1895'de şehadetnâme almıştır. Bir yıl sonra da uhdesine İbtidaî Dahil Devriye Müderrisliği tevcih edilmiştir. İlmî rütbesi Ramazan 1315'de İbtidaî Altmışlı'ya terfi etmiştir.

Teşrinisani 1314İ1898'de Urfa Bidâyet Mahkemesi Müstantikliğine, havası ile imtizaç edemediğinden Mart 1316/1900'de Mersin Bidâyet Mahkemesi Müstantikliğine nakledilmiştir. Bir yıl sonra buradan da istifa etmiştir.

Kânunievvel 1321/1905'de Mudanya Niyâbetine tâyin edilmiştir. Haziran 1325/1909'da Erganî Livası Nâibi olmuştur.

Merhum Âtıf Bey'den icâzet aldığı gibi Bayezit dersiâmlarından Hazim, Ankaralı Nurî ve Sivrihisarlı Ömer Lütfü Efendilerden de ders okumuştur. (Sicil defteri, c. 5, sh: 143)

MAHMUT HAMDİ EFENDİ (Bayezitli)

Subkî a'vatından Abdalağazâde Mehmet Gülşen Efendi'nin oğlu olup 1253 h. de (Doğu) Beyazıt'ta doğmuştur. Medrese tahsilini bitirip icâzetnâme almıştır. Nisan 1285/1869 senesinde Bayezit Livası Rüştiye Mektebi ikinci muallimliğine tayin edilmiştir. Nisan 1305/1889'da mezkûr muallimlikten azledilmiştir.

Azli müteakip Temmuz 1305 tarihinde Bayezit Livası Müftülüğüne tayin edilmiştir. Uzun müddet müftülük yapmış ve 1327/1911'de tekaüde sevk edilmiştir. (Dosya nu: 259 ve 1359)

MAHMUT HAMDİ EFENDİ (Kayserili)

Kayserinin meşhur ulemâsından Hacı Abdullah Efendi oğlu Mehmet Emîn Efendi'nin oğlu olup 1280/1864 senesinde Kayseri'nin Kalenderhâne Mahallesinde doğmuştur. İlk tahsilinden sonra Kayseri'de bulunan bazı ulemâdan ders görüp akabinde İstanbul'a gelmiştir. Asrının meşhur âlimlerinden sâbık Ders Vekili Ahmet Rasim Efendi'den dinî ve âlet ilimlerini tahsil ile 1307/1891'de icâzet almıştır. Şevval 1304'de imtihanla Mekteb-i Nüvvab'a girip mu'tad olan dersleri bitirip birinci olarak mezun olmuştur.

Ruûs imtihanını kazandıktan sonra Teşrinievvel 1308/1892'de

Bayezit Camii dersiâmları arasına girip ders okutmağa başlamıştır. Kânunievvel 1311/1895'de Mekteb-i Nüvvab Mecelle ve Dürer Mualmi olmuştur. Bu dersiâmlığı devamlı olmuş ve bunun yanında değişik hizmetler ifa etmiştir.

Temmuz 1314/1898'de Galata Nâibi olmuştur. Hocalık ve dersiâmlığı devam ederken mezkûr niyâbetten ayrılıp Mekteb-i Nüvvab müdürü olmuştur: 26 Ağustos 1324/1908.

İlmî bakımdan uhdesine Zilhicce 1313'de İbtidaî Hariç İstanbul Müderrisliği tevcih olunmuş ve Cumadelâher 1318'de Hareket-i Hariç'e, Rebiulevvel 1321'de Hareket-i Dahil'e, Ramazan 1325'de İbtidaî Altmışlı'ya ve Zilkade 1325'de Hareket-i Altmışlı'ya terfi etmiştir.

Şevval 1317'de 4. rütbeden Osmanlı Nişanı, Zilkade 1322'de 3. rütbeden Osmanlı nişanı ve Zilkade 1322'de Altın Liyakat Madalyası kendisine ihsan buyurulmuştur.

Eylül 1325'de Mahkeme-i Evkaf Müşaviri olmuştur. Bir kaç gün sonra da Adliye Mahkeme-i Temyîz Hukuk Dairesi Azalığına terfi etmiştir. 22 Mart 1330/1914 tarihinde Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye Reisi olmuştur.

Bu riyâsette fazla kalmasına ömrü vefâ etmemiş ve 13 Mayıs 1330/1914 tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 77, sicil defteri, c. 1, sh: 354, 358)

MAHMUT HAMDİ EFENDİ (Perkofçalı)

Tuna Vilâyetine bağlı Perkofça kazasında Yusuf Paşa Medresesi müderrisi Hacı Mustafa Efendinin oğlu olup Şevval 1257'de Perkofça'da doğmuştur. Babasından tahsil görüp onun vefatı ile Muharrem 1278'de tahsil için İstanbul'a gelmiştir. Kadıçeşme'de Sait Ahmet Efendi Medresesine kaydolup Şevket Efendi'den ve onun vefatı ile de Hâfız Nasûh Efendi'den ders okumuştur. Türkçe ve arapça bilirdi.

1287 h. de memleketinde bulunan Yusuf Paşa Madresesi müderrisi olmuş ve 1294 Muharreminde istilâ vuku' bulduğundan Perkofça'dan ailece hicret edip Köprülü'ye gelmiştir. Halkın intihabı ile Safer 1299/1881'de kırk iki yaşında Uyvarca müftüsü olmuştur. Ve aynı yıl Bursa ruûsuna nâil olmuştur. Muharrem 1305'de buradan hicret edip Adapazarı'na gelip yerleşmiştir. 49 yaşında iken Nisan 1305/1889 tarihinde Düzce Nâibi olmuştur. Haziran 1307'de Selânik'e bağlı Cuma-i Dü-pençe (Cum'a-i Bâlâ) Kazası Nâibi olmuştur. Daha sonraları Nisan 1310/1894'de Sındırgı, Teşrinisani 1313/1897'de Sofulu, Mayıs 1316/1900'de Nallıhan, Şubat 1318/1902'de ikinci defa

Düzce niyâbetine tayin edilmiştir. Eylül 1322/1906'da Geyve Kazası Niyâbetine tayin edilmiş ve az bir müddet sonra 2 Mayıs 1322/1906'da vefat etmiştir. (Dosya nu: 3322)

MAHMUT HAMDİ EFENDİ (Somalı)

İkinci Sultan Mahmud'un Kapıcıbaşılarından el-Hac Şerif Mustafa Ağa'nın oğlu olup babasının Balıkesir müsellimliği (şehrin muhafazası memurluğu) zamanında Ramazan 1253 senesinde Soma'da doğmuştur. «Şerif Osman Paşa'nın biraderi» diye şöhret bulmuştur. Babası doğumundan iki sene sonra 1255/1839'da vefat etmiş ve kardeşi Bosna Valisi Şerif Osman Paşa'nın terbiye ve eğitiminde yetişmiştir. Balıkesir müftüsü Ali Şuurî ve Gülşenhâne Postnişini Mustafa Efendilerden ders görmüştür. İlk olarak Bursa Müderrisliğine nâil olmuş ve akabinde 1280/1864'de Ahmet Cevdet Paşa'nın Bosna'ya gelişlerinde kendisine 4. rütbeden Mecidî nişanı verilmiştir.

Bir yıl sonra Bosna'da bulunan Travnik Sancağı niyâbetine tayin edilmiştir. Yalnız Karadağ Muhârebesinin zuhuru ile burada Osmanlı Ordusuna büyük hizmetleri dokunmuş ve buna mükâfat olarak Karadal Madalyası ile taltîf edilmiş ve daha sonra Receb 1287'de Batum Nâibi olmuştur. Bu ara kendisine Çankırı Mevleviyeti de verilmiştir.

Daha sonra ise Bosna'ya bağlı Ezvernik, Canik, Mardin, Amasya, İzmit Sancakları niyâbetlerinde bulunmuştur.

Musul Bilâd-ı Hamse olmak üzere Zilhicce 1299/1881'de Mahreç Kudüs Mevleviyeti kendisine verilmiştir.

1299/1883'de Elâzığ Vilâyeti Merkez Nâibi olmuştur. İki yıl sonra Van Vilâyeti Merkez Nâibi olmuş ve uhdesine Bilâd-ı Hamse'den Bursa Mevleviyeti tevcih olunmuştur. Daha sonra Erzurum, Halep, Konya, Kastamonu vilâyetleri niyâbetlerinde bulunmuş ve Kânunisani 1314'de Trabzon Vilâyeti Merkez Nâibi (kadısı) olmuştur.

Trabzon merkez nâibi iken 17 Eylül 1316/1900 tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 2407)

MAHMUT HAMDİ EFENDİ (Trablusşamlı)

Müderrislerden Kerîmîzâde es-Seyit Mustafa Efendi'nin oğlu olup 1283/1866 tarihinde Trablusşam'da doğmuştur. Trablusşam rüştiye mektebini bitirdikten sonra Recebiye Medresesi'nde tahsil görmüştür.

1307 h./1889 tarihinde uhdesine İbtidaî Hariç Edirne Müderris-

liği tevcih edilmiştir. Eylül 1307/1891'de Hüdeyde Sancağına bağlı Bacel Kazası kadılığına tayin edilmiştir. Şubat 1307/1892'de istifa edip Bingazi'ye bağlı Merç Kazası Kadılığına tayin edilmiştir. Fasatu, Nâsıra, Zaviye, Zilleteyn, Saft kazaları niyâbetlerinde bulunduktan sonra Teşrinisani 1326/1910'da Yemen Tetkik-i Vesaik-i Şer'iye Birinci Kâtibi olmuştur.

İlmi rütbesi Şevval 1316'da İbtidaî Dahil'e, daha sonra Musıla-i Sahn'a ve Safer 1335'de Sahn'a terfi etmiştir.

Temmuz 1327/1911'de Bozdoğan, Ağustos 1329/1913'de Vize, Nisan 1335/1919'da İslâhiye, Teşrinievvel 1335'de Ayvalık niyâbetlerine tayin edilmiştir.

17 Şubat 1336/1920'de Akaçaabad Kazası kadısı olmuş ve Kuva-i Milliyece kendisine yapılan tazyik neticesinde vazifesini bırakıp İstanbul'a gelmiştir: Nisan 1336/1920.

Teşrinievvel 1337/1921'de emekliye sevk edilmiştir. **(Dosya nu: 623, Sicil defteri, c. 1, sh: 250)**

MAHMUT HAMDİ EFENDİ (Ünyeli)

Abdülkadirzâde Osman Hicabi Efendi'nin oğlu olup 1281/1865 tarihinde Ünye'de doğmuştur. Ünye'de rüştiyeyi bitirmiş ve Sadullah Bey Medresesi'nde müderris el-Hac Yusuf Bahrî Efendi'den ders okuyarak Şaban 1307'de icâzet almıştır.

Mart 1320/1904'de Ünye müftüsü olmuştur. Bir sene sonra istifa etmiş ve Teşrinisani 1324/1908'de Ayancık Kazası nâibi olmuştur. Ehliyetsizliği bulunduğu gerekçesi ile Mekteb-i Kudat'ta imtihan olmuş ve Mart 1326'da Lâdik Kazası Niyâbetine nakledilmiştir. Nisan 1328'de Reşadiye Kazasına tayin edilmiş ve bir kaç ay sonra Ağustos 1328'de Kikler (Dinar) Kazası Niyâbetine nakledilmiştir.

Uhdesine Ramazan 1322'de İbtidaî Hariç Bursa Müderrisliği ruûsu tevcih olunmuştur. **(Sicil defteri, c. 5, sh: 90)**

MAHMUT HAMİD EFENDİ (Aksekili)

Ali Efendi'nin oğlu olup 1259 h. senesinde Akseki'nin Çeşmi karyesinde doğmuştur. İlk bilgiler ile hıfzı memleketinde bitirip Manisa'ya hicret etmiş ve bir müddet sonra da İstanbul'a gelmiştir. Evvelâ İstanbullu meşhur Şevket Efendi'den ders okumaya başlamış, onun vefatı ile sonradan Şeyhülislâm olan «İttihatçı» Tikveşli Yusuf Efendi'den okumaya başlamıştır. Mümaileyhden icâzet almış ve ilk açılışında Dârü'l-Muallimin-i Âlî'ye imtihanla girmiş ve sonradan devam edemediğinden ayrılmıştır.

Ruûs imtihanını kazanarak 1294 h. tarihinde Fatih Dersiâmları arasına girmiştir. 1313 h. de talebelerine icâzet vermiştir.

Temmuz 1316/1900 tarihinde Meclis-i Mesâlih-i Talebe ve Meclis-i İntihab-ı Kur'a Azalıklarına tayin edilmiş ve Temmuz 1324/1908'de mezkûr azalıklardan ayrılmıştır.

Şaban 1321 tarihinde Huzur Derslerine muhâtap olarak tayin edilmiş ve Huzur Derslerinin hitam yılı olan 1338 h. senesine kadar muhâtablıkta kalmış ve birinci derse kadar yükselmiştir.

Huzur Derslerine girişi ile 4. rütbeden Mecidî ve Osmanlı Nişanları kendisine ihsan edilmiştir.

İlmî rütbesi Şaban 1330'da İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliğine nâil olmuş ve Cumadelâher 1309'da Hareket-i Hariç'e, Rebiulevvel 1310'da İbtidaî Dahil'e, Şaban 1311'de Hareket-i Dahil'e, Safer 1316'da Musıla-i Sahn'a, Şevval 1319'da İbtidaî Altmışlı'ya, Rebiulevvel 1321'de Hareket-i Altmışlı'ya, Zilhicce 1322'de Musıla-i Süleymaniye'ye, Zilkade 1325'de Hamise-i Süleymaniye'ye ve son olarak da Dârü'l-Hadîs-i Süleymaniye derecesini kazanmıştır.

Mar t1333/1917'de yaş haddinden dolayı emekliliği gelmişse de memuriyeti 25 seneyi doldurmadığı için vazifesine devama izin verilmiştir.

Dersiâmlığa devam ederken 16 Temmuz 1339/1923 tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3408)**

MAHMUD HAMİD EFENDİ (Nevrokoplu)

Rençber sınıfından Musa Ağa'nın oğlu olup Haziran 1293/1877 tarihinde Nevrokop'ta doğmuştur. 1308 senesinde Nevrokop rüştiyesini bitirmiş ve tahsil için İstanbul'a gelmiştir. Fatih dersiâmlarından Tortumlu İbrahim Ferîd Efendi'nin ders halkasına devama başlamış ve 1323/1907'de icâzet almıştır.

Ruûs imtihanını kazanmış ve Teşrinievvel 1325/1909'da Fatih Camii dersiâmları arasına katılmıştır.

1326/1910'da Sultan Selîm'de Dârü'l-Hadîs-i İzzet Mehmet Efendi medresesinde ikamet ediyor ve mezkûr dersiâmlığına devam ediyordu. **(Dosya nu: 658)**

MAHMUT HAZİM EFENDİ (İstanbullu)

«Menliklizâde Mahmut Hazim Efendi» şöhreti ile bilinirdi. Babası aslen Selânik'e bağlı Siroz Sancağı kazalarından Menlik kazası köylerinden Gradşençe köyünde doğmuş ve sonradan İstanbul'a gelip yerleşen Huzur Dersleri mukarrirlerinden, mevaliden ve Adliye

Nezareti İsti'naf Mahkemesi Hukuk Kısmı Azasından ve ulemâ arasında «Arnavut Ahmet Efendi» ismi ile şöhret bulan Menlikli Ahmet Tevfîk Efendi'dir. Mahmut Hazim Efendi Kânunisani 1287/1871 tarihinde İstanbul'da Sultanahmet civarında Türbe sokağında 21 numaralı evde doğmuştur. İlk önce Dibekli (Sait Efendi) ilk okulunu, daha sonra Simkeşhâne rüştiyesi ve Soğukçeşme Askerî rüştiyesini bitirip Şubat 1302/1886 tarihinde Bayezit dersiâmlarından Ermenekli Süleyman Sırrı Efendi'den dokuz sene ders okumuş ve akabinde icâzet almıştır. Nisan 1310/1894'de Mekteb-i Nüvvab'a girmiş ve Teşrinievvel 1314/1898 tarihinde mezun olmuştur. Arapça ve Türkçe'nin yanında fransızca ve rumca da bilirdi.

Yirmi iki yaşında olduğu hâlde Mart 1311/1895'de tarîk maaşına nâil olmuş ve Mart 1315/1899'da Demirhisar Kazası Nâibi olmuştur. Kânunievvel 317/1901'de Lonkaza Kazası Niyâbetine ve Kânunisani 132/1905'de Biga Niyâbetine tayin edilmiştir. Biga'da geçen müddeti içinde pek çok hizmetleri geçmiş ve terfi ederek 1 Ağustos 1325/1909'da Siroz (Serez) Sancağı Niyâbetine tayin edilmiştir. Meşrutiyetin ilânı ile kendisine ve hizmetlerine karşı bulunan zevatın her türlü tazyiklerine karşı koymasına rağmen dünyevî ve uhrevî günahlara sebeb olmamak için on ay sonra Haziran 1326/1910 tarihinde Siroz Sancağı Niyâbetinden istifa etmiştir.

Vefatına kadar başka vazife almamıştır.

Ramazan 1325'de 4. rütbeden Osmanlı nişanı almış ve Biga niyâbetinde iken Maarif Nezareti Takdirnâmesi almıştır. İlmî rütbesi Şaban 1300'de İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği ruûsuna nâil olmuş ve daha sonra, sıra ile 1309 h. de Hareket-i Hariç'e, Safer 1316'da İbtidaî Dahil'e, Receb 1318'de Hareket-i Dahil'e, Şevval 1319'da Musıla-i Sahn'a, 1321 h. de Sahn'a, Safer 1323'de İbtidaî Altmışlı'ya, Safer 324'de Hareket-i Altmışlı'ya, Zilkade 1325'de Musıla-i Süleymaniye'ye ve Rebiulaher 1328'de Hamise-i Süleymaniye'ye terfi etmiştir.

Mümaileyh Mahmut Hazim Efendi 17 Eylül 1337/1921 tarihinde vefat etmiştir. **(Sicil defteri, c. 3, sh: 156, dosya nu: 1374)**

MAHMUT HIFZÎ EFENDİ (Alâiyyeli)

Koçgiri (Zara) kazası kadısı iken vefat eden Mehmet Sait Efendi'nin oğlu olup 1283 h. de Alâiyye Kazasında doğmuştur. Ailece şöhretleri «Mustafa Hoca Zâdeler» idi. Önce Birecik Kazasında ilk tahsilini yapmış ve 1304 h./1886 tarihinde İstanbul'a gelip Papazoğlu Ahmet Paşa Medresesine dahil olmuş ve Fatih Dersiâmlarından

Eğinli el-Hac Hâfız İbrahim Hakkı Efendi'nin ders halkasına girmiştir. 1313 h. de hocasından icâzet almıştır.

Ders vermeğe mezun olduğuna dair Ders Vekâletinden Safer 1320/Mayıs 1318/1902'de bir mazbata almıştır. 4 Nisan 1321/1905'de Fatih Camiinde dersiâm olmuştur.

Rebiulaher 1326'da İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliğine nâil olmuştur.

26 Teşrinisani 1330/1914 tarihinde genç yaşta vefat etmiştir. **(Dosya nu: 637)**

MAHMUT HİLMİ EFENDİ (Batumlu)

İlk mekteb muallimi Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1291/1873 senesinde Batum'da doğmuştur. Beş sene sonra hicret edip Fatsa'nın Sûtre Muhâciri köyünde yerleşmişlerdir. Babası muallimliğe devam etmiştir.

Fatsa rüştiyesine girip Haziran 1307/1901'de şehadetnâme almıştır. (1) Fatsa'da bulunan medresede bir müddet okuyup İstanbul'a gelmiş ve Gazi Davut Paşa Medresesinde sekiz sene ders okuduktan sonra icâzet almıştır. Arapça ve farsça bilirdi.

İcâzet aldıktan sonra Fatsa'ya gidip muallimlik yapmış ve yedi sene ders okutmuştur. Kânunisani 1325/1910'da Fatsa'da bulunan Cedît Camii Medresesinde resmen müderris olmuştur: (Yukarı Yeni Cami).

Uhdesine İbtidaî Hariç «Rabia-yi Hamidiye Medresesi» Edirne müderrisliği tevcih olunmuştur.

1328/1912'de müderrisliğe devam ediyordu. **(Dosya nu: 2493)**

MAHMUT HİLMİ EFENDİ (Hezargradlı)

Hamza Ağa'nın oğlu olup Mayıs 1255/1839 tarihinde Tuna eyaletinin Hezargrad Kazası'nın Karalom nahiyesinin Çirkona köyünde doğmuştur. İlk tahsilini memleketinde yapıp 1278/1862 senesinde İstanbul'a gelip Nişancı Medresesi «Fevkani»sinde kaydolup ders vekillerinden Ahmet Asım Efendi'nin derslerine dahil olup 1293/1877 tarihinde icazet almıştır. 1297/1881'de ruûs imtihanını kazanmış ve Haziran 1298/1882'de Fatih dersiâmı olmuştur. Derse başladıktan sonra talebe okutmuş ve 1320/1904'de Hırka-i Şerîf Camiinde «Buharî» okutmaya başlamıştır.

---

(1) 3 numaralı vesikaya bakınız.

1320/1904'de Huzur Derslerine muhâtap olarak tayin edilmiş ve üç sene burada bulunmuştur.

Rebiulevvel 1299 tarihinde uhdesine İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu tevcih olunmuştur.

Otuz iki sene dersiâmlık yaptıktan sonra 10 Mart 1330/1914'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 214)**

MAHMUT HİLMİ EFENDİ (Karacaabadlı)

Çiftçi esnasından Hasan Ağa'nın oğlu olup 1261/1845 tarihinde Selânik'e bağlı Karacaabad kazasının Karalat köyünde doğmuştur. İlk tahsilden sonra 1281/1863 senesinde İstanbul'a gelip Fatih Dersiâmlarından Vidinli Mustafa Şevkî Efendi'den on beş sene ders okuyup 1296/1880 tarihinde icâzet almıştır. Arapça, Türkçe ve Bulgarca bilirdi.

İcâzet aldıktan sonra Fatih Camiinde derse çıkmış ve dersiâm olmuştur. 1312/1896'da talebelerine icâzet vermiştir.

1328 ve 1329 h. seneleri ramazan'ında Huzur Dersleri muhâtablığında bulunmuştur.

Uhdesine ilmî rütbe bakımından Rebiulevvel 1299'da İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği tevcih olunmuş ve Zilhicce 1322'de Musıla-i Sahn'a terfi etmiştir.

Hayatının son zamanlarında memleketine gitmiş ve 5 Nisan 1329/1913 tarihinde orada vefat etmiştir. **(Dosya nu: 228)**

MAHMUT HİLMİ EFENDİ (Tırnovalı)

Mehmet Ağa'nın oğlu olup 1250/1834 tarihinde Rusçuk'a bağlı Tırnova Kazasının Virbo (veya Dirbo) köyünde doğmuştur. Tırnova'da altı sene ders okuyup İstanbul'a gelmiş ve Bahr-i Siyah (Karadeniz) Tetimme-i Sabia Medresesinde ikametle meşhur hattat İbrahim Efendi'nin derslerine katılmıştır. Mümaileyhden 1283/1867 tarihinde icâzet almıştır.

İcâzetini aldıktan sonra Fatih Camiinde dersiâm olmuş ve 1300/1884'de talebelerine icâzet vermiştir.

1311/1885'de Meclis-i Mesâlih-i Talebe Azalığına tayin edilmiş ve 1317/1901'e kadar mezkûr âzalıkta kalmıştır.

Uhdesine Rebiulevvel 1288'de tevcih olunan İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu, Zilhicce 1300'de Hareket-i Dahil'e, Cumadelâher 1302'de Musıla-i Sahn'a, Rebiulaher 1310'da Sahn'a, Şaban 1311'de İbtidâî Altmışlı'ya, Rebiulevvel 1312'de Musıla-i Süley-

maniye'ye, Safer 1316'da Hamise-i Süleymaniye'ye ve Cumadelâher 1318'de Süleymaniye raddelerine terfi etmiştir.

Dördüncü rütbeden Mecidî ve Osmanlı nişanlarına da nâil olmuştur.

1304 h. senesinde Huzur Derslerine katılmış ve birinci derse kadar yükselerek 1331 h. senesine kadar muhâtablıkta bulunmuştur.

Çarşamba'da Beyçeğiz Mahallesinde 22 numaralı evde mukîm iken 12 Temmuz 1331/1915 tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 3538)

MAHMUT HÜDÂÎ EFENDİ (Boyabatlı)

Hacı Mehmet Ata Efendi'nin oğlu olup 1273/1855 senesinde Boyabat Kazasının Kemal Dede Mahallesinde doğmuştur. «Müftüzâde» şöhreti ile de bilinirdi. İstanbul'a gelip 1303/1887'de Mekteb-i Hukuk'a girmiş ve iki sene kadar bu mektebte okuduktan sonra hasta olduğundan bu tahsili terk etmiştir. Medrese tahsiline devam etmiş ve İstanbullu Hâfız Eşref Efendi'den icâzet almıştır. 1304/1888'de Fetvâhâne'de teşekkül eden hey'et huzurunda imtihan olup dersiâm olmuştur. Otuz iki yaşında Ayasofya Camiinde kürsüye çıkmıştır. 1319/1903'de icâzet vermiştir.

Neşr edilmemiş bir takım şiirleri olduğunu terceme-i hâlinde zikr ediyor.

Uhdesine Zilkade 1308'de tevcih olunan İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu 1321 h. de İbtidaî Dahil'e ve 1325 h. de de Hareket-i Dahil'e terfi olunmuştur.

Cemazielaher 1319'da ilmî hizmetlerinden ötürü altın liyakat madalyası almıştır.

Ayasofya Camiinde dersiâmlık hizmetinde bulunurken 31 Kânunisani 1325/1909 tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 227)

MAHMUT İMADETTİN EFENDİ (Trabzonlu)

Zeynelabidin Efendi'nin oğlu olup 1261 (1844) senesinde Trabzon'da doğmuştur. Trabzon'da ve medreselerde tahsilini bitirdikten sonra 1 Teşrinisani 1300 (1884) tarihinde Trabzon Askerî rüştiyesi Osmanlıca muallimliğine tayin olunmuştur. Muallimlik uhdesinde iken 8 Kânunisani 1304 (1888) tarihinde Trabzon Merkez Müftülüğüne tayin olunmuştur. Mayıs 1317'de (1901) aynı mektebin arapça muallimliğine tayin olunmuştur. Müftülük ve muallimliği 21 Temmuz 1324 (1908) e kadar devam etmiştir. 22 Temmuz 1324 (1908)' de Trabzon mebusu olarak Meclis-i Mebusân'a dahil olmuştur.

Hâfız Mahmut Efendi, hâfız olduğu gibi kendisine Edirne Pâyesi de tevcih olunmuştu.

Trabzon Mebusu iken 5 Teşrinievvel 1326 (18 Ekim 1910) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 2435)

MAHMÛT KÂMİL EFENDİ (Çaykaralı)

Of ulemâsından Muhammed Efendi'nin oğlu olup 1250 (1834) senesinde Of'un (şimdiki Çaykara Kazasının) Paçan köyünde doğmuştur. Bazı dinî ilimleri memleketinde okuduktan sonra Kayseri'ye gitmiş ve orada Hacı Torun Efendi'den okunması şart olan nüshaları bitirerek 1278 (1860) tarihinde icâzet almıştır. Akabinde İstanbul'a gelmiştir. 1 Rebiulaher 1280 (1862) tarihinde imtihanla İstanbul müderrisliğine nâil olmuştur. İmtihanla Mekteb-i Nüvvab'a girmiş ve 1282 (1864)'de üçüncü derecede tezkere almıştır. 15 Teşrinisani 1285 (1869) tarihinde yine imtihanla Fetvâhâne müsevvitliğine dahil olmuştur. 28 Temmuz 1293 (1877) tarihinde Reisü'l-Müsevvidîn (Baş Müsevvit) olmuştur.

İlmî rütbesi Ramazan 1286'da Sahn'a, Şaban 1287'de İbtidaî Altmışlı'ya, 1288'de Hareket-i Altmışlı'ya, 15 Şaban 1289'da Musıla-i Süleymaniye'ye ve 14 Şaban 1290'da Hamise-i Süleymaniye'ye terfi etmiştir.

1285 h. senesinde Huzur Dersleri muhâtabı olmuş ve mukarrir olduğu 1292 h. tarihine kadar bulunmuştur. Mukarrirliği üç yıl sürmüş ve 1294'de mukarrirlikten ayrılmıştır.

Bayezit dersiâmlarından olan Mahmut Kâmil Efendi bu arada icâzet vermiştir.

10 Şubat 1294 (1878)'de Kudüs Mevleviyetine nâil olmuş ve bir yıl sonra da Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye âzalığına tayin olunmuştur. 1 Muharrem 1301 (13 Kasım 1883) tarihinde Medine-i Münevvere Kadılığına tayin olunmuştur. 1 Mart 1301 (1885)'de Meclis-i Eytam Azalığına tayin olunmuşsa da bir iki ay içinde eski vazifesi olan Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye âzalığına nakledilmiştir.

29 Zilhicce 1309'da uhdesine İstanbul Pâyesi, 12 Şaban 1315'de Anadolu Kazaskerliği pâyesi tevcih olunmuş ve 17 Zilhicce 1318 (17 Nisan 1900) tarihinde de bil-fiil Rumeli Kazaskeri olmuştur.

20 Zilhicce 1326 (1 Kânunievvel 1324/1908) tarihinde Rumeli Kazaskerliğinden ayrılmıştır.

Kazaskerlikten ayrıldıktan sonra iki yıl kadar yaşamış ve 5 Eylül 1326 (1910) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 46)

MAHMUT KÂMİL EFENDİ (Harputlu)

Hafız Ömer bin Veliyuddin Efendi'nin oğlu olup 1281 h. (1863) yılında Harput'ta doğmuştur. En büyük babasının yeniçeri ulûfedârı olması hasebiyle «Ulûfedârzâde» şöhretiyle bilinirdi.

İlk bilgileri babasından aldıktan sonra Harput'taki Yusuf Kemal Paşa Medresesi'nde «Kaside-i Bürîe» şarihizâde üstad Abdülhamid Hamdi Efendi'den on yedi sene tahsil görerek 13 Şuban 1312/ 27 Kânunisani 1310 (1894) tarihinde icâzet almıştır. Hocasının amcası bulunan Hafız Mahmut Vahdi Efendi'den de farsça okumuştur. Müftü olmadan önce beş yıl kadar Harput Sultanisi arapça ve farsça öğretmenliklerinde bulunmuştur. Ayrıca İsmailiye Medresesi'nde de müderrislik yapmıştır.

İyi bir şekilde Osmanlıcayı öğretebilmek için «Muallim-i İmlâ» adında bir eser yazmışsa da 1916 yıllarında henüz basılmamıştı.

1320 (1904)'de ekseriyetle Harput Kazası İdare Meclisi âzalığına seçilmiştir. 1329 (1913)'de de fahrî olarak Harput Evkaf Komisyonu reisliğini yapmıştır. Üç sene bu reisliği devam etmiştir.

Anadolu Umumî Müfettişi Yâver-i Ekrem Şakir Paşa'nın inhası ile Meşihât tarafından 19 Recep 1314'de uhdesine Edirne ruûsu tevcih olunmuştur. Babası Harpt müftüsü olduğundan ve 21 Kânunisani 1331 (1915)'de vefat etmesinden inhilâl eden Harput Müftülüğü için açılan imtihanda Çorbacızâde Mustafa Efendi'nin 12, Bekirzâde Hacı Bahaeddin Efendi'inin 13 reyine karşılık 19 rey alarak Harput Müftüsü olmuştur. Nisan 1332 (1916) tarihinde resmen Harput Müftüsü olmuştur. (Dosya nu: 3227).

MAHMUT KÂMİL EFENDİ (Merzifonlu)

Himmetzâde Osman Efendi'nin oğlu olup 1274 h. (1857) senesinde Merzifon'da doğmuştur. Zilhicce 1292'de İstanbul'a gelmiş ve Süleymaniye'de bulunan Dârü'l-Hadis Medresesine girip Süleymaniye dersiâmlarından Alâiyyeli Ahmet Tevfik Efendi'den okuyup Cemazielaher 1308'de icâzet almıştır. 1305 h. de Mekteb-i Nüvvab'a girmiş ve Ramazan 1310'da şehadetnâme almıştır. Muharrem 1309'da imtihana girmiş ve ruûs imtihanını kazandığından 1 Teşrinievvel 1309 (1893) tarihinde Süleymaniye Camii dersiâmlığına tayin olunmuştur. Zilkade 1321'de talebelerine icâzet vermiştir. 6 Zilhicce 1315'de uhdesine İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği tevcih olunmuş ve 21 Rebiulaher 1321'de Hareket-i Hariç'e terfi etmiştir. İcâzet verdiği 21 Zilkade 1321'de dördüncü rütbeden Osmanlı nişanına nâil olduğu gibi altın liyakat madalyası da almıştır.

1330 (1914)'de Dârü'l-Hilâfeti'l-Âliyye Medresesi Kısm-ı Âli 3. sınıf 3. şube Fıkıh müderrisliğine tayin olunmuşsa da hastalığından devam edememiştir.

Nihayet 26 Kânunisani 1331 (1916)'da vefat etmiştir. (Dosya nu: 3445).

MAHMUT KEMALEDDİN EFENDİ (İstanbullu)

Halid Efendizâde sâbık şeyhülislâm Mehmet Cemaleddin Efendi'nin oğlu olup 25 Teşrinievvel 1283 (1867) tarihinde İstanbul'da doğmuştur. İlk ve orta tahsilini Şemsü'l-Maarif ve Dârü't-Tedris mekteblerinde bitirmiş ve şehadetnâme almıştır.

10 Kânunisani 1312 (1886) tarihinde Mektubî Kalemine tayin olunmuştur. 1 Eylül 1318 (1892)'de uhdesine Anadolu pâyesi tevcih olunca Mektubî Kalemi'ndeki kâtiblikten ayrılarak 1 Temmuz 1319'da Meclis-i İdare-i Emvâl-i Eytam Azalığına tayin olunmuştur.

2 Zilkade 1295'de uhdesine İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu tevcih olunmuş ve 23 Zilkade 1304'de Musıla-i Süleymaniye'ye ve 25 Cemazielâher 1306'da Hamise-i Süleymaniye'ye terfi etmiştir. 17 Rebiulâher 1310'da Bilâd-ı Hamse, 29 Ramazan 1312'de Haremeyn-i Muhteremeyn, 20 Ramazan 1314'de İstanbul, 9 Cemazielâher 1320'de Anadolu Kazaskerliği pâyeleri ile taltif olunmuştur. 4 Ramazan 1310'da dördüncü rütbeden Osmanlı ve 26 Şevval 1312'de üçüncü rütbeden Mecîdî nişanlarına nâil olmuştur. 7 Şevval 1314'de Mecîdî ve 24 Cemazielaher 1318'de Osmanlı nişanları değiştirilerek ikinci rütbeye yükselmiştir.

10 Mart 1335 (1919) tarihinde mezkûr âzalıktan emekli olmuştur.

İlmiye teşkilâtının kaldırılmasından sonra memleket dışına çıkmış ve bir müddet Avrupa'da kalmıştır. Avrupa'da iken Türk tâbiiyetini muhafaza edip etmediği tahkîk edilmiş ve millî emellere muhâlif hareketleri görülmediğinden 1933'den itibaren eski emeklilik maaşları verilmeye başlanmıştır. (Sicil def. c. 3, sh: 24/1, dosya nu: 510)

MAHMUT MAZHAR EFENDİ (Hopalı)

Hacı Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1262 h. (1844) tarihinde Hopa'da doğmuştur. Memleketinde bir müddet okuyup İstanbul'a gelmiş ve medreselerde tahsilden sonra Mekteb-i Nüvvab'a girmiştir. 18 Teşrinisani 1288 (1872) tarihinde mezun olmuştur.

10 Teşrinisani 1289 (1873) tarihinde Bayezit Sancağı Niyâbetine

tayin edilmiştir. Burada altı yıl kadar kalmış ve 23 Temmuz 1295 (1879) tarihinde Üsküp Niyâbetine tayin olunmuştur. Dokuz sene de burada kalmış ve akabinde 11 Ağustos 1304 (1888) tarihinde Bolu Niyâbetine tayin olunmuştur. 6 Temmuz 1310 (1894)'da Sinop, 2 Teşrinievvel 1310'da Lâzistan ve 24 Teşrinievvel 1315 (1899)'de Tokat Niyâbetlerine tayin olunmuştur. Eylül 1317 (1901) de Tokat'tan ayrılmış ve bir müddet açıkta kalmıştır. Nihayet 25 Mart 1321 (1905)' de ikinci defa olarak Bolu Niyâbetine tayin edilmiştir. Son memuriyetinde bir yıl kadar hizmet etmiş ve 25 Teşrinisani 1322 (1906) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 2576)

MAHMUT MUHTAR EFENDİ (İstanbullu)

Sultan Bayezit mucîz dersiâmlarından ve Fetvahâne müsevvitlerinden, 1278 h. senesinde vefat eden Trabzonlu Ali Rıza Efendi'nin oğludur. 1275 h. senesinde İstanbul'da Molla Zeyrek mahallesinde doğmuştur. İlk tahsilini Fatih Rüştiyesinde bitirmiş ve dinî dersleri Fatih dersiâmlarından Mehmet Emîn Efendi'den okuyarak 17 Cemazielâher 1306'da icâzet almıştır. Muallimhâne-i Nüvvab'a da girerek 19 Recep 1297'de beşinci sınıf niyâbet ehliyetnâmesi almıştır.

23 Nisan 1284 (1868) tarihinde İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği ruûsuna nâil olmuştur.

24 Teşrinisani 1297 (1881) tarihinde Akhisar Niyâbetine tayin olunmuştur. 14 Mayıs 1300'de Elmalı, 17 Eylül 1302'de Mudanya, 1 Temmuz 1305'de Foçetîn, 17 Şubat 1307'de ikinci defa olarak Elmalı, 29 Mart 1311'de Sungurlu, 14 Teşrinisani 1313'de Eyüp, 19 Temmuz 1316'da Sofulu Kazaları ile 25 Temmuz 1318'de Ertuğrul, 21 Haziran 1321'de Preşova, 19 Nisan 1324'de Köriçe ve 10 Teşrinisani 1326'da Priştine Livaları niyâbetlerine tayin olunmuştur. 14 Mart 1328'de Priştine'den ayrılıp Hakkâri Livası niyâbetine tayin edilmişse de arzusu hilâfına olduğundan buraya gitmemiştir. Bu tarihten sonra istihdamı câiz olmak şartı ile emekliye ayrılmıştır. Ömrünün sonuna kadar Zeyrek'te Zeyrekbaşı caddesi 12 numaralı evde ikamet etmiş ve 12 Mayıs 1333 (1917) tarihinde vefat etmiştir. (Sicil def. c. 2, sh: 119, dosya nu: 1188)

MAHMUT NEDİM EFENDİ (Ergirili)

Rüstem Ağa'nın oğlu olup 1263 (1847) tarihinde Ergiri sancağına bağlı Pezavişte köyünde doğmuştur. Bursa ve İstanbul'da tahsil görmüş ve bir müddet nâiblerin yanında hizmet etmiştir. Meşihat-

ça kabul edilen talimatnâme uyarınca yirmi dokuz yaşında iken Cemazielevvel 1292 (1874) tarihinde Bosna vilâyeti dahilinde Kaladina Kazası niyâbetine tayin olunmuştur. Cemazielevvel 1294'de İstromça, Şevval 1296'da Kırçova, Receb 1300'de Margiliç, Safer 1304'de Karatova, Rebiulaher 1306'da Metroviçe, Cemazielevvel 1309'da Tepedelen Kazaları Niyâbetlerine tayin olunmuştur.

Şevval 1311 (Nisan 1894) tarihinde Paramedî Kazası Niyâbetine tayin edilmiştir. İki yıl kadar burada hizmet etmiş ve bir yıl sonra 30 Mayıs 1314 (1898) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 167)**

MAHMUT NEDÎM EFENDİ (Ergirili)

Zeynelabidin Efendi'nin oğlu olup 1265 h. (1849) senesinde Ergiri'ye bağlı Lebhova köyünde doğmuştur. Memleketinde bir müddet okuyup İstanbul'a gelmiştir. Fatih Camiinde Ahıskalı Ali Rıza Efendi'den ve Elbasanlı Kerîm ile Debreli İbrahim Efendi'lerden okuyup icâzet almıştır. Muallimhâne-i Nüvvab'a girerek 14 Cemazielevvel 1294'de şehadetnâme almıştır. Türkçe, arapça, arnavutça ve rumca bilirdi.

Otuz bir yaşında iken 12 Temmuz 1295'de Kuvaye Niyâbetine tayin edilmiştir. Daha sonraları ise sıra ile Kânunisani 1298'de Delvina, Ağustos 1304'de, İştip, Temmuz 1305'de Gevgili, Haziran 1307'de İspir, Haziran 1310'da ikinci defa İştip, Mart 1313'de Debre, Nisan 1317'de Humus, Kânunisani 1318'de Berat, Eylül 1322'de Şarkîkarahisar, Teşrinievvel 1325'de Kırkkilise (Kırklareli) Niyâbetlerine tayin olunmuştur. Bir yıl kadar azl edilmiş olarak kalmışsa da 15 Mart 1328 de Priştine Niyâbetine tayin olunmuştur. Harp sebebiyle Priştine'yi terk etmiş ve 1 Teşrinisani 1329 (1913)'dan itibaren Aydın'a gelip yerleşmiştir. **(Sicil def. c. 1, sh: 248, dosya nu: 260)**

MAHMUT NEDÎM EFENDİ (Kemahlı)

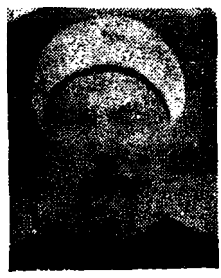

Dedeoğlu çiftçi Ömer Efendi'nin oğlu olup 1291 (1875) senesinde Kemah'ta doğmuştur. İlk bilgileri memleketinde okuyup İstanbul'a gelmiştir. Fatih dersiâmlarından Alasonyalı Hacı Ali Zeynelabidin Efendi'den dinî ve arabî ilimleri bitirerek 1318 h. de (1900) icâzet almıştır. Ders Vekâletince imtihan olarak 16 Safer 1320'de ders

okutma ruhsatnâmesi almıştır. 1 Kânunievvel 1320 (1904) tarihinde Fatih Camiinde kürsüye çıkmıştır. Dersiâmlık maaşı bu tarihten itibaren başlayarak 5 Mayıs 1332 (1916)'da bin kuruşa yükselmiştir.

1 Zilhicce 1325'de uhdesine İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu tevcih olunmuştur.

Yeni kabul edilen medreseler nizamnâmesi mucibince 1 Teşrinisani 1330 (1914)'da Medâris-i İlmiye Üçüncü Sınıf Birinci Şube Müdürlüğüne tayin olunmuştur. 1 Mart 1331 (1915)'de ise aynı medresenin İkinci Sınıf Müdürlüğüne nakledilmiştir. 1 Eylül 1333 (1917) de yeniden icra kılınan teşkilâtta Sahn Medresesi İkinci Sınıf Müdürlüğünde ibkâ edilmiştir. 29 Teşrinisani 1333'de aynı medresenin Dahiliye Müdürlüğüne, 8 Şubat 1335 (1919)'de Süleymaniye Medresesi Dâhiliye Müdürlüğüne tayin olunmuştur. 12 Teşrinisani 1335'de Fatih İmâret Memurluğuna tayin edilmiştir. 1 Şubat 1336 (1920)'da dersiâmlık maaşı birleştirilerek bin beş yüz kuruşla İbtidaî Dahil Medresesi Arapça, 3 Kânunievvel 1336'da Mantık ve 15 Kânunievvel 1336'da tekrar Arapça müderrisliğine nakil ve tayin olunmuştur. 1 Eylül 1337 (1921)'de iki bin kuruş maaşla ve terfian Sahn Medresesi Tefsîr müderrisliğine tayin olunmuştur.

1 Ağustos 1338 (1922)'de mecburi izine sevk edilmiştir.

1 Teşrinisani 1338'de Türkiye B.M.M.'nin İstanbul'da kuruluşu ile zikr olunan Sahn Medresesi Tefsîr müderrisliğinden ayrılması tabiî olmuştur.

Sonradan dersiâmlık maaşı ile Karagümrük'te ikamet edip 1940 senelerinde hayattaydı. Soyadı kabulü ile **«Güldedeoğlu»** soyadını almıştır. **(Sicil def., c. 7, sh: 188, dosya nu: 3718)**

MAHMUT NUREDDİN EFENDİ (Tırhalalı)

Babası, **«Dizdârzâde»** Tırhala ulemasından Yusuf Ramazan Efendi'dir. 1281 h. (1863) tarihinde Tırhala'da doğmuştur. İlk bilgileri memleketinde tahsil etmiş ve Tırhala'nın Yunanlılara terki ile babası ile 1297 senesinde İstanbul'a hicret etmiştir. Fatih dersiâmlarından Peklînli Mustafa Safi Efendi'den on beş sene ders okuyarak icâzet almıştır. Tırhala'nın Yunanlılardan geri alınması üzerine mallarına sahip olmak üzere oraya gitmiş ve Tırhala Belediye reis vekilliği ve kurulan hususî mahkemenin fevkalâde müstantikliği vazifelerini de yapmıştır.

Bir müddet Fetvahâne'de dânişmendlik yapmışsa da 1 Teşrini-

evvel 1316 (1900) tarihinde Meclis-i İdare-i Emvâl-i Eytam Azalığına tayin olunmuştur.

Dârü't-Ta'lîm Mektebinde iki sene akaid ve meanî, Maşrık-ı Fuyûzât Mektebinde de üç sene arapça ve akaid muallimliği yapmıştır.

17 Mart 1330 (1914) tarihinde Meclis-i İdare-i Emvâl-i Eytam lâğv edildiğinden açıkta kalmıştır.

Uhdesine 5 Muharrem 1319'da Musıla-i Sahn Bursa Müderrisliği tevcih olunmuş ve 1 Rebiulevvel 1322'de Musıla-i Süleymaniye'ye terfi etmiştir. 23 Şaban 1329'da terfian Mahreç pâyesine nâil olmuştur.

Meclis-i Meşayih Başkâtibi Sîret Efendi'nin âzalığa tayini ile kendisinden boşalan Başkâtibliğe 11 Temmuz 1336 (1920)'de Mahmut Nureddin Efendi tayin olunmuştur. (Tayini ile alâkalı vesikaya bakınız. (1)).

Hastalığı devamlılık kesbetmesinden raporlu bulunmuş ve bir yıl sonra 11 Haziran 1337 (1921) tarihinde Balat'ta Hamamî Muhiddin Mahallesinde Kesmekaya caddesi 16 numaralı evde vefat etmiştir. Çocuksuz vefat ettiğinden maaşı hak kazanmış kimsesi yoktu. (Sicil def., c. 7, sh: 56, dosya nu: 15)

MAHMUT RACÎ EFENDİ (İncesulu)

Kösezâde, ulemâdan Ömer Efendi'nin oğlu olup 1274 (1858) tarihinde Kayseri'nin İncesu nahiyesinin Cami-i Cedît Mahallesinde doğmuştur. 1290 (1874) tarihinde tahsil için İstanbul'a gelmiş ve Fatih'te Ayak Kurşunlu Medresesinde dört sene okumuştur. Akabinde Fetvâhe'de imtihan olarak memleketine dönmüştür. Daha sonra tahsil için Kayseri'de bulunan Hacı Zekeriyya Efendi Mesresesinde dört yıl daha ders okumuştur. Dört yıl sonunda Kayseri'de teşekkül eden ilmî heyet huzurunda imtihan olmuş ve kazanmıştır. 1309'da Merzifonlu Karamustafapaşa'nın inşâ ettiği İncesu'daki Cami-î Kebîr imamlığına tayin olunmuştur. Yine Merzifonlu'nun inşâ ettiği ve adına izafe edilen medresenin müderrisi Hacı oğlu Mustafa Efendi'nin vefatı ile 1310'da mezkür medresenin müderrisi olmuştur. Haziran 1310 (1894)'da İncesu Kazası Müftüsü Hacı Mustafa Efendi'nin de vefatı ile bu kazanın müftüsü olmuştur.

Şevval 1314'de uhdesine İbtidaî Hariç Edirne Müderrisliği tevcih olunmuş ve 1 Şevval 1317'de Hareket-i Hariç'e terfi' olunmuştur.

(1) Dört numaralı vesikaya bakınız.

1324 ve 1325 (1908/1909) senelerinde Ankara Vilâyeti Umumî Meclisi Azalığında bulunmuştur.

Birinci Dünya Harbinde orduya yaptığı hizmetlerden ve yol inşaatından dolayı 7 Şubat 1334 (1918)'de Harbiye Nezaretinden bir adet harp madalyası ile taltif olunmuştur. (Dosya nu: 3189)

MAHMUT EŞ-ŞİHABÎ EFENDİ (Kudüslü)

Şeyh Abdülkadir eş-Şihabî Efendi'nin oğlu olup 1280 (1862) yılında Kudüs'te doğmuştur. Kudüs ulemâsından yirmi beş sene okuyup icazet almıştır.

Haziran 1306'da Kudüs İbtidaî Mektebi muallim muavinliğine tayin olunmuştur. 1 Mart 1308 (1892)'de bu mektebin fıkıh dersi muallim muavinliğine ve sekiz ay sonra Kudüs Yedinci İbtidaî Mektebi muallimliğine nakledilmiştir.

17 Teşrinievvel 1326 (1910) tarihinde Kudüs Harem-i Şerif (Mescid-i Aksâ) Medresesi müderrisliğine tayin olunmuştur. Haziran 1332 (1916) de buradaydı. (Dosya nu: 4272)

MAHMUT EL-VADÎ EFENDİ (Bağdatlı)

Delîm kazasında bulunan Delîm aşiretinin Ebu Gâzam aşiretinin reisi Şeyh Vadî Efendi'nin oğlu olup 6 Mayıs 1290 (1874) tarihinde Bağdat'ta doğmuştur. Bağdat'ın Kehr bölgesinde bulunan Şeyh Sendel Medresesine dahil olmuştur. Buradan Resaf bölgesindeki Mercaniye Medresesine nakletmiştir. Bu medresenin müderrisi el-Hac Ali Alâeddin Efendi'den icazet almıştır. Medrese tahsili sırasında Bağdat Hukuk Mektebi İhtiyat Şubesine de devam etmiş ve burayı da bitirmiştir.

Mart 1318'de Bağdat Üçüncü Belediye Dairesi azalığına tayin olunmuştur. Bu azalığa ilâve olarak Bağdat Şer'iye Mahkemesi Eytam Müdürlüğüne tayin olunmuştur. Haziran 1321 (1905)'de her iki vazifeden ayrılmıştır. 1329 (1913) senesinde Delîm Kazasından Vilâyet Umumî Meclisi azalığına seçilmiştir. 1332 (1916)'ya kadar bu azalıkta bulunmuştur. Harbin başlaması ile kabileleri cihada davet için kurulan nasihat ve irşat heyetlerinden olmak üzere 18 Eylül 1330 (1914) tarihinde Divaniyedeki kabilelere va'z ve nasihat etmek üzere tayin olunmuştur. Daha evvel 4 Ağustos 1330'da Bağdat Birinci Müderrisliğine tayin edilmişti. 1 Eylül 1331 (1915)'de yine cihada dâvet için Delîm Kazası aşiretlerine gönderilmiştir. 5 Haziran 1331'de Bağdat'ta bulunan Osmanlı Ordusuna elbise, çadır ve saire tedariki için kurulan Bağdat Gıda Şubesi Başkanlığına getirilmiştir.

21 Teşrinievvel 1333 (1917)'de uhdesine Mahreç pâyesi tevcih olunmuştur. Bu pâye halkı ve kabileleri cihada dâvette gösterdiği gayretten ötürü kendisine verilmiştir.

Müderrisliğe ve hizmete devam ederken Bağdat'ın düşüşü ile İstanbul'a gelmiştir.

1337 (1921) senelerinde İstanbul'da 1250 kuruş maaş alıyordu. Kendi ifadesine göre Hilâfete olan bağlılığından memleketinde bulunan bütün malını mülkünü terk edip İstanbul'a gelmiştir. Bundan dolayı da istediği iki bin kuruş maaşa ancak iki yüz elli kuruş zam yapılıp 1250 kuruşa iblâğ edilmiştir. (Dosya nu: 2012)

MAHMUT VEHBÎ EFENDİ (Kırşehirli)

Hacı Osman Ragıp Efendi'nin oğlu olup Muharrem 1264 (Aralık 1847) tarihinde Kırşehir'in Bağbaşı mahallesinde doğmuştur. Mahallesindeki Bıçaklı İbtidaî Mektebine girmiştir. Kardeşi Rıf'at Efendi'den dokuz sene Arapça okuduktan sonra 1283 (1866) tarihinde Kayseri'ye tahsile gitmiştir. 1287 (1870) senesinde İstanbul'a gelip Bayezit Camii dersiamlarından Batumlu Emîn Efendi'nin ders halkasına girmiş ve hocasından Recep 1294 (Temmuz 1877)'de icazet almıştır. Üç defa icazet vermiştir. Nakibu'l-Eşrâf Hoca Abdurrahman Efendizâde Mustafa Tevfik Efendi'nin emri ile Şevval 1317 (Şubat 1900)'de Kırşehir Nakibu'l-Eşrâf Kaymakamlığına tayin olunmuştur.

Şevval 1291'de Fetvahâne'de teşekkül eden heyet huzurunda imtihan olarak onikinci olarak kazanmış ve Süleymaniye Camiinde derse çıkmıştır. Akabinde uhdesine İbtidaî Hariç İstanbul Müderrisliği ruûsuna nail olmuştur. Memleketini ziyaret kasdıyle 1295'de Kırşehir'e gitmiştir. Babasının yaptırdığı medresenin yıkılmış bir halde olduğunu görünce memleketinde kalıp bu medreseyi yeniden inşâ etmiştir. Medreseyi ihyâ etmesi ve talebe okutup icazet vermesi üzerine Şevval 1322 (1904) tarihinde dördüncü rütbeden Osmanlı nişanı ile taltîf olunmuştur.

İlmî rütbesi Zilkade 1307'de İbtidaî Dahil'e, Şevval 1311'de Hareket-i Dahil'e, Şaban 1316'da Sahn'a, Cemazielevvel 1318'de İbtidaî Altmışlıya, Rebiulevvel 1321'de Hareket-i Altmışlı'ya ve Zilkade 1322'de Musıla-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuştur.

Muharrem 1324'de Mahreç'ten Halep Mevleviyetine dahil olmuştur. (Dosya nu: 267)

MAHMUT ZİYA EFENDİ (Ürgüplü)

Osman Efendi'nin oğlu olup 1293 (1877) senesinde Ürgüp kazasının Gülgüzîn Köyünde doğmuştur. Köyünde Kur'an'ı hıfz ettikten sonra Kayseri'ye gitmiştir. Orada Hamurculu Osman Efendi'den Arapça okuduktan sonra İstanbul'a gitmiştir. Fatih dersiâmlarından Hacı Abdullah ve Muğlalı Ali Rıza Efendilerden okuyarak 1323 ve 1326 h. senelerinde iki icazetnâme almıştır. Ders Vekâletince ders okutmağa mezun olduğuna dair ehliyetnâme de almıştır. Devam ettiği Medresetü'l-Kuzât'tan 11 Şaban 1332 (1914)'de iyi derecede mezun olmuştur.

1 Ağustos 1325 (1909) tarihinden itibaren dersiâmlık maaşına nail olmuş ve 25 Temmuz 1330 (1914) tarihinde Hindiye Kazası Kadılığına tayin olmuştur. 7 Mayıs 1331'de Saft Kazası Kadılığına nakl edilmiş ve bir müddet sonra da 1 Eylül 1331'de Konya'ya bağlı Ereğli Kazası Kadılığına tayin olunmuştur. 3 Kanunievvel 1335 (1919)'de becayiş suretiyle Kirmasti (Mustafa Kemal Paşa) Kazası Kadılığına gelmiştir. 18 Ağustos 1337 (1921)'de izin alarak İstanbul'a gelmiş ve izninin bitimi tarihinden itibaren Kirmasti'ye avdet etmemesi ile istifa etmiş sayılmıştır. Akabinde 9 Teşrinisani 1337'de Fetvahâne İstiftâ muharrirliğine tayin edilmiştir.

15 Rebiulaher 1332'de uhdesine İbtidaî Hariç İstanbul Müderrisliği tevcîh olunmuş ve 29 Cemazielevvel 1333'de Hareket-i Hariç'e ve 24 Zilhicce 1335'de İbtidaî Dahil'e terfi' etmiştir.

Daha evvel alıp sonradan memuriyete tayini ile kesilen dersiâmlık maaşı 7 Haziran 1338 (1922)'de kendisine iade edilmiştir.

Nisan 1339 (1923)'de Adliye'ye geçmiştir. **(Sicil defteri, C. 3, sh: 87/1, dosya nu: 790)**

MALİK EFENDİ (Yenişehirli)

«Mustafa Malik Efendi» ismi ile şöhret bulmuştur. Devriye müderrislerinden Kavakibzâde el-Hac Mehmet Raşit Efendi'nin oğlu olup 1248 (1832) tarihinde Yunanistan'da bulunan Yenişehir - Fenar'de doğmuştur. Memleketinde Hoca Mahmut Efendi'den kısmen tahsil görmüşse de 1269 h. (1851) tarihinde İstanbul'a gitmiştir. Fatih'te Nişanca Mehmet Paşa Medresesinde ikametle Kavalalı meşhur Yusuf, Karînabatlı Abdurrahman, Arap Temimî Efendilerden ders okumağa başlamıştır. 1273 h. (1855) tarihinde memleketine dönerek ilk hocası Mahmut Efendi'den tahsilini tamamlayarak icazet almıştır.

1278 h. senesinde Yenişehir Fenar'da Cami-i Atîk Medresesi müderrisliğine tayin olunmuştur. Ayrıca müderrisliği yanında Temmuz 1284'den Eylül 1285 (1868/1869) senesine kadar Yenişehir - Fenar Müftülüğünde bulunmuştur. Bu sıralarda onbeş gün kadar Tırhala Sancağı Mutasarrıf vekâletinde bulunmuştur.

1 Mart 1287 (1871) tarihinde Tırhala Temyiz-i Hukuk Meclisi Mümeyyizliğine ve 27 Teşrinisanî 1290 (1874) tarihinde de Maarif Komisyonu Riyasetine tayin olunmuştur. 1 Mart 1292 (1876) tarihinde eski vazifesi bulunan mümeyyizliğe tekrar tayin olunmuştur. 1295 ve 1296 (1879/1880) tarihlerinde iki defa Tırhala Bidâyet Mahkemesi Azalığına tayin edilmiştir. Bu memleketin Yunanistan'a terki üzerine 1 Kanunievvel 1298 (1882) tarihinden kaldırılması tarihi bulunan 16 Teşrinievvel 1301 (1885) tarihine kadar Yenişehir - Fenar'da kurulan Türk - Yunan Komisyonu Azalığında üç yıl kadar bulunmuştur. Bir yıl sonra da ailesi ile beraber İstanbul'a göç etmiştir. 1306 (1890) tarihinde fahrî olarak Meclis-i İdâre-i Emval-i Eytam Azalığına tayin olunmuştur. Temmuz 1312'de Cebel-i Dürûz'a ve Mart 1313'de Tokat'a tahkîk ve fevkalâde heyetlerle gönderilmiştir.

3 Cemazielaher 1271'de uhdesine İbtidaî Hariç Bursa Müderrisliği tevcih olunmuştur. 7 Rebiulevvel 1292'de İzmir, 21 Ramazan 1294'de Edirne Pâyelerine nail olmuştur. Safer 1307'de Bilâd-ı Hamse'den Bursa, Safer 1310'da Haremeyn-i Muhteremeyn, Cemazielevvel 1314'de İstanbul pâyelerini kazanmıştır. 24 Zilkade 1299'da mezkür komisyondaki hizmetine karşılık üçüncü ve 14 Ramazan 1314'de değiştirilerek ikinci rütbelerden Mecîdî nişanı ile taltif olunmuştur. 8 Zilhicce 1316'da ikinci rütbeden Osmanlı nişanına nail olmuştur.

Mustafa Malik Efendi 21 Safer 1328 (1326/1910) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 86)

MALİK BEKTAŞ EFENDİ (Yakovalı)

Nezir Efendi'nin oğlu olup 7 Nisan 1277 (1861) tarihinde İpek Sancağına bağlı Yakova Kazasının Belek köyünde doğmuştur. İlk tahsilinden sonra rüştiyeye girmiş, fakat bitirmeden medreseye girmiştir. Yakova'da bulunan Medrese-i Kebîr'de dokuz sene tahsil gördükten sonra İstanbul'a gelmiştir. Saraçhanebaşı'nda bulunan Amca Hüseyin Paşa Medresesine kaydolup tahsilini bitirmiştir. 9 Kanunisani 1320 (1904)'de üç adet icazet almıştır.

46 yaşında olduğu halde 10 Haziran 1323 (1907)'de Akçahisar Kazası Müftülüğüne tayin olunmuştur. İki yıl kadar hizmetten son-

ra 31 Mayıs 1325'de istifa etmiştir. İstifasını müteakip İşkodra'da bulunan Şiyak Kazasının medresesinde halk tarafından müderris tayin olunmuştur. Sonradan kadro tahsisi ile 1 Mart 1326 (1910)'dan itibaren iki yüz kuruşla resmen müderris olmuştur. **(Dosya nu: 4930)**

MANSUR EFENDİ (Mısratalı)

Fırata Kabilesinden Mansur el-Ebyez Ağa'nın oğlu olup 1289 (1873) tarihinde Trablusgarb'a bağlı Mısrata kazasında doğmuştur. İlk bilgiler ile aklî ve naklî bilgileri Şeyh Neruk (veya Zerûk) Zaviyesinde dört sene kadar tahsil etmiştir. Akabinde Ezher'e gitmiş ve iki yıl sonra Ezher'den ayrılıp Bingazi'ye gitmiştir. Bingazi'de müderrislik yapmakta bulunan mahallin ve zamanının meşhur alimlerinden Şeyh Mustafa Buhtale Efendi'den okumaya başlamıştır. On yıl kadar bu hocadan okuduktan sonra Bingazi'deki Feyziyye Mektebi ikinci muallimliğine tayin olunmuştur. Dört yıl sonra da ailesinin çokluğu hasebiyle ve buradaki maaşın azlığından istifa etmiştir. 15 Şubat 1325 (1909)'de Bingazi Şer'iye Mahkemesinde kurulan ilmî heyetçe imtihan olup Cidabiye Kazası Müderrisliğine tayin olunmuştur. **(Dosya nu: 5196)**

MANSUR HAKKI EFENDİ (Çerkezistanlı)

Verişzâde Abdullah Efendi'nin oğlu olup 1241 (1825) senesinde Çerkezistan'ın Doğçuka köyünde doğmuştur. İlk önce memleketinde okumuştur. Sonradan Dağıstan'a gelip Rusya ile uzun seneler savaşmış bulunan Şeyh Şamil'in ilim tahsilinde şeriki bulunan meşhur alimlerden Hacı Yusuf Efendi'den mantık, beyan, meani, fıkıh, feraiz, tefsîr, hadîs, kelâm, arûz, tasavvuf gibi ilimleri tahsil etmiştir. Akabinde memleketine dönmüş ve 1277 (1861) tarihinde Rusya'dan hicret edip Sivas'ın Azîziye Kazası merkezinde yerleşmiştir. Burada ilim tahsiline çalışan talebeleri okutmağa başlamıştır.

Talebe okutmakla meşgulken 13 Kanunievvel 1295 (1879) tarihinde elli dört yaşında Aziziye Kazası İdare Meclisi azalığına tayin olunmuştur. Bu hizmeti ifâ etmekte iken 15 Receb 1299 (1881) tarihinde Şeyhü'l-İslâmlık tarafından bu kazaya bağlı Mes'udiye Nahiyesi Müftülüğüne tayin olunmuştur. Buradaki müftülüğe devam etmekte iken 30 Mart 1305'de Azîziye Kazası Müftülüğüne nakl ve tayin olunmuştur.

24 Şevval 1307 tarihinde uhdesine İbtidaî Hariç Edirne (Dârü'l Hadîs-i Kemâl Bey Medresesi) Müderrisliği tevcîh olunmuştur.

Mansur Hakkı Efendi Mes'udiye Nahiyesinde —o zaman— ika-

met eden Çerkez muhacirlerinden Kabartı Kabilesi ulemâsından bulunduğu gibi Azîziye Müftülüğüne, müftü Kayserili Ahmet Efendi'nin Kayseri Bidâyet Mahkemesi Azalığına tayini ile gelmiştir.

Mansur Hakkı Efendi Eylül 1318 (1902) tarihlerinde Azîziye Müftüsü bulunuyordu. **(Dosya nu: 2327)**

MA'SÛM EFENDİ (Arvaslı)

Seyyitlerden Şeyh Fehîm Efendi'nin oğlu olup 29 Mayıs 1294 (1878) senesi Pazartesi günü Van'a bağlı Mekes kazasının Arvas köyünde doğmuştur. Babası, Seyyitler ulemasından ve Nakşibendî Tarikatı şeyhlerinden bulunuyordu. Pek çok müritleri vardı. Nesebleri Hazreti Hüseyin (r.a.)'e dayanmakta olup Fehîm Efendi, hizmetlerine karşılık olmak üzere üçüncü rütbeden Osmanlı nişanına da nâil olmuş ve 3 Mart 1303 (1887) tarihinde vefat etmiştir.

«es-Seyit Şeyh Mehmet Ma'sûm Efendi» ilk tahsilini köyünde yapmıştır. Daha sonra ilmini genişletmek üzere Hakkarî Sancağının merkezine gidip Şeyh Abdülhakîm Efendi'den bir müddet okuyup, oradan Arvas'a dönmüştür. İki yıl Arvas Medresesinde okumuş ve sonradan kaza merkezi bulunan Mekes (Meks)'de Mîr Hasan Veli Hazretleri Medresesinde bir sene okuyup Gevaş'a gitmiştir. Gevaş'ta İzzettin Şîr Bey Medresesinde iki sene, oradan Cizre'ye gidip Mîr Abdal Medresesinde bir sene, buradan Mardin'e gidip Kasım Padişah Medresesinde bir buçuk sene, oradan Ercîş'in Dedlö Köyündeki Hasan Ağa Medresesinde müderris Molla Mahmut Efendi'den üç sene tahsîl görüp, sonunda bu hocadan 1 Nisan 1316/14 Zilhicce 1317 (1900) tarihinde icazet almıştır.

Mayıs 1316 (1900) tarihinde Van'a bağlı Adilcevaz Kazasının Hatuniye Medresesine müderris tayin olunmuştur. Kanunisani 1325 (1909) senesine kadar bu müderrislikte bulunmuştur. Müderrisliği esnasında uhdesine 23 Teşrinievvel 1319 (1903) tarihinde İbtidaî Hariç Bursa Müderrisliği ruûsu tevcîh olunmuştur.

1 Şubat 1325 tarihinde müderrislikten terfi' ederek Adilcevaz Kazası Müftülüğüne tayin olunmuştur. Sonradan müftü tayini mahallî idarelerin halkı ve idare meclislerinin reylerine bırakıldığından tekrar rakibinden üstün başarı sağlayarak 25 Eylül 1326 (1910)'da mezkûr müftülüğe seçilmiştir.

Harp dolayısıyla Bitlis'te bulunduğu sırada inhilâl eden Şırnak Kazası Müftülüğüne naklen tayini Meşihattan istenmiş ve Bitlis Vali Vekili Memdûh Bey'in telgrafına istinaden Haziran 1332 (1916) tarihinde Şırnak Müftüsü olmuştur. O havalide meşhur olan «Şeyh

Ma'sûm Efendi» münhal bulunan Gevaş Kazası Müftülüğüne tayin olunup 25 Eylül 1335 (1919) tarihinde vazifeye başlamıştır. (Dosya nu: 2781)

MA'SÛM EFENDİ (Süleymaniyeli)

Müderris Mehmet Mahvî Efendi'nin oğlu olup 1291 (1875) senesinde Süleymaniye Sancağında doğmuştur. İlk tahsilini memleketinde ve medrese tahsilinin bir kısmını babasından okuduktan sonra İstanbul'a gitmiştir. İstanbul'da Ayasofya Dersiâmlarından Safranbolulu Ahmet Necatî Efendi'den dinî ve Arabî ilimleri ikmal ederek 15 Cemazielaher 1320'de icazetnâme almıştır. Ayrıca Ders Vekâletinden de ders okutma ruhsatnamesi almıştır. Devam etmekte bulunduğu Medresetü'l-Kuzât'tan da 11 Şaban 1332'de iyi derecede şehadetnâme almıştır.

Ayasofya Camiinde ders okutmağa başlamasından sonra 4 Nisan 1321 (1905)'den itibaren de dersiâm maaşına nail olmuştur.

Eylül 1327 (1911)'de Dârü'l-Hilâfeti'l-Aliyye Medresesi Kaba Halil Dershanesi Müdürlüğüne tayin olunmuş ve aynı yıl içinde aynı medresenin İslâm Tarihi muallimliğine de tayin olunmuştur. 18 Eylül 1330 (1914) da padişahın emri ile Resü'l-Ayn Kazası Kadılığına tayin ve 8 Ağustos 1332 (1916)'da da Cizre Kazası Kadılığına naklen tayin olunmuştur.

Uhdesine 17 Rebiulevvel 1332'de İbtidai Hariç İstanbul Müderrisliği tevcîh olunmuştur (Sicil defteri, c. 2, sh: 298)

MAZHAR EFENDİ (Urfalı)

Şeyh Mehmet Efendi'nin oğlu olup Urfa'da doğmuştur.

Dinî tahsilinden sonra 24 Şubat 1282 (1866) tarihinde Zeytun Kazası Niyabetine tayin olunmuştur. Haziran 1284'de Bilân, Teşrinievvel 1285'de Bağdat ve 1 Kanunisani 1287'de de Basra Naibi olmuştur.

Temmuz 1289'da Kartal Naibi olmuşsa da 10 Mart 1293 (1877) tarihinde Adliye Nezareti Mahkeme-i Hukuk Dairesi Azalığına tayin olunmuştur.

15 Cemazielevvel 1314'de İstanbul pâyesini aldığı gibi, 1 Receb 1321'de Anadolu Kazaskerliği pâyesine yükselmiştir. 14 Şaban 1314'de ikinci rütbeden Mecîdi nişanı ihsan edilmiş ve 9 Ramazan 1321'de birinci rütbeye çıkarılmıştır.

«Mehmet Mazhar Efendi» 27 Mart 1324 (1908) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 17)

MEHMET EFENDİ (Alaşehirli)

Kerestecizâde Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1289 (1873) tarihinde Alaşehir'in Şeyh Sinan Mahallesinde doğmuştur. «Mehmet Adil Efendi» şöhreti ile tanınırdı. Alaşehir Müftüsü Hacı Raşit Efendi'den 1315 (1899) tarihinde icazet almış ve bu tarihten itibaren Kadı Şeyh Medresesinde müderrisliğe başlamıştır. Şubat 1325 (1909) tarihinde Alaşehir Şer'iyye Mahkemesi Başkâtibliğine tayin olunmuştur. 27 Mart 1336 (1920) tarihinde Alaşehir Müftülüğüne tayin olunmuştur. Yalnız Eylül 1336 (1920)'da Alaşehir'in Yunanlılar tarafından işgali üzerine Anadolu içlerine çekilmiş ve Millî Mücadeleye katılmıştır. 1337 (1921) yılına kadar mezkûr müftülükte vazifeli gözükmüştür. (Dosya nu: 1855)

MEHMET EFENDİ (Aydoslu)

Uzunoğlu İsmail Efendi'nin oğlu olup 1282 (1866) senesinde Aydos'ta doğmuştur. Fatih yakınlarında Yahya Tevfik Efendi Medresesinde ikametle Aydoslu Müderris Mustafa Rakım Efendi'nin halkasına girmiş ve 1319 h. (1901)'de icazet almıştır. İcazet aldıktan sonra Bursa'ya bağlı Pazarköy Müderrisliğine tayin olunmuştur. Yedi sene burada kaldıktan sonra Aydos Müderrisliğine nakledilmiştir: 1908.

İbtidaî Hariç Edirne Müderrisliğine nail olmuştur. (Dosya nu: 3978)

MEHMET EFENDİ (Batumlu)

Mehmet Efendi 1278 (1862) senesinde Batum'da doğmuştur. İstanbul medreselerinde tahsilinden sonra Nisan 1321 (1905)'de Fatih Camii Dersiâmı olmuştur. Üç yıl kadar dersiâmlık yapmış ve 17 Kanunievvel 1324 (1908)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 3571)

MEHMET EFENDİ (Bayezitli)

«Celâlî Mehmet Fehmî Efendi» şöhreti ile bilinirdi. Baba cihetinden Hz. Hüseyin'e dayanır. Nakşibendî Tarikatının «Halidî» koluna mensuptu. Babasının adı Şeyh Abdullah'dır. 1270 (1854) tarihinde Bayezit Kazasının Karaburun Köyünde doğmuştur. Van, Mekes, Vestan, Bulanık ve Erciş taraflarında dinî ve arabî ilimleri tahsil ederek icazet almıştır. Arapça, Farsça ve Türkçe bilirdi.

1326 (1910) tarihinde Karakilise Kaymakamlığınca köyleri gezerek halka va'z ve nasihat etmeğe memur edilmiştir. Karakilise Kazası Müderrisi Şeyh Hasan Efendi'nin istifası ile 10 Teşrinievvel

1329 (1913) tarihinde mezkür müderrisliğe tayin olunmuştur. (Dosya nu: 1539)

MEHMET EFENDİ (Birgili)

Kırbaçzâde Hafız Osman Efendi'nin oğlu olup 14 Nisan 1258'de Ödemiş'in Birgi nahiyesinde doğmuştur. İlk tahsilinden sonra 1271'den 1273'e kadar Birgi'de Düdükçülü Halîl Efendi'nin rahlesinde bulunmuş ve akabinde üç yıl kadar Balyanbolu Hacı Ali Efendi'den okumuştur. Bu arada Birgi'de bulunan Hacı Osman Efendi Medresesinde ikamet etmiş ve İstanbul'a gelip 1277'den 1282 (1861-1866) tarihine kadar Birgivîli Şakir Efendi'den icazet almış, Birgivîli Mehmet Efendi'den okumuştur. Ayrıca Saraçhanebaşında Amca Hüseyin Paşa Medresesinde ikamet etmiştir. 1283'den 1289'a kadar Ödemiş'te Çakır Ahmet Zâde Efendi'den, Çecizâde Medresesinde ikamet ederek, icazet almıştır.

Bu tarihten sonra da Birgi'de talebe okutmağa başlamıştır.

Mayıs 1330 (1914) tarihlerinde Birgi'de müderris bulunuyordu. (Dosya nu: 904)

MEHMET EFENDİ (Boğazlıyanlı)

«Şeyh Efendi» şöhreti ile bilinen Süleyman Efendi'nin oğlu olup 25 Mart 1253 (1837) tarihinde Boğazlıyan Kazasının Babalkımur Köyünde doğmuştur. Eylül 1260 (1844) tarihinde Kayseri'de Tacüddin Efendi mahallesinde bulunan Hoca Ensâr Efendi Mektebine girmiştir. Daha sonra aynı yerde bulunan Hüseyin Efendi Medresesinde Tekeli Ahmet Efendi'den sarf, nahiv, bedi, beyan, kelâm; İçelli Şeyh Hüseyin Efendi'den tekrar ikinci defa nahiv ve daha üstün ilimleri okuyarak 26 Mayıs 1288'de Hüseyin Efendi'den icazet almıştır. İcazet aldıktan sonra memleketine gelmiş ve bir iki sene kadar Boğazlıyan'da bulunan Çandar köyünde talebe okutmuştur.

7 Nisan 1301 (1885) tarihinde kırk dokuz yaşında iken fahrî olarak boşalan Boğazlıyan Kazası Müftülüğüne tayin olunmuştur.

Şeyh Efendizâde Mehmet Efendi, Ağustos 1325'den itibaren dört yüz kuruş maaşa nail olmuştur.

Bir yıl sonra da 1 Şubat 1326 (1910) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 610)

MEHMET EFENDİ (Bolulu)

Süleymaniye rütbesini haiz, İstanbul müderrislerinden ve Süleymaniye Camii mucîz dersiâmlarından, Halvetiye Tarikatı şeyhlerin-

den, Mecidî ve Osmanlı nişanlarını hamil, Huzur Dersleri birinci ders birinci muhatabı Mehmet Tahir Efendi'nin oğludur. Nisan 1291 (1875) tarihinde Bolu'da doğmuştur. Memleketinden İstanbul'a gelip, 1303 (1887)'de Çorlulu Ali Paşa Medresesine kaydolmuştur. Ağustos 1317 (1901)'e kadar Fetvâhâne İ'lâmat Müdürü olan İsmail Hakkı Efendi'den ders okuyarak icazet almıştır. 1317'de dersiâm olmuş ve uhdesine İbtidaî Hariç Edirne Müderrisliği ruûsu tevcîh olunmuştur. Temmuz 1318 (1902)'de Bolu'da ders okutmaya başlamıştır. 1321 (1905) tarihinden itibaren de babasından intikal eden Sokullu Tavil Mehmet Paşa Dergâhı'nda ders okutmuş ve dergâh işlerini yürütmüştür.

Bir ara dersten alınmışsa da tekrar Bolu'da bulunan Cami-î Kebîr Medresesinde ve dergâhta hizmetlerine devam etmiştir. Şubat 1332 (1916/) tarihlerinde Bolu Merkez Müderrisi bulunuyordu. (Dosya nu: 2631)

MEHMET EFENDİ (Boyabatlı)

«Koçakoğlu Mehmet Hulusi Efendi» adı ile bilinirdi. Mehmet Ağa'nın oğlu olup 1270 (1854) tarihinde Boyabat'ın Çorak Köyünde doğmuştur. Memleketinden Kayseri'ye gidip orada bulunan Boğazlıyanlı Ali Efendi Medresesinde Sivaslı Hasan Efendi'den bir buçuk yıl okumuş ve arkasından Çorum'a gitmiştir. Yedi sene Cami-î Kebîr Medresesinde Mustafa Efendi'den okumuştur.

Çorum'dan İstanbul'a gidip Mahmutpaşa Medresesinde Ebu'l - Kemal merhum es-Seyit Mehmet Atıf Efendi'den dokuz sene dinî ve Arabî ilimleri okuyup 1311 h. (1893)'de icazet almıştır.

Temmuz 1310 (1894)'dan Aralık 1314 (1898)'e kadar Girid Vilâyetinin Resmo Kazası Vaizliğinde bulunmuş ve Girid meselesinden dolayı buradan ayrılmıştır. Mart 1317 (1901)'de Boyabat Kazasında bulunan Kemal Dede Medresesi müderrisliğine tayin olunmuştur. Boyabat Kazası Müftülüğünün inhilal etmesi üzerine, müftü tayini için yapılan seçmede ekseriyet temin ederek 25 Ağustos 1328 (1912)'-de Boyabat Müftüsü olmuştur.

Dört yıl müderrislik ve müftülük hizmeti gördükten sonra 18 Temmuz 1332 (1916) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 2513)

MEHMET EFENDİ (Bursalı)

Hattatzâde Mehmet Efendi'nin oğlu olup Eylül 1278 (1862) senesinde Bursa'nın Elmalık köyünde doğmuştur. Hususî surette hat (yazı) ve musiki dersleri almıştır. 28 Eylül 1331 (1915) tarihinde

Karahisar-ı sahip Medresesi İlâhi ve Hüsnü-hat muallimliğine tayin olunmuştur. **(Dosya nu: 4195)**

MEHMET EFENDİ (Ceyhanlı)

Hacı Emin Efendi'nin oğlu olup 1275 (1859) tarihinde Ceyhan'da doğmuştur. Dini tahsilinden sonra Zilhicce 1315 (1897) tarihinde Ceyhan Kazası Müftülüğüne tayin olunmuş ve 10 Kanunisani 1325 (1909)'da azledilmiştir. 1 Mart 1330 (1914) tarihinde Ceyhan Kazası Müderrisliğine tayin olunmuş, fakat ömrü vefâ etmediğinden 26 Kanunisani 1331 (1915) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 1559)**

MEHMET EFENDİ (*Çorumlu*)

Mahalli ulemadan Hacı Mahmut Efendi'nin oğlu olup Teşrinievvel 1287 (1871) senesinde Çorum'da doğmuştur. Cami-i Kebîr Mahallesinde ilk bilgileri tahsilden sonra Çorum medreselerinde ders okumuştur. Sonradan esas memleketi olan ve babasının müftüsü bulunduğu Dârende'ye gelerek Şeyh Hamduli Köyünde babasının yaptırdığı medresede babasından okuyarak icazet almıştır. 1309 (1893)'da babasından icazet aldıktan sonra aynı medresede ders okutmaya başlamıştır. 1320 (1904) ve 1327 (1911) senelerinde iki defa icazet vermiştir.

Teşrinisani 1327 (1911)'de münhal bulunan Dârende Kazası Müftülüğüne tayin olunmuştur. Abdurrahman Saib Efendi'nin Manastır Müftülüğüne tayini ile boşalıp, kendisinin tayin olduğu Dârende Müftülüğünde, vefat tarihi olan 7 Mayıs 1333 (1917) tarihine kadar bulunmuştur. **(Dosya nu: 2364)**

MEHMET EFENDİ (Dârendeli)

Dârende eşrafından Hacı Ali Ağa'nın oğlu olup 1296 (1880) tarihinde Dârende'de doğmuştur. Memleketinde okuyup İstanbul'a gelmiş ve Ayasofya dersiâmlarından Abdülkadir Raşit Efendi'den Eylül 1315'de icazet almıştır. Mayıs 1320 (1904) tarihinde Bayezit Camiinde ders çıkmış ve devam etmekte bulunduğu Dârü'l-Fünûn Ulûm-i Diniye şubesinden pekiyi derece ile 11 Ağustos 1320'de mezun olmuştur.

13 Nisan 1322'de Kütûb-i Diniye ve Şer'iyye Kalemi Kâtibliğine tayin olunmuşsa da Mayıs 1323'de İbtidaî Mektebler Müfettişliğine nakledilmiştir. Mart 1326'da İstanbul Maarif İdaresine tayin edilmiştir.

Nisan 1317'de uhdesine İbtidaî Hariç Bursa Müderrisliği ruûsu

tevcîh olunmuş ve Üniversiteyi ikinci olarak bitirdiğinden de gümüş liyakat madalyasına nail olmuştur.

İstanbul Maarif Müfettişliğinde iken Haziran 1327'de istifa etmiş ve İlk Öğretim Dairesi dördüncü şube kâtibliğine tayin olunmuştur. Ağustos 1310'da Ereğli Kadılığına tayin edilmiştir.

Konya Ereğli Kazası Kadılığından ayrılıp 1 Eylül 1331'de Gördes Kazası Kadılığına tayin edilmiştir. 30 Eylül 1332 (1916) tarihinde Elbistan Kazası kadılığına naklen tayin olunmuştur.

Mümaileyh 12 Teşrinisani 1334 (1918) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 957)**

MEHMET EFENDİ (Edlibli)

Edlib Kazası Maarif Komisyonu Başkanı Arif Efendi'nin oğlu olup 1272 (1856) tarihinde Edlib Kazasının Kıbeliyye Mahallesinde doğmuştur. Memleketinde bulunan Şafii ulemasından tahsil görüp icazet almıştır.

11 Teşrinisanî 1296 (1880) tarihinde Edlib Kazası Bidâyet Mahkemesi Başkâtibliğine tayin olunmuştur. Altı sene kadar bu vazifede kalmıştır. Dört yıl kadar devlet hizmetinden uzak kalmışsa da Eylül 1306 (1890)'da Guryan Kazası Niyabetine tayin edilmiş ve Kanunisani 1308'de Harım Kazası Naibi olmuştur. Kanunievvel 1312'de Bab-ı Cubul Kazası naibi olmuş ve 29 Eylül 1325 (1909)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 1607)**

MEHMET EFENDİ (Eğinli)

1248 h. tarihinde Eğin'de doğmuştur. İstanbul medreselerinde tahsilini bitirip icazet almıştır. Ruûs imtihanını kazanarak Fatih dersiâmları arasına katılmıştır: 23 Şubat 1295 (1879). Fatih Camiinde ders okutup talebe yetiştirirken 1315 h. senesinde Huzur Dersleri Muhatablığına getirilmiş ve vefatı olan 1322 h. ye kadar bu derslere devam etmiştir.

İlmî rütbesi Musıla-i Sahn İstanbul Müderrisliğine kadar yükselmiştir. 29 Kanunievvel 1320 (1904)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 386)**

MEHMET EFENDİ (Erbaalı)

Haşroğlu Emîn Efendi'nin oğlu olup Eylül 1288 (1872) tarihinde Erbaa'nın Sonisa Köyünde doğmuştur. İlk mektebi memleketinde bitirip 1304 (1888)'de Amasya'ya gitmiştir. Beş sene kadar Amasya'nın Bey Paşa Medresesinde müderris Hafız Kâmil Efendi'den ders

gördükten sonra Ağustos 1309 (1893)'da İstanbul'a gitmiştir. Damat Cedît İbrahim Paşa Medresesine kaydolup Bayezit dersiâmlarından Tokatlı Mehmet Nurî Efendi'den okuyup icazet almıştır.

Haziran 1318 (1902)'de müderris olup Erbaa Kazası Müderrisliğine tayin olunmuştur. 1325 (1909)'e kadar Sonisa Nahiyesi Hamidiye Medresesi müderrisliğinde bulunmuştur. İki ay kadar Yenihan (Yıldızeli) Kazası Müderrisliğinde bulunmuşsa da tekrar eski yeri olan Sonisa Müderrisliğine tayin olunmuştur. **(Dosya nu: 2406)**

MEHMET EFENDİ (Erbilli)

Lâkabı «Hamdi» olan Mehmet Efendi, Küçük Mollazâde Osman Efendi'nin oğlu olup Nisan 1285 (1869) senesinde Erbil Kazası'nın Tekye Köyünde doğmuştur. İlk tahsilinden sonra Erbil Kalesi Cami-i Kebîr Medresesi müderrisi Molla Ebu Bekir Efendi'nin derslerine devam ederek Rebiulevvel 1317 (1899) senesinde icazet almıştır.

1326 (1910) senesinde Erbil Kazası Müderrisliğine tayin olunmuştur. İlmî hizmetinden dolayı Şaban 1324 (1906)'de Musıla-i Süleymaniye ruûsuna nail olmuştur.

Müderrisliği yanında münhal olan Erbil Müftülüğü için yapılan seçimde altı aday içinden ekseriyeti temin ederek Şubat 1331 (1915)'de Erbil Müftüsü olmuştur. 1334 (1918)'de müftülük ve müderrislik yapıyordu. **(Dosya nu: 3113)**

MEHMET EFENDİ (Eskişehirli)

Eminoğlu Hacı Osman Ağa'nın oğlu olup 1285 (1869) senesinde Eskişehir'in Dereköyü'nde doğmuştur. 1301 (1885)'de Eskişehir'de bulunan Kurşunlu Medresesinde, 1305 (1889)'de Bursa'da bulunan Çelebi Sultan Mehmed Medresesinde ders okumaya başlamış ve Bursa'da müderris Dağıstanlı Hacı Mustafa Efendi'nin ders halkasına dahil olmuştur. Hacı Mustafa Efendi'den 1318 (1902)'de icazet almıştır. İcazetini müteakip memleketine gitmiş ve Eskişehir'in Akçakalan Mahallesindeki Şerefiyye Medresesinde ders okutmaya başlamıştır. 1332 (1916)'de okuttuğu yedi talebeye icazet vermiş ve bu tarihte medresesi askerlerce ele geçirildiğinden talebe okutmaya ara vermiştir. Mayıs 1335 (1919) tarihinde 12 aday içinden 27 rey alarak Eskişehir Müftüsü olmuştur. Ayrıca Kanunievvel 1335'de Eskişehir Dârü'l-Hilâfeti'l-Aliyye Medresesi İbtidaî Hariç birinci sınıf Sarf muallimliğine, Mayıs 1335'de de birinci sınıf Hadis Muallimliğine tayin olunmuştur. **(Dosya nu: 5288)**

MEHMET EFENDİ (Geyveli)

Hacı Mehmet Efendi 1268 (1852) yılında Geyve'de doğmuştur. İlk olarak Eylül 1312 (1896) yılında müftülüğe başlamış ve Teşrinievvel 1317 (1901)'de İşkodra'da bulunan Şiyak Kazası Naibliğine tayin olunmuştur. Bu kazada niyabete devam ederken 14 Mart 1321 (1905) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 1833)

MEHMET EFENDİ (Goryanlı)

Hacı Muhammed Efendi'nin oğlu olup 1256 h. (1839) senesinde Trablusgarp Vilâyetinin Goryan kazasının Tufat köyünde doğmuştur. Goryan'da bulunan Seydi bin Yakup Medresesinde okumağa başlamıştır. Ulemâdan olan babasından da ders okuyan Mehmet Efendi, babası hastalığından dolayı Tunus'a gittiğinden üç ay kadılık vekâletinde bulunmuştur. Babası 1294'de vefat edince babasının yerine Goryan Müftüsü olmuştur. Kaza naibinin istifası ile 1308 h. (1892)'de naib vekilliğinde bulunmuştur. (Dosya nu: 882)

MEHMET EFENDİ (Gülnarlı)

Hacı İbrahim Efendi'nin oğlu olup 15 Mart 1290 (1874) tarihinde Gülnar Kazasının Köse Çobanlı Köyünde doğmuştur. Babası ticaretle iştigal ederdi. Mart 1303 (1887) tarihinde Konya'ya giderek orada bulunan Nakiboğlu ve Şirvanî Medreselerinde on iki yaşından itibaren on altı sene dinî tahsil görmüştür. Teşrinievvel 1317 (1901) tarihinde müderris Ali Kemal Efendi'den icazet almıştır. Akabinde Ermenek Kazasında bulunan Göremli Köyünde bulunan medresede altı sene kadar ders okutmuştur. Otuz altı yaşında iken Gülnar Bidâyet Mahkemesi azalığına tayin olunmuştur. Şubat 1325 (1909)'dan Haziran 1326 (1910) tarihine kadar mezkûr azalıkta bulunmuştur.

Gelendire müderrisi Mustafa Efendi'nin on üç ve sabık müftü Mehmet Hamdi Efendi'nin üç reyine mukabil yirmi üç rey alarak 16 Kanunievvel 1326 (1910) tarihinde Gülnar Kazası Müftüsü olmuştur. (Dosya nu: 1572)

MEHMET EFENDİ (Gümüşhacıköylü)

Arapoğlu Ömer Ağa'nın oğlu olup, Gümüşhacıköy Kasabasının Saray Mahallesinde 1274 (1858) senesinde doğmuştur. Kur'an hıfzından sonra Amasya'da bulunan Sultan Bayezit Medresesinde dersiâmdan Gürcü el-Hac Osman Efendi'nin ders halkasına girmiştir. On beş sene tahsilden sonra 1302 (1886) tarihinde hocasından icazet al-

mıştır. Ayrıca Amasya Dârü'l-Muallîminine girerek Nisan 1307 (1901)'de şehadetnâme almıştır. Bir müddet muallimlikte bulunduktan sonra Teşrinievvel 1326 (19100)'da Gümüşhacıköy Müderrisliğine tayin olunmuştur. Nisan 1332 (1916) tarihlerinde aynı müderrislikte bulunuyordu. «**Mehmet Hilmi Efendi**» lâkabı ile bilinirdi. **(Dosya nu: 4065)**

MEHMET EFENDİ (Haçinli)

«**Paşa Mehmetoğlu Köse Hoca**» adı ile bilinen «**Mehmet Sıtkı Efendi**», İbrahim Hoca'nın oğlu olup Adana'ya bağlı Haçîn Kazasının Venek Köyünde 1285 (1869) tarihinde doğmuştur. Köyünde bir müddet tahsil gördükten sonra Antakya'ya giderek **Zincirli Medresesinde** Kömür Çukurlu Hacı Ali Efendi'den on sene tahsil görmüştür. Oradan Kayseri'ye giderek **Boğazlıyanlı Ali Efendi Medresesinde** Somurculu Osman Efendi'den sekiz sene tahsilden sonra 1319 senesinde icazet almıştır. Bu tarihten sonra (1903), Ümraniye Kazası'nın Erzin köyünde bulunan **Mustafalı Medresesinde** maaşsız, Ümraniye Kazası Merkez Müderrisliğine tayin edildiği 13 Mart 1327 (1911) tarihine kadar, ders okutmuştur. Eylül 1327 tarihinde de Haçîn Kazası Müftülüğüne ekseriyetin reyi ile tayin olunmuştur. Ümraniye (Dörtyol) müderrisliğinden Haçîn Kazası Müftülüğüne tayin edilen Mehmet Efendi 1331 (1915) tarihlerinde aynı yerde müftü bulunuyordu. **(Dosya nu: 1607)**

MEHMET EFENDİ (Hadımlı)

Perhiz oğullarından Abdülkerîm Efendi'nin oğlu olup 1286 tarihinde Hadım kazasının Pirlerkondu köyünde doğmuştur.

Medreseler kaldırılmadan evvel İzmir'de müderris bulunuyordu. Sonradan Tire Kazası vaizliğine tayin olunmuş ve 31 Ocak 1933'de Tire'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 384)**

ŞEYH MEHMET EFENDİ (Hamalı)

es-Seyyit eş-Şeyh Mustafa Efendi'nin oğlu olup «**Abîsîzâde**» şöhreti ile bilinirdi. Mayıs 1279 (1863) tarihinde Hama Sancağının merkezinde doğmuştur. Rüştiyeyi bitirdikten sonra Ağustos 1292 (1876) tarihinde Mısır'a gitmiştir. Temmuz 1303 (1887) tarihine kadar **Ezher Medresesinde** okumuş ve Ezher Şeyhi Şeyh Muhammed Enbabî Efendi ile Şam Revakî müderrisi Şeyh Abdülkadir er-Rafi'i Efendilerden icazet almıştır. Akabinde İstanbul'a gelip iki yıl kadar Mekteb-i Nüvvab'a devam etmiştir. Mart 1305 (1889)'de tekrar Mısır'a

gitmiştir. İki yıl Mısır'da kaldıktan sonra Ezher'den tekrar İstanbul'a dönmüştür. İstanbul'da az bir müddet kalıp Halep Nakibu'l - Eşraf Vekâleti görevi ile Haleb'e gelmiştir. Nakibu'l-Eşraf vekâletinde iken Kanunisani 1313 (1897) tarihinde Cebel-i Sem'an Kazası Niyabetine tayin olunmuştur. Bir yıl sonra da münhal olan Halep Müftülüğüne tayin olunmuştur: 1898.

Kanunievvel 1313'de üçüncü rütbeden Mecidi nişanı, Şubat 1317'de yine üçüncü rütbeden Osmanlı nişanı aldığı gibi Eylül 1318 (1902) tarihinde de Bilâd-ı Hamse pâyesine nail olmuştur. 1331 (1915) tarihlerinde aynı vazifede bulunuyordu. (Dosya nu: 2144)

MEHMET EFENDİ (Hamalı)

Harirîzâde Şeyh Ömer Efendi'nin oğlu olup Eylül 1274 (1858) tarihinde Hama Sancağının Feraye Mahallesinde doğmuştur. Mahalli ulemadan ders okumuştur. Tahsilini ikmal ettiği halde icazet almamıştır.

«**Tenvîru'l-Ezhân fî Fezail-i Hulefa-il-İslâm-i Âl-i Osman**» adında bir eseri varsa da basılmamıştır. Şeyhülislâmlığa gönderdiği bu eseri Padişah Abdülhamid'e takdim edilmiş ve haiz olduğu İzmir Pâyesi 3 Kanunievvel 1311 (1895)'de Bursa Pâyesine terfi' olunmuştur.

1307 (1891)'de vazifeli olarak altı ay kadar Yemen'e gitmiştir. 1308'den 1311 (1895)'e kadar fahrî olarak Hama Evkaf Memurluğunda bulunmuştur. Ayrıca bu tarihlerde Hama Nakibu'l-Eşraf Kaymakamlığında bulunmuştur. 1895'de Hama Müftülüğüne tayin olunmuştur. 23 Kanunisani 1325 (1909)'de kadro dışına çıkarılmıştır. Meclis-i Mebusan'a yaptığı itirazlar fayda vermediğinden bu tarihten itibaren müftülükten ayrı kalmıştır.

Yalnız daha önceki hizmetlerinde Mecidî ve Osmanlı nişanlarına nail olduğu gibi Orduya yardım maksadıyle yaptığı hizmetten dolayı da Şevval 1314'de bir adet madalya almıştır. Safer 1303'de İzmir, Şaban 1309'da Edirne Pâyelerine ve Cemazielaher 1313'de Bilâd-i Hamse'den Bursa Pâyesine nail olmuştur. **(Dosya nu: 2175)**

MEHMET EFENDİ (İbradılı)

Şeyh Mehmet Efendi, Hacı Mustafa Efendi'nin oğlu olup kendilerine **«Hacı Berberzâde»** derlerdi. 11 Nisan 1248 (1832) tarihinde İbradı'da doğmuştur. Memleketinde ilk tahsili bitirip Seydişehir'de bulunan **Şeyh Hacı Abdullah Efendi Medresesinde** sarf, nahiv ve mantık tahsil etmiştir. Akabinde 1273 (1857) tarihinde İstanbul'da Çarşamba civarında Kovacı Dede Medresesine dahil olup bir müddet

tahsil görmüştür. Hocalarından icazet almamış ve 29 Mayıs 1282 (1866) tarihinde niyabete kabul edilmiş ve Rumkale Naibi olmuştur. Bu tarihten sonra niyabete başlamış ve Kânunievvel 1287'de Gülnar, Mart 1292 (1876) tarihinde Balâ, Haziran 1295'de Bilân, Nisan 1299'da Palu, Mayıs 1301'de Seydişehir, Mayıs 1304'de Nallıhan, Nisan 1306'da Sındırgı, Ağustos 1308'de Boyabat, Eylül 1311 (1895)'de Tosya, Teşrinisani 1313'de Beyşehir, Nisan 1317'de Lâpseki, Ağustos 1319'da ikinci defa olarak Beyşehir, Kanunisani 1322'de Adranos (Orhaneli), Nisan 1325'de Aksaray niyabetlerine tayin olunmuştur. Bir yıl kadar Aksaray kadılığında bulunmuş ve Şubat 1325'de emekli olmuştur.

Teşrinisani 1315'de Hareket-i Dahil ruûsuna nail olmuştur. (Dosya nu: 270)

MEHMET EFENDİ (İbradılı)

Alemzâde Ali Efendi'nin oğlu olup 1240 (1824) tarihinde Akseki'nin İbradı nahiyesinde doğmuştur. Memleketinde tahsil görüp İstanbul'a gelmiş ve 34 yaşında iken Mekteb-i Nüvvab'a girmiştir. 1279 tarihinde mezun olmuştur: 1863

Kırk yaşında iken Bergama nahiyelerine naib tayin edilmiştir. Daha sonraları ise Nif (Kemalpaşa), Eğridir, Anamur, Bozoyük, Nevşehir, Yenişehir, Bursa, Bolvadin ve Akşehir kazaları niyabetlerinde bulunmuştur. Ağustos 1313 (1897) tarihinde Selânik'e bağlı Peravişte Kazası Niyabetine tayin edilmişse de vazifeye başlamadan vefat etmiştir. (Dosya nu: 2686)

MEHMET EFENDİ (İslâhiyeli)

Hacı Bekir Ağa'nın oğlu olup 11 Eylül 1298 (1882) tarihinde İslâhiye Kazasının İdilli Köyünde doğmuştur. Önce Cebel-i Bereket Sancağına bağlı Yaryuz Kasabası mektebinde okumuştur. On yaşında iken Kilis'te bulunan Kesik Minare Camii Medresesinde müderris Hocazâde Ahmet Galip Efendi'nin ders halkasına dahil olarak okumuş ve onaltı sene hocasından ders görerek 1 Haziran 1325 (1909) Pazartesi günü icazet almıştır.

Temmuz 1326'da mahalli idare heyetinin reyi ile İslâhiye Kazası Müftülüğüne tayin olunmuştur. Mart 1329'da katl maddesinden muhakemeye alınmışsa da çok geçmeden 16 Haziran 1329 (1913) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 455)

MEHMET EFENDİ (Karaisalili)

Ulemâdan Mustafa Efendi'nin oğlu olup 1286 (1870) tarihinde Karaisali Kazasının Hasur Çömelek Köyünde doğmuştur. Babası aynı köyde imamlık ve hatiblik yaptığından kendisine «Hatibzâde» denirdi. İlk bilgileri babasından tahsil ettikten sonra Konya'ya tahsile gitmiştir. Orada Konya müftüsü es-Seyit Ahmet Rüştü bin Mehmet Efendi ile asrın fudalâsından es-Seyit Ali Vehbi bin Sivasi Ömer Efendilerin ders halkasına girmiştir. 1317. de (1899) her ikisinden ayrı ayrı icazetnâme almıştır.

İcazet aldıktan sonra Adana'da bulunan Paşa Dairesinde bir medreseye yerleşmiş ve gelen talebelere ders okutmaya başlamıştır. Akabinde Adana'da bulunan Arîkzâde Medresesi mütevellisi Said Efendi'nin tensip ve muvafakatiyle Eylül 1318 (1902) tarihinde bu medresenin müderrisliğine tayin olunmuştur. Bu arada Adana camilerinde hadîs okutmuştur.

Karaisali Müftüsü Abdullah Faik Efendi'nin mebus olmasından dolayı Mehmet Efendi, müderrislikten ayrılıp 1326 (1910)'da Karaisali Kazası Müftülüğüne tayin olunmuştur.

Kurtuluş Savaşında Fransızlara karşı büyük bir direnme göstermiş, muhterem bir zattı. (Dosya nu: 1562)

Kurtuluş Savaşında Fransızların Adana bölgesini istilası sırasında halk ve milis kuvvetlerle işgalcilere karşı mücadele etmiştir. Fransız işgal ordusu komutanı Mesnil'in Karaisali'de esaretinde bulunmuştur. (1)

1963 yılında vefat etmiştir.

MEHMET EFENDİ (Karamanlı)

Karnazzâde Mehmet Efendi, Mehmet Ali Efendi'nin oğlu olup 1269 (1853) senesinde Karaman'da doğmuştur. İlk tahsilinden sonra 1279 (1863) yılında Konya'ya gidip Sarı Hafız Medresesinde ikametle Konya Müftüsü Hacı Ahmet Efendi'den tahsili şart olan ilimleri öğrenip 1296 (1880) senesinde icazet almıştır.

İcazet aldıktan sonra memleketine gitmiş ve Karaman'da bulunan Fenarî Medresesinde müderrisliğe başlamıştır. 1309 (1893) senesinde halkın seçmesi ile Karaman Kazası Müftüsü olmuştur.

---

(1) Milliyet Gazetesi: 19 Ocak 1972 Mesnil'in Türkiye Anıları (Taha Toros)

1317 h. (1899) senesinde uhdesine Edirne Müderrisliği ruûsu tevcih olunmuştur. 1320 h. (1902) yılında vazifeden alıkonularak dört sene Konya'da ikamete mecbur edilmiştir. Akabinde 1324 (1908)'de affa uğrayarak eski vazifesine dönmüştür.

16 Eylül 1328 (1912) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 2791)**

MEHMET EFENDİ (Kastamonulu)

Mustafa Kalbî Efendi'nin oğlu olup Haziran 1263 senesinde Kastamonu'nun Köyceğiz Mahallesinde doğmuştur. «**Köseoğlu Mehmet Hasîp Efendi**» şöhreti ile bilinirdi. Önce Taşmektep (Şaban Hoca) Mektebinde Kur'an'ı ezberlemiş ve Mülkiye Rüştiyesine girmiştir. Dört yıl sonra mülkiye mektebinden şehadetnâme almıştır. Eylül 1284 (1868) tarihinde **Abdülbakî Medresesi**'nde müderris A'mâzâde Hafız Mehmet Emîn Efendi'den okumaya başlamış ve tahsilini ikmâl ederek 15 Eylül 1294 (1878) tarihinde icâzetnâme almıştır.

Teşrinisanî 1295'de imtihanla Abana Rüştiyesine muallim tayin olunmuş ve on yıl kadar burada öğretmenlik yapmıştır. Şubat 1308'den Teşrinievvel 1309'a kadar Bolu Rüştiyesinde bulunmuştur. Kastamonu'da bulunan **Dârü'l-Kur'â Medresesi** kütübhânesi «hâfız-kütüblüğü»ne Şubat 1317 (1891) tarihinde tayin olunmuştur. Buradan 1321 (1905) tarihinde Kastamonu'da bulunan **Koyunlu Medresesi**'ne yılda üç yüz kuruş maaşla müderris tayin olunmuştur. Eylül 1326 (1910)'da ayda yüz elli kuruş maaşa nâil olmuştur.

Temmuz 1330 (1914) tarihlerinde aynı yerde müderristi. **(Dosya nu: 649).**

MEHMET EFENDİ (Kastamonulu).

Kazazzâde Hafız Abdullah Ziyaeddin Efendi'inin oğlu olup 1289 (1873) senesinde Kastamonu'da doğmuştur. Semhiyye Medresesinde bir müddet okuduktan sonra, yine Kastamonu'da bulunan **Namazgâh Medresesinde** müderris bulunan Kastamonu müftüsü Hafız Mehmet Emîn Efendi'den okuyarak icâzet almıştır. Bu arada Dârü'l-Muallimîn'e de devam ederek öğretmenlik ehliyetnâmesi almıştır.

İcâzet aldıktan sonra **Ziyaiyye** (Ziyaeddin) **Medresesi**'nde ders okutmaya başlamış ve 1326 (1910)'da Kastamonu «**Nukud-i Mevkûfe**» Kâtibliğine tayin olunmuştur. Bir kaç ay sonra ilmiye maaşı tahsis edildiğinden bu kâtiblikten ayrılmış ve ders okutmaya başlamıştır.

Kastamonu merkez müderrisi Ziyaeddin Efendi'nin vefatı ile Mart 1331 (1915) tarihinde Kastamonu Merkez Müderrisliğine tayin olunmuştur. (Dosya nu: 2483)

MEHMET EFENDİ (Kırşehirli)

İlk mekteb öğretmenlerinden Osman Fevzî Efendi'nin oğlu olup 15 Eylül 1275 (1859) senesinde Kırşehir'in Kından mahallesinde doğmuştur. «Emirzâde Mehmet Salih Efendi» şöhreti ile bilinirdi. İlk mektebi bitirdikten sonra Mart 1285'de Kırşehir'de bulunan Kadir Efendi Medresesi'nde derse başlamış ve müderrislerden Celâlzâde Hacı Ahmet Efendiden icazet almıştır.

Nisan 1300 (1884) tarihinde Keskin Kazası Tapu Kâtibliğine tayin edilmiş ve iki yıl sonra istifa etmiştir. Bir müddet sonra aynı kazanın Eytam Müdürlüğüne tayin edilmiş ve bir buçuk sene hizmetten sonra ayrılmıştır. İki yıl açıkta kaldıktan sonra Ağustos 1307'de Keskin Şer'iyye Mahkemesi Başkâtibliğine tayin olunmuştur. İki yıl sonra istifa etmiş ve hacca gitmiştir. Uzun seneler hizmetten ayrı kaldıktan sonra Mayıs 1326'da Kırşehir mahkemesinde ikinci kâtib tayin olunmuştur. Fakat bazı düşmanlarının yanlış haberlerine istinaden Ankara Valisi Ferît Paşa tarafından işinden azledilmiştir. Haziran 1327'de imtihanları açılan Hacıbeştaş ve Mucur Nahiyeleri Niyâbet imtihanına girmiş ve imtihanı kazanarak Eylül 1327 (1911) tarihinde Hacıbektaş Nahiyesi Niyâbetine tayin olunmuştur. (Dosya nu: 642)

MEHMET EFENDİ (Kostantiniyyeli)

Mansûrzâde Abdullah el-Hireşî Efendi'nin oğlu olup 1282 (1866) senesinde Cezayir'in Kostantiniyye şehrinin Satif Kasabasında doğmuştur. Babasının Bingazi'de imam bulunması hasebiyle burada bulunan ulemâdan Şeyh Muhammed el-Metavi, Şeyh Mustafa bin Salih el-Mısuratî, Şeyh Muhammed ez-Zeydânî, Şeyh es-Sunusî et-Türkî ve Şeyh Muhammed el-Verfellî Efendilerden dinî ve arabî tahsilde bulunmuştur. Bingazi'de kurulan imtihan komisyonu huzurunda imtihan olarak Mart 1326 (1910)'da Derne Kazası Müderrisliğine tayin edilmiştir. (Dosya nu: 5135)

MEHMET EFENDİ (Köysancaklı)

Köysancak ulemâsından Hacı Molla Abdullah Efendi'nin oğlu olup Mart 1299 (1883) tarihinde Kerkük'ün Köysancak kazasında doğmuştur. Çelebi Medresesi'nde babasından okuyup icâzet almış-

tır. Bastırmaya muvaffak olamadığı «Enisü'l-Üdebâ», «Risâle-i İhtiyariye», «Cevabu'l-Mes'eleti'l-Hindiye fî'l-Fazileti'l-Muhammediye», «Fenn-i Vaz'» adlı te'lif eserleri vardır. Ayrıca «Beyzavî» üzere de şerhi vardır. Bu risalesi de basılmamıştır.

1329 (1913) de Musul Vilâyeti Genel Meclis âzalığına seçilmiş ve Mayıs 1330 (1914)'da Köysancak kadı vekilliği ve müftülüğüne tayin olunmuştur. «Çelebizâde Mehmet Kemaleddin» adı ile de bilinirdi. **(Dosya nu: 2759)**

MEHMET EFENDİ (Liceli)

Mehmet Hadi Efendi adı ile şöhret bulmuştur. Babası Şeyh Sıbğatullah Efendi'dir. Babası ulemâdan olduğu gibi şöhretleri «Haydarîzâde»dir. 1268 (1852) tarihinde Lice kasabasının Molla Mahallesinde doğmuştur.

Muhtelif medreselerde okuduktan sonra 1309 h. (1891) tarihinde Siirtli Molla Halilzâde Fethullah Efendi'den icâzet almıştır.

Lice'de bulunan Rüştiye Mektebinde 1880'den, bu mektebin kapanış tarihi olan 1302 (1886) tarihine kadar muallimlik yapmıştır. Komisyonda isbat-ı ehliyet ederek 12 Kânunisani 1325 (1909) tarihinde Lice Müderrisliğine tayin olunmuştur. **(Dosya nu: 2069)**

MEHMET EFENDİ (Lofçalı)

Yusufoğulları'ndan İsmail Ağa'nın oğlu olup 1275 (1859) senesinde Lofça'da doğmuştur. İlk ilimleri tahsil ettikten sonra Kânunisani 1300 (1884) tarihinde İstanbul'a gelerek Fatih Karadeniz Çifte Ayak Baş Kurşunlu Medresesi'ne kaydolmuştur. Müderrislerden Alasonyalı Hacı Ali Efendi'den ders okuyarak Temmuz 1316 (1900) tarihinde icâzet almıştır.

Ailece hicret ettikleri Menemen'in Kafliç Karyesi Medresesi müderrisliğine Ağustos 1317 (1901) tarihinde tayin olunmuştur. Bu tarihte de uhdesine İbtidaî Hariç Edirne Müderrisliği tevcih olunmuştur.

Ömrünün sonuna kadar köyündeki medresede müderrislik yapmış ve 10 Teşrinievvel 1331 (1915) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 1797).**

MEHMET EFENDİ (Malatyalı)

Eylül 1280 (1864) senesinde dersiâm olmuştur. Ayasofya Camiinde kürsüye çıkmış ve talebelerine icâzet vermiştir. Dersiâmlığı vefatına kadar devam etmiştir. Mayıs 1296 (1880) tarihinde Meclis-i

Mesâlih-i Talebe âzası olmuştur. 1 Mayıs 1301 (1885) tarihinde vefat etmiştir.

«Mehmet Feyzî Efendi» adı ile de bilinirdi. (Dosya nu: 685)

MEHMET EFENDİ (Ma'muretü'l-Hamidiyeli)

Abdullah Efendi'nin oğlu olup 1279 (1863) yılında Ma'muretü'l-Hamidiye Kazasında doğmuştur. 1 Mayıs 1326 (1910) yılında kazasında müftü olmuştur. Ma'muretü'l-Hamidiye Kazası müftüsü iken 5 Ağustos 1330 (1914) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 2958)

MEHMET EFENDİ (Menemenli)

Mart 1320'de Menemen Kazası müderrisi tayin olunan İbrahim Fevzi Efendi, buraların Yunanlılar tarafından işgâli üzerine vazifesini terk etmiş ve nerede bulunduğu malûm olmadığından yerine başkasının tayini kararlaştırılmış ve Menemen'in Doğa Köyünden Hâfız Mehmet Emîn Efendi Şubat 1336 (1920) tarihinde Menemen Kazası Müderrisliğine tayin olunmuştur. (Dosya nu: 5390)

MEHMET EFENDİ (Misuratalı)

el-Cedit Ömer Efendi'nin oğlu olup Nisan 1274 (1858) senesinde Libya'nın Misurata kazasında doğmuştur. İlk önce Misurata'da bulunan Sunusî Zaviyesi Medresesi'nde, sonradan 1301 (1885)'de Mısır'a gidip Camiu'l-Ezher'de okumaya başlamıştır. 1315 (1899)'da memleketine dönerek hocalık yapmaya başlamıştır. Mayıs 1326 (1910)'da Misurata Kazası müderrisliğine tayin olunmuştur. (Dosya nu: 5102)

MEHMET EFENDİ (Misuratalı)

Tüccardan Hacı Amîr Efendi'nin oğlu olup 1254 (1838) senesinde, Misurata Kazasında doğmuştur. Kur'an hıfzından sonra Şeyh Zirok Hazretlerinin Misurata'ta bulunan zaviyesinde Misurata Müftüsü es-Seyyit Muhammed eş-Şerif Efendi'nin derslerine dahil olmuştur. Hocasının vefatı ile Şeyh Muhammed bin Abdülazîz Medresesi'nde bir müddet daha ders görmüştür. Buradan Bingazi'ye nakletmiş ve 1296 (1880) senesinde Bingazi Müftülüğüne tayin olunmuştur. Hizmetinden dolayı uhdesine hicrî 1302'de İzmir Pâyesi tevcih olunmuştur.

Bu ara Bingazi Kadılığı vekâletinde bulunmuştur.

1321 (1905) tarihlerinde Bingazi Müftüsü bulunuyordu.

İtalyanların 7 Teşrinievvel 1327 (1911) tarihinde Bingazi'yi iş-

gâl etmeleri sırasında da müftü bulunuyor ve o sırada bütün resmî evrakın yok olduğu dosyasındaki bir vesikadan anlaşılmakta ve kendisinin de bu tarihlerde hayatta bulunduğu görülmektedir. **(Dosya nu: 5139)**

MEHMET EFENDİ (Mudurnulu)

Musa Beşe oğlu Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1246 h. senesinde Mudurnu kazasının Mürsel Mahallesinde doğmuştur. Önce Yozgatlı Hacı Mahmut Efendi'den ders görmüş, onun vefatı ile Bolu'ya gitmiş ve beldenin müftüsü Sıbğatullah Efendi'den okumuştur. Tahsilinin sonunda Mart 1270 (1854) tarihinde icâzet almıştır. İcâzet aldıktan sonra Mudurnu'da inşâ ettirdiği ve Kazgan Camii bitişiğindeki medresede ders okutmağa başlamıştır. Mayıs 1302'de talebelerine icâzet vermiştir. Haziran 1305 tarihinde Mudurnu Kazası Müftülüğüne tayin olunmuştur. 1316 (1900) tarihlerinde berhayat olup aynı vazife ile meşguldü. **(Dosya nu: 996)**

MEHMET EFENDİ (Muğlalı)

Terzi Süleyman Usta'nın oğlu olup Teşrinievvel 1287'de Muğla'da doğmuştur. Mehmet Zeki ismi ile şöhret bulmuştur. Muğla'da bulunan Kurşunlu Medresesi'nde müderris bulunan beldenin müftüsü Hacı Mehmet Efendiden 1313 (1897) senesinde icâzet almıştır.

İcâzet aldıktan sonra işgâl ettiği odada ders okutmağa başlamıştır. 1325 (1909) senesinde Köyceğiz Kazası müftülüğüne tayin olunmuş ve iki yıl sonra da ek olarak 14 Teşrinisani 1327 (1911)'de Köyceğiz müderrisi olmuştur. **(Dosya nu: 797)**

MEHMET EFENDİ (Nevşehirli)

Abdullah Hilmi Efendi'nin oğlu olup **«Kuşçuoğlu Mehmet Fevzi Efendi»** ismi ile şöhret bulmuştu. Mart 1279 (1863) senesinde Nevşehir'in Nar Köyünün Baş mahallesinde doğmuştur. Önce köyünde tahsile başlamış ve akabinde Nevşehir'de Nevşehirli İbrahim Paşa Medresesi'nde derse devam etmiştir. Buradan icâzet aldıktan sonra Nar Köyündeki Fethiyye Medresesi'nde ders okutmağa başlamıştır.

Teşrinisani 1326 (1910) tarihinden itibaren 100 kuruş maaşla resmen müderris olmuştur. **(Dosya nu: 642)**

MEHMET EFENDİ (Ohrili)

«Mehmet Dehhar Efendi» ismi ile şöhret bulan mümaileyh Müftüzâde Cafer-i Sâdık Ağa'nın oğlu olup 1250 (1834) senesinde Ohri

Kasabasının İskender Bey Mahallesinde doğmuştur. Babası aslen sipahi idi.

Anne cihetinden dedesi müftü Süleyman Efendi'den bir müddet okumuş ve onun vefatı ile müftü İşkodralı Edhem Efendi'den ders almaya başlamıştır. Daha sonra Ohri'de bulunan Şerif Bey Medresesi'nde müderris Debreli Şahin Efendi'den okuyup icâzet almıştır.

Şevval 1316 (1898)'de uhdesine İbtidaî Hariç Bursa Müderrisliği ruûsu tevcih olunmuştur.

Ceddi bulunan Süleyman Efendi'nin yanında dört, halefi Edhem Efendi'nin yanında on iki ve Debreli Gazi Topçuzâde İbrahim Efendi'nin yanında dört sen olmak üzere yirmi sene müftü yardımcılığı yapmış ve İbrahim Efendi'nin istifası üzerine 1286 (1870) senesinde Ohri Kazası Müftülüğüne tayin olunmuştur. 1327 (1911) senelerinde hayatta bulunuyordu. **(Dosya nu: 4903)**

MEHMET EFENDİ (Osmanpazarlı)

Hüseyin Efendi'nin oğlu olup Nisan 1262 (1846) senesinde Osmanpazarı'nın Tekke-i Kebir Köyünde doğmuştur. Osmanpazarı **Çarşı Camii Medresesi**'nde Hoca Hacı Yunus Efendi'nin oğlu Hacı Hafız Osman Efendi'den altı sene kadar ders gördükten sonra 1285 (1869) senesinde İstanbul'a gelmiştir. Halıcılar'da bulunan **Sultan Selim Han Medresesi**'nde ikametle Fatih Dersiâmlarından Elbasanlı Hacı Abdülkerîm Efendi'nin ders halkasına dahil olmuştur. Receb 1298 (1880)'de hocasından icâzet almıştır. Ruûs imtihanını kazanarak Teşrinievvel 1298 (1882)'de Fatih Dersiâmları arasına katılmıştır. On sekiz sene sonra talebelerine icâzet vermiştir.

1306 h. de İbtidaî Hariç İstanbul ruûsuna nâil olan Mehmet Efendi, Şevval 1314'de Hareket-i Hariç'e, Rebiulevvel 1321'de İbtidaî Dahil'e, Zilkade 1325'de de Hareket-i Dahil'e terfi etmiştir.

Ramazan 1327'de Huzur Dersleri Muhâtablığına tayin olunmuştur. 1333 h. yılına kadar Huzur derslerinde bulunmuştur: (1915).

Fatih Mucîz Dersiâmlarından Mehmet Efendi 13 Kânunisani 1336 (1920) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3462)**

MEHMET EFENDİ (Pazarcıklı)

el-Hac Mehmet Efendi'nin oğlu olup Teşrinisani 1267 (1851) senesinde Ertuğrul Livasına bağlı Pazarcık Nahiyesinin Aşağı Mahallesinde doğmuştur. On beş yaşında bulunduğu sırada Pazarcık'ta bulunan **Kara Mustafa Paşa Medresesi**'nde okumaya başlamış ve beş sene sonra (Şubat 1288/1872) İstanbul'a gelip Süleymaniye civarında

Dökmeci Ulâ Medresesi'ne girmiştir. Burada da beş yıl okuduktan sonra memleketine dönmüştür. Adı geçen medresede müderris bulunan Hacı Mustafa Şükrü Efendi'den tekrar ders okumaya başlamıştır. Mart 1311 (1915) tarihinde hocasından icâzet almıştır.

Mart 1313 (1897)'de Lefke Nahiyesi Niyâbetine tayin edilmişse de Ekim 1897'de Pazarcık Nahiyesi niyâbetine nakledilmiştir. 1 Eylül 1332 (1916) tarihinde yaş haddinden dolayı emekli olmuştur. **(Dosya nu: 2001)**

MEHMET EFENDİ (Rizeli)

Hafız Mehmet Hulûsî Efendi, Alemdâroğlu Abdülvahid Efendi'nin oğlu olup 1295 (1879) senesinde Rize'de doğmuştur. Köyündeki medresede ilk tahsilinden sonra 1317 (1901) senesinde İstanbul'a gelmiştir. Fatih'te Bahr-i Sefît Baş Tetimme Medresesinde ikametle Çarşambalı Ahmet Hamdi Efendi'nin derslerine devam etmiştir. 1327 (1911)'de hocasından icâzet almıştır. 1327 (1911)'de Adalar Kazası Müftü ve müderrisliğine tayin olunmuş ve Rize'nin Ruslar tarafından istilâsı sonunda, memleketine gitmiş ve Rize'nin kurtuluşu üzerine Rize Müftülüğüne tayin olunmuştur: 1 Şubat 1335 (1919). **(Dosya nu: 2944).**

MEHMET EFENDİ (San'alı)

Fatimî sülâlesine mensup seyyit Kasım bin Muhammed ez-Zaferî Efendi'nin oğlu olup 1297 h. senesinde San'a'da doğmuştur. San'a'nın meşhur âlimlerinden bulunan babasından ve San'a müftüsü Muhammed Ce'man Efendi, Muhammed Abdülmelek el-Enesî, Ali bin Hüseyin Senhûb, Ahmet bin Muhammed el-Cerafî, Hüseyin bin Ali el-Ömerî, Seyyit Abdullah bin Ali Abdülkadir Efendilerden ders görmüştür. Ayrıca son olarak San'a müftüsü bulunan (yani 1326/1910 tarihlerinde), Ali Mağribî Efendi ile Hüseyin bin Muhsin el-Mağribî, Muhammed bin Ali Zeyd huzurunda tahsilini bitirip ehliyet ve liyakatini isbat etmiştir. O devirde San'a'da icâzetnâme almak âdet olmadığından icâzetnâme almamıştır.

Halk tarafından intihap edildiği hâlde kabul etmeyen Muhammed İsmail Efendi'nin yerine Yemen'de bulunan Hıraz Kazası müftü ve müderrisliğine Seyyit Mehmet Efendi tayin olunmuştur. 21 Kânunievvel 1326'da müderris ve müftü tayin olunmuştur.

1329 (1913) tarihinde Yemen Vesaik-i Şer'iyye memuru meşhur Hüseyin Kâmil Efendi'nin imzası ile hastalığından dolayı iki ay tedâvi edilmiştir. **(Dosya nu: 283)**

MEHMET EFENDİ (Selânikli)

Hafız Salih Efendi'nin oğlu olup 1298 (1882) tarihinde Selânik'te doğmuştur. Babasının imam bulunduğu İshak Paşa Mahallesindeki Eskisaray Camiinde bir müddet okumuş ve liseyi bitirdikten sonra 1317 (1901)'de İstanbul'a gelmiştir. Fatih dersiâmlarından Tokatlı Şakir Efendi'den okuyarak 1325 (1909)'de icâzet almıştır. Ağustos 1325 (1909)'de Dârü'l-Fünûn Ulûm-u Âliye-i Diniyye Şubesi'ne girmiştir.

Dârü'l-Fünûn'a girişi sırasında Selânik Vilâyeti İdare Meclisi'nin tensibi ile Kesendire Kazası Müftülüğüne tayin olunmuştur. **(Dosya nu: 4578)**

MEHMET EFENDİ (Serezli)

«Mehmet Rıf'at Efendi» lâkabı ile bilinirdi. Osman Nuri Efendi'nin oğludur. 1291 (1875) senesinde Serez'de doğmuştur. İstanbul'a gelerek Fatih Dersiâmlarından İstanbullu Ahmet Ramiz Efendi'den okuyarak icâzet almıştır. Nisan 1324 (1908)'de Ders Vekâleti'nin imtihanını kazanarak Fatih Dersiâmları arasına katılmıştır. Rebiulevvel 1330 (1912)'da İstanbul müderrisliği ruûsuna nâil olmuştur. Ayrıca Medresetü'l-Kuzât'tan da Şaban 1330'da mezun olmuştur. 16 Kânunievvel 1330 (1914)'da Fatsa Kazası Kadılığına tayin edilmiş ve bu hizmette iken 14 Temmuz 1334 (1918)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3254)**

MEHMET EFENDİ (Serezli)

Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1280 h. (1862) senesinde Serez'de doğmuştur. Memleketinde rüştiyeyi bitirdikten sonra İstanbul'a gelmiştir. Kazasker Hasan Efendi Medresesi'nde okuyup icâzet aldığı gibi Mekteb-i Nüvvab'a girmiştir: 1304 h. (1886). Bu mektebi bitirdikten sonra niyâbete tayin olunmuştur.

Nisan 1307 (1891) tarihinde Kosova'ya bağlı Koçani kazası nâibi olmuştur. Bu tarihten sonra sırası ile bir yıl sonra Radovişte, Mayıs 1309'da Cum'a-yi Dû-pençe, Nisan 1310'da Florina, Şubat 1311'de Doyran, Haziran 1312'de Cisr-ergene, Teşrinievvel 1314'de Cum'a (Kayalar), Kânunisani 1316'da Kozani, Haziran 1319'da Sındırgı, Temmuz 1321'de Pelonka, Mart 1324'de Ahtapoli, Temmuz 1326'da Kalkandelen, Nisan 1329'da Raka, Nisan 1330'da Hanikîn, Haziran 1331'de Viranşehir ve 26 Ağustos 1333 (1917) tarihinde Çermik Kazası Kadılığına tayin olunmuştur.

Çermik Kazası kadısı iken 14 Mart 1335 (1919) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 775)

MEHMET EFENDİ (Silistreli)

Hüseyin Efendi'nin oğlu olup 1299 (1883) tarihinde Silistre'de doğmuştur. «Mehmet Hamdi Efendi» İstanbul'a gelip tahsiline devam etmiş ve Kânunievvel 1326 (1910)'da Karabiga nahiyesi niyâbetine tayin edilmiş ve bu memuriyetinin kaldırılması ile Haziran 1330 (1914)'da Biga Kazası Müftülüğüne tayin edilmiştir.

1927'de dosyasının Diyanetçe istenmesi, bu tarihlerde hayatta olduğunu doğrulamaktadır. (Dosya nu: 3019)

MEHMET EFENDİ (Sivaslı)

«Hammadîzâde Mehmet Rahmi» ismi ile de bilinirdi. Babası Nakşibendî Tarikatı halifelerinden ve seyyitlerden Seyyit Nureddin es-Sivasî sülâlesinden eş-Şeyh Seyyit Ali Efendi'dir. 1268 h. (1851) senesinde Sivas'ta doğmuştur. Sibyan mektebini bitirdikten sonra Sivas'ta bulunan Saciye (Gökmedrese) ve İhsaniye Medreselerinde müderris bulunan Debbağzâde eş-Şeyh el-Hac Mustafa Sıtkî ve müftü es-Seyit Mehmet Vehbî Efendilerin derslerine devama başlamış (1272 h./1856) ve 1287 h./1871 senesinde buradan tahsil için İstanbul'a gelmiştir. Bâb-ı Âlî civarında Hacı Beşir Ağa Dergâhında ikamet ederek Fatih dersiâmlarından Şevket Efendi ile Bayezit dersiâmlarından Sivaslı Ömer Hulûsî Efendi'den ve tatil günlerinde de Bâb-ı Âlî'de bulunan Nakşibendî meşâyihinden Gümüşhaneli el-Hac Ahmet Ziyaüddin Efendi'den dinî ve arabî ilimleri, Hacı Beşir Ağa Camii imamı Hafız Ali Efendi'den de vücûh tahsil etmiştir. Böylece hocalarından icâzet almıştır.

Şiir ve inşâ'ya ait «Yâdigar-ı Rahmî» isminde bir eser yazmışsa da Maarifçe basılmasına izin verilmemişti. Yalnız «Mir'atü't-Tecvît» ve «Reddü'l-Mu'tezile fî'l-Akaid» adlı iki risale te'lif etmiştir.

Kendisi Sivas'ın Paşa Bey Mahallesindendi.

30 Nisan 1290 (1874) tarihinde Sivas Şer'iyye Mahkemesine mukayyıt tayin olunmuştur. 1 Teşrinisani 1296 (1880) tarihinde İlbeyli Nahiyesi niyâbetine tayin olunmuştur. Ağustos 1298'de Baharözü Nahiyesi niyâbetine nakledilmiştir. 29 Şubat 1299 (1883) tarihinde Sivas Şer'iye Mahkemesi başkâtibliğine tayini ile nahiye niyâbetinden ayrılmıştır.

Nâibliğe kabulü ile 17 Nisan 1301 (1885)'de Alucra Kazası Niyâbetine tayin olunmuştur. Mart 1303'de buradan ayrılıp Nisan 1305'-

den Mart 1307 (1889/1891)'ye kadar Hafik, Mart 1308'den Haziran 1310 (1892/1894) tarihine kadar İskilip Kazaları niyâbetlerinde bulunmuştur. Eylül 1310'dan Teşrinisani 1314'e kadar yine Sivas Şer'iye Mahkemesi Başkâtibliğinde bulunmuştur. İkinci defa olarak Şubat 1314'den Eylül 1315'e kadar Hafik Kazası niyâbetinde bulunmuştur. Akabinde Hafik Müftülüğüne tayin edilmiş ve tekrar kazanın niyâbetine tayini olan 17 Kânunievvel 1322 (1906) tarihine kadar müftülükte bulunmuştur. Kadılığa tekrar başlaması ile aleyhinde şikâyetler olmuş ve sonunda asılsız olduğu anlaşılmıştır. Buradaki niyâbetini 21 Teşrinisani 1324 (1908)'de bitirmiş ve terfi ettiğinden 1 Kânunisani 1325 (1909)'de Silivri Kazası Niyâbetine tayin olunmuştur. Fakat burada kaymakamla geçinemediği gibi İttihat ve Terakki hakkında sözler söylemesi ve «Bu Jön Türkler de her tarafı daha çok karıştırdılar.» şeklindeki sözleri uzun uzun muhakeme edilmesine sebeb olmuş ve kaymakamın Dahiliye Vekâletine şikâyeti ile kadı Mehmet Rahmi Efendi'nin başka yere nakline karar verilmiştir. 15 Eylül 1326 (1910)'da Ayancık Kazası Niyâbetine tayin olunmuştur. Kânunievvel 1327'de hizmet müddeti bittiğinden Ayancık'tan ayrılmıştır. 1 Mayıs 1328 (1912)'de dördüncü defa Hafik Niyâbetine tayin olunmuştur. Fakat bu kazanın Ermeni Kaymakamı Nuşan Efendi ile geçinemediği gibi «Ne oluyor, kaymakam burayı Ermenistan'a çevirdi» gibi sözleri ve daha önce de İttihatçılara karşı sözler söyleyip mücadele etmesi kısa zamanda niyâbetten azline sebep olmuştur.

Nitekim 10 Kânunievvel 1328 (1912)'de bir Ermeni kaymakamı yüzünden azl edilmiş (1) ve müteaddit dilekçelerine rağmen vazife verilmemiş (2) ve 1 Eylül 1333 (1917)'de emekliye sevk edilmiştir.

İttihatçılar devri yıkılınca 6 Eylül 1335 (1919)'de Sivas Merkez Müderrisi olmuştur. (Dosya nu: 1207)

MEHMET EFENDİ (Şamlı)

Hz. Osman (r.a.) Hazretlerinin sülâlesinden sâbık Şam müftüsü İsmail Efendizâde Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1251 h. senesinde Şam'da doğmuştur. Emevî Camiinde ders okumuş ve bu sıralarda aynı camiin hâtiblik ve imamlığını yapmıştır. Arapça okur yazar, Türkçe konuşurdu.

Kânunievvel 1281'de Şam Meclis-i Deavî Azalığına tayin olun-

(1) 5, 6 ve 7 numaralı vesikalara bakınız.

(2) 8 ve 9 numaralı vesikalara bakınız.

muştur. Daha sonra tarih sırasına göre, Mart 1285'de Meclis-i Temyiz-i Hukûk ve Cinâyet Azalığına, Mart 1288'de Liva Meclis-i Temyiz Reisliğine, Nisan 1289'da Dîvan Temyiz Azalığına, Şubat 1290'da Meclis-i Temyiz İkinci Reisliğine, Teşrinisani 1295'de Mahkeme-i İsti'naf Azalığına, Kânunievvel 1297'de Vilâyet Merkezi Bidâyet Mahkemesi Reisliğine ve 16 Teşrinievvel 1303 (1887) tarihinde de Şam Müftülüğüne tayin olunmuştur.

1292 h. de uhdesine İzmir, 1298 h. de terfian Edirne ve 1306 h. de yine terfian Bilâd-ı Hamse'den Bursa Pâyesi tevcih olunmuştur. Muharrem 1210'da da ikinci rütbeden Mecidî nişanı ihsan olunmuştur. Ramazan 1311'de Haremeyn-i Muhteremeyn pâyesine terfi etmiştir.

Mehmet Efendi Şam Müftüsü iken Kânunievvel 1314 (1898) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 1041)

MEHMET EFENDİ (Şamlı)

Hângânzâde Hasan Efendi'nin oğlu olup 1278 (1862) senesinde Şam'da doğmuştur. Şam'da bulunan ilk mektep ile Çakmakiyye Rüştiyesinde okumuş ve **Muradiye** ile **Şembesatiye (Şemisatiye) Medreselerinde** Muradîzâde Şeyh Abdülmuhsin, Attarzâde Şeyh Muhammed, Talûzâde Şeyh Enîs, Hatibzâde Şeyh Ebu'l-Hayr, Keyvanzâde Şeyh Emîn Efendilerle diğer ulemâdan okuyup icâzet almıştır. İcâzetten sonra Şam Dârü'l-Muallimîn Mektebine girmiştir. İki sene okuyup Kânunisani 1311 (1895) tarihinde şehadetnâme almıştır. Kânunievvel 1321'de ilk okul muallimliğine tayin edilmiştir.

Eylül 1314 (1898)'de Hasbiya Kazası nâibi olmuştur. Haziran 1318'de Akkâr ve Kânunievvel 1321'de Çenîn Kazaları niyâbetlerine tayin edilmiş ve Nisan 1326 (1910)'da Kerk Eytam Müdürü olmuştur. Ağustos 1329'da Aclûn kadısı olmuş ve Eylül 1331 (1915) tarihinde Cebel-i Dürûz, diğer adı ile Süveyde Kazası kadılığına naklen tayin olunmuştur.

Tayininden bir ay sonra 28 Teşrinievvel 1331 (1915)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 894)

MEHMET EFENDİ (Şarkîkarahisarlı)

Mahmut Ağa'nın oğlu olup Eylül 1277 (1871) senesinde Şarkî karahisar'ın Kırık (Ferîk) Nahiyesine bağlı Sarı Yakup Köyünde doğmuştur. Önce Giresun'a bağlı bulunan Melekli Köyündeki medresede tahsile başlamış ve akabinde İstanbul'a gelerek Şeyh Ebu'l-Vefâ Medresesi'nde okumaya devam etmiştir. Bu arada Dârü'l-Muallimîn'e girmiştir. Mart 1302'de (1886) Dârü'l-Muallimîn'i bitirmiştir.

1311 (1895)'de Fatsa Rüştiyesi birinci ve Şubat 1312 (1896)'de Şarkîkarahisar Rüştiyesi baş muallimliğine tayin edilmiştir. 1326 (1910)'da Giresun Rüştiyesi birinci muallimliğine tayin edilmiştr. Eylül 1335 (1919) de Şarkîkarahsar İ'dadisi (Lisesi) Dinî İlimler Muallimliğine nakledilmiştir.

Eylül 1335 (1919) tarihinde Şarkîkarahisar müftüsü Âsım Efendi hakkında vâki şikâyetlerden dolayı azledilmiş ve yerine müftü tayini için yapılan seçimde Yanıkzâde Hacı Hasan Efendi'nin (on bir) ve Şeyhzâde Kâzım Efendi'nin (on) reyine karşılık (on dokuz) rey alan Mumcanzâde Hacı Mehmet (Hulûsî) Efendi müftü tayin edilmiştir. Bu tayin Sivas Valisi Mehmet Reşît Bey'in teklifi ve Meşîhat'ın inhası ile olmuştur. (Dosya nu: 5304)

HAÇI MEHMET EFENDİ (Şeyranlı)

Demiroğlu Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1245 h. (1829) tarihinde Şeyran'ın Sarıca Köyünde doğmuştur. Memleketinden Tokat'a gidip orada bulunan Abdurrahman Efendi Medresesi'nde okuyup icâzet almıştır. Kırk yaşında olduğu hâlde Şeyran (Şiran) Kazası Müftülüğüne tayin olunmuş ve 1300 (1884)'den vefatı olan 10 Ağustos 1311 (1895)'e kadar bu kazada müftülükte bulunmuştur. (Dosya nu: 2429)

MEHMET EFENDİ (Tavaslı)

Hâfız Mehmet Tevfik Efendi şöhreti ile bilinirdi. Yakup Efendi'nin oğlu olup Ağustos 1276 (1860) tarihinde Tavas'ın Orta Mahallesinde doğmuştur. Babası mahallî ulemâ ve müderrislerinden idi. Yarangüme'de ilk bilgileri okuduğu gibi babasından da tahsil görmüştür. 1290 (1873) senesinde İstanbul'a gelerek Şehzadebaşı'nda bulunan Bosnavî Dârü'l-Hadîs Medresesi'ne kaydını yaptırıp Fatih Dersiâmlarından İstanbullu el-Hac Ramiz Efendi'den ilimleri tahsil ve okunması gereken nüshaları ikmâl ederek 1306 (1890) tarihinde icâzet almıştır. Aynı tarihte icâzetini aldığından uhdesine İbtidaî Hariç Bursa Müderrisliği ruûsu tevcih olunmuştur.

1309 (1893) tarihinde Yarangüme Kasabasında bulunan Çarşı Camii Medresesi'nde ders okutmaya başlamıştır. Mayıs 1328'de kadro tahsisi ile Tavas Kazası Müderrisliğine tayin olunmuştur. (Dosya nu: 1873)

MEHMET EFENDİ (Tırnovalı)

İsmail Ağa'nın oğlu olup 11 Mart 1267 (1851) tarihinde Tırnova

kazasının Ornesi köyünde doğmuştur. On yedi yaşında iken Ahtapoli-Burgaz kasabasında üç sene hafızlığa devam etmiştir. Bu sırada Rusya ile yapılan harbte ismine kur'a isabet ettiğinden 1298 h. (1880)'de asker olmuştur. Kale topçuluğunda bulunmuş ve cephaneciliğe kadar terfi ederek 1303 (1885) senesinde terhis olmuştur.

İlme olan hevesi kendisini İstanbul'a gelmeğe zorlamış ve Fatih'deki medresede ve camide ders okumuş ve sonradan da Kırcaali Medresesi'nde sekiz-on sene kadar ders okumuştur. Hocasının vefatı hasebiyle icâzet alamamıştır.

Memleketine dönüp kendi arazisi ile uğraşmış ve geçim derdi çektiği zamanlarda da köyü veya civar köylerin imamlığı ve talebe okutmak gibi vazifeler ile iştigâl etmiştir.

Tırnova'da bulunan camiin imamlık ve hatibliğini de yapan müderris Mustafa Sabri Efendi'nin bu müderrislikten istifası ile Mayıs 1328 (1912) tarihinde Tırnova müderrisliğine tayin olunmuştur. (Dosya nu: 142)

MEHMET EFENDİ (Tosyalı)

«Şerîfzâde Mehmet Bahaeddin Efendi», Sadık Efendi'nin oğlu olup Teşrinisani 1283 (1867) tarihinde Tosya kasabasında doğmuştur. Tosya'da bulunan Abdürrezzak Efendi Medresesi'nde tahsil görerek icâzet almıştır. 1309 (1893)'dan 1314 (1898)'e kadar Tosya Kazası İdare Meclisi âzalığında bulunmuş ve akabinde iki yıl kadar Kaza A'şar Emaneti Memurluğunda hizmet görmüştür. Tekrar idare meclisi âzalığı ve kaza belediye reis vekâletinde bulunmuş ve Mart 1320 (1904)'de Kaza Bidâyet Mahkemesi Azalığına tayin olunmuştur. Altı yıl kadar mezkûr âzalıkta bulunduktan sonra Temmuz 1326 (1910)'da Tosya Kazası Müftülüğüne tayin olunmuştur.

Kaza İdare Meclisi âzası iken hizmetlerinden dolayı Edirne rûûsuna nâil olmuştur.

Temmuz 1332 (1916) tarihlerinde aynı kazanın müftüsü idi. (Dosya nu: 2499)

MEHMET EFENDİ (Trablusşamlı)

İbrahim Efendi el-Hüseynî'nin oğlu olup 1 Eylül 1274 (1858) tarihinde Trablusşam'ın Mehatire Mahallesinde doğmuştur. İlk tahsilinden sonra mahallî meşhur ulemâdan Rafi'îzâde es-Seyyit Abdürrezzak Efendi'nin ders halkasına girmiştir: (1287/1871). 1302 h. (1884) tarihinde hocasından icâzet almıştır.

«Feridetü'l-Usûl» adında İmam-ı A'zam Ebu Hanife'nin fıkhı hakkında manzum bir eseri vardır. 48 sayfa olan bu eser 1311 h. de Trablusşam'da bulunan «el-Belâgat» Matbaasında basılmıştır.

Bu eseri dosyasında mahfuzdur.

İlim tahsili için müracaat eden talebelere ders okutmaya devam eden Şeyh Mehmet Efendi 11 Mayıs 1326 (1910) tarihinde resmen Trablusşam Sancağı Müderrisliğine tayin olunmuştur. (Dosya nu: 2071)

MEHMET EFENDİ (Tunuslu)

Ulemâdan Muhammed Zerok Efendi'nin oğlu olup 1292 (1876) senesinde Tunus'un Sus Kasabasında doğmuştur. Tunus'ta bulunan Külliye-i İslâmiye ve Zeytuniye Medreseleri'nde okumuş ve tahsilini tamamlamıştır. Mantık, beyan ve meanî hakkında muhtasar üç telif eseri vardır. İstanbul'a gelip Ders Vekâleti'nde imtihan olmuş ve Teşrinisani 1325 (1909)'de Trablusgarp Vilâyeti Merkez Müderrisliğine tayin olunmuştur. Arapça'nın yanında Türkçe de bilirdi.

1338 (1922)'de aynı yerde bulunuyordu. (Dosya nu: 5075)

MEHMET EFENDİ (Ulukışlalı)

Hocazâde müderris Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1295 (1879) senesinde Ulukışla'nın Ömerli köyünde doğmuştur. Köyündeki medresede bir müdde tokumuş ve Kayseri'ye gidip orada bulunan Akça Koyun Müftü Medresesi'nde sekiz sene tahsil görerek 1321 (1905)'de icâzet almıştır. İcâzet aldıktan sonra Ömerli Köyündeki Medresede iki yıl kadar talebe okutmuştur. Daha sonra 1323 (1907)'den 1325 (1909)'e kadar Bidâyet Mahkemesi âzalığında bulunmuştur. Tekrar Ulukışla'dan köyündeki medreseye dönmüş ve Haziran 1330 (1914)'da tekrar Ulukışla Bidâyet Mahkemesi âzalığına tayin olundu.

Ulukışla müftülüğünün inhilâl etmesinden dolayı yapılan seçimde ekseriyet temin ederek Şubat 1915'de Ulukışla Müftüsü olmuştur. (Dosya nu: 2628)

MEHMET EFENDİ (Uşaklı)

Ulemâdan Karamustafaoğlu Mustafa Efendi'nin oğlu olup 4 Mart 1278 (1862) tarihinde Uşak'ın Akarca Köyünde doğmuştur. Ayrıca «Mehmet Hamdî Efendi» adı ile de bilinirdi. Önce köyündeki sıbyan mektebinde okumuştur: 1285 (1869). Dört yıl sonra da Uşak rüştiyesine girmiştir. 1873'de bu mektebin üçüncü sınıfından naki ile Uşak'ta bulunan Çallı Ömer Efendi Medresesi'ne nakletmiştir.

1 Receb 1310 (1892)'da bu medresenin müderrisi ulemâdan Çallı Ömer Efendi'den icâzet almıştır.

Otuz iki yaşında icâzet almış ve Uşak'ta Hacı Hasan Mahallesinde yeniden inşa ettiği medresede fahrî olarak talebelere ders okutmaya başlamıştır. Bu tarihten itibaren ders okutmuş ve 10 Teşrinisani 1331 (1915) tarihinde Uşak'ta bulunan Fransız Farer Mektebi'nin kaldırılması ile orada hükümetçe bir ilmiye medresesi kurulmuştur. Bu tarihten itibaren de bu medresenin birinci ve ikinci sınıfları Fıkıh Müderrisliğini üzerine almış ve on ay fahrî olarak hizmet görmüştür. Akabinde aynı medresenin Nahiv ve Mükâleme-i Arabiye Muallimliğine tayin olunmuştur. Bu şekilde maaşa geçmiş ve ayda üç yüz altmış kuruş tahsis olunmuştur. Akarcalı Mehmet Efendi, Safer 1334 (1916) tarihinde bu medresede müderrisliğ yapıyordu. **(Dosya nu: 1299)**

MEHMET EFENDİ (Uşaklı)

Ali Efendi'nin oğlu olup «Leblebicioğlu» şöhretiyle bilinirdi. 23 Nisan 1308 (1892) tarihinde Uşak'ın Karaağaç Mahallesinde doğmuştur. Rüştiye tahsilinden sonra Temmuz 1322 (1906) tarihinde Uşak'ta bulunan Boduroğlu Medresesi'ne girmiştir. Beldenin müftüsünden dört sene dinî tahsil görmüştür. Bir müddet hususi bir okulda mulimlik etmiş ve tahsiline devam için Temmuz 1328 (1912)'de Bursa'ya gitmiştir. Orada bulunan Dârü'l-Muallimin'e girmiştir. Bir yıl sonra İzmir'e nakl etmiştir. 1330 (1914)'a kadar orada kaldı. Sonra ara verdi ise de tekrar tahsile devam etmek istemiş ve fakat İzmir'de bulunan muallimlerin askere gitmesi üzerine tahsiline devam edememiştir.

Ocak 1914'de Uşak'ta bulunan İ'dadi'nin El İşleri Muallimliğine tayin olunmuş ve Eylül 1915'de Uşak Medresesi kâtip ve mürebbiliği ile El-İşleri Muallimliğine tayin olunmuştur. **(Dosya nu: 1325)**

MEHMET EFENDİ (Velçetrinli)

Recep Ağa'nın oğlu olup 1294 (1878) tarihinde Kosova'nın Velçetrin Kazasında doğmuştur. İlk mektepten sonra Priştine'ye gidip rüştiyeyi bitirmiştir. 1316 (1900)'da İstanbul'a gelerek Damat Mehmet Efendi Medresesi'nde ikametle Fatih dersiâmlarından Hemşinli Dehrî Yusuf Efendi'nin ders halkasına girmiştir. İcâzet alması üzerine Mayıs 1328 (1912)'de memleketi olan Velçetrin Kazası Müftülüğüne tayin olunmuştur. **(Dosya nu: 4653)**

MEHMET EFENDİ (Vizeli)

Sipahizâde Rüstem Ağa'nın oğlu olup 1274 (1858) senesinde Vize'de doğmuştur. İstanbul'da Vizeli Hacı Mehmet Efendi'den okuyarak Beyazıt Camiinde icâzet almıştır. İcâzetinden sonra ilimle uğraşmış ve kırk altı yaşında iken 1319 (1903) tarihinde Mudanya Kazası Müderrisliğine tayin olmuştur.

Müderris Mehmet Efendi, Mudanya'nın Ömer Bey Mahallesindeki 32 numaralı evinde mukimken 14 Kânunievvel 1334 (1918) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3207)**

MEHMET EFENDİ (Yemenli)

Hüdeyde Sancağına bağlı Merguve köyünde 1260 (1844) tarihinde doğmuştur. Ehdelizâde eş-Şeyh Hasan Efendi'nin oğludur. Üç yıl kadar Ezher'de okumuştur.

Eylül 1316 (1900) tarihinde Suriye'de bulunan Cisr-i Şuûr Kazası Müftülüğüne tayin olunmuştur. Burada uzun seneler hizmet ettikten sonra yaş haddinden dolayı 26 Haziran 1330 (1914) tarihinde emekliye sevk edilmiştir. **(Dosya nu: 1610)**

MEHMET EFENDİ (Yıldızelili)

Hacı Halil Ağa'nın oğlu olup 1289 (1873) tarihinde Yıldızeli (Yenihan) Kazasının Münteşir Köyünde doğmuştur. Sivas'ta Gök Medrese'de üç yıl kadar okumuş ve on altı yaşında İstanbul'a gelmiştir. Süleymaniye'de Yoğurtçuoğlu Medresesi'ne kaydolup Bayezit dersiâmlarından Tokatlı Hacı Mehmet Nuri Efendi'nin ders halkasına dahil olmuştur. Okutulan dersleri bitirip Teşrinievvel 1315 (1899)'de icâzet almıştır. Bu tarihte devriye müderrisliği ile bir adet liyakat madalyasına nâil olmuştur.

İcâzet almasından sonra imtihanı kazanmış ve Sivas'ta ders okutmaya gönderilmiştir. 1326 (1910)'da Koçkiri Kazası müderrisliğine resmen tayin olunmuş ve meşru mazeret beyanı ile buraya gitmemiştir. Üç ay sonra Yıldızeli Kazası Müderrisliğine tayin edilmiştir. 9 Mart 1329 (1913) tarihinde Sivas Merkez Müderrisliğine tayin edilmiştir.

Sivas Merkez Müderrisi iken 15 Kânunievvel 1334 (1918) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 2359)**

MEHMET ABDİ EFENDİ (İstanbullu)

el-Hac Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1262 h. (1844) senesinde İstanbul'da doğmuştur. Çarşamba'da İsmail Ağa Mektebinde ve Sul-

tanahmet civarında İrfaniye Rüştiyesinde okumuş ve 1278 (1860)'de Fatih Camii dersiâmlarından Karinabatlı Ahmet Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Hocasından icâzet almıştır.

Aynı tarihte Rumeli Kazaskeri Zeki Efendi'nin zamanında Mahfel-i Şer'iyyat Kalemi'ne girmiştir. Kâtiblikte iken 1283 h. de Edirne Devriye müderrisliği pâyesine nâil olmuştur. Bir ara Vekayi' Kâtibi olmuş ve nihayet Nisan 1303 (1887) tarihinde Sivas'a bağlı Aziziye Kazası Niyâbetine tayin olunmuştur. Eylül 1304 (1888)'de Merzifon, Nisan 1308 (1892)'de Nallıhan, Haziran 1309 (1893)'da Ankara'ya bağlı Zîr, Teşrinievvel 1312 (1896)'de Bergama, Kânunisani 1315 (1899)'de İpek, Nisan 1316 (1900)'da Boğazlıyan, Nisan 1317 (1901)'de Tarsus, Nisan 1321 (1905)'de Mersin ve Ağustos 1325 (1909)'de Beykoz Kazaları niyâbetlerine tayin olunmuştur.

Beykoz nâibi iken 21 Mart 1326 (1910)'da vefat etmiştir. **(Dosya nu: 9)**

MEHMET ABİD EFENDİ (İstanbullu)

İstanbul pâyelilerinden sâbık Evkaf Müfettişi Dürrîzâde Ahmet Raşit Efendi'nin oğlu olup 1258 (1842) senesinde İstanbul'da doğmuştur. Ayasofya Camii dersiâmlarından Kayserili Mustafa Muti' ve Bolulu Mustafa Efendilerden okumuş, ayrıca fıkhî ilimleri Kerim Efendi'den tahsil etmiştir. Kimya ve Fiziği Dârü'l-Fünûn'da merhum Derviş Paşa'dan okumuştur. Diğer taraftan Mekteb-i Mülkiye'ye devam ederek Recep 1278 (1861)'de Mülkiye'den mezun olmuştur. Hendese'nin yanında Mekteb-i Hukuk'ta Şirvanîzâde Ahmet Efendi'nin Mecelle Derslerine devam etmiştir.

Rebiulaher 1280'de İbtidaî Hariç İstanbul Müderrisliği ruûsuna nâil olmuştur. Mülkiye'den birincilikle mezun olan Mehmed Abid Efendi'nin ilmî rütbesi 1284'de Hareket-i Hariç'e, 1287'de İbtidaî Dahil'e, 1288'de Hareket-i Dahil'e, 1289'da Musıla-i Sahna, 1296'da Sahn'a ve Ramazan 1297'de İbtidaî Altmışlı'ya terfi olunmuştur.

Kânunievvel 1300 (1884)de Halep Vilâyeti İsti'naf Müdde-i Umumiliğine tayin olunmuştur. Ağustos 1302 (1886)'de buradan ayrılmıştır. Mayıs 1307 (1891)'de Havass-ı Refia Mevleviyetini kazanmıştır.

Ağustos 1308 (1892)'de Maliye-i Beytü'l-Mal Kassamı olmuştur. Temmuz 1322 (1906) tarihine kadar mezkûr kassamlıkta bulunmuştur. Ekim 1906'da Evkaf Kadılığı Enderûn-i Hümayûn Kassamı olmuştur.

1300 h. de Hareket-i Altmışlı'ya, Muharrem 1304'de Musıla-i Süleymaniye'ye, 1307'de Hamise-i Süleymaniye'ye terfi etmiştir.

Ramazan 1313'de Bilâd-ı Hamse mevleviyetine terfi etmiş ve 1315' de Haremeyni'l-Muhteremeyn Pâyesi ve Cemazielâher 1322'de İstanbul Pâye-i Refi'ine nâil olmuştur.

Şaban 1315'de Üçüncü rütbeden Mecidi ve Recep 1322'de tebdilen ikinci rütbeden Mecidî Nişanı kendisine ihsan olunmuştur.

Yaş haddinden dolayı 1 Eylül 1325 (1909)'de emekliye sevk edilmiştir. **(Dosya nu: 132)**

MEHMET ADİL EFENDİ (Ergirili)

Ulemâdan Ahmet Şefik Efendi'nin oğlu olup 1281 (1865) senesinde Ergiri Sancağının Lebhova kasabasında doğmuştur. Ergiri medresesinde bir müddet tahsilinden sonra İstanbul'a gelip Fatih Medresesi'nde okumuştur. Uhdesine İbtidaî Hariç Bursa Müderrisliği tevcih olunmuştur.

1305 (1889)'de Reşadiye Kazası niyâbetine tayin olunmuştur. Bundan sonra bir kaç nahiye niyâbetine de tayin edildikten sonra Nisan 1322 (1906)'de Cide Kazası nâibliğine tayin olunmuştur. Şubat 1324'de Lüleburgaz, bir yıl sonra Komanova, Mart 1327'de Berat, Eylül 1328'de Kalkandelen kazaları niyâbetine tayin edilmiştir. Harp dolayısiyle Kalkandelen'den ayrılıp İstanbul'a gelmiştir. Rumeli'nin yabancı idaresine geçen bölgelerinden gelen memurların maaşlarının ödenmesi hakkında çıkan kanunla Ekim 1913'e kadar maaşı verilmiş ve bu tarihten sonra da ma'zuliyet maaşı kendisine bağlanmıştır. **(Sicil defteri, c. 5, sh: 98)**

MEHMET ADİL EFENDİ (Gelibolulu)

Kânunievvel 1279 (1863) senesinde dersiâm olmuş ve 1286 (1868) senesinde Huzur Derslerine muhâtap olarak tayin olunmuştur. 1293'de Mukarrir olmuş ve Huzur Dersleri Mukarrirliği 1312 h. senesine kadar devam etmiştir.

1280 h. de nâil olduğu İstanbul müderrisliği pâyesi, silsileli bir şekilde yükselerek Ramazan 1299'da Süleymaniye derecelerine terfi etmiştir. Ramazan 1304'de uhdesine Haremeyn-i Muhteremeyn ve Ramazan 1310 (1892)'da da İstanbul Pâye-i Refi'i tevcih olunmuştur.

1 Mayıs 1307 (1891)'de Gelibolu Müftülüğüne tayin olunmuştur. Mart 1305'de Arpalık bedeli de kendisine tahsis olunmuştur.

Gelibolu Müftüsü iken 22 Kânunievvel 1311 (1895)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 1801)

MEHMET ADNAN EFENDİ (Kastamonu'lu)

Hacı Muharrem oğullarından Hasan Ağa'nın oğlu olup Temmuz 1261 (1855) tarihinde Kastamonu'nun Göl kasabasında doğmuştur. Köyünde bir müddet okumuş ve İstanbul'a gelerek Sinan Paşa Medresesine kaydolmuştur. Bayezit dersiamlarından Aydınlı Hafız Ali Rıza Efendi'nin ders halkasına dahil olup kendisinden ders görmüştür. Sıla kasdıyle memleketine gitmiş ve geri dönemediğinden Kastamonu'da Sadıkıyye Medresesi'nin kurucusu ve müderrisi bulunan Hacı Bıyıkoğlu Hafız Sadık Efendi'den Recep 1298'de icazet almıştır. İcazet aldıktan dört ay sonra hocasının vefatı ile bütün ulemânın ittifakı ile hocasının yerine geçerek müderrisliğe başlamıştır. 1325 Kânunievvel'inde (Aralık 1909)da sekiz talebeye icazet vermiştir. (Dosya nu: 4044)

MEHMET AFÎF EFENDİ (İstanbullu)

Tırnakçızâde Mehmet Raşit Bey'in oğlu olup 1271 (1855) tarihinde İstanbul'da doğmuştur. Rüştiyeyi bitirip hususi hocadan tahsil gördükten sonra Mekteb-i Nüvvab'a girmiştir. 1292 (1876) tarihinde Mekteb-i Nüvvab'tan mezun olmuştur.

Ağustos 1293 (1877)'de ilk olarak Vize Kazası niyabetine tayin olunmuştur. Daha sonraları ise sır aile Kula, Ortaköy, Ezine, İnoz (Enez) Bursa Azîziye, Lapseki, Bolvadin, Nevşehir, Bozcaada, Katrîn, İskenderun ve Cisrmustafapaşa Kazaları niyabetlerinde bulunmuştur. Balkan Harbi üzerine Mayıs 1327 (1911)' de Edirne'de mahsur kalmış ve sulh anlaşmasından sonra İstanbul'a gelmiştir. Uzun müddet ma'zûl maaşı aldıktan sonra 27 Mart 1335 (1919)'de Kırkağaç Kazası kadılığına tayin olunmuştur.

1295 h. de uhdesine tevcîh olunan İbtidaî Hariç Bursa Müderrisliği ruûsu 1304 h. de Musıla-i Sahn'a, Zilhicce 1311'de İbtidaî Altmışlı'ya, Zilhicce 1314'de Süleymaniyeye'ye terfi olunmuş ve 1319 h. de 3. rütbeden Mecidî nişanına nail olmuştur. 1321 h. de de bir sene müddetle Maraş Mevleviyeti kendisine ikram olunmuştur.

Şubat 1337 (1921)'de emekliye sevk olunmuştur. (Sicil defteri- c. 1, sh: 391)

MEHMET AKİF EFENDİ (Ardanuçlu)

Arslanzâde tüccar Süleyman Ağa'nın oğlu olup 1258 (1842) tarihinde Ardanuç Kasabasında doğmuştur. Önce memleketinde sonra da Ardahan'da müderris Hacı Mehmet Efendi'den ders görmüştür. Akabinde 1271 (1855) tarihinde tahsil için İstanbul'a gelmiştir. Fatih Camiinde Ahıskalı Mehmet Şerif Efendiden okuyup 1287 (1871) senesinde icazet almıştır.

Eylül 1285 (1869) senesinde Dârü'l-Muallimîn'de imtihan olup Eski Ali Paşa Kız Rüştüyesi'nde muallimliğe başlamıştır. Dört yıl sonra Odabaşı Rüştüyesi birinci muallimliğine nakledilmiştir. Bir yıl sonra (1874) farsça muallimi olmuştur. Aynı yıl içinde Zeyrek Rüştiyesi'ne nakletmiştir. Eylül 1291 (1875)'de Koca Mustafa Paşa Askerî Rüştiyesi arapça muallimi olmuştur. 1303 (1887)'de Fatih Askerî Rüştiyesi arapça muallimi olmuştur. Muallimliği Mayıs 1312 (1896)'de istifaen son bulmuştur.

1292 h. de İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği ruûsuna nail olmuş ve Temmuz 1296 (1880)'da imtihanla Fetvâ Odası müsevvitleri arasına katılmıştır. Teşrinisanî 1300 (1884)'de Üsküdar Naibi olmuştur. Beş sene sonra Üsküdar'dan ayrılmıştır. Mayıs 1312'de (1896) Medine-i Münevvere Naibi olmuş ve iki yıl Medine'de hizmet etmiştir. Akabinde tekrar Müsevvitliğe dönmüş ve bu arada Galata Mevleviyetini kazanmıştır. Mayıs 1320 (1904)'de Beşiktaş Kazası Naibi olmuştur. Kânunievvel 1324 (1908'de Beşiktaş'tan ayrılmıştır.

Kazandığı müderrislik ruûsu Muharrem 1304'de İbtidaî Dahil'e, Cemazielaher 1306'da Musıla-i Sahn'a, Zilhicce 1312'de İbtidaî Atmışlı'ya, Şevval 1314'de Hareket-i Altmışlı'ya, ve Rebiulaher 1317'de Hamise-i Süleymaniye'ye terfi olunmuştur. Ramazan 1310'da 4. rütbeden iki adet Mecidî ve Osmanlı nişanları kendisine ihsan olunmuştur.

Beşiktaş Niyabetinden ayrıldıktan sonra iki yıl kadar Fetvahane'de müsevvitlik yapmış ve 28 Nisan 1326 (1910) tarihinde vefat etmiştir. (Sicil defteri, c. 1, sh: 271, dosya nu: 5)

MEHMET ÂKİF EFENDİ (Erzurumlu)

Hacı Hasan Efendi'nin oğlu olup 1290 (1874) senesinde Erzurum'un Pasinler Kazasının Gevanek Köyünde doğmuştur. Köyündeki medresede bir müddet ders gördükten sonra İstanbul'a gelmiş ve Fatih Camii dersiâmlarından ve sâbık Şeyhü'l-İslâmlardan Musa Kâzim Efendi'nin ders halkasına dahil olmuştur. Musa Kâzim Efendi'den 1319 h. de icâzet almıştır.

1324 (1908) senesinde Evkaf-ı Hümayûn Teftiş Mahkemesi Kalemine girmiş ve Eylül 1325 (1909)'de Muhallefat-ı Umumiye Kassamlığı üçüncü sınıf kâtibliğine naklen tayin edilmiştir. Haziran 1329 (1913)'da Medâris Müfettişliğine tayin edilmişse de Teşrinievvel 1330 (1914)'da müfettişliğin kaldırılması üzerine, bu tarihten Mayıs 1332 (1916)'ye kadar Evkaf Nezareti Mebani-i Hayriyye Müfettişliğinde bulunmuştur. Bu tarihten sonra Dârü'l-Hilâfeti'l-Âliyye Medreseleri müfettişliğine tayin edilmiştir. 1 Mart 1334 (1918)'de Müfettiş-i Umumî Muavinliğine terfi etmiş ve aynı yılın 7 Ağustos'unda (7 Ağustos 1918) Dârü'l-Hilâfeti'l-Âliyye İbtidaî Dahil Medresesi Umum Müdürlüğüne tayin edilmiştir. Kânunisani 1335 (1919)'de eski görevi olan müfettiş muavinliğine iade edilmiştir.

Cemazielaher 1335'de uhdesine tevcih olunan İzmir Pâyesi, Recep 1336 (1918)'da Edirne Pâye-i Mücerredine terfi olunmuştur.

Müfettiş-i Umumî Muavinliğine tekrar tayini üzerinden üç ay geçmeden Mart 1335 (1919)'de azledilmiştir. **Sicil Defteri, c. 7, sh : 76, dosya nu: 4254)**

MEHMET ÂKİF EFENDİ (İbradılı)

İsmail Vehbi Efendi'nin oğlu olup **«Hacı Musazâde»** şöhreti ile bilinirdi. 1256 (1840) tarihinde İbradı'da doğmuştur. Dinî tahsilini memleketinde yapmıştır.

Nisan 1287 (1871)'de ilk olarak Bor Nâibi olmuş ve daha sonra Turgutlu, Mersin, Alâiyye, Ertuğrul, Ermenek, Hayfa, Dedeağaç, Yozgat ve Çankırı Niyâbetlerinde bulundu. 1319 (1903)'da Çankırı'dan ayrılmış ve 28 Kânunisani 1321 (195)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 255)**

MEHMET ALÂEDDİN EFENDİ (Erzurumlu)

Çuhadarzde Kavvas Yusuf Ziya Efendi'nin oğlu olup 1245 (1829) tarihinde Erzurum'da doğmuştur. Recep 1292'de **Lâla Mustafa Paşa Medresesi**'nde icâzet almıştır.

Eylül 1293 (1877) tarihinde Varto Kazası niyâbetine tayin olur

muştur. Daha sonraları ise Rıdvan, Ahlât, Çapakçur. Karçikân, Mahmudi, Çölemerik, Gevaş, ikinci defa olarak Mahmudî Niyâbetlerinde bulunmuş ve son olarak Eylül 1323 (1907)'de Tercan Kazası niyâbetine tayin olunmuştur. Eylül 1326/1910'da Tercan Niyâbetinden emekliye ayrılmıştır. **(Dosya nu: 297)**

MEHMET ALÂEDDİN EFENDİ (İbradılı)

Eski kadılardan Mehmet Akif Efendi'nin oğlu olup Teşrinievvel 1266 (1850) senesinde İbradı kasabasında doğmuştur. İbradı medresesinde İbradı Müftüsü Said Efendi'den okuyup icâzet almıştır.

Afşar Nahiyesinde bir müddet naiblik yaptıktan sonra 1292 (1876)'da Sivas'a bağlı Maden-i Sîm Kazası Niyâbetine tayin olunmuştur. Nisan 1295 (1879)'de Re'su'l-Ayn, Mart 1298 (1882)'de Boğazlıyan, Temmuz 1301 (1885)'de Akdağ Madeni, Şubat 1304 (1888)' de Saraykôy, 1308 (1892)'de Ürgüp, 1310 (1894)'da Avanos, 1314 (1898)'de Yalvaç, 1317 (1901)'de Aksaray, 1318 (1902)'de Yenişehir, Nisan 1321 (1905)'de Bozkır ve Kânunisani 1324 (1908)'de Çine Kazaları niyâbetlerine tayin olunmuştur. 27 Kâninievvel 1326 (9 Ocak 1910) tarihinde emekliye ayrılmıştır. **(Dosya nu: 763)**

MEHMET ALİ EFENDİ (Arhavili)

Keresteci Kasapoğlu Mustafa Efendi'nin oğlu olup 1291 (1875) tarihinde Hopa'nın Arhavi nahiyesinde doğmuştur. Köyünün adı ise Kaysara'dır. Köyündeki ilk mektebi bitirdikten sonra Arhavi'deki Kurtoğlu Hacı Hasan Efendi Medresesi'nde tahsiline devam etmiştir. Mücbir sebeplerden icâzet alamamıştır. İlk olarak Gümüşhane'ye bağlı Kukas Nahiyesi niyâbetine, Recep 1320 (1902)'de ve Gümülcine'ye bağlı Şeyh Cum'a nahiyesine de Mayıs 1319 (1903)'da aidatla nâib tayin olmuştur. Dört ay burada nâiblik yapmış ve maaşının ailesini ve geçimini teminde kifâyeti olmaması sebebi ile istifa etmiştir.

Mekteb-i Kuzat'ta imtihana girmiş ve aldığı ehliyetnâme ile Eylûl 1326 (1910) tarihinde Gevaş Kazası niyâbetine (kadılığına) tayin olunmuştur. Örfî müddet olan iki yılı bitirdikten sonra vekâleten aynı yerin kadılığını yapmış ve vefatı olan 10 Haziran 1332 (1916) tarihine kadar burada kalmıştır. **(Dosya nu: 1181)**

MEHMET ALİ EFENDİ (Bolulu)

Mimar Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1295 (1879) senesinde Bolu livasının Pîr Ahmetler Köyünde doğmuştur. Eylül 1315 (1899)'de

Bolu İ'dadisi (lisesi)'ni bitirmiş ve akabinde İstanbul'a gelerek Bayezit dersiâmlarından Çarşambalı Ahmet Hamdi Efendi'nin ders halkasına dahil olmuştur. Cemazielaher 1327 (1909)'de hocasından icâzet almıştır. Devam ettiği Sanayi-i Nefise (Güzel Sanatlar) Mektebi «Mimar» şubesinde tahsilini ikmâl ederek 28 Eylül 1328 (1912)' de pek iyi derecede mezun olmuştur.

Ağustos 1315 (1899)'de Maarif'in izni ile «Yadigâr-ı Rebi'î» adlı bir eseri basılmıştır. Türkçe ve arapçanın yanında fransızca da bilirdi.

Ağustos 1315'de Meşihat Mektubî Kalemi kâtibliğine tayin olunmuş ve Sinop'a sürülmesi ile Kânunievvel 1329 (1913)'da buradan ayrılmıştır.

Dârü'l-Hilâfeti'l-Âliyye Medresesi Kısm-ı Tali Hutût (yazı) Dersi muallimliğine Eylül 1330 (1914) tarihinde tayin olunmuşsa da bir yıl sonra, yani 1 Eylül 1331 (1915) tarihinde şubelerin birleştirilmesi ile bu muallimlikten ayrılmıştır. Mart 1332 (1916) tarihinde Fatih'te Mimarsinan Vakıf Mektebi El İşleri Muallimi olmuş ve altı ay sonra da Hüsn-ü Hat muallimliğine nakledilmiştir. Bu mektebin Maarife devri tarihi olan 1 Mart 1333 (1917) — ki bu tarihte vakıf mektebler Maarif'e bağlanmıştır — tarihinde her iki muallimlikten ayrılmıştır. Teşrinisani 1334 (1918) tarihinde Mecidiye Mektebi muallimliğine, tayin edilmiştir. El işleri ve resim muallimliği 3 Mart 1335 (1919) tarihine kadar devam etmiştir.

Zilkade 1337 (1919) tarihinde Dârü'l-Hikme'nin yazısı ile Medresetü'l-İrşâd Hutebâ ve Eimme şubesinin birinci ve ikinci sınıflarında Usûl-i İnşâ Dersi muallimliğine tayin olunmuştur.

Recep 1321'de uhdesine İbtidaî Hariç Bursa Müderrisliği tevcih ve Recep 1329'da da İzmir Pâye-i Mücerredi ile taltif olunmuştur. (Sicil defteri, c. 6, sh: 128)

MEHMET ALİ EFENDİ (Bolvadinli)

Osman Efendi'nin oğlu olup 1296 (1880) tarihinde Bolvadin'de doğmuştur. Şaban 1324 (1906) tarihinde Bolvadin Kazası müftülüğüne tayin olunmuştur. Recep 1337/Nisan 1335 (1919)'de azledilmişse de Ağustos 1919'da tekrar müftülüğe tayin olunmuştur. Diyanet'in dosyasını isteyen yazısında kendisinden «müteveffâ» diye bahsetmesi Ağustos 1929'dan evvel vefat etmiş olmasını gerektirir. (Dosya nu: 2265)

MEHMET ALİ EFENDİ (Erbilli)

Meclis-i Meşâyih reislerinden, Hazreti Halid'in halifelerinden ve Erbil Kazası ulemâsından Şeyh Hidâyetullah Efendi merhumun ahfâdından İstanbul'da Kelâmî Dergâhı Post-nişini el-Hac Mehmet Es'at Efendi'nin oğludur. 1291 (1875) tarihinde Erbil'de doğmuştur. Erbil'de bulunan Halidî Hânkâh'ının müştemilâtından olan medresede hususî hocası Mehmet Emîn Efendi'den arabî ilimleri tahsilden sonra İstanbul'da bulunan hücreleri münasebetiyle buraya gelerek arta kalan dersleri İstanbullu Hoca Şakir Efendi'den tamamlamış ve 1312'de (1896) icâzet almıştır.

Süleymaniye Medresesinin ilk açılışında imtihanı vererek ruûsa nâil olmuş ve bu medreseye girmiştir. Bu medresenin Tefsîr ve Hadîs Şubesinden pek iyi derecede icâzetnâme almıştır. Mezuniyeti esnasında tefsîr ve hadîse dair bir eser te'lif edip Ders Vekâleti'ne vermiştir.

1328 h. (1910) senesinde Sürre-i Hümâyûn Kadılığı vazifesi ile Hicaz'a gitmiştir. Bayrampaşa Dergâhı meşihatı uhdesine verilmiştir.

Şaban 1321'de uhdesine Musıla-i Sahn Bursa Müderrisliği tevcih olunmuştur. Şaban 1325'de İzmir Pâyesine nâil olmuş ve Şaban 1335'de İbtidaî Hariç müderrisi olmuştur.

7 Teşrinisani 1334 (1918)'de dersiâm olmuştur. Kocamustafapaşa Uzun Yusuf Mahallesindeki Kelâmî Dergâhı'nda ikamet eden Mehmet Ali Efendi, 1924'den sonra açıkta kalmış ve meşhur Meneden Hâdisesi'nde babası ile beraber 4 Şubat 1931'de idâm edilmiştir.

Bahaeddin Efendi adında bir oğlu vardı. **(Dosya nu: 5338)**

MEHMET ALİ EFENDİ (Ergirili)

Koşinzîr Nâibi Ali Rıza Efendi'nin oğlu olup 1294 (1878) tarihinde Yanya'nın Ergiri Sancağına bağlı Palurdoz Mahallesinde doğmuştur. Babasının nâib (kadı) olması hasebiyle memuriyet yerlerindeki medreselerde okumuş ve 1313 (1897) senesinde İstanbul'a gelmiştir. Fatih Bahr-i Siyah Ayak Kurşunlu Medresesine dâhil olmuştur. Fatih dersiâmlarından Filibeli Mehmet Rasim Efendi'nin derslerine devamla hocasından 1321 (1905)'de icâzet almıştır. Arnavutça ve Boşnakça bilirdi.

Yirmi dokuz yaşında iken 1 Nisan 1324 (1908)'de Fatih Camii dersiâmlığı makamını kazanmış ve derse çıkmıştır. İcâzet aldığı sıralarda bir adet gümüş madalya almıştır. **(Dosya nu: 913)**

MEHMET ALİ EFENDİ (Ergirili)

Rıza Efendi'nin oğlu olup 1294 (1878) tarihinde Ergiri'de doğmuştur. İcâzetini müteakip Fatih Camiinde kürsüye çıkmış ve dersiâm olmuştur. Ayrıca Medâris-i Tali'ye Yedinci Sınıf İkinci Şube Müdürlüğü de yapmış olan mümaileyh, Nisan 1929 tarihinde Kandıra Müftülüğüne tayin olunmuştur. **(Dosya nu: 3781)**

MEHMET ALİ EFENDİ (Halepli)

Güranizâde Hacı Mehmet Sadık Efendi'nin oğlu olup 1264 h. (1848) tarihinde Halep'te doğmuştur. Halep medreselerinde tahsil görmüştür.

Babası muhaddis olup Halep Şer'iyye Mahkemesi başkâtibi idi. Ayrıca Hazret-i Hüseyin sülâlesine mensuptu.

1281 (1865) senesinde Halep Şer'iyye Mahkemesi zabıt kâtibliğine aidâtla ve Eylül 1296 (1880)'da da aynı mahkemenin başkâtibliğine tayin olunmuştur. Ağustos 1301 (1885)'de Menbeç Kazası Niyâbetine terfi etmiş ve kadılığa başlamıştır. Mayıs 1315 (1899)' de Bâb-ı Cübûl Kazası, Kânunievvel 1318 (1902)'de Cisr-i Şuûr Kazası ve Teşrinisani 1322 (1906) de de Kuneytıra Kazası niyâbetine tayin olunmuştur. Teşrinievvel 1324 (1908)'de Kuneytıra Niyâbetinden ayrılmıştır.

Ramazan 1316 (1898)'da uhdesine İzmir Pâyesi tevcih olunmuştur. **(Dosya nu: 2161)**

MEHMET ALİ EFENDİ (İstanbullu)

Huzur Dersleri mukarrirlerinden Ahıskalı Hoca Numan Efendi'nin oğlu olup 1266 (1850) tarihinde İstanbul'da Şehzâdebaşı'nda Emîn Nureddin Efendi Mahallesinde doğmuştur. Babasının talebelerinden ders gördüğü gibi Muallimhâne-i Nüvvab'a da devam etmiştir.

On yedi yaşında iken Fetvahâne Mahfel-i Şer'iyyat Kalemine yardımcı olarak tayin olunmuş ve 1291 (1873) tarihinde Düzce Kazası niyâbetine geçmiştir. İki yıl sonra Niksar nâibi olmuştur. 1298 (1880)'de Sürmene Kazası nâibi, bir yıl sonra Seferihisar - Çeşme Nâibi olmuştur. Daha sonra 1305 (1887)'de Of Naibliğine tayin olunmuştur. 1308 h. (1890) tarihinde Van'a bağlı bulunan Ma'muretü'l-Hamidiyye Kazası Niyâbetine nakledilmiştir.

Şaban 1294'de uhdesine İbtidaî Dahil Müderrisliği tevcih olunmuş ve Muharrem 1304'de de Hareket-i Hariç'e terfi olunmuştur.

Mümaileyh Ma'muretü'l-Hamidiyye Kazası Nâibi iken Ağustos 1310 (1894) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 2797)

MEHMET ALİ (RIZA) EFENDİ (İstanbullu)

Fatih mucîz dersiâmlarından ve mevalîden Rizeli Ömer Lütfî Efendi'nin oğlu olup 1285 (1869) senesinde İstanbul'da doğmuştur. Fatih Muvakkithânesi bitişiğindeki mektebte Kur'an'ı ezberledikten sonra Fetvahâne müsevvitlerinden ve Fatih dersiâmlarından Tirebolulu Ahmet Mithat Efendi'nin ders halkasına dahil olarak icâzet almıştır. İmtihanla girdiği Mekteb-i Nüvvab'tan Ramazan 1310 (1882) tarihinde 4. sınıf şehadetnâme ile mezun olmuştur.

Mayıs 1310 (1884) tarihinde Cebel, diğer adı ile Rupçoz Kazası niyâbetine tayin olunmuştur. Bir yıl sonra Kelkit Kazası kadılığına tayin olunmuş ve iki yıl sonra (Nisan 1313/1897) buradan ayrılmıştır. Teşrinisani 1314'den Mart 1317'ye kadar (1898/1901) Genç Livası, Kânunisani 1319 (1903)'dan Kânunievvel 1321 (1905)'e kadar Alaşehir Kazası, Haziran 1323 (1907)'den Ağustos 1324 (1908)'e kadar Kavala Kazası niyâbetinde bulunmuştur. Kavaladan istifaen ayrılmıştır. Kânunievvel 1327 (1911)'de Kasımpaşa Niyâbetine tayin olunmuş ve iki yıl sonra buradan da ayrılmıştır. Mayıs 1330 (1914) tarihinde Erzurum'a bağlı Kiği Kazası Kadılığına tayin olunmuştur.

Cemazielevvel 1322'de uhdesine Musıla-i Sahn Bursa Müderrisliği ruûsu tevcih olunmuştur. Rebiulaher 1317'de 4. rütbeden Mecidî nişanı kendisine ihsan olunmuştur.

Mart 1331 (1915) tarihinde Kiği'dan ayrılmış ve Temmuz 1337 (1921) tarihinde Bergama Kazası Kadılığına tayin olunmuştur. (Sicil Defteri, c. 7, sh: 80)

MEHMET ALİ EFENDİ (İzmirli)

Hacı İmamzâde Halîl Efendi'nin oğlu olup 1283 (1867) tarihinde İzmir'in Şeyhlü Köyünde doğmuştur. Haziran 1298 (1882) tarihinde İzmir rüştiyesini bitirmiştir. Medrese tahsili de görmüştür.

Kânunievvel 1301 (1885) tarihinde Aydın Vilâyeti Merkez Şer'iyye Mahkemesi Kassam Kâtibliğine tayin olunmuştur. Vilâyet Nâibi ile aralarının açılması üzerine Ağustos 1328/1912 tarihinde zikr olunan kâtiblikten ayrılmıştır.

Kânunievvel 1335 (1919) tarihinde aynı mahkemenin münhâl bulunan Başkâtibliğine tayin olunmuştur. (Sicil defteri, c. 6, sh: 259)

MEHMET ALİ EFENDİ (Kavalalı)

Hacı Hasan Efendi'nin oğlu olup 1299 (1883) senesinde Kavala'da doğmuştur. Kavalada'da bulunan ve Mısır Hidivi'nin vakfettiği ilk mektebte Kur'an hıfzını ikmâl etmiştir. Girmiş olduğu Hayriye Medresesi'nde arabî ilimleri okumuş ve ondan sonra Orta Medrese müderrisi Hacı Ali Kâzim Efendi'den arapça ve Şifâ-i Şerif icâzetnâmeleri almıştır. Bu arada Hasîb Efendi'den de ferâiz icâzetnâmesi almıştır. İstanbul câmilerinde ders okutmak için 1330 (1912) senesinde yapılan imtihanda başarılı olmuş ve Haziran 1328 (1912) tarihli ehliyetnâmeyi almıştır. Mesredetü'l-Kudât'ı da ikmâl ederek 28 Mayıs 1332 (1916)'de üçncü derecede mezuniyet ruûsuna nâil olmuştur.

Eylül 1328 (1912) tarihinden itibaren Fatih Camii'nde derse çıkmaya başlamıştır. Şubat 1330 (1914)'de Medâris-i Tâliye 4. sınıf Nahiv Müderrisliğine tayin olunmuştur.

6 Ağustos 1332 (1916) tarihinde Medresetü'l-Kudât kâtibliğine tayin edilmiştir.

Rebiulevvel 1335'de uhdesine İstanbul Müderrisliği ruûsu tevcih olunmuştur.

Evkaf Nezareti Hukuk Muşavirliği Dairesi Dâva Vekâletine tayin edilmesi üzerine 10 Nisan 1335 (1919) tarihinde zikr olunan kâtiblikten ayrılmıştır. **(Sicil defteri, s. 6, sh: 73)**

MEHMET ALİ EFENDİ (Maçkalı)

Berâtlı imamlardan ve müderrislerden Karahasanoğlu Hacı Osman Efendi'nin oğlu olup 1267 (1851) tarihinde Maçka kazasının Haçavra köyünde doğmuştur. Babasından tahsile başlamış ve onun vefatı ile 1282 (1866) senesinde Trabzon'da bulunan Hatuniyye Medresesi'nde müderris Kölezâde Hacı Süleyman Efendi'den okumaya başlamıştır. Onun da vefatı ile Of'a gitmiş ve 1284 (1868) senesinde Hopşera-i Ulyâ (Yukarı Hopşera) Medresesi'nde müderris Velizâde Hacı Osman Efendi'den ders almaya başlamıştır. Bu son hocasından 1290 (1874) senesinde icâzet almıştır. Şaban 1307 (1899)'de İstanbul'a gitmiş ve Ders Vekâleti huzurunda imtihan olarak Bayezit ve Yenicami'de vaaz etme ruhsatnâmesi almıştır. 1324 (1908)'de hasta olup memleketine gitmiş ve köyünde imamlığa başlamıştır. Bu sıralarda inhilâl eden kaza müftülüğü için elyak görülerek 27 Temmuz 1327 (1911) tarihinde Maçka Kaza müftüsü olmuştur.

12 Kânunievvel 1330 (1914) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 2455)**

MEHMET ALİ EFENDİ (Mapavrili)

Ziraatle uğraşan Mehmet Emin Efendi'nin oğlu olup 1275 (1859) tarihinde Rize'nin Mapavri Nahiyesinin Babik Köyünde doğmuştur. Memleketinde bir müddet okuyup 1299 (1883) tarihinde İstanbul'a gelmiştir. Fatih'te Bahr-i Siyah Çifte Baş Tetimme Medresesi'nde ikametle Fatih dersiâmlarından Hayrabolulu İbrahim Hilmi Efendi'nin ders halkasına dahil olmuştur. Kânunievvel 1309 (1893) tarihinde hocasından icâzet almıştır. Bu arada Mekteb-i Nüvvab'a girmiş ve tahsili şart olan dersleri bitirerek 17 Eylül 1321 (1896)'de şehadetnâme almıştır.

Ders okutmaya mezun kılındığı hâlde engelleyici sebeplerden niyâbete intisap etmiş ve 11 Mart 1314 (1898)'de Kirmasti Kazası Niyâbetine tayin olunmuştur. Şubat 1317'den Nisan 1320 (1901/1908)'e kadar Görele, Kânunievvel 1325'den 1327 Teşrinisani'ye kadar (1909/1911) Zile Niyâbetlerinde bulunmuştur. Devrin bir karakteri olarak «Meşrutiyet İdâresine lâyik bir kadı» olması kaydiye Zile'de bir müddet daha kalması kaza belediye reisi ve eşrafın dilekçeleri Meşihat'a gönderilmiş ve ancak 10 Şubat 1328 (1912)'de İspir Kazası Kadılığına tayin olunmuştur.

14 Mayıs 1331 (1915) tarihinde İspir Kadısı iken vefat etmiştir. **(Dosya nu: 638, sicil defteri, c. 3, sh: 126)**

MEHMET ALİ EFENDİ (Musullu)

Halifezâde Mehmet Ali Efendi 1302 (1886) tarihinden beri Musul'da bulunan Veysel Karanî Camii'ndeki Hacı Hüseyin Bey Medresesi'nde müderrislik yapmış ve Kânunievvel 1332 (1916) tarihinde verdiği bir istidâ ile maaş talebinde bulunmuştur. Bunun üzerine Konya'da bulunan Taşkuyu (veya Taşkapı) Medresesi müderrisi Mehmet Efendi'nin vefatından boşalan kadro kendisine tahsis olunmuştur. **(Dosya nu: 1159)**

MEHMET ALİ (NECATİ) EFENDİ (Ohrili)

İlk mektep muallimlerinden Mehmet Nazif Efendi'nin oğlu olup 1253 (1837) tarihinde Ohri Kasabasının Sazlık Mahallesinde doğmuştur. 1275 (1859) tarihinde İstanbul'a gelerek Atik Ali Paşa Medresesi'ne dahil olmuştur. Bayezit Dersiâmlarından Vezirköprülü Hasan Hilmi Efendi'nin ders halkasına dahil olup 1288 (1872) senesinde icâzet almıştır. 1290 (1874) tarihinde imtihanla Bayezit dersiâmlığını kazanmış ve bu tarihten itibaren talebe okutmaya başlamıştır. 1306 (1907)'da talebelerine icâzet vermiştir.

Şevval 1291'de uhdesine İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu tevcih olunmuş ve en son olarak Hareket-i Altmışlı derecesine terfi etmiştir. 1306 Ramazan'ında Huzur Dersleri muhatablığına tayin olunmuş ve vefat tarihine kadar derslere devamla sekizinci dersten üçüncü derse kadar yükselmiştir.

Musıla-i Süleymaniye İstanbul müderrislerinden ve Huzur Dersleri Muhatablarından olan Bayezit Dersiâmı Mehmet Ali Necati Efendi 19 Kânunievvel 1326 (1910) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 200)

MEHMET ALİ EFENDİ (Rizeli)

Ulemâdan Ali Efendizâde Hacı Mustafa Efendi'nin oğlu olup 1268 (1852) senesinde Rize'nin Sutoz Köyünde doğmuştur. Babasından bir müddet okuyup İstanbul'a gelmiştir. Fatih dersiâmlarından üstad Şakir Efendi'den ders okuyup 1308 (1892) tarihinde icâzet almıştır.

Açılan ruûs imtihanını kazanarak Nisan 1309 (1893) tarihinde Fatih Camiinde kürsüye çıkmıştır. 1322 (1906) tarihinde talebelerine icâzet vermiştir. İcâzeti üzerine bir adet altın liyakat madalyası almıştır. 1315'de uhdesine İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu tevcih olunmuş ve 1321'de de Hareket-i Hariç'e terfi olunmuştur. Hareket-i Hariç ruûsu Kâğıthâne Emîni el-Hac Mehmet Efendi Medresesi müderrisliği içindi.

Kânunisani 1325 (1909)'de münhâl bulunan Adana Vilâyeti Merkez Müftülüğüne tayin olunmuştur. Fakat dersiâmlığı tercih ederek bu vazifeye gitmemiştir.

Zilkade 1322'de 4. rütbeden Mecidî Nişanı ile taltif olunmuştur.

Uzun seneler dersiâmlığa devam etmiş ve 12 Teşrinisani 1341 (1925) tarihinde memleketinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 3485)

MEHMET ALİ EFENDİ (Sandıklılı)

Çiftçilikle uğraşan Mustafa Ağa'nın oğlu olup 1283 (1867) tarihinde Sındırgı Kazasında doğmuştur. Memleketinde ve Uşak'ta bir müddet tahsil görmüş ve İstanbul'a gelerek icâzet almıştır. Ayrıca imtihanla Mekteb-i Nüvvab'a girmiş ve Muharrem 1313'de üçüncü sınıf şehadetnâmesi almıştır.

Mekteb'ten mezun olduktan sonra Temmuz 1312 (1896) senesinde Menlik Kazası niyâbetine tayin olunmuştur. İki yıl sonra buradan ayrılmış ve Eylül 1315 (1899)'den Eylül 1317 (1901)'ye kadar Edremit Kazası niyâbetinde bulunmuştur. Teşrinisani 1318 (902)'de

tayin olunduğu Uşak Niyâbetinden Teşrinievvel 1320 (1904)'de ayrılmıştır. Nisan 1323 (1907)'de Nazilli Niyâbetine tayin olunmuştur. Yalnız, hakkında yapılan şikâyet ve isnatlar üzerine buradan Ağustos 1324 (1908)'de azledilmiştir. Şubat 1325 (1909)'de Hama Livası niyâbetine tayin olunmuştur. Örfî müddetinin bitmesi ile Kânunisani 1327 (1911)'de Hama'dan ayrılmıştır.

Muharrem 1319'da uhdesine tevcih olunan İbtidai Dahil Bursa Müderrisliği, Recep 1320'de Musıla-i Sahn'a terfi edilmiştir.

Teşrinievvel 1329 (1913) tarihinde Çanakkale Livası Kadılığına tayin olunmuştur. Çok geçmeden, ileride istihdamı câiz görülerek, 8 Mart 1330 (1914) tarihinde azledilmiştir. **(Sicil defteri, c. 1, sh: 335)**

MEHMET ALİ EFENDİ (Sivrihisarlı)

Helvacızâde Osman Efendi'nin oğlu olup 1289 (1873) tarihinde Sivrihisar kazasında doğmuştur. Önce **Hazinedâr Medresesi**'nde, daha sonra da **İrfaniye** Medresesi'nde tahsile başlamış ve mahallî ulemâdan Tûcâzâde Halîl Efendi'nin ders halkasına dahil olup Mart 1316 (1900) tarihinde icâzet almıştır. İcâzet aldığı tarihten itibaren aynı kazada bulunan Ziyaiyye Medresesi'nde talebe okutmaya başlamıştır. Müderrislikte devam ettiği sıralarda Şubat 1325 (1909)'de Sivrihisar Müftüsü olmuştur. Babasının da müftülüğünü yaptığı Sivrihisar'da Nisan 1335 (1919) tarihlerinde vazifeli bulunuyor ve mafsal romatizmasından muzdaripti. **(Dosya nu: 1655)**

MEHMET ALİ EFENDİ (Şamlı)

Erzencâde Şeyh es-Seyit Hasan Efendi'nin oğlu olup 1265 h. (1849) tarihinde Şam'ın Fetevat Mahallesinde doğmuştur. Şam medreselerinde ilim tahsilinde bulunduktan sonra niyâbet vazifesini kazanarak kadılığa başlamıştır. Mayıs 1293 (1877)'de Suriye'de bulunan Cebelü'l-Külliye Kazası niyâbetine tayin olunmuştur. Daha sonra sıra ile Selt, Cebele, Hasnü'l Ekrad, Gadameş, Nâlût, Kuneytıra, İmadiye, Mıslata, Cebel-i Dürûz, Fesatu kazaları niyâbetlerinde bulunmuştur. En son olarak Teşrinisani 1326 (1910)'da Hicaz'da bulunan Yenbe'ul-Bahr Kazası niyâbetine tayin olunmuştur. Nisan 1329 (1913) tarihinde mezkûr niyâbetten ayrılmıştır. 12 Kânunisani 1329 (25 Ocak 1914) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 1743, sicil defteri, c. 3, sh: 117)**

MEHMET ALİ EFENDİ (Uşaklı)

Molla Mahmut oğullarından Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1291

(1875) tarihinde Uşak'ın Paşalar Köyünde doğmuştur. Uşak'ta bulunan Ayn-ı Tabi' ve Buğdaylızâde Medreseleri'nde tahsilde bulunmuştur. 1314 (1898) tarihinde İstanbul'a gidip Fatih Bahr-i Siyah Ayak Kurşunlu Medresesinde kaydolup tahsili şart olan ilimleri ukuyup h. 1323 (1905) tarihinde Fatih dersiâmlarından Nasûh Efendizâde Mustafa Âsım Efendi'den icâzet almıştır. Şaban 1326 (1908) senesinde imtihanla Mekteb-i Kudât'a girmiş ve Şaban 1332 (1914) senesinde şehadetnâme almıştır.

5 Kânunievvel 1332 (1916) tarihinde Köstence Müftülüğüne tayin olunmuştur. Mustafa Sabri Efendi'nin Meşihğtı zamanında, 4 Eylül 1335 (1919) tarihinde, ileride başka bir yere tayin edilmek şartiyle Köstence Müftülüğünden affedilmiştir. 10 Nisan 1339 (1923) tarihli bir yazı ve Mehmet Fehmî Efendi'nin imzası ile dosyası Umûr-u Şer'iyye ve Evkaf Vekâleti'ne gönderilmiştir. (Dosya nu : 3482)

MEHMET ALİ EFENDİ (Yenişehir-Fenerli)

Esnaftan Abdî Ağa'nın oğlu olup 1293 (1877) tarihinde Selânik'e bağlı Yenişehir-Fenar Kasabasında doğmuştur. İstanbul'da Mülkiye İ'dadisi (Lisesi) ile Mekteb-i Hukuk'u iyi derecelerde bitirmiştir.

Kânunisani 1318 (1902) tarihinde Selânik Merkez Bidâyet Mahkemesi âzalığına tayin olunmuştur. Ağustos 1325 (1909)'de Selânik Vilâyeti İsti'naf Mahkemesi âzası olmuştur. Mart 1327 (1911)'de Evkaf Nezareti Dâva vekili olmuş ve Temmuz 1329'da ise Selânik Vilâyeti Nukûd-i Mevkûfe (Vakfedilmiş paralar) Müdürlüğüne tayin edilmiştir: (1913). Daha önce de Mekteb-i Evkaf İhtiyat sınıfının haftada bir saatlik Kanunî ve Medenî Bilgiler dersi muallimliğinde bulunmuştur.

Mart 1331 (1915)'de Selânik Emvâl-i Eytam ve Beytü'l-Mâl Müdürlüğü de uhdesine tevdi olunmuştur. Böylece her iki müdürlüğü yürütmeğe başlamıştır. (Sicil defteri, c. 4, sh: 210)

MEHMET ÂLİM EFENDİ (Aksekili)

Eski nâiblerden Mahmud Şemseddin Efendi'nin oğlu olup 1270 (1854) tarihinde Akseki'de doğmuştur. Fatih'te rüştiyeyi bitirip Fatih dersiâmlarından Manavgatlı Abdullah Efendi'den okumuştur. Ayrıca dersiâmdan İstanbullu Hafız Şakir Efendi'den de fıkıh dersleri almıştır.

On yedi yaşında iken 1288 h. (1870) senesinde Meşihat Dairesin-

deki Mahfel-i Şer'iyyat Kâtibliğine tayin olunmuştur. Dört yıl sonra 1290 (1874) senesinde imtihan olarak Pazarcık Nâibi olmuştur. Daha sonraları ise Köyceğiz, Karaağaç-Yalvaç, Hadım, Beyşehir, Bozkır, Kalecik, Bolvadin ve Haçîn Kazaları niyâbetlerinde bulunmuştur. Eylül 1320 (1904)'de Haçîn'e tayin olunmuştur. Bu kazanın nâibi iken 1322 (1906) yılının Kânunievvel (Aralık) ayının sonunda vefat etmiştir. (Dosya nu: 431)

MEHMET EL-ÀRABÎ EFENDİ (Mislatalı)

Sekiz yıl kadar Mislata Kazası müftü ve kadılığında bulunup 1296 (1880) tarihinde vefat eden Mehmet el-Arabi bin Hamude Efendinin oğlu olup 1290 (1874) tarihinde Trablusgarb'ın Mislata Kazasında doğmuştur. Arapça, fıkıh, hadîs ve ferâizi memleketinin şeyhlerinden Ömer bin Hamûde Efendi'den okumuştur.

1316 (1900) tarihinde Mislata'nın Beni Leys Köyünde Cum'a Camii tedrîs ve hatibliği için Trablusgarp'tan tayin olunmuştur. 1327 (1911) tarihinde Mislata Kazası İdare Meclisi âzalığına tayin olunmuştur. Bu arada inhilâl eden Mislata Kazası müftülüğü için yapılan seçimde üç aday arasından ekseriyeti temin ederek Mislata Kazası müftüsü olmuştur. (Dosya nu: 5202)

MEHMET ARİF EFENDİ (Ahiskalı)

Önce Ahiska müftüsü olup sonradan İstanbul'a gelip Fatih'te müderris olarak Saray Hocaları arasına katılan dersiâm Gürcü Tahir Efendi'nin oğlu olup 1234 hicrî (1819) tarihinde Ahiska'da doğmuştur. İstanbul'a gelerek Sinanpaşa Mahallesindeki Taş Mekteb'te Kur'an hıfzını bitirmiş ve Fâtih Bahr-i Sefîd Ayak Kurşunlu Medresesi'nde tedrisi şart olan ilimleri okuyarak tahsilini bitirmiştir. Hâl tercemesindeki ifadesine göre, o sıralarda şehadetnâme verme usûlü câri olmadığından elinde böyle bir vesikâ mevcut değildi. Yalnız bir adet nâiblik yapabileceğini bildirir bir intihapnâmesi vardı.

1249 h. de babasının vefatı ile kendisine intikal eden Turhal Müderrisliği maaşına nâil olmuş ve 1264 h. de (1848'de) buradan ayrılıp kırk yaşında olduğu hâlde Musul mutasarrıfı Hilmi Paşa'nın maiyyetinde hususî kâtibliğe tayin edilmiştir. İki yıl kadar Hilmi Paşa'nın yanında bulunmuş ve 1850'de Paşa'nın emri ile Akra Kazası Niyâbetine tayin olunmuştur. Dört sene hizmetten sonra istifa etmiş ve İstanbul'a gelmiştir. Daha sonraları İslimye Sancağı dahilinde bulunan Musure, Erzurum'a bağlı Tekman (Hınıs) ve Tercan, 1292 h. de (1874'de) Torul, iki yıl sonra Kelkit, 1300 h. de (1882'de)

Trablusgarb'a bağlı Gadameş, 1304 h. de (1886'da) Dersim'e bağlı Koziçan, Şaban 1307 (Mart 1890) tarihinde Elâziğ'e bağlı Eğin Kazası niyâbetlerine tayin olunmuştur.

Uhdesine İbtidaî Dahil Edirne müderrisliği ruûsu tevcih olunmuştur.

Mart 1309 (1893) tarihinde Sivas'a bağlı Suşehri Kazası Niyâbetine tayin edilmiştir.

20 Teşrinievvel 1314 (1898)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3061)**

- MEHMET ARİF EFENDİ (Alâiyyeli)

Doğum tarihi ile baba adını bulamadığımız Mehmet Arif Efendi, Kânunisani 1279 (Ocak 1863) tarihinde Mekteb-i Nüvvab'tan mezun olmuş ve Mayıs 1286 (1870) tarihinde Hersek Niyâbetine tayin olunmuştur. Daha sonra sıra ile Lâpseki, Bilecik, Karahisarısahip, Tekye, Canik, Muğla, Kayseri, Beypazarı ve Adana niyâbetlerinde bulunmuştur. Nisan 1301 (1885)'de bir yıl zabdetmek üzere Filibe mevleviyetine de nâil olmuştur.

Kânunisani 1311 (1895)'de Kastamonu Merkez Niyâbetine tayin olunmuştur. Kânunievvel 1312 (1896)'de yaş haddinden dolayı emekli olmuştur. (Emeklilik yaşı 65 yabul edildiğine göre 1247 (1831) tarihlerinde doğması icab etmektedir.)

Dokuz yıl kadar yaşadıktan sonra 9 Kânunievvel 1321 (1905) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 2579)**

MEHMET ARİF EFENDİ (Antepli)

Bulaşıkzâde ulemâdan Hacı Arif Efendi'nin oğlu olup 1287 (1870) senesinde Anteb'in Gülşen Mahallesinde doğmuştur. Kur'an'ı hıfz ettikten sonra rüştiyeye girmiş ve Temmuz 1304 (1888)'de birincilikle mezun olmuştur. Akabinde Bayramzâde Hacı Abdullah Edîb Efendi'nin ders halkasına girerek Anteb'de bulunan **Fethiyye** ve **Zû'l-Kadriye Medreseleri**'nde ikametle **1316 h. (1898)'de ferâiz ve** 1321 h. (1903)'de sair ilimlerden icâzet almıştır. Bunun üzerine **Osmaniye Medresesi**'ne müderris tayin olunmuştur.

Şubat 1325 (1909)'de devlet hizmetine girerek kırk yaşında Antep Eytam Müdürlüğüne tayin olunmuştur. Babasının vefatı ile inhilâl eden Ağa Camii imam ve hatibliğini de uhdesine almıştır.

Osmaniye Medresesi müderris ve Antep Eytam Müdürlüğünü ifâ ederken inhilâl eden Antep müftülüğü için yapılan seçimde birinciliği Hacı Abdullah Edîb Efendi kazandığı hâlde ikinci gelen

Mehmet Arif Efendi Meşihatça Temmuz 1330 (1914) tarihinde intihap edilmiştir.

Daha önce Mart 1329 (1913)'da yine Antep'te bulunan Osmaniye, Hüseyin Ağa, Fethiyye, Debbağzâde ve Nakşî Tarikati Postnişîni'nin imzalarından, Abdullah Edîb Efendi'nin iki yıldır münhâl olan müftülüğü ekseriyetle kazandığı hâlde tayin edilmemesi bazı kimselerin aleyhte çalışmalarından ileri geldiği anlaşılmaktadır.

Mehmet Arif Efendi, Suriyeli bir ulemâ heyetinin mihmandarı olarak Çanakkale'yi ve harp sahasını gezmek ve ziyaret etmek için hareket etmesi üzerine yerine müsevvit Bedestan Şeyhizâde Mehmet Hilmi Efendi vekâleten, dönünceye kadar, tayin olunmuştur : 9 Eylül 1331 (1915) (Dosya nu: 2175)

MEHMET ARİF EFENDİ (Bolulu)

Bolu Lisesi muallimlerinden ve Debbağlar Medresesi müderrisi Gürünlü Abdurrahman Zühtü Efendi'nin oğlu olup Teşrinisani 1288 (1872) tarihinde Bolu'nun Debbağlar Mahallesinin Hükûmet Caddesinin 14 numaralı evinde doğmuştur. Önce babasından bir müddet okumuş ve Muharrem 1307 (1889) tarihinde tahsil için İstanbul'a gelmiştir. Çorlulu Ulâ Ali Paşa Medresesi'nde ikametle Bayezit dersiâmlarından ve sonradan Fetvahâne müsevvitlerinden olan Kalecikli Hacı Hafız Mehmet Şükrü Efendi'nin ders halkasına dahil olmuştur. Cemazielaher 1313 (1895)'de hocasından icâzet almıştır.

İcâzetini müteakip Bayezit Camiinde devrhânlık yapmaya başladığı gibi Şevval 1326 (1908)'da Mahmutpaşa Camii hatibliğine tayin olunmuştur. Ağustos 1323 (1907) tarihinde ruûs imtihanını kazanmış ve bu tarihte dersiâm olarak Bayezit Camii'nde kürsüye çıkmıştır.

Nisan 1332 (1916) tarihinde Dârü'l-Hilâfeti'l-Âliyye Medresesi 4. sınıf, 3. şube müdürü olmuştur. 15 Şubat 1332 (28 Şubat 1917) tarihinde mezkûr müdürlükten ayrılmıştır. Eylül 1333 (1917)'de İbtidaî Hariç Medresesi Tertîl-i Kur'an-ı Kerîm müderrisliğine tayin olunmuştur. Kânunisani 1334 (1918) tarihinde aynı medresenin 3. sınıfının Tarih-i İslâm ve Osmanî müderrisliği de uhdesine tevdi olunmuştur. Şubat 1336 (1920) tarihine kadar her iki müderrislikte hizmette bulunmuş ve akabinde memleketi olan Bolu'ya gitmiştir.

Bolu medresesi müdürü ve birinci muallimi Hafız Tayyar Efendi'nin mebus olması üzerine, burada bulunan Mehmet Arif Efendi 3 Şubat 1336 (1920) tarihinde Bolu Medresesi müdür ve birinci muallimliğine tayin olunmuştur.

Mehmet Arif Efendi bu son vazifede iken 21 Haziran 1337 (1921) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 3768)

MEHMET ARİF EFENDİ (Çemişkezekli)

Çemişkezek müftüsü Ömer Efendi'nin oğlu olup 1280 (1864) tarihinde Çemişkezek'te doğmuştur. Babasından okuyup icâzet almadan Dersim Dârü'l-Muallimin'ine girmiş ve Mart 1301 (1885) tarihli ehliyetnâme ile Ovacık Kazası İlk Mektebi muallimliğine tayin olunmuştur.

Beş sene sonra Kızılkilise Kazası'nda muallimliğe tayin edilmiş ve bu arada Ekim 1900'de kaza müftüsü olmuştur. Şubat 1320 (1904)' de niyâbete kabul edilerek Malazgirt Nâibi olmuştur. Temmuz 1325 (1909)'de Elâzığ'a bağlı Nazimiye Kazası nâibi olduğu gibi Şubat 1327 (1911)'de de Eleşkirt Kazası nâibliğine tayin edilmiştir. Eylül 1329 (1913)'da kadılığın dışında bir yerde istihdamı kaydıyla ma'zul sayılmıştır. (Sicil defteri, c. 5, sh: 240)

MEHMET ARİF EFENDİ (Çorumlu)

Saraçzâde Hafız Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1283 (1867) tarihinde Çorum'un Çivili Sultan Mahallesi'nde doğmuştur. Mahalli ulemâdan Kırklar Medresesi müderrisi Çorbacızâde Mehmet Arif Efendi'den sarf, nahiv, mantık, akaid ve usûl-ü fıkıh okuduktan sonra İstanbul'a gelip Ayasofya civarında Mîrzeban Sultan Hatun Medresesi'nde ikametle dersiâm Ali Yektâ Efendi'nin tedrîs rahlesine devamla okumaya devam etmiştir. Yalnız icâzet merasiminde bulunamamıştır.

Mart 1309'dan 1312'ye kadar (1893/1896), Pazarköy Şer'iyye mahkemesi kâtibliğinde bulunmuştur. Mayıs 1316'dan Mayıs 1319'a kadar (1900/1903) Yalova Şer'iyye Mahkemesi kâtibliğinde bulunduktan sonra niyâbet hizmetine kabul edilerek Namervan Kazası niyâbetine tayin olunmuştur. Teşrinievvel 1321 (1905)'de ayrılıp Teşrinisani 1322 (1906)'de Koçgiri Niyâbetine tayinle burada iki yıl hizmet etmiştir. Bu ara Antep Niyâbetine tayin edilmişse de gitmemiş ve Mart 1326/1910'da Pazarköy Niyâbetine tayin edilmiştir.

Zilhicce 1319'da uhdesine tevcih olunan İbtidaî Hariç Edirne müderrisliği ruûsu, Şaban 1334'de Hareket-i Hariç derecesine terfi olunmuştur.

Mart 1328 (1912)'de Pazarköy'den ayrılmıştır. Kânunisani 1328 (1912)'de Hayrabolu Kazası Niyâbetine nâib olmuştur. Balkan Savaşında terk olunan mahallerin memurları meyanında açıktan ma-

aş almış ve Ağustos 1336 (1920) tarihinden itibaren ma'zûl sayılmıştır. (Sicil defteri, c. 3, sh: 74)

MEHMET ARİF EFENDİ (Gümülçineli)

Gümülçine Müftüsü el-Hac Mehmet Salih Efendi'nin oğlu olup 1288 (1872) senesinde Gümülçine'de doğmuştur. İlk mektebi bitirip 1301 (1885)'de Gümülçine'de bulunan ve babasının da müderrisi bulunduğu Tekye (Tekke) Medresesi'nde okumaya başlamıştır. Bilgisini genişletmek için Ağustos 1308 (1892)'de İstanbul'a gelerek Fatih yakınlarında Şeyhülislâm Yahya Tevfik Medresesi'ne kayıt ve kabul olunup Fatih dersiâmlarından Filibeli Ahmet Hulûsî Efendi'den ferâiz icâzetnâmesi almıştır. Ondan başka yine Fatih dersiâmlarından Eğinli Mehmet Rahmi Efendi'den dinî ve arabî ilimleri tahsil ederek Cemazielâher 1319 (1901)'da icâzetnâme ve bir adet gümüş liyakat madalyası almıştır. Aynı yıl içinde İbtidaî Hariç Edirne Müderrisliği ruûsuna nâil olmuştur. Muharrem 1320 (1902)'de beratla Gümülçine'de bulunan Tekye Medresesi müderrisliğine tayin olunmuştur.

Sülûs, rik'a ve ta'lik yazılarını bilirdi.

Kur'a Meclisi, Evkaf Komisyonu ve Osmanlı Donanması İane Komisyonu âzalıklarında bulunmuştur.

Kânunievvel 1325 (1909)'de ekseriyetin reylerini alarak Gümülçine Müftüsü olmuştur. Seçimi ve müftü tayinini çekemeyenler bu intihabı fesh için uğraşmışlarsa da ileri gelen zevat ve başta Yeni Cami Müderrisi Ahmet Hilmi, Sabunî Ali Medresesi Müderrisi Ahmet Nurî, Kayalı Müderrisi Salih Vehbî ve Suhteler Müderrisi Ali İlmi Efendiler olmak üzere Şeyhülislâmlığa çekilen telgrafla bu durum akamete uğratılmıştır. (Dosya nu: 1878)

MEHMET ARİF EFENDİ (Gürünlü)

Dersiâm hocalardan Hasan Efendi'nin oğlu olup 1285 (1869) tarihinde Sivas'ın Gürün Kazasında doğmuştur. Gürün rüştiyesinden 1302 (1886)'de tasdiknâme almış ve geldiği İstanbul'da Dârü'l-Hadîs Medresesinde Rizeli Hafız İshak Efendi'nin derslerine devam etmiştir. Dârü'l-Muallimîn-i İbtidaî'de okumuş ve Mart 1325 (1909)'de ilk mekteb muallimliği şehadetnâmesi almıştır. Fransızca bilirdi.

Muharrem 1304'de uhdesine İbtidaî Hariç Edirne müderrisliği ruûsu tevcih olunmuştur. Mart 1307 (1891)'de Galata Mahkemesi kâtibliğine tayin olunmuştur.

Cemazielâher 1315'de İshak Efendi'den icâzet almıştır.

Nahiye niyâbetlerinde bulunduktan sonra Temmuz 1319 (1904)' da Davutpaşa Niyâbetine tayin olunmuştur. Eylül 1325 (190)'de mezkûr niyâbetten ayrılmıştır.

Zilkade 1322'de bir adet 4. rütbeden Osmanlı nişanına nâil olduğu gibi Recep 1324'de Edirne Pâyesi ile taltif olunmuştur.

Ağustos 1326 (1910)'da Safranbolu Kazası Niyâbetine tayin olunmuştur.

Temmuz 1328 (1912)'de halefinin gelmesi ile Safranbolu'dan ayrılmıştır. Teşrinisani 1328 (1912)'de Ma'rutü'n-Nûman Niyâbetine tayin olunmuştur. Teşrinisani 1330 (1914)'da buradan ayrılıp Kânunisani 1330 (Ocak 1915)'da tenzilen Karasu Nahiyesi niyâbetine tayin olunmuştur. Kânunievvel 1331 (Aralık 1915)'de Karesi Sancağına bağlı Korici nahiyesi niyâbetine tayin edilmişse de Kânunisani 1331 (Ocak 1916)'da buradan ayrılmıştır. (Sicil defteri, c. 1, sh: 272)

MEHMET ARİF EFENDİ (Hopalı)

Köy imamı Tıkazoğlu Hacı Ali Efendi'nin oğlu olup 1278 (1862) senesinde Hopa'nın Kurulit köyünde doğmuştur. Amasya rüştiyesinden mezun olduktan sonra liva (sancak) müftüsü Hoca Kâmil Efendi'den arapça okumuştur. Sonradan İstanbul'a gelip Süleymaniye dersiâmlarından Mapavrili Osman Efendi'den ders okumuşsa da icâzet alamamıştır.

1321 (1905)'de Bolu'nun bir nahiyesine nâib olarak tayin edilmiş ve sonradan Mekteb-i Kuzât'ta yapılan imtihanda ehliyetini isbatla Kânunisani 1326 (1910) tarihinde Gümüşhacıköy Kazası niyâbetine tayin olunmuştur. Mayıs 1329 (1913) tarihinde bu niyâbetten ayrılmıştır. (Sicil defteri, c. 5, sh: 130)

MEHMET ARİF EFENDİ (İbradılı)

Hacı Ahmet Ağa'nın oğlu olup 1278 (1862) senesinde İbradı'da doğmuştur. İlk mektebi İbradı'da, rüştiyeyi Erzurum'un Hasankale kazasında bitirmiş ve İstanbul'a gelmiştir. İki yıl Fatih Camiinde ders gördükten sonra yedi yıl kadar da Niğde Aksaray'da okumuştur.

Ağustos 1300 (1884) tarihinden itibaren Antalya'ya bağlı nahiyelerde nâiblikte bulunmaya başlamış ve Kânunisani 1326 (1910) tarihinde İncesu Kazası kadılığına tayin olunmuştur. Teşrinisani 1329 (1913)'dan Haziran 1330 (1914)'a kadar Köyceğiz Kazası niyâbetinde bulunmuştur. 16 Haziran 1330 (1914)'da Buldan Kazası kadılığına tayin olunmuşsa da iki şahıs hakkında haksız yere mevku-

fiyet kararı verdiği gerekçesi ile 18 Teşrinisani 1330 (1914) tarihinde vazifeden azledilmiştir. Müteaddit müracaatlarına rağmen vazifeye tayini mümkün olmamış ve Medresetü'l-Kuzât'tan mezun olmadığından vazife harici kalmıştır. Nihayet 1 Haziran 1334 (1 Haziran 1918) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 722, sicil defteri, c. 2, sh: 104)**

MEHMET ARİF EFENDİ (İbradılı)

Şeyhülislâm Minkarî Mehmet Efendi'nin sülâlesinden ve eski nâiblerden Hacı Ali Efendi'nin oğlu olup 1274 (1858) tarihinde İbradı kasabasında doğmuştur. Önce müderris Şeyh Mehmet Efendi'den okumuş ve akabinde İstanbul'a gelerek Fatih Dersiâmlarından Konyalı Mehmet Efendi'den tahsilde bulunmuştur. Eylül 1295 (1879) tarihinde Mekteb-i Mülkiye-i Şahâne'ye girmiş ve iki sene sonra devamsızlıktan kaydı silinmiştir.

Defter-i Hakanî 3. sınıf memuriyeti imtihanını kazanmış ve Haziran 1299 (1883)'da İşkodra vilâyetine bağlı Peklîn Kazası niyâbetine tayin olunmuştur. Haziran 1300 (1884)'de Peklîn'den ayrılmış ve Haziran 1303 (1887)'den Mayıs 1305 (1889)'e kadar Kastamonu'ya bağlı Hamidiye, Temmuz 1305'den Temmuz 1307 (1891)'ye kadar Konya'ya bağlı Eğridir, Haziran 1308 (1892)'den Teşrinievvel 1310 (1884)'a kadar Siverek, Temmuz 1312 (1896)'den Mart 1313 (1897)'e kadar Fuçetin, Nisan 1315 (1899)'den Nisan 1317 (1901)'ye kadar Köprü, Haziran 1317 (1901)'den Mayıs 1319 (1903)'a kadar Fatsa, Mart 1320 (1904)'den Nisan 1322 (1906)'ye kadar Ereğli niyâbetinde bulunmuştur. Bu arada Van Mevleviyeti de kendisine tevcih olunmuştur. Temmuz 1323 (1907)'de Bartın'a tayin edilmişse de Teşrinisani 1324 (1908)'de azledilmiştir. Şubat 1325 (1909)'de Gemlik Kazası niyâbetine tayin olunmuştur. Ağustos 1327 (1911)'de azledilmiştir.

Haziran 1328 (1912)'de istihdamı câiz olduğu gerekçesi ile Burhaniye Kadılığına tayin olunmuştur. Mayıs 1330 (1914) tarihinde padişah emri mucibince azli istenmiş ve bu tarihte Burhaniye kadılığından ayrılmıştır.

Ma'zulken 10 Mayıs 1331 (1915)'de vefat etmiştir. **(Sicil defteri, c. 1, sh: 45, Taşra vilâyet ve kaza nâibleri defteri; c. 4, sh: 140)**

MEHMET ARİF EFENDİ (İskilipli)

Çiftçi Veliyuddin Ağa'nın oğlu olup 1258 (1842) tarihinde İskilip Kazasının İkipınar Köyünde doğmuştur. Önce Tabakhâne Med-

resesi'nde müderris Şakir Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Mayıs 1276 (1860) tarihinde tahsil için İstanbul'a gitmiştir. Bir yıl sonra Sultanahmet Medresesi'ne kaydolup Bayezit dersiâmlarından Karacasulu Hafız Ali Efendi'nin derslerine devamla Mayıs 1297 (1881)'de icâzet almıştır.

İcâzetini müteakip Bayezit dersiâmları arasına katılıp talebe okutmaya başlamıştır. Kendisine Hamidiyye Medresesi müderrisliği verilmiş ve 1314 h. de (1896) talebelerine icâzet vermiştir.

Rebiulaher 1306'da uhdesine İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu tevcih olunmuştur.

Tedricen yükselen maaşı 615 kuruş olmuş ve Meşrutiyet'in ilânı ile Mart 1326 (1910)'dan itibaren de maaşı bin kuruşa yükseltilmiştir.

Mecidî ve Osmanlı nişanlarını haiz bulunan Mehmet Arif Efendi, Bayezit Dersiâmı olarak tedrise devam ederken 19 Kânunievvel 1336 (1920) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 3473)

. MEHMET ARİF EFENDİ (İstanbullu)

«Mehmet Arif Hikmet Efendi» adı ile bilinen bu zat, İbrahim Çelebi şöhreti ile ma'ruf Bayezit dersiâmlarından ve Huzur Dersleri baş muhâtablarından Ahmet Remzî Efendi'nin oğlu olup 1303 (1887)'de İstanbul'da Cerrahpaşa civarında Hobyâr Mahallesinde doğmuştur. İlk tahsilini Koska'da bulunan Kızıltaş ve Nişancı mekteblerinde bitirdikten sonra Bayezit rüştiyesine devam etmiştir. Dinî ilimleri Bayezit dersiâmlarından Sürmeneli Hafız Ömer Efendi'den okuyup öğrenerek icâzet almıştır.

Ağustos 1313'den Mayıs 1316 (1897/1900)'ya kadar Kısmet-i Askeriye Mahkemesinde bulunmuştur. Ağustos 1326 (1910)'da Muhallefat-ı Umumiye Kassamlığı dördüncü sınıf kâtibliğine tayin edilmiş ve Mart 331 (1915) tarihinde üçüncü sınıf kâtibliğe terfi etmiştir. (Sicil defteri, c. 2, sh: 275)

MEHMET ARİF EFENDİ (İstanbullu)

Şeyhülislâm Saadeddin Efendi'nin damadı Meclis-i Maliye Azasından, birinci rütbe, ikinci sınıf ashâbından Ahmet Necîb Efendi'nin oğlu olup Zilkade 1265 (Elül 1849) tarihinde İstanbul'da Süleymaniye'de bulunan Kâtib Şemseddin Mahallesinde doğmuştur. Zeyrek ibtidaîsi ile Fatih rüştiyesinde okumuş ve 1279 (1863) senesinde Fatih Camii dersiâmlarından Lâz Hasan Efendi'den hususî suretle tahsilde bulunmuştur.

Şaban 1276 tarihinde uhdesine tevcih buyurulan İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği, Safer 1278'de İbtidaî Dahil'e, Rebiulevvel 1280'de Hareket-i Dahil'e, Rebiulâher 1287'de Musıla-i Süleymaniye'ye, Şaban 1289'da Hamise-i Süleymaniye'ye terfi etmiş ve Muharrem 1297'de Bilâd-ı Mahreç'ten Havass-ı Refi'a Kadılığı ile Cemazielaher 1308'de Bilâd-ı Hamse'den Şam Mevleviyeti tevcih buyurulmuştur.

Ramazan 1314'de Haremeyn-i Muhteremeyn Pâyesine ve Ramazan 1321'de İstanbul Pâye-i Refi'ine nâil olmuştur.

Şevval 1314'de üçüncü rütbeden Mecidî ve Şevval 1321'de de tebdilen ikinci rütbeden Mecidî nişanı kendisine ihsan olunmuştur.

Mart 1317 (1901) tarihinde Meclis-i İdare-i Emvâl-i Eytam Azalığına tayin olunmuştur. Mayıs 1326 (1910) tarihinde kadro harici kalmış ve Haziran 1327 (1911)'de tekaüde sevk olunmuştur. Tekaüde sevkinden bir müddet sonra vefat etmiştir. (Dosya nu: 500)

MEHMET ARİF EFENDİ (İstanbullu)

İstanbul pâyelilerinden, Evkaf Müfettişlerinden ve Bayezit dersiâmlarından Kütahyalı Müzellefzâde Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1259 (1843) tarihinde İstanbul'da doğmuştur. Babasının mezarı Çorlulu Ali Paşa Medresesi makberesindedir. Küçükayasofya mektebinden mezun olduktan sonra 1276 (1856) senesinde Hamidiye Medresesi'nde babasının talebelerinden Gümüşhaneli Ömer Efendi'nin mezunlarından Bolulu Süleyman Efendi'nin ders halkasına dahil olmuştur. Bayezit Camiinde derse devam ederken hocası vefat etmiş ve bunun üzerine aynı medresede oturan Vidinli Hocanın mezunlarından Batumlu Mustafa Âsım Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Onun da vefatı ile Ilgınlı İbrahim Efendi'den okumaya başlamıştır. Ilgınlının tedrisi terki ile Hatip Ahmet Efendi'den tahsilini tamamlamıştır. Ayrıca Eyüp'te oturan Kara Osman Efendi ile Gürcü Numan Efendi'den ders okumuştur.

Teşrinievvel 1274 (1858) tarihinde ruûs maaşına nâil olmuştur. Uzunçarşı başında İbrahim Paşa Medresesi'nde bir müddet vekâleten müderrislik yapmıştır. Eniştesi Hoca Osman Efendi'ye vekâlet ettikten sonra 1297 (1881) tarihinde Çorlulu Ali Paşa Medresesi müderrisliği mührü kendisine verilmiştir. Bu sırada medresenin içinde bulunan kütüphânenin de hâfız-kütüblüğü de kendisine verilmiştir.

Rebiulaher 1280'de tevcih olunan İstanbul müderrisliği Zilhicce 1290'da Musıla-i Sahn'a, Zilkade [illegible] Altmışlı'ya, Recep

1302'de Hareket-i Altmışlı'ya, Rebiulevvel 1306'da Musıla-i Süleymaniye'ye ve Cemazielaher 1309'da da Hamise-i Süleymaniye'ye terfi olunmuştur.

Çorlulu Alipaşa Medresesi müderrisi iken 1 Temmuz 1326 (1910) tarihinde tekaüde sevk olunmuştur. Tekaüde sevk olunduğu sıralarda 62 yaşlarında bulunuyordu. **(Dosya nu: 571).**

MEHMET ARİF EFENDİ (İstanbullu)

Nüvvabtan Sun'ullah Efendi'nin oğlu olup 1255 (1839) tarihinde İstanbul'da doğmuştur. Dinî bilgileri İstanbul'da okumuş ve babasının nâib bulunduğu Bursa'da hususî muallimden ders görmüştür. 1269 (1853) senesinde Fatih Camii dersiâmlarından Kara Davut Efendi'nin ders halkasına girmiştir.

1267 (1851) tarihinde Rumelikazaskeri bulunan Hamdullah Efendi'nin zamanında şer'î mürâsele ile Mahfel-i Şer'iyyat Kalemine kâtib olarak tayin olunmuştur. 1286 (h.)/1870 (m.) tarihinde Mahfel-i Şer'iyyat Kalemi başkâtibliğine terfi etmiştir. Ayrıca aidatla Rumelikazaskerliği Vekayi-i Şer'iyye Kâtibliği birinci muavinliğine de tayin olunmuştur. Kâtibliği sırasında fermanla Gümülçine Sancağı hudutları içinde bulunan Ulûfeciler ve Çeridepaşa köyleri arasında ortaya çıkan mer'a ve kışlak dâvasına bakmak ve meseleyi halletmek için gönderilmiştir.

1297 (h.) de haiz olduğu ilmî rütbe Süleymaniye derecesine tahvil olunmuş ve 1301 (h.)'de de Sivas Mevleviyeti tevcih olunmuştur. Bir yıl kadar bu mevleviyetin tahsis olunan maaşını almıştır. Ayrıca 1308 (h.)/1890 (m.)'da Musul Bilâd-ı Hamse olmak üzere Mahreç Pâyesine nâil olmuştur.

1299 (1883)'da başkâtiblik uhdesinde kalmak üzere Anadolu Sadareti Vekayi-i Şer'iyye Kâtibliğine tayin olunmuştur. Mart 1305 (1889)'de Rumelikazaskerliği Vekayi-i Şer'iyye kâtibliğine tayin olunmuştur. O devirde cari olduğu üzere Kazaskerin ayrılması ile diğer zevat da vazifeden ayrılıyordu. Nitekim Rumelikazaskeri Necip Efendi'nin vefatı üzerine Arif Efendi de mezkûr kâtiblikten Ağustos 1307 (1891)'de ayrılmıştır. Üzerinde sadece başkâtiblik vazifesi kalmıştı. Boşalan kazaskerliğe Dürrîzâde'nin tayininden sonra liyakat ve kifâyetine inanılan Arif Efendi tekrar Ağustos 1892 (Muharrem 1310)'de Mahfel-i Şer'iyyat Başkâtibliği uhdesinde kalmak üzere Rumelisadareti Vekayi-i Şer'iyye Kâtibliğine tayin olunmuştur. **(Dosya nu: 1133)**

MEHMET ARİF EFENDİ (İzmitli)

İzmit'te Tahrîr-i Emlâk Seyyar Memuru es-Seyit Abdülvahit Efendi'nin oğlu olup 1269 (1853) tarihinde İzmit'te doğmuştur. Dedesi aslen İstanbullu'dur. Rebiulevvel 1285 (Temmuz 1868) tarihinde rüştiyeyi bitirip İstanbul'a gitmiştir. Bayezit Camiinde Meşihat Müsteşarı İbrahim Hakkı Efendinin ders halkasına dahil olmuş ve Cemazielevvel 1298 (Nisan 1881) tarihinde icâzet almıştır. Hususi surette Kur'an ile Ferâiz'den icâzet almıştır. 1308 (1892)'de Fetvâhâne'de yapılan imtihanda başarı göstererek Bayezit Camiinde derse çıkma ruhsatnâmesi almıştır.

Recep 1298 (1880)'de İzmit Sancağı Bidâyet Mahkemesi İcrâ Memurluğuna tayin olunmuştur. Bir yıl sonra da aynı mahkemenin Muvakelât Muharrirliğine nasb ve tayin olunmuştur. Temmuz 1303 (1887)'de sebebsiz vazifeden ayrılmıştır. Akabinde aynı mahkemenin Başkâtibliğine tayin olunmuştur. İlâve memuriyet olarak da İzmit İ'dadisi (lisesi) Kavanîn-i Hususîye muallimi olmuştur. Eylül 1308 (1892) senesinde ders programlarının değişmesi ile mezkûr ders kaldırılmış ve aynı mektebin Tarih ve Lisan-ı Osmanî muallimliklerine tayin olunmuştur. Münhâl olan İlm-i Hesab muallimliği de uhdesine tevdi olunmuştur. Teşrinievvel 1308 (Ekim 1892)'de Fetvahâne'de bulunan Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye zabıt kâtibliğine tayini ile İzmit'ten alâkasını kesmiştir. Temmuz 1309 (1893)'dan itibaren de Sadreyn Müsteşarlığı muavinliğine nakil ve tayin olunmuştur.

İzmit'te iken sekiz sene Maarif Komisyonu fahrî âzalığında bulunmuştur.

Zilkade 1299'da uhdesine tevcih olunan İbtidai Dahil Bursa müderrisliği ruûsu Recep 1309'da Süleymaniye'ye terfi buyurulmuş ve Şaban 1310'da Musıla-i Süleymaniye'den İstanbul ruûsuna tahvil olunmuştur. Zilhicce 1310'da Hamise-i Süleymaniye'ye terfi etmiştir.

Ruûs maaşı Mart 1308'den Nisan 1312'ye kadar (1892/1896) devam etmiş ve Nisan 1312'de bir yıllık İzmir Mevleviyeti kendisine tevcih olunmuştur.

Eylül 1312 (1896)'de Dârü'l-Aceze'nin fahrî âzalığına tayin olunmuştur.

Mayıs 1314 (1898) tarihinde İstanbul Kadılığı muavini olmuş ve Ramazan 1317 tarihinde Bilâd-ı Hamse pâyesi kendisine tevcih olunmuştur. **(Dosya nu: 1097)**

Şubat 1329 (1908) tarihinde Sadreyn Müsteşarlığına terfi etmiştir. Eylül 1325 (1909)'de de Rumelikazaskerliği müşaviri olmuş-

tur. Kânunievvel 1326 (1910) tarihinde ise Mahkeme-i Evkaf Kalemi müdürlüğüne tayin edilmiştir. Bu müdürlüğü hakkı ile ifâ edemediği gerekçesi ile Temmuz 1330 (1914) tarihinde azledilmiştir. Nisan 1333 (1917) tarihinde yeniden teşkil olunan Mahkeme-i Temyiz-i Şer'iyye Dairesi Baş mümeyyizliğine tayin edilmiştir. Mayıs 1333 (1917) tarihinden itibaren Meşihat Makamı'na yeniden bağlanan bu dairenin adı Meclis-i Tetkikat-ı Şeri'yye'ye çevrildiği gibi, Mehmet Arif Efendi de vazifesinde kalmıştır. Teşrinievvel 1335 (1919) tarihinde bu meclisin âzalığı ile başkâtibliğine getirilmiştir.

Teşrinievvel 1338 (1922) tarihinde başkâtiblik vazifesi âzalardan Nuri Efendi'ye verilmiş ve kendisi sadece âza olarak kalmıştır. Yaş haddinden dolayı emekli olması gerekirken iki yıl daha hizmette bulunması mukarrer olmuş ve nihayet Şubat 1339 (1923) tarihinde emekliye sevk edilmiştir. **(Sicil Defteri, c. 4, sh: 155)**

MEHMET ARİF EFENDİ (Kastamonulu)

Nakşibendî Tarikatının Halidî hulefâsından Şeyh Hacı Ahmet Efendi'nin torunu, İsmail Bey Medresesi müderrisi, mevaliden, İzmir pâyesini hâmil Mehmet Abdülaziz Efendi'nin oğludur. Temmuz 1270 (1854) tarihinde Kastamonu'nun Cebrail Mahallesinde doğmuştur. İlk mektebten sonra mülkiye rüştiyesini bitirmiştir. 1288 (1872) senesinde Merdiyye Medresesinde müderris Seyit Ahmet Hicabî Hazretlerinden zahirî ve manevî ilimleri tahsil etmiştir. Recep 1304 (1886) tarihinde icâzet almıştır. Kıraat-ı Seb'a ve aşereyi de memleketinin reisü'l-kurrâsı Hafız Sadık Efendi'den ikmâl ve itmam etmiştir.

1295 (1877) senesinde İstanbul'a gelmiş ve Şeyhülislâm Uryanizâde Ahmet Es'at Efendi'nin imamlığını ifa etmekte iken Safer 1296 (1878) tarihinde uhdesine İbtidaî Hariç Bursa Saniye-i İbrahim Ağa Medresesi müderrisliği ruûsu tevcih olunmuştur. Babasının vefatı ile inhilâl eden İsmail Bey Medresesi müderrisliğine talip olmuş ve imtihanı kazanarak müderris beratı almıştır: Zilkade 1296 (1878). İlmî rütbesi Muharrem 1297 (1879)'de Musıla-i Sahn Bursa Sofîzâde Ferîd Fey Medresesi müderrisliğine terfi olunmuştur. Bir yıl sonra memleketine dönerek ilimle uğraşmaya başlamıştır. Bu arada Mart 1302 (1886)'de Kastamonu İsti'naf Mahkemesi âzalığına tayin olunmuştur. Bu âzalığı iki yıl devam etmiştir.

Temmuz 1330 (1914) tarihlerinde İsmail Bey Medresesi'nde müderrislik yapıyordu. **(Dosya nu: 679)**

MEHMET ARİF EFENDİ (Kemahlı)

Kemah Müftüsü Mehmet Şerif Efendi'nin oğlu olup 1260 (1844) senesinde Kemah Kasabasının Mektebönü Mahallesinde doğmuş - tu.r Süleymaniye Medresesinde ikametle Hemşinli Salim Efendi'den okuyup 1296 (1880)'da icâzet almıştır.

Memleketinde iken 1292 (1876) senesinde halk tarafından Kemah Müftüsü tayin olunmuştur. İcâzetinden sonra da memleketine dönüp vefatına kadar Kemah Müftülüğünde kalmıştır. **(Dosya nu: 353)**

MEHMET ARİF EFENDİ (Köstendilli)

Nüfus mukayyıtlığı ve dâva kâtibliğinde bulunmuş ve memleketinin istilâsı üzerine Bursa'ya hicret eden Haftanizâde Hasan Naci Efendi'nin oğlu olup 1262 h. 1846) tarihinde Bulgaristan'ın Köstendil Kasabasında doğmuştur. Köstendil'de bulunan **Mollazâde Medresesi**'nde tahsiline devam etmiştir.

Ağustos 1300 (1884) tarihinde Köstendil Kazası müftülüğüne tayin olunmuş ve Rebiulâher 1307 (1889) tarihinde uhdesine İbtidaî Hariç Bursa Müderrisliği ruûsu tevcih olunmuştur.

Ağustos 1311 (1895) tarihlerinde aynı yerde müftü bulunuyordu. **(Dosya nu: 1006)**

MEHMET ARİF EFENDİ (Ödemişli)

Askerî yüzbaşılarından Alim Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1274 (1858) tarihinde Ödemiş'in Turgut Mahallesinde doğmuştur. Ödemiş rüştiyesini bitirdikten sonra İstanbul'a gitmiştir. Orada **Bosnavî Dârü'l-Hadîs Medresesi**'ne kaydolup müderris İstanbullu Hoca Ahmet Ramiz Efendinin ders halkasına dahil olmuştur. Okunması şart olan nüshaları tamamlayarak 21 Teşrinisani 1304 (1888) tarihinde icâzetnâme almıştır.

Kânunisani 1304 (Ocak 1889) tarihinde Ödemiş'e giderek orada bulunan Kızıldereli **İsmail Efendi Medresesi**'nde tedrise başlamıştır. Fahrî olarak yürüttüğü müderrisliğe, Mayıs 1326 (1910) tarihinde resmen ve maaşla tayin olunmuştur. Müderrisliği yanında Ödemiş köylerinde vaaz ve Meşrutiyet lehinde çalışmalarına devam ettiğini hâl tercemesinde zikrediyor. **(Dosya nu 913)**

MEHMET ARİF EFENDİ (Simavlı)

Müftüzâde İbrahim Efendi'nin oğlu olup Temmuz 1271 (1855) tarihinde Simav kazasının Cum'a Mahallesinde doğmuştur. Babası

Simav Müftüsü iken 1283 (1867) yılında vefat etmiştir. Cum'a Mahallesinde, Hisar civarında bulunan el-Hac Halil Efendi Mektebinde Kur'an'ı hıfz etmiş ve babasının müderris bulunduğu **Cami-i Kebir Medresesi**'nde 1281 (1865)'den 1290 (1874)'a kadar okumuştur. Haziran 1290 (1874)'da Simav'da bulunan **Gavz Paşa Medresesi**'nde müderris İmamzâde Mehmet Sabit Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Hocasından Mart 1301 (1885)'de icâzet almıştır. İcâzetini müteakip babasının müderris bulunduğu Cami-i Kebir Medresesi'nde müderrisliğe başlamıştır.

Simav müftüsü Mehmet Vehbi Efendi'nin vefatı üzerine Teşrinievvel 1306 (Ekim 1900) tarihinde Simav Müftüsü olmuştur.

Teşrinievvel 1318 (Ekim 1902) tarihinde uhdesine Bursa **Müeyyedzâde Medresesi** İbtidaî Hariç Müderrisliği ruûsu tevcih olunmuştur.

Müftülük maaşına ancak 1325 (1909)'de nâil olabilmiştir. Mart 1326 (1910)'da beldenin kadısı Hasan Lütfü Efendi'nin kadro haricine çıkarılması üzerine, yenisi tayin edilinceye kadar kaza kadı vekâletinde bir müddet bulunmuştur.

Simav Müftüsü iken 16 Eylül 1336 (1920) tarihinde emekliye sevk edilmiştir. **(Dosya nu: 2279, sicil defteri, c. 2, sh: 195)**

MEHMET ARİF EFENDİ (Taşköprülü)

Gülmezoğlu Hasan Efendi'nin oğlu olup 1241 (1825) tarihinde Taşköprü kazasına bağlı Gökçeağaç nahiyesinin Ayvaca köyünde doğmuştur. Önce Boyabat'ta **Cami-i Kebir Medresesi**'nde, daha sonra ise Çorum'da **Derbendi Hasan Efendi Medresesi**'nde, Amasya'da **Meydan Köprü** Medresesi'nde okumuştur. Akabinde İstanbul'a gelerek Filibeli Halil Efendi, Vidinli Mustafa Efendi ve Boyabatlı Bekir Efendi'den ders görüp **Ayasofya Medresesi**'nde 1270 (h.)/1854 (m.) tarihinde icâzet almıştır.

İcâzet aldıktan sonra Taşköprü'ye gelerek burada bulunan **Hacı Osman Ağa Medresesi**'nde talebelerine ders vermeğe başlamıştır. 1280 hicrî tarihinde (1863) kırk yaşında iken kaza halkının intihabı ile Taşköprü Müftüsü olmuştur.

Müftülüğü yanında Muzafferüddin Gazi'nin evkafından bulunan **Taş Medrese Müderrisi** damadı Hacı Mahmutzâde Seyit Mehmet Salih Efendi ile müderrislikte bulunmuştur.

Nisan 1309 (1893) tarihinde verdiği hâl tercemesine göre bu tarihlerde hayatta olup bir müddet sonra vefat etmiştir. **(Dosya nu : 2566)**

MEHMET ARİF EFENDİ (Trabzonlu)

Tüccardan Nagalçe Basmazzâde Mehmet Tahir Efendi'nin oğlu olup Mart 1270 (1854) tarihinde Trabzon'da doğmuştur. İstanbul'da Valide Mektebinden çıktıktan sonra Ayasofya Camii dersiâmlarından Küçük Hafız Bekir, Müzellef Muhammed ve Menemen Müftüsü Mustafa Efendilerden tertîb üzere ders okumuştur. Mekteb-i Nüvvab'a girmiş ve üç yıl olan tahsil müddetini bitirip Temmuz 1292 (1876) tarihinde mezun olmuştur. Sonradan kurulan Hukuk Mektebi'ndeki kanun derslerini de takip etmiş ve 1298 (1882)'de birinci sınıf şehadetnâmesi almıştır. Niyâbeti sıralarında Almanca öğrenmeye başladığını hâl tercemesinde ifade etmiştir.

İlk olarak Mayıs 1293 (1877)'de Kosova'ya bağlı bulunan İpek Kazası nâibliğine tayin olunmuştur. Temmuz 1294'de Giresun, Eylül 1299'da Cisr-Mustafa Paşa, Haziran 1303 (1887)'de Cebel, diğer adı ile Rupçoz, Kânunisani 1305'de Karamürsel, Nisan 1310 (1894)'da Tire, Mart 1313'de Beypazarı, Şubat 1315'de Kandiye, Kânunisani 1317'de Mersin ve Haziran 1320 (1904)'de Kartal Kazaları niyâbetlerine tayin olunmuştur. 6 Teşrinievvel 1326 (1910) tarihinde Kartal Niyâbetinden azledilmiştir.

Şevval 1323 tarihinde uhdesine İzmir Pâye-i Mücerredi tevcih olunmuştur.

Mart 1328 (1912) tarihinden itibaren ma'zûliyet maaşı tahsisi ile niyâbetten uzak tutulmuştur. **(Dosya nu: 13, Sicil defteri, c. 2, sh: 421)**

MEHMET ARİF EFENDİ (Vezirköprülü)

Hacı Abdurrahman Ağa oğlu Mustafa Ağa'nın oğlu olup 1282 h. (1864) tarihinde Vezirköprü'nün Taşkale Mahallesinde doğmuştur. İlk bilgileri memleketinde tahsil ettikten sonra Amasya'ya gitmiş ve buradaki medreselerde beş sene kadar tahsil gördükten sonra 1307 (1891)'de İstanbul'a gelmiştir. Fatih dersiâmlarından Ödemişli Mustafa Fehmi Efendi'nin ders halkasına dahil olarak Teşrinisani 1311 (1895)'de içâzet almıştır. Haziran 1311 (1895)'de imtihanla Mekteb-i Nüvvab'a girmiş ve Teşrinievvel 1315 (1899)'de mezun olmuştur.

Açılmış olan ruûs imtihanına girmiş ve bu imtihanı kazandığından Teşrinisani 1314 (1898)'de Fatih Dersiâmı olarak kürsüye çıkmıştır. Fatih Camiinde tedrîsle meşgulken Nisan 1317 (1901)'de hareketleri devlet için zararlı görülerek Amasya'ya sürülmüştür.

Meşrutiyetin ilânına kadar Amasya'da ikametle tedrisle uğraşmıştır.

Zilhicce 1326'da uhdesine İbtidai Hariç İstanbul Müderrisliği rusu tevcih olunmuştur.

Temmuz 1325 (1909)'de İstanbul'a gelerek dersiâmlığa başlamıştır. Haziran 1329 (1913) tarihinde Dârü'l-Fünûn Ulûm-i Şer'iyye Şubesi Usûl-i Fıkıh Müderrisliğine tayin olunduğu gibi aynı ay ve yılda da Meclis-i Mesâlih-i Talebe Azalığına tayin olunmuştur.

10 Şubat 1329 (1914) tarihinde Amasya Livası Mebusu olmuş ve 5 Mayıs 1330 (1914) tarihinde açılan mecliste hazır bulunmuştur. Meclisin feshi tarihi olan 21 Kânunievvel 1334 (1918) tarihine kadar Amasya Mebusluğu yapmıştır. Kânunievvel 1331 (1915)'den 5 Nisan 1335 (1919)'e kadar Medresetü'l-Kuzât Mecelle muallimliğinde, 1 Eylül 1333 (1917)'den 15 Nisan 1335 (1919)'e kadar da Medrese-i Süleymaniye Hilâfiyat Müderrisliğinde bulunmuştur.

Haiz olduğu ilmî rütbe 8 Ramazan 1334'de Sahn derecesine terfi olunmuştur.

Kendisi daha evvel 4 Kânunievvel 1324 (1908)'den 5 Kânunisani 1327 (1911)'e kadar ve 5 Nisan 1328 (1912)'den 23 Ağustos 1328 (1912)'ye kadar Amasya mebusluğunda bulunmuştur.

15 Şubat 1338 (1922)'de ikinci defa olarak Medrese-i Süleymaniye Hilâfiyat Müderrisliğine tayin edilmiş ve ömrü vefâ etmediğinden 15 Kânunievvel 1338 (15 Aralık 1922) tarihinde Şehzâdebaşı'nda Fevziye Mahallesindeki evinde vefat etmiştir. Kendisi «Arif Fâzıl Efendi» ismi ile de şöhret bulmuştu. (Dosya nu: 3622, sicil defteri, c. 7, sh: 148)

MEHMET ARİF EFENDİ (Zihneli)

Ziraatle uğraşan Azdülaziz Ağa'nın oğlu olup Kânunisani 1276 (1860) tarihinde Serez'e bağlı Zihne Kazasının Ancide köyünde doğmuştur. Rüştiye mektebinde okurken babası vefat etmiş ve bunun üzerine 1294 (1878) tarihinde Kavala'da bulunan Mehmet Ali Paşa Medresesi'ne dahil olmuş ve müderris Mes'ud Efendi'nin ders halkasına girmiştir. 1301 (1885)'de tahsil için İstanbul'a gitmiş ve sonradan Şeyhülislâmlık müsteşarı olan Mustafa Efendi'nin derslerinden istifadeye başlamıştır. İmtihanla 1304 (1888)'de Mekteb-i Nüvvab'a girmiş ve dört sene sonra üçüncü sınıf niyâbet şehadetnâmesi almıştır.

Temmuz 1310 (1894) tarihinde Adana'ya bağlı Kozan kazası niyâbetine tayin olunmuştur. Haziran 1312 (1896)'de Kozan'dan ayrı-

lıp Nisan 1315 (1899)'den Nisan 1317 (1901)'ye kadar Drama, akabinde terfi ederek Kânunisani 1320 (1904)'de Gelibolu Sancağı Niyâbetine tayin olunmuştur. Teşrinisani 1327 (1911)'de İzmit'ten ayrılmıştır. Temmuz 1329 (1913)'da Kırkkilise, Mayıs 1330 (1914)'da Canik ve Kânunisani 1330 (1914)'da Van Kadılığına tayin olunmuştur. Merzifon'da bulunan ailesini ziyaret için izin talep eden Mehmet Arif Efendi, iznini müteakip yola çıkmış ve 6 Ağustos 1331 (1915)'de Malatya Kadısı Cavit Efendi'nin telgrafından Malatya'da vefat ettiği anlaşılmaktadır. **(Dosya nu: 1115, sicil defteri, c. 5, sh: 58)**

MEHMET ASAF EFENDİ (Ergirili)

Eski nâiblerden Hocaoğlu Mehmet İlyas Efendi'nin oğlu olup 1278 (1862) tarihinde Yanya vilâyetinin Ergiri sancağında doğmuştur. Önce memleketinde okumuş ve akabinde İstanbul'a gelerek Fatih Camii'nde meanî, beyan, kelâm, usûl-ü fıkıh okumuştur. Ayrıca Muallimhâne-i Nüvvab'a girerek Recep 1307'de dördüncü sınıf nâiblik şehadetnâmesi almıştır.

Kânunievvel 1307 (1891)'de Kuşadası Kazası nâibliğine tayin edilerek kadılık hizmetine başlamıştır. 1309 (1893)'da ayrılıp Haziran 1311 (1895)'de Ayvalık Kazası nâibi olmuştur. 1313 (1897)'de ayrılıp Temmuz 1315 (1899)'den Haziran 1317 (1901)'ye kadar Adapazarı, Teşrinievvel 1319 (1903)'dan Teşrinievvel 1321 (1905)'e kadar Bergama, Teşrinisani 1322 (1906)'den Eylül 1324 (1908)'e kadar Avlonya Kazaları niyâbetlerinde bulunmuştur.

Terfi' sûretiyle Mart 1326 (1910) tarihinde Berat Livası niyâbetine tayini karargir olmuşsa da becayiş suretiyle bir ay sonra Preveze livası nâibi olmuştur.

Muharrem 1319'da uhdesine İbtidaî Hariç Bursa Müderrisliği rütbesi tevcih olunmuş ve Recep 1323'de Sahn derecesine yükselmiştir. Rebiulaher 1319'da dördüncü rütbeden Osmanlı Nişanı kendisine ihsan olunmuştur.

1328 (1912)'de hizmet müddetinin bitmesi ve Preveze'den ayrılması gerektiği hâlde hizmetlerinin devamı için sancak belediye reisi ve metropolit vekilinin imzaları ile buradaki vazifesinin devamına karar verilmiştir. **(Sicil defteri, c. 1, sh: 337)**

MEHMET ASAF EFENDİ (İstanbullu)

Sudûr'dan Tarsusizâde Osman Kâmil Efendi'nin torunu, mahreç mevalisinden Mahfel-i Şer'iyyat Muavini İsmail Hakkı Efendi'nin oğlu olup 1293 (1877) tarihinde İstanbul'da doğmuştur. Hususî

muallimden arapça okuduktan sonra muhtelif hatları (yazıları) da Meclis-i Mesalih-i Talebe başkâtibi Mehmet Hulûsî ve Mekteb-i Nüvvab «Hatt-ı Ta'lik» muallimi Hasan Efendilerden öğrenmiştir. İki adet hüsn-ü hat icâzetnâmesi almıştır.

Şevval 1301 tarihinde uhdesine tevcih olunan İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği, Zilhicce 1307'de Hareket-i Hariç'e, Şaban 1311'de Hareket-i Dahil'e, Safer 1316'da Musıla-i Sahn'a, Cemazielâher 1318'de Sahn'a, Rebiulevvel 1321'de Musıla-i Süleymaniye'ye terfi olunmuş ve Receb 1321'de kendisine Mahreç pâyesi tevcih edilmiştir.

Teşrinievvel 1300 (1884)'de ruûs maaşına nâil olmuştur.

1313 (1897) senesinde Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye kalemine kâtip olarak tayin edilmiş ve Teşrinievvel 1322 (1906) tarihinde Emvâl-i Eytam İdaresi Başkâtib muavinliğine nakledilmiştir. Teşrinievvel 1336 (1920) tarihinde Fetvâhâne Evrak Müdürlüğüne tayini ile eski görevinden ayrılmıştır.

Evrak Müdürlüğündeki hizmetlerine mükâfat olarak uhdesine 7 Recep 1340 tarihinde Haremeyn-i Muhteremeyn pâyesi tevcih olunmuştur.

Şevval 1322'de 4. rütbeden Osmanlı nişanı kendisine ihsan olunmuştur.

1 Teşrinisani 1338'de (14 Ekim 1922), B.M.M. Hükümetinin İstanbul'da kuruluşu ile diğer memurlar gibi açıkta kalmıştır.

18 Mart 1340 (1924) tarihinde Emvâl-i Eytam ve Beytü'l-Mâl Müdürlüğü kâtibliğine tayin olunmuştur. **(Dosya nu: 278, Sicil defteri, c. 7, sh: 59)**

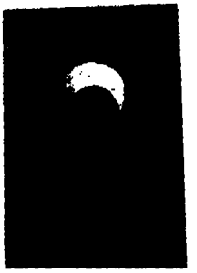

MEHMET ÂSIM EFENDİ (Balıkesirli)

«Birgivili Mehmet Âsım Efendi» adı ile şöhret bulmuştur. İlmiyeden Salih Efendi'nin oğlu olup Eylül 1290 (1874) tarihinde Balıkesir'in Mustafa Fakih Mahallesinde doğmuştur. Memleketinden Bergama'ya gidip **Müftü Medresesi**'nde müderris Hasbî Efendi'den okumaya başlamıştır. 1305 (1889)'da İstanbul'a gelip **Sinanpaşa Medresesi**'ne girip Bayezit dersiâmalarından Bursalı Ali Efendi'nin ders halkasına dahil olmuştur. Bir yıl sonra Balıkesir'de Yıldırım Camii Müderrisi Yeniköylü Hacı Süleyman Efendi'den okumaya başlamıştır. Burada da iki yıl kalmıştır. 1308 (1892)'de tekrar İstanbul'a tahsile gitmiştir. **Fethiye Medresesi**'ne kaydolup sonradan Şeyhül-

islâm olan Musa Kâzim Efendi'den okunması şart olan nüshaları bitirerek icâzet almıştır.

İcazetini müteakip Balıkesir'e gidip, orada bulunan Orta Medrese müderrisliğine 10 Ağustos 1318 (1902) tarihinde tayin olunmuştur. Bu medresede tedrîs rahlesine dahil olan talebelere 1326 (1910) tarihinde icâzet vermiştir.

Mart 1329 (1913) tarihinde Kastamonu sultanisi arapça muallimliğine tayin edildiğinden, mezkör müderrislikten ayrılmıştır. Beş ay sonra da tekrar eski müderrisliğe dönmüştür : Ağustos 1329 (1913). Şubat 1331 (1915) tarihinde Bursa Dârül'-Muallimât müdürlüğüne tayin edilmiş ve tekrar müderrislikten ayrılmıştır. Dârü'l-Muallimât (Kız Öğretmen Okulu) müdürlüğü Nisan 1333 (1917) tarihine kadar devam etmiştir. Ağustos 1334 (1918)'de Dârü'l-Hilâfeti'l-Âliyye Medâris müfettiş muavinliğine tayin edildiği gibi aynı tarihte İbtidaî Dahil medresesi ikinci ve üçüncü sınıfları Kelâm müderrisliğine de tayin olunmuştur. Şubat 1335 (1919)'de Kelâm müderrisliğinden ve Nisan 1335 (1919)'de de müfettiş muavinliğinden ayrılmıştır.

Bursa ve Edirne müderrisliklerine nâil olmuş olan mümaileyh, son vazifelerinden ayrılıp memleketine gitmiştir. Balıkesir'de bulunan İbrahim Bey Medresesi müderrisi Hacı Yahya Efendi'nin 6 Nisan 1335 (1919) tarihinde vefatı ile bu medresenin müderrisliği inhilâl etmiş olduğundan Birgivili Mehmet Âsım Efendi, Teşrinievvel 1336 (1920) tarihinde tayin olunmuş ve Mart 1337 (1921) tarihinde vazifesine başlamıştır. (Dosya nu: 5231)

MEHMET ÂSIM EFENDİ (Gördesli)

Küçük Hacı-oğulları'ndan müderris Hacı Halîl Efendi'nin oğlu olup 1277 h. (1860) tarihinde Gördes'te doğmuştur. Babası, Aydın'ın meşhur âlimlerine ait yazılmış bulunan eserde zikredildiği gibi te'lif ettiği eserler bu kitapta mevcuttur. Önce babasından sarf ve nahiv okumuştur. Onun vefâtından sonra Manisa'ya gelerek dört sene Hacı Eyliyâzâde damadı müsevvit Ali Rıza Efendi'den mantık okumuştur. Daha sonra İstanbul'a gelerek Fatih'te Kalkandelenli Recep Efendi'nin ders halkasına girmiştir. On beş yıl sonunda icâzet almıştır. İcâzetini müteakip memleketine gidip derse çıkmıştır. 1313 (1897)'de 22 talebeye icâzet vermiştir. İçâzetini müteakip Teşrinisani 1313 (1897)'de bir adet takdirnâme almıştır.

Türkçe, arapça ve farsça bilirdi. Edebiyata karşı ilgisi fazla idi.

«Hikemiyât-i İslâmiye» ve «Mualebat-ı İslâmiye» adlı, 1325 (1909) senesinde henüz basılmamış, iki eseri vardı.

Tedrisle meşgul olduğu senelerde, İzmir gazetelerinde muhtelif makaleler yazıyordu. Kendi hâl tercemesindeki ifadesine göre, İzmir ve havalisinde aydın fikirli zevatı mahvetmek için gelen ferik Tatar Şakir Paşa, kendisini İzmir'e getirip hapsetmiş ve işkencelerde bulunmuştur. Vali Kâmil Paşa'nın müzahereti ile tahliye olmuştur. Göz önünden uzak olması fikrinde ısrar eden dostlarının yardımıyla niyâbete geçmiştir.

Haziran 1318 (1902) tarihinde Alaşehir Kazası nâibi olmuşsa da havası ile imtizaç edemediğinden Kânunisani 1319 (1903)'da Kırkağaç Kazası nâibliğine nakledilmiştir. Mayıs 1323 (1907)'de Midilli Livası nâibi olmuştur. Mayıs 1325 (1900) tarihinde Midilli nâibliğinden ayrılmıştır. Adana'da meydana gelen büyük karışıklık ve kıtâlden dolayı 26 Haziran 1325 (1909) tarihinde Adana Merkez Niyâbetine tayin olunmuştur. 30 Teşrinisani 1325 (12 Kasım 1909)'da Adana'dan ayrılmıştır.

Memleketinde bulunduğu sırada, Fehmi Paşa'nın Aydın valiliği zamanında, Gördes Maarif Komisyonu başkanlığı yapmıştır. Başkanlığı sırasında Gördes'te mükemmel bir rüştiye inşa ettirmiştir. Ayrıca elli beş köyde ibtidaî mektebi (ilkokul) açtırdığından, bu hizmetlerine karşılık olmak üzere 1317 h. (1899)'de dördüncü ve 1312 h. (1904)'de de tebdilen üçüncü rütbeden Osmanlı nişanı ihsan olunmuştur.

1302 h. de uhdesine İbtidaî Hariç Bursa müderrisliği tevcih olunduğu gibi Muharrem 1313'de İzmir Pâye-i Mücerredi, Rebiulâher 1316'de Mahreç, Zilhicce 1321'de Bilâd-ı Hamse ve Safer 1328'de Haremeyn-i Muhteremeyn pâyeleri tevcih olunmuştur.

Midilli'de mutasarrıf vekâletinde de bulunmuştur. İki ay kadar devam eden mutasarrıf vekilliğini Yunan azınlığının muhâlefetine rağmen ifâ etmiştir. Meşrutiyet adına, hizmette bulunmak üzere Gümülçine'ye de gönderilmiştir.

Kânunisani 1325 (Ocak 1910) tarihinde Rumelikazaskerliği muavini olmuş ve bir buçuk ay sonra 19 Şubat 1325 (1910)'de Bağdat Vilâyeti Merkez Niyâbetine tayin olunmuştur. Mart 1328 (1912) tarihinde Bağdat'tan ayrılmıştır.

Başka vazifelere tayini istenmişse de, Meşihat'a çektiği bir telgrafta, müteaddit meşru sebeplerden dolayı kabul edemiyeceğini bildirmiştir.

3 Eylül 1331 (1915) tarihinde vefat etmiştir. (Sicil defteri, c. 1, sh: 342, dosya nu: 1385)

MEHMET ÂSIM EFENDİ (Manisalı)

Mehmet Âsım Efendi, «Zabtiye Müşîri Hüsnü Paşa'nın kitabçısı» adı ile şöhret bulmuştu. Babası, ulemâdan ve Nakşibendî Tarikatı şeyhlerinden Kabakzâde Şeyh Ahmet Fevzî Efendi olup 1256 (1840) tarihinde Manisa'da doğmuştur. Altı yaşında Muradiye mektebine girmiş ve on iki yaşında hafız olmuştur. Babasından bir müddet okuduktan sonra 1274 (1858) tarihinde İstanbul'a gelip Fatih'te Bahr-i Sefîd Çifte Ayak Kurşunlu Medresesi'nde ikametle Fatih Camiinde önce Yanyalı Kâmil Efendi'den okumaya başlamış ve bir müddet de icâzet almadan Lâz Hasan Efendi'den ders görmüştür.

Hazret-i Ali (r.a.)'nin nasihat dolu arapça sözlerini Türkçeye terceme etmiştir. Fakat hâl tercemesindeki ifadesine göre basılmamıştır.

Teşrinisani 1286 (1870) tarihinde bir yıl için Rusçuk mevleviyetini zabt etmiştir. Eylül 1287 (1971)'de Midilli Nâibi olmuştur. Haziran 1289 (1873)'dan Haziran 1291 (1875)'e kadar Rodos, Ağustos 1292 (1876)'den Şubat 1293 (1877)'e kadar Bingazi, Kânunisani 1296 (Ocak 1881)'dan Heziran 1297 (1881)'ye kadar Karahisarısahip, Haziran 1297 (1881)'den Temmuz 1298 (1882)'e kadar Kütahya, Teşrinisani 1305 (1889)'den Teşrinisani 1307 (1891)'ye kadar Kudüs, Haziran 1309 (1893)'dan Mayıs 1311 (1895)'e kadar Prizren niyâbetlerinde bulunmuştur. Teşrinisani 1312 (Kasım 1896) tarihinde de Yemen Niyâbetine tayin olunmuştur.

1393 Rebiulevvel'inde Mahreç'ten İzmir pâyesi, Recep 1300'de Bilâd-ı Hamse'den Edirne mevleviyeti ihsan buyurulmuş ve Zilhicce 1281'de İbtidaî Hariç Edirne Hoca Mes'ut Efendizâde Nurullah Bey Medresesi müderrisliği tevcih olunmuştur. İlmî rütbesi Rebiulevvel 1281'de Edirne Ankaravî Fethullah Paşa Medresesi Hareket-i Hariç müderrisliği ve Muharrem 1285'de de aynı medresenin Musıla-i Sahn derecelerine terfi olunmuştur.

Dört yıl kadar Yemen Niyâbetinde bulunmuş ve 5 Temmuz 1316 (1900) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 3191)

MEHMET ATAULLAH EFENDİ (İstanbullu)

Mısır kazalarında kadılık yaparken vefat eden Şeyhzâde Mehmet Emîn Efendi'nin oğlu olup 1264 (1848) tarihinde İstanbul'da

Koska civarında Kızıltaş Mahallesinde doğmuştur. Bayezit Camiinde Arnavut Hacı Ahmet Efendi'den ders görmüştür.

Nisan 1283 (1867) tarihinde Fetvahâne Mahfel-i Şer'iyyat Kâtibliğine mülâzemetle tayin olunmuştur. Beş yıl sonra da Rumeli ve Anadolu Hazaskerlikleri Vekayi-i Şer'iyye Kâtiblikleri muavinliğine getirilmiştir. Mart 1298 (1882)'de kâtib olmuştur. Kânunisani 1301 (1885)'de Adana mevleviyetini kazanmıştır. Nisan 1302 (1886)'de Debre Nâibi olmuştur. Teşrinievvel 1305 (1889)'de Tokat, Ağustos 1309 (1893)'da Limni, Eylül 1314 (1898)'de Ertuğrul, Mart 1318 (1902)'de Küçükçekmece, ve Mart 1323 (1907)'de Çorum Nâibi olmuştur.

Muharrem 1297'de uhdesine tevcih olunan İbtidai Hariç Bursa müderrisliği, Zilhicce 1297'de Sahn'a ve Recep 1299'da da Musıla-i Sahn Bursa müderrisliğine terfi olunmuştur.

Daha önce Adana mevleviyetini kazandığı gibi, Muharrem 1322' de Bağdat, Muharrem 1325'de Bilâd-ı Mahreç'ten Kudüs mevleviyetini bir yıl için zabt etmiştir.

Çorum Niyâbetinde fazla kalamamış ve 25 Şubat 1324 (1909) tarihinde hizmetten ayrılmıştır. Bir yıl kadar ilmiye ricâlinin istihkakı için verilen maaştan almış ve Temmuz 1326 (1910)'da tekaüde sevk olunmuştur. **(Dosya nu: 5960)**

MEHMET ATAULLAH EFENDİ (İstanbullu)

Kevakibizâde, kazasker es-Seyit el-Hac Mehmet Sait Efendi'nin oğlu olup 1251 (1835) tarihinde İstanbul'da doğmuştur. Fatih Camiinde sarf, nahiv ve mantık okumuş, fıkıhtan «Dürer», farsçadan «Gülistan»a kadar ders görmüştür.

On iki yaşında iken 1263 (1847) tarihinde İstanbul kadılığı vekayi' kâtibliği kalemine mülâzemeten tayin olunmuştur. Sonradan Mahfel-i Şer'iyyat ve Rumelikazaskerliği vekayi' kalemine devam etmiştir. Bir müddet de Anadolu kazaskerliği tezkereciliğinde bulunmuştur. 1270'den 1280'e kadar (1854/1864) Gümülçine, Kayseri, İslimye, Tırnova ve Sivas niyâbetleri ile Şam ve Mekke mevleviyetlerinde Şeyh Yusuf Efendizâde Ahmet Halid Efendi'nin maiyyetinde kâtiblik ve niyâbette bulunmuştur. Recep 1282 (1864)'de Büyükçekmece niyâbetine tayin olunmuştur. İki yıl sonra ayrılıp h. 1285 (1867) de Safranbolu niyâbetine tayin olunmuştur. Ramazan 1287'de Trabzon, Şevval 1288'de Halep, Cemazielâher 1289'da Bağdat Vilâyetleri niyâbetlerine tayin olunmuştur. Zilhicce 1291'de Bağdat'tan ayrılmıştır. h. 1293'de Halep ve Zilkade 1293'de Bağdat Meclis-i

Temyîz riyâsetlerine tayin olunmuştur. Şaban 1297'de (1879'da) Bağdat Vali muavinliğine tayin edilmiş ve sonradan merkez mutasarrıflıklarının kuruluşunda memuriyetinin ünvanı Bağdat Merkez Mutasarrıflığına çevrilmiştir. Ramazan 1301'de Musul'a bağlı Şehrizor, Zilhicce 1302'de Lâzistan sancakları mutasarrıflıkları uhdesine tevcih olunmuştur.

1260 h. de uhdesine İstanbul müderrisliği ruûsu tevcih olunmuş ve 1287'de de Mahreç mevleviyetini ihraz etmiştir.

Zilhicce 1296'da Haremeyn-i Muhteremeyn, Şaban 1297'de İstanbul ve 8 Rebiulevvel 1309'da da Anadolu kazaskerliği pâyesi tevcih olunmuştur. İstanbul pâyesini kazandığı zaman ikinci rütbeden Mecidî ve Anadolu kazaskerliği pâyesini kazandığı zaman da birinci rütbeden Mecidî nişanı kendisine ihsan olunmuştur. Üçüncü rütbeden Osmanlı nişanını da hâmil idi.

11 Ekim 1891 tarihinde Anadolu Kazaskeri olan Mehmet Ataullah Efendi, 6 Muharrem 1314 (18 Haziran 1896) tarihinde vezirlik rütbesi uhdesine tevcih olunup Bağdat Vilâyeti valiliğine tayin olunmuştur. **(Dosya nu: 47)**

MEHMED ATIF EFENDİ (İşkilibli)

Akkoyunlu aşireti beylerinden Mehmed Ali Ağa'nın oğlu olup 1292 senesinde İskilib'in Tophane köyünde doğmuştur. Büyük babası Hasan Ketküdâ Efendi'nin himmetleriyle önce köyündeki hocadan okumaya başlamış, sonradan 1307'den itibaren iki yıl İskilib'te müderris Hoca Abdullah Efendi'nin tahsiline devam etmiştir. Nisan 1309'da tahsil için İstanbul'a gitmiş ve h. 1320 m. 1902 yılında 26 yaşında icâzet almıştır. Hicrî 1323'de (m. 1905) Fatih Camiinde derse çıkmıştır. 17 Rebiulevvel 1327'de İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği ruûsuna nâil olmuştur.

1318 (1902)'de Dârül'-Fünûn İlâhiyat Fakültesi'ne girmiş ve üç yıl sonra burayı da bitirmiştir.

Fatih Camiindeki dersiâmlık hizmeti yanında Kabataş Lisesi arapça muallimliğine de tayin edilmiştir.

Bir ara Bodrum'a sürülmüştür. Buradan kaçıp Kırım'a gitmiş ve Varşova'ya uğrayıp 1324 (1908)'de yurda dönmüştür.

«Sebilürreşad» ve «Beyanü'l-Hak» dergilerinde dinî ve ilmî makaleler yazmaya başlamış, bir ara Çorum'dan mebus olmaya kalkışmışsa da İttihatçılar buna mani olmuşlardır.

1326'da medaris müfettişliğine tayin edilmiştir.

31 Mart'ta tevkif edildiği gibi, Mahmut Şevket Paşa'nın katlinde dahli olduğu gerekçesi ile Sinop'a sürülmüştür.

Sürgün hayatı Çorum, Boğazlıyan ve Sungurlu'da üç-dört yıl sürmüş ve ardından İstanbul'a dönmüştür.

İlmî rütbesi Hareket-i Hariç İstanbul müderrisliği ruûsuna kadar yükselmiş ve Dârü'l-Hilâfeti'l-Âliyye Medresesi Kısm-ı Âlî Tefsîr müderrisi iken, 1 Kânunisani 1335 (1919) tarihinde Dârü'l-Hilâfeti'l-Âliyye İbtidaî Dahil Medresesi müdir-i umumiliğine tayin olunmuştur. (1).

Medresetü'l-Kuzat'ta Hikmet-i Teşriiye müderrisliğine tayin edilmiştir.

Medreselerin islâhı yolunda faydalı çalışmaları olmuştur.

Balkan Harbi'nde donanmaya olan ihtiyacın bir gereği olarak kurulan «Donanma-i Osmanî Muavenet-i Milliye Cemiyeti»ne büyük yardımları olmuş ve maddî geliri bu cemiyet için olmak üzere, «Nazar-ı Şeriatte Kuvve-i Berriye ve Bahriyenin Ehemmiyet ve Vücûbu» adlı bir eser telif etmiştir.

Kosova, Üsküp ve Plevne müslümanlar heyetinin tekliflerini kabul etmeyip ülkesinde kalmayı yeğlemiş, bir ara Kırım Evkaf Nâzırlığı teklif edilmişse de bundan istinkâf etmiştir.

«Teali-i İslâm Cemiyeti» başkanlığında bulunmuş, ilk defa Yunan'ın İzmir'e girişini bu cemiyet vasıtasıyla protesto etmiştir. 1336' da müderrislerin haklarını korumak için «Müderrisîn Cemiyeti»nin kurucuları arasında yer almıştır.

«Mir'atü'l-İslâm» (1330), «İslâm Yolu» (1338), «Tesettür-i Şer'i» (1339), «İslâm Çığırı», «Din-i İslâm'da Men-i Müskirat», «Muinu't-Talebe», «Medeniyet-i Şer'iyye ve Tarakkiyat-ı Diniyye», «Frenk Mukallitliği ve Şapka» adlı matbu eserleri ile basılmamış bir fıkıh kitabı vardır.

Şapka Kanunundan dolayı 4 Şubat 1926'da Ankara'da İstiklâl Mahkemesinin kararı ile idâm edilmiştir.

MEHMET ATIF EFENDİ (Kırkkiliseli)

Mustafa Efendi'nin oğlu olup 1279 (1863) senesinde Kırkilise (Kırklareli)'de doğmuştur. Memleketinde ilk tahsilini bitirip İstanbul'a gelmiş ve Fatih dersiâmlarından Manisalı Mehmet Emîn Efendi'den tahsilini bitirerek h. 1311'de icazet almıştır: (1893)

Mayıs 1318 (1902)'de Ders Vekâletince yapılan imtihanda derse çıkma ruhsatnâmesi almıştır.

(1) 10, 11 ve 12 numaralı vesikalara bakınız.

Nisan 1314 (1898)'de Kuleli Askerî Lisesi sınıf-ı mahsûs farsça muallimliğine, Ağustos 1319 (1903)'da Kocamustafapaşa ve Nisan 1321 (1905)'de de Fatih Askerî rüştiyesi farsça muallimliklerine nakledilmiştir. Teşrinisanî 1325 (909)'de son vazifesinden istifaen ayrılmıştır.

Nisan 1316 (1900)'da Vefâ Lisesi arapça muallimliğine tayin edildiği gibi buradan da Teşrinisanî 1325 (1909)'de ayrılmıştır.

Eylül 1325 (1909)'de Fetvahâne, Fatih Camiinde dersiâmlığa devam ettiği halde, Müsevvitliğine tayin olunmuştur.

Cemazielaher 1325'de uhdesine İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu tevcîh olunmuştur.

Fetvahânedeki vazifesine Haziran 1336 (1920)'da Müstahzır ve Muharrir-i Fetavâ adı verilmiştir.

Atıf Efendi kütübhanesi hafızkütüblüğüne 1304 (1888)'de tayin edilmiş ve Şubat 1324 (1908)'de ayrılmıştır.

Süleymaniye Medresesi Tefsîr müderrisi olduğu gibi Rebiulaher 1334'de Huzur derslerine muhatap olmuş ve Rebiulaher 1337'de mukarrir olmuştur.(1)

Eylül 1336 (1920)'da Fetvahâne Cevab-ı Şifahî memurluğuna tayin olunmuştur. (Sicil defteri, c. 7, sh: 13)

MEHMET AVNÎ EFENDİ (Ergirili)

Eski naiblerden Ahmet Reîs Efendi'nin oğlu olup 1268 (1852) senesinde Ergiri'de doğmuştur. Memleketinden tahsil için İstanbul'a gelmiş ve Fatih dersiâmlarından arabî ve dinî dersleri tahsil ettiği gibi Mekteb-i Nüvvab'a girmiştir. Bazı muallimlerden müretteb dersler dışında, hesap, tarih, iktisat, milletler ve devletler hukuku okumuş ve Recep 1293 (1875) senesinde üçüncü sınıf tezkere ile Nüvvab Mektebinden çıkmıştır.

Teşrinievvel 1295 (1879)'de Erzincan Niyabetine tayin edilmiştir. Mayıs 1298 (1882)'de Erzincan'dan ayrılıp Şubat 1299 (1883)'dan Nisan 1302 (1886)'ye kadar Çankırı livası, Eylül 1303 (1887)'den Ağustos 1305 (1889)'e kadar Gümülçine Livası niyabetlerinde bulunmuştur. Teşrinisanî 1307 (1891)'de Van Vilâyeti Merkez Niyabetine tayin olunmuştur. Nisan 1310 (1894)'da Van'dan ayrılıp, Nisan 1313 (1897)'den itibaren Eylül 1315 (1899)'e kadar Manastır Vilâyeti merkez niyabetinde hizmet görmüştür. Şubat 1316 (1900) dan Temmuz 1318 (1902'e kadar Manastır ve Kosova Vilâyetleri

(1) 13, 14 ve 15 numaralı vesikalara bakınız.

Maarif Komisyonlarında bulunduktan sonra Şubat 1318 (1903)'de tekrar Manastır Vilâyeti merkez niyabetine tayin olunmuştur. Kânunisanî 1322 (1906)'de hizmet müddetini bitirip, Teşrinievvel 1323 (1907)'den Teşrinievvel 1324 (1908)'e kadar Kastamonu valisi Nazim Paşa'nın başkanlığında teşkil olunan ve Irak'a gönderilen «Hey' et-i İslâhiye» komisyonu azalığında bulunmuştur.

Mart 1325 (1909)'de Selânik Merkez Niyabetine tayin edilmiş ve Şubat 1326 (1910)'da bu hizmetten ayrılmıştır.

Uhdesine Rebiulevvel 1308'de İbtidaî Altmışlı Bursa müderrisliği tevcîh olunduğu gibi, Zilkade 1311'de İzmir, Şaban 1316'da Mahreç, Cemazielaher 1320'de Bilâd-ı Hamse pâyelerine terfi etmiş ve Manastır Naibi bulunduğu sıralarda üçüncü rütbeden Osmanlı nişanı kendisine ihsan olunmuştur. **(Sicil defteri, c. 3, sh: 225, Dosya nu: 269)**

MEHMET AYNÎ EFENDİ (Ermenekli)

Eylül 1279 (1863) senesinde müderris olmuş ve Nisan 1281 (1865) de tarîk maaşına nail olmuştur. Mart 1313'de Meclis-i Mesalih-i Talebe azası olmuştur. Şaban 1287'de Huzur derslerine muhatap olmuş ve ilmî rütbesi Musıla-i Sahn'a terfi etmiştir. Şaban 1309'da rütbesi Hamise-i Süleymaniyye'ye terakki etmiştir. Recep 1313'den vefatına kadar Huzur dersleri mukarrirliğinde bulunmuştur. 25 Ramazan 1317 (1899)'de Anadolu kazaskeri olmuştur. Mukarrir ve kazasker iken 12 Recep 1318 (23 Teşrinievvel 1316/5 Ekim 1900)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 508)**

MEHMET A'ZAM EFENDİ (Ergirili)

Nüvvabtan Hasan Efendinin oğlu olup 1287 (1871)'de Ergiri'de doğmuştur. İstanbul'a gelip Atıf Bey merhumdan okuyup h. 1311'de icâzet almıştır. İmtihanla Muharrem 1314'de derse çıkma ruhsatını almıştır.

h. 1317 (1899)'de Fatih Camiinde kürsüye çıkmıştır. Mart 1316 (1900)'da müderrislik maaşına nail olmuştur. Şevval 1315 (1 Mart 1898)'de Fetvahâne'ye mülâzemeten kaydolmuş ve Mart 1316 (1900) da Pusula Odası'na naklettiği gibi Eylül 1325 (1909)'de bu memuriyette ibkâ edilmiştir.

Safer 1321'de uhdesine tevcîh buyurulan İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği Safer 1324'de Hareket-i Hariç'e terfi etmiştir.

Haziran 1320 (1904)'den Şubat 1321 (1905)'e kadar Mekke-i Mükerreme niyabetinde bulunmuştur.

Niyabeti bitince tekrar Fetvahâne'deki vazifesine dönmüş ve Haziran 1336 (1920)'da Mustahzir ve Muharrir-i Fetevâ sınıfına memur olduğu gibi Nisan 1337 (1921)'de Telhîs-i Muharrerat Memurluğuna tayin olunmuştur. (Sicil defteri, c. 6, sh: 271)

MEHMET AZİZ EFENDİ (İstanbullu)

Sabık Şeyhülislâm Başmakçızâde ahfadından, Filibe kadısı iken vefat eden, mevalîden seyit Abdullah Reşit Efendi'nin oğludur. Kânunievvel 1262 (5 Aralık 1846) tarihinde Eskialipaşa'da Hırka-i Saadet Camii karşısındaki evde doğmuştur. Eskialipaşa'da bulunan Ağa Mektebinde hoca Hafız Osman Efendi'den Kur'an-ı Kerîm, tecvît, ilm-i hâl okumuş ve sülûs ve nesih hatlarını öğrendikten sonra Sultanahmet'te İrfaniye adlı rüştiyeye devama başlamıştır. Babasının kadılığı hasebiyle bu mektebi terk ile evde hususi hocalardan okumaya başlamıştır. Önce Fatih dersiâmlarından Boşnak Abdurrahîm, Fatih Camii birinci imamı Şumnulu merhum Damadî Abdülmü'min, ve muallim ittihaz ettiği Cerpanlı Kara Şükrü Efendilerden tasdîkata kadar okumuştur. Mekteb-i Nüvvab muallimi meşhur Haydar Efendi'nin evine haftada beş gece arkadaşları ile gidip «Dürer» okumuştur. İstanbul Bâb Mahkemesi kâtiblerinden Keşfî Efendi'den de feraiz okumuştur. Tekirdağında Dersiâmdan Hasan ve Beyrutta Bâb Naibi İbrahim Ahdeb Efendilerden de usul-i fıkıh ve hadîs okumuştur.

Rebiulevvel 1292'de imtihanla üçüncü sınıf niyabet ehliyetnamesi almıştır.

On beş yaşında iken Mayıs 1278 (1862) senesinde ilk olarak İstanbul Bâb Mahkemesi kalemine mülâzemeten tayin edilmiştir. Ağustos 1280 (1864)'de Mahfel-i Şer'iyyat Kalemi'ne kâtip olmuştur. Bir yıl sonra da Mahmutpaşa Mahkemesi «Senedât-ı Şer'iyye» mukayyidi olmuştur. Haziran 1282 (1866)'de Tekirdağ Şer'iyye Mahkemesi kâtibliğine tayin olunmuş ve aynı vazife ile Mayıs 1283 (1867)'de Beyrut'a tayin edilmiştir. Bir yıl sonra Rumeli Vekayi'-i Şer'iyye kâtibi olmuştur. Kânunisani 1284 (1868)'de Hüdâvendigâr Vilâyeti dahilindeki Gölpazarı Kazası niyâbetine kadı tayin edilmiştir. Bir yıl sonra Göynük, iki yıl sonra İnegöl, ve Haziran 1288 (1872)'de Bilecik Nâibi olmuştur. Eylül 1291'den 24 Temmuz 1292'ye kadar (1875/1876) Karesi Livası niyâbetinde bulunmuşsa da 25 Temmuz 1292 (1876)'de Sultan Murat Han'ın imamlık hizmetine tayin edilmiş ve kadılıktan ayrılmıştır. Bu imamlığı Varna Livası kadılığına tayini olan 19 Kânunievvel 1292 (1876)'ye kadar devam etmiştir.

İmamlık hizmeti beş ay sürmüştür. Varna'da kadı iken Rusya ile harp devam ettiğinden orduya ve müslüman muhâcirlere son derece büyük hizmetleri olmuş ve bunun nişanesi olarak üçüncü rütbeden Mecidî nişanı kendisine ihsan olunmuştur.

İlmî rütbesi Şaban 1293'de Musıla-i Süleymaniye'ye terfi ettiği gibi Muharrem 1295'de Bilâd-ı Hamse pâyesi kendisine ihsan olundu.

Teşrinisani 1295 (1879)'de Hüdâvendigâr (Bursa) Vilâyeti Meclis-i Temyiz Reisliğine tayin olunmuştur. Dokuz aylık bir hizmetten sonra Vali Ahmet Vefîk Paşa ile bir meselede anlaşamadığından mezkûr reislikten ayrılmış ve Mayıs 1296 (1880)'da Ankara merkez nâibi olmuştur. Nisan 1298'de Yanya, Kânunievvel 1301'de Midilli, Teşrinievvel 1302'de Selânik, Ağustos 1307'de Kütahya ve Eylül 1308 (1902)'de Bağdat Niyâbetlerine tayin olunmuştur.

Bağdat'ta İranlı halka yaptığı hizmetten dolayı İran devletince ikinci rütbeden «Şîr-i Hurşit» nişanı kendisine verilmiştir.

Mayıs 1311 (1895)'de Bağdat'tan ayrılmıştır. Akabinde Adana merkez niyâbetine tayini istenmişse de gitmemiş ve devletçe Halep'te oturmaya mecbur kılınmıştır.

Ağustos 1324 (1908)'e kadar on üç yıl menfada kalmış ve nihayet mezkûr tarihte Aydın Vilâyeti Merkez Kadısı olmuştur. Fakat çok geçmeden, İzmir valisi Mahmut Muhtar Bey'in takdirkâr yazılarına rağmen Teşrinisani 1325 (1909)'da Aydın kadılığından kadro dışı bırakılmıştır. (1).

İfadesinde, müstebit idareye karşı olduğu gibi Meşrutiyet taraftarı olması hasebiyle tekrar vazifeye alınması dileğinde bulunmuş ve uzun yazışmalardan sonra Mayıs 1326 (1910) tarihinde Medine-i Münevvere Kadılığına tayin olunmuştur. Fakat belde-i tâhirede çalışmasına bedenen imkân olamayacağı ve rahatsızlığını ileri sürerek 14 Haziran 1327 (1911)'de istifa etmiş ve istifası kabul edilmiştir. Böylece ma'zûl kabul edilen Azîz Efendi, bir müddet sonra vefat etmiştir. (Dosya nu: 1746, sicil defteri, c. 1, sh: 361).

MEHMET AZİZ EFENDİ (Maçinli)

Molla Abdülhamid Efendi'nin oğlu olup 1288 (1872) senesinde Maçin kasabasında doğmuştur. Ağustos 1301'de (1885'de) Eyüp Sultan'da Şah-ı Sultan mektebini bitirmiştir. 1312 ve 1314 tarihlerinde

(1) 16 numaralı vesikaya bakınız.

hatt-ı sülûs ve ta'lîk, 1322 (1904)'de de arabî ve dinî derslerden icâzetnâme almıştır.

1 Nisan 1311 (1895)'de Meclis-i İdare-i Emvâl-i Eytam Kalemine girmiş ve 1 Teşrinisani 1330 (1914)'da Mühimme Kâtibliği ünvanı kendisine tevcih olunmuştur. Teşrinievvel 317 (1901)'de Aksaray'da Mahmudiye Rüştiyesi hüsn-ü hat muallimliğine ve 1 Kânunievvel 1327 (1911)'de de mülgâ Dershâneler hüsn-ü hat muallimliğine tayin olunmuştur. Teşrinievvel 1330'da Dershâneler hüsn-ü hat muallimliğinden ayrılmıştır.

Teşrinievvel 1330 (1914)'da Medresetü'l-Kudât **«sınıf-ı mahsus»**, bir ay sonra da aynı medresenin «Sınıf-ı aslî»sine, Eylül 1331 (1915) de de tekrar **«sınıf-ı mahsus»** hüsn-ü hat muallimliğine tayin olunmuş ve Temmuz 1335 (1919)'de bu medresedeki yazı hocalığından ayrılmıştır.

Uhdesine Rebiulâher 1313'de tevcih olunan İbtidaî Hariç Edirne müderrisliği, Cemazielâher 1321'de İbtidaî Dahil'e, Safer 1322'de Hareket-i Dahil'e, Zilkade 1322'de Musıl-ai Sahn'a tahvil ve Rebiulevvel 1325'de İbtidaî Altmışlı Bursa müderrisliğine terfi etmiştir. Recep 1329'da İzmir, Safer 1335'de Edirne pâye-i mücerredleri ile taltif olunmuştur.

Meşihat kalemindeki maaşı Ağustos 1337 (1921)'de 900 kuruş olmuş ve Meşihat Dairesi'nde yeniden ihdâs olunan **«Hatt-ı Ta'lîk»** muallimliğine 25 Mart 1338 (1922)'de tayin edilmiştir. **(Sicil defteri, c. 7, sh: 50)**

MEHMET BAHAEDDİN EFENDİ (Ankaralı)

Meclis-i Meşayih nâzırı, sudûr-i ızâm'dan Çerkeş-şeyhizâde Hacı Tevfik Efendi'nin oğlu olup 1289 (1873) tarihinde Ankara'da doğmuştur. Hususî surette tahsil görmüş ve girdiği Mekteb-i Nüvvab'tan Zilhicce 1311'de sınıf-ı salis şehadetnâmesi almıştır.

Kânunievvel 1310 (1894)'da Meşihat-ı Ulyâ Mektubî kalemine girmiştir. Mart 1313 (1897)'de ise Gebze kazası niyâbetine tayin olunmuştur.

Uhdesine Safer 1306'da tevcih olunan İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği, Zilkade 1310'da Hareket-i Hariç'e, Rebiulevvel 1312'de İbtidaî Dahil'e terfi etmiş ve Zilhicce 1313'de Mahreç pâyesi tevcih olunmuştur. Şevval 1315'de 4. rütbeden Osmanlı, Zilkade 1316'da da 3. rütbeden Mecîdî nişanı kendisine ihsan olunmuştur. Ramazan 1317'de Bilâd-ı Hamse pâyesine terfi etmiştir.

Teşrinievvel 1316 (1900)'dan Mart 1317 (1901)'ye kadar Küçükçekmece niyâbetinde bulunmuştur.

Ankaralı Mehmet Şükrü Efendi'den icâzet almıştır.

Ağustos 1317 (1901)'de İzmit Livası niyâbetine tayin edilmiştir. Kânunisani 1319 (1903)'da hizmet müddetinin bitiminde İzmit'ten ayrılmıştır. Teşrinievvel 1320 (1904)'de Trabzon Vilâyeti Merkez Nâibi olmuştur. Eylül 1323 (1907)"e kadar Trabzon niyâbetinde bulunmuştur. Niyâbeti sırasında Trabzon vali vekâletinde de bulunmuştur. Ağustos 1324'den Kânunievvel 1325'e kadar Cezair-i Bahr-i Sefit vilâyeti niyâbetinde bulunduktan sonra 1 Şubat 1325 (14 Şubat 1910)'de Bağdat Merkez Kadısı olmuştur.

Nişanları hizmetine göre değiştirilerek, Şevval 1325'de Osmanlı nişanı 2. rütbeden ihsan olunmuştur.

Her ne kadar Bağdat'a tayin edilmişse de arzusuna binaen, izinle 26 Şubat 1325 (10 Mart 1910)'de Rumeli Sadareti Muavinliğine getirilmiştir.

Çemazielulâ 1328'de ilâveten Nevahi Encümen âzalığına, aynı ay ve yıl içinde İslâh-ı Medâris hakkında Ders Vekili'nin başkanlığında teşekkül eden encümen âzalığına (Mayıs 1326/1910), 15 Haziran 1326'da da asli maaşı ile Meclis-i İdare-i Emvâl-i Eytam Azalığına tayin olunmuştur.

Teşrinievvel 1328 (Ekim 1912)'de Galata kadısı olmuştur. Yerine başkasının tayini ile Galata'dan ayrılmış ve üç ay sonra, yani Temmuz 1330 (1914) tarihinde Kastamonu Kadılığına tayin olunmuştur. **(Sicil defteri, c. 1, sh: 290/291)**

MEHMET BAHAEDDİN EFENDİ (Bağdatlı)

Esnaftan Süleyman Ağa'nın oğlu olup 1289 (1873) tarihinde Bağdat'ta doğmuştur. Beş sene kadar Bağdat'ta bulunan Mercaniye Medresesi'nde müderris Alusîzâde es-Seyit Numan Hayreddin Efendi'den, 1315'den 1320'ye (1899/1904)' kadar Ammare Müderrisleri Mustafa, Emîn ve Mehmet Selim Efendilerin yanında dini ve arabî ilimlerin ekserisini okumuştur. 1310 (1894)'da imtihan olmuş ve ilmî ehliyetini isbat etmiştir.

Mayıs 1321 (1905)'de nahiye tahrir ta'dât memurluklarına tayin edilmiş ve Ağustos 1324 (1908)'de Ammare Kazası Mahkeme-i Şer'iyyesi başkâtibliğine tayin olunmuştur. Mayıs 1326 (1910) tarihinde ise Ammare müderrisliğine tayin olunmuştur.

Mart 1327 (1911)'de Çuhle kazası müftü ve müderrisi oldu ve

Kânunievvel 1330 (1914)'da Meşihattan telgrafla izin alarak harbe (cihâda) gitmiştir. **(Dosya nu: 1997 ve 1075, sicil defteri, c. 4, sh: 81)**

MEHMET BAHAEDDİN EFENDİ (Bergamalı)

Dağıstanlı Hoca Süleyman Sırrı Efendi'nin oğlu olup 1284 (1868) senesinde Bergama'nın Gazi Hayreddin Mahallesinde doğmuştur. Babasının müderrisi olduğu, Karaosmanzâde Hacı Hüseyin Ağa'nın vakfından, Yeşilli Medresesi'nde babasından, babasının vefat tarihi olan 1303 (1887)'e kadar okumuştur. Akabinde Uşak'ta Antabîzâde'nin damadı Ömer Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Ondan sonra da Kırkağaç müftüsü Hafız Efendi'nin de iki sene derslerinde bulunarak İstanbul'a gelmiştir. Fatih dersiâmlarından Hezargrad'lı Hacı Osman Efendi'den tahsilini ikmâl ederek icâzet almıştır.

İcâzetini müteakip, Bergama'ya gidip babasının müderrisi bulunduğu Yeşilli ve Balpazarı Medreseleri müderrisliklerine imtihanla tayin olunmuştur. Mayıs 1327 (1911) tarihlerinde aynı yerde müderris bulunuyordu. 1330 (1914)'da Yeşilli (Yenicami) Medresesi'nde tedrisat yapılmadığı hâlde Palpazarı Medresesi'nde 1800 kuruş vakfiye ile 11 (on bir) talebe ders okuyordu. **(Dosya nu: 916)**

MEHMET BAHAEDDİN EFENDİ (Çaykaralı)

Köyünde tedrisle uğraşan Serdâroğlu Mazhar Nûr Mennan Süleyman Efendi'nin oğlu olup Şubat 1279 (1863) senesinde Of, şimdiki Çaykara'ya bağlı, Mimilos köyünün Serdarlı Mahallesinde doğmuştur. Sarf ve nahvi babasından okumaya başlamış ve akabinde Çaykara'nın köylerinden olan Çoroş köyündeki medresede müderris Hacı İsamilzâde Hacı Muhammed Efendi'den okunması şart olan nüshaları bitirerek Mart 1306 (1890)'da icâzet almıştır. İcâzetinden sonra tedrise başlamış ve Nisan 1321'de Tercan kazasının Telûs köyünde icâzet vermiştir. Akabinde Çaykara'ya bağlı Şerah köyünde (şimdi aynı yer nahiyedir), müderris olmuştur. Temmuz 1323 (1907)'de İstanbul'a gelmiştir.

On beş ay kadar İstanbul'da kalmış ve Cağaloğlu'nda bulunan Rüstempaşa Medresesi'nde ikametle aynı yerde bulunan Gümüşhâneli Dergâhı'nda iki defâ imtihana girmiş ve tarîkat şehadetnâmesi ile mezun olmuştur. Mayıs 1326 (1910)'da imtihanla Midye Müftüsü olmuştur. **(Dosya nu: 1823)**

MEHMET BAHAEDDİN EFENDİ (İstanbullu)

1262 (1846) tarihinde İstanbul'da doğmuştur. Zilhicce 1297'de uhdesine İstanbul müderrisliği ruûsu tevcih olunmuş ve bu rütbesi Zilhicce 1298'de Hareket-i Hariç'e, Muharrem 1304'de İbtidaî Dahil'e ve Zilhicce 1307'de Hareket-i Dahil'e terfi olunmuştur.

Babasının adı Hasan Efendi olup, Vişnezâde imamlığı da yapmıştır. İstanbul müderrislerinden olan mümaileyh, on bir yıl kadar müderrislik yapmış ve 24 Şubat 1309 (1893)'da vefat etmiştir. (Dosya nu: 916)

MEHMET BAHAEDDİN EFENDİ (İstanbullu)

Mevalî-i devriyeden es-Seyit el-Hac Mehmet Sun'ullah Efendi'nin oğlu olup 1249 (1833) senesinde İstanbul'da doğmuştur. 1263'de (1847); Şeyh Yusuf Efendizâde Halid Efendi'den okumaya başlamıştır. Bir kaç sene sonra İstanbul'dan ayrılmış ve dönüşünde tekrar okumaya başlamıştır. 1270 (1854) den itibaren de Amasyalı Abdülkerîm Efendi, Yanyalı Hacı Ömer Efendi, Ahıskalı Osman Efendi, Nûman Efendi, Lâz Hasan Efendi, Arnavut Ali Efendi, Kahvecibaşızâde Sadık Efendi, Harputlu Ahmet Efendi, Şeyh Kasım el-Mağribî Efendi, Tesbihçi Farisîhân Es'at Efendi ve Münzevî Racî Efendi merhumlardan okunması şart olan ilimleri tahsil etmiştir.

1273 (1857)'de Mekteb-i Nüvvab'a girdiği hâlde Fetvahâne'de «Tatbîk Mukayyitliği» vazifesine girdiğinden şehadetnâme almamıştır.

«Ukûd-u Resm-il-Müftî» adlı arapça kitabdan bazı meseleleri Türkçey'ye terceme ederek «Tal'atü'ş-Şevkiyye alâ Mes'eleti't-Tercihiyye» adı ile bir eser te'lif etmişse de resmen tab'ına ruhsat alamamıştır.

Fetvahane'de İ'lâmat-ı Şer'iyye ikinci muavinliğinde de hizmette bulunmuş ve müsevvit olduğu hâlde zarurete binaen niyâbete tâlip olmuştur. İmtihanı kazanarak nâib olmuştur. Şaban 1278'de Gemlik, Ramazan 1281'de Soma ile Kırkağaç, Muharrem 1283'de Nevrokop, Safer 1286'da Lofça, Ramazan 1288'de Konya, Şevval 1288'de Yozgat niyâbetlerine tayin edilmiştir. Şaban 1290'da Prizren Dîvan-ı Temyîz riyâsetine, Cemazielâher 1291'de Manastır Dîvan-ı Temyiz riyâsetine tayin olunmuştur. Rebiulevvel 1296'da Rize, Rebiulevvel 1299'da Midilli, Recep 1301'de Trablusşam, Rebiulevvel 1304'de Urfa, Cemazielevvel 1306'da Basra niyâbetlerine tayin olunmuştur. Cemazielâher 1310'da (1892'de) Bingazi niyâbetine tayin olunmuş ve en son olarak da Yemen Merkez Niyâbetine tayin olunmuştur.

Zilkade 1298'de uhdesine İzmir Pâye-i Mücerred'i tevcih olunmuştur.

7 Teşrinievvel 1312 (20 Ekim 1896)'de Yemen Nâibi iken vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3188)**

MEHMET BAHAEDDİN EFENDİ (Kırkkiliseli)

Kırkkilise (Kırklareli) Sancağı İdare Meclisi âzalığında bulunmuş olan müderris Ahmet Faîz Efendi'nin oğlu olup 1285 (1869) tarihinde Kırkkilise'de doğmuştur. Memleketinde rüştiyeyi bitirdikten sonra Mekteb-i Hukuk'a girmiştir. İyi derecede Rebiulâher 1316'da şehadetnâme almıştır. Ayrıca Fatih dersiâmlarından Hayrabolulu es-Seyit Ali Efendi'den de Safer 1317'de icâzet almıştır.

Rebiulevvel 1318'de uhdesine Bursa Müderrisliği ruûsu tevcih olunup, Mekteb-i Hukuktan mezuniyetini müteakip de Muharrem 1319 (Nisan 1317/1901)'de Humus Sancağı Bidâyet Mahkemesi Müddeiumumî muavinliğine tayin olunmuştur. Haziran 1320'de ise Bingazi Sancağı Bidâyet Mahkemesi müddeiumumî muavinliğine nakledilmiştir. Nisan 1323 (1907)'de Bayezit Sancağı'na aynı vazife ile tayin edilmişse de istifa ettiğinden yerine başkası gitmiştir. Kânunievvel 1323'de Zor Sancağı Bidâyet Mahkemesine aynı muavinlikle tayin edilmiştir. Teşrinisani 1324'de işten el çektirilerek azledilmiştir. Teşrinievvel 1325 (1909)'de ise Mersin Sancağı Bidâyet Mahkemesi Ceza Reisliğine tayin olunmuştur. Memleketinde müftülüğe inhâ edildiğinde vazifeden istifa etmiş ve Mayıs 1326 (1910)'da Kırkkilise müftüsü olmuştur. Sancak belediye reisliğinde bulunduğu gibi Kırkkilise Mebusu seçilmesi üzerine 25 Teşrinisani 1335 (1919)'de müftülükten istifa etmiştir.

Hizmetlerine bir nişane olmak üzere Zilkade 1335'de İzmir Pâye-i Mücerredi ile taltif ve Recep 1337'de Mahreç pâyesine terfi olunmuştur.

12 Nisan 1336 (1920)'da Meclis-i Mebûsan'ın feshi ile mebusluktan ayrılmıştır. 8 Temmuz 1336 (1920)'da tekrar müftülüğe dönmüştür.

Sulh muahedesi mucibince, Kırklareli'nin terkinden dolayı İstanbul'a gelmiştir. 1 Ağustos 1336'dan itibaren ma'zûl satılmıştır. 21 Şubat 1337 (1922)'de Evkaf-ı İslâmiye Matbaası müdürü olmuştur. **(Sicil defteri, s. c. 4, sh: 4)**

MEHMET BAHAEDDİN EFENDİ (Kudüslü)

Hz. Ömer (r.a.)'in sülâlesinden, müellif İzzeddin bin Cemmae'-

nin evlâdından, Mescid-i Aksâ hatibi ve Sahratu'l-İlahi'l-Müşerrefe'nin birinci imamı, ulemâdan Abdülkerîm Efendi'nin oğlu olup 1275 h. (1857) tarihinde Kudüs'te doğmuştur. Sıbyan mektebi ile rüştiyeyi Kudüs'te bitirip İstanbul'a gelmiştir. Fatih camiinde okuyup icâzet almıştır.

Teşrinisani 1292 (1876)'de İstanbul Bâb Mahkemesine girmiş ve Mart 1294 (1878)'de Fetvahâne Pusula Odasına nakledilmiştir. Mart 1299'da (1883) Trablusgarp vilâyetine bağlı Misurata Kazası niyâbetine tayin edilmiştir. Altı ay sonra istifa etmiştir. Aynı yıl içinde Suriye vilâyetine bağlı bulunan Cebel-i Kelmun, diğer adı ile Doma Kazası niyâbetine tayin olunmuştur. Mayıs 1302'de ayrılıp Fetvahane'deki Pusula Odasındaki vazifesine dönmüştür. Temmuz 1302'de bir yıl için Merciiyyûn Kazası niyâbetine gönderilmiştir. Temmuz 1303'den Haziran 1305'e kadar Buka'u'l-Aziz niyâbetinde bulunmuş ve dönüşünde Fetvahane müsevvidi olmuştur. Nisan 1306 (1890)'dan Mart 1308 (1892)"e kadar Akkâ, Mart 1309'dan Kânunisani 1310'a kadar Cisr-Mustafapaşa, Mayıs 1311'den Şubat 1312'ye kadar Nevrokop, Eylül 1313'den Nisan 1315'e kadar Margıliç, Haziran 1315'den Haziran 1317'ye kadar Çeşme, Kânunievvel 1318'den Mayıs 1320'ye kadar Mulva, Kânunisani 1320'den Nisan 1321'e kadar Mersin, Mayıs 1322'den Şubat 1324'e kadar Develi, Eylül 1324'den Temmuz 1325'e kadar Tekirdağ, Teşrinievvel 1325'den Kânunisani 1325 (Ocak 1910)'e kadar Şile, Ağustos 1326'dan Mayıs 1327'ye kadar Drama ve Teşrisinai 1327'den Temmuz 1328'e kadar (1911/1912) Kırkkilise (Kırklareli) Niyâbetlerinde bulunmuştur.

Kırkkilise niyâbetinden sonra ma'zûl sayılmıştır. Yalnız bu arada Mayıs 1329 (1913)'da Lâpseki'de bulunan Arazi-i Emîriyye'nin bir kısmını Gelibolu mevlevîhânesi şeyhinin zimmetine geçirdiği iddiasından dolayı, a'şar, orman ve tapu hasilâtından hazineye ait bir çok mahsulü almak için Lâpseki'ye bir heyet gönderilmesi uygun bulunmuş ve buraya gitmesi istenmiştir.

Tahsisatın diğer mülkî memurlar kadar olmamasından ve Maliye'nin de Şer'iyye memurlarına fazla ahsisat ayıramayacağını bildirmesi üzerine buraya gitmediği dosyasından anlaşılmaktadır.

Kırkkilise'den ayrıldıktan sonra (yani Temmuz 1912) hizmet ifâ etmemiş ve 31 Ağustos 1335 (1919) tarihinde vefat etmiştir. Beyanü'l-Hak'ta, medreselere hücum edenlere karşı bir yazısı vardır. «Sayı: 105, sh: 1947») (Dosya nu: 1175)

MEHMET BAHAEDDİN EFENDİ (Saydalı)

Sâbık Şayda müftüsü Hacı Osman ez-Zeyn Efendi'nin oğlu olup h. 1295 (1877)'de Sayda kasabasında doğmuştur. Rüştiyeyi bitirip Beyrut'ta bulunan Mülkî liseye girmiştir. Liseden çıktıktan sonra Sayda Kethüdâ Camii Medresesi'nde tahsiline devam ederek icâzet almıştır.

Recep 1324 (1906) tarihinde Sayda müftüsü olmuştur.

Siyasî sebeplerden dolayı 15 Mayıs 1331 (1915)'de Cebel-i Lübnan'da teşekkül eden «Divan-ı Harb-i Örfî» tarafından tevkîf edilmiş, muhakemesi sonunda serbest bırakılmıştır. Yalnız müftülükte istihdamı uygun görülmeyerek, Divan-ı Harb-i Örfî'nin kararına ittibaen, 10 Ağustos 1331 (1915) tarihinde vazifesinden azledilmiştir. **(Dosya nu: 2070)**

MEHMET BAHAEDDİN EFENDİ (Sivaslı)

Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1277 (1861) tarihinde Sivas'ta doğmuştur. Memleketinde müderris Emîn Efendi'den sarf, nahiv ve mantık okuduktan sonra İstanbul'a gelerek Fatih dersiâmlarından Urfalı Mehmet Efendi'den okuyup 1310'da icâzet almıştır. Mekteb-i Nüvvab'a girmiş ve Recep 1321'de 4. sınıf şehadetnâmesi almıştır.

Teşrinievvel 1319 (1903)'da Nasliç niyâbetine tayin edildi. Temmuz 1320 (1904)'de idareten azledildi. Nisan 1321'den Mart 1323'e kadar Giresun, Ağustos 1326'da Uşak, Nisan 1327'de Mihaliç, Şubat 1327 (1912)'de Tergovişte, Teşrinisani 1328 (1912)'de İskilip niyâbetlerine tayin olunmuştur. Teşrinisani 1330 (1914)'da İskilip'ten ayrılıp Nisan 1332 (1916)'de Kâhtâ Kazası kadılığına tayin edilmiştir. **(Sicil defteri, c. 2, sh: 220)**

MEHMET BAHAEDDİN EFENDİ (?)

Tahsin Bey'in oğlu olup 1268 (1852) tarihinde doğmuştur. İlk olarak 1288 (1872) senesinde Fetvahâne'de Pusula Odasına girmiş ve Kânunievvel 1291 (1875)'de Şile Kazası niyâbetine tayin olunmuştur. Nisan 1292 (1786)'de Cisr-Ergene kazası nâibi olmuş ve Kânunievvel 1294 (1878)'de Makam-ı Meşihat arzuhâlciliğine tayin olunmuştur. Bir yıl sonra yani Ağustos 1295 (1879)'de Trablusşam niyâbetine ve Eylül 1297 (1881)'de de Karamürsel niyâbetine naklen tayin olunmuştur. Üç ay sonra da Karamürsel'den ayrılmıştır.

Zilhicce 1285'de uhdesine tevcîh olunan İstanbul müderrisliği, Zilkade 1294'de Hareket-i Dahil'e, Zilhicce 1300'de Hareket-i Altmış-

li'ya, Recep 1302'de Musıla-i Süleymaniye'ye ve Rebiülevvel 1306'da Hamise-i Süleymaniye'ye terfi olunmuştur.

Rebiuevvel 1307 (Teşrinievvel 1305)'de Bilâd-i Mahreç'ten Kudüs ve Rebiulevvel 1316 (Temmuz 1314)'da Bilâd-ı Hamse'den Şam mevleviyeti kendisine tevcih olunmuştur.

Birer yıl devam eden mevleviyetlerinden sonra dört yıl kadar yaşamış ve 9 Teşrinisani 1319 (1903) tarihinde vefat etmiştir. (Not: Mevleviyetleri o devirdeki «Sabah» ve «Saadet» gazetelerinde neşr edilmiştir.) **(Dosya nu: 158)**

MEHMET BAHİR EFENDİ (İstanbullu)

1263 tarihinde Halep mevleviyetinde iken vefat eden Hafız İsmail Efendi'nin oğlu olup 1238 (1822) senesinde Beşiktaş civarında, Yahyâ Efendi yakınında Kılıçalipaşa Mahallesinde doğmuştur. Önce Asâriye mektebinde okumaya başlamıştır. 1250 (1834)'de Eyüp'e taşındıklarından, Mihrişâh Sultan'ın inşâ ettiği Baş Mektebe ve Kalenderhane mektebine devamla Kur'an'ı hıfz etmiştir. Sülûs ve nesih de öğrenen Bahir Efendi, yakınlarında bulunan ve Sadr-i esbak merhum İzzet Mehmet Paşa'nın tekkesinde Dârendeli Hoca el-Hac Hasan Efendi merhumdan sarf, nahiv; İşkodralı Hoca Recep Efendi'den kâfiye, halebî ve ferâiz; Balçıklı Hoca Ali Efendi'den Molla Cami', Şeyh Murat şeyhi el-Hac Hâfız Feyzullah Efendi'den tasdikat ve bir kaç sene de Halep'te bulunduğu sıralarda Osmaniye Medresesi'nde müderris Saçlı Salih Efendi'den fenarî, kudurî ve dürer okumuştur.

Otuz üç yaşında iken Şaban 1271'de Urfa Kazası nâibi olmuştur. İki yıl sonra hizmetini bitirerek h. 1274'de Antakya nâibi olmuştur. Ayrıca Safer 1288'den Muharrem 1290'a kadar Bergama kazası niyâbetinde bulunmuştur.

Recep 1269'da nâil olduğu İbtidaî Hariç Edirne müderrisliği, Muharrem 1296'da Musıla-i Süleymaniye raddelerine terfi etmiştir.

h. 1291'den h. 1293'e kadar Anadolu Kazaskeri Hüseyin Agâh Efendi ve halefi Mehmet Kadrî Bey'in sedâretlerinde kethüdâlık hizmetinde bulunmuştur.

Rebiulevvel 1297'de Sivas ve Ramazan 1308'de Beyrut mevleviyetlerini birer sene zabt etmek üzere tayin olunmuştur.

Şile niyâbetine tayin edilmişse de istifa etmiş ve Cemazielevvel 1297'de Kasımpaşa nâibi olmuştur. 1302 h. de buradan Mahfel-i Şer'iyyat Muavinliğine nakledilmiştir. Muavinlikte bir kaç ay kalıp aynı yıl içinde Küçükçekmece niyâbetine tayin olunmuştur. Safer

1304'de ayrılıp bir yıl kadar da Ahî Çelebi Mahkemesi niyâbetinde bulunmuştur. Recep 1305'de Gebze Kazası niyâbetine tayin edilmiştir. İki yıl kadar hizmetten sonra Recep 1307 (1889)'de Gebze Kazası niyâbetinden ayrılmıştır.

Tekaüde sevkinden sonra vefat etmiştir. (Dosya nu: 7)

MEHMET BAHRÎ EFENDİ (Kayserili)

Mehmet Emîn Efendi'nin oğlu olup Şaban 1256 (Kasım 1840) tarihinde Kayseri'de doğmuştur. Mu'tâdı veçhile medreselerde okuyarak, müellif ulemâdan Kilisli Abdullah Nurî Efendi'den Cemazielevvel 1281 (Ekim 1864) tarihinde icâzet almıştır.

Vakıf tahsisatından Çorlu Kazasında tedrîsle meşgulken, otuz altı yaşında h. 1291 (1873)'de Çorlu Kazası müftülüğüne tayin olunmuştur. Nisan 1298 (1882)'de Mihaliççik nâibi, hicrî 1299'da Hareket-i Hariç Dârü'l-Hadîs-i Edirne müderrisliği uhdesine tevcih olunmuştur.

Haziran 1302'de Nallıhan, Haziran 1305'de Siret (Sert), Mart 1308'de İpek ve Teşrinievvel 1310'da da Şile Kazası niyâbetine tayin olunup, 16 Nisan 1311 (1895)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 3)

MEHMET BAHRÎ EFENDİ (Sofyalı)

Müftü Hacı Ömer Efendi'nin oğlu olup 1276 (1860) senesinde Sofya'da doğmuştur. Memleketinde ilk okulu bitirmiş ve babasından bir müddet arapça tahsil etmiştir. Teşrinievvel 1293 (1877)'de İstanbul'a hicretle Yüksekkaldırım'da ikamet ederlerken babası vefat etmiş ve vefatı üzerine Şubat 1295 (1879)'de Balıkesir'e gitmiştir. Burada bulunan İç-Elli Medresesi'nde ikametle Balıkesir Müftüsü müderris Osman Nurî Efendi'den on bir sene ders görüp Cemazielaher 1306 (1888)'da icâzet almıştır.

Temmuz 1306 (180)'da Balad (yeni adı ile Dursunbey) nahiyesi nâibliğine tayin olunmuştur. Sonradan sırası ile Baliye, İvrindi, Giresun, Kepsut, Bigadiç niyabetlerinde bulunmuştur. Haziran 1331'de Balıkesir Mahkeme-i Şer'iyyesi ikinci kâtibliğine tayin ve Mart 1332' de birinci kâtibliğine terfi etmiştir.

1 Kânunievvel 1337 (1921)'de kâtiblikte bulunduğu sırada vefat etmiştir. (Dosya nu: 4229, sicil defteri, c. 6, sh: 90)

MEHMET BEDREDDİN EFENDİ (Gazzeli)

Gazze Şer'iyye mahkemesi başkâtibi Muhammed Ataullah Efendi'nin oğlu olup 1293 (1877)'de Gazze'de doğmuştur. Rüştiye

tahsilinden sonra, Camii Kebîr Medresesi'nde ulemâdan Şeyh Abdullah el-İlmî Efendi'den ders görmüştür. Sonradan Mısır'a gidip Cami'u'l-Ezher'de tahsiline devama başlamıştır. Nihayet 1316 ve 1317 hicrî senelerinde üç adet icâzetnâme almıştır. Bunun üzerine İstanbul'a gelip, sonradan Meclis-i A'yan âzası ve Şeyhülislâm olan Musa Kâzim Efendi'den de icâzet almıştır. Ayrıca farsça ve hukuk tahsili de yapmıştır.

Bazı kitap ve risâleler te'lif etmişse de basılmamışlardır.

Recep 1322'de uhdesine İbtidaî Hariç Bursa Müderrisliği tevcih olunmuştur.

Niyâbete kabulü ile Ağustos 1323 (1907)'de Bilân Kazası nâibliğine tayin olunmuştur. Şubat 1324'de idareten azledilip Teşrinisani 1325 (1909)'de Hille nâibi olmuştur. İki ay sonra Asir Niyâbetine nakledilmiştir. Yalnız Yemen havalisinin durumu oraya gitmesine imkân vermediğinden Nisan 1326 (1910)'da Baalbek Niyâbetine tayin olunmuştur. Mart 1328 (1912)'de hizmet müddetinin bitmesi ile ayrılmıştır. Kânunievvel 1328 (1912)'de Beyrut vilâyeti merkez kadılığı müşavirliğine tayin olunmuştur. **(Sicil defteri, c. 1, sh: 356)**

MEHMED BEDREDDİN EFENDİ (Hamalı)

Abdülkadir Geylânî ahfâdından, Hama Kadirî Dergâhı Postnişini Şeyh Abdülcebbar Efendi'nin oğlu olup 1293 (1877)'de Hama'da doğmuştur. Rüştiyeden sonra İ'dadiye de dört sene devam etmiş ve sonradan müderrislerden hususî olarak ders görmüştür. İcâzet aldığı gibi, arapça, farsça ve türkçe'nin yanında fransızca da bilirdi.

Şubat 1313 (1897)'de Hama Defter-i Hakanî Kalemi ikinci kâtibliğine tayinle Teşrinisani 1325 (1909)'e kadar hizmette bulunmuştur. Humus Tapu kâtibliğine tâyin edilmişse de ilimle uğraştığından istifa edip gitmemiştir. Bir ara Suriye vilâyeti Meclis-i Umumî âzası olmuşsa da bir iki ay sonra köşesine çekilerek ilimle iştigale başlamıştır.

20 Kânunievvel 1326 (1910) tarihinde Hama Sancağı Müftülüğü'ne tayin olunmuştur.

Recep 1323'de uhdesine İbtidaî Hariç Bursa müderrisliği tevcih olunduğu gibi, Şevval 1331'de İzmir pâye-i mücerredi ile taltif olunmuştur.

Mart 1334 (1918) tarihlerinde hem kendisi ve hem de hanımı hasta bulunduklarından iki aylık izinle vazifeden ayrılmıştır. **(Dosya nu: 2331, sicil defteri, c. 4, sh: 131)**

MEHMET BEDREDDİN EFENDİ (Kuneytıralı)

Mahallî ulemâdan olup, Kânunisanî 1325 (1909)'de Kuneytıra Kazası müftülüğüne tayin olunmuştur. Birinci dünya harbine gönüllü olarak iştirak ettiği hâlde, Kuneytıralı askerleri teşvik ederek, firar etmelerine sebep olduğundan ve durumu zararlı görüldüğünden, 4. Ordu'nun emri ile Kudüs'ten çekilen telgrafla, vazifeden azli istenmiştir. Bunun üzerine görüldüğü yerde tevkifi istenen Mehmet Bedreddin Efendi, 3 Mart 1331 (1915)'de Kuneytıra Müftülüğünden azl edilmiştir. (Dosya nu: 2176)

MEHMET BEHÇET EFENDİ (İstanbullu)

Sâbık Mekke kadısı Osman Nurî Efendi'nin oğlu olup 1298 (1882)'de İstanbul'da doğmuştur. Rüştiye ve idadiyi Adana ve Sivas'ta bitirmiştir. Muallimhâne-i Nüvvab'tan Şaban 1323'de şehadetnâme almıştır.

Teşrinievvel 1322'de Gediz Niyâbetine tayin olunmuştur. Eylül 1325'de Galata kadısı olmuştur. Haiz olduğu Sahn Bursa Müderrisliği ruûsu h. 1328'de İbtidaî Dahil İstanbul müderrisliğine tahvil olunmuştur. Ağustos 1327'den 1329'a kadar Tire kadılığında bulunmuş ve Nisan 1330 (1914)'da Milâs Kadılığına tayin olunmuştur. (Sicil defteri, c. 3, sh: 28)

MEHMET BEKTAŞ EFENDİ (Ergirili)

İslâm Efendi'nin oğlu olup 1272 (1856) tarihinde Yanya'ya bağlı Ergiri kasabasında doğmuştur. Memleketinin müftü ve müderrisi bulunan İslâm Efendi'den sarf ve nahvi okuduktan sonra İstanbul'a gelmiştir. Dersiâmlardan Elbasan'lı Abdülkerîm Efendi'den «akaid»e kadar ders gördüğü gibi 1296 (1880) senesinde imtihanla Nüvvab Mektebi'ne girmiştir. Bu mektebi bitirerek şehadetnâme almıştır.

Mart 1302 (1886) tarihinde Selânik vilâyeti dahilindeki Zihne Kazası niyâbetine tayin olunmuştur. İki yıl hizmetten sonra ayrılmıştır. Teşrinievvel 1305'den Eylül 1307'ye kadar (1889/1891) Çal, Ağustos 1308'den Haziran 1310'a kadar (1892/1894) Ereğli, Kânunievvel 1310'dan Temmuz 1312'ye kadar Karacasu, Temmuz 1313'den Kânunievvel 1314'e kadar Geyve, Temmuz 1315'den Temmuz 1317'ye kadar Salihli, Eylül 1318'den Eylül 1320'ye kadar Menemen, Kânunievvel 1320'den Mart 1322'ye kadar ikinci defa Çal ve Mart 1322'den Temmuz 1324'e kadar ikinci defa Salihli kazaları niyâbetlerinde

Salihli kazası nâibi iken 18 Temmuz 1324 (1908)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 730)

MEHMET BEKTAŞ EFENDİ (Selânikli)

Rençber esnafından Bayram Efendi'nin oğlu olup 1275 (1859) senesinde Selânik'e bağlı Lonkoza kazasının Sarıyar köyünde doğmuştur. Önce Selânik'te bulunan **Saatlı Camii Medresesi**'nde mantıka kadar okumuş ve 1292 (1876) senesinde İstanbul'a gelmiştir. Fatih civarında **Mimarsinan Yusuf Efendi Medresesi**'nde ikametle Cum'alı Mustafa Efendi'nin ders halkasına dahil olmuştur. İcâzeti üzerine Mayıs 1318 (1902)'de altı hocanın idaresinde imtihan olmuş ve liyakatini isbatla 1320 (1904)'de Fatih Camii dersiâmları arasında kürsüye çıkmıştır.

H. 1326'da İbtidaî Hariç ruûsuna nâil olan Mehmet Bektaş Efendi, dersiâmlığına devam ederken Teşrinievvel 1330 (1914) tarihinde Şeyhülislâm Hayri Efendi zamanında Dârü'l-Hilâfeti'l-Âliyye Medresesi Hadîs-i Şerîf müderrisliği uhdesine tevcih olunmuştur. (1)

1 Kânunievvel 1335 (1919) tarihinde vefat etmiştir. Zeyrek'te Filyokuşunda oturuyordu. Dosyasında bulunan ve «**Düştü Hüseyin atından sahra-i Kerbelâ'ya, Cibril git haber ver Sultan-ı Enbiyâ'ya!**» nakaratı ile biten beş kıtalık bir şiirin kendisinin olması muhtemeldir. **(Dosya nu: 3528).**

MEHMET BESÎM EFENDİ (İstanbullu)

(1929) (1953)

«**Tanrısever**» soyadını alan Mehmet Besim Efendi, İsmail Ağa'nın oğlu olup 1295 (1879) senesinde İstanbul'da doğmuştur. Önce Fatih İbtidaî mektebinde okumuş ve Fatih dersiâmlarından Geyveli Hafız İbrahim Efendi'nin ders halkasına devam ederek Zilkade 1323'de icâzetnâme almıştır. Tedrîse mezuniyet için imtihan olmuş ve Rebiulevvel 1324'de Ders Vekâleti'nce ruhsatnâme alarak dersiâm olmuştur.

İcâzeti sırasında «**gümüş liyakat**» madalyası almıştır.

Mayıs 1312 (1896)'de Anadolu Kazaskerliği kalemine girmiş ve

(1) 17 numaralı vesikaya bakınız.

bir yıl sonra aynı kalem'in mükayyitliğinde ibkâ edilmiştir. 12 Şubat 1329 (1914) tarihinde Kazaskerliklerin birleştirilmesi üzerine teşekkül eden kazaskerliğin mahkemesine aynı vazife ile nakledilmiştir.

18 Mart 1333 (1917) tarihinde memur bulunduğundan, dersiâm maaşı ücrete tahvîl olunmuştur.

Rebiulevvel 1329'da uhdesine İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği tevcih olunmuştur.

15 Eylül 1336 (1920)'da Fetvahâne-i Âlî Müsted'îyat memurluğuna tayin olunmuşsa da görülen lüzum üzerine Teşrinisani 1336'da (Kasım 1920'de) Meclis-i Tetkîkat-ı Şer'iyye Kalemi İ'lâmat Mümeyyizliğine tayin olunmuştur. 5 Teşrinisani 1338 (5 Kasım 1922)'de Bâb-ı Meşihat ilgâ edilince mezkûr mümeyyizlikten ayrılmıştır.

Aralık 1930 tarihinde Mushaflar Tetkîk Hey'eti âzası ve 1932'de de başkan olmuştur. On iki yıl başkanlıktan sonra 1944'de emekli olmuştur.

1960'dan sonra vefat etmiştir. (Dosya nu: 214, sicil defteri, c. 2, sh: 134)

MEHMET BİLÂL EFENDİ (Rizeli)

Esnaftan İsmail Efendi'nin oğlu olup 1259 (1843) tarihinde Rize'de doğmuştur. İstanbul'da Süleymaniye Camiinde Hacı Ahmet Efendi'den okuyarak icâzet almıştır. Recep 1299'da niyâbet şehadetnâmesi almıştır. Safer 1330'da İbtidaî Hariç Bursa müderrisliğine nâil olmuştur.

Şubat 1298 (1882)'de Boyabat nâibi olmuştur. Ağustos 1301'den Kânunievvel 1302'ye kadar Van'a bağlı Karçikân, Kânunievvel 1302'den Ağustos 1303'e kadar Ordu, Ağustos 1303'den Kânunisani 1305'e kadar Diyadin, Ağustos 1306'dan Mart 1309'a kadar Çarsancak, Haziran 1309'dan Nisan 1312'ye kadar Mazgirt, Temmuz 1312'den Temmuz 1314'e kadar Hasnu'l-Ekrat, Kânunievvel 1314'den Mart 1316'ya kadar Cebel, Temmuz 1316'dan Haziran 1318'e kadar Vodina, Mayıs 1319'dan Teşrinievvel 1321'e kadar İspir, Ağustos 1322'den Eylül 1324'e kadar Bayburt, Nisan 1326'dan Mart 1328'e kadar Gümüşhâne niyâbetlerinde bulunmuştur.

İlmî rütbesi Recep 1324'de Hamise-i Süleymaniye'ye terfi etmiştir.

Teşrinievvel 1329'da (Ekim 1913'de) Erzincan Livası kadısı olmuş ve Haziran 1330'da (1914'de) mezkûr liva kadılığından ayrılmış-

tır. Bu tarihten itibaren ma'zûl sayılmış ve bir müddet sonra da vefat etmiştir. (Sicil defteri, c. 3, sh: 144)

MEHMET BURHANEDDİN EFENDİ (Edlibli)

Ayyaşizâde Mehmet Tahir Efendi'nin oğlu olup 1280 (1864) yılında Edlib'de doğmuştur. Babası ulemâdan ve Edlib Nakibu'l-Eşraf rütbesini haiz, 24 yıl Edlib müftülüğü yapmış bir zat olup Muharrem 1324 (1906) senesinde vefat etmiştir. Haziran 1296 (1880) tarihinde rüştiyeyi bitirmiş ve medresede tahsile başlamıştır. Mahallî ulemâdan Sahâ Medresesi'nde önce babasından, daha sonra Şeyh Muhammed, Muhyiddin en-Naib, Şeyh Ebu's-Suûd, Şeyh Ömer Efendilerden okumuştur. Meşhur Allâme Şeyh Muhammed Efendi'den Muharrem 1307 (1889)'de icâzet almıştır.

Vedduhâ suresi üzerine «el-Burhanü'l-Münîr fî-mâ Câe Ani'l-Ulemâi fî Sureti ve'd-Duhâ fi't-Tefsîr», «el-Bürhân fî Fazileti Dîn-i İslâm alâ Sairi'l-Edyân», yeryüzünün kürubetine dair İslâm alimlerinin sözlerinden derlenmiş «el-Mühennedü'l-Batıru fî Unuki'l-Hasid Li Seyyidî Abdülkadir Geylânî Kuddise Sırruhu en-Nuranî» ve «Siyasetü'l-Mülûk» hakkında beş basılmamış eseri ile edebiyat, şiir ve sair meselelere dair de iki adet mecmuası vardır.

1317, 1319 ve 1324 tarihlerinde Halep valiliklerinde bulunan Enis Paşa, Mecit Bey ve Mehmet Nazım Paşa'nın emri ile Edlip Bidâyet Mahkemesi azalıklarına tayin olunmuştur. Hizmetlerinden dolayı Şubat 1324 (1908) de İzmir Pâye-i Mücerredi ile taltif olunmuştur.

Babasının vefatı üzerine inhilâl eden Edlip Kazası Müftülüğüne kaza idare ve ilmiye heyetlerinin tensibi ile Eylül 1328 (1908)'de tayin olunmuştur. (Dosya nu: 2160)

MEHMET BURHANEDDİN EFENDİ (İstanbullu)

Fatih Camii mucîz dersiamlarından Aksekili Mahmut Hamid Efendi'nin oğlu olup 1307 (1891)'de İstanbul'da doğmuştur. Molla Gürani civarında Hakîmbaşı Hacı Ömer Efendi Sıbyan Mektebini Ağustos 1316 (1900)'da, Dâvutpaşa Merkez ibtidaî ve rüştiyesini Ağustos 1319 (1903)'da, Vefâ İ'dadisi (Lisesi)'ni Temmuz 1323 (1907)'de ve Dârü'l-Fünun-i Osmanî Hukuk Şubesini de 10 Ağustos 1328 (1912)'de bitirmiştir. Pekiyi derecelerde mezuniyeti vaki' olmuştur. Arapça, farsça, fransızca ve ermenice bilirdi.

Ağustos 1321 (1905)'den itibaren devriye müderrisliği meyanında tahsis olunan tarîk maaşı Mart 1324 (1908)'de İstanbul Müderrisliğine nakl olunmuştur. Şubat 1323 (1907)'de İlmiye Tekaât Sandığı kâ-

tibi yanına verilmiş ve Eylül 1324'de Maaş Kâtibi ikinci refikliğine tayin olunmuştur. Haziran 1327 (1911)'de Muhassesat-ı Zatiye Muhasebe ve İstatistik Kontrol Şubesi ikinci sınıf kâtibliğine nakledilmiştir. Kanunisani 1327 (Ocak 1912)'de Fetvahâne'ye geçmiş ve Memurîn Kalemi Levazim ve Tahakkukat kısmı 3. sınıf kâtibi olmuştur. Kanunisani 1331 (1916)'de birinci sınıf kâtibliğe terfi' etmiştir. Nisan 1333 (1917)'de Umûr-u Zatiye Müdürlüğü 4. şube 1. sınıf kâtibi olmuştur.

Zilhicce 1325'de uhdesine İbtidai Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu tevcîh olunmuştur.

Teşrinievvel 1332 (1916)'de askere alınmış ve bir adet Topçu Madalyası almıştır.

Ağustos 1335 (1919)'de Memurîn Kalemi İkinci Mümeyyizliğine terfi' etmiş ve Ağustos 1336 (1920)'da Evrak Kalemi Birinci Mümeyyizliğine tayin olunmuştur.

Recep 1340'da, vazifesini ifada görülen gayretinden dolayı haiz olduğu İstanbul Müderrisliği, Hareket-i Haric'e terfi' buyurulmuştur. **(Sicil defteri, c. 6, sh: 17)**

Meşihat Teşkilâtı'nın ilgası ile Adliye'ye geçmiş ve dosyası 14 Ekim 1924'de İstanbul Cinayet Müddeiumumiliğine gönderilmiştir. **(Dosya nu: 179)**

MEHMET CELÂLEDDİN EFENDİ (Arhavili)

Beyoğlu Hurşit Efendi'nin oğlu olup 1284 (1868) senesinde Rize'nin Arhavi kasabasında doğmuştur. Arhavi medresesinde bir müddet tahsil görüp İstanbul'a gelmiş ve Bayezit Camii dersiâmlarından Rizeli Hacı Hafız Ahmet Efendi'den tedris-i ulûm ederek icazet almıştır.

Nisan 1314 (1898)'de Adapazarı Şer'iyye Mahkemesi kâtibliğine tayin olunmuş ve Temmuz 1315 (1899)'de ayrılıp Ağustos 1316 (1900)'da Hopa'ya bağlı Viçe nahiyesi niyabetine tayin olunmuştur.

Mekteb-i Kudât'ta imtihan olmuş ve bunun üzerine ehliyetini isbatla Ağustos 1326 (1910)'da Erzurum'a bağlı Namervan Kazası Niyabetine tayin olunmuştur. Nisan 1329 (1913)'da buradan ayrılmıştır. Sonradan Şeyran Kazası kadısı olmuştur. **(Sicil defteri, c. 5, sh: 146)**

MEHMET CELÂLEDDİN EFENDİ (Arhavili)

İbtidâî Mektebi muallimi Köroğlu Hasan Efendi'nin oğlu olup Şubat 1295 (1879)'de Arhavi'de doğmuştur. Arhavi nahiyesi medresesinde bir müddet sarf ve nahiv okuduktan sonra Muharrem 1314'de (1886'da) İstanbul'a gelerek Fatih'te Baş Kurşunlu Medresesinde ika-

metle sabah akşam derslere devamla meanî, beyan, mantık, usûl okumuş ve icazet almıştır: Şaban 1321 (1903). Mekteb-i Kudât'a girerek dört sene sonunda imtihanla aliyyul-alâ (pekiyi) derecede Şaban 1329'da mezun olmuştur: Temmuz 1327/1911.

İcazetini Tokatlı Mustafa Sabrî Efendi'den almıştır.

Nisan 1329 (1913) tarihinde Lazistan (Rize) Sancağı Niyabetine tayin olunmuştur. Hizmet süresi fazla devam etmemiş ve bu niyabette iken vefatı ile yerine Gümüşhane naibi Mehmet Bahri Efendi Mart 1331 (1915)'de tayin olunmuştur. **(Dosya nu: 940)**

MEHMET CELÂLEDDİN EFENDİ (Azdavaylı)

Gök Ahmetoğlu Hüseyin Ağa'nın oğlu olup 1274 (1858)'de Daday kazasına bağlı Azdavay nahiyesinin Evlek köyünde doğmuştur. 1289 (1873) tarihinde Azdavay medresesine girmiş ve altı yıl tahsilden sonra İstanbul'a gitmiştir. Bayezit civarında Mimar Hüseyin Ağa Medresesine kaydolup 1312 senesi zelzelesine kadar bu medresede ilim tahsil etmiştir. Bu sırada Perşembeli Ahmet Efendi'den feraiz, Gümüşhaneli Şeyh Ahmet Ziyaeddin Efendi'den hadis tahsil edip birer icazetnâme almıştır. Bu zelzelede medrese de yıkıldığından Küçükayasofya civarında bulunan Şehit Mehmet Paşa Medresesine nakledip h. 1313 (1895)'de sonradan Fetvahâne müsevvitlerinden olan Kalecikli el-Hac Hafız Mehmet Şükrü Efendi'den icazet almıştır. 1324 h. de (1896'da) Bâb-ı Meşihat'ta teşekkül eden ilmiye heyeti huzurunda imtihan olarak ilmini ispatla dersiâm olmuş ve 1 Mart 1313 (1897)'de resmen Bayezit Camii dersiâmı olmuştur.

H. 1325 (1907)'de talebelerine icazet vermiştir.

Bir adet altın liyakat madalyasına nail olduğu gibi 4. rütbeden Osmanlı nişanı da kendisine ihsan olunmuştur.

Rebiulevvel 1319'da kendisine tevcîh olunan İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu Zilhicce 1322'de Hareket-i Hariç'e terfi' olunmuştur.

1 Şubat 1335 (1919)'de İbtidaî Hariç Medresesi 1. sınıf 4. şube müdür muavinliğine tayini ile desiâmlık maaşı ücrete tahvil edilmiş ve 1 Ağustos 1338 (1922)'de yaşı altmış üçü tecavüz ettiğinden ve felç illetine düçar olduuğndan tekaüte sevk olunmuştur.

Bir müddet sonra vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3784)**

MEHMET CELÂLEDDİN EFENDİ (Çallı)

Zabunoğlu Veliyyuddin Efendi'nin oğlu olup 1280 (1864)'de Çal'ın Seyyid-i Balâ köyünde doğmuştur. Önce köyündeki medresede da-

ha sonra İstanbul'a gelip 1299 (1883)'da Bahr-i Siyah Tetimme-i Sadise medresesine girmiş ve Çallı Mustafa Hilmi Efendi'den 1313 (1895)'de icazet almıştır.

H. 1318 (1900)'de **Seyyit Balâ Medresesine** 150 kuruşla müderris tayin olunmuştur. Temmuz 1326 (1910)'da aynı yerde müderristi. **(Dosya nu: 1863)**

MEHMET CELÂLEDDİN EFENDİ (Debreli)

Eşraftan Hacı Şeyh Nimetullah Efendi'nin oğlu olup Ağustos 1255 (1839) tarihinde Debre Kasabasının Bayrambey Mahallesinde doğmuştur. Sultan Mehmet Han'ın bina ettirdiği camide Debre müftüsü Ahmet Hilmi Efendi'den okuyup icazet almıştır. Üç defa talebelerine icazet vermiştir.

Kânunisani 1287 (1871)'de Debre Rüştiyesi ikinci muallimliğine tayin olunmuştur. Muallimliği yanında Nisan 1317 (1901)'de Debre Vaizliğine de devam için mezun kılınmıştır.

Cemazielaher 1316'da Bursa, Cemazielaher 1319'da Musıla-i Süleymaniye ve Cemazielevvel 1322'de de İzmir Pâye-i Mücerredleri uhdesine tevcih olunmuştur. Muharrem 1308'de de 5. rütbeden Mecidî nişanı ihsan olunmuştur.

Ağustos 1325 (1909)'de vaizliklerin kaldırılması ile açıkta kalmıştır.

Müstehikkin tertibinden maaş alıp talebe yetiştirmekle meşgulken 2 Kânunievvel 1329 (15 Aralık 1913) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 1854)**

MEHMET CELÂLEDDİN EFENDİ (Ergirili)

Eski naiblerden Muhammed Efendi'nin oğlu olup 1288 (1872)'de Ergiri kasabasında doğmuştur. Önce **İskendol Medreresi**'nde müftü Abdülhamit Efendi'den bir müddet okuduktan sonra İstanbul'a tahsile gitmiştir. İki yıl kadar Şehzade Camiinde dersiâm Çarşambalı Hacı Ahmet Efendi'den okuyup tekrar memleketindeki medresede tahsile başlamıştır. Müderris Debreli Süleyman Sırrı Efendi'den icazet almıştır: Mayıs 1319 (1903).

İcazetinden sonra iki yıl kadar kendi işleri ile uğraşmış ve 34 yaşında Peremedi müderris ve müftülüğüne tayin olunmuştur: 1906.

Şubat 1327 (1912)'de Ergiri livası müftüsü olmuştur. **(Dosya nu: 5040)**

MEHMET CELÂLEDDİN EFENDİ (Ergirili)

Ticaretle uğraşan İshak Ağa'nın oğlu olup 1285 (1869) tarihinde Yanya'ya bağlı Ergiri kasabasında doğmuştur. İskendol Medresesinde sarf ve nahvi okuduktan sonra İstanbul'a gelip Fatih Camii dersiâmlarından Dramalı el-Hac İsmail Hakkı Efendi'den icazet aldığı gibi girmiş olduğu Mekteb-i Nüvvab'tan da Recep 1318'de üçüncü sınıf şehadetnâmesi almıştır.

Mekteb'ten mezun olduktan sonra Mart 1317 (1901)'de Halep'e bağlı bulunan Zeytun kazası niyabetine tayin olunmuştur. Ağustos 1319'da ayrılıp Haziran 1320 (1904)'den Teşrinievvel 1322 (1906)'ye kadar Aydonat kazaları niyabetinde bulunmuştur.

Mayıs 1324 (1908)'de Yemen'de bulunan Taiz Livası naibi olmuştur. Mart 1329 (1913) tarihinde halefinin gelmesi ile Taiz'den ayrılmış ve üç bin kuruş maaşla bu tarihten itibaren Cidde Livası niyabetinde istihdamı caiz görülmüştür.

Rebiulevvel 1328'de Yemen'deki hizmetlerinden dolayı 3. rütbeden Mecidî nişanı ile taltîf ve Zilhicce 1330'da da Hamise-i Süleymaniye Bursa Müderrisliği ruûsu tevcih buyurulmuştur.

Kânunievvel 1335 (Aralık 1919) tarihinde Çankırı Livası Niyabetine tayin olunmuştur. **(Sicil defteri, c. 1, sh: 395)**

MEHMET CELÂLEDDİN EFENDİ (İstanbullu)

Mahreç mevalisinden Hasan Hüsnü Efendi'nin oğlu olup 1296 (1880) tarihinde İstanbul'da doğmuştur. Vefa'da Hekîm Şirvanî İbtidaî Mektebi'nde Kur'an-ı Kerîm'i hıfz edip hususî dersleri babasından ve Fatih Camii dersiâmlarından Hacı Abdullah Efendi'den ikmal ile Zilkade 1322'de icazet almıştır.

Kânunievvel 1309 (1893)'da Ahî Çelebi Şer'iyye Mahkemesine aidatla kâtip tayin olunmuş ve Temmuz 1321 (1905)'de Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye kalemine nakledilmiştir. Kânunisanî 1332 (Ocak 1917)'de birinci sınıf kâtibliğe terfi' etmiştir.

H. 1304'de tevcih olunan İbtidaî Hariç Bursa Müderrisliği ruûsu Zilhicce 1311'de İbtidaî Dahil'e, Zilkade 1316'da Hareket-i Dahil'e ve Recep 1320'de de Sahn'a terfi' olunmuştur.

«Tevhîd-i Kazâ Kanunu» mucibince 2 Nisan 1333 (1917)'de Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye'nin kaldırılması ile aynı tarihte teşkil olunan Mahkeme-i Temyîz-i Şer'iyye Dairesi Muamelât-ı Tahririyye Masası mübeyyizliğine bin kuruş maaşla tayin olunmuştur.

12 Temmuz 1336 (1920) tarihinde Şer'i Mahkemelerin Meşihat'a iadesi için neşr olunan kanuna tevfikan Tetkikat-ı Şer'iyye'ye tah-

vil olunan meclisin kalemi birinci sınıf kâtibliğinde ibkâ edilmiştir. Eylül 1336'dan Ağustos 1337 (1920/1921) sonuna kadar İstanbul Şer'iyye Mahkemesinde istihdâm olunmuş ve Kânunisanî 1338 (1922)'de Üsküdar Şer'iyye Mahkemesi birinci sınıf kâtibliği ile mukayyıtlığa naklen tayin olunmuştur. **(Sicil defteri, c. 1, sh: 294)**

MEHMET CEMAL EFENDİ (İstanbullu)

Hoca İshak Efendi'nin oğlu olup 1276 (1859) senesinde İstanbul'da doğmuştur. Beylerbeyi ve Şehzade rüştiyelerini bitirdikten sonra babasından okuyup tahsilini bitirmiştir. Teşrinievvel 1286 (1870) tarihinde İstanbul ruûsuna nail olmuştur. Bir yıl sonra İstanbul İsti'naf Mahkemesi zabıt kâtibi olmuştur. Eylül 1300 (1884)'de Kudûs Defter-i Hakanî memuru olmuştur. Nisan 1307 (1891)'de Beyrut Vilâyetine aynı memuriyetle nakledilmiştir. Ağustos 1308 (1892)'de Meclis-i Maarif Azası olmuştur. Mayıs 1314 (1898)'de Yemen Hey'et-i İslâhiye memuriyetine tayin olunmuştur. Ağustos 1319 (1903)'da Dârü'l-Hayr Mektebi müdürü olmuş ve Şubat 1320 (1905)'de Mekke Kadılığına tayin olunmuştur. Kânunievvel 1321 (Aralık 1905)'de ikinci defa olarak Meclis-i Maarif Azası olmuştur. Ağustos 1324 (1908)'e kadar azalıkta kalmış ve bu tarihte Meclis-i İdare-i Emval-i Eytam müdürü olmuştur. Eylül 1325 (1909)'de İstanbul kadısı olmuştur. İki yıl sonra kadılıktan ayrılıp Eylül 1327 (1911)'de Meclis-i Tekîkat-ı Şer'iyye azası olmuştur. Kânunisanî 1331 (Ocak 19915)'de azalıktan ayrılıp Edirne Vilâyeti Merkez Kadısı olmuştur.

Rebiulevvel 1288'de uhdesine İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği tevcih olunmuş ve Cemazielevvel 1310'da Bilâd-ı Mahreç'ten Selânik, Şaban 1312'de Bilâd-ı Hamse, Recep 1315'de Haremeyn-i Muhteremeyn, Ramazan 1321'de İstanbul pâyesi tevcih olunmuştur.

1320 (1904)'de ikinci rütbeden Mecidî nişanı kendisine ihsan olunmuştur.

Edirne kadısı iken, vali Zekerriyya'nın çektiği telgraftan 31 Mayıs 1332 (1916) tarihinde vefat ettiği anlaşılmıştır. **(Sicil defteri, c. 3, sh: 147, dosya nu: 144)**

MEHMET CEMAL EFENDİ (İzmitli)

Batum muhacirlerinden, ziraatle uğraşan Yazıcıoğlu Hasan Bayraktar Ağa'nın oğlu olup 1299 (1883) tarihinde İzmit'te doğmuştur. Köyü olan Hamidiye'de ilk mektebi bitirip Sapanca rüştiyesine girmiştir. Rüştiyeyi bitirdikten sonra İstanbul'a gidip Süleymaniye civarında bulunan medreselerde ikametle ilim tahsil ederken Mercan

İ'dadisi (Lisesi)'ne de devam etmiştir. 1323 (1907)'de liseyi bitirip şehadetnâme almıştır. Akabinde Dârü'l-Muallimîn edebiyat şubesine dahil olarak orada tahsil gördükten sonra Dârü'l-Muallimin'in «kısm-ı alî» şubesi Dârü'l-Fünûn ile birleştirilerek iki sene de orada tahsil gördükten sonra Temmuz 1327 (1911)'de mezun olmuştur.

Meşrutiyeti müteakıp medreselerde ilâve derslerin okutulması kabul olunduğundan bir sene kadar fahrî olarak tarih, coğrafya, hesap, yazı dersi muallimliklerinde bulunmuş ve Haziran 1327 (1911)'de ise her dersin saati 25 kuruş olmak üzere 400 kuruşla vazifelendirilmiştir. Dârü'l-Hilâfeti'l-Aliyye Teşkilâtı'nda kadro harici kalmışsa da 1 Ağustos 1331 (1915)'de 1150 kuruş maaşla Karahisar-ı sahip (Afyon) Medresesi müdür ve birinci muallimliğine tayin olunmuştur.

Uhdesine Rebiulevvel 1336'da İzmir Pâye-i Mücerredi tevcih olunmuştur.

Mart 1334 (1918)'de Uşak ve Manisa medreselerini tahsil esnasında müftü ile birlikte görmek üzere bir ay izine ayrılmıştır. (Dosya nu: 5293)

MEHMET CEMALEDDİN EFENDİ (Arhavili)

Kadızâde Ali Haydar Ağa'nın oğlu olup 1288 (1872)'de Rize'nin Arhavi kasabasında doğmuştur. İlk bilgileri Arhavi'de okuduktan sonra İstanbul'a gelmiş ve Eğinli Rahmi Efendi'nin ders halkasına dat'a girmiş ve pek iyi derecede Şaban 1328'de mezun olmuştur.

Mayıs 1328 (1912) tarihinde Sinop Livası niyabetine tayin olunmuştur. Mehakim muameltında tecrübesizliği nazara alınarak Kânunievvel 1329 (Aralık 1913) tarihinde azl edilmiştir. (Sicil defteri, c. 3, sh: 172)

MEHMET CEMALEDDİN EFENDİ (Cideli)

Cide müftüsü iken ölen ve İstanbul müderrisliğini haiz bulunan Mehmet Ragıp Efendi'nin oğlu olup 1286 (1870) tarihinde Kastamonu'ya bağlı Cide kasabasının Celâllı köyünde doğmuştur. 1305 (1889) de İstanbul'a gelerek Sultanahmet Medresesinde ikametle Ayasofya dersiâmlarından Mustafa Efendi'nin ders halkasına Ayasofya Camii'nde dahil olarak icazet almıştır. Bu sıralarda Nuruosmaniye Camii'nde «feraiz» okutan İstanbullu Sarı Ahmet Remzi Efendi'den de «feraiz» icazetnâmesi almıştır.

Ruûs imtihanını kazanarak Cide'ye müderris tayin olunmuş ve orada bulunan Burhaneddin Medresesinde Ağustos 1318 (1902) senesinde derse çıkmıştır.

H. 1320'de uhdesine İbtidaî Hariç Edirne müderrisliği ruûsu tevcih olunmuştur.

Cide'de bulunan **Burhaneddin Medresesi** müderrisi iken 19 Mart 1330 (1914) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 2574)

MEFMET CEMALEDDİN EFENDİ (İstanbullu)

Hacı Hafız Osman Efendi'nin oğlu olup 1287 (1871)'de İstanbul'da doğmuştur. Eyüp'te Odakçılar İbtidaî Mektebinde hıfzı ve Padişahın birinci imamı Hacı Besim Efendi'den akaidi bitirmiştir.

H. 1307'de Kasımpaşa'da Kulaksız Ahmet Kaptan Camii imam ve hatibi olmuştur. Zelzele ve askeriye tesislerine ait ianeleri toplamada gösterdiği gayretten C. aher 1315'de 5. rütbeden Mecidi nişanı ihsan edildi. Teşrinisani 1335 (1919)'de Kasımpaşa Şer'iyye Mahkemesi 3. sınıf kâtibi oldu. Bir müddet Eyüp Mahkemesinde bulunmuşsa da Temmuz 1336 (1920)'da Kasımpaşa Şer'iyye Mahkemesi kâtibliğine geçmiştir. (Sicil def., c. 6, sh: 284)

MEHMET CEMALEDDİN EFENDİ (İstanbullu)

Sultan İkinci Mahmud'un zamanında kazaskerlik yapmış Yusufzâde Şeyh Yusuf Efendi'nin oğlu ve «**Muhakkık-i Rûm**» Gelebevî İsmail Efendi'nin kerîmezâdesi olup Tetkîkat-ı Şer'iyye ve İntihab-ı Hükkâmı'ş-Şer' Meclisleri reisi iken h. 1299'da vefat eden «**sudûr-i ızâm**»dan Ahmet Halid Efendi'nin (İlmiye Salnamesi, sh: 615'de Mehmet Halit Efendi şeklindedir) oğludur. Annelerinin babaları da Kevakibî sülâlesinden ve Abdülmecit Han zamanının «**sudûr-i feham**»ından Mehmet Sait İbni Abdülbakî Efendi'dir. H. 1264'ün 9 Cemazielevvel'inde (27 Mart 1264/8 Nisan 1848) İstanbul'da doğmuştur. İbtidaî mekteblerinde Kur'an hıfzı, tecvît ve ilm-i hâl okumuş ve hususî muallimlerden ve bazı üstadlardan okuduğu gibi babasından da bilinen tertîp üzere arabî ilimleri ve mütedâvil fenleri tahsil etmiştir.

1275 h. de ruûs maaşına nail olmuştur. Eylül 1287 (1871) tarihinde 24 yaşında iken Bâb-ı Valâ-i Fetvâ Mektubî Odası'na maaşsız dahil olmuş ve aynı yılın Teşrinisani (Kasım) sinde Meşihat-ı İslâmiye Mektubçuluğu Muavinliğine tayin olmuştur. Kanunisani 1288 (1872)'de Anadolu Kazaskeri Arapzâde Ataullah Efendi'nin Mektubçuluğuna, aynı yıl içinde Adliye Nezareti İstanbul Birinci Ceza Dairesi Muharrerat Şubesi muavinliğine ve Kânunisanî 1291 (1875)'de mezkûr dairenin kalemi müdürlüğüne tayin olunmuştur. Mart 1293 (1877)'de aynı şubenin mümeyyizi olmuş ve Mayıs 1293 (1877)'de de

Temyîz-i Hukuk Kalemi mümeyyizliğine tayin olunmuştur. 6 Nisan 1294 (19 Nisan 1878)'de Meşihat-ı Ulyâ Mektubçusu olmuştur.

22 Ağustos 1307 (4 Eylül 1891)'de elli bin kuruş maaşla Mesned-i Celîl-i Meşuhat (Şeyhülislâmlık) makamına tayin olmuştur.

Mayıs 1302 (1886)'de 2800 kuruşluk Mihaliç Arpalığı ve Eylül 1304 (1888)'de Tikveş Kazası Arpalığı 3600 kuruşla kendisine verilmiştir.

Zilhicce 1283'de uhdesine İbtidaî Hariç İstanbul Müderrisliği tevcih olunmuş ve Cemazielaher 1288'de Hareket-i Hariç'e, Zilkade 1288'de İbtidaî Dahil'e, Şaban 1289'da Hareket-i Dahil'e, Şevval 1292'de Musıla-i Sahn'a, Cemazielaher 1293'de Sahn-ı Semân'a, Zilkade 1293'de Hareket-i Altmışlı'ya, Zilkade 1294'de Musıla-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuştur. Cemazielaher 1295'de Mahreç, Rebiulaher 1296'da Bilâd-ı Hamse, Zilhicce 1296'da Haremeyn-i Muhteremeyn, Ramazan 1302'de İstanbul, Cemazielevvel 1306'da Anadolukazaskerliği, Ramazan 1308'de Rumelikazaskerliği payelerini ihraz etmiştir. Muharrem 1297'de üçüncü, Şevval 1302'de ikinci ve Recep 1306'da birinci rütbeden Mecidi, Rebiulaher 1300'de üçüncü, Şaban 1307'de ikinci ve Safer 1309'da birinci rütbeden Osmanlı nişanları kendisine ihsan olunmuştur. Rebiulevvel 1309'da Osmanlı ve Zilhicce 1309'da da Mecidî nişanlarının «Murassa» ve aynı yılın Zilhicce'sinde «Altın Liyakat Madalyası»nı ihraz etmiştir.

Yaptığı hizmetlerden ve sadakatinden dolayı «Murassa İftihar Nişanı» kendisine ihsan olunmuştur.

1 Ağustos 1324 (1908)'de on yedi yıllık Şeyhülislâmlık hizmetinden istifa etmiştir. Mayıs 1326 (1910)'da tekaüde sevk edilmişse de 5 Şaban 1330 (7 Temmuz 1328/1912)'da ikinci defa olarak Şeyhülislâmlık Makamına getirilmiştir. Vekiller Hey'eti (Kabine)'nin değişmesi üzerine 15 Safer 1331 (10 Kânunisanî 1328/23 Ocak 1913)'de Şeyhülislâmlık'tan ayrılmıştır.

Birinci Şeyhülislâmlığı, on yedi sene, on ay, yirmi üç gün ve ikinci Şeyhülislâmlığı da altı ay on gün sürmüştür.

İftihar, İmtiyaz, Osmanlı ve Mecidî Murassa' ve Altın Liyakat madalyalarını hamil olan Mehmet Cemaleddin Efendi'nin «Hatırat-ı Siyasiye» adında bir eseri de vardır. Nisan 1335/1919'da Mısır'da vefat etmiş, nâşı İstanbul'a getirilmiş ve Cağaloğlu'nda Seyit Molla Bey'in konağından 25 Nisan 1335 (1919) tarihinde alınarak büyük bir törenle defn edilmiştir. (Sicil defteri, c. 1, sh: 1, İlmiyye Salnâmesi, sh: 615-616, Dosya nu: 245)

MEHMET CEMALEDDİN EFENDİ (İstanbullu)

Bâb-ı Fetvâ Evrak Kalemi mümeyyizlerinden, Meclis-i İntihab-ı Kur'a ve Mesalih-i Talebe Başkâtibi Filibelizâde, Mahreç mevalisinden Mehmet Emîn Efendi'nin oğlu olup 1287 (1871) senesinde İstanbul'da Şehzâde civarında Bozdoğan Kemeri yakınında Kalanderhane Mahallesinde doğmuştur. Şehzâde Rüştiyesini Zilkade 1303 (1875)'de bitirip şehadetnâme almıştır.

Mayıs 1306 (1890)'da Devriye ruûsu maaşına nail olmuştur. Temmuz 1308'de Fetvahâne Evrak Kalemine kâtib olmuştur. Kânunievvel 1310'da İlmiye Tekaût Sandığı Mukayyidi olmuşsa da Nisan 1311'de tekrar Evrak Kalemindeki kâtibliğe dönmüştür. Ağustos 1316'da Meclis-i Talebe Başkâtib muavinliğine tayin olunmuş ve Kânunievvel 1323'de Sicil Kalemi Kâtibliğine gelmiştir. Mayıs 1324'de Adana mevleviyeti kendisine verilmiştir. Bir yıl kadar süren mevleviyeti sonunda Eylûl 1325'de mülgâ Meclis-i İntihab ve Sicil Kalemi ikinci sınıf kâtibliğine tayin olunmuştur. Şubat 1327 (1911)'de Davutpaşa Mahkemesi Başkâtibi olmuştur. Mart 1329'da Rumelisadareti ikinci sınıf kâtibliğine geçmişse de Mayıs 1331 (1915)'de Memurîn Kalemi Müdürlüğünün yazısı ile «nezahet-i ahlâkiyeden mahrum bulunmasına binaen» kaydının silinmemesi istenmiş ve bu tarihten itibaren ma'zul sayılmıştır. Dört yıl kadar hizmetten uzak kalmış ve Nisan 1335 (1919) tarihinde Sahn Medresesi kâtibliğine tayin olunmuştur. Yedi ay sonra bu kâtiblikten ayrılmış ve Haziran 1336 (1920)'da Nuruosmaniye İmareti memurluğuna tayin olunmuştur.

İkamet etmekte olduğu Yenibahçe yakınındaki Ördek Kasap Mahalesinin Hastane Caddesindeki 30 numaralı evde 6 Haziran 1337 (1921) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 213. Sicil defteri, c. 2, sh: 133)**

MEHMET CEMALEDDİN EFENDİ (?)

Ebu'l-Hayr Efendi'nin oğlu olup 1264 (1848)'de doğmuştur. Temmuz 1270 (1864)'de tarîk maaşına nâil olmuştur. Nisan 1290 (1874)'da Fetvahâne'ye girmiş ve bir ay sonra İ'lamat-ı Şer'iyye Mübeyyizliğine tayin olunmuştur. Eylûl 1292 (1876)'de Fetvahâne'de müsevvit olmuştur. Ağustos 1296'dan Nisan 1298 (1882)'e kadar Silivri Niyabetinde bulunmuştur. Niyabetinin hıtama ermesi ile dört yıl kadar müsevvitlik yapmış ve iki yıllık bir aradan sonra Kânunisanî 1303'de Selânik ve Temmuz 1312'de (1896'da) Bursa Mevleviyetini ihraz etmiştir.

Eylül 1318 (1902)'de Erzincan Livası naibi olmuş ve 25 Kânunisanî 1320 (7 Şubat 1905)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 312)

MEHMET CEMALEDDİN EFENDİ (Şamlı)

Ulemâdan Hatîbzâde Ebu'l-Hayr Şeyh Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1285 (1869) senesinde Şam'da doğmuştur. Babasından ve bazı üstadlardan ders görmüştür. Arapça ve Fransızca bilirdi.

Şubat 1315'de Basru'l-Harîr Naibi olmuştur. Daha sonra Kerk, Basra vilâyeti (Temmuz 1322/Kanunisanî 1324) niyabetlerinde bulunmuştur.

Safer 1316'da 4. rütbeden Osmanlı nişanı ihsan olunmuş ve Şevval 1317'de İzmir, Şevval 1320'de Edirne ve Recep 1323'de Bilâd-ı Hamse pâyeleri kendisine tevcîh olunmuştur.

Basra vilâyeti merkez kadılığından şikâyet üzere azledildiğinden bir müddet açıkta kalmış ve nihayet Haziran 1327 (1911)'de Tokat Sancağı niyabetine tayin olunmuştur. Mart 1328 (1912)'de ise Süleymaniye Sancağı niyabetine nakledilmiştir. Teşrinievvel 1329 (1913)'da vazifesini terk ederek istifa etmiştir. (Sicil defteri, c. 1, sh: 396))

MEHMET CEMÎL EFENDİ (Bağdatlı)

Eski naiblerden Müftüzâde Tabakçılı Muhammed Nazif Efendi'nin oğlu olup 1277 (1861) tarihinde Bağdat'ta doğmuştur. İlk tahsilini Bağdat'ta ulemâdan Hoca Ali Efendi mektebinde, dini ve arabî ilimleri de Hatuniyye, Seyyaîn ve Necîbiyye Medreselerinde tahsil etmiştir. Sonradan İstanbul'a gelerek Sultan Bayezît Camiinde dersiâmdan Mehmet Feyzî Efendi'nin tedrîs halkasına dahil olmuştur. Nihayet Feyzî Efendi'den icazet almıştır.

Niyabete kabulü ile Haziran 1300 (1884)'de Cizre naibi olmuştur. Bir yıl sonra istifa etmiş ve Teşrinisanî 1305 (1889)'de Ammare Kazası niyabetine tayin edilmiştir. Ağustos 1306'da ise kalan müddetini tamamlamak üzere Hanikîn'e nakledilmiştir. Nisan 1308'de ayrılıp Ağustos 1311 (1895)'de Cezîre niyabetine tayin edilmiştir. Kânunievvel 1312 (Aralık 1896)'de Kutü'l-Amare'ye nakledilmiştir. Kötü idaresinden bahisle azli talep olunmuş ve Teşrinisanî 1313 (Kasım 1897)'de azledilmiştir. Teşrinisanî 1315'den Nisan 1318'e kadar Delîm, Mayıs 1320'den Teşrinievvel 1322'ye kadar ikinci defa olarak Hanikîn, Haziran 1326'dan itibaren altı ay kadar Hille, Ekim 1910'dan itibaren de Tarsus Kazası niyabetinde hizmete başlamıştır. Kânunisanî 1327 (Ocak 1912)'de Bedre Kazası niyabetine tayin olunmuştur.

Recep 1306'dan Şaban 1325'e kadar Divaniye Sancağı Nakibu'l-Eşraf Kaymakamlığında bulunmuştur.

Mart 1330 (1914) tarihinde Bedre Kazası niyabetinden ayrılmıştır. (Sicil defteri, c. 1, sh: 380)

MEHMET CEMİL EFENDİ (İstanbullu)

Salih Efendioğlu Süleyman Celâleddin Efendi'nin oğludur. «Uryanî-zâde hafîdi» şöhreti ile bilinirdi. H. 1281 (29 Ekim 1864) tarihinde İstanbul'da Eyüp'te Cezerî Kasımpaşa Mahallesinde doğmuştur. Eyüp'te bulunan Leallizâde ilk mektebinde hıfzı bitirdikten sonra bir müddet cami köşelerinde ve bir müddet de hususî muallimlerden ders görmüştür. Sarf, nahiv, maanî, beyan, mantık, kelâm, fıkıh, edebiyat, farsça, hesap, riyaziye, tabiiyye ve fransızca tahsil etmiştir.

On beş yaşında iken h. 1297 (1879)'de Meşihat Mektubî Kalemine devama başlamış ve bir müddet sonra da Fetvahâne Fetva Odasına geçmiştir. Mart 1297 (1881)'de Fetvahâne Müsevvitliğine geçmiştir. Teşrinisanî 1297 (Ekim 1881)'de İ'lâmat-ı Şer'iyye Odasına mukayyit muavini tayin olunmuştur. Mayıs 1299 (1883)'da aynı odanın Umûr-u Tahririye memurluğuna geçmişse de Mayıs 1302 (1886)'de Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye Başkâtib muavinliğine nakl olunmuştur. Temmuz 1303 (1887)'de bir yıl zabt etmek üzere Bilâd-ı Mahreç'ten Halep Mevleviyeti kendisine tevcih olunmuştur. Kânunievvel 1304 (1888)'de azalık inzimamı ile başkâtiblikte kalmıştır. Yine aynı yılın aynı ayında Tetkik-i Müellefat Encümeni azalığına tayin olunmuştur. Bu azalık ilâve memuriyet olarak kendisine verilmiştir. Haziran 1305 (1889)'de bu encümenin azalığından ayrılmıştır.

Uhdesine Zilkade 1295'de İbtidaî Hariç İstanbul Müderrisliği ruûsu tevcih olunmuş ve Rebiulaher 1296'da Hareket-i Hariç'e, Recep 1296'da Hareket-i Dahil'e, Ramazan 1297'de İbtidaî Altmışlı'ya, Zilkade 1298'de Musıla-i Süleymaniye müderrisliğine terfi' ve Zilhicce 1300'de de Hamise'ye terakki etmiştir. Zilkade 1303'de Bilâd-ı Mahreç'ten Halep, Rebiulevvel 1308'de Bilâd-ı Hamse, Rebiulevvel 1310'da Haremeyn-i Muhteremeyn, Zilhicce 1311'de İstanbul Kadılığı pâyelerine nail olmuştur. Zilhicce 1311'de ikinci rütbeden Mecidî nişanı kendisine ihsan olunmuştur. Zilhicce 1318'de ise birinci rütbeden Osmanlı Nişanı kendisine ihsan olunmuştur. Mecidî Nişanı da Safer 1316'da birinci rütbeye yükseltilmiştir.

23 Muharrem 1316'da Anadolu Kazaskerliği pâyesi kendisine tev-

cih olunmuştur. Cemazielaher 1327'de bu pâye Divan-i Harb-i Örfice alınmış ve Temmuz 1334/1918'de fermanla iade olunmuştur (1).

Temmuz 1324 (1908)'de memuriyetten çıkarılmış ve Temmuz 1328 (1912)'de genel affa uğradığından vazifeye hak kazanmıştı. Yalnız Teşrinievvel 1329 (Ekim 1913)'da eski vazifesi olan azalık ve başkâtibliğe tayin edilmeyip tekaüde sevk olunmuştur. **(Dosya nu: 1191, Sicil def. c. 1, sh: 177)**

MEHMET CEMİL EFENDİ (İştipli)

Mustafa Efendi'nin oğlu olup 1279 (1863) tarihinde İştip kazasının Cum'a mahallesinde doğmuştur. Haziran 1295 (187)'de İştip Rüştiyesini bitirip bir müddet İştip Medresesinde ders okumuştur. Sonradan İstanbul'a gelip on dört sene devamlı olarak Fatih Camii'nde ilim tahsil ederek Fatih dersiâmlarından Ödemişli Mustafa Fehmi Efendi'den Teşrinisani 1311 (1895)'de icazet almıştır.

Halkın tensibi ile Şubat 1322 (1907)'de Koçani'de bulunan Hasan Bey Medresesi müderrisliğine tayin olunmuştur. Maaşını buranın vakfından alan Cemil Efendi, umumi halkın arzusu ile maaşsız Eylül 1324 (1908)'de Koçani Müftüsü olmuştur. Kânunisani 1325 (1911)'de hazineden 400 kuruş maaşa nail olmuştur. **(Dosya nu: 4728)**

MEHMET CEMİL EFENDİ (Somalı)

Kafkas Çerkez muhacirlerinden Abdullah Efendi'nin oğlu olup 1285 (1869) tarihinde Soma'da Akçahavlu köyünde doğmuştur. Önce Soma'da bulunan Orta Medreseye dahil olup müderris Hacı Abdullah Efendi'den dört sene tahsil etmiştir. Sonradan 1305 (1889)'de Aydın'a gidip Kubbeli Mescit Medresesinde sabık müftü Sarı İbrahim Efendi'den iki sene tahsil görüp, buranın havası ile imtizaç edemediğinden 1307 (1891)'de Balıkesir'e gelip Alaybey Medresesinde sabık müftü Nuri Efendi'den okunması şart olan nüshaları tamamlayarak Recep 1312 (1894)'de icazet almıştır.

Alaybey Medresesinde icazetini müteakıp üç sene tedrisle meşgul olmuş ve sonradan Hacı Ali Medresesinde yeniden inşâ olunan kütüphanede «hafızkütüb» olarak çalıştığı gibi, dershanesinde de tedris ve Kur'an hıfzı ile meşgul bulunmaya başlamıştır.

Eylül 1326 (1910) tarihinde «Müstehikkîn» tertibinden maaşa nail olmuş ve Şubat 1331 (1916) tarihinde Balıkesir'de kurulan Dârü'l-

(1) 18 ve 19 numaralı vesikalara bakınız.

Hilâfeti'l-Aliyye Medresesinde arapça, sarf ve lügât müderrisliğine tayin olunmuştur.

Uhdesine Safer 1321'de tevcîh olunan İbtidaî Hariç Yakup Bey Medresesi Bursa Müderrisliği ruûsu Ramazan 1327'de Musıla-i Sahn Salise-i Sinan Bey Medresesi Bursa müderrisliğine terfi' olunmuştur.

Bir müddet sonra da Balıkesir Merkez Müderrisi Birguvîli Mehmet Asım Efendi'nin Bursa Dârü'l-Muallimat Müdürlüğüne tayini ile boşalan Balıkesir Merkez Müderrisliğine Mehmet Cemîl Efendi tayin olunmuştur: Şubat 1331 (1916). Mayıs 1335 (1919) tarihlerinde aynı müderrislikte bulunuyordu. Bu arada Balıkesir vekilliği de yapmıştır. (Dosya nu: 4077)

MEHMET CEMÎL EFENDİ (Trablusşamlı)

Hacı Mustafa Efendi'nin oğlu olup 1298 (1882)'de Trablusşam'da doğmuştur. Trablusşam medresesinde sekiz sene ilim tahsil ettikten sonra Cami'ul-Ezher'e gitmiştir. Burada beş sene tahsilden sonra icazetnâme almıştır. Akabinde İstanbul'a gelerek Bayezit Camiî dersiâmlarından Süleyman Efendi'nin derslerine devam ederek, bu hocadan da Cemazielaher 1322 tarihinde icazetnâme almıştır.

Niyabete kabulü ile Nisan 1323'de Bingazi'de Merç kazası niyabetine tayin olunmuştur. Kânunievvel 1325'de ayrılıp Nisan 1326'dan Eylül 1328'e kadar Halep'te Merkez Kazası niyabetinde, Kanunisanî 1328'den Temmuz 1329'a kadar Dörtyol, bu tarihten Eylül 1329'a kadar Kav, bu tarihten Mayıs 1330 (1914) tarihine kadar da Şadru'l-Müntefek Kazası niyabetinde bulunmuştur. (Sicil defteri, c. 5, sh: 127/1)

MEHMET CEMÎL SAFÎ EFENDİ (İstanbullu)

Yorgancı esnafından Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1290 (1874) tarihinde İstanbul'da doğmuştur. Fatih Merkez Rüştiyesini Ağustos 1310'da (1894'de) bitirmiş ve iyi derecede şehadetnâme almıştır.

Mezuniyetini müteakip Rumeli Kazaskerliği Kalem Odası'na tayin olunmuştur. Eylül 1325 (1909)'de aynı kalemin birinci sınıf kâtibliğine terfi' etmiştir.

Şevval 1316'da uhdesine tevcih olunan İbtidaî Hariç Edirne müderrisliği Rebiulevvel 1322'de İbtidaî Dahil'e terfi' olunmuştur.

Teşrinisanî 1336 (Kasım 1920)'da birinci sınıf kâtiblikte iken Kazaskerlik Mahkemesi'nde inhilâl eden İkinci Mümeyyizliğe terfian

nakl ve tayin olunmuştur. Şer'i Mahkemelerin kaldırılması ile Adliye'ye geçmiştir. (Sicil def. c. 4, sh: 62, Dosya nu: 209)

MEHMET DÂNİŞ EFENDİ (Kuşadalı)

Yazıcızâde Osman Rıf'at Efendi'nin oğlu olup 1285 (1869) tarihinde Kuşadası'nda doğmuştur. Memleketindeki medresede bir müddet okuduktan sonra İstanbul'a gelmiştir. Fatih dersiâmlarından Hacı Ali Efendi'nin ders halkasında okunması şart olan ilimleri bitirerek h. 1318'de icazetnâme ve imtihanla girmiş olduğu Mekteb-i Nüvvab'tan da Şaban 1332 tarihinde dördüncü sınıf tezkeresi almıştır. Ayrıca ders verme usulü hakkında Ders Vekâleti'nce açılan imtihanda Safer 1320'de intihabnâme almıştır.

Kânunievvel 1320 (1904) tarihinde Loros Kazası niyabetine tayin olunmuştur. Kânunievvel 1322 (1906)'de ayrılıp Mayıs 1323'den Nisan 1325'e kadar (1907/1909) Keşan, Teşrinisanî 1325'den Teşrinievvel 1327'ye kadar Avrethisar, Teşrinisanî 1327'den Temmuz 1329'a kadar Metroviçe ve aynı tarihte Menemen Kadılığına tayin olunmuştur. Uzun müddet Menemen'de kaldıktan sonra hakkında vaki' şikâyetle Mayıs 1337 (1921)'de azl ile Temmuz 1338 (1922)'de Urla Kazası Kadılığına tayin olunmuştur. (Sicil defteri, c. 2, sh: 278)

MEHMET DEHHAR EFENDİ (Ohrili)

Sipahi emeklilerinden, Ohri Sancağı Zirrat Müdürü ve Meclis-i İdare azasından ve Defter-i Hakanî memuru Cafer Başo Ağa'nın oğludur. 1247 (1831) tarihinde Ohri'de doğmuştur. Arapça, fıkıh ve feraiz derslerini annesinin babası ulemâdan Ohri müftüsü Süleyman Efendi'den okumaya başlamış ve 1271 (1855) tarihinde dedesinin vefatı ile Ohri Medresesi müderrisi Şahin Efendi'den ikmal ederek icazet almıştır.

Şevval 1288 (Aralık 1871) tarihinde halkın arzusu ve Meşihat'ın menşûru ile Ohri Müftülüğüne tayin olunmuştur.

Şevval 1306'da uhdesine İbtidaî Hariç Bursa Müderrisliği ruûsu tevcîh olunmuştur.

1312 (1896) tarihlerinde Ohri müftüsü bulunuyordu. (Dosya nu: 1004, sicil def. c. 2, sh: 497)

MEHMET DERVİŞ EFENDİ (Kerküklü)

Lütfullah Efendi'nin oğlu olup 1250 (1835) tarihinde Kerkük'te doğmuştur. Kerkük medreselerinde okuyup icazet almıştır. Nisan 1278 (1862) tarihinde Şehr-i Zor Kazası müftüsü olmuştur. Mayıs

1288 (1872)'de azl edilmiştir. Nisan 1291 (1875)'de Kastamonu Meclis-i Temyiz Riyasetine tayin olunmuştur. Nisan 1292 (1876)'de Antep Mevleviyetini zabt etmişse de iki ay sonra Temyiz reisliğinden ve Teşrinievvel 1292 (Ekim 1876)'de mevleviyeti kaldırılmıştır. Mart 1298 (1882)'de Urfa Niyabetine tayin edilmiştir. Haziran 1300 (1884)'de azl edilmiştir. Teşrinisanî 1310 (1894)'da Malatya Niyabetine tayin edilmiş ve Mart 1313 (1897))'de ayrılmıştır. Temmuz 1313'de Kilis niyabetine tayin olunmuşsa da yine Teşrinievvel 1316 (1900)'da idareten azl edilmiştir. Nisan 1317'de (1901'de) tayin olunduğu Antakya niyabetinden bir yıl sonra Hama Niyabetine nakledilmiştir. Teşrinievvel 1322'de (1906'da) Lâzkiye niyabetine tayini ile Hama'dan ayrılmıştır. Temmuz 1323 (1907)'de Zor Livası niyabetine nakledilmiştir. Eylül 1324 (1908)'de Zor Niyabetinden ayrılmıştır. (Sicil defteri, c. 1, sh: 352) 1291/1292 (1875/1876) tarihlerinde bir yıl kadar Kastamonu Merkez Kadılığında da bulunmuştur.

Teşrinisanî 1325 (Kasım 1909)'de emekli olmuştur. Umumî af dolayısıyle Eylül 1324 (1908)'de memleketine dönmüştür. (Dosya nu: 3587)

MEHMET DÜRRÎ EFENDİ (İstanbullu)

«Dürrîzâde» şöhreti ile meşhur olup 1222 (1816) tarihlerinde doğması muhtemeldir. Medrese tahsilinden sonra ilk olarak Mart 1241 (1835) tarihinde müderris olmuştur. Şubat 1265 (1849) tarihinde Havass-ı Refia mevleviyetini bir yıl deruhte etmiştir. Şubat 1267 (1851)'de arpalık maaşına nail olmuştur. Devrek, Çarpan ve Bursa mevleviyetlerini de ihraz ettiği gibi Temmuz 1282 (1866)'de Bursa Arpalığı maaşı kendisine verilmiştir.

Kânunisanî 1284 (1868)'de İstanbul kadısı olmuştur. Teşrinievvel 1293 (1877)'de Anadolu Kazaskeri olmuş ve Şubat 1300 (1885)'de Rumeli Kazaskerliğine terfi' etmiştir. Kânunisanî 1301 (Ocak 1886)'de ayrılıp Temmuz 1308 (1892)'de ikinci defa olarak Rumeli Kazaskerliğine tayin olunmuştur.

Rumelikazaskeri iken 20 Mart 1317 (1901) tarihinde (12 Zilhicce 1318) vefat etmiştir. (Dosya nu: 45)

MEHMET EBU'L-HAYR EFENDİ (Şamlı)

Şam'da Sinaniye mahkemesi naibi iken vefat eden Ragıp el-Üstüvanî Efendi'nin oğlu olup 1274 (1868) tarihinde Şam'da İmare-i Civaniye mahallesinde doğmuştur. 1303 (1887)'de Şam-Dimeşk Müftülüğü fetvâ eminliğinde hizmete başlamış ve Kânunisanî 1325

(1909)'de Raşiyâ Kazası Müftülüğüne tayin olunmuştur. Mart 1332 (1916) tarihlerinde aynı hizmette idi. (Dosya: 2319)

Bu sıralarda Raşiyâ'da müderris olarak da Şeyh Ataullah ibni Abdülkadir Satvet Efendi bulunuyordu. Ata Efendi, 1269 (1853) tarihinde Şam'da doğmuştur. Şeyh Mehmet Sait el-Sofî ile Şeyh Mehmet el-Hattabî Medreselerinde 1280 (1864)'den 1306 (1890) senelerine kadar ders okumuştur. Meşhur Şam ulemâsından icazet aldıktan sonra bir müddet Emevî Camiinde meccanen müderrislik yapmıştır. Kânunisanî 1325 (1909)'de Raşiyâ Kazası Müderrisliğine tayin olunmuştur. (Dosya nu: 2320)

MEHMET EBU'L-HAYR EFENDİ (Şamlı)

Tafile Kazası sabık naibi Hz. Hüseyin sülâlesinden Nasrizâde Hasan Efendi'nin oğlu olup 1298 (1882)'de Şam'da doğmuştur. Şam, Beyrut, Taberiya ve Ezher'deki medreselerde okumuş ve icazet almıştır. Mekteb-i Kuzat'ta imtihan olup ehliyetnâme almıştır. Temmuz 1324 (1908)'de Rumkale niyabetine tayin olundu. Daha sonra Şirvan kadısı olmuşsa da Medresetü'l Kuzat'a girmiştir. Mayıs 1336 (1920)'da mezun olmuştur. Temmuz 1337 (1921)'de Fuçeteyn (Aydın Vilâyetine bağlı) Kazası kadılığına tayin olunmuştur. (Dosya nu:... Sicil defteri, c. 6, sh: 20)

MEHMET EBU'N-NASR EFENDİ (Şamlı)

Abdülkadir Geylânî Hazretleri sülâlesinden Hatibzâde Şeyh Abdülkadir Efendi'nin oğlu olup 1250 (1834) senesinde Şam'da doğmuştur. Önce memleketinde tahsil görmüş ve 1265 (1849) senesinde Cami'ul-Ezher'de dinî ve arabî ilimlerin tahsiline başlamıştır. Akabinde Şam'a dönerek Şam'da müderrisliğe başlamıştır. Te'lifatı mevcutsa da basılmamıştır.

Rebiulaher 1300 (1882) tarihinde Niyabete kabul edilerek İbtidai Hariç Edirne Müderrisliği ruûsuna nail olmuştur.

İlk önce Trablusgarba bağlı Terhone Kazası Niyabetine tayin edilmiştir. 1301 (1885)'de Beyrut'a bağlı Sûr, Şubat 1304 (1888)'de Suriye'ye bağlı Nebek Kazası niyabetlerine tayin olunmuştur. Daha sonra Nalut, Gazze, Cisr-i Şuûr ve Yafa niyabetlerinde bulunmuştur. Haziran 1312 (1896)'de Yafa Naibi olmuştur. Temmuz 1318 (1902) tarihinde yaşının ilerlemesinden ve vazife görmeye gücü yetmediğinden bahisle verdiği dilekçe kabul olunarak tekaute sevk olunmuştur. Oğlunun verdiği dilekçeye göre 1326 (1910) tarihinden önce vefat etmiştir. (Dosya nu: 3720)

MEHMET EDİP EFENDİ (Akdağmadenili)

Ziraatle uğraşan Musa Ağa'nın oğlu olup Mart 1255 (1839) tarihinde Akdağmadeni kazasının Oluközü köyünde doğmuştur. Sıbyan mektebini köyünde bitirip, köyüne bir saat mesafede bulunan Muşgılıkale köyünde 1271'den 1275'e kadar (1855/1859) sarf ve nahiv okumuştur. Oradan da Akşehir'e gitmiştir. Akşehir'de «**Telhîs-i Esas-ı Binâ**», «**Telhîs-i Düsûk-il-Meanî**» ve «**Şerh-i Ebyât-ı Molla Camî**» eserlerinin sahibi beldenin müftüsü Ökseli el-Hac Ali Efendi'den altı yıl kadar ders görmüştür. 1281 (1865)'de Seydişehir'e gitmiştir. Burada bulunan eş-Şeyh el-Hac Abdullah en-Nakşî el-Halidî Hazretlerinden tasavvuf dersleri almış ve şeyhinden izinnâme almıştır. Buradan Lefke'ye gidip 1289'dan 1296'ya kadar (1873/1880) «**Tefsîr-i Rûhu'l-Beyân**» okumuştur. Sonradan memleketine dönmüştür. Kânunievvel 1311 (1895)'de Akdağmadeni Kazası müftüsü olmuştur. Teşrinievvel 1328 (Ekim 1912)'de hacca gitmek için bir ay izinle müftülükten ayrılmıştır. **(Dosya nu: 1729)**

MEHMET ELİF EFENDİ (İstanbullu)

Sa'diye Tarikati şeyhlerinden Sütlüce'de Hasırîzâde Dergâhı şeyhi Şeyh el-Hac Ahmet Muhtar Efendi'nin oğlu olup 27 Nisan 1266 (9 Mayıs 1850) tarihinde İstanbul'da Sütlüce'de doğmuştur. İlk bilgileri Mesnevîhân meşhur Hoca Hüsameddin Efendi'den okuduktan sonra Eyüp'te Şah Sultan ilk mektebinde Hoca İbrahim Efendi'den ve bir müddet de hususî muallimden ilim tahsil etmiştir. Hadimîzâde merhum Ahmet Hulusî Efendi ile Evkaf-ı Humayûn müfettişi Bayezit dersiâmlarından merhum İstanbullu Ahmet Zihni Efendi'den dinî ve arabî ilimleri tahsille Rebiulevvel 1303'de icazet almıştır. 1288'de Şeyh İbrahim Birade Hazretlerinden Şazeliye Tarikatı hilâfetnâmesi, Recep 1283'de Şeyh Yunus Şa'banî Tarikînden Sa'lebî eş-Şeybî Hazretlerinden icazetnâme, Şaban 1283'de babası eş-Şeyh Ahmet Muhtar Efendi'den Sa'diye Tarikatı icazetnâmesi ve Cemazielevvel 1303'de Yenikapı Mevlevihanesi şeyhi Şeyh Osman Efendi'den Mevlevî hilâfet ve Mesnevîhânlık icazetnamesi almıştır.

Mehmet Elif Efendi'nin asarı şunlardır:

Harf tabirlerinden bahseden «**Muhtarü'l-Enbâ fi'l-Hurufî ve Zurufî ve Ba'zi'l-Esmâ**» (Ramazan 1310, Türkçe), «**Semeretü'l-Hadsî fî Ma'rifeti'n-Nefsi**» (H. 1311), «**el-Barikat**» (Şevval 1322), «**ed-Dürru'l-Mensûr fî Hızaneti Esrâri'n-Nûr**» (H. 1317). Biri mantıktan «**el-Mebe**» olmak üzere iki risalesi daha var. Cemazielaher 1329'da Buharî icazetnâmesi almıştır. «**el-Kelimetûl Mücmele fî şerh-it-Tuhfetü'l-mürse-**

le» adlı eseri 1343 h. de 113 sayfa olarak Bahriye matbaasında basıldı.

Uhdesine tevcih olunan 1291 tarihli İbtidaî Hariç Bursa Müderrisliği ruûsu, Cemazilaher 1315'de Musıla-i Süleymaniye'ye terfi' buyurulmuştur.

Temmuz 1284 (1868) tarihinde Kısmet-i Askeriye Mahkemesi kâtibliğine tayin olunmuştur. 1289 (1873) tarihine kadar Divan-ı Ahkâm-ı Adliye Mazbata odasında istihdam edilmişse de bu tarihte memuriyetten istifa etmiştir.

Dergâhta Mesnevî okutup icazet vermiş ve halka va'z ve nasihatte bulunmuştur. Bilâhare 23 Recep 1326/7 Ağustos 1324 (1908) tarihinde bin kuruş maaşla Meclis-i Meşayıh Reisliğine tayin olunmuştur.

Şaban 1328'de 3. rütbeden Mecidî nişanı kendisine ihsan olunmuştur. Elif Efendi, ayrıca hattat idi.

Yaşı altmış beşi geçtiğinden 5 Mayıs 1330 (1914) tarihinde tekaüde sevk olunmuştur.

Eserlerinin mecmu'u on dört tanedir. Yenikapı mevlevihanesinde ikametle, Mesnevî okutmuş ve 3 Kânunisanî 1927 (28 C. aher 1345)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 326)

MEHMET ELMAS EFENDİ (Ergirili)

Alûş Ağa'nın oğlu olup 1287 (1871) tarihinde Ergiri'de doğmuştur. «Mescid» mahallesindeki Sıbyan mektebini ve İskendol Medresesini bitirdikten sonra İstanbul'a gelmiştir. Eğinli Rahmi Efendi'nin ders halkasında dinî ve arabî dersleri ikmalle icazet almıştır. Ayrıca imtihanla girdiği Mekteb-i Nüvvab'tan da Şaban 1323'de beşinci sınıf şehadetnamesi almıştır. Türkçe, Arapça ve Farsçanın yanında Arnavutça ve Rumca da bilirdi.

Nüvvab Mektebinden çıktıktan sonra Ağustos 1321 (1905)'de Bartın Kazası niyabetine tayin olunmuştur. Temmuz 1323 (1907)'de Bartın'dan ayrılmıştır. Teşrinievvel 1324 (1908)'den Şubat 1325 (1910)'e kadar Gediz, Mart 1326 (1910)'dan Şubat 1327 (1912)'ye kadar da Şile Kazası niyabetlerinde bulunmuştur. (Sicil defteri, c. 3, sh: 194)

MEHMET EMCED EFENDİ (Bağdatlı)

Bağdat müftüsü Zehavizâde Muhammed Said Efendi'nin oğlu olup 1298 (1882) tarihinde Bağdat'ta doğmuştur. Bağdat Mülkiye Rüştiyesini bitirip Süleymaniye Medresesinde okumaya başlamıştır.

Akabinde İstanbul'a gelip tahsiline devam etmiştir. Bayezit dersiâmlarından Kayserili Hamdi Efendi'den icazet almıştır. 1322'de Mekteb-i Nüvvab'a girmiş ve bu mektebi de bitirmiştir. 1323'de ruûs imtihanını kazanmış ve Bayezit Camiinde derse çıkmıştır.

Kânunisanî 1325 (Ocak 1910) tarihinde Basra Vilâyetine bağlı Müntefek Kazası niyabetine tayin olunmuştur. Fakat niyabete gitmeyip istifa etmiş ve Bağdat İsti'naf Mahkemesi azası olmuştur. Böylece Adliye'ye geçmiştir. (Sicil defteri, c. 1, sh: 299)

MEHMET EMİN EFENDİ (Akşehirli)

İbrahim Efendi'nin oğlu olup 1310 (1894)'da Akşehir'de doğmuştur. İlk ve orta tahsilini bitirip İstanbul'a gelmiştir. Bayezit dersiâmlarından Şevketî Efendi'den icazet almıştır. İmtihanla Medresetü'l-Vaizîn'e girmiş ve iyi derecede, ayrıca Dârü'l-Fünûn Hukuk Şubesinden de 1338/1339 (1922/1923) ders yılında mezun olmuştur. Mecidiye Camii kürsü şeyhi olmuşsa da sonradan Deniz Yollarına memur olarak vazife almıştır. Daha sonra Beşiktaş'da Asariyye Camii vaizi ve Mayıs 1928'de Gediz müddeiumumisi olmuştur. (Dosya nu: 5576)

MEHMET EMÎN EFENDİ (Amasyalı)

Aslen Erzurum'un Tortum kazası ahalisinden olup Amasya'ya gelip yerleşen ulemâdan ve mucîz dersiâmlardan Ömer Rüştü Efendi'nin oğludur. Babası pek çok talebeye icazet verdiği ve feraiz okuttuğundan «Hace-i Feraiz» adı ile şöhret bulmuştu. 2 Mayıs 1324 (1908) tarihli «İkdam» Gazetesinin yazdığına göre 24 Nisan 1324 (1908)'de vefat etmiştir. Şubat 1286 (1872) tarihinde Amasya'da doğmuştur. On bir yaşında hafız olmuş ve rüştiye mektebine girmiştir. Temmuz 1300 (1884)'de rüştiyeyi bitirmiştir. Akabinde Sultan Bayezit Medresesine girmiştir. Babasından okuyup icazet almıştır. Ayrıca Sivas'a gidip orada imtihan olup şehadetnâme almıştır. Kânunisanî 1308 (Ocak 1893)'de Sultan Bayezit Camiinde kürsüye çıkmıştır. Mayıs 1303 (1887)'de babasından «feraiz» icazetnamesi de almıştır. Ayrıca İstanbul'a tahsile gelerek Şehzadebaşı'nda, Kalenderhane Medresesine kaydolup Bayezit dersiâmlarından Ordulu Ahmet Efendi'den Kânunisanî 1311 (Ocak 1896')de icazet almıştır.

1314 (1898)'de Süleymaniye Camii dersiâmlarından kardeşi Mustafa Ziyaeddin Efendi'nin «Molla Cami» dersini dört ay vekâleten okutmuştur. 1316 (1900)'da Dârü'l-Muallimîn'e imtihanla girmişse de kendi arzusu ile bir müddet sonra tahsili terk etmiştir.

H. 1318 (1900))'de Mekteb-i Nüvvab'ta imtihan olup niyabete

ehliyet kazanmıştır. Teşrinievvel 1321 (Ekim 1905)'de Çorlu, Eylül 1327 (1911)'de Merzifon, Şubat 1329 (1914)'da Gürün, Mayıs 1330 (1914)'da Çal kazaları ve Şubat 1330 (1915)'da ise Sinop livası niyabetlerine tayin olunmuştur.

Sinop Livası niyabetinde uzun seneler kalmış ve mübtelâ olduğu hastalığı yenemeyerek 13 Eylül 1335 (13 Eylül 1919)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 723, sicil defteri, c. 3, sh: 108)

MEHMET EMÎN EFENDİ (Ankaralı)

Ankara'nın eşraf ve tüccarlarından Veliyyuddin Efendi'nin oğlu olup Recep 1240 (1824) tarihinde Ankara'da doğmuştur. İlk mektebi bitirdikten sonra Fatih Camiinde sabık şeyhülislâmlardan merhum Amasyalı Halil Efendi'den arapça okuyarak h. 1278'de icazet almıştır. Ayrıca Sabık Şeyhülislâm merhum Hasan Efendi ile Kavalalı Yusuf Efendi'den de okumuştur.

Eylül 1273'de Azapkapı Rüştiyesi Muallim Muavinliğine tayin olunmuştur. Bir yıl sonra da Fatih Rüştiyesi ikinci muallimliğine geçmiştir. On yıl sonra da aynı rüştiyenin birinci muallimi olmuştur.

Kânunievvel 1301 (Aralık 1885)'de muallimlikten ayrılmıştır.

1293'de Fetvahâne'ye girmiştir: 1877.

1294 h. den itibaren Huzur Dersleri muhatablığına tayin olunmuş ve 1311 h. ye kadar muhatablığa devam etmiştir.

Rebiulaher 1280'de uhdesine tevcih olunan İstidaî Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu, Şevval 1282'de Hareket-i Hariç'e, Recep 1284'de İbtidaî Dahil'e, Rebiulâher 1287'de Hareket-i Dahil'e, Şaban 1297'de Musıla-i Sahn'a, Zilkade 1293'de Sahn'a, Zilkade 1294'de İbtidaî Altmışlıya, Recep 1296'da Hareket-i Altmışlı'ya, Zilhicce 1300'de Musıla-i Süleymaniye'ye, Rebiulevvel 1306'da Hamise-i Süleymaniye'ye terfi' etmiştir.

Muharrem 1312'de Trabzon mevleviyetini kazanmış ve Huzur Derslerinden ayrılmıştır.

Ramazan 1302'de 3. rütbeden Mecidî, Ramazan 1303'de de 4. rütbeden Osmanlı nişanı kendisine ihsan olunmuştur.

Mart 1301 (1885)'de Fetvahane Müsevvit mûlazimi olmuştur. Sonradan müsevvitliğe terfi' etmiştir.

Trabzon mevleviyetini bir yıl zabt ettikten sonra ayrılmıştır. (Dosya nu: 1164)

MEHMET EMÎN EFENDİ (Ankaralı)

Tüccar ve eşraftan Veliyyüddin Efendi'nin oğlu olup 1240 (1824) tarihinde Ankara'da doğmuştur. İlk tahsilinden sonra sabık şeyhülislâmlardan Fatih dersiâmı Amasyalı Halil EEfendi'den okumaya başlamıştır. Arabî ve dinî ilimleri tahsille Cemazielaher 1278'de icazet almıştır. Aynı camide bir müddet de ikindi vaktinde fıkıh ve meaniyi Yakovalı Ali Efendi'den ve usul'u de sabık şeyhülislâm Hasan Efendi'den ve bazı cüz'leri de Kavalalı Yusuf Efendi'den okumuştur.

Eylül 1273 (1857) tarihinde Azapkapı'da rüştiye mektebi muallim muavinliğine tayin olunmuştur. Bir yıl sonra da Fatih rüştiye mektebi ikinci muallimliğine nakledilmiştir. On sene sonra da aynı mektebin birinci muallimliğine terfi' etmiştir.

H. 1294 senesinde senelik yirmi Osmanlı altını ile Huzur Dersleri muhatablığına tayin olunmuştur. Huzur derslerine Trabzon mevleviyetini ihraz ettiği h. 1311'e kadar devam etmiştir.

Kânunievvel 1293 (1877)'de muallimlikten istifa ile Fetvahâne'ye dahil olmuştur. Şubat 1298 (1882)'de Fetva Odası müsevvit mülâzimi olmuş ve Haziran 1303 (1887)'de müsevvitliğe terfi' etmiştir.

Fatih rüştiyesi farsça muallimliğinde sekiz sene bulunmuş ve Kânunievvel 1301 (1885)'de istifa etmiştir.

Haziran 1310 (1894)'da Trabzon mevleviyeti kendisine tevcih olunmuştur. Böylece Huzur dersleri muhatablığına başkası tayin olunmuştur. Haziran 1311 (1885)'de mevleviyetten ayrılmıştır.

Rebiulaher 1280'de uhdesine İbtidaî Hariç İstanbul Müderrisliği tevcih olunmuş ve Şevval 1282'de Hareket-i Hariç'e, Recep 1284'de Hareket-i Dahil'e, Şaban 1287'de Musıla-i Sahn'a, Zilkade 1293'de Sahn'a, Zilkade 1294'de İbtidaî Altmışlı'ya, Recep 1296'da Hareket-i Altmışlıya, Zilhicce 1300'de Musıla-i Süleymaniye'ye ve Rebiulevvel 1306'da Hamise-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuştur. Huzur derslerinde iken Ramazan 1302'de 3. rütbeden Mecidî ve Ramazan 1303'de 4. rütbeden Osmanlı nişanı kendisine ihsan olunmuştur.

Fetvahane-i Alî müsevvitliğinde bulunurken 20 Şubat 1314 (1899) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 39, sicil defteri, c. 1, sh: 23)**

MEHMET EMÎN EFENDİ (Arapsunlu)

Lakoğlu Ali Rıza Efendi'nin oğlu olup 1255 (1839) tarihinde Konya'ya bağlı Arapsun kazasının Hızır İlyas köyünde doğmuştur. İlk bilgileri Kayseri'de, ondan sonra da Nevşehir'e gelip iki sene meşhur ulemâdan Şerîf Efendizâde Hamdullah Efendi'nin ders halkasında bulunmuştur. Akabinde tekrar Kayseri'ye gidip orada Dörtdükkân

önünde bulunan Zekeriyyâ Efendi Medresesinde müderris Zekerriyyâ Efendi'den dört yıl ders görmüştür. Bundan sonra İstanbul'a gelip Hamidiye ve daha sonra Hacı Beşir Ağa Medresesine 1279'da (1863'de) Bayezit dersiâmlarından Malatyalı el-Hac Mehmet Feyzî Efendi'den derse başlamış ve 1292 (1876)'da icazet almıştır. Bir yıl sonra da Bayezit Camiinde derse çıkmıştır. 1312 (1896)'de ders halkasında bulunan talebelere icazet vermiştir.

Zilhicce 1297'de uhdesine tevcîh olunan İbtidaî Hariç İstanbul Müderrisliği, Zilhicce 1307'de Hareket-i Hariç'e, Zilhicce 1312'de İbtidaî Dahil'e, Cemazielaher 1317'de Hareket-i Dâhil'e ve Rebiulevvel 1321'de Musıla-i Sahn'a terfi' olunmuştur.

Hâl tercemesine göre h. 1316'da Huzur Dersleri muhatablığına tayin olunmuş ve vefatına kadar muhatablıkta kalmıştır.

Dördüncü rütbelerden Osmanlı ve Mecidî nişanlarını haiz idi.

Sultanahmet'te Kabasakal mahallesinde, Çukurçeşme sokağındaki sekiz numaralı evde ikâmet ederken 15 Teşrinisanî 1326 (28 Kasım 1910) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 194, 633)**

MEHMET EMÎN EFENDİ (Aydınlı)

Şahinoğlu Hacı Ahmet bin Muhammed Ağa'nın oğlu olup 1255 (1839) tarihinde Aydın'da Sarayiçi mahallesinde doğmuştur. Kur'an'ı hıfz ettikten sonra Cihanzâde Medresesine dahil olup beldenin müftüsünden okumaya başlamıştır. Bu arada Saçıkaralı Hacı Mustafa Efendi'den feraiz okumuş ve 1278 (1862)'de icazet almıştır. 1283 (1867)'de İspartalı Hacı Hasan Efendi'den Kıraat-ı Seb'a ve Aşere icazeti de almıştır. Ders okuduğu müftü Hacı İbrahim Efendi'den de 1288 (1872)'de icazet almıştır. İcazetini müteakıp Güzelhisar - Aydın'da bulunan Dâbbîzâde Süleyman Ağa Medresesinde talebe okutmaya başlamıştır. İlk olarak 1313 (1897)'de talebelerine icazt vermiştir. Bu medresenin müderrisliği h. 1303 tarihli berat'la uhdesine tevcîh olunmuştur.

1292 (1876) tarihinde beldenin müftüsü İbrahim Efendi'nin yanında müsevvit olmuştur. Hocasının Hacca gitmesi ve vefat haberinin gelmesi üzerine ahalinin tensibi ve Meşihat'ın tayini ile 1311 (1895)'de Aydın Livası müftüsü olmuştur.

Rebiulaher 1321'de uhdesine İzmir pâyesi tevcîh olunmuştur.

Kânunievvel 1330 (1914) tarihinde verdiği bir fetvânın İntikal Kanunu'na muhalif olmasından dolayı ve ayrıca yaşının da ilerlemiş bulunmasından tekaüde sevki uygun görülmüştür.

Emekli olduktan sonra Aydın'da bulunan Dâbbîzâde Medresesi

müderrisliğine devama başlamıştır. 1330 (1914) tarihlerinde (on) talebesi vardı. Keçeciler ve Yusuf Çavuş Medreselerinde münhal bulunan müderrislik maaşlarının, fakîr olması hasebiyle Mehmet Emîn Efendi'ye verilmesi Aydın mutasarrıflığı tarafından Meşihat'tan talep olunması üzerine, Sivas müderrisleri maaşlarından tevkif olunan maaştan üç yüz kuruşunun kendisine tahsisi uygun görlmüştür. (Dosya nu: 4014)

MEHMET EMÎN EFENDİ (Aydonatlı)

«Deli Maksut» sülâlesinden müderris Melek Efendi'nin oğlu olup 1240 (1824) tarihinde Yanya vilâyetine bağlı Aydonat Kazasının Mahsudân mahallesinde doğmuştur. İbtidaî mektebini bitirdikten sonra Yanya müderrisi Ali Efendi'den beş sene kadar tahsil görmüş ve akabinde yine aynı yerde müderris bulunan Saît Efendi (Namazgâh Medresesi müderrisi)'den üç sene kadar okumuştur. O devirde icazetnâme almak usulden olmadığından, icazetnâme almamıştır. Türkçe, Arapça, Arnavutça ve Rumca bilirdi.

Yirmi dokuz yaşında iken Aydonat Kazası İdare Meclisi Azası olmuştur. On beş sene fahriyyen azalıkta bulunmuş ve h. 1284'de ayrılmıştır. 1284 (malî yılı)/1868'de Aydonat kazası deavî mümeyyizliğine tayin edilmiş ve bu hizmette beş sene kadar kalmıştır.

Aydonat kazası müftüsü Ömer Efendi'nin vefatı üzerine Kânunievvel 1288 (1872) senesinde Aydonat kazası müftüsü olmuştur. Ağustos 1308 (1892)'de ber-hayattı. (Dosya nu: 4990)

MEHMET EMÎN EFENDİ (Bağdatlı)

Bağdat Müftüsüzâde es-Seyyit Mehmet Nafi' Efendi'nin oğlu olup h. 1278'de (1862'de) Bağdat'ta doğmuştur. Önce hususî hocalardan okumuş ve sonradan Bağdat medreselerinde tahsilde bulunmuştur. Babası Hille Sancağı niyabetinde bulunduğu gibi ilmî rütbesi Hareket-i Altmışlı'ya yükselmiştir. Mehmet Emîn Efendi Bağdat'ta niyabete liyakat kesbetmek için imtihana girmiş ve Haziran 1307'de (1891'de) Zîbar Kazası niyabetine tayin olunmuştur. Daha sonra, ise sıra ile Cezîre, Dîvaniye, Delîm, Kûtü'l-Amare, Kurna, Say, Horasan, Şamiye ve Delîm kazaları niyabetlerine tayin olunmuştur. Delîm naibî iken 29 Teşrinisanî 1323 (1907)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 1202)

MEHMET EMÎN EFENDİ (Bağdatlı)

Yunus Ağa'nnı oğlu olup 1272 (1856) senesinde Bağdat'ta doğmuştur. Babası aslen Musulludur. Bağdat'ta hususî mekteblerde

Kur'an hıfzını tamamlamıştır. Akabinde medreseye girip on beş sene kadar tahsil görmüştür.

Türkçe ve Arapça bilirdi.

Ağustos 1309 (1893)'da Kurna kazası İbtidaî Mektebi muallimi olmuştur. Mart 1321 (1905) tarihinde Kurna Bidâyet Mahkemesi azası olunca muallimlikten ayrılmıştır. Mart 1326 (1910)'da azalıktan ayrılmış ve Kurna Şer'iyye Mahkemesi Eytam Müdürü olmuştur. Ayrıca Mart 1307 (1891)'den beri de Kurna Camii imam ve hatibliğini fahriyyen ifâ ediyordu. Niyabet vekâletinde de bulunmuştur.

Temmuz 1327 (1911)'de Kurna müftüsü olmuş ve aynı tarihlerde müderrisliğe de tayin olunmuştur.

Yaşı nizamî haddi aştığı halde Basra vali kumandanının yazısının mealine göre halk tarafından sevildiği gerekçesi ile vazifesinde kalması istenmiştir. Yalnız Nisan 1331 (1915)'lerde hasta olup üç ay izinle vazifeden ayrılmıştır. (Dosya nu: 1991)

MEHMET EMİN EFENDİ (Bahçeli)

Fettâhzâde Çiftçi Hasan Ağa'nın oğlu olup Haziran 1298 (1882)'de Adana'ya bağlı Bahçe kazasının Haruniye köyünde doğmuştur. Cebel-i Bereket'in merkezi olan Osmaniye'de bulunan Hacı Ali Efendi Medresesinde ve Maraş'ta Çınarlı Camii Medresesinde, Konya'da Hacı Ahmet Efendi Medresesinde dinî ve arabî ilimleri tahsil etmiştir. Akabinde İstanbul'a gelerek Darü'l-Hadîs Sinan Çavuş Medresesinde Çarşambalı mebus Hacı Ahmet Efendi'nin derslerini ikmalle icazet almıştır.

Bahçe kazasındaki Ağça Bey Camii Medresesi müderrisliğine Kânunisanî 1326 (Ocak 1911) tarihinde tayin olunmuştur. Müderrisliği devam ederken inhilâl eden Bahçe müftülüğüne Nisan 1327 (1911)'de kaza idare heyetinin inhası ile vuku' bulmuştur.

Cebel-i Bereket mebusu Sezaî Bey'in seçilmesine hizmet ettiği ve bunun üzerine mükâfat olarak müftü tayin edildiği gibi Müdâfaa-yi Milliye reisi bulunduğu gerekçesi ile Bahçe kadısı ve Adana müftüsü Mehmet Tahir Efendilerin imzaları ile azli talep edilmiş ve aslı gelinceye kadar yerine Mehmet Salim Efendi'nin vekâlet etmesi şartıyla Eylül 1335 (1919) tarihinde Bahçe müftülüğünden azl edilmiştir. Cumhuriyet döneminde yine Bahçe müftü ve vaizliği yapmış, 1943'de bir vazından dolayı mahkûm olmuş ve 17 Şubat 1947'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 1593)

MEHMET EMÎN EFENDİ (Batumlu)

Ulemâ ve müderrisinden İdrîs Efendi'nin oğlu olup 1264 (1848) senesinde Batum'da doğmuştur. Ailece Gemlik'e gelip Teşvikiye mahallesine yerleşmişlerdir. «Molla Cami»ye kadar babasından ders görmüştür. Sonradan İstanbul'a Fatih dersiâmlarından Gürcü Ahiskalı Ali Rıza Efendi'den ders okumaya başlamış ve icazet almıştır. İmtihanla Mekteb-i Kudât'a girmiş ve tahsili mu'tad olan dersleri bitirip Şaban 1305'de dördüncü sınıf şehadetnamesi almıştır. Türkçe, Arapça ve Gürcüce bilirdi.

11 Temmuz 1305 (24 Temmuz 1889) tarihinde Nevrokop kazası niyabetine tayin olunmuştur. Haziran 1307 (1891)'de hizmet müddetinin bitmesi ile Nevrokop'tan ayrılmıştır. Şubat 1307 (1892)'den Kânunisanî 1309 (Ocak 1894)'a kadar Bafra, Temmuz 1311 (1895)'den Haziran 1313 (1897)'e kadar Tire, Temmuz 1314 (1898)'den Haziran 1316 (1900)'ya kadar Ermenek, Temmuz 1317 (1901)'den Haziran 1319 (1903)'a kadar Ohri, Kânunisanî 1319 (Ocak 1904)'dan Kânunievvel 1321 (Aralık 1905)'e kadar Kars Zü'l-Kadriye, Temmuz 1322 (1906)'den Haziran 1324 (1908)'e kadar Sivas'a bağlı Azîziye ve Teşrinievvel 1324 (Ekim 1908)'den Teşrinievvel 1326 (Ekim 1910)'ya kadar da Sofulu niyabetlerinde bulunmuştur. En son olarak mahkeme kararlarını ifşâ ve hakimliğin vasıflarını takdîrden aciz olduğu gerekçesi ile vazifeden alınmıştır.

Cemazielaher 1322'de uhdesine İbtidaî Hariç Bursa Müderrisliği ruûsu tevcih olunmuştur. **(Sicil def. c. 3, sh: 42)**

MEHMET EMÎN EFENDİ (Batumlu)

Ticaretle uğraşan Hacı Hasan Ziyâ Efendi'nin oğlu olup 1265 (1849) tarihinde Batum'a bağlı Meradîd-i Ulyâ kasabasında doğmuştur. Önce kasabadaki medresede müderris bulunan eş-Şeyh Hacı Hafız Ahmet Efendi'den okumaya başlamıştır. Daha sonra ise Sapanca'ya hicretle h. 1305 (1887) tarihinde tahsilini tamamlamak için İstanbul'a gitmiştir. Fatih Bahr-i Sefit Çifte Ayak Kurşunlu Medresesine kaydolup sabahları Manastırlı İsmail Hakkı Efendi'den ve ikindileri de ders vekili olan Halis Efendi'den okumaya başlamıştır. Ders tatil zamanlarında Çarşambalı Hacı Ahmet Efendi ile İstanbullu (Şehrî) Ahmet Efendi'den de ders görmüştür. H. 1310'da icazet almıştır.

İcazet aldıktan sonra Adapazarı'nda bulunan Karaosman Ağa Medresesi müderrisliğine tayin olunmuştur. Müderrisliği zamanında üç defa talebelerine icazet vermiştir. Adapazarı müftüsü Hacı İsmail

Efendi'nin vefatı üzerine idare meclisinin mazbatası ve halkın intihabı ile Adapazarı müftüsü olmuştur: H. 1319 (1901).

H. 1319'da devriye'den Bursa müderrisliği ruûsuna nail olmuştur.

İzmit mutasarrıfının arızası ile Mehmet Emîn Efendi'nin ilmî bakımdan istifade edilebilecek bir ilme sahip olmadığı gibi tecrübesinden de istifade edilemiyeceğinden Meclis-i Vükelâ kararı alınmadan emekliye sevki talep olunmuş ve siyasî bir karakter taşıyan hükme binaen 1 Eylül 1330 0(1914) tarihinde emekliye ayrılmıştır. **(Dosya nu: 3335)**

MEHMET EMÎN EFENDİ (Batumlu)

Hasan Bey'in oğlu olup Nisan 1251 (1835) tarihinde Batum'da doğmuştur. İlk mektebi bitirip 1261 (1845) tarihinde Batum'da Hacı Nu'man Efendi Medresesine girmiştir. On sene kadar burada tahsilden sonra İstanbul'a gidip Süleymaniye medreselerinden İbrahim Paşa Medresesine kaydolmuştur. İcazetini müteakıp imtihan olmuş ve Kânunievvel 1310 0(Aralık 1894)'da Hassa kazası müftülüğüne tayin edilmiştir.

1301 (1885)'de Osmaniye'de vuku' bulan yangında icazet ve evrakı yanmıştır.

Uzun seneler Hassa'da müftülük ve kaza medresesinde müderrislik yapmıştır.

Fransızların Adana taraflarını işgalleri sırasında hasta olduğundan kazayı terk edememiş ve 1 Kânunievvel 1336 (14 Aralık 1920)'de burada mahsûr kalmıştır. Bu tarihten itibaren müftülükten münfasıl sayılmıştır. **(Dosya nu: 1600)**

MEHMET EMÎN EFENDİ (Batumlu)

Tüccardan Osman Efendi'nin oğlu olup 1246 (1830) tarihinde Batum vilâyetinin Köyne kazasına bağlı Meravid köyünde doğmuştur. Sıbyan mektebini bitirip İstanbul'a gelmiştir. Süleymaniye civarında Mülâzimler Medresesine kaydolup dersiâmdan Kütahyalı Molla Efendi ile dersiâmdan Ayaşlı Mustafa Efendi'den okunması şart olan dersleri bitirerek icazet almıştır.

1276 (1860) tarihinde ilim neşrine başlayarak on sekiz sene sonra doksan talebeye icazet vermiştir: 1293 (1877). Ana dili Gürcücenin yanında Türkçe ve Arapça bilirdi.

Tahsil esnasında imtihan olarak başarı sağlamış ve Kânunievvel 1273 (1857) tarihinde Lâleli Camiinde körsüye çıkarak «Zeyl Meşa-

yihi» olmuştur. 1280 (1864) tarihinde ruûs maaşına nail olmuştur. Kânunievvel 1285 (Aralık 1869) tarihinde Evkaf Nezareti Teftiş Azası olmuştur. Teşrinisanî 1287 (Kasım 1871)'de Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye azası olmuş ve Kanunisanî 1287 (Ocak 1872)'de Mahfel Şer'iyyatçısı tayin olunmuştur. Temmuz 1292 (1876)'de tekrar Tetkikat-ı Şer'iyye azası olmuştur. Kânunievvel 1293'den Kânunievvel 1294'e kadar (Aralık 1877/Aralık 1878) Medine-i Münevvere kadılığı yapmıştır. Mart 1295 (1879)'de Meclis-i Eytam azası olmuştur. Mart 1298 (1882)'de İstanbul Kadılığı müşaviri tayin edilmiş ve Eylül 1298'de Askerî Kassamı olmuştur. Teşrinisanî 1301 (1885)'de Evkaf-ı Hümayûn Müfettişi olmuştur. 20 Temmuz 1302 (1886)'de İzmir (Aydın) Vilâyeti Merkez Kadılığına tayin edilmiştir.

Rebiulevvel 1280'de uhdesine tevcih olunan İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu Şevval 1281'de Hareket-i Hariç'e, Rebiulevvel 1283'de İbtidaî Dahil'e, Zilhicce 1284'de Hareket-i Dahil'e, Recep 1285'de Musıla-i Sahn'a, Şevval 1285'de İbtidaî Altmışlı'ya, Zilhicce 1285'de Hareket-i Altmışlı'ya terfi' olunmuş ve Zilkade 1286'da Mahreç, Muharrem 1293'de üçüncü rütbeden Mecidî ve Safer 1303'de tebdilen ikinci rütbeden Osmanlı nişanı ihsan edilmiştir.

Yaşının lierlemesinden naşî 3 Şubat 1325 (1910) tarihinde İzmir Kadılığından emekliye sevk edilmiştir. (Dosya nu: 775)

MEHMET EMÎN EFENDİ (Bitlisli)

Kadızâde Abdülaziz Efendi'nin oğlu olup 1259 (1843) senesinde Bitlis'te doğmuştur. Memleketindeki medreselerde tahsil görmüştür. Türkçe, arapça, farsça ve kürtçe bilirdi. Ayrıca 1293'de Rusla-ra esîr düştüğünden esareti yıllarında Rusça da öğrenmiştir. İslâm akaidine dâir arapça bir risale yazmışsa da ifadesine göre imkânsızlıktan bastıramamıştır.

Yirmi iki yaşında iken Varto kazası naibi olmuştur. Daha sonra ise Rıdvan, Mutkî niyabetlerinde bulunmuştur. Şaban 1311 (1893) de Şirvan Kazası niyabetine tayin olunmuştur. Hakkında vaki şikayet üzerine Şevval 1316 (Şubat 1899)'da azl edilmiştir. (Dosya nu: 873)

MEHMET EMÎN EFENDİ (Bolulu)

Esnaftan Çilesizoğlu Mehmet Ağa'nın oğlu olup 1267 (1851) tarihinde Bolu'nun Akpınar Mahallesinde doğmuştur. İbtidaî mektebinde ve müderris Arif Efendi'den sarf ve nahiv okuduktan sonra

müftü Sıbgatullah Efendi'den tahsilini tamamlayarak Rebiulevvel 1301'de icazet almıştır.

Nisan 1310 (1894) tarihinden Şubat 1323'e kadar (1907) İbtidai Mektebi muallimliğinde bulunmuştur.

Haziran 1323 (1907)'de Bolu Livası müftüsü olmuş ve yaşından dolayı Eylül 1332 (1916) başlarında emekli olmuştur. (Sicil def., c. 4, sh: 252)

MEHMET EMİN EFENDİ (Bozdoğanlı)

Abdullah Efendi'nin oğlu olup 1289'da (1873) Bozdoğan'da doğmuştur. Medrese tahsilinden sonra Haziran 1318 (1902)'de Bozdoğan kazası müderrisliğine tayin edilmiştir. Talebe okuttuğu sıralarda Kânunievvel 1325 (Aralık 1909) tarihinde Bozdoğan Müftüsü olmuştur.

Ağustos 1927'de sabık Bozdoğan Müftüsü tavsifi ile dosyası Diyanetçe istenmiştir. (Dosya nu: 1816)

MEHMET EMİN EFENDİ (Bozdoğanlı)

Vefatına kadar ilim tedrisi ile meşgul olan Hafız Osman Efendi'nin oğlu olup 1254 (1838) tarihinde Bozdoğan'da doğmuştur. Hacı Hafız Efendi'den okuyup on bir yaşında hafız olmuştur. 1265 h. (1849) tarihinde İmamzâde merhumun icazet verdiği talebelerden Yenipazarlı Emîn Efendi'den sarf okumaya başlamıştır. Dört sene sonra Bozkır kazasına gitmiştir. Orada bulunan Hoca köyünde, sonradan Konya'da bulunan Bekir Sami Paşa Hânkâhında post-nişîn olan Memiş Efendizâde Mehmet Kudsî Hazretlerinin iki yıl talebeliğinde bulunmuştur. 1271 (1855)'de Manisa'ya gelerek Reisu'l-Kurrâ Canbazzâde'den iki yıl Kur'an tilâvetinde bulunmuştur. 1273 (1857)'de Kırkağaç'a gelerek Hacı Süleyman Efendi'nin damadı müftü El-Hac İsmail Efendi ile Kayacıklı Osman Efendi'den beş sene ders gördükten sonra icazet almıştır. 1277 (1860) tarihinde İstanbul'a gelip Hasan Fehmî Efendi'nin derslerine devamla ondan akaitten icazet almıştır. Fatih'te İzzet Efendi ile muhaddis Şeyh Kasım Efendi'den iki ayrı icazetnâme almıştır.

Nakşibendî Tarikatine küçüklüğünden beri müntesip olduğundan, hizmetlerine bianen Eğribozlu Hacı Ahmet Efendi'nin emri ve Hazreti Halid (k.s.) Hazretlerinin biraderinin re'yi ile Soğukçeşme Dergâhı Post-nişîni Mustafa Hulusi Efendi'den istihlâf etmiştir. 1281 (1864)'de Bergama'ya yerleşmiş ve Mart 1292 (1876)'ye kadar talebe okutmuştur.

«Zübdetü'l-Kelâm» adında basılmamış bir risalesi vardır.

1876'da Bergama kazası İdare Meclisi fahrî azası olmuştur. İsmailler, diğer adı ile Hamidiye köyündeki yetmiş üç haneye bir cami, bir mektep ve ayrıca imama mahsus bir ev bir sarnıç inşa ettirmiştir. 1296 (1880)'de Manisa'ya nakletmiş ve bir müddet sonra İstanbul'a gelmiştir.

Teşrinisanî 1306 (1890)'da fahrî olarak Meclis-i Huffaz (Teftiş-i Mesahif-i Şerîfe Meclisi)'ne aza olmuş ve ayrıca Matbaa-yi Osmaniye musahhihliğine tayin edilmiştir.

Zilhicce 1285'de uhdesine tevcîh olunan İbtidaî Hariç Bursa müderrisliği, Şaban 1308'de İbtidaî Altmışlı'ya ve daha sonra Hareket-i Altmışlı'ya terfi' olunmuştur. Memleketi olan Bozdoğan'da Mart 1317 (1901) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 104)**

MEHMET EMİN EFENDİ (Cihanbeylili)

Erzurumluoğlu ziraatçi Ali Ağa'nın oğlu olup Muharrem 1272 (Eylül 1855) tarihinde Akşehir kazasının Cihanbeyli nahiyesine bağlı Çeltik köyünde doğmuştur. Muharrem 1288 (Mart 1871) tarihinde İstanbul'a gelip Vefâ yakınındaki Kirmasti Medresesine dahil olmuştur. Sultan Bayezit Camii dersiâmlarından Nevşehirli Abdullah Hilmi Efendi'nin ders halkasına girip okunması şart olan nüshaları ikmalle Cemazielâher 1305 (Şubat 1288)'de icazet almıştır.

Ağustos 1307 (1891)'de açılmış olan Selâtin Camiileri Cum'a vaizliği imtihanına girmiş ve kazanmıştır. Böylece Mart 1308 (1892)'de Aksaray Valide Sultan Camii Kürsü Şeyhliğine tayin olunmuştur. Ayrıca Şevval 1309'da Bayezit Camiinde kürsüye çıkmış ve talebe okutmaya başlamıştır. Zilhicce 1322'de talebelerine icazet vermiştir. İcazet vermesi üzerine bir adet altın liyakat madalyası ile 4. rütbeden Osmanlı nişanı kendisine ihsan olunmuştur.

O devirde kürsü şeyhlikleri tedricen verildiğinden silsileye riayet şarttı. Bu bakımdan Mehmet Emîn Efendi, dersiâmlığı yanında sıra ile Dolmabahçe, Mihrimah Sultan, Rumelihisarı, Ortaköy, Hırka-i Saadet, Mecidiye, Yenibahçe'de Valide Sultan, Beşiktaş'ta Süleymaniye, Mirgün'de Hamidiye, Asariye, Rami Kışlası, Beşiktaş'ta Harbiye, Arnavutköy'de Tevfikiye, Üsküdar'da Şemsi Paşa, Hidayet, Nusretiye, Üsküdar'da Selimiye, Hasköy, Beylerbeyi, Üsküdar'da Ayazma, Valide Sultan ve Şehzâde, Hatice Valide Sultan, Lâleli, Mart 1334 (1918)'de Eba Eyübu'l-Ensarî, Kânunisanî 1335 (Ocak 1920)'de Sultan Selîm ve Nuruosmaniye, Ağustos 1336 (1920)'de Fatih, Teşrinisanî 1336 (Kasım 1920)'da Bayezit Camileri kürsü şeyhliklerine tayin olunmuştur.

Süleymaniye Camii Kürsü şeyhi Ahiskalı Hasan Hilmi Efendi'nin vefatı ile 9 Teşrinievvel 1338 (9 Ekim 1922)'de yerine nakledilmiştir.

Mehmet Emîn Efendi, Süleymaniye Camii kürsü şeyhi ve Bayezit Camii dersiâmı iken 21 Eylül 1340 (1924)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 878)

MEHMET EMÎN EFENDİ (Çarşambalı)

Önce Çarşamba müftülüğü, sonradan da Niksar Niyabeti yapmış bulunan Çakırzâde Mustafa Rüştü Efendi'nin oğlu olup 1266 h. (Aralık 1849) tarihinde Çarşamba kazasının Orta mahallesinde doğmuştur. İlk tahsilinden sonra Hazinedarzâde Osman Paşa Medresesinde okumaya başlamıştır.

İlk olarak h. 1286 (1869) tarihinde Terme nahiyesinde niyabete başlamıştır. Daha sonra Alaçam nahiyesi niyabetinde bulunduktan sonra Niksar Şer'iyye Mahkemesi'ne tayin olunmuştur. Bu arada babasının vefatı üzerine Çarşamba'ya geri gelmiştir. H. 1292 (1874)'de Çarşamba Şer'iyye Mahkemesi kâtibliğine tayin olunmuştur. H. 1301'de Sivas Vilâyeti Merkez Şer'iyye Mahkemesi kâtibi olmuştur. Niyabete kabulü ile Teşrinievvel 1300 (1884)'de Gürün Kazası naibi olmuştur. Bu tarihten sonra ikişer yıl ara ile Milâs (Hamidiye), Tenûs, İslâhiye, Koçgiri, Hafik, Bafra, Çarşamba, Tirebolu, Ordu, Sarmaşıklı (Bünyan-hamid) ve Azîziye kazaları niyabetlerinde bulunmuştur. En son olarak Ağustos 1328 (1912) tarihinde Aluçra kadılığına tayin olunmuştur.

Uhdesine tevcîh buyurulan İbtidaî Dahil Edirne müderrisliği ruûsu (Recep 1300'de), Muharrem 1314'de İbtidai Dahil'e terfi' ve Rebiulevvel 1315'de İzmir, Şevval 1322'de Edirne pâye-i mücerredi ve Şevval 1324'de Mahreç pâyesi ile taltif ve Safer 1319'da 4. rütbeden Osmanlı nişanı ihsan olunmuştur.

Ağustos 1329 (1913)'de Aluçra'dan ma'zul sayılmış ve Eylül 1330 da emekliye sevk olunmuştur. (Dosya nu: 2305)

MEHMET EMÎN EFENDİ (Çölemerikli)

Şeyh Yasîn Efendi'nin oğlu olup Mayıs 1291 (1875)'de Çölemerik kazasının Güyân aşiretinin Hilâl köyünde doğmuştur. 1298 (1882)'da ilk mektebe girmiş ve beş yıl tecvid okuyup Kur'anı ikmal etmiştir. Eylül 1304 (1888)'de Musul'da bulunan Hüsniye Medresesine kaydolmuştur. Ağustos 1312 (1896)'de buradan ayrılıp Harput'a gelmiştir. Harput'ta Merkez Medresede Ebi el-Kemâl Hacı Abdülhamid Hamdi

Efendi'nin ders halkasına dahil olmuştur. Tefsir ve felekiyat'ı bitirdikten sonra Nisan 1313 (1897)'de icazet almıştır.

Ders okutmakla meşgulken Haziran 1328 (1912)'de Van merkezinde kurulan komisyonun huzurunda imtihan olup Hoşap Kazası umum müderrisliğini kazanmıştır. Meşihat'ça inhası uygun görülerek Temmuz 1328'de vazifeye başlamıştır. (Dosya nu: 2807)

MEHMET EMİN EFENDİ (Dadaylı)

Çuhadaroğlu Ali Osman Ağa'nın oğlu olup 1279 (1863) senesinde Daday kazasında doğmuştur. Köyünün adı ise «Mülâyim Karyesi»dir. İlk bilgileri memleketinde gördükten sonra İstanbul'a giderek Bayezit Camii dersiâmlarından Dadaylı Abdülhalim Efendi'nin ders halkasına dahil olmuştur. Tahsili şart olan ilimleri okuyup Cumadelalâ 1312'de icazet almıştır.

1304 (1888)'de Rumelikazaskerliği müraselesi ile Mahfel-i Şer'iyyat Mahkemesi kâtibliğine tayin olunmuştur. 1310 (1894'de) tarihinde iki yıl için Çorlu Kazası Şer'iyye Mahkemesi ikinci kâtibliğinde bulunmuştur. Bundan sonra Mart 1324 (1908) tarihinde Cide kazası naibi olmuştur. Mart'ta ayrılıp Temmuz 1326'da Burhaniye niyabetine tayin olunmuştur. Haziran 1328'de Burhaniye'den ayrılmıştır. Kânunisanî 1328'de Karaburun ve Teşrinisanî 1332'de Zara kazası kadılığına naklen tayin olunmuştur. (Sicil def., c. 4, sh: 102)

MEHMET EMİN EFENDİ (Dârendeli)

Hafız Mustafa Efendi'nin oğlu olup 1291 (1875) senesinde Dârende'nin Gökyar mahallesinde doğmuştur. İlk bilgileri babasından okuduktan sonra rüştiye mektebini bitirmiştir. Dinî ilimleri ise Dârende ulemâsından Hatîb Hacı Hasan ve Kayseri'de Osman Hilmi Efendi'lerden okuyup icazet almış ve Tokat'ın meşhur kurrâlarından Hasan Hilmi Efendi'den de seb'a ve aşere kıraatlarından icazet almıştır.

Bir müddet Nâdir Medresesinde talebe okutmuşsa da Cemazielevvel 1324 (1906)'de fahriyyen Kangal Kazası müftüsü olmuştur. Kânunievvel 1325 (1909)'de dört yüz kuruş maaş tahsis edilmiştir. (Sicil def., c. 2, sh: 391)

MEHMET EMİN EFENDİ (Divriğili)

Rüsûmat memurlarından kâtip Ahmet Zühtü Efendi'nin oğlu olup 1276 (1860) tarihinde Divriği'nde doğmuştur. Dârü'l-Muallimin

«rüştiye» şubesine girmiş ve 1304 (1888)'de iyi derecede mezun olmuştur. Türkçe, Arapça ve Farsça bilirdi.

Eylül 1304 (1888)'de maaşı mahalli ahali tarafından verilmek üzere Bulgaristan'da Eski İstanbulluk kasabası rüştiye mektebi birinci muallimliğine tayin olunmuştur. Yedi senelik bir hizmetten sonra, mezkûr mektep kapanınca ayrılmış ve Teşrinievvel 1311 (1895)'de Gebze Rüştiyesi birinci muallimliğine tayin olunmuştur. Tıbben malüliyetine karar verildiğinden Şubat 1316 (1901) tarihinde maaşı kesilmiştir. Akabinde tekaüde sevkini icab ettirecek tıbbî bir illeti olmadığı gerekçesi ile Teşrinievvel 1317 (Ekim 1901)'de tekrar Gebze'deki vazifesine dönmüştür. Kânunievvel 1323 (Aralık 1907)'de Beşiktaş Rüştiyesi ikinci muallimliğine nakledilmiştir.

Kânunievvel 1324 (Aralık 1908) tarihinde ruûs imtihanını kazanarak Bayezit Camii dersiâmı olmuştur. 1332 (1916) tarihinde Süleymaniye Medresesi birinci sınıf dördüncü şube «Lisan-ı Arabî» muallimliğine tayin olunmuş ve 3 Teşrinisani 1333 (1917)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 3709)

MEHMET EMİN EFENDİ (Dramalı)

Drama müftüsü Hüseyin Hüsnü Efendi'nin oğlu olup 1288 (1872) tarihinde Drama'da doğmuştur. Drama ve İstanbul medreselerinde okuyup icazet almıştır. Ayrıca Drama rüştiyesini de bitirmiş ve şehadetnâme almıştır. Drama'da bulunan Molla Efendi Medresesi müderrisi bulunan babası Hüseyin Efendi'nin vefatı ile inhilâl eden müderrisliğe Ramazan 1310 Osenesinde tayin olunmuştur. Drama müftüsü Rasim Efendi'nin liva müftülüğünden istifası üzerine, Mehmet Emîn Efendi'nin ehliyeti ve liyakatı nazara alınarak Şaban 1315'de (1898) Drama Livası müftüsü olmuştur.

Teşrinievvel 1313 (1898)'de Drama Maarif Encümeni azası, Mart 1315 (1899)'de Muhacirîn Komisyonu Reisi, Ağustos 1323 (1907)'de teşekkül eden Eytam Meclisi azası olduğu gibi, müderrisi bulunduğu Molla Efendi vakıflarının mütevelliğine Rebiulevvel 1326 (1908)'da tayin olunmuştur.

H. 1317'de Uhdesine tevcîh olunan Musıla-i Sahn müderrisliği, Recep 1323'de İzmir pâyesine terfi' olunmuştur.

Balkan Harbi dolayısıyle İstanbul'a gelmiş ve Mekteb-i Kudât'ta imtihan olup başarı sağlamıştır. Bunun üzerine İstanbul Kadılığı mahkemesinde altı ay kadar mülâzemeten istihdam olunmuştur. Temmuz 1329 (1913) senesinde Eceabad Kazası kadılığına ve Nisan

1331 (1915)'de de Sandıklı Kazası Kadılığına tayin olunmuştur. (Sicil def., c. 3, sh: 123)

MEHMET EMÎN EFENDİ (Erbilli)

Şeyh Mehmet Saît Efendi'nin oğlu olup h. 1268 (1852) tarihinde Erbil kazasında doğmuştur. (Diğer bir kayda göre doğumu 1262 /1846'dır). Hususî olarak tahsil görmüştür. Türkçe ve Farsça bazı şiirlerini havi bir «Divançe»si vardır.

İlk olarak yirmi bir yaşında Bağdat Vilâyeti Şer'iyye Mahkemesine girmiş ve bir buçuk sene sonra Meclis-i Temyiz'e nakledilmiştir. Nihayet Mayıs 1291 (1875)'de Akra kazası naibi olmuştur. Ağustos 1295 (1879)'de Kerbelâ Ceza Mahkemesi riyasetine tayin olunmuştur. Teşrinisanî 1303 (Kasım 1887)'de Dîvaniye, Eylül 1310 (1894)'da yine Kerbelâ ve Teşrinisanî 1310 (Kasım 1894)'da Kerkûk Bidayet Ceza Daireleri riyasetlerine tayin olunmuştur. Kânunievvel 1312 (1896)'de Hama Sancağı Bidâyet Cezâ Dairesi reisi olmuştur. Mart 1316 (1900)'da hakkında yapılan şikâyet ve isnatlara nazaran azl edilmiştir. Altı yıl kadar açıkta kalmışsa da Teşrinisanî 1322 (1906) tarihinde Hama Sancağı Niyabetine tayin olunmuştur. Ağustos 1324 (1908)'de örfî müddetini bitirip Hama kadılığından ayrılmıştır.

Üç yıl kadar daha yaşayıp 24 Mart 1327 (1911) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 2157)

MEHMET EMÎN EFENDİ (Ergirili)

Mehmet Bahûrzâde Ali Efendi'nin oğlu olup 1277 (1861) tarihinde Ergiri'de doğmuştur. İbtidaî ve Rüştiyeyi bitirdikten sonra bir müddet medreseye devam etmiş ve akabinde tahsil için İstanbul'a gelmiştir. Fatih Camii dersiâmlarından ders okurken, Mekteb-i Nüvvab'a girmiş ve Recep 1306'da mezun olmuştur. Türkçe, Arapça, Arnavutça ve Rumca bilirdi.

Mekteb'ten çıktıktan sonra Ağustos 1305 (1889)'de Birecik kazasına naib tayin olunmuştur. Kânunisanî 1307 (1891)'de ayrılmıştır. Bundan sonra Mayıs 1309'dan Mayıs 1311'e kadar (1893/1895) Giresun, Teşrinievvel 1311'den Mart 1314'e kadar (18959/898 Derne, Nisan 1314'den Nisan 1316'ya kadar (1898/1900) Margiliç, Nisan 1317'den Mart 1319'a kadar (1901/1903) Cisr-Mustafapaşa, Temmuz 1319'dan Haziran 1321 (1903/1905)'e kadar Komanova, Mart 1322'den Eylül 1324'e kadar (1906/1908) Drama ve Kânunievvel 1324'de de Hüdeyde livası niyabetine tayin olunmuştur.

Muharre 1319'da uhdesine İbtidaî Hariç Bursa müderrisliği tevcih olunmuş ve Muharrem 1326'da terfian İzmir pâyesi ile taltif olunmuştur. Margiliç niyabetinde iken de Cemazielaher 1317'de Mecidî nişanı kendisine ihsan olunmuştur.

Teşrinisanî 1331 (Kasım 1915)'de terfian Yemen Merkez Kadısı olmuştur. Bu tarihten itibaren de Yemen Vilâyeti'nin merkezi olan San'a'da vazifeye başlamıştır.

Mecburen mezuniyete sevki icap eden memurlardan olması, fakat bulunduğu vazifenin ehemmiyeti ve mahallin hususiyetinden dolayı Meclis-i Vükelâca istihdamı Zilhicce 1340 (1922)'de uygun görülmüştür. **(Sicil def., c. 2, sh: 68)**

MEHMET EMÎN EFENDİ (Ergirili)

Eski naiblerden Şakir Efendi'nin oğlu olup 1296 (1880) senesinde Yanya'nın Ergiri livasında doğmuştur. İbtidaî ve rüştiyeyi bitirdikten sonra İstanbul'da Fatih dersiâmlarından Hemşinli Yusuf Efendi'nin ders halkasına dahil olmuştur. Hocasından icazet aldığı gibi imtihanla girmiş olduğu Mekteb-i Nüvvab'tan da Zilkade 1329'da iyi derecede şehadetnâme almıştır.

Türkçe, Arapça ve Arnavutça bilirdi.

Nisan 1328 (1912) tarihinde Nevrokop Kazası Niyabetine tayin olunmuşsa da istifa etmiş ve Mart 1329 (1913)'da Turgutlu (diğer adı ile Kasaba) Kazası naibliğine tayin olunmuştur. Havası ile imtizaç edemediğinden Teşrinievvel 1329 (Ekim 1913) tarihinde naiblikten ayrılmıştır.

Mayıs 1334 (1918) tarihinde Havsa Kazası kadısı olmuş ve memuriyetten izinsiz İstanbul'a geldiği haber alınmış ve Kânunievvel 1335 (Aralık 1919) tarihinde yerine başkası tayin olunmuştur.

Eylül 1336 (1920) tarihinde Kasımpaşa Mahkemesi Başkâtibliğine tayin olunmuştur. **(Sicil def., c. 5, sh: 173)**

MEHMET EMÎN EFENDİ (Ermenekli)

İlmiyeden «Teke'li» denmekle ma'ruf Mustafa Hulusî Efendi'nin oğlu olup 1274 (1858) senesinde Ermenek'te doğmuştur. Rüştiye'yi 1286 (1870)'da bitirmiş ve İstanbul'a gelmiştir. Fatih dersiâmlarından Manastırlı İsmail Hakkı Efendi'den icazet ve Mekteb-i Kudât'tan da Recep 1301'de şehadetnâme almıştır.

Teşrinievvel 1301'de (1884'de) Kavala, Haziran 1303'de (1887'de) İstanköy, Şubat 1305 (1889)'de Sürmene, Mayıs 1306'da (1890'da) Akşehir, Nisan 1309'da Develi, Haziran 1310'da ikinci defa olarak

Kavala, Mart 1313'de Sungurlu kazaları niyabetlerine tayin olunmuştur.

Nisan 1315'de Sungurlu'dan ayrılmış ve terfi' ettiğinden Teşrinievvel 1316'da Elbasan Sancağı Naibi olmuştur. Teşrinievvel 1318'de Elbasan'dan ayrılıp Haziran 1319'dan Mayıs 1321'e kadar (1903/1905) Draç, Teşrinievvel 1322'den Mayıs 1325'e kadar (1906/1909) İpek (Kosova'da) sancakları niyabetlerinde bulunmuştur. İkinci sınıfa terfi' ettiğinden Kânunievvel 1325'de Yanya Merkez Naibi olmuş ve Teşrinisani 1327'de ayrılmış ve iki yıl mazul sayıldıktan sonra Haziran 1329'da Konya Merkez Kadısı oldu: 1913. **(Sicil def., c. 3, sh: 201)**

MEHMET EMÎN EFENDİ (Filibeli)

Abdullah Efendi'nin oğlu olup 1269 (1853) senesinde Filibe'de doğmuştur. Medrese tahsilini bitirdikten sonra Teşrinievvel 1284 (1868)'de Ruûs maaşına nail olmuştur. Eylül 1292 (1876)'de Evrak Kalemi kâtibi olmuştur. Haziran 1297 (1881)'de Meclis-i Mesâlih-i Talebe kâtibi ve bir yıl sonra da Meclis-i İmtihan-ı Kur'a Başkâtibi olmuştur. İstanbul pâyesini ihraz ettiği gibi Nisan 1304 (1888)'de bir yıl için Trabzon mevleviyetini zabt etmiştir. Başkâtibliği Şubat 1311 (1896) tarihine kadar sürmüş ve Eylül 1318 (1902) tarihinde Cezaîr-i Bahr-i Sefit (Rodos) Vilâyeti Naibi olmuştur.

20 Ağustos 1323 (1907)'de Rodos naibi iken vefat etmiştir. **(Dosya nu: 1471)**

MEHMET EMÎN EFENDİ (Çerzeli)

Cami imamı Abdullah Hilmi Efendi'nin oğlu olup 1301 (1885) senesinde Gerze'nin Çukurcaalan köyünde doğmuştur. İbtidaî tahsili ile hafzı (babasından) tamamladıktan sonra Ayasofya rüştiyesini bitirmiş ve Mercan i'dadisi üçüncü sınıfından tasdiknâme almıştır. Ayasofya dersiâmlarından Sinoplu Salih Sabri Efendi'nin ders halkasına girip Cemazielaher 1332'de icazet almıştır. Dârü'l-Fünûn'un önce «ihtiyat» şubesine, sonradan «Ulûm-i Şer'iyye» şubesine naklen girmiş ve bir müddet devam ettikten sonra «Ulûm-u Şer'iyye» şubesi kaldırıldığından mezun olamamıştır. Türkçe, Arapça ve Fransızca bilirdi.

Ruûs imtihanını kazanarak Eylül 1331'de (1915'de) dersiâm olmuştur.

Zilkâde 1333'de İbtidaî Hariç İstanbul Müderrisi olmuştur.

Kânunisani 1335 (Ocak 1919)'de İbtidaî Hariç birinci ve ikinci sınıfları «Riyaziyat» müderrisliğine tayin edilmiş ve Mart 1335 (1919)'-

de Ders Vekâleti Kalemi Başkâtibi tayin olunduğundan mezkûr müderrislikten ayrılmıştır.

Eylül 1335 (1919)'de ise İbtidai Dahil Medresesi (Fransızca) müderrisliğine tayin edilmiştir. (Sicil def., c. 7, sh: 12)

MEHMET EMÎN EFENDİ (Gosineli)

Beştaşzâde (Betaşovik) Abdullah Efendi'nin oğlu olup Mayıs 1290 (1874) tarihinde Kosova'ya bağlı Gosine kazasında Topçu-i Evvel mahallesinde doğmuştur. Önce sibyan mektebini bitirmiştir. Sonradan İşkodra'ya giderek burada bulunan Medrese-i Balâ'da «Çoba» şöhreti ile bilinen müderris Selîm Efendi'den sarf ve nahif okumaya başlamıştır. Akabinde bilgisini genişletmek için İstanbul'a gelmiştir. Fatih dersiâmlarından Erzurumlu Hacı Salih Nazim Efendi'nin ders halkasına dahil olup, bu arada bazı ilimleri de Çarşambalı Ahmet Efendi, Ders Vekili Halis Efendi, Şehrî (İstanbullu) Ahmet Ramiz Efendi, Gürcü Abdüllâtif Efendi ve Manastırlı İsmail Hakkı Efendilerden okumuş ve sonunda Hacı Nazim Efendi'den icazet almıştır.

Şubat 1320 (1905)'de Gosine kasabası medresesi müderris muavinliğine ve Mayıs 1325 (1909)'de de bu medresenin müderrisliğine tayin olunmuştur. (Dosya nu: 4785)

MEHMET EMÎN EFENDİ (Hızanlı)

«Alîcan» kabilesinden Hocazâde Ahmet Efendi'nin oğlu olup Haziran 1296 (1880) tarihinde Hızan kazasının Gülpik köyünde doğmuştur. Babası çiftçi idi. Van ve Bitlis medreselerinde okumuş ve icazet almıştır. Recep 1328'de Gayda Tekkesi müderrisi Nurs karyeli müderris Molla Muhammed Efendi'den icazet almıştır. Arapça ve Kürtçe bilirdi. Türkçe ve Farsça okur yazardı.

Bitlis vilâyetinde imtihan olarak Mayıs 1326 (1910)'da Hızan kazası müderrisliğine tayin olmuştur. Gulpik Medresesinde bulunurken Bitlis'te meydana gelen siyasî bir hadisede dahli bulunduğundan Temmuz 1330 (1914)'da firar etmiştir. (Dosya nu: 1941)

MEHMET EMÎN EFENDİ (Hopalı)

İmamzâde Hacı Hasan Efendi'nin oğlu olup Mayıs 1268 (1852) senesinde Hopa'nın İçkale nahiyesinin Dakura köyünde doğmuştur. Önce babasından okumuş ve sonradan İçkale'de bulunan medreseye dahil olmuştur. Burada bulunan müderris Ali Bahrî Efendi'den okuduktan sonra bilgisini genişletmek için yirmi bir yaşında iken 1289

(1873)'da İstanbul'a gelmiştir. Fatih Bahr-i Sefit Çifte-Ayak Kurşunlu medreseye kaydolup dersiâmdan Ahıskalı Ali Faik Efendi'den okumaya başlamıştır. Hocasının vefatıyle yine Fatih dersiâmlarından Kalkandelenli Recep Rüştü Efendi'den okumaya başlamıştır. H. 1304'de Recep Rüştü Efendi'den icazet almıştır. İmtihanla h. 1300'de Mekteb-i Nüvvab'a girmiştir. Şaban 1303'de bu mektebten mezun olmuştur.

Kânunievvel 1302'de (1886'da) Akçaabad kazası naibi olmuştur. Kânunievvel 1305'de Preşova, Kânunievvel 1308'de Yenice-Vardar, Haziran 1311'de Milâs ve Eylül 1314'de Tikveş kazaları niyabetlerine tayin olunmuştur. Liva niyabetine terfi' ettiğinden Ağustos 1317'de Muş, Teşrinisanî 1322'de Serfiçe ve 1325 (1909)'de de Karesi (Hüdâvendigâr) Sancağı niyabetlerine tayin olunmuştur. 1315 h. de İbtidaî Bursa müderrisliğine nail olmuş ve h. 1321'de Musıla-i Süleymaniye'ye terfi' etmiştir.

6 Teşrinisanî 1327 (19 Kasım 1911)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 1911)

MEHMET EMÎN EFENDİ (Ilgınlı)

Ulemâdan Ali Efendi'nin oğlu olup 1280 (1864) tarihinde Ilgın'ın Çegel-i Balâ köyünde doğmuştur. Köyündeki ibtidaî mektebinden çıktıktan sonra **Müsevvitzâde Abdullah Efendi Medresesinde** sarf, nahiv, bedi', beyân, meanî ilimlerini okuduğu gibi 1303 (1887)'de İstanbul'a gidip Fatih civarında **Efdalzâde** Medresesine kaydolmuştur. Tahsili iktiza eden ilim ve fenleri Fatih dersiâmlarından Karamanlı Hacı Mustafa Efendi'den ikmalle icazet almıştır.

Ruûs imtihanını kazanarak Eylül 1306 (1890) tarihinde Fatih Camiinde dersiâm olarak kürsüye çıkmıştır. Temmuz 1315 (1899) tarihinde Kerk Sancağı «Çöl Arapları» vaizliğine tayin olunmuştur. Temmuz 1325 (1909) tarihine kadar mezkûr vaizlikte bulunmuş ve akabinde Fatih Camiindeki dersiâmlığına başlamıştır.

Nisan 1323 (1907)'den Mart 1324 (1908)'e kadar Bursa Mevleviyetini bir yıl zabt etmiştir.

1 Eylül 1335 (1919) tarihinde İbtidaî Dahil Medresesi «**Fıkıh**» Müderrisliğine tayin olunmuştur.

Fatih dersiâmı ve medresede müderrisken 4 Mart 1338 (1922) tarihinde vefat etmiştir. «**İskenderoğlu**» şöhreti ile bilinirdi. (Dosya nu: 3703)

MEHMET EMİN EFENDİ (İbradılı)

Mustafa Efendizâde Halil Haşmet Efendi'nin oğlu olup 1247 (1831) tarihinde İbradı'da doğmuştur. Mekteb-i Nüvvab'ı imtihanla bitirmiş ve şehadetnâme almıştır. Otuz bir yaşında iken İznik Kazası naibi olmuştur. Daha sonra ise Tavas, Sivrihisar ve Mersin niyabetlerinde bulunmuş ve Recep 1308 (Şubat 1891)'de Çorum naibi olmuştur. Daha sonra da Antep, Tire, Sandıklı ve Beypazarı niyabetlerinde bulunmuştur. 25 Kânunisanî 1321 (7 Şubat 1906) tarihinde Beypazarı naibi iken vefat etmiştir. **(Dosya nu: 580)**

MEHMET EMÎN EFENDİ (İbradılı)

Tüccardan Mustafa Efendi'nin oğlu olup Recep 1261 (Temmuz 1845) tarihinde İbradı'da doğmuştur. İbtidaî tahsilinden sonra Simav kazasının Debbağhane mahallesindeki camiin dersiâmlarından el-Hac Hafız ve Konya Ereğli'de bulunan Bahrî Efendi'lerden okumuştur.

Temmuz 1285 (1869) tarihinde ilk olarak niyabete başlamıştır. İlk niyabeti olan Kıbrıs Girne'den sonra Milâs, Rumkale, Kebanmadeni, Bab-ı Cubul, Bozdoğan, Zir, Kalkandelen, Garb-i Karaağaç, Karaman ve Gediz kazaları niyabetlerinde bulunmuştur. En son olarak Eylül 1315 (1899)'da Gediz'e tayin olunmuş ve Ağustos 1317 (1901)'de Gediz'den ayrılmıştır.

1 Mayıs 1318 (14 Mayıs 1902) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 1898)**

MEHMET EMÎN EFENDİ (İbradılı)

Esnaftan Sülleslizâde Ahmet Hulusî Efendi'nin oğlu olup 1295 (1879) tarihinde Akseki'ye bağlı İbradı kasabasında doğmuştur. 1312 (1896)'de Fatih Tetimme-i Sanî Bahr-i Safit Medresesine dahil olmuştur. Dinî ilimleri tahsil ederken 1320 (1904) tarihinde Kaş kazasının Çukur Bağ Medresesine nakledip Mart 1323 (1907)'de bu medresede icazet almıştır.

Haziran 1323 (1907)'de yirmi yedi yaşında iken Teke'de teşekkül eden ilmî meclisin huzurunda imtihan olup, ortaya çıkan ehliyetinden dolayı Beşkonak nahiyesi niyabetine vekâleten tayin olunmuştur. Teşrinisanî'de (Kasım'da) Meşihat tarafından asaleti tasdik olunmuştur. Niyabeti sırasında Mekteb-i Kudât'ta yapılan imtihana girip kazandığından Ağustos 1326 (1910) tarihinde Şarkikarahisar sancağına bağlı Koyulhisar kazası niyabetine tayin olunmuştur. Temmuz 1328 (1912) tarihinde hizmet müddeti bittiğinden buradan ayrılmıştır. Bir

müddet sonra, Bursa'da iken, 28 Teşrinisanî 1328 (11 Aralık 1912) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 2292)

MEHMET EMÎN EFENDİ (İbradılı)

Eski kadılardan Hacı Musazâde el-Hac Ali Rıza Efendi'nin oğlu olup h. 1264 (Şubat 1848) tarihinde İbradı'da doğmuştur. İlk tahsilinden sonra medreseye devam etmiş ve dinî ilimleri okumuştur. İlk olarak 1285 h. de Milâs kazası Şer'iyye mahkemesine girmiştir. Daha sonraları nahiye niyabetlerinde bulunmuş ve Teşrinievvel 1290 (1874)'da Bab-ı Cübûl kazası naibi olmuştur. Bir ara Karaağaç Yalvaç kazası naibi olmuş ve İzmit Sancağı Bidâyet Mahkemesi Ceza Dairesi Reisliği de yapmıştır. Bu reislikten ayrılıp Kânunisani 1295 (Ocak 1880)'de Anamur kazası naibi olmuştur. Anamur'dan sonra ikişer yıl ara ile Çine, Bozdoğan, Çine, Bozdoğan, Kastamonu'da Hamidiye, Aksaray, Karadeniz Ereğli, Bozdoğan, Hüdâvendigâr Aziziye, Bâb-ı Cübûl ve Seydişehir niyabetlerinde bulunmuştur. İki ay sonra Temmuz 1329 (1913'de) da emekli olmuştur. (Dosya nu: 2700, sicil def., c. 1, sh: 127)

MEHMET EMÎN EFENDİ (İbradılı)

Ziraatle uğraşan Hacı Ahmet Ağazâde Osman Ağa'nın oğlu olup 1283 (1867) tarihinde Akseki'ye bağlı İbradı kasabasında doğmuştur. Rüştiyeyi Haziran 1298 (1882)'de bitirmiş ve İbradı Medresesinde ve Seydişehir'deki Şeyh Hacı Abdullah Efendi Medresesinde dokuz yıl kadar Arapça ve Farsça tahsil etmiştir.

Eylül 1303 (1887) tarihinde Eğridir Kazası Şer'iyye Mahkemesi kâtibliğine tayin olunmuştur. İki yıl kadar kâtiblik yapmış ve daha sonraları niyabete kabul edildiğinden Eylül 1310 (1894)'dan Ağustos 1312 (1896)'ye kadar Ilgın, Ağustos 1314'den Temmuz 1316'ya kadar (1898/1900) Hüdâvendigâr vilayetine bağlı Azîziye, Eylül 1317'den Eylül 1319'a kadar Niksar, Kânunisanî 1320'den Ağustos 1324'e kadar Kosova'da Osmaniye, Eylül 1324'den Temmuz 1326'ya kadar Radovişte niyabetlerinde bulunmuştur. Son vazifesinden istifa ederek ayrılmıştır.

Mekteb-i Kudât'ta imtihan olup kazanmış ve Kânunievvel 1326 tarihinde İskilip Kazası niyabetine tayin olunmuştur. Eylül 1328'de İskilip'ten ayrılmıştır. Temmuz 1329'da (1913'de) Şarköy kazası kadısı olmuştur.

Sulh anlaşması üzerine vazifesini terkle, ancak Teşrinisanî 1337 (1921) tarihinde Hüdâvendigâr Vilâyeti Merkez Bidâyet Mahkemesi

azası olmuştur. Kânunievvel 1337'de ise Gemlik Kazası kadılığına tayin olunmuştur. Kadılığa gitmekten imtina ettiğinden tekrar Mart 1338 (1922)'de eski vazifesi olan azalığa dönmüştür. (Sicil def., c. 5, sh: 91)

MEHMET EMİN EFENDİ (İstanbullu)

Mustafa Şerif Ağa'nın oğlu olup 1292 (1876) tarihinde İstanbul'da doğmuştur. Zeyrek İbtidaî mektebini bitirdikten sonra hafız olmuş ve Fatih dersiâmlarından Şakir Efendi'nin derslerine dahil olmuştur.

Eylül 1315 (1899) tarihinde Mahfel-i Şer'iyyat Kâtibi nasbedilmiştir. Eylül 1325 (1909)'de kadrodan ihraç edilmiş ve Şubat 1325 (1910)'de Dâvutpaşa Şer'iyye Mahkemesi kâtibliğine tayin edilmiştir. Temmuz 1331 (1915)'de Galata Mahkeme-i Şer'iyyesine nakledilmiştir. Eylül 1336 (1920)'da Dâvutpaşa Şer'iyye Mahkemesine nakledildiği halde Teşrinisanî 1336 (Kasım 1920)'da tekrar Galata Mahkemesine dönmüştür. (Sicil def., c. 5, sh: 187/1)

MEHMET EMİN EFENDİ (İstanbullu)

Kırcaali Kumandanı Mirliva Ahmet Zeki Paşa'nın oğlu olup 1292 (1876) tarihinde İstanbul'da doğmuştur. İmparatorluğun muhtelif bölgelerinde tahsiline devam etmiş ve en sonunda imtihanla Mekteb-i Hukûk-i Şahane'ye girmiş ve tahsilini ikmal ederek iyi derece ile mezun olmuştur.

Rebiulevvel 1308'de uhdesine tevcîh olunan İbtidaî Hariç Bursa Müderrisliği ruûsu, Şevval 1310'da İbtidaî Dahil'e, Muharrem 1314'de Musıla-i Sahn'a, Cemazielevvel 1315'de İbtidaî Altmışlı'ya, Zilkade 1316'da Hareket-i Altmışlı'ya ve Recep 1320'de Musıla-i Süleymaniye'ye terfi' olunmuştur. Cemazielaher 1318'de de Meşihat kalemindeki gayretinden dolayı dördüncü rütbeden Mecidî nişanı kendisine ihsan olunmuştur.

Cemazielaher 1312'de (1894) Fetvahâne Mektubî Kalemine girmiştir.

Şevval 1322'de (1904) İzmir pâyesi kendisine tevcîh olunmuştur.

Şevval 1325 tarihinde de dördüncü rütbeden Osmanlı nişanı ihsan edilmiştir.

Bayezit dersiâmlarından Çarşambalı Ahmet Efendi'den okumuş ve hocasından 1327 h. de icazet almıştır.

Mart 1323 (1907)'de Tahrirat Kalemi mümeyyizliğine terfi etmiştir. Cemazielevvel 1328'de Mahreç paşayesine terfi etmiş ve Mart 1330

(1914)'da birinci mümeyyiz olmuştur. Cemazielevvel 1332'de Tahrirat Müdürlüğünün adı «Mektupçu» olduğundan Mart 1332 (1916)'de Mektubçu muavinliğine tayin olunmuştur. Ağustos 1334 (1918)de Meşihat Mektupçusu olmuş ve rütbesi Şubat 1335 (1919)'da Haremeyn-i Muhteremeyn'e terfi olunmuştur. Ağustos 1336 (1920)'de Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye Başkâtibliğine nakledilmiştir. Teşrinievvel 1336 (Ekim 1920) da tekrar Makam-ı Maşihat-ı Ulyâ Mektubçulğuna tayinolunmuştur. 22 Ağustos 1337 (1921)'de Meşihat Müsteşarı olmuştur.

B.M.M.nin İstanbul'da te'sisi ile Meşihat daireleri kaldırılmış ve Teşrinisanî 1338 (14 Ekim 1922)'den itibaren müsteşarlıktan açıkta kalmıştır.

Müsteşarken aldığı 7.500 kuruş maaş kesilmiş ve mazuyiyet maaşı olarak 1.500 kuruş tahsis edilmiştir.

Müsteşarlıktan ayrıldıktan sonra mazuliyet maaşını İstanbul'dan alıyordu. (Sicil defteri, c. 2, sh: 105)

MEHMET EMÎN EFENDİ (İstanbullu)

Eski naiblerden Mehmet Saît Efendi'nin oğlu olup 1265 (1849) tarihinde Fatih'te Kumrulumescid, diğer adı ile Mimarsinan Mahallesinde doğmuştur. Hafızpaşa mektebini bitirdikten sonra Fatif dersiâmlarından Ahmet Basriyyûn Efendi'den okumaya başlamıştır. Hocasının vefatı ile icazet alamamıştır. On iki yaşında Bâb-ı Meşihat'ta Manfel-i Şer'iyyat kâtibliğine dahil olmuştur. Mart1288 (1872)'de Rumelisadareti Vekayi Muavinliği kâtibliğine geçmiştir. Mart 1292'de Gediz kazası naibi olmuştur.

Safer 1290'da İbtidaî Hariç Edirne müderrisliği'ne nail olmuştur.

Gediz'den dönüp eski vazifesine devam ederken Teşrinievvel 1299 (Ekim 1883)'de bir yıl Van Mevliviyetine tayin olunmuştur. Daha sonra Cisrmustafapaşa kazası niyabetinde de bulunmuştur. Terfi etmek suretiyle 1300 (1884)'de Manastır'a bağlı Köriçe sancağı niyabetine tayin olunmuştur. Köriçe'den sonra Limnî ve Bigâ Sancakları niyabetlerinde bulunmuştur. Nisan 1309 (1893)'da Musul Merkez naibi olmuştur. Musul'dan Van ve Bitlis vilâyetleri nuyabetlerine tayin edilmişse de rütbesi tenzîl edilerek Teşrinievvel 1317 (1901)'de Feke ve Mayıs 1319 (1903)'da ikinci defa olarak Biga niyabetlerine tayin olunmuştur. Kânunisanî 1322'den Temmuz 1323'e kadar da Kudûs niyabetinde bulunmuştur. Teşrinisanî 1323'de Karahisarısahip ve Teşrinisanî 1324'de de Amasya sancakları niyabetlerine tayin olunmuştur.

H. 1308'de 4. rütbeden Mecidî nişanına nail olmuştur. Şaban 1323'de Mahreç itibariyle Kudûs mevleviyetini ihraz etmiştir. Teşrini-

sani 1327 (1911)'de Drama ve Temmuz 1329 (1913)'da da İsparta sancaklarına niyâbetlerine tayin olunmuştur. Teşrinisani 1329 (Kasım 1913)'da tekaüde sevk olunmuştur. (Dosya nu: 2694 Sicil def. c. 3, sh: 43)

MEHMET EMİN EFENDİ (İstanbullu)

Maliye Nezareti Evrak Mahzeni müdürü el-Hac Yusuf Efendi'nin oğlu olup 1255 (1839) tarihinde İstanbul'da Edirnekapı dahilinde Hatice Sultan mahallesinde doğmuştur. Fatih Camiinde ilimle meşgul Çankırılı müderris Abdullah Sabri Efendi'nin ders halkasına dahil olup icâzet almıştır.

Safer 1271 (Ekim 1854)'de Rumelikazaskerliği Mahfel-i Şer'iyyat kalemine girmiştir. Uzun zaman nâib kâtibliklerinde bulunduktan sonra h. 1290 (1872)'da Gemlik'e bağlı Pazarköy nahiyesi niyâbetine tayin olunmuştur. 1301 h. (1883)'de Niksar Kazası nâibi olmuştur. Pirani ve Florina niyâbetlerinde bulunduktan sonra h. 1308 (1890)'de Kırçova niyâbetine tayin olunmuştur. Daha sonra ise Tırnova Nâibi olmuş ve 1 Mart 1319 (1903)'da vefat etmiştir. (Dosya nu: 206)

MEHMET EMİN EFENDİ (İstanbullu)

Tüccardan Hacı Hüseyin Efendi'nin oğlu olup 1261 h./1845 tarihinde İstanbul'da Eyüp Sultan civarında Baba Haydar Mahallesinde doğmuştur. 1266 (1850) senesinde evlerini nakil ile Molla Zeyrek civarında Saliha Sultan, diğer adı ile Çukur Çeşme mektebine devama başlamıştır. Sülûs ve nesih hattında icâzetle Kur'an'ı hıfz etmiştir. Üç yıl Fatih Camiindeki mahfelin altında Ramazan aylarında mukabele okumuştur. H. 1279 (1861) senesinde Bayezit Camiinde Hamidiye Kütüphanesi hâfız kütübü Abdullahzâde İstanbullu Muhammed Efendi'den arapça ve hususi olarak farsça okumuştur.

Haziran 1278 (1862) tarihinde Kısmet-i Askeriye Mahkemesine mülâzemetle tayin edilmiştir. Teşrinievvel 1311 (1895)'de Adana Mevleviyeti bir yıl için kendisine tahsis olunmuştur. Nisan 1315 (1899)'de Büyükçekmece nâibi olmuştur. Mart 1318 (1902)'de yine bir yıl için Bağdat Mevleviyetini zabt etmiştir. Temmuz 1319 (1903)'da Silivri Nâibi olmuştur. Mayıs 1323 (1907)'de Gebze nâibliğine tayin olunmuştur.

H. 1293'de uhdesine İbtidai Hariç Bursa Müderrisliği ruûsu tevcih olunmuş ve Cemazielaher 1322'de Mahreç pâyesi ile taltif olunmuştur.

Büyükçekmece niyâbetinde iken hizmetlerine mükâfat olarak 4. rütbeden bir adet Mecidî nişanı ihsan olunmuştur.

Kânunievvel 1325 (Aralık 1909) tarihinde Gebze Niyâbetinden tekaüde sevk olunmuştur. **(Dosya nu: 16)**

MEHMET EMİN EFENDİ (İzmitli)

Esnaf Hüseyin Ağa'nın oğlu olup 1262 (1846) tarihinde İzmit'te doğmuştur. Rüştiye'yi bitirdikten sonra İstanbul'da Çorlulu Ali Paşa Medresesine gelip kaydolmuş ve h. 1298'de Eğinli İbrahim Efendi'den icâzet almıştır. Bu arada Dârü'l-Muallimin'e girmiş ve orta derecede Recep 1293'de mezun olmuştur. Arapça ve farsça bilirdi.

Mart 1293 (1877)'de Yemen'de San'a Rüştiye mektebi birinci muallimliğine tayin olunmuştur. Kânunisani 1297 (1881)'ye kadar burada kalmış ve Mart 1299 (1883'da Ta'iz Sancağı rüştiyesine aynı vazife ile tayin olunmuştur. Mayıs 1305 (1889)'de istifa etmiştir. Haziran 1306'da Sultanahmet İbtidaî Mektebi birinci muallimliğine, bir yıl sonra Mahmudiye Rüştiye mektebi ikinci muallimliğine, Teşrinisani 1308'de Süleymaniye Kız İbtidaî Mektebi birinci muallimliğine, bir yıl sonra Fatih Merkez Rüştiyesi İbtidaî kısmı birinci muallimliğine, Şubat 1312 (1897)'de Ayasofya Merkez Rüştiyesi'ne ve Kânunievvel 1317 (1901)'de Meclis-i Kebir-i Maarif âzası olmuştur.

Ağustos 1324 (1908)de âzalıktan açıkta kalmıştır.

Mart 1306 (1890)'da Bayezit Dersiâmı olmuş ve 1317 h. de Huzur Derslerine muhâtap olmuş ve Mahreç Pâyesini kazandığı 1332 h. ye kadar muhâtablıkta bulunmuştur. (1)

Zilkade 1292'de uhdesine tevcih buyurulan İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu, Rebiulevvel 1310'da İbtidaî Dahil'e, Rebiulâhir'de Hareket-i Dâhil'e, Cemazielevvel'de Musıla-i Sahn'a, Şaban 1311'de Sahn'a, Zilhicce 1312'de İbtidaî Altmışlı'ya, Şevval 1314'de Hareket-i Altmışlı'ya, Cemazielâher 1318'de Musıla-i Süleymaniye'ye terfi etmiş ve Ramazan 1317'de 4. rütbeden Osmanlı ve Mecidî nişanları kendisine ihsan olunmuştur. Cemazielevvel 1319'da da altın liyakat madalyasına nâil olmuştur.

Eylül 1325 (1909) tarihinde emekliye sevk olunmuştur.

Bayezit Camiinde ders okuturken Tavukpazarı'nda Hüseyinağa Mahallesinde 20 Kânunievvel 1333 (20 Aralık 1917) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3469, sicil defteri, c. 4, sh: 219)**

---

(1) 20 ve 21 numaralı vesikalara bakınız.

MEHMET EMİN EFENDİ (Karaburunlu)

İbrahim Ağa'nın oğlu olup 1293 (1877'de) tarihinde Karaburun'da doğmuştur. İlk bilgileri kazasında tedrisle İstanbul'a gitmiş ve Bayezit Camii dersiâmlarından Azdavaylı Mehmet Celâleddin Efendi'den okuyarak Zilkade 1325'de icâzet almıştır. Ayrıca icâzeti sırasında gümüş liyakat madalyasına da nâil olmuştur.

Mayıs 1330 (1914) tarihinde Karaburun Kazası müftüsü olmuştur. (Sicil def. c. 4, sh: 191)

MEHMET EMİN EFENDİ (Karadağlı)

Şeyh Adâ Medresesi müderrisi Muhammed Efendi'nin oğlu olup 1273 (1857) senesinde Süleymaniye Sancağı'nın Karadağ kasabasında doğmuştur. Karadağ'da İbnü'l-Hayyad, Süleymaniye'de Müftü, Salâhiye'de Vicahi Kara, Bağdat'ta İmâm-ı A'zam Medrese'lerinde tahsil görmüştür. Türkçe, arapça, farsça ve kürtçe bilirdi.

Mart 1306'dan Ağustos 1308'e kadar (1890/1892) Musul Vilâyeti rüştiyesi ikinci muallimliğinde bulunmuş ve ayrılış tarihinden 1320 (1904)'ye kadar Şeyh Adiy Medresesi müderrisliğinde bulunmuştur. Akabinde Musul Dârü'l-Muallimîn'inde birinci muallimlik vazifesine tayinle, nâibliğe tayini olan Haziran 1327'ye kadar muallimlikte bulunmuştur. Bu tarihte Bana niyâbetine tayin olunmuştur. Teşrinisani 1328'de Banâ (Yanya)'nın tahliyesi üzerine buradan ayrılmıştır. Bir müddet ma'zûl sayılmış ve Mart 1332'de Zibar Kazası kadı vekâletine tayin olunmuştur. (Sicil def., c. 5, sh: 117)

MEHMET EMİN EFENDİ (Kastamonulu)

Çörekzâde Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1243 (1827) tarihinde Kastamonu'da doğmuştur. İlk tahsilinden sonra İstanbul'a gelip 1260 (1844)'da Süleymaniye Dârü'l-Hadîs Medresesi'ne kaydolduktan sonra Bayezit Camiinde meşhur dersiâm Ayaşlı Mustafa Efendi'den okumaya başlamıştır. 1278 (1862) tarihinde hocasından icâzet almıştır.

Kânunievvel 1285 (1869) tarihinde Fetvâhâne Pusula Odası'na dahil olmuş ve Teşrinievvel 1292 (1876)'de Kasımpaşa Nâibi olmuştur. Teşrinievvel 1295 (1879)'de Üsküdar ve Şubat 1296 (1880)'da Davutpaşa Nâibi olmuştur.

Uhdesine tevcih olunan Cemazielâher 1290 tarihli İbtidai Hariç İstanbul müderrisliği, Rebiulâher 1295'de Musıla-i Süleymaniye'ye terfi olunmuştur.

Temmuz 1301 (1885)'de Kartal, Mart 1311 (1895)'de tekrar Da-

vutpaşa, Mart 1314 (1898)'de Tophane ve Nisan 1314 (1898)'de tekrar Davutpaşa niyâbetine tayin olunmuştur.

1295 (1879)'de Maraş, Kânunievvel 1306 (1890)'da Bağdat ve Mart 1318 (-902) tarihinde ikinci defa olarak birer yıl Bağdat Mevleviyetlerini zabt etmiştir.

Mayıs 1326 (1910) tarihinde tekaüde sevk olunmuştur. (Dosya nu: 15)

MEHMET EMİN EFENDİ (Kastamonulu)

Müderris Hacı Mehmet Zühtü Efendi'nin oğludur. Nüfusta «Musa Beyoğlu» şöhreti ile bilinirlerdi. Büyük babası (dedesi) ulemâdan Hiretli Ali Senaî Efendi'dir. Annesi Reisu'l-Küttap Hacı Mustafa Aşir Efendi'nin evlâdındandır. Kânunisani 1295 (Ocak 1880) tarihinde Kastamonu'da doğmuştur. Kastamonu'da Server İbtidaî mektebi ile askeri rüştiye'de okumuştur. Mart 1307 (1891)'de Sumhiyye Medresesi'ne girmiştir. Babasının icâzet verdiği hocalardan Hâfız Ömer Efendi'den okumaya başlamıştır. Zilkade 1323'de icâzet almıştır.

Kastamonu Bidâyet Hukuk Mahkemesi âzası olmuş ve altı ay hizmetten sonra Eylül 1326 (1910)'da ayrılmıştır. Osmanlı Donanmasına yardım için kurulan cemiyetlerde faâl rol almıştır.

14 Şubat 1321 (1906)'de babasının vefati ile babasının yerine Sumhiyye Medresesi müderrisliğine Vilâyet İdare Meclisi kararı ile tayin olunmuştur.

Sonradan Kastamonu medresesi kâtibi ve mürebbii olmuştur. (Dosya nu: 653)

MEHMET EMİN EFENDİ (Kastamonulu)

A'mâzâde Mehmet Emin Efendi, Kastamonu'da Şeyhü'l-Kurrâ Hâfız Mustafa Efendi'nin oğlu olup 1255 (1839)'de Kastamonu'nun Bey Çelebi Mahallesinde doğmuştur. On yaşında iken Kastamonu'da bulunan Münire Medresesi'ne girmiştir. İki sene sonra Nasrullah el-Kadî Medresesi ile Numaniye Medreseleri'ne nakil etmiş olan ulemâdan Kastamonu müftüsü Hoca Hafız Abdullah Hilmî Efendi'den 1277 ve 1280 (1861 ve 1864) tarihlerinde iki adet icâzetnâme almıştır. Ayrıca Hoca Nimet Efendi'den farsça okumuştur. İcâzet aldıktan sonra hasbî olarak Musallî, diğer adı ile Abdülbakî Medresesi'nde talebe okutmaya başlamıştır. H. 1296'da yedi, h. 1302'de on, h. 1309'da on beş talebe ile toplam olarak üç defa icâzet vermiştir. Ayrıca ferâizden de iki defa icâzet vermiştir. 1893 senelerinde iki sınıfta altmışı aşkın talebesi vardı.

Ağustos 1299 (1883)'da Kastamonu Vilâyeti İsti'naf Mahkemesi Hukuk kısmı âzalığına tayin olunmuştur. Mart 1302 (1896)'de Bidâyet Ceza Dairesi âzalığına nakledilmiştir. Şaban 1303'de İbtidaî Dâdil Bursa Müderrisliğini ihraz etmiştir.

12 Temmuz 1309 (1893)'da münhâl olan Kastamonu Vilâyeti müftülüğüne tayin olunmuştur.

Ramazan 1314 (Şubat 1897)'de İzmir Pâyesi ile taltif olunmuştur. 15 Haziran 1325 (1909)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 2568 ve 1034)**

MEHMET EMİN EFENDİ (Kastamonulu)

Tiftikçi Mustafa Niyazi Efendi'nin oğlu olup 1281 (1865)'de Kastamonu'nun Atabey Gazi Mahallesinde doğmuştur. Kur'an hıfzından sonra Abdülbakî Medresesi'ne girmiş ve h. 1314'de sonradan Kastamonu müftüsü olan Osman Nuri Efendiden icâzet almıştır. Medreseye devam ederken Dârü'l-Muallimin'e de girmiş ve dört senede (Eylül 1302/1886) bitirmiştir.

Haziran 1309/1893'de Kastamonu müftülüğü fetvâ müsevvidi olmuştur. Ağustos 1323'de Evkaf komisyonu âzası olmuştur.

20 Haziran 1332 (1916)'de müsevvitken vefat etmiştir. **(Dosya nu: 2482)**

MEHMET EMİN EFENDİ (Kastamonulu)

Çörekçizâde Hüseyin Rıf'at Efendi'nin oğlu olup 1285 (1869) tarihinde Kastamonu'nun İsfendiyar mahallesinde doğmuştur. Babası İsfendiyar mahallesinde bulunan İbni Fethî Medresesi müderrisi idi ve Ramazan 1293'de vefat etmiştir. Mahallesindeki sıbyan mektebinde ilk bilgileri okuduktan sonra Kastamonu'da Semhiyye (Sumhiye) Medresesi'ne girmiştir. Burada müderris bulunan dayısı Hoca Hacı Muhammed Efendi'den ders okumaya başlamıştır.

Medreseye girdiği 1299 (1881)'dan dört sene sonra yine aynı beldede bulunan Atabey Gazi Medresesi'ne nakletmiş ve buranın müderrisi bulunan kayınpederi Mehmet Rıza Efendi (1326/1910'da hayattaydı)'nin ders halkasına girmiştir. H. 1318'de kayınpederinden icâzet almıştır.

Babasından intikâl eden ve İsfendiyar Medresesi diye bilinen İbni Fethî Medresesi müderrisliğine müracaat etmiş ve yapılan imtihanda ehliyeti tebeyyün ettiğinden Mart 1318 (1892)'de bu medreseye müderris tayin olunmuştur. Fahrî olarak yaptığı müderrislik

hizmetine 1325 (1909)'de yüz kuruş maaş tahsis edilmiştir. 1330 (1914)'da (16) talebesi vardı. (Dosya nu: 4045)

MEHMET EMİN EFENDİ (Kaşlı)

Naim-zâde Es'at Efendinin oğlu olup Mart 1284 (1868) tarihinde Kaş Kazasının Koftre köyünde doğmuştur. Önce müderris olan babasından okumaya başlamış ve İzmir'e gidip orada bulunan Nâsırzâde Medresesi'nde Şubat 1299 (1884)'dan Ağustos 1301 (1885)'e kadar Yozgatlı Hacı Mustafa Efendi'den ders görmüştür. Bir ay sonra İstanbul'a giderek Çarşamba civarında Valide Sultan Medresesi'ne dahil olarak Fatih dersiâmlarından Ödemişli Mustafa Efendi'den okumaya başlamıştır. Kânunisani 1304 (Ocak 1889)'de Bayezit dersiâmlarından Atıf Bey Hoca'dan akait ve «Buharî» okumaya başlamıştır. Dört yıl sonra da yani Mart 1308 (1892)'de Elmalı'ya gelerek Haydar Baba Medresesi'nde kaza müftüsü Ali Efendi'den «Celâl», «Mir'at» ve «Buharî» tedris ederek Şubat 1309 (1894)'da icâzet almıştır. Babasının vefâtı ile medresesi harap olduğundan, icâzetini müteakip memleketine gelmiş ve halkın yardımı ile medreseyi ihyâ etmiştir. Teşrinievvel 1310 (Ekim 1894)'da medresenin inşası bitmiş ve kendisi burada talebe okutmaya başlamıştır.

Mart 1315 (1899)'de Kaş Kazası İdare Meclisi âzalığına seçilmiş ve on bir ay hizmetten sonra istifa ederek Mart 1316 (1900)'da Bidâyet Mahkemesi âzalığına seçilmiştir. Azalık müddeti iki yıl olduğundan Mart 1318 (1902) de mezkûr mahkeme âzalığından da ayrılmıştır.

Temmuz 1318 (1902)'de halkın intihabı ve Meşihat'ın tasdiki ile Kaş Kazası müftüsü olmuştur.

Müderrisliği, medreseler kaldırılana kadar devam etmiştir. 1340 (1924) Aralığında dosyasının Diyanetçe istenmesi ve Kaş müftüsü olarak zikredilmesinden bu tarihte hayatta olduğu ve Kaş Müftüsü bulunduğu anlaşılmaktadır. (Dosya nu: 543, sicil defteri, c. 7, sh: 203)

MEHMET EMİN EFENDİ (Keskimli)

Ahmet Ağa'nın oğlu olup 1291 (1875) tarihinde Erzurum'a bağlı Keskim kazasının Barhal nahiyesinde doğmuştur. 1308 (1892)'de tahsil için Bursa'ya gelmiş ve İkinci Murat Medresesi'ne girmiştir. Bu arada Bursa Dârü'l-Muallimîn-i İbtidâiyesi'ne girmiş ve h. 1313'de pek-iyi derece şehadetnâme almıştır. Mezuniyeti üzerine İstanbul'a gelip Vefa'da Molla Gurani Medresesi'ne kaydolup Fatih der-

siâmlarından İstanbullu (Şehrî) Ahmet Ramiz Efendi'nin ders halkasına dahil olmuştur. Cemazielâher 1322'de hocasından icâzet almış ve ruûs imtihanına girerek Temmuz 1326 (1910)'da Bayezit Camiinde derse çıkmıştır.

Teşrinisani 1330 (1914) tarihinde Medâris-i Tali'ye ikinci sınıf fıkıh müderrisi olmuş ve Mart 1333 (1917)'de Kısm-ı Sani birinci sınıf arap sarf'ı müderrisliğine geçmiştir.

Rebiulevvel 1333'de uhdesine İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu tevcih olunmuştur.

Nisan 1334 (1918) tarihinde İbtidaî Hariç medresesi birinci sınıf birinci şube müdür muavini ve Şubat 1336 (1920)'da da İbtidaî Dahil Medresesi birinci şube müdürü olmuştur.

Mehmet Emîn Efendi, 17 Ağustos 1339 (1923) tarihinde hasta olarak yattığı Cerrahpaşa Hastanesi'nde vefat etmiştir. (Dosya nu : 3650)

MEHMET EMÎN EFENDİ (Konyalı)

Mehmet Hulûsi Efendi'nin oğlu olup 1300 (1884) tarihinde Konya'da doğmuştur. Konya'da Çukur Mektebte ilk bilgileri okuyup Fethiyye Medresesi'ne girmiştir. Müderris İsa Rüştü Efendi'den okuyup icâzetnâme almış ve Konya'da bulunan Dârü'l-Muallimîn'e girerek Şaban 1320'de şehadetnâme almıştır. Nihâye niyâbetleri ile mahkeme kâtibliklerinden sonra Mekteb-i Nüvvab'ta imtihan olup niyâbete tayin edilmeye hak kazanmıştır.

Nisan 1326 (1910) tarihinde Lâpseki Kazası nâibi olmuştur. Ağustos 1327'de Gemlik ve Ağustos 1328'de Ulukışla ve Ağustos 1329'da da Köyceğiz Kazası kadılığına naklen tayin olunmuştur. Yaptığı vaazlarda zararlı telkinlerde bulunduğu gerekçesi ile Divan-ı Harb-i Örfî'ye verilmiş ve fakat kanunen sabit olacak delil bulunamadığından sadece Kânunisani 1329 (Ocak 1914)'da Köyceğiz'den azledilmekte iktifa olunmuştur. (Sicil def. c. 1, sh. 368).

MEHMET EMÎN EFENDİ (Konyalı)

Eski kadılardan Haşmet Efendizâde Halil Haşmet Efendi'nin oğlu olup 1257 h. de (1841) Konya'nın Gödene kasabasının Hacı İlyas Mahallesinde doğmuştur. Memleketinde sıbyan mektebi olmadığından Akseki'ye gitmiş ve Kiriş köyündeki medresede müderris Hacı Hüseyin Efendi'den sarf ve nahiv okumaya başlamıştır. Sonradan İstanbul'a giderek Fatih dersiâmlarından Kavalalı Hüseyin

Efendi ile Aydın'da Hacı Emîn Efendi'den mantık, meani, fıkıh, ferâiz ve adâb okuyarak rik'a ve ta'lik yazılarını öğrenmiştir.

Yirmi sekiz yaşında iken h. 1286 (1869)'da Kütahya'ya bağlı Eğrigöz kazası niyâbetine tayin olunmuştur. Akabinde bu kazanın nâhiyeye kalbi ile istifa etmiştir. Bunun üzerine Teşrinisani 1287 (1871)'de Hadim Kazası nâibi olmuştur. Daha sonra sıra ile Osmancık, Merzifon, Budaközü, Garbî Karaağaç, Elmalı, Seferihisar, Antep, Tire, Sandıklı ve Tarsus niyâbetlerine tayin olunmuştur. Mayıs 1322 (1906)'de Tarsus'tan ayrılmış ve Mayıs 1323 (1907)'de Ödemiş Kazası nâibi olmuştur. Yaş haddinden dolayı da 26 Eylül 1326 (1910)'da emekli olmuştur. (Dosya nu: 776)

MEHMET EMÎN EFENDİ (Kudüslü)

Kemaleddin Efendi'nin oğlu olup 1262'de Kudüste doğmuştur. Medrese tahsilinden sonra Teşrinievvel 1314 (1898)'de Suruç kazası naibi olmuştur. 1317 (1901)'de Sûr naibi olmuş ve Teşrinisani 1319 (1903)'da Misurata kazasına nâib tayin edilmiştir. Nisan 1322 (1906)'de ayrılmış ve 3 Mart 1323 (1907)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 2474)

MEHMET EMÎN EFENDİ (Kudüslü)

Ruûs rütbesini haiz Mescid-i Aksâ Medresesi müderrislerinden, Fetvâ Emîni Şeyh Ali Efendi el-Mübarek'in oğlu olup 1299 (1883) tarihinde Kudüs'te doğmuştur. İbtidaî mektebini bitirdikten sonra Temmuz 1312 (1896) tarihinde Kudüs ulemâsından okumaya başlamıştır. 1317 (1901)'de Mısır'a gidip Cami'ul-Ezber'e girmiştir. Ezher'de dokuz yıl kadar tahsil görüp icâzet aldıktan sonra Kudüs'e gelmiştir. Nisan 1326 (1910) tarihinde Kudüs Fetvâ Eminliğine tayin olunmuştur. Teşrinievvel 1326 (Ekim 1910)'da da Mescid-i Aksâ'da ders-i âm müderrisliğine, Şubat 1330 (1914)'de Külliyye-i Salâhiyye (Selâhaddin Eyyübi) Medresesi Usûl-i Şahsiyye muallimliğine, Mart 1331 (1915) tarihinde aynı medresede Fıkıh Muallimliğine, Eylül 1331 (1915)'de Fıkıh ve Mantık muallimliğine tayin olunmuştur. (Dosya nu: 4273)

MEHMET EMÎN EFENDİ (Kulalı)

Hacı Halil Efendi'nin oğlu olup 1290 (1874) senesinde Kula'da doğmuştur. Kula'da ibtidaî ve rüştiyeyi pek iyi derece ile bitirdikten sonra İstanbul'a gelmiş ve medreseye dahil olmuştur. Fatih camiinde derse devam ederken Dârü'l-Fünûn «Ulûm-i Aliyye-i Diniy-

ye» şubesine girmiş ve Ağustos 1321 (1905) tarihinde mezun olmuştur. Türkçe, arapça ve farsça bilirdi.

Ruûs imtihanını kazanarak Safer 1320'de Fatih Camiinde derse çıkmıştır. Devam etmekte bulunduğu Mekteb-i Nüvvab'ı da Şaban 1323'de bitirmiştir. Mart 1322 (1906)'den itibaren dersiâm maaşına hak kazanmıştır.

Cumadelulâ 1328'de uhdesine İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu tevcih olunmuştur.

Teşrinisani 1330 (1914)'dan Nisan 1333 (1917)'e kadar Medaris-i Aliye dördüncü sınıf fıkıh müderrisliğinde bulunmuştur.

Teşrinisanî 1325 (1909)'de Dâvutpaşa Mahkemesi kâtibliğine tayin edilmiş ve Kânunisani 1325 (Ocak 1910)'de Medresetu'l-Kudât Mecelle muallimi olmuştur. Yalnız talebelerin derslerinden istifade edemedikleri gerekçesi ile sınıfa girmediklerinden Mart 1327 (1911)'de yerine başkası tayin olunmuştur.

Kânunievvel 1326 (Aralık 1910)'da Fetvahâne mülâzimliğine tayin ve Haziran 1328'de üçüncü sınıf müsevvitliğe ve Eylül 1332 (1916)'de müsevvitliğe terfi etmiştir.

Nisan 1335 (1919)'de tekrar Mecelle Muallimi tayin edilmişse de selefinin memuriyetine iadesi ile Teşrinievvel 1335 (Ekim 1919) de muallimlikten ayrılmıştır.

Şer'î Mahkemelerin makam-ı Meşihat'a tekrar bağlanması ile kurulan teşkilâtta «Mustahzır ve Muharrir-i Fetâvâ» Memurluğuna tayin olunmuştur.

Şer'iye müesseselerinin kaldırılması ile 1339 (1923)'da Adliye'ye geçmiştir. 4 Kasım 1961'de vefat etmiştir. (Sicil def., c. 7, sh: 142)

MEHMET EMÎN EFENDİ (Malkaralı)

Ziraatle uğraşan Muhammed Efendi'nin oğlu olup 1279 (1863) tarihinde Malkara'da doğmuştur. Malkara'da İbtidaî ve Rüşti mekteblerini bitirdikten sonra h. 1297 (1879) tarihinde tahsil için İstanbul'a gelmiştir. Fatih dersiâmlarından Batumlu Hacı Hâfız Mehmet Sait Efendi'nin ders halkasına girip, mümaiyleyh'den icâzet almıştır. İcâzetini müteakip Ders Vekâletinden tedris ruhsatnâmesi almıştır. Mart 1317 (1891)'de Fatih Camiinde kürsüye çıkmıştır.

1323 (1907)'de hemşehrilerinin tensibi ile Malkara müftüsü olmuş ve bu vazifeye yalnız tatil zamanlarında icâbet edebiliyordu.

Şaban 1324'de uhdesine İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği tevcih olunmuş ve Zilkade 1325'de Hareket-i Hariç'e terfi olunmuştur.

Zilkade 1332 (1914) tarihinde Dârü'l-Hilâfeti'l-Âliyye medrese-

si «Usûl-ü Fıkıh» müderrisliğine ve Eylül 1331 (1915)'de Kısm-ı Âlî İkinci sınıf birinci şube İlm-i Kelâm müderrisliğine tayin olunmuştur. Ayrıca Teşrinievvel 1330 (1914)'da Medresetü'l-Vâizîn ikinci sınıfında bulunan haftalık iki saat ilm-i kelâm muallimliğine de tayini yapılmıştır.

Kânunisani 1334 (Ocak 1918) tarihinde Sahn Medresesi 3. sınıf Belâgat ve Edebiyât-ı Arabiye müderrisi olmuştur. Ağustos 1334 (1918)'de Sahn Medresesi 1. sınıf Mantık müderrisi ve Ağustos 1335 (1919)'de de Medrese-i Süleymaniye Fıkh-ı Hanbeli müderrisi olmuştur.

Huzur Dersleri muhatablığına 1334 h. de tayin olunmuş ve bu muhatablığı, Huzur Dersleri'nin son bulduğu h. 1338'e kadar devam etmiştir.

Müderrislikten 2500 ve dersiâmlıktan da 1000 kuruş olmak üzere cem'an 3500 kuruş maaş alıyordu.

31 Kânunievvel 1339 (1923) tarihinde Rami'de Cum'a mahallesinde Bağlar Caddesinin 76 numaralı hânesinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 3725)

MEHMET EMÎN EFENDİ (Manisalı)

Hüseyin Efendi'nin oğlu olup 1261 (1845) tarihinde Manisa'nın Yâr Hasanlar Mahallesinde doğmuştur. İbtidaî Mektebinde 1273'de hıfzı, 1275'de yazı icâzeti almıştır. Manisa'da **İki Lâleli Medresesi**'nin müderrisi Hacı Ömer Efendi'den sarf, nahiv ve mantık tahsil ettikten sonra İstanbul'a (1279/1863'de) gelmiştir. Fatih'te Karadeniz yönünde Baş Kurşunlu Medresesine kaydolup bir yıl sonra **Tutî Abdüllâtif Efendi Medresesi**'ne nakletmiştir. Tophaneli Hâfız Mehmet Efendi'den Kur'an ta'lîm etmiştir. Fatih dersiâmlarından Sabit ve Şevket Efendi'lerden dinî ve arabî ilimleri tahsil etmiştir. Tikveşli Yusuf Ziyaeddin Efendi'den de ilm-i kelâm, hikmet, hadis, ve usûlü lâyıkiyle tahsille 1296 (1880)'da icâzet almıştır. Rüstem Efendi'den de «Gülistan» ve «Dîvan-ı Hâfız» okumuştur. 1288'de Dârü'l-Muallimîn'e girmiş ve her yıl imtihan olarak 1291 (1873)'de mezun olmuştur. O sıralarda şehadetnâme bir memuriyete gidenlere verildiğinden kendisi ise İstanbul'da kaldığından şehadetnâme almamıştır. Türkçe, arapça ve farsça iyi bilirdi.

1294 (1878)'de Meşihat'ta açılan imtihanda birinci gelerek dersiâm olmuş ve aynı yıl Fatih Camiinde kürsüye çıkmıştır. Zilhicce 1297 (1879) de İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği ruûsuna nâil olmuştur. 1298 h. (1880) tarihinde imtihanla Fetvâhâne Pusula Oda-

sı'na girmiştir. Dört yıl sonra da İ'lâmat-ı Şer'iyye Odası'na nakledilmiştir. Burada Mukayyit İkinci Muavini olmuştur. Teşrinievvel 1302 (1886)'de Mukayyit Birinci muavinliğine terfi etmiştir. Temmuz 1304 (1888)'de buradan istifa ile Fetvâ Odası'na nakletmiştir. Şubat 1306 (1891)'da Müsevvit olmuştur. 1 Mart 1306 (1891)'da Teftîş-i Mesâhif-i Şerîfe Meclisi âzası olmuştur.

Ayrıca 1294 (1876) h. de imtihanla ve iki yüz elli kuruş maaşla Sultan Mustafa Han'ın inşâ ettiği Lâleli Camii ikinci imamı olmuştur.

Nâil olduğu ilmî pâye Rebiulevvel 1306'da Hareket-i Hariç'e, Şaban 1311'de İbtidaî Dahil'e, Safer 1316'da Hareket-i Dahil'e, Şevval 1323'de Sahn-ı Semân'a, Safer 1324'de İbtidaî Altmışlı'ya, ve Zilkade 1325'de Hareket-i Altmışlı'ya terfi olunmuştur.

Teşrinisani 1324 (1908)'e kadar âzalığı devam etmiştir. Bu tarihten sonra Fetvâhâne'deki memuriyeti ile Fatih Dersiâmlığına devam etmiştir. 24 Kânunievvel 1327 (6 Ocak 1912)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 42 ve 1113, Sicil defteri, c. 1, sh: 165)**

MEHMET EMÎN EFENDİ (Manisalı)

Ali Rıza Efendi bin İbrahim Edhem Efendi'nin oğludur. Hacı Evliyâzâde şöhreti ile bilinirdi. Babası kırk yıl kadar Manisa müftülüğünde bulunmuş ve bin'i mütecaviz talebeye icâzet vermiştir. Mevleviyet ve nişanlara nâil olmuştur. Cemazielevvel 1301 (1883)'de vefat etmiştir. Dört yaşında sıbyan mektebine girmiş ve on bir yaşında hâfız olmuştur. Bundan sonra babasının dershânesine dahil olup ders görmüştür. H. 1294 (1876)'de icâzet almıştır. Kendisi de h. 1309 (1891)'da icâzet vermiştir. Otuz altı yaşında iken Mart 1299 (1883)'da Manisa müftüsü olmuştur. Ayrıca 1302 (1886)'de Nakibu'l-Eşraf kaymakamı olmuştur. Muhâcir komisyonları reisliğinde de bulunmuştur. İbtidaî Altmışlı Bursa müderrisliği ile İzmir ve Edirne pâyeleri ve Mecidî nişanlarına nâil olmuştur. 23 Temmuz 1320 (1904)'de vefat etmiştir. **Dosya nu: 799)**

MEHMET EMÎN EFENDİ (Manisalı)

Bilâd-ı Hamse mevâlisinden ve dördüncü rütbeden Mecidî nişanını hâiz, kırk yıl Manisa müftülüğünde bulunmuş ve bin'i mütecaviz talebe yetiştirmiş Hacı Ali Rıza Efendi bin İbrahim Edhem Efendi'nin oğludur. Babası Cemazielevvel 1301'de vefat etmiştir. «Hacı Evliyâzâde» şöhreti ile bilinirdi. Ramazan 1265 (Temmuz 1849) tarihinde Manisa'da doğmuştur. On bir yaşında Kur'an'ı hıfz

etmiş ve medreseye girmiştir. Babasının dershânesinde, babasından 1294'de icâzet almıştır. Cemazielâher 1309'da ise talebelerine icâzet vermiştir.

Müderrislikle meşgulken Mart 1299 (1883)'da Manisa Müftülüğüne tayin olunmuştur. Kânunievvel 1302'de Manisa Livası Nakibul'-Eşraf Kaymakamı, Mart 1304 (1888)'de Liva Maarif, Eylül 1305'de Muhâcirîn Komisyonları fahrî başkanlıklarında bulunmuştur. Ramazan 1304'de (1886) dördüncü rütbeden Mecidî nişanı ve h. 1306'da da İzmir Pâye-i Mücerredi ile taltîf olunmuştur. Cemazielevvel 1313'de terfian Edirne Pâye-i Mücerredine nâil olmuştur.

Temmuz 1322 (1906)'de hayatta idi ve Manisa müftüsü bulunuyordu. (Dosya nu: 1042, sicil def. c. 1, sh: 101)

MEHMET EMÎN EFENDİ (Midillili)

Hacı Mustafa b. Halîl Efendi'nin oğlu olup 1262 (1846) tarihinde Midilli'ye bağlı Mulvâ kazasının Çömlek köyünde doğmuştur. On dokuz yaşına kadar köyündeki medresede ders görmüş ve Mart 1281 (1865) tarihinde İstanbul'a tahsîl için gelmiştir. Sultanahmet medresesine kaydolup Ayasofya dersiâmlarından Safranbolulu Halîl Efendi'den okumaya başlamış ve Serezli Deli Hâfız Ali Efendi'den Mart 1297 (1881) tarihinde icâzet almıştır. Ruûs imtihanını kazandığı gibi Bayezit dersiâmı olmuş ve kürsüye çıkmıştır.

1304 (1888)'de türkçe, ilmihâl tarzında «Mebadi-i İslâmiye» (48 sayfa) ile Zilhicce 1315'de arapça mev'izeye dair «Minhacü'l'-Vâizîn» adında iki matbu eseri vardır.

Teşrinievvel 1298 (1882)'de Beyazıt Camiinde kürsüye çıkmıştır.

Kânunievvel 1308 (1892)'de talebelerine icâzet vermiştir. İcâzet verdikten sonra iki yıl kadar memleketinde ikamet etmiştir. Dönüşünde Teşrinisani 1310 (1894)'da Bozcaada vâizliğine ve fahrî olarak da kaza müftülüğüne tayin olunmuştur. İki yıl hizmetten sonra istifa etmiş ve tekrar memleketine dönmüştür. Teşrinisani 1315 (1899)'de Kerk Sancağı ve havalisi vâizliğine tayin olunmuş ve havası ile imtizaç edemediğinden Nisan 1320 (1904)'de ayrılıp Rodos vâizliğine nakletmiştir. Eylül 1322 (1906)'de Rodos vâizliğinden de ayrılmıştır.

Muharrem 1318'de 4. rütbeden Mecidî nişanına nâil olmuştur. İlmî rütbesi de Musıla-i Sahn'a terakkî etmiştir.

Ramazan 1324'de Huzur Dersleri muhâtaplığına ve h. 1328'de

de mukarrirliğe tayin olunmuştur. Mukarrirliği vefatına kadar sürmüştür.

Ailece Edremit kazasının Havran-ı Ulyâ köyüne hicret ettiklerinden ömrünün son zamanlarını burada geçirmiş ve 13 Kânunievvel 1331 (1915)' tarihinde vefat etmiştir.

Mecidî ve Osmanlı nişanları Mulve'nin işgalinde eşkiyâ tarafından gaspedilmiştir. (Dosya nu: 3410)

MEHMET EMİN EFENDİ (Muğlalı)

Hâfız Hüseyin Efendi'nin oğlu olup «Mehmet Hocaoğlu» denmekle bilinirdi. 1300 (1884)'de Muğla'da doğmuştur. Muğla'da liseye (İ'dadiye) bir müddet devam etmiş ve pek iyi derece ile mezun olduktan sonra İstanbul'a gelmiştir. Medresetü'l-Kudât'a girip Şaban 1332'de iyi derecede mezun olmuştur.

Türkçe, arapça ve farsça bilirdi.

Teşrinievvel 1330 (Aralık 1914) tarihinde Rumkale kadılığına tayin olunmuştur. (Sicil defteri, c. 5, sh: 225)

MEHMET EMİN EFENDİ (Nabluslu)

Hammaşzâde Ahmet Ebu'l-Hüdâ Efendi'nin oğlu olup 1260 senesinde (1844) Nablus'ta doğmuştur. Babası sahâbe-i kiramdan Ebu Ubeydetü Amir bin el-Cerrah sülâlesinden olduğu gibi müderris ve Nablus müftüsü idi. İlk bilgileri tahsil ettikten sonra babasının yanında «Câmiu'n-Nasr»da altı sene ders görmüştür. Akabinde Mısır'a Giderek Camiu'l-Ezher'de sekiz sene kadar kalmıştır.

«el-Ayâtü'l-Beyyinat fi Mu'cizât-ı Eşrefi'l-Mahlûkât Aleyhi Efdalü's-Selât ve Etemmü't-Tehiyyat» ile «Mecmu'ul-Fetâvâi'l-Emîniyye» adında gayr-i matbu iki eseri vardır.

Mısır'dan döndükten sonra Nablus'ta Fetvâ Tesvithanesi'nde dört buçuk sene kadar hizmet etmiş ve 1289 (1873) tarihinde yirmi dokuz yaşında iken babasının yaşlanıp istifa etmesi üzerine aynı tarihte Nablus Müftülüğüne tayin olunmuştur. Teşrinisani 1305 (Kasım 1889)'de ilâve olarak Belkâ sancağı umum mektebler teftîş memurluğuna tayin olunmuştur.

Cemazielevvel 1298'de ferman ile İzmir ve Rebiulevvel 1307'de terfian Edirne pâyesi ile taltîf olunmuş ve aynı yıl ve tarihte 3 rütbeden Mecidî nişanı kendisine ihsan olunmuştur.

Nablus müftüsü iken Cemazielâher 1311 (Aralık 1893)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 1318)

MEHMET EMİN EFENDİ (Osmancıklı)

Kurşunoğlu rençber Lütfullah Ağa'nın oğlu olup Mart 1276 (1860) tarihinde Çorum'un Osmancık kazasının Dânişmend köyünde doğmuştur. Köyündeki sibyan mektebini bitirip Bolu'ya gelmiştir. Burada Çukur mahallesinde bulunan **Hamza Bey Medresesi**'nin beş numaralı odasında ikametle 1290 (1874)'dan itibaren okumaya başlamıştır. Burada müderris bulunan Şeyh Zuhurî Hacı Ahmet Efendi'den dersleri tamamlayarak icâzet almıştır. İcâzetini müteakip Osmancık kazasına gelmiş ve münhâl olan **Akşemseddin Medresesi** müderrisliğine halkın seçimi ile 1307 (1891)'de tayin olunmuştur. Zilkade 1314 (Nisan 1897)'de Osmancık müftülüğü inhilâl ettiğinden Şeyhülislâm M. Cemaleddin Efendinin imzası ile gelen menşûrla müftü tayin olunmuştur. Mayıs 1326 (1910)'ya kadar maaşsız yürüttüğü müftülükten bu tarihten itibaren maaş almaya başlamıştır. Ağustos 1324 (1908)'de hürriyetin ilânı ile bazı kimseler hakkında yersiz şikâyetlerde bulunmuşlar ve bir müddet işten el çektirilmiştir. Fakat akabinde tekrar bir ay içinde müftülüğe iade edilmiştir.

Osmancık kazası müftüsü ve **Akşemseddin Medresesi** müderrisi iken 27 Haziran 1334 (1918) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 1695)**

MEHMET EMİN EFENDİ (Pazarlı)

Müderris Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1276 (1860) tarihinde Atina (Pazar) Kazasında doğmuştur. İlk bilgileri memleketinde okuyup İstanbul'a gelmiştir. Fatih Tetimme-i Sâdise Medresesinde tahsilini ikmâlle icâzet aldığı gibi imtihanla Mekteb-i Kudât'a girmiştir. Şevval 1309'da dördüncü sınıf niyâbet şehâdetnâmesi almıştır.

Nisan 1309 (1893) tarihinde ilk olarak Pasinler kazası nâibi olmuştur. Eylül 1311 (1895)'de Pasinler'den ayrılmıştır. Mayıs 1312'den Ağustos 1313 (1897)'e kadar Ortaköy, ayrılış tarihinden Mayıs 1314'e kadar Şarköy, Mart 1315 (1899)'den Şubat 1316 (1900)'ya kadar Bozcaada, Haziran 1317'den Teşrinisani 1319'a kadar (1901/1903) Refahiye, Eylül 1320'den Mart 1322'ye kadar (1904/1906) Gevgili, Haziran 1322'den Mart 1324'e kadar (1906/1908) Derne, Ağustos 1324 (1908)'den Ağustos 1326 (1910)'ya kadar Uşak kazaları niyâbetlerinde bulunmuştur.

Kânunisani 1327 (Ocak 1912)'de Lâzistan Sancağı Nâibi oldu. Eylül 1330 (1914)'da azledildi. Muharrem 1319'da uhdesine Musıla-i

Sahn Bursa müderrisliği ruûsu tevcih olunmuştur. (Sicil def. c. 3, sh: 41)

MEHMET EMÎN EFENDİ (Prizrenli)

Ulemâdan ve İzmir pâyelilerinden, 4. rütbeden Mecidî nişanını haiz eski Prizren müftüsü Tahir Efendi'nin oğlu olup Ramazan 1268 (Temmuz 1852) tarihinde Prizren'de doğmuştur. Önce Seyyit Bey Mektebine girmiş ve Kur'an'ı ezberledikten sonra Emîn Bey Medresesi'ne girmiştir. Bu medresede müderris bulunan babası Tahir Efendi'den okumaya başlamıştır. Bu arada rüştiyeyi de bitirmiştir. Şaban 1296 (Ağustos 1879)'da babasından icâzet almıştır.

H. 1290 (1872) tarihinde Prizren Emîn Paşa Camii imamlığına tayin olunmuştur. Zilkade 1291'de uhdesine İbtidai Hariç Edirne Müderrisliği tevcîh olunmuş ve sonradan Musıla-i Süleymaniye'ye terfi olunmuştur. Teşrinievvel 1295 (1879)'de Prizren Bidâyet Mahkemesi âza mülâzimliğine tayin edilmiş ve Kânunievvel 1299 (1883)' da Bidâyet Hukuk Mahkemesi âzası olmuştur.

Aynı yıl içinde babasının vefatı ile Prizren Müftüsü olmuştur.

Muharrem 1301 (1883)'de babasından boşalan Emîn Paşa Medresesi müderrisi olmuştur.

Musıla-i Süleymaniye'ye Muharrem 1314'de terfi etmiştir. (Dosya nu: 994, sicil defteri, c. 1, sh: 11)

MEHMET EMÎN EFENDİ (Prizrenli)

Meşhur ulemâdan, İzmir pâyesi ashabından, 4. rütbeden Mecidî nişanını haiz ve Prizren müftüsü iken vefat eden Hacı Tahir Efendi'nin oğlu olup 1268 h. (Temmuz 1852) tarihinde Prizren'de doğmuştur. Önce Seydi Bey mektebini bitirmiş ve akabinde babasının müderris bulunduğu Emîn Paşa Medresesi'ne kaydolmuştur. Babasından «İtale»ye kadar ders görmüşken rüştiyeye girmiş ve mezuniyetinden sonra tekrar medresedeki derslerine devama başlamıştır. H. 1296 (1878)'da babasından icâzet almıştır. Ağustos 1289 (1873)'da Emîn Paşa mescidi imamlığına tayin olunmuştur. Teşrinievvel 1295 (1879)'de Prizren sancağı Bidâyet Mahkemesi âza mülâzimliğine tayin edilmişse de liva adliyesinin yeniden tanzimi için vazifesi kaldırılmış ve Mayıs 1299 (1883)'da Prizren Şer'iyye Mahkemesi kâtibliğine nakledilmiştir. Aynı ay içinde de Bidâyet Mahkemesi Hukuk Dairesi âzalığına tayin olunmuştur. Şubat 1299 (1884) tarihinde de Prizren müftüsü olmuştur.

Temmuz 1308 (1892)'de babasından intikalen Emin Paşa Medresesi müderrisliği de uhdesine tevcih olunmuştur.

Zilkade 1291'de nâil olduğu İbtidaî Hariç Edirne müderrisliği, Muharrem 1314'de Musıla-i Süleymaniye'ye terfi, Zilkade 1316'da İzmir, Muharrem 1318'de Bilâd-ı Hamse ve Ramazan 1318'de Haremeyn-i Muhteremeyn pâyeleri tevcih olunmuştur. Üçüncü rütbeden Mecidî ve Osmanlı nişanları ile Yunanlılarla vuku bulan muhârebede Prizren Gönüllü Askerî komisyonu âzası olarak hizmet ettiği için de «iftihar» nişanını almıştır. **(Dosya nu: 4639)**

MEHMET EMÎN EFENDİ (Revanduzlu)

Hutti Efendizâde meşâhir-i ulemâdan Abdülhakîm Efendi'nin oğlu olup Mart 1288 (1872) tarihinde Revanduz'da doğmuştur. Erbil rüştiyesini bitirdikten sonra (Mayıs 1302/1886), Erbil ve Revanduz medreselerinde tahsilini ikmâl etmiştir. Nisan 1315 (1899)'de Revanduz Bidâyet Mahkemesi âzası olmuştur. Mart 1319 (1903)'da âzalıktan ayrılmıştır. Bir yıl sonra Erbil Rüştiyesi birinci muallimliğine tayin olunmuştur. Babasının vefatı ile imtihanla aynı mektebin birinci muallimliğine terfi etmiştir. Mayıs 1320 (1904)'de Revanduz rüştiye mektebi birinci muallimliğine nakletmiştir.

Muallimliğe devamı sırasında inhilâl eden Revanduz kazası müftülüğü seçiminde ekseriyet temin ederek Teşrinisani 1330 (Kasım 1914) tarihinde Revanduz müftüsü olmuştur. **(Dosya nu: 2755)**

MEHMET EMÎN EFENDİ (Rusçuklu)

Rusçuk muhâcirlerinden ibtidaî mektebi muallimi Ahmet bin Mustafa bin Kadızâde Mehmet Efendi'nin oğludur. 1277 (1861) tarihinde Rusçuk'ta doğmuştur. Önce memleketinde ibtidaî mektebini bitirmiş ve h. 1294'de İstanbul'a hicretle Çarşamba civarında Kovacı Dede Medresesi'ne kaydolmuştur. Fatih dersiâmlarından Hezargradlı Mahmut Hilmi Efendi'nin ders halkasına girmiştir. H. 1312'de hocasından icâzet almıştır.

H. 1314 (1896)'de imtihanla kürsü şeyhi olmuştur. Aksaray Valide Camii kürsü vâizliği ile hizmete başlamış ve bundan sonra sıra ile yükselerek Dolmabahçe, Rumeli, Beşiktaş, Süleymaniye, Hidâyet, Hasköy, Cedit Valide camilerinde vâizliklerde bulunmuştur. Haziran 1928'de Süleymaniye Camii kürsü vâizi olmuştur. Ocak 1929'da Sultanahmet Camii kürsü vâizliğine terfi etmiş ve 10 Mayıs 1931'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 5550)**

MEHMET EMÎN EFENDİ (Salihlili)

Dersiâmdan Anterzâde Veliyyüddin Efendi'nin oğlu olup 1272 (1856) tarihinde Salihli kazasının Adale nahiyesinde doğmuştur. Manisa'ya gidip Hacı Davut Efendi'den bir müddet ders görmüşse de tekrar memleketine dönüp ulemâdan Tahir Efendi'den tahsili ikmâlle 1309'da icâzet almıştır. Önce kendi nahiyesinde niyâbette bulunmuştur. Daha sonra Kânunievvel 1323 (Aralık 1907)'de Mut kazası nâibliğine tayin olunmuştur. Mart 1325 (1909)'de İşkodra'ya bağlı Poka kazası nâibi olmuş ve son olarak da Ağustos 1327(1911) de Yeni-Varoş nâibi oldu. Harp sebebiyle bir yıl sonra İstanbul'a geldi ve 1 Teşrinisani 1329 (14 Kasım 1913)'da vefat etmiştir. **(Dosya nu: 1464)**

MEHMET EMÎN EFENDİ (Sandıklılı)

Sıbyan mektebi muallimlerinden Abdullah Efendi'nin oğlu olup 1256 (1840) tarihinde Sandıklı'nın Çakır mahallesinde doğmuştur. Önce Uşak, daha sonra da Karahisar medreselerinde okumuş ve Karahisar müftüsü Ahmet Muhtar Efendi'den icâzet almıştır.

Safer 1289 (Nisan 1873) tarihinde Şeyhülislâm Ahmet Muhtar Efendi'nin menşûru ile Sandıklı kazası müftüsü olmuştur.

Recep 1305'de uhdesine İbtidai Hariç Bursa müderrisliği ruûsu tevcîh olunmuştur. Temmuz 1320 (1905) tarihlerinde Sandıklı müftüsü bulunuyordu.

Şeyhülislâm Ahmet Muhtar Efendi'nin inhâ yazısı şöyle idi:

«İzzet-meâb Sandıklı Kazasında sâkin es-Seyit Mehmet Emin Efendi,

Ba'de's-selâm inhâ olunur ki kaza-i mezkûrde me'zûn-i bi'l-iftâ olan Abdullah Hakkı Efendi'nin vuku'u vefâtına ve zâtınızın liyakat ve istihkakınıza mebnî hizmet-i celîle-i fetvâ'ya mezuniyetiniz mahallinden ba-mazbata istid'a ve Hüdâvendigâr Vilâyet-i celîlesinden inhâ olunmakla kaza-i mezkûrde iftâya tarafımdan cenabınıza izin verilmiştir. Gerektir ki lede'l-istiftâ esahh-i akvâl Eimme-i Hanefiyye aleyhim Rabbu'l-Beriyye ile iftâ edip kütûb-i mu'tebereden nakl-i sarîh ve imzalarınızla Sandıklı Kazası Müftüsü diye tasrîh eyleyesiz. 25 Safer 1289

es-Seyyit el-Fakîr Ahmet Muhtar Ufiye anhû

Yaşı altmış beşi bulduğundan 1905'lerde emekli olması muhtemeldir. **(Dosya nu: 3015 ve 1242, Sicil Defteri, c. 2, sh: 79)**

MEHMET EMİN EFENDİ (Sandıklılı)

Sandıklı'da Balıncak Baba Medresesi müderrisi Şeyh Hasan Hamdi Efendi'nin oğlu olup Eylül 1274 (1858) tarihinde Sandıklı'nın Çakır mahallesinde doğmuştur. Önce babasından mezkür medresede okumaya başlamıştır. Kânunievvel 1288 (1872) tarihinde Karahisarisahip sancağına giderek ulemâdan müftü Ahmet Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Bu sıralarda İstanbul'da Nasûh Efendizâde'den icâzet alıp, Sandıklı'ya gelen ve babasının makamına geçen kardeşi Murat Efendi'nin ders halkasına Kânunievvel 1289 (1873)'da dahil olmuştur. Kânunisani 1296 (1880)'da kardeşinden icâzet almıştır. Kardeşi Murat Efendi'nin vefatı ile Kânunisani 1297 (1881)'de babasındann müntekil Balıncak Baba Medresesi müderrisliğine geçmiştir. Müderrisliğe devamla 1315, 1321 ve 1324'de olmak üzere üç defa talebelerine icâzet vermiştir.

Mart 1312 (1896)'de halkın intihâbı ile Sandıklı İdare Meclisi âzası, Teşrinievvel 1326 (Ekim 1910)'da Bidâyet Mahkemesi âzası ve Kânunievvel 1327 (Aralık 1911)'de de liva merkezi adına Meclis-i Umumî âzalığına tayin olunmuştur. Ayrıca Mart 1310 (1894)'da Maarif İdaresi âzası olmuştur. Bu âzalığı uzun müddet devam etmiştir. Kânunisani 1329 (Ocak 1914)'da Sandıklı müftüsü olmuştur. Bu arada müderrisliğe de devam ediyordu.

Sandıklı'da ayrıca Mart 1327'de (1912'de) Şahînzâde Mustafa Cemîl bin Ahmet, Haziran 1329 (1913)'da Hacı Mustafa Efendizâde Hacı Ömer ve Temmuz 1330 (1914)'da Hocazâde Mehmet Emîn Efendi ibni el-Hac Ali tayin edilmek üzere, müftü ile beraber dört müderris vardı. Sabık Üsküp müftüsü Ahmet Tahir Efendizâde Yusuf Sa'di Efendi de kadı bulunuyordu. Yusuf Sa'dî Efendi bu kadılığa Kânunisani 1327 (Osak 121)'de tayin olunmuştu. (Dosya nu: 2266)

MEHMET EMİN EFENDİ (Serfiçeli)

Hükümet memurluğunda bulunmuş Şaban Efendi'nin oğlu olup 1258 (1842) tarihinde Serfiçe kazasının Eğribucak nahiyesinin Karacalar köyünde doğmuştur. Önce Serfiçe'de okumaya başlamış ve 1284 (1868)'de İstanbul'a gelmiştir. Sâbık Medine-i Münevvere kadısı el-Hac Ömer Efendi'den okuyup icâzet almıştır: 1293 (1876).

Açılmış bulunan ruûs imtihanında başarı kazanarak 1294 (1878)' de Fatih Camiinde kürsüye çıkmıştır. 1312'de ders halkasında bulunan talebelere icâzet vermiştir.

Zilhicce 1297'de uhdesine tevcih buyurulan İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu, Rebiulevvel 1306'da Hareket-i Hariç'e, Şa-

ban 1311'de İbtidaî Dahil'e, Cemazielâher 1318'de Hareket-i Dahil'e, Ramazan 1318'de Musıla-i Sahn'a ve Şevval 1319'da Sahn'a terfi olunmuştur.

1300'de (1884'de) Fetvâhâne'ye girmiş ve Ağustos 1310 (1894)'-da İ'lâmat-ı Şer'iyye Odasına geçmiştir. Bu odada mukayyitlik vazifesinde bulunmuştur. Ağustos 1318 (1902)'de aynı hizmette bulunuyordu. **(Dosya nu: 1163, sicil defteri, c. 2, sh: 49)**

MEHMET EMİN EFENDİ (Sındırgılı)

Kıbazlı Emîn Ağa'nın oğlu olup 1300 (1884)'de Sındırgı kasabasında doğmuştur. Rüştiyeyi Temmuz 1318'de bitirip İstanbul'a gelmiş (1902) ve Şehrî Hâfız Safvet Efendi'den okumuştur. İcâzet aldığı gibi Medresetü'l-Kudât'a da devam ederek Nisan 1335 (1919)'de mezun olmuştur.

Umumî seferberlik dolayısiyle silâh altına alınmış ve Teşrinisani 1330 (26 Kasım 1914)'da Makedonya Cephesi'nde fahrî tabur imamlığına gönderilmiştir. Eylül 1335 (1919)'de terhis edilmiştir.

Teşrinisani 1335'de Burhaniye Kazası kadılığına tayin edilmiş ve Nisan 1336 (1920)'da Nif (Kemalpaşa) Kazası kadılığına nakledilmiştir. Teşrinisani 1336'da Demirci kazası kadılığına nakledildiği gibi Kânunievvel 1337 (Aralık 1921)'de Salihli Kazası kadısı ile becâyişte bulunmuştur. **(Sicil def., c. 7, sh: 24)**

MEHMET EMİN EFENDİ (Silifkeli)

Hacı Musa Efendi'nin oğlu olup 1286 (1870) tarihinde Silifkenin Çatak köyünde doğmuştur. İlk önce Mut kazasının Kürekçi Köyü Medresesi'nde mahallî ulemâdan, sonra da müderris Mehmet Efendi'den okumaya başlamıştır. 1301 (1885) de Konya'ya gitmiştir. Şirvaniye Medresesi'ne kaydolup, Sivaslı Ali Efendi'nin derslerine devam etmiştir. 1305 (1880)'de İstanbul'a gidip Papazoğlu Mustafa Çelebi Medresesi'ne girmiştir. Sabahları eski Saray Alayı Müftüsü Hacı Şükrü Efendi'den ve akşamları da Fetvâhâne'de Muğlalı Ali Rıza Efendi'den okumaya başlamıştır. Her iki hocanın derslerini bitirip icâzet almıştır.

İcâzet aldıktan sonra yedi yıl kadar köyündeki medresede ders okutmuştur. Kânunisani 1325 (Ocak 1910)'de Silifke Bidâyet Mahkemesi âzası olmuştur. Altı ay sonra istifa etti. İçel Livası müftü ve müderrisi Hacı Şakir Efendi'nin yaş haddinden ayrılması üzerine Mart 1331'de yerine geçmiştir. **(Dosya nu: 2882)**

MEHMET EMÎN EFENDİ (Silifkeli)

Hacı Ali Efendi'nin oğlu olup 1293 (1877) tarihinde Silifke'nin Koyuncu Köyünde doğmuştur. Silifke'de bir müddet okuyup İstanbul'a gelmiş ve Koska'da **Papazzâde Medresesi**'ne kaydolmuştur. Burada mantık, meanî, beyan, bedi', hadîs, tefsîr okurken Dârü'l-Muallimîn-i Âliyye (Yüksek Öğretmen Okulu)'den Kânunievvel 1316 (1900) tarihinde mezun olmuştur. Edebiyat ve rüştiye şubelerinden şehadetnâme almıştır. İcâzet aldıktan sonra ruûs imtihanına girmiş ve h. 1322'de Süleymaniye Camiinde kürsüye çıkmıştır. Süleymaniye dersiâmlarından olan Mehmet Emîn Efendi, ayrıca Medresetü'l-Kudât'ta mürettep dersleri bitirerek Haziran 1330 (1914)'da iyi'ye yakın derecede mezun olmuştur.

Türkçe, arapça ve farsça bilirdi.

Mart 1321 (1905)'de Beşiktaş Rüştiyesi «tarih», Kânunievvel 1325 (Aralık 1909)'de Üsküdar rüştiyesi «kıraat» muallimliklerine tayin olunmuştur. Ocak 1909'da dersler guruplaştırıldığından Beşiktaş'tan ayrılmış ve aynı şekilde Eylül 1326 (1910)'da Üsküdar'dan da ayrılmıştır. Teşrinievvel 1326 (Ekim 1910)'da İstanbul Sultanisi orta kısmı «ulûm-i Dînîye» muallimliğine tayin edilmiştir. İstanbul lisesinin orta kısmı kaldırıldığından Teşrinisani 1327 (Kasım 1311)'de Gelenbevî Lisesi arapça ve farsça muallimliğine tayin edilmiştir.

Zilhicce 1326'da uhdesine İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu tevcih olunmuştur.

Mart 1333 (1917)'den itibaren dersiâmlığı, muallimlik yaptığından ücret olarak kabul edilmiştir.

H. 1340-41'de Huzur derslerine muhâtap olarak katıldı. İstanbul'da avukatlık yapmıştır. «**Özbek**» soyadını aldı. 25 Aralık 1955'de vefat etti. **(Sicil def., c. 6, sh: 133)**

MEHMET EMÎN EFENDİ (Sivaslı)

«**Gazgancızâde Emîn Edîb Efendi**» şöhreti ile bilinip Osman Efendi'nin oğludur. 1273 (1857) tarihinde Sivas'da Alibaba mahallesinin Gazgancı sokağında doğmuştur. Sivas rüştiyesini bitirdikten sonra medreseye girmiş ve Sivaslı Sofî Hoca denmekle ma'ruf Hoca Ahmet Efendi ile meşhur hocalardan Kırımlı el-Hac Abdullah İlmî Efendilerden ders görmüştür. Kırımlı hocadan Şaban 1304 (1886)'de icâzet aldıktan sonra Sivas'ta bulunan Bürûciyye, İhsaniy-

ye ve Şemsiyye Medreseleri'nde fahrî olarak müderrisliğe başlamıştır. Üç dili (Türkçe, arapça ve farsçayı) çok iyi bilirdi.

Nisan 1303 (1887)'de Sivas Askerî Rüştiye mektebi farsça muallimliğine tayin olunmuştur. Bu muallimliği Kânunisani 1323 (Ocak 1908)'e kadar devam etmiştir. Şubat 1323 (1908)'den Temmuz 1326 (1910)'ya kadar da aynı mektebin arapça muallimliğinde bulunmuştur. Haziran 1310 (1894)'da Sivas Merkez Bidâyet Mahkemesi Hukuk kısmı âzası olmuştur. Beş yıl sonra da Mayıs 1315 (1899)'de İsti'naf Hukuk kısmı âzalığına seçilmiştir. Sonradan her iki mahkeme bir daireye bağlanmasına rağmen hizmetine devam etmiştir. 1324 ve 1325 (1908/1909) senelerinde teşekkül eden Vilâyet Genel Meclisi âzalığında da bulunmuştur.

Sonradan Sivas Mebusu seçildiğinden müderrislikte nayrılmış ve Mayıs 1328 (1912)'de yerine İhramizâde Ahmet Efendi müderris tayin olunmuştur. **(Dosya nu: 2459)**

MEHMET EMÎN EFENDİ (Sofyalı)

Osman Efendi'nin oğlu olup 1254 (1838) tarihinde Sofya'da doğmuştur. Medrese tahsilini bitirip niyâbete sülûk etmiştir. Eylûl 1285 (1869) tarihinde Pervarî kazası nâibi olmuştur. Daha sonra Niksar, Tirebolu, İskilip, Osmancık, Köprü, Erbaa, Arapkir, Safranbolu ve Terme niyâbetlerinde bulunmuştur. Kânunievvel 1317 (Aralık 1901) tarihinde Mihaliç kazası nâibi olmuştur. Teşrinisani 1319 (Kasım 1903)'da Mihaliç'ten ayrılmış ve 24 Mart 1321 (1905) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 1956)**

MEHMET EMÎN EFENDİ (Şamlı)

Şeyh Necîb el-Kulei şöhreti ile bilinen Mahmut Efendi'nin oğlu olup 1265 (1859) tarihinde Şam'da doğmuştur. Babası tüccar ve emlâk ashabından idi. Tahsile başladığında Şam'da mekteb bulunmadığından medreselerde okumaya başlamıştır. Ulemâdan Attarzâde Şeyh Selîm Efendi'nin yanında tahsil görmüştür. Arapça'yı mükemmel, Türkçe'yi ise «oldukça» bilirdi.

İlk olarak 23 yaşında Mart 1292 (1876) tarihinde Şam Tapu Yoklaması Tahsildârı olmuştur. Mart 1305 (1899)'de bu memuriyet kaldırılana kadar tahsildârlıkta bulunmuştur. Bu tarihten itibaren de Şam Şer'iyye Mahkemesi Tezkiye Niyâbetine tayin olunmuştur. Kânunievvel 1325 (Aralık 190)'de kadro harici kalmıştır. **(Dosya nu : 2183)**

MEHMET EMİN EFENDİ (Şavşatlı)

Kars'ta on iki sene müderrislik yapmış olan Sepükzezâde İdris Efendi'nin oğlu olup 1264 (1848) senesinde Batum'a bağlı Şavşat kazasının Merhona nâhiyesinin Encirvil köyünde doğmuştur. Çocukluğunda Gemlik'in Teşvikiye mahallesine gelip yerleşmiştir. İstanbul'da ulemâdan Ahiskalı Gürcü Ali Rıza Efendi'den icâzet almış ve Mekteb-i Nüvvâb'a girmiştir. Türkçe, arapça ve gürcüce bilirdi.

Mektebten çıktıktan sonra Temmuz 1305 (1889)'de Selânik'e bağlı Novrokop kazası kadılığına nâib tayin olunmuştur. İki yıl sonra buradan ayrılıp Şubat 1307 (1892)'de Bafra, Temmuz 1311 (1895)'de Tire, Temmuz 1314 (1898)'de Ermenek, Temmuz 1317 (1901)'de Ohri, Kânunisani 1319 (Ocak 1904)'da Kars Zü'l-Kadriye, Temmuz 1322 (1906)'de Sivas Aziziye, Teşrinievvel 1324 (Kasım 1908)'de Sofulu ve Haziran 1327 (1911)'de Ergani kazaları niyâbetlerine tayin olunmuştur. Bu kazalardaki kadılık müddetleri ikişer yıldır.

Teşrinisani 1329 (Kasım 1913) tarihinde emekliye sevk olunmuştur.

Cemazielevvel 1312'de uhdesine İbtidaî Hariç Bursa müderrisliği ruûsu tevcih olunmuştur. (Dosya nu: 2026, sicil def., c. 3, sh: 42)

MEHMET EMİN EFENDİ (Taşköprülü)

Hasan Efendi'nin oğlu olup 1257 (1841) tarihinde Taşköprü'de doğmuştur. Haziran 1311 (1895)'de Taşköprü müftüsü olmuştur. 1337 (1921) tarihinde Taşköprü müftüsü iken vefat etmiştir. (Dosya nu: 4085)

MEHMET EMİN EFENDİ (Trablusşamlı)

Trablusşam ulemâsından ve nâiblerden Kirâmîzâde Seyyit Ömer Takiyuddin Efendinin oğlu olup 1268 h. de (1851) Trablusşam'da doğmuştur. Rüştiyeyi bitirdikten sonra Ulemâdan Cisr-zâde Şeyh Hüseyin ve Sofîzâde Seyyit Abdurrahman Efendi'lerden arabî ve dinî dersleri okuyarak yirmi yaşında icâzet almıştır. Hz. Ebû Bekir (r.a.) Efendimizin sülâlesindendir.

Mayıs 1286 (1870) tarihinde nahiye niyâbetine hak kazanmıştır. Altı yıl kadar muhtelif nahiyelerde niyâbette bulunduktan sonra Teşrinievvel 1292 (1876)'de Saftiya Kazası nâibi olmuştur. Bundan sonra Celebe, Kuneytıra, Sahyûn, Salt, Cisr-iş-Şu'ûr, Nebek, Hayfâ ve Saydâ kazaları niyâbetlerinde bulunmuştur. Haziran 1328 (1912)'de Kurnâ Kazası nâibi olmuştur.

Zilhicce 1293'de nâil olduğu İbtidaî Hariç Edirne müderrisliği Rebiulevvel 1318'de Musıla-i Sahn'a terfi edildiği gibi Şevval 1307'de 4. rütbeden Mecidi, Cemazielevvel 1322'de de 3. rütbeden Osmanlı nişanına nâil olmuştur.

10 Mayıs 1331 (1915)'de emekli olmuştur. Mekteb-i Kudât'ta imtihan olmuş ve Şaban 1322'de ehliyetnâme almıştır. (Dosya nu : 1182, sicil def., c. 5, sh: 203)

MEHMET EMÎN EFENDİ (Trabzonlu)

Memişoğlu Salih Ağa'nın oğlu olup 1280 (1864) tarihinde Trabzon'un Kavakmeydan mahallesinde doğmuştur. İbtidai mektebini bitirdikten sonra Hatuniye İmâret Medresesi'nde dini ilimleri tahsil etmiştir.

Bir müddet Trabzon merkez Şer'iyye Mahkemesinde bulunduktan sonra Nisan 1311 (1895)'den Mayıs 1312 (1896)'ye kadar Eytam müdürlüğünde istihdam edilmiştir. Daha önce aidatla tayin edildiği müdürlüğe, bu tarihten itibaren Tonya Nahiyesi niyâbetine tayin edildiği Eylül 1314 (1898)'e kadar resmen müdürlük yapmıştır. Teşrinievvel 1320 (1904)'de Yomra nihayesi niyâbetine tayin edilmişse de üç yıl sonra tekrar Tonya'ya nakletmiştir. Teşrinievvel 1325 (Ekim 1909)'de Yomra nahiyesi nâibi olmuş ve 31 Mart 1331 (1915) tarihinde vefat etmiştir. (Sicil def., c. 6, sh: 236)

MEHMET EMÎN EFENDİ (Urfalı)

1278 (1861) tarihinde doğmuştur. Urfa'da bulunan Abbasîye Medresesi müderrisi iken Şubat 1331 (1916) tarihinde Havran Kazası müftüsü olmuştur. (Dosya nu: 1483)

MEHMET EMÎN EFENDİ (Üsküplü)

Süleyman Efendi'nin oğlu olup 1278 (1862) tarihinde Üsküp'te doğmuştur. İbtidaî ve Rüştiye mekteplerini bitirdikten sonra Üsküp Medresesi'ne girmiştir. Medreseyi bitirip icâzet almış, arapça, türkçe, arnavutça, bulgarca ve sırpça bilirdi. Ramazan 1311'de (Ocak 1901)'de fahrî olarak Koçanî Kazası müftüsü olmuştur.

Rebiulevvel 1315'de uhdesine İbtidaî Hariç Devriye müderrisliği ruûsu tevcih olunmuştur.

Niyâbete kabulü ile Teşrinisani 1320 (1904) tarihinde müftülükten ayrılmıştır. Bu tarihte de Gosine kazası nâibi olmuştur. Ağustos 1323'den Temmuz 1325'e kadar (1907/1909) Tiran niyâbetinde bulunmuştur. Kânunisani 1325'de Katrîn niyâbetine tayin olunmuş

ve hizmet müddetinin bitmesi ile Kânunievvel 1327'de (Aralık 1911) Katrin'den ayrılmıştır. Nisan 1328'de Pirlepe Kazası kadısı olmuş ve harp dolayısiyle hizmet yerini terkle İstanbul'a gelmiştir. Pirlepe'de sekiz ay kadılık yapmış ve sonradan müstafi addedilmiştir. Haziran 1329 (1913) tarihinde Dâvutpaşa Mahkeme-i Şer'iyyesi kadısı olmuştur.

Kânunievvel 1305'den Ağustos 1309'a kadar (1889/1893) Üsküp'te Karşıyaka'da Mekteb-i Hayriye ikinci muaalimliği ile Üsküp İ'dadisi (lisesi) muallimliğinde bulunmuştur.

Teşrinisani 1337 (1921) tarihinde Dâvutpaşa Kadılığından azledilmiştir. (Sicil defteri, c. 1, sh: 278)

MEHMET EMÎN EFENDİ (Yalvaçlı)

Mahreç mevâlisinden Hacı İbrahim Efendi'nin oğlu olup 1275 (1859) tarihinde Yalvaç kazasının Hisaryukarı (Hisarardı) Köyünde doğmuştur. İlk mektebi köyünde okumuş ve ikinci olarak babasının inşâ ettiği Yalvaç kazasındaki Musallî Medresesi'ne kaydolmuştur. Bir müddet babasından okuduktan sonra, sonradan Yalvaç müftüsü olan Hacı Ahmet Rıza Efendi'den derse başlamıştır. Recep 1305 (1887)'de icâzet almıştır. İcâzet aldıktan sonra babasının inşâ ettiği Musallî Medresesi'nde ders okutmaya başlamış ve h. 1323 (1905)'de talebelerine icâzet vermiştir.

Müderrisliği yanında Yalvaç Bidâyet Mahkemesi ve Yalvaç Kazası İdare Meclisi âzalıklarında bulunmuştur. 1326 Temmuz'unda (1910), müderrisliği yanında zikr olunan mahkemenin âzası bulunuyordu. (Dosya nu: 409)

MEHMET EMÎN EFENDİ (Yanyalı)

Hacı Efendizâde müderris Said Efendi'nin oğlu olup 1258 (1842) tarihinde Yanya'da doğmuştur. Yanya'da bulunan Namazgâh mahallesinde ilk mektebi bitirmiş ve babasının müderris bulunduğu Namazgâh Medresesi'nde, sarf, nahiv, mantık ve fıkıh derslerini tahsilden sonra, meşhûr âlimlerden merhûm Hâfız Seyyit Efendi'nin mucâz talebelerinden Yanya ulemâsından Daragutlu Ömer ve şerîki Yanyalı Kâmil Efendilerden akaid, meanî, bedi' ve ferâiz fenlerini tahsil etmiştir. Tahsilini ikmâlden sonra babasının vefatı üzerine, kendisinden boşalan Namazgâh Medresesi müderrisliğine imtihanla tayin olunmuştur: Cemazielâher 1282 (Kasım 1865). Medresede talebelerine nahiv, mantık, kelâm, ferâiz, fıkıh, usûl-ü fıkıh

ve akaid okutmaya başlamıştır. Arapça ve Türkçenin yanında rumca da bilirdi.

Nisan 1289 (1873) tarihinde Yanya Vilâyeti Dîvan-i Temyiz âzası olmuştur. Teşrinisani 1296 (1880)'da İsti'naf Mahkemesi âzası tayin edilmiştir. Bu arada Vilâyet İdare meclisi âzası da olmuş ve niyâbet vekâletinde de bulunmuştur. Haziran 1322 (1906)'de Yanya Vilâyeti müftüsü olmuştur.

Yunanlılarla vuku' bulan muhârebede yararlılığı görüldüğünden «iftihar» nişanına lâyık görülmüştür. Üçüncü rütbeden Osmanlı nişanına da nâil olduğu gibi, ilmî rütbesi Rebiulâher 1294'de İbtidaî Hariç Bursa müderrisliği ruûsu olmuştur. Önce İzmir, daha sonra da h. 1325'de Edirne pâyesine nâil olmuştur.

Nisan 1327 (1911)'de Yanya müftülüğünden ayrılmıştır. (Dosya nu: 4967)

MEHMET EMÎN EFENDİ (?)

Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1277 (1861) senesinde doğmuştur. Medrese tahsilinden niyâbete sülûk etmiş ve Kânunisani 1310 (Ocak 1895)'da Bulgardağı nâibi olmuştur. Mayıs 1314 (1898)'de Hamidiye, Mayıs 1316 (1900)'da Kayalar ve Kânunisani 1318 (1902)'de Gümüchacıköy niyâbetlerine tayin olunmuştur. Mayıs 1321 (1805)'de Karakilise Nâibi olmuş ve 3 Eylül 1323 (16 Eylül 1907) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 314)

MEHMET EMÎN EFENDİ (?)

1286 (1870) tarihinde doğmuştur. İbrahim Efendi'nin oğludur. Medres etahsilinden sonra 1318 (1902) tarihinde Eskişehir müderrisliğine tayin olunmuştur. 1321 (1905) tarihinde ise naklen Çarşamba kazası müderrisi olmuştur. Medreseler kaldırılana kadar müderrisliğe devam etmiş ve akabinde Çarşamba vâizi olmuştur. Mart 1933' de aynı yerde vâiz bulunuyordu. (Dosya nu: 3172)

MEHMET EMÎN ÂLİ EFENDİ (İstanbullu)

Rumelikazaskeri Oflu merhum Mahmut Kâmil Efendi Hazrtlerinin oğlu olup 1286 (1870) senesinde İstanbul'da doğmuştur. Babasından dinî bilgileri tahsil ettiği gibi Mekteb-i Nüvvab'ı da bitirmiştir.

Kânunievvel 1293 (1877)'de İstanbul müderrisliği ruûsuna nail olmuştur. Temmuz 1314 (1898)'de Bandırma Kazası nâibi olmuştur. Ağustos 1315 (1899)'de Mahreç pâyesine nâil olması ile ruûs maaşı

kesilmiş ve Kânunievvel 1315 (Aralık 1899)'de Meclis-i İdare-i Emvâl-i Eytam Azası olmuştur. Bunun üzerine Bandırma niyâbetinden ayrılmıştır. Mart 1317 (1901)'de Beykoz Kazası nâibi olmuşsa da bir ay sonra istifa etmiştir. Bu ara «tarîk» maaşına nâil olmuşsa da Eylül 1325 (1909)'de Rumelikazaskerliği muavini olmuştur. Haziran 1327 (1911)'de ise muavinliğin kaldırılması ile ayrılmış ve Eylül 1327 (1911) de Rumelikazaskerliği müşâviri olmuştur. Şubat 1338 (1912) tarihinde âzalık inzimamı ile Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye Başkâtibi olmuştur. Ehliyet, fazilet ve çalışması sebebiyle Eylül 1330 (1914) tarihinde Fetvâhâne İ'lâmat-ı Şer'iyye Müdürlüğüne beş bin kuruş maaşla tayin olunmuştur.

Nisan 1333 (1917) tarihinde mezkûr müdürlükten ayrılmış ve aynı yıl ve ay içinde Adliye Nezareti Mahkeme-i Temyiz âzası olmuştur. 8 Mayıs 1336 (21 Mayıs 1920) tarihli kararname ile Mahkeme-i Temyiz'in adı Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye'ye çevrildiğinden aynı meclisin âzalığında ibkâ edilmiştir.

T.B.B.M.'nin İstanbul'da kurulması üzerine Meşihat daireleri kaldırılmış ve kendisi de açıkta kalmıştır. Yalnız bu tarihte, yani 1 Teşrinisani 1338 (14 Kasım 1922)'de İstanbul müftü vekili olmuştur.

Safer 1306'da uhdesine İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu tevcih olunmuş ve Cemazielevvel 1317'de Bilâd-ı Mahreç'ten Kudûs-i Şerîf pâyesi, Rebiulevvel 1320'de Haremeyn-i Muhteremeyn pâyesi, Rebiulâher 1320'de üçüncü rütbeden Mecidî nişanı, Rebiulâher 1321'de İstanbul pâye-i refi'i, Recep 1321'de tebdîlen ikinci rütbeden Mecidî nişanı kendisine tevcih ve ihsan olunmuştur.

23 Kânunievvel 1339 (5 Ocak 1924) tarihinde Temyiz Mahkemesi âzası olmuş ve İstanbul müftü vekilliğinden ayrılmıştır. **(Dosya nu: 30)**

MEHMET EMÎN LÜTFÜ EFENDİ (Midyatlı)

Ulemâdan Hacı İbrahim Alîm Efendi'nin oğlu olup Mart 1259 (1843) senesinde Midyat kazasının Basbat (veya Basyat) köyünde doğmuştur. İlk bilgileri köyünde bitirip Beşîrî kazasında mukîm ulemâdan Ömer Efendi'den sarf, nahiv, mantık ve adâb ilimlerini okumuş ve 1283 (1867) senesinde hüsn-ü hat'tan icâzet almıştır. Yine ulemâdan Silvan kazasında Şeyh İbrahim, Siirt müftüsü Hasan, Şirvanlı Abdülâziz ve Yertanlı Şeyh Ömer Efendilerden meanî, bedi', beyan akaid, kelâm, usûl-i fıkıh, tefsîr, hadîs, hesap, hendese, hik-

met ve hey'et (astronomi) ilimlerini okumuştur. Bu zevattan 1290 (1874)'da icâzet almıştır.

İcâzetini müetakıp Midyat, Savur ve Mardin köylerinde talebe okutmuştur.

Devlet hizmetine ilk olarak Kânuisani 1308 (1892) tarihinde Nusaybin kazası müftülüğü ile başlamıştır. Haziran 1313 (1897)'de memleketi olan Midyat müftülüğüne tayin olunmuştur. Midyat'ta bulunan nâiblerin azl veya tayinlerinde inhilâl eden niyâbet vekilliklerinde de bulunmuştur.

Mart 1327 (1911) tarihinde vefa tetmiştir. (Dosya nu: 2030).

MEHMET ES'AT EFENDİ (Alâiyyeli)

Osman Efendi'nin oğludur. Teşrinisani 1271 (1855) senesinde ilk olarak Ürgüp kazası nâibi olmuştur. Daha sonraları ise Mekrî (Fethiye), Kaş, Çerkeş, Kalecik, Keskîn ve Kilis kazaları niyâbetlerinde bulunmuştur. Kilis'ten ayrıldıktan sonra Kânunisani 1296/1880'de Beypazarı kazası niyâbetine tayin olunmuştur. Beypazarı nâibi iken 15 Nisan 1298 (1882) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 650)

MEHMET ES'AT EFENDİ (Erbilli)

Mevlâna Halid Hazretlerinin hulefâsından eş-Şeyh Hidâyetullah Hazretleri'nin mahdûmu Şeyh Mehmet Said Efendi'nin oğludur. 1259 (1843) tarihinde Erbil'de doğmuştur. Babasının Hankâh'ında arapça ilim ve fenleri tahsil ederek yirmi üç yaşında icâzet almıştır. Bu tarihlerde Nakşibendî Tarikati'ne intisap ederek ömrünün sonuna kadar bu tarikate hizmet etmiştir. Türkçe, arapça, farsça ve kürdçe bilirdi. Anadili Türkçe idi.

«Kasîde-i Münferice»yi türkçeye tercüme edip şerh etmiş ve Temmuz 1309 (1893)'da, «Kenzül'-İrfan» adı ile bin bir hadîs-i şerîfi Türkçe şerh ederek 1317 (1901)'de Maarif Nezareti'nin ruhsatı ile bastırmıştır.

Abdülhamid zamanında, 1316 (1900) tarihinde kendisinin bilmediği bir sebeble memleketi olan Erbil'e sılâ-ı rahm adı ile gönderilmiş ve Meşrutiyet'in ilânı ile tekrar İstanbul'a dönmüştür. Önce Meclis-i Meşâyîh âzası ve Mayıs 1330 (1914) tarihinde de reisi ol-

muştur. Reisliği bin kuruş maaşla tayin olunmuştur. (İrâde-i seniyye'ye bakınız.) (1)

Yaşı ilerlediğinden bir müddet sonra reislikten ayrılmıştır: Haziran 1331 (1915).

Meşîhat müesseseleri kaldırıldıktan sonra dikkatler üzerinden eksik olmamış ve Menemen Hâdisesi'nde dahli olduğu kabul edilerek oğlu Mehmet Ali Efendi ile birlikte idâm edilmiştir: 3-4 Şubat 1931.

Kelâmî Dergâhı post-nişînliğinde bulunmuştur.

Matbû beş eseri vardır: **Kenzü'l-İrfan, Mektûbât, Dîvan-ı Es'adiye, Risâle-i Es'adiye** ve **Risâle-i Tevhid. (Dosya nu: 305)**

MEHMET ES'AT EFENDİ (İbradılı)

Aydın vilâyeti dahilinde Adalı kazası nâibi iken ölen İsmail Hakkı Efendi'nin oğlu olup 1248 (1832) senesinde İbradı kasabasında doğmuştur. İlk bilgileri aldıktan sonra on yedi yaşında medreseye dahil olmuştur. 1293 (1877)'de imtihanla Meclis-i İntihâb-ı Hükkâm'da istihdâm olunmak üzere şehadetnâme almıştır.

1270 (1854) tarihinden itibaren yedi sene kadar babası İsmail Hakkı, Tavas nâibi Ali Rıza ve Çerkeş nâibi Şerîf Mustafa Efendilerin maiyyetlerinde şer'iyye mahkemesi kâtibliklerinde bulunmuştur. Nahiye niyâbetlerinde de bulunduktan sonra Kânunisani 1282 (1866) tarihinde Halilü'r-Rahman kazası niyâbetine tayin olunmuştur. Daha sonra ise sıra ile Bâb-ı Cubûl, Haçîn, Mut, Sungurlu, Lâdik, Velçetrîn, Seydişehir, Koçhisar, Gediz, Bozkır, Urla ve Bayramiç kazaları niyâbetlerinde bulunmuştur. Kânunievvel 1322 (1901)'de Sultaniye (Karapınar) kazası niyâbetine tayin olunmuştur. Teşrinisani 1324 (1908)'de Sultaniye'den ayrılmış ve 4 Şubat 1324 (1909) tarihinde vefat etmiştir.

Safer 1300 (1882)'de uhdesine İbtidaî Hariç Bursa müderrisliği tevcîh olunmuştu. (Dosya nu: 2668)

MEHMET ES'AT EFENDİ (İstanbullu)

Ayasofya Cami mucîz dersiamlarından el-Hac Bekir Efendi'nin oğlu olup 1262 (1846) tarihinde İstanbul'da doğmuştur. Saray-ı Hümayûn Amire mektebinde ilk dinî bilgileri ve Kur'anı hıfz ettikten sonra Arpacılar Camii imamı Şeyhü'l-Kurrâ Hafız Ahmet Hıfzî Efendi'den ilm-i kıraat ta'lim ederek (Cemazilevvel 1285'de), yine bu hocadan Buharî, Şifâ-i Şerîf, Hadîs-i Erbaîn kıraatle (Şaban

(1) 22 ve 23 numaralı vesikalara bakınız.

1288); Delâil-i Hayrat, Kasîde-i Bürde kıraatle (Şaban 1288); Bayezit Camii dersiâmlarından Ayaşlı Mustafa Tevfik Efendi'den ulûm-i âliye ve âliye-i arabiye ile Hüseyin Hüsnü Efendiden de feraiz tahsil edip (Cemazilevvel 1287 ve Ramazan 1288'de) icazetnâmeler almıştır. İcazetini müteakıp Bayezit Camiinde derse çıkma intihabnamesi almıştır. Türkçe arapça ve farsçanın yanında fransızca bilirdi.

Temmuz 1287 (1871) tarihinde ruûs maaşına nail olmuştur. Eylül 1292 (1876) tarihinde Huzur Dersleri muhatablığına tayin olunmuştur. Huzur Dersleri muhatablığı h. 1321'e kadar devam etmiş ve bu tarihten itibaren h. 1326'ya kadar Huzur dersleri mukarrirliğinde bulunmuştur.

İlmi rütbesi h. 1293'de İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliğine tevcîh olunmuş ve Şevval 1319'da Hamise-i Süleymaniye reddelerine terfi olunmuştur.

Mayıs 1308 (1892)'de Dârü'l-Muallimîn Mantık muallimliğine tayin olunmuştur. Kânunievvel 1310 (1894)'da Encümen-i Teftiş ve Muavyene azalığına, Ağustos 1316 (1900) tarihinde ise Dârü'l-Fünûn birinci sene hadîs ve ilm-i usûl-u hadîs muallimliği ilâve olarak uhdesine tevcîh olunmuştur.

Eylül 1318 (1902)'de Dârü'l-Muallimîn'deki mantık muallimliğinden af olunmuştur.

Şubat 1321 (1905) tarihinde Meclis-i Maarif âzalığına tayin olunmuştur.

Ramazan 1322'de uhdesine İstanbul pâye-i refi'i tevcîh ve Şevval 1322'de usulü üzere ikinci rütbeden bir adet Mecidî nişanı ve Zilkade 1322'de Sultanahmet Camiinde okutmakta bulunduğu talebelerine icâzet verdiğinden ikinci rütbeden Osmanlı nişanı kendisine ihsan olunmuştur. Ayrıca bir adet altın liyakat madalyası da verilmiştir. Şevval 1323'de Anadolukazaskerliği pâye-i celîli tevcîh olunmuştur. Zilkade 1323'de tebdîlen birinci rütbeden Mecidî nişanı kendisine ihsan olunmuştur.

Ağustos 1324 (1908)'de âzalıktan kadro dışına çıkarılmıştır.

Mayıs 1327 (1911)'den itibaren de sadece dersiâm maaşı ile kalmış ve 26 Ağustos 1338 (1922) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu : 3386, sicil def., c. 3, sh: 17)**

MEHMET ES'AT EFENDİ (İstanbullu)

Eski kadılardan es-Seyit Mehmet Bahaeddin Efendi'nin oğlu olup 1258 (1843) tarihinde İstanbul'da doğmuştur. Anne cihetinden

Köprülü Mehmet Paşa evlâdındandır. Şöhreti «Ataullah Efendi biraderzâdesi»dir.

Zamanında resmî ibtidaî mektebi olmadığından, mahalle mektebinde okumaya başlamıştır. Akabinde Fatih dersiâmlarından ve babasının taşrada hizmet görmesinden muhtelif müftü ve müderrislerden fıkıh, mantık, meanî ve ferâiz okumuştur. Ferâizi İstanbul'da Ahiskalı meşhur Keşşaf el-Hac Osman Efendiden okuyup icâzet almıştır.

Şer'iyye mahkemeleri kâtibliklerinde bulunduktan sonra Temmuz 1282 (1866) tarihinde Ilgın Kazası niyâbetine tayin olunmuştur. Haziran 1287 (1871)'de Bosna'da bulunan Berçoka kazası niyâbetine tayinle iki yıl sonra Tuna vilâyetine bağlı Meçin kazası niyâbetine nakledilmiştir. Daha sonra ise Tuna'ya bağlı Somako, Mersin, Ahîçelebi, Zıltin, Akkâ, Elbistan, Beyazıt, Asîr, Ortaköy ve Silivri kaza ve sancak niyâbetlerinde bulunmuştur.

Şubat 1315'de Silivri'ye tayin olunmuş ve 25 Temmuz 1317 (1901) de vefat etmiştir. (Dosya nu: 3456)

MEHMET ES'AT EFENDİ (İstanbullu)

«Beypazarîzâde» denmekle ma'ruf Haremeyn-i Muhteremeyn pâyelilerinden Kastamonu merkez nâibi müteveffâ İbrahim Bürhaneddin Efendi'nin oğlu olup 1282 (1866) tarihinde İstanbul'da doğmuştur. Kur'an'ı hıfz ettikten sonra Tekirdağ rüştiyesini bitirmiştir. Sonradan İstanbul'a gelip Süleymaniye Camii dersiâmlarından Ali Bahrî Efendi'den okuyup icâzet almıştır. İmtihanla girdiği Mekteb-i Kudât'ta müretteb dersleri bitirip Ramazan 1310'da dördüncü sınıf şehadetnâmesi almıştır.

Mart 1310 (1894)'da Tavaş kazası niyâbetine tayin olunmuştur. İki yıl sonra ayrılmış ve bir yıl aradan geçtikten sonra Haziran 1313 (1897)'de Cisr-Mustafapaşa nâibi olmuştur. Mayıs 1315'de Cisr-Mustafapaşa'dan ayrılıp Teşrinisani 1315'den itibaren Boğazlıyan'da niyâbete başlamış ve Nisan 1316 (1900)'da kanunî hükümleri kendi fikrince tefsir ettiği gerekçesi ile hakkında yapılan şikâyet üzerine Boğazlıyan'dan istifa etmiştir. Eylül 1316'dan Eylül 1318'e kadar (1900/1902) Kuşadası, Kânunisani 1318'den Haziran 1320'ye kadar (1902/1904) Kesendire, Mart 1321'den Mayıs 1323'e kadar ikinci defa olarak Cisr-Mustafapaşa, ikinci sınıfa terfi ettiğinden Ağustos 1324'den Haziran 1325'e kadar Maraş livası niyâbetinde bulunmuştur. Maraş'ta bulunduğu sırada liva mutasarrıfı Hayri Bey'in vefatı meselesinde dahli olduğu gerekçesi ile Maraş Divan-ı Harb-i

Örfî'since dört ay mahkûmiyetine karar verilmişse de aff-ı şâhâneye mazhar olmuştur. Böylece Maraş'tan ma'zûlen ayrılmıştır. Kânunisani 1325 (1909)'de Trablusşam niyâbetine tayinle burada da hakkında şikâyet vâki olmuşsa da mahallî ulemânın kendisini destekler mahiyetteki beyanatları durumunu sağlamlaştırmıştır. Yalnız kendisi Trablusşam'ı izinsiz terk edip İstanbul'a geldiğinden Kânunisani 1326 (1910)'da müstafî sayılmıştır.

Uhdesine tevcîh olunan Şevval 1305 tarihli İbtidaî Hariç Bursa müderrisliği ruûsu, Cemazielevvel 1311'de Musıla-i Sahn'a, Recep 1312'de İbtidaî Altmışlı'ya, Rebiulâher 1316'da Musıla-i Süleymaniye'ye ve Rebiulevvel 1321'de Süleymaniye'ye terfi buyurulmuştur. Şaban 1324'de İzmîr pâye-i mücerredi ile benâm buyurulmuştur.

Eylül 1327'de Fizan sancağı niyâbetine tayin edilmişse de İtalyanların harp îlânı üzerine Fizan'a gidememiştir. Mayıs 1329 (1913)'da Tekirdağ Sancağı niyâbetine tayin olunmuştur. Sulh muahedesi mucibince Ağustos 1336 (1920)'da Tekirdağ'dan ayrılmıştır. Bu tarihten itibaren de ma'zûl sayılmıştır. (Sicil def., c' 3, sh: 92/93)

ŞEYHÜLİSLÂM MEHMET ES'AT EFENDİ (İstanbullu)

Huzur Dersleri mukarrirlerinden Numan Efendi'nin oğlu olup 1263 (1847) tarihinde İstanbul'da Şehzade civarında Emîn Nureddin mahallesinde doğmuştur. Mahallesinde bulunan sıbyan mektebinde Şehzade *Camii birinci imamı* merhum Hâfız Emin Efendi'den başlayarak Kur'an-ı Kerîm ve ilm-i hâl okumaya başlamıştır. 1272 (1856)'de hâfız olmuştur. Yazı dersi yanında farsça ve arapça okumaya başlamış ve 1278 (1862) tarihinde Süleymaniye Camiinde ders okutan sâbık Fetvâ Emîni el-*Hac* Mehmet *Nuri Efendi*'den ders almaya başlamıştır. Mu'teber kitabları bitirip Rebiulevvel 1290 (1872)'da icâzet almıştır. Bir yıl sonra da Süleymaniye Camiinde kürsüye çıkmış ve talebe okutmaya başlamıştır. Okuttuğu talebelere h. 1308'de ilk icâzeti vermiştir.

Türkçe, arapça ve farsça bilirdi.

Rebiulâher 1280'de uhdesine İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği tevcîh olunmuş ve Nisan 1281 (1865)'de elli kuruş müderrislik maaşına nâil olmuştur. Ağustos 1292 (1876) tarihinde mülâzemeten Fetvâhâne'ye dahil olmuştur. Eylül 1293 (1877)'de altı yüz kuruş maaşla tavzîf edilmiştir. Mart 1296 (1880)'da İ'lâmat-ı Şer'iyye Mümeyyiz muavinliğine tayin olunmuştur. Temmuz 1301 (1885)'de birinci muavinliğe terfi etmiştir. Mart 1307 (1891)'de İ'lâmat Mümeyyizi olmuştur. Bir yıl kadar 3895 kuruş maaşla Trabzon mevlevi-

yetini ihraz ettikten sonra Haziran 1310 (1894)'da tekrar tarîk maaşına nâil olmuştur. Nisan 1312 (1896)'de Defter-i Hakanî Nezareti Şer' Memurluğuna nakledilmişse de dört ay sonra İ'lâmat-ı Şer'iyye mümeyyizliğine iade olunmuştur.

27 Temmuz 1324 (1908) tarihinde Meslis-i Tetkikat-ı Şer'iyye riyâsetine tayin olunmuştur. 8 Eylül 1325 (1909) tarihinde on bin kuruş maaşla Fetvâ Eminî olmuştur. Yaşça nizamî haddi tamamlamış olduğu hâlde şu anda bulundukları vazifede olması iktiza ettiği ve kendileri cismen vazife görmeğe muktedir olduğundan «tahdid-i sin kaydından» istisnâsı Meclis-i Vükelâ'ca kararlaştırılmıştır.

11 Kânunisani 1328 (24 Ocak 1913) tarihinde Mesned-i Celîl-i Meşîhat-ı İslâmiye (Şeyhülislâmlık Makamı) kendisine tefviz olunmuştur. (1)

Haiz olduğu tedrîs rütbesi Şevval 1285'de Hareket-i Hariç'e, Şaban 1287'de İbtidaî Dahil'e, Zilkade 1288'de Hareket-i Dahil'e, Şevval 1291'de Musıla-i Sahn'a, Zilkade 1294'de Sahn'a, Rebiulâher 1296'da İbtidaî Altmışlı'ya, Recep 1297'de Musıla-i Süleymaniye'ye, Zilkade 1298'de Hamise-i Süleymaniye derecelerine terfi ve Ramazan 1308'de Mahreç, Ramazan 1313'de İstanbul ve Şaban 1315'de Anadolukazaskerliğ ipâyeleri ile taltîf buyurulup Ramazan 1297'den Ramazan 1308'e kadar bulunduğu Huzur Dersleri muhâtablığı esnasında dördüncü rütbeden Mecîdî ve Osmanlı nişanları ihsan olunmuştur. Muharrem 1313'de üçüncü ve Rebiulevvel 1315'de Mecidî nişani birinci rütbeden verilmiştir. Rebiulevvel 1313'de Gümüş İmtiyaz madalyasına da nâil olmuştur.

2 Mart 1330 (15 Mart 1914) tarihinde Şeyhülislâmlıktan ayrılmıştır. 1334 (1918)'de İstanbul'da vefat etmiştir. (Dosya nu: 521)

MEHMET ES'AT EFENDİ (İstanbullu)

Aslen Bolu'nun Mudurnu kazasına bağlı Koşgülçek köyünden olan ve son olarak Galata kadısı iken vefat eden Ali Şükrü Efendi'nin oğlu olup 8 Şaban 1269 (11 Mayıs 1853) tarihinde İstanbul'da Hocapaşa yakınında Kareki Hüseyin Çelebi mahallesinde doğmuştur. Önce Bahçekapı'da «Hamidiye» ilk mektebinde okumaya başlamıştır. İstanbul ve babasının nâiblik yaptığı sair yerlerde medrese tahsili görmüştür. Birinci sınıf nâiblerden olduğu gibi birinci sınıf dâva vekilliği şehadetnâmesi de almıştır: Kânunievvel 1304/1888.

Nisan 1282 (1866) tarihinde İstanbul kadısı Abdullah Şevki

(1) İmzası ile kazasker ve kadı tayinine ait 24 nolu vesikaya bakınız.

Efendi'nin mürâselesi ile on üç yaşında iken Mahmutpaşa Şer'iyye mahkemesi kâtibliğine aidatla tayin olunmuştur. Teşrinisani 1288 (1872)'de Rumelikazaskeri Sıddık Bey'in mürâselesi ile aidatla Rumelikazaskerliği Vekayi-i Şer'iyye kâtibliği muavinliğine tayin olunmuştur. Nisan 1300 (1884)'de Midilli Sancağı nâibi, Mart 1304 (1888)' de Serfiçe sancağı nâibi olmuş ve Eylül 1305 (1889)'de Kastamonu Vilâyeti merkez nâibi olmuştur. Haziran 1306 (1890)'da Meclis-i İntihab-ı Hükkâmı'-ş-Şer Başkâtibi olmuştur. Eylül 1307 (1891)'de ise Mekteb-i Nüvvab müdürü olmuştur. Ayrıca Sak-ı Şer'i» dersi muallimliğine de tayin olunmuştur. Üç ay sonra, yani Kânunievvel 1307'de Üsküdar Niyâbetine nakl olunmuştur. Eylül 1308 (1892)'de ise Ankara vilâyeti merkez nâibi olmuştur. İki yıl hizmetten sonra Mart 1310 (1894)'da Konya merkez niyâbetine tayin edilmiştir. Mart 1313'de (1897'de) Konya'dan ayrılmıştır. Ağustos 1313 (1897) tarihinde tekrar Kastamonu Vilâyeti Merkez nâibliğine tayin olunmuştur. Fakat burada kısa bir müddet içinde vali ile anlaşamadığından, orada ikamete mecbur edilmiş ve sürgün hayatı yaşamıştır. Ayrıca buradan Fizan'a sürülmüştür. Hâl tercemesinde bu durumu şöyle ifade eder:

«Kastamonu niyâbetinde bulunduğum esnada Vali Enis Paşa ile defterdâr Mustafa Servet Efendi, vatan-ı muazzez uğrunda Yunan Muharebe-i zâilesinde kanlarını, canlarını fedâ ederek pek parlak muzafferiyata mazhariyetten sonra memleketlerine avdet eden guzzat-ı asâkir-i Osmaniye'nin mütedahil aylıklarını li-sebebin vakt ve zamanı ile tesviye ve ifâ etmeyerek zavallı gâzileri şehre bir buçuk saat mesafede Şükür-Kermesi (?) nam mahalde ve açıkta perîşan bir hâlde taburları ile beraber günlerce beklettiler. Şu hâlden mütessir ve dil-hûn olmayan bir sahib-i nâmus ve hamiyyet tasavvur olunamıyacağı ve böyle muamelât-ı menfûreye i'maz edilmek mahz-ı cinayet ve hıyanet olacağı için Meclis-i İdare-i Vilâyetçe defterdâr mümaileyh aleyhinde bir telgraf mazbatası keşidesine mecburiyet hissedildi. Vali Paşa setr-i seyyiatına vesile olur mütalâası ile Hey'et-i İdâre'nin şikâyetine iştirak edeceği yerde bi'l-akis her birimiz hakkında birer türlü kin ve garez perverde etmeğe başladı. Şikâyet-i vâkıamız üzerine defterdâr'ın vuku'u infisali kin ve garâzı adâvet mertebesine isâl ettiğinden bize rağmen defterdâr mümaileyh'in ibkâsı hakkında irade istihsâl etti. Müftü ile a'za-i müntehibe-i meclis memleket ahalisinden ve fitne-fezandan oldukları için onlar hakkında bir muamele icrası zaten müşarünileyhin her türlü harekât ve ahvâlinden bizâr olan sekene-i vilâyetin kıya-

mını müstelzîm olacağını takdîr ile haklarında bir şey söylemeye cesaret edemeyerek yalnız Mektubî-i Vilâyet İlyas Sami Efendi, isnadât-ı vâkıası üzerine Diyarbakır'a gönderildiği gibi dâileri de bi'l-azl tarîk maaşım olan 465 kuruştan ma'da iki bin beş yüş kuruş maaş tahsisi ile 13 Ağustos 1314 tarihinde Kastamonu'da ikamete mecbur edildim. Sekiz seneyi mütecaviz devam eden hâl-i menkûbiyette Vali-i müşarünileyhin riyakârâne ve iblis-pesendâne muamelât ve harekâtı altında ezîm ezîm ezildim. Muahharen enva-ı mezâlîm ve istibdât ile zâr ve zebûn kalan ahali-i memleket nihayet çektikleri mihn ü meşşakkate tâb-âver olamıyarak kışın en dehşetli bir zamanında iş ve güçlerini terk ile dükkânlarını kapatarak binlerce kişilik cemiyetler teşkili ile bir kısmı tanzîm-i hâl için telgrafhâneye şitab ve aksâm-ı sairesi de çarşılarda, meydanlarda ateşler yakarak geceli gündüzlü ilân-ı nefrete mesâberet ettiler. Bir kaç gün devam ve yâr ü ağyara pek çirkîn bir manzara irae eden şu hâl üzerinde hâmi-i mutlakı olan Tophane müşîr-i esbâkı ve dâmadı Zeki Efendi dahi kendisini artık himaye'ye muvaffak olamadığı için infisâl etti ise de rüşte-i ümidi yine Zeki Efendi sayesinde bütün bütün münkatı' olmadığından İstanbul'a gelmek için bir taraftan asâr-ı temarûz iraesine başlamış ve binaenaleyh bir aya karîb İnebolu'da ayak sürmüş, diğer taraftan da vali vekâletine tayin olunan Kastamonu fırkası kumandanı müteveffâ Ali Rıza Paşa'yı va'd-ı terfi ve taltîf ile bi'l-iğfâl ve bi'l-ittihad sûret-i resmiye ve hususiyede tanzîm ettikleri jurnaller üzerine sekiz senelik nekbet ve mağduriyet kifayet etmiyormuş gibi Fizan'a nefy olunmaklığım için irade istihsâline muvaffakiyetle Kastamonu'da şitânın en şiddetle hüküm-fermâ olduğu ve hayvanat-ı münkarisenin bile şehirlere, köylere iltica ettikleri 2 Şubat 1321 tarihinde ma fevke't-tahammül mezahîm ve perişanî ile bir canî gibi karadan Trablusgarb'a, sevk olundum. Cenâb-ı Hak mekânını cennet etsin, Harbiye Nâzır-ı esbâkı Recep Paşa merhum Trablusgarb vali ve kumandanı ve mazlûmînin hâmi-i yegânesi idi. Binaenaleyh dâilerinin mazlûmiyetini anlayarak bi'l-muhabere Trablusgarb'ta alıkoydu... Bu vech ile iki buçuk seneyi mütecaviz Afrika'nın bu belde-i harresinde ikmal-i çile-i hayat ederek meşrutiyetin ilânı üzerine Dersaadet'e geldim.»

Kânunisani 1325 (1909)'de müstahikkin-i ilmiye tertibinden maaşa nâil olmuş ve Kânunievvel 1326 (1910)'da Mahkeme-i Evkaf kadı muavinliğine tayin olunmuştur. Kânunievvel 1328 (Aralık 1912) tarihinde Mekke-i Mükerreme kadılığına tayin olunmuştur. Hazi-

ran 1328 (1913) tarihinde Mekke kadılığından ayrılmış ve bu tarihten itibaren ma'zûl sayılmıştır.

8 Mart 1332 (1916) tarihinde emekliye sevk olunmuştur. Kânunievvel 1326 (1910)'da uhdesine İstanbul pâyesi tevcih edildiği gibi, Mekke kadılığında iken 2. rütbeden Mecidî nişanı ihsan olunmuştur. (Dosya nu: 1383, Sicil defteri, c. 3, sh: 3)

MEHMEH ES'AT EFENDİ (İştipli)

Kocausta oğullarından Tahir Ağa'nın oğlu olup 1275 (1859) senesinde İştib'in Sinanbey mahallesinde doğmuştur. Altı yaşında İştip ibtidaî mektebine girmiş ve burayı bitirdikten sonra rüştiyeye kaydolmuştur. Haziran 1290 (1874) tarihinde birinci derecede şehâdetnâme ile mezun olmuştur. Medreseye dâhil olup Temmuz 1303 (1887)'de ferâizden ve Şubat 1306 (1890)'da ulûm-i âliyeden icâzetnâme almıştır.

Medresede tahsiline devam ederken Ağustos 1300 (1184)'de İştip Rüştiye mektebi ikinci muallimliğine tayin olunmuştur. Temmuz 1313 (1897)'de münhâl olan Çınarlı Medresesi müderrisliği ile İştip müftülüğüne tayin olunmuştur. Medrese harap bir hâlde olduğundan, yeniden inşâ ettirmiş ve Teşrinievvel 1323 (1907)'de beratla uhdesine tevcih olunmuştur. Eylül 1319 (1903)'da ilk olarak talebelerine icâzet vermiştir. (Hâl tercemesinde geçtiğine göre İştip Hamidiye Medresesi müderrisi bulunuyordu. Her hâlde Çınarlı ile Hamidiye medreseleri aynı olsa gerektir.)

Balkan Harbi üzerine Türkiye'ye gelmiştir. Kânunievvel 1328 (1912)'den itibaren Rumeli harp mıntıkaları memurları hakkında ittihaz kılınan karar mucibince maaş almaya başlamıştır.

Hüdâvendigâr vilâyetinde ikamet eden Mehmet Es'at Efendi, 13 Mayıs 1331 (1915) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 1839)

MEHMET ES'AT EFENDİ (Selânikli)

«Mesnevîhân Mehmet Es'at Dede» diye anılan bu zat, ticaretle uğraşan Recep Efendi'nin oğlu olup 1259 (1843) tarihinde Selânik'in Abdullah Kadı mahallesinde 45 numaralı evde doğmuştur. İbtidaî mektebinde bir miktar arapça ve farsça okuduktan sonra 1278 (1863) tarihinde İstanbul'a gelerek Çayırlı Medresesi'ne kaydolmuştur. Arapça derslerine devamla Gelibolulu Adil Efendi ile Meclis-i Maarif âzasından Malatyalı Abdülkerim Efendiden birer adet icâzetnâme almıştır. Yalnız Yenikapı Mevlevihânesi'nde meydana gelen yangında iki bin kitabı ile beraber icâzetnâmeleri yanmıştır.

«Nümune-i Kavaid» adında fars gramerine ait bir risâle yazmış ve 1309 tarihinde İstanbul'da basılmıştır.

1275 (1859) tarihinde on altı yaşında iken mülâzemetle Selânik Maliye kalemine girmiştir. İlim tahsiline olan arzusundan dolayı 1279 (1863) tarihinde İstanbul'a geldiğinden vazifeyi terk etmiştir. İstanbul'da 1282 (1866) tarihinde rüştiye mektebleri için açılan farsça seyyar muallimliği imtihanına girmiş ve üç yüz kuruş maaşla Davutpaşa rüştiyesine tayin edilmiştir. 1288 (1872) tarihinde yeniden inşâ olunan Aksaray Valide Sultan Mektebi farsça muallimliğine imtihanla ilâve memuriyet olarak tayin olunmuştur. 1314 (1898)'de «İnhiraf-ı mizaçtan nâşi» emekliye sevk olunmuştur.

1291 (1875) tarihinde Şeyhülislâm Hasan Fehmî Efendi tarafından uhdesine İbtidaî Hariç Edirne müderrisliği ruûsu tevcih olunmuştur.

Devriye müderrislerinden olan müşarünileyh, «Kütüphâne-i Umumî»ye yedi yüz cilde yakın kitab koyduğundan dördüncü rütbeden bir adet Mecidî nişanı kendisine ihsan olunmuştur.

Haziran 1326 (1910) tarihlerinde hayatta bulunuyordu. (Dosya nu: 363)

MEHMET ES'AT EFENDİ (Serezli)

Faziletlü Fethullah Fehmi Efendi'nin oğlu olup 1292 (1876) senesinde Serez'de doğmuştur. Serez'de rüştiyeyi bitirmiş ve Fatih Camii dersiâmlarından Gürcü Abdüllâtîf Efendi'nin ders halkasına dahil olduğu gibi sonradan Serez ulemâsından Doyranîzâde Hacı Alî Efendi'den okunması şart olan nüshaları bitirerek Recep 1323'de icâzet almıştır.

İcâzetini müteakip Serez Sancağı müftü müsevvidi olmuş (Şubat 1325/1909), ayrıca maarifin islâhı için kurulan komisyonun âzalığına da tayin olunmuştur. Serez Dârü'l-Muallimîn-i İbtidaî muallimi olduğu gibi 1326 ve 1327 (1910-1911) senelerinde de Selânik vilâyeti Meclis-i Umumî âzası olmuştur. Haziran 1328 (1912)'de vilâyet dâimî encümeni âzalığına getirilmiştir. Serez'in istilâsı üzerine Mart 1328'de İstanbul'a gelmiş ve Teşrinievvel 1329'da Medâris-i İlmiye Müfettişliğine getirilmiştir. Mart 1330 (1914)'da Ders Vekâleti İkinci sınıf kâtibi olmuştur. Kânunievvel 1330'da birinci sınıf kâtibliğe terfi etmiştir. Eylül 1331 (1915)'de Meclis-i Mesâlih-i Talebe başkâtibi olmuştur.

Mayıs 1332 (1916) tarihinde Dârül'-Hilâfeti'l-Âliyye medresesi «Tali Kısm-ı Evvel» birinci sınıf Türkçe müderrisliğine tayin olun-

muştur. Vilâyet, liva ve kazalarda medrese kurmak için teşekkül eden komisyonun kâtibliğine getirilmiştir.

Mart 1335'den Teşrinievvel 1335'e kadar İbtidaî Dahil Medresesi Türk Edebiyatı müderrisliğinde bulunmuştur. Bu tarihte Hey'et-i Teftişiye Başkâtibi olmuştur.

Recep 1317'de uhdesine İbtidaî Hariç Edirne müderrisliği tevcih olunmuş ve Muharrem 1335'de İzmir pâyesi, Zilhicce 1335'de Edirne pâyesi, Rebiulevvel 1336'da terfian Mahreç pâyesi ile taltif ve Şaban 1336'da beşinci rütbeden Mecidî nişanı ihsan olunmuştur.

Ayrıca müderrislikteki hizmetlerinden dolayı da Haziran 1333 (1917)'de takdîrnâme almıştır.

Haziran 1337 (1921) tarihinde Evkaf Nezareti Mebanî-i Hayriye müdürlüğüne tayin edilmişse de vazife kabul etmeyip istifa etmiştir. **(Dosya nu: 83)**

MEHMET ES'AT EFENDİ (Sürmeneli)

Hacı Hüseyinzâde (veya Hasanzâde) esnaftan Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1280 (1864) tarihinde Sürmene'nin Sargona köyünde doğmuştur. Köyündeki sıbyan mektebi ile medresede bir müddet okuduktan sonra 1300 (1884)'de İstanbul'a tahsile gelmiştir. Ulemâdan Atıf Bey'in ders halkasına dahil olup icâzet almıştır. Allâme Taftazanî'nin «Mutûl»unu Tosyalı İsmail Efendi'den, Kadı Beyzavî ve Molla Hüsrev'in «Mir'at»ını Ders Vekili Ahmet Asım Efendi'den ve fıkıhtan «Dürer»i Manastırlı İsmail Hakkı Efendilerden ta'tilde okumuştur. 1302 (1886)'de dokuz talebe ile imtihana girmiş ve Rumeli kazaskerliği'nde bir mürasele almıştır.

1310 senesinden 1312 senesine kadar (1894/1896) iki yıl Rumeli kazaskerliği vekayi' kaleminde bulunmuş ve 1313 (1897)'de Trabzon'a sürülmüştür. İlmî rütbesi Hareket-i Hariç Edirne ruûsuna terfi edilmiştir.

Trabzon lisesi (i'dadisi) son sınıfları akaid ve arapça muallimliğine tayin edilmiş ve bu hizmeti Trabzon Dârül'-Muallimîn (Öğretmen Okulu) ine tayin edildiği Teşrinievvel 1326 (1910)'ya kadar devam etmiştir. Eylül 1328'de Öğretmen Okulu'ndan ayrılmış ve inhilâl eden Sürmene Kazası müftülüğü için yapılan seçimde 52 reyin (31)'ini alarak Sürmene müftüsü olmuştur: Mayıs 1328 (1912).

Sürmene müftülüğüne devam ederken medresede ders okutmaya da devam ediyordu. Bu bakımdan Kânunisani 1334 (1918) tarihinde Konya'da Koçhisar kazası müderrislik maaşı olup mevkûf bulunan iki yüz kuruş kendisine müftülük maaşından gayrı, müder-

rislik maaşı olarak tahsis edilmişse de bu tarihlerde Sürmene Rusların işgalinde olduğundan, ve Mehmet Es'at Efendi'nin de Canik (Samsun) taraflarına doğru hicret ettiğinden verilmesi mümkün olamamıştır.

Sürmene'de müftülük ve müderrislik yaparken Şubat 1926 tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 189)

MEHMET ES'AT EFENDİ (Şamlı)

Şam sâbık nâibi Üstüvanizâde Mehmet Sait Efendi'nin oğlu olup Haziran 1264 (1848) tarihinde Şam'da İmare mahallesinde doğmuştur. İlk bilgileri okuduktan sonra sair talebe ile beraber babasından okumaya başlamıştır. Hadis, fıkıh, ferâiz, hesap, sarf ve nahiv okumuştur.

Kânunisani 1298 tarihinde otuz üç yaşlarında iken Beyrut'a bağlı Taberiya kazası nâibi olmuştur. Kânunisani 1299 (1883)'da Hasbiya, Teşrinisani 1302 (1886)'de Selt, Şubat 1307'de Bâb-ı Cubûl, Temmuz 1312'de Cisr-i Şuûr, Temmuz 1316'da Baalbek ve Mart 1323 (1907)'de ise Doma niyâbetine tayin olunmuştur.

Eylül 1326 (1910) tarihinde Doma niyâbetinden ayrılmıştır. (Dosya nu: 2168)

MEHMET ES'AT EFENDİ (Şumnulu)

Zarifizâde Ahmet Refik Efendi'nin oğlu olup 1264 (1848) senesinde Şumnu kasabasında doğmuştur. İlk bilgileri tahsilden sonra Eski Cami müderrisi Hacı Hüseyin Efendi'den okumaya başlamıştır. Dinî ve arabî ilimlerini bitirip 1289 (1873)'da icâzet almıştır.

Haziran 1291 (1875) senesinde Şumnu Rüştiye mektebi ikinci muallimliğine tayin edilmiştir. Osmanlı Ordusu tarafından Şumnu'nun tahliye tarihi olan 5 Ağustos 1294 (18 Ağustos 1878)'de Şumnu'yu terk etmiş ve sekiz sene Tırnova müftülüğünde kaldıktan sonra Sofya müftülüğüne dâvet edilmiştir. Buradan istifa ederek İstanbul'a gelmiş ve 15 Şubat 1319 tarihinde (1903) Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye Azalığına tayin olunmuştur. Dokuz ay kadar kadro harici kaldıktan sonra 1 Eylül 1325 (1909)'de Fetvâhâne-i Âlî müsevvitliğine tayin olunmuştur.

Yaşı nizami haddi aştığından 18 Mart 1330 (1914) tarihinde tekaüde sevk olunmuştur. Gül Camii'nde Tatarağası sokağında 9 numaralı evde oturuyordu. (Dosya nu: 29)

MEHMET EŞREF EFENDİ (Lüleburgazlı)

Aslen Lofçalı Ahmet Kemali Efendi'nin oğludur. 1255 (1839) senesinde Lüleburgaz'da doğmuştur. (Babası Fatih Camiinde dersiâm olan Giridli Süleyman Efendi'den icâzet aldıktan sonra 1253 (1837) senesinde Edirne'ye bağlı Lüleburgaz kasabasında Sokollu Mehmet Paşa'nın ihyâ ettiği medresede müderris tayin olunmuş ve yirmi yıl kadar talebe okutmuştur. 1271 (1855)'de hacca gitmiş ve orada vefat etmiştir. Annesi Pınarhisar eşrâfından ve eski ailelerinden Mehmet Bey'in kızıdır.)

Babasının vefatı üzerine dersleri yarıda kaldığından İstanbul'a gelmiş ve ulemâdan Vidinli Mustafa Efendi'nin talebelerinden Tırnovalı Hasan Sıtkı Efendi'den okumaya başlamıştır. H. 1290 (1872)' da icâzet almıştır. Ayrıca Amasyalı Abdülkerîm, Trabzonlu Hasan Sabrî, Ahıskalı Şerîf, Tikveşli Yusuf Efendilerden de ders okumuştur. Zamanının ferîdi, asrının vâhîdi, şeyhi «Kutbu'z-zaman» Gümüşhaneli el-Hac Ahmet Ziyaeddin (k.s.) Hazretlerinden de Nakşibendi'nin Halidî derslerini almış ve hadis okuyup icâzet almıştır.

H. 1287'de açılan üçüncü imtihan ve İntihap Meclisi'nde imtihanı kazanarak Fatih Camii dersiâmı olmuştur. Sabah akşam talebelerine ders okutmuş ve h. 1304'de icâzetnâme vermiştir. H. 1291'de Şeyhülislâm Hasan Hayrullah Hazretleri'nin işareti ve irade-i seniyye ile İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliğine nâil olmuştur. İlmî rütbesi terakki ile Süleymaniye ruûsuna kadar çıkmış ve bilfiil Süleymaniye Medresesi'ne müderris tayin olunmuştur.

Haftada bir defa Fetvâhâne'de toplanan «Şifâ-i Şerîf» hey'etine 1320 (1904)'de tayin olmuştur.

H. 1305 Ramazan'ında Huzur Dersleri muhâtablığına tayin edilmiş ve h. 1327'de Huzur Dersleri ikinci dersi mukarrirliğine irade-i seniyye ile tayin olunmuştur. İki yıl sonra birinci dersin mukarriri olmuş ve Ramazan 1337'ye kadar birinci dersin mukarrirliğinde bulunmuştur.

Şevval 1305'de dördüncü rütbeden Osmanlı, yine aynı tarihte aynı rütbeden Mecidî nişanı ihsan olunmuştur. Safer 1336'da tebdîlen üçüncü rütbeden Mecidî nişanına nâil olmuştur.

Mümaileyh Mehmet Eşref Efendi 29 Mart 1339 (1923) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 3381)

MEHMET EŞREF EFENDİ (Oflu)

Oflu Hüseyin Efendizâde Hacı İsmail Efendi'nin oğlu olup 1287 (1871) tarihinde Of'ta doğmuştur. İlk önce Of'ta okumaya başlamış

ve akabinde İstanbul'a gelip Bayezit dersiâmlarından Tokatlı Mehmet Nuri Efendi'nin ders halkasına dahil olmuştur. İcâzet aldıktan sonra Muallimhâne-i Nüvvab'a girmiş ve Şaban 1325'de dördüncü sınıf ehliyetnâme ile mezun olmuştur.

Kânunisani 1323 (1907)'de Sivas'a bağlı Milâs (diğer adı ile Hamidiye) Kazası niyâbetine tayin olunmuştur. Teşrinievvel 1326 (1910)'da Hamidiye'den ayrılıp Şubat 1326 (1911)'da Lüleburgaz Kazası niyâbetine tayin edilmiştir. Lüleburgaz'da bulunduğu sırada harp dolayısıyle İstanbul'a avdet etmiş ve Haziran 1330 (1914) tarihinde Kars-zü'l-Kadriye kazası kadılığına tayin olunmuştur. Teşrinievvel 1326 (1910)'da Hamidiye'den ayrılıp Şubat 1326 (1911)'da Lüleburgaz'da bulunduğu sırada harp dolayısiyle İstanbul'a avdet etmiş ve Haziran 1330 (1914) tarihinde Kars-zü'l-Kadriye kazası kadılığına tayin olunmuştur. (Haziran 1335'de yerine İbrahim Hilmi Efendi tayin olunmuştur.) (Sicil defteri, c. 5, sh: 70)

MEHMET FAHREDDİN EFENDİ (Bayburtlu)

Rüştiye muallimi Mustafa Fehmî Efendi'nin oğlu olup Mart 1297 (1881) tarihinde Bayburt'un Şeyh Hayran Mahallesinde doğmuştur. Temmuz 1309 (1893)'da Bayburt rüştiyesini bitirmiş ve Mayıs 1311 (1895)'de arapça ve dini tahsil için Erzurum'a gitmiştir. Burada bulunan Memiş Ağa Medresesi'nde «Yetim Ağa» namı ile bilinen müderris Mustafa Yetim Efendi'nin medresesine dahil olmuştur. Şubat 1322 (1907)'de hocasından tasdiknâme alarak bir kaç ay sonra da Bayburd'a avdetle Yakutiye Medresesi müderrislerinden Asyalızâde İbrahim Hakkı Efendi'den okumaya başlamıştır. Eylül 1325 (1909)'e kadar tefsîr, hadîs ve meanî derslerini okumuşsa da hocasının bu tarihte vefatı üzerine icâzet alamamıştır. Akabinde muciz dersiâmlardan Hoca Mustafa Fehmî Efendi'nin ders halkasına dahil olmuştur. Usûl-i hadîs, tefsîr ve hadîs okuyup Temmuz 1329 (1913) tarihinde icâzet almıştır. Arapça, farsçanın yanında fransızcaya da âşina bulunuyordu.

Ders okuduğu sıralarda Erzurum vilâyetinde teşekkül eden mümeyyiz hey'eti huzurunda imtihan olup, Mayıs 1326 (1910)'da Bayburt Eytam müdürü olmuştur. Ayrıca Osmanlı donanmasına yardım cemiyeti âzalığı, Maarif encümeni kâtibliği, Kız orta mektebi yazı muallimliği, Belediye reis vekilliği, muhâcir komisyonu reisliği, tekâlif-i harbiye komisyonu âzalığı ve nakil vasıtaları komisyonu âzalığında bulunmuştur.

Bayburt müftüsü Said Efendi'nin yaş haddinden dolayı emekli

olması ile yapılan seçimde sekiz namzet içinden en fazla reyi (on bir rey) alarak Eylül 1331 (1915) tarihinde Bayburt müftüsü olmuştur. **(Dosya nu: 841)**

MEHMET FAHREDDİN EFENDİ (Çankırılı)

Zeybekzâde Mehmet Ağa'nın oğlu olup 26 Ramazan 1285 (6 Ocak 1869) tarihinde Çankırı'nın Kayseri Bey Mahallesinde doğmuştur. Çankırı'nın Karataş Mahallesindeki sıbyan mektebini bitirip Kayseri Bey mahallesinde bulunan **Hacı Şeyhoğlu Medresesi**'ne girmiştir. İki sene sonra İstanbul'a gelip Koska'da bulunan **Hekim Çelebi Medresesi**'ne kaydolmuştur. On yedi yıl burada ders görüp Makam-ı Meşihat Müsteşarı Şeyh Hacı Reşit Hazretlerinden icâzet almıştır. 1318 (1902) senesinde açılan ruûs imtihanına girmiş ve ehliyeti tebeyyün ettiğinden Şeyhülislâm Cemalledin Efendi tarafından uhdesine taşra müderrisliğinden olan İbtidaî Hariç (Tasi'a-yi Ragıbiye) Edirne Medresesi müderrisliği ruûsu tevcîh olunmuştur.

Haziran 1318 (1902)'de Çankırı'da Taş Mescid mahallesinde bulunan Hacı Şeyhoğlu Medresesi müderrisliğine tayin olunmuştur. Teşrinievvel 1325 (Ekim 1909)'de Trablusşam müderrisliğine tayin olunmuşsa da memleketine yakın olmak isteği ile Mart 1326 (1910)'da Ankara'ya bağlı Kalecik Kazası müderrisliğine tayin olunmuştur. Temmuz 1328 (1912) tarihinde memleketi olan **Çankırı'ya** gelip burada bulunan **Doyrak Medresesi (diğer adı ile vakıfının adına nisbetle Rüstem Çelebi ibni Kasım Bey Medresesi) müderrisliğine** tayin olunmuştur.

Çankırı livası merkez müderrisi Hasan Hilmi Efendi'nin vefatı üzerine Nisan 1336 (1920) tarihinde Çankırı merkez müderrisi olmuştur. **(Dosya nu: 3671, 5400)**

MEHMET FAHREDDİN EFENDİ (Doyranlı)

Hacı Recep Ağa'nın oğlu olup Mart 1285 (1869) tarihinde Selânik'e bağlı Doyran kazasının Kalçokova köyünde doğmuştur. 1301 (1885) tarihinde **Gevgili Hoca Medresesi**'ne dahil olup dört yıl kadar ders gördükten sonra 1305 (1889)'de İstanbul'da Fatih Medresesi'ne girmiştir. On dört yıl aralıksız sarf, nahiv, usûl, fıkıh, hadîs, mantık, beyân, bedi' ve ferâiz derslerini okuyup 1319 (1903)'da **icâzet** almıştır.

İcâzet aldıktan sonra köyüne dönmüş ve kendi parası ile inşâ ettiği medresede müderrisliğe başlamıştır. Teşrinievvel 1325 (1909) tarihinde Vilâyet'in emri ile Doyran Kazası müftülüğüne tayin olunmuştur.

İcâzeti sırasında İbtidaî Hariç Sâdise-i Fevziye Edirne Müderrisliği ruûsu kendisine tevcih olunmuştur. **(Dosya nu: 4526)**

MEHMET FAHREDDİN EFENDİ (İbradılı)

«Dede Mehmetzâde» diye şöhret bulan eski nâiblerden el-Hac İsmail Zihnî Efendi'nin oğlu olup 1286 (1870) senesinde İbradı'da doğmuştur. Şehâdetnâme alarak rüştiyeyi bitirdikten sonra Konya'da bulunan Taş Medrese'ye girmiştir. Sâbık Konya müftüsü Abdülkadir Efendi'den nahiv, mantık, meanî derslerini görüp akabinde İstanbul'a gelmiştir. Saraçhane'de Hüseyin Paşa Medresesi'ne dahil olup Fatih Camii dersiâmlarından Lâz Hasan Efendi'nin ders halkasına devam etmiş ve fakat icâzet alamamıştır.

Niyâbete kabulü ile Mart 1313 (1897)'de Kalb Kazası niyâbetine tayin olunmuştur. Ağustos 1315'de buradan ayrılıp Mayıs 1316 (1900)'dan Nisan 1318'e kadar Kastamonu'ya bağlı Hamidiye, Ağustos 1318'den Temmuz 1320 (1904)'ye kadar Tefennî, Ağustos 1321'den Temmuz 1323'e kadar (1905/1907) Kalecik, Haziran 1324'den Mayıs 1326 (1908/1910)'ya kadar ikinci defa olarak Tefennî, Kânunisani 1326'dan Haziran 1327'ye kadar (1919/1911) Haçin (Saimbeyli) niyâbetlerinde bulunmuştur. Mart 1330 (1914)'da Anamur Kadısı olmuş ve Mart 1332 (1916)'de Fenike'ye nakledilmiştir. Fenike kadısı iken vefat etmiş ve 31 Temmuz 1332 (1916)'de yerine Medresetü'l-Kuzât'tan yeni mezun olmuş Ömer Efendi tayin olmuştur. **(Sicil def., c. 3, sh: 59)**

MEHMET FAHREDDİN EFENDİ (Nevşehirli)

Sâbık Nevşehir müftüsü «Kayserili Dâvutzâde Hacı Kurrâ» diye bilinen Süleyman Vehbî Efendi'nin oğlu olup 1296 (1880) senesinde Nevşehir'de doğmuştur. Nevşehir'de ibtidaî ve rüştî mekteblerini bitirdikten sonra babasından okumaya başlamıştır. Akabinde İstanbul'a gelerek Fatih Camiinde Şehrî (İstanbullu) Ahmet Ramiz Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Tedrîsi mu'tad olan dersleri bitirip icâzetnâme aldığı gibi imtihanla kabul olduğu Mekteb-i Nüvvab'tan da Teşrinievvel 1328'de iyiye yakın derecede şehadetnâme almıştır.

Muharrem 1326'da uhdesine İbtidaî Dahil Bursa müderrisliği

tevcih olunmuş ve Nisan 1324 (1908)'de Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye Kalemi kâtibi olmuştur. Mart 1329 (1913)'da arzusu ile vazifesinden ayrılıp Nisan 1330 (1914) tarihinde İnoz (Erez) nâibi olmuştur. Teşrinisani 1330'da Beyrut'a bağlı Cüneyn, Haziran 1331 (1915)'de Akdağmadeni kadılıklarına nakden tayin olunmuştur. Teşrinisani 1332'de sıhhî sebeblerden dolayı istifa ile Mayıs 1335 (1919)'de tekrar İnoz (Enez) kadısı olmuştur. Kânunisani 1338 (1922)'de Üsküdar Şer'iyye Mahkemesi kâtibliğine geçmiştir. **(Sicil def., c. 4, sh : 103)**

MEHMET FAHRÎ EFENDİ (Ahıskalı)

Yusuf Efendi'nin oğlu olup 1300 (1884) senesinde Ahiska'da doğmuştur. İlk bilgileri Ahıska'da tahsil ettikten sonra İstanbul'a gelmiş ve Bayezit Dersiâmlarından Ahmet Hamdi Efendi'den dersleri ikmâl ederek icâzetnâme almıştır. Ayrıca devam ettiği Medresetü'l-Kuzât'tan da Şaban 1329'da pek iyi derece ile şehadetnâme almıştır.

Şubat 1327 (1911) tarihinde Tarsus Kazası niyâbetine tayin olunmuştur. Ehliyet ve kifayetine binaen Kânunievvel 1330 (Aralık 1914)'da Maraş Livası kadılığına tayin olunmuştur. 2 Mart 1331 (1915) tarihinde Bağdat Vilâyeti Evkaf müdürlüğüne tayin üzerine Maraş'tan ayrılmıştır. **(Sicil def., c. 5, sh: 182)**

MEHMET FAHRÎ EFENDİ (Elmalılı)

Sarıyerlizâde Hakkı Efendi'nin oğlu olup 1302 (1886) tarihinde Elmalı kazasında doğmuştur. 1317 (1901)'de Elmalı rüştiyesini bitirip tahsil için İstanbul'a gitmiştir. Medrese tahsilini bitirip 1327 (1911)'de icâzetnâme almıştır. İcâzetinden bir yıl önce de açılan Medresetü'l-Kuzât'tan mezun olmuştur. 1327 (1911)'de açılan ruûs imtihanını yedinci olarak kazanmış ve dokuzuncu sınıf dersiâm olarak Bayezit Camii dersiâmları arasına katılmıştır: Eylül 1327 (1911)

Yirmi beş yaşında dersiâm olarak devlet hizmetine girmiş ve Şeyhülislâm Mustafa Hayrî Efendi'nin tezkeresi ile yeniden açılan Dârü'l-Hilâfeti'l-Âliyye Medresesi sarf ve lûgât dersleri müderrisliği uhdesine tevcih olunmuşsa da Kânunievvel 1330 (Aralık 1914)'da kadılık mesleğine intisabla Bodrum Kazası kadısı olmuştur. Hasta olması hasebiyle izin almış ve mübtelâ olduğu habis hastalıktan kurtulamıyarak istirahat ettiği Bodrum'un Çömlekçi köyünde 15 Temmuz 1331 (1915) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3243)**

MEHMET FAHRİ EFENDİ (Kayalarlı)

Mustafa Efendi'nin oğlu olup 1294 (1878)'de Manastır'a bağlı Kayalar (Cum'a) Kazasında doğmuştur. Mahallesi ise Bâlâ'dır. Kayalar'da ibtidaî ve rüşti tahsilini bitirip İstanbul'a gelmiştir. Fatih Dersiâmlarından Dağıstanlı Abdülfettâh Efendi'nin ders halkasında okunması mu'tad olan dersleri bitirip 1323 h. de icâzet almıştır. Ayrıca imtihanla girip devam ettiği Mekteb-i Nüvvab'tan da Şaban 1327 tarihinde pek iyi derece ile şehadetnâme almıştır.

Mekteb'ten mezun olduktan sonra Kânunisani 1325 (Ocak 1910)' de Taşlıca Kazası niyâbetine tayin olunmuştur. Kânunievvel 1327 (Aralık 1911)'de Taşlıca'dan ayrılmış ve Teşrinievvel 1328 (Ekim 1912)'de Kilis Kazası niyâbetine tayin olunmuştur. Ağustos 1330 (1914)'da memuriyet yerini değiştirmek istemesi üzerine Bandırma Kazası kadılığına tayin olunmuştur. Teşrinisani 1337 (Kasım 1921)' de Soma Kazası kadısı olmuştur. **(Sicil def., c. 2, sh: 174)**

MEHMET FAİK EFENDİ (Erzurumlu)

Aslen Gürcü olup bakkallık yapan Hüseyin Ağa'nın oğludur. 1262 (1846) senesinde Erzurum'da doğmuştur. Erzurum'da Gürcükapısı'ndaki ilk mektebi bitirdikten sonra aynı yerde bulunan Es'at Paşa Medresesi'ne girmiştir. 1287 (1871) tarihinde İstanbul'a gelerek Fatih Camiinde dokuz sene ders görmüş ve icâzet almıştır.

Teşrinievvel 1293 (1877)'de Ders Vekâleti'nde açılan «Kürsü Şeyhliği» imtihanına girmiş ve imtihanı kazanarak «Selâtîn Camileri Cum'a Vâizliği»ne tayin edilmeğe hak kazanmıştır. İlk önce Dolmabahçe Valide Sultan Cum'a vâizi olmuş ve sıra ile yükselerek Eylül 1319 (1903) tarihinde Sultanahmet Camii kürsü vâizi olmuştur. 1296 (1880)'da ruûs imtihanını kazanarak Fatih Camiinde dersiâm olarak kürsüye çıkmış ve 1313 (1897)'de talebelerine icâzet vermiştir. Temmuz 1305 (1889)'de Fetvâhâne'de açılan imtihana girmiş ve aynı tarihte Fetvâhâne Pusula Odasına kaydolmuştur. Sonradan terakkî ederek müsevvit olmuş ve birinci sınıf müsevvitliğe kadar yükselmiştir.

Vefatına kadar Fatih Camiinde talebe okutmuş, Sultanahmet Camiinde vaâz etmiş ve Fetvâhâne'deki birinci sınıf müsevvitliğe devam etmiştir.

11 Teşrinisani 1327 (24 Kasım 1911) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 7)**

MEHMET FAİK EFENDİ (Haymanalı)

Osman Efendi'nin oğlu olup 1280 (bir kayda göre de 1289)/1864 tarihinde Haymana kazasında doğmuştur. İlk bilgileri memleketinde okuduktan sonra Akşehir'de İmaret Medresesi'nde bir müddet ders görmüştür. Burada müderris bulunan Harputlu Ömer Efendi'den sarf, nahiv ve mantık okumuş ve akabinde İstanbul'a gitmiştir. Önce Muğlalı Ali Rıza'dan daha sonra da Ödemişli Mustafa Fehmî Efendi'den okunması şart olan dersleri bitirerek h. 1318'de icâzet almıştır. Bir müddet sonra da h. 1320'de Mekteb-i Kuzât'a imtihanla girmiş ve Şaban 1327'de pek iyi derece ile mezun olmuştur.

Ders okutma izni almış ve 1325 (1909)'de Bayezit Camii dersiâmı olmuştur. Temmuz 1328 (1912)'de Fetvâhâne'ye müsevvit olmuştur. Kânunievvel 1329 (1913)'da Sinop'a sürülmüş ve Eylül 1332 (1916)'de tekrar müsevvitliğe dönmüştür. Teşrinisani 1335 (1919)'de Devâir ve Vilâyet İstiftâ Memuru olmuştur. Uhdesine Rebiulevvel 1335'de İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu tevcih olunmuştur. Hastalığı sebebiyle bir buçuk yıl tedâvi görmüş ve Eylül 1337 (1921)'de emekli olmuştur. Bir müddet sonra da bilâ veled vefat etmiştir. (Dosya nu: 3575, sicil def., c. 6, sh: 266)

MEHMET FAİK EFENDİ (İbradılı)

El-Hac Abdurrahman Efendi'nin oğlu olup 1266 (1850)'da İbradı'da doğmuştur. Medrese tahsilinden sonra Ağustos 1301 (1885)'de Karaağaç-Yalvaç nâibi olmuştur. Şubat 1305'de Bulanık, Eylül 1310'da Ayancık, Teşrinisani 1313'de Harem, Ağustos 1318'de Ereğli ve Ağustos 1321'de Suriye'de Ahire niyâbetlerine tayin olunmuştur. 15 Teşrinisani 1321 (1905)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 2180)

MEHMET FAİK EFENDİ (İbradılı)

Sâbık Medine-i Münevvere Kadısı Mehmet Sadık Efendi'nin oğlu olup 1279 (1863) senesinde İbradı'da doğmuştur. Sıbyan mektebini bitirdikten sonra İstanbul'a gidip Fatih Camii dersiâmlarından Ankaralı Şakir Efendi'nin ders halkasına dahil olmuştur. Ayrıca Mekteb-i Nüvvab'a da girerek h. 1315 tarihinde şehadetnâme almıştır.

Kânunievvel 1314 (1898)'de Burhaniye Kazası kadısı olmuştur. Teşrinisani 1316 (1900)'da Burhaniye'den ayrılmıştır. Şubat 1317'den Temmuz 1320 (1901/1904)'ye kadar Bayburt, Temmuz 1321 (1905)'den Haziran 1327 (1911)'ye kadar Şarköy niyâbetinde bulunmuştur. Mart 1324 (1908)'de İstanköy kazası nâibi olmuş ve Mart

1326 (1910)'da ayrılıp Temmuz 1326 (1910)'da İnebolu kazası nâibi olmuştur.

Uhdesine Recep 1305'de İbtidaî Hariç Bursa Müderrisliği tevcîh olunmuş ve Cemazielâher 1315'de Hareket-i Dahil'e, Muharrem 1319'da Sahn'a, Rebiulevvel 1325'de Musıla-i Süleymaniye'ye terfi olunmuştur.

Haziran 1328 (1912)'de İnebolu'dan ayrılmıştır.

Hizmet senesi üçüncü sınıfa terfi etmeye müsait olduğundan Teşrinisani 1329 (Kasım 1913)'da Menteşe (Muğla) Livası nâibi olmuştur.

Menteşe Livası kadılığında kendisine tevdi' olunan vazifeleri en iyi bir şekilde ifâ ettiğinden Zilkade 1334'de İzmir pâyesi ile taltîf olunmuştur. (Sicil def., c. 2, sh: 329)

MEHMET FAİK EFENDİ (Yalvaçlı)

Sâbık Dersim nâibi Ali Rıza Efendi'nin oğlu olup 1277 (1861) tarihinde Yalvaç kasabasında doğmuştur. İbtidaî ve rüştî mekteblerini bitirdikten sonra İstanbul'a gelmiş ve Süleymaniye Sâlis Medresesi'nde Alâiyyeli Ahmet Tevfîk Efendi'den okuyup Cumadelulâ 1308' de icâzet aldığı gibi Recep 1307'de Mekteb-i Nüvvab'tan da dördüncü derecede şehadetnâme almıştır.

Eylül 1306 (1890)'da Kelkit Kazası nâibi olmuştur. Ağustos 1308 (1892)'de Kelkit'ten ayrılıp Temmuz 1309 (1893)'dan Ağustos 1311 (1895)'e kadar Humus, Mayıs 1313 (1897)'den Temmuz 1315 (1898)'e kadar Erdek, Mayıs 1316'dan Mayıs 1310'a kadar (1900/1902) Bargîri, aynı tarihten Temmuz 1323'e kadar Çölemerik, ayrılış tarihinden Ağustos 1324'e kadar Mazgirt, Temmuz 1325'den Haziran 1327' ye kadar Ödemiş, nâibliği yapmış ve Mart 1328 (1912)'de ma'zûl sayılmış, fakat istihdâmı caiz görülmüştür. Mart 1334 (1918)'de Hüdâvendigâr'da Aziziye Kazası kadısı olmuştur. Yerine başkasının tayini, yaş haddinden dolayı gerekiyor idi ise de, Ağustos 1338 (1922)' de vazifesinde ibkâ edildi. (Sicil def., c. 5, sh: 237)

MEHMET FAİK EFENDİ (Yenişehirli)

Mora-Yenişehir'de müderris bulunan Mâlik Efendi'den ders görüp köyünde imâmet ve muallimlik yapan Molla Ömer Efendi'nin oğlu olup 1287 (1871)'de Mora Yenişehir'in Dereli köyünde doğmuştur. Mora-Yenişehir rüştiyesini bitirdikten sonra talebe-i ulûm sıfatiyle Muharrem 1314'de İstanbul'a gelmiştir. Haseki Sultan Medresesi'ne kaydolup Fatih Camii dersiâmlarından Şevketzâde el-Hac

Abdullah Münîb Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Zilkade 1323'-de hocasından icâzet almıştır. H. 1317'de Filibeli Hacı Ahmet Hulûsî Efendi'den ferâiz ve Muharrem 1319'da Bâb-ı Âlî civarında bulunan Nakşibendî Dergâhı'nda Kastamonulu Şeyh Hasan Hilmi Efendi'-den «Razûzu'l-Ehadîs» icâzetnâmesi almıştır.

İcâzet aldıktan sonra Evkaf Nezareti'ne müracaatla imtihan olmuş ve Kandilli'de Birinci Sultan Mahmat Han Camii imam ve hatibliğine tayin olunmuştur: Mayıs 1323 (1907). Buradaki vazifesi-ne devam ederken Bursa Yenişehir kazasında tavattün eden akra-balarının müracat ve ricaları üzerine Şubat 1326 (1910)'da buraya gelmiştir. Halka vâaz ve nasihatte bulunurken ayrıca Bursa Ye-nişehir'de bulunan Voyvoda Medresesi'nde fahrî olarak talebe okut-maya başlamıştır. Bu medresenin resmî müderrisi bulunan Ahmet Efendi'nin vefatı üzerine resmen Nisan 1327 (1911)'de Bursa Yeni-şehir kazası Voyvoda Medresesi müderrisi olmuştur. (Dosya nu : 2259)

MEHMET FÂZIL EFENDİ (Koçhisarlı)

Salihoğlu Hüseyin Efendi'nin oğlu olup Haziran 1283 (1867) ta-rihinde Konya'nın Koçhisar kazasının Fâzıllı köyünde doğmuştur. Önce köyündeki sıbyan mektebini bitirmiş ve Mart 1297 (1891)'de Nevşehir Medresesi'ne girmiştir. Sarf ve nahiv okuduktan sonra Şubat 1300 (1884)'de Aksaray kazasında Şerîf Efendi Medresesi'nde üç yıl kadar (Eylül 1303/1887) mantık, 1304'den 1306'ya kadar (1888/ 1890) Konya'da Şirvaniye Medresesi'nde ilm-i kelâm, Mart 1307'den (1891) Kânunisani 1312 (1896)'ye kadar İstanbul'da Çarşamba ya-kınında Çukur Medrese'de ilm-i kelâm ve mantık okumuştur. Aynı yıl içinde Konya'ya gidip müftü Hacı Ahmet Efendi Medresesi'nde okumaya başlamıştır. Burada okunması şart olan dersleri bitirip 1315 (1899) tarihinde icâzet almıştır.

44 yaşında iken Mayıs 1327 (1911) tarihinde 200 kuruş maaşla Koçhisar kazası müderrisliğine tayin olunmuştur.

İcâzetnâmeyi Ahmet Rüştü Efendi'den almıştır. (Dosya nu : 2818)

MEHMET FAZLİ EFENDİ (Ahıskalı)

Yunusağazâde Şakir Efendi'nin oğlu olup 1294 (1877) tarihinde Ahıska'da doğmuştur. Memleketinden hicret ettikten sonra yerleşti-ği Afyon'un Ümraniye köyünde ilk mektebi bitirmiş ve babasından bir miktar arapça okumuştur. Akabinde İstanbul'a gelerek Bayezit

Camii dersiâmlarından Kayserili Mahmut Hamdi Efendi'den okumaya başlamıştır. H. 1322'de icâzet aldığı gibi devam etmekte bulunduğu Mekteb-i Kuzât'tan da Şubat 1328'de pek iyi derecede şehadetnâme almıştır.

Kânunisani 1327 (1911)'de Eskişehir Kazası kadılığına tayin olunmuştur. Hukukî meselelere vukufiyeti olmadığı gerekçesi ile Mart 1330 (1914)'da azledilmiştir. Ağustos 1330 (1914)'da Koçhisar kazası kadılığına tayin edilmiştir. Burada da memuriyete devamı muvafık olmadığı, teftişine memur edilen Niğde kadısının iş'arına nazaran karara alınmış ve Nisan 1332 (1916) tarihinde Suriye'ye bağlı Nebek kazası kadılığına nakledilmiştir. **(Sicil defteri, c. 2, sh : 294)**

MEHMET FEHİM EFENDİ (Ergirili)

Talip Ağa'nın oğlu olup 1284 (1868) senesinde Ergiri'de doğmuştur. İlk ve orta mektebleri bitirdikten sonra tahsil için İstanbul'a gelmiştir. Fatih Camii dersiâmlarından Ali Rıza Efendi'den okuyup icâzetnâme aldığı gibi imtihanla girip devam ettiği Mekteb-i Nüvvab'tan da Şaban 1323'de şehadetnâme almıştır.

Mektebten mezun olduktan sonra Teşrinisani 1321 (1905)'de İstarve Kazası nâibliğine tayin olunmuştur. Ağustos 1324 (1908)'de hizmet müddetini bitirip Nisan 1325 (1909)'den Mart 1327 (1911)'ye kadar Demirhisar nâibliği yapmıştır. Temmuz 1327 (1911)'de Cum'a-yi Bâlâ Kazası nâibliğine tayin edilmiştir. Balkan Harbi dolayısiyle İstanbul'a gelmiş ve bir müddet açıkta kalmışsa da Teşrinisani 1329 (1913)'da Tutak Kazası kadılığına tayin olunmuştur. Mayıs 1331 (1915) tarihinde ise Hassa Kazası kadısı olmuştur. **(Sicil defteri, c. 3, sh: 187)**

MEHMET FEHMİ EFENDİ (Ergirili)

Hacı Muhtarînzâde Müslim Ağa'nın oğludur. Babası aslen sipahi olup mülkiye müdürlüğü ile rüsûmât memurluklarında bulunmuştur. Memleketinde timarları vardı. Yanya vilâyetine bağlı Ergiri sancağının Libhova kasabasında Şubat 1263 (1847) tarihinde doğmuştur. Eski usûl üzere memleketinde tahsile başlamış ve önce müderris Yanyalı Abdüllâtif ve Kuvayeli Rüstem Efendilerden «Halebî» ve «Mültekâ» okumuştur. Daha sonraları Tırhala'da müderris Hüseyin Efendi'den tasdikat ve tasavvurat'a kadar okumuştur. Akabinde İstanbul'a gelip ders vekili ile Lâz Hasan Efendi ve Şevket Efendi'den akaid ve ferâiz okumuştur. Tatil günlerinde ise

hadîs dersi okutan Şeyh Kasım Efendi'den de ders görmüştür. Arapça, farsça ve arnavutça ile türkçe bilirdi.

Meclis-i İntihab-ı Hükkâm'da açılan imtihana girerek niyâbet ehliyetnâmesi almıştır. Bunun üzerine Temmuz 1291 (1875)'de Vakfıkebîr Kazası niyâbetine tayin olunmuştur. Bir yıl sonra ayrılıp Ağustos 1292'den Teşrinisani 1294 (1878)'e kadar Midye, ayrılış tarihinden Mart 1296 (1880)'ya kadar Geylân, Eylül 1298 (1882)'e kadar İstarve, Şubat 1298'den Kânunisani 1299'a kadar Osmaniye, Mart 1300 (1884)'den Şubat 1301)'e kadar Miçve, Mayıs 1302'den Nisan 1304 (1886/1888)'e kadar Cum'a-yi Dûbençe, Eylül 1304'den Eylül 1306'ya kadar (1888/1890) Kosova'ya bağlı Karadova, Şubat 1306' dan Teşrinisani 1307'ye kadar Yanya'ya bağlı Margiliç, Teşrinisani 1307'den Mayıs 1308'e kadar ikinci defa olarak Kosova'ya bağlı Geylân, Haziran 1310'dan Mayıs 1312'ye kadar (1894/1896) Tepedelen, Mayıs 1312'den Teşrinievvel 1313'e kadar Yanya'ya bağlı Peremedi, Mayıs 1314'den Eylül 1316'ya kadar (1898/1900) Yanya'ya bağlı Feylât, Mart 1317'den Mart 1319'a kadar Cisr-Ergene, Kânunisani 1319' dan Kânunievvel 1321'e kadar Karaburun, Eylül 1322'den Eylül 1324'e kadar ikinci defa olarak Tepedelen, Mart 1325'den Şubat 1326'ya kadar Delvina, Nisan 1327'den (1911) Mart 1329'a kadar (1913) Ohri niyâbetlerinde bulunmuştur.

Memuriyet sırasında hakkında şikâyet vâki olmamış ve yalnız Peremedi nâibi iken vazife mahallini terk ettiğinden 23 günlük maaşı kesilmiştir. Terceme-i hâlinde bu müddet içinde o sırada Nisan 1313 (1897)'de Yunanlılar Yanya'nın iskelesine hücum ettiklerinden buraları korumak için memleketine gitmiş ve mücâdeleye katıldığını ifade etmiştir.

Muharrem 1324'de bilâd-ı devriye'den Edirne mevleviyetini fermanla ihraz etmiştir. Rebiulevvel 1292'de uhdesine tevcih olunan İbtidaî Hariç Edirne müderrisliği ruûsu, h. 1295'de Hareket-i Dahil'e, h. 1301'de Musıla-i Sahn'a, Recep 1305'de İbtidaî Altmışlı'ya, Muharrem 1307'de Musıla-i Süleymaniye'ye, Muharrem 1314'de Süleymaniye'ye terfi olunmuştur.

Ohri'den emekli olmuş ve 17 Nisan 1337 (1921)'de İzmir'de Reşadiye mahallesinde Faikbey Sokağı, 4 numaralı evde vefat etmiştir. (Dosya nu: 278, sicil def., c. 1, sh: 266)

MEHMET FEHMİ EFENDİ (Safranbolulu) (ÜLGENER)

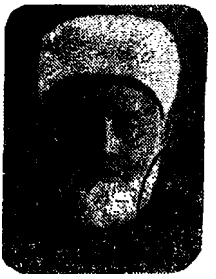

Huzur dersleri mukarrirlerinden İsmail Necati Efendi'nin oğlu olup 1281 (1865) senesinde Safranbolu'da doğmuştur. Memleketinden İstanbul'a gelip ilk bilgileri tahsilden sonra Kur'an-ı Kerîm'i ezberlemiş ve hâfız olmuştur. Akabinde Bayezit Camii dersiâmlarından babası İsmail Necatî Efendi'den okunması şart olan dersleri okumaya başlamıştır. Cemazielâher 1310'da babasından icâzet alıp teşekkül eden imtihan heyeti huzurunda tedrîş ruûsuna ehliyet kesbederek 11 Mayıs 1318 (1902)'de Bayezit Camiinde derse çıkmıştır. Derse çıkmasından dolayı Şubat 1319 (1903)'da 95 kuruşluk dersiâmlık maaşına nâil olmuştur.

Recep 1319'da uhdesine tevcîh olunan Musula-ı Sahn Bursa müderrisliği Zilkade 1322'de Musıla-i Süleymaniye'ye terfi ve Zilhicce 1325'de İbtidai Hariç İstanbul müderrisliği ruûsuna, Rebiulâher 1328'de Hareket-i Hariç'e terfi edilmiştir.

Eylül 1315 (1899)'de Vefâ lisesi (İ'dadisi) ikinci şube akaid muallimliğine, Teşrinisani 1316'da ilâveten arapça muallimliğine tayin olunmuştur. Nisan 1322 (1906)'de buradan alınarak Mercan idadisi muallimliğine nakledilmiştir. Eylül 1325 (1909)'de İstanbul leylî idadisi dinî ilimler muallimliğine tayin olunmuştur. Eylül 1326 (1910)'da Dârü'l-Fünûn Ulûm-i Şer'iyye ve Edebiat şubeleri ilm-i Fıkıh muallimliğine tayinle derse başlamıştır. Aynı yılın Aralık ayında Edebiyat-ı Arabiye muallimliğine tayini ile ilm-i Fıkıh dersini bırakmıştır. Bu derse tayininden bir ay sonra da ilâve olarak Galatasaray lisesi (sultanisi) arapça muallimliği uhdesine verilmiştir. Şubat 1326 (1911) tarihinde Dârü'l-Fünûn Ulûm-i Hukukiyye Şubesi Mecelle muallimliğine tayini ile Edebiyat-ı Arabiye dersini bırakmıştır. Teşrinisani 1329'da (1913'de) Mecelle ve Teşrinievvel 1330 (1914)'da Galatasaray arapça muallimliğinden ayrılmıştır.

Kurulmuş bulunan Dârü'l-Hilâfeti'l-Âliyye Medresesi Talî Kısm-ı Sanî Umum Müdürlüğüne, Meclis-i Mesâlih-i Talebe âzalığı ilâvesi ile, Eylül 1330 (1914) tarihinde tayin olunmuştur. 2 Nisan 1333 (1917) tarihli kanun mucibince Talî Kısm-ı Sanî «İbtidaî Dahil Medresesi»ne çevrildiğinden aynı vazife ile, yaptığı hizmetlerden ve arzu edilen vasıfları taşımasından, bu medresenin de umum müdürlüğünde kalması Ağustos 1333 (1917)'de irade-i Seniyye ile karar-

laştırılmıştır. Eylül 1333 (1917) tarihinde Medrese-i Süleymaniye Usûl-ü Fıkıh müderrisliğine tayin olunmuştur.

Rebiulaher 1334'de Huzur Dersleri muhatablığına tâyin olunmuş ve üç yıl derslere devam etmiştir.

Mart 1334 (1918) tarihinde Dârü'l-Hilâfeti'l-Âliyye Medâris umum müfettişliğine tayin olunmuştur. Eylül 1336 (1920)'da müfettiş-i umumi'likten afv edilmişse de Teşrinisani (Kasım)'de tekrar aynı yere tayin olunmuştur. Umum müfettişlerden birinin teftiş heyetine riyâset etmesi ve altı ayda bir seçim yapılması talimatnâme icabından bulunması hasebiyle Rebiulâher 1339'da teftiş heyeti reisi olmuştur. Şubat 1336'da Meclis-i Mebusan'da İlmiye Encümeni ile ilgili izahat vermek için Ders Vekâleti'nce görevlendirilmiştir. (1)

Uhdesine Bilâd-ı Hamse pâyesi tevcihi ile Şubat 1335 (1919) tarihinde Senedât-ı Hakani Şer' Memuruluğuna tayin olunmuştur.

1335 (1919) tairhinde Medresetü'l-Vâizîn'in Medresetü'l-İrşad'a çevrilmesi ile ikinci sınıfta haftada iki saat Kelâm Dersi muallimliğine de tayin olunmuştur.

Meşihat müesseselerinin kaldırılması ile 1924'de İstanbul müftüsü olmuştur. Temkinli ve sebatlı bir müftülük devresinden sonra 20 Nisan 1943 tarihinde vefat etmiştir. (Sicil defteri, c. 6, sh: 25, dosya nu: 78)

MEHMET FEHMİ EFENDİ (Tırhalalı)

Mustafa Efendi'nin oğlu olup 1264 (1848) tarihinde Tırhala'nın Kardiçe kasabasında doğmuştur. Doğum yeri olan kasabada ilk mektebi bitirmiş ve oradaki medreseye dahil olmuştur. Daha sonra 1279 h. (1862) senesinde tahsilini ikmâl için İstanbul'a gelmiştir. Çarşambapazarı'nda Hayriyye Medresesi'ne kaydolmuş ve Fatih dersiâmlarından Karacaovalı Mustafa Efendi'den okumaya başlamıştır. Okunması şart olan ilimleri tahsil ederken ayrıca Fatih dersiâmlarından Şehri (İstanbullu) Hâfız Şakir Efendi'den de uslû-ü fıkıh okumuştur. 1300 h. (1882) senesinde Hâfız Şakir Efendi'den icâzet almıştır.

Hâl tercemesinde ifade ettiğine göre; irade-i cüz'iyye, hicret bahisleri ile ilm-i arûz ve vezinlere ait muhtasarca te'lifatı varsa da resmî ruhsatla basılmış değillerdir.

Tahsil esnasında h. 1293'de Sırbistan Hâdisesi üzerine teşekkül eden İlmiye Gönüllü Askeri'nin Birinci Salim Efendi Taburu'nda

(1) 25 numaralı vesikaya bakınız.

itibarî kolağası tayin edilmiştir. Taburun kâtibliği de dört buçuk ay uhdesinde kalmıştır. Aynı yıl içinde bir adet devriye müderrisliği ruûsu ihsan olundu. Muhârebeden avdeti ile beşinci rütbeden bir adet Mecidî nişanı ile taltif olunmuştur.

Sırbistan'dan döndükten sonra tahsile devama başlamış ve yukarıda zikr edildiği gibi, h. 1300'de icâzet almıştır. Bu sırada ruûsu Sahn derecesine kadar yükseldi. 1299 r. (1883)'de şeriki Fatih Dersiâmlarından Dramalı Ahmet Efendi'nin mübtelâ olduğu hastalıktan tedrîse adem-i iktidarı cihetiyle dersini deruhte etmiştir. Vefatı üzerine de asaleten onun yerine dersiâm olmuştur. Yalnız memleketinden muhaceret etme zarureti üzerine tedrîse 1301 (1885)'de ara vermiştir. 1305 (1887)'e kadar muhâceret ve mâişet derdi ile uğraşmıştır. 1306 (1888)'da Fatih dersiâmlarından ve Fetvâhâne müsevvitlerinden kardesi el-Hac Ali Recaî Efendi'nin Medine-i Münevvere niyâbetine tayini ile (Bkz. c. 1, sh: 284-285) Fatih Camiinde talebelerine vekâletle iki yıl kadar İlm-i Kelâm okutmuştur. 1308 h. (1890) tarihinde Kardiçe ile Tırhala kazaları İslâm Cemaatı'nın talebi üzerine her iki kazanın iftâ (müftülük) vazifesine tayin olunmuştur. Şevval 1311 (Nisan 1894)'de istifa etmiştir.

Meclis-i İntihab-ı Hükkâm'da imtihan olup niyâbete hak kazanması üzerine Teşrinievvel 1310 (1894)'da Marmara Ereğli nâibi olmuştur. Daha sonraları ise Midilli'de Suğrî, Vize ve Mart 1319 (1903)'da Cisr-Ergene kazaları niyâbetlerinde bulunmuştur. 9 Kânunievvel 1320 (1904)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 188)**

MEHMET FERÎDÎ EFENDİ (İstanbullu)

Süleymaniye mucîz dersiâmlarından ve sâbık Rize Müftüsü mevaliden Mehmet Kâmil Efendi'nin oğlu olup, 1303 (1887) tarihinde İstanbul'da doğmuştur. İlk mektep tahsilinden sonra babasının Rize müftülüğüne tayini üzerine Rize'ye gitmiştir. Orada Kur'an'ı hıfz ettikten sonra tahsil için İstanbul'a gelmiştir. Sâbık Fetvâ Emini merhum Hacı Nurî Efendizâde Mehmet Rebiî Bey Efendi'nin ders halkasına dahil olmuştur. Medreselerde okunması mu'tad olan dersleri okumaya başlamış ve 1330 (1914) tarihinde imtihanla Medresetü'l-Kuzât'a girmiştir. Fakat Harb-i Umumî sebebiyle askerî vazifeye koşmuş ve ancak harbin akabinde 1335 (1919) senesi başında mezkûr medresede derslere başlamıştır. 1337 (1921) senesinde tahsilini ikmâlle üçüncü derecede mezuniyet ruûsuna nâil olmuştur. Bunun üzerine Medrese-i Süleymaniye'ye devama başlamıştır.

1340 senesi 25 Eylül'ünde (1924) Kelâm ve Felsefe şubesinden mezun olmuştur.

İmtihanla Şubat 1330 (1914) senesinde Kadıköy Rasim Paşa Mahallesi camii imamlığına ve 1335 (1919)'de de aynı camiin hatibliğine tayin olunmuştur.

17 Kânunisani 1341 (1925)'den itibaren dersiâm kabul edilmiş ve dört yüz kuruş maaşa nâil olmuştur.

Rizeli Hacı İbrahim Efendi-zâde şöhreti ile bilinirdi.

30 Temmuz 1930 tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 5621)

MEHMET FETHULLAH EFENDİ (Cebeleli)

Aslen Ömer el-Farûk Hazretleri'ne mensubtur. Edhemiye hanedânından Muhsin Ali Edîb Efendi'nin oğlu olup 1296 (1880) tarihinde Lâzkiye sancağına bağlı Cebele kazasının Selîb mahallesinde doğmuştur. İlk ve orta mektebleri bitirdikten sonra Mısır'da bulunan Cami'ul-Ezher'e tahsile gitmiştir. Oranın meşhur ulemâsından ders görüp Safer 1318'de icâzetnâme almıştır. Akabinde İstanbul'a gelmiş ve h. 1321'de alay müftülüğü imtihanına girmiştir. Kazandığı Yedinci Ordu'nun içinde bir alayın imamlığına tayin edilmişse de istinkâf edip Dârü'l-Fünûn Ulûm-i Âliyye-i Diniyye şubesi müsabaka imtihanına girmiştir. Kazanıp iki yıl kadar burada okumuş ve fakat sonradan isteği ile tahsili terk etmiştir. Bayezit Dersiâmlarından Kastamonu'lu Süleyman Efendi'nin derslerine dâhil olmuştur. Hocasından icâzet almış ve icra kılının ruûs imtihanına girmiştir. İmtihanı kazanıp Ağustos 1323 (1907) tarihinde Bayezit Camiinde derse çıkmıştır. Bayezit dersiâmlığına devam ederken, Mekteb-i Kuzât'a da girmiş ve Zilkade 1329'da iyi derecede mezun olmuştur. Arapça ve türkçe bilirdi.

Kânunievvel 1327 (1911)'de Fetvâhâneye mülâzim tayin olunmuştur. Nisan 1329 (1913)'da baş mülâzim ve Haziran 1329'da da ikinci sınıf müsevvitliğe terfi etmiştir. Bir ay sonra da Temyiz Mahkemesi Hukuk dairesi raportörlüğüne tayin olunmuştur. Mart 1330 (1914)'da Fetvâhâne mümeyyizliğine nakledilmiştir. Mart 1331 (1915) tarihinde Medâris-i Taliye, 6, 7 ve 8. sınıfları Mükâleme ve Kitabet-i Arabiye Müderrisliğine tayin olunmuştur.

Şubat 1337 (1921) tarihinde Fetvâhâne Birinci Mümeyyizliğine tayin olunmuştur.

Rebiulevvel 1326'da uhdesine İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği tevcîh olunmuş ve Şaban 1333'de Musıla-i Süleymaniye'ye terfi etmiştir.

Fetvâhâne İ'lâmat-ı Şer'iyye Birinci mümeyyizi iken Ağustos 1338 (1922)'de üç ay izinle memleketine gitmiştir. (Dosya nu: 35)

MEHMET FEVZİ EFENDİ (Arhavili)

Tevfik Efendi'nin oğlu olup 1274 (1858) senesinde Arhavî kazasında doğmuştur. Önce memleketinde okumuş ve daha sonra da İstanbul'a gelmiştir. Medresede okuyup icâzet aldıktan sonra imtihanla Mekteb-i Nüvvab'a girmiştir. Şaban 1305'de üçüncü sınıftan niyâbet şehadetnâmesi almıştır.

Nisan 1305 (1889) tarihinde Muş Sancağı niyâbetine tayin olunmuştur. Eylül 1307 (1891)'de Muş'tan ayrılmıştır. Ağustos 1309'dan Kânunievvel 1311 (1893/1895)'e kadar Edirne ve Ağustos 1313'den Kânunisani 1315'e kadar Humus Sancakları niyâbetlerinde bulunmuştur. Ağustos 1316'dan Nisan 1317'ye (1900/1901) kadar da Hopa kazası niyâbetinde bulunmuştur. Şubat 1318'de Mersin, Haziran 1322'de Köprülü, Kânunievvel 1323'de Urfa Sancak (Liva) ları niyâbetlerine tayin olunmuştur. Eylül 1325 (1909) tarihinde Edirne Vilâyeti Merkez Bidâyet Mahkemesi Hukuk Dairesi reisliğine tayin olunmuştur. Ehemmiyetine binaen Teşrinisani 1330 (1914) tarihinde Canik (Samsun) Livası kadılığına nakledilmiştir. Mayıs 1331 (1915)'de Canik'ten ayrılmış ve Nisan 1333 (1917)'de Temyiz Mahkemesi âzası olmuştur. Mayıs 1336 (1920) tarihinde Şer'i Mahkemelerin tekrar Meşihat Makamına iadesi ile Temyiz Mahkemesi, eski adı olan Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye'ye ircaı üzerine mezkûr âzalıktan ayrılmış ve yerine başkası tayin olunmuştur. Bu tarihten itibaren ma'zûl sayılmıştır.

Muharrem 1334 tarihinde uhdesine Bilâd-ı Hamse pâyesi tevcih olunmuştur.

17 Teşrinievvel 1328'de başlayıp 13 Mart 1329'a kadar devam eden Edirne muhasarasında Edirne kalesinde mahsûr kalmıştır (Dosya nu: 1132, sicil defteri, c. 1, sh: 382)

MEHMET FEVZİ EFENDİ (Aydoslu)

Zürrâ'dan Hüseyin Vasfi Ağa'nın oğlu olup 1256 (1840) tarihinde Bulgaristan'ın Aydos kazasının Gidemenlik karyesinde doğmuştur. (Köyünün adı Gebre-menlik de olabilir.) Köyündeki medresede Hacı Emrullah Efendi'den okumaya başlamış ve bilâhere 1278'de İstanbul'a gelerek Fatih civarında Nişancı Mehmet Paşa Medreselerinden Çukur Medreseye kayıt ve kabul olunmuştur. Selânikli Salih Efendi'nin ders halkasında bulunmaya başlamış ve fakat hoca-

sının vefatı ile Şevket Efendi'nin halkasına girmiştir. Bunun da vefatı ile Tikveşli Yusuf Ziyaeddin Efendi'den okumaya başlamıştır. Recep 1296'da icâzet almıştır.

H. 1297'de açılan ruûs imtihanına girmiş ve kazandığından Fatih Camii dersiâmı olmuştur. Okutmaya başladığı talebelere 1313'de icâzet vermiştir.

Şevval 1301'de uhdesine tevcîh olunan İbtidaî Hariç müderrisliği sıra ile terakkî ederek Musıla-i Sahn'a terfi olunmuştur.

1323 h. senesinde Huzur Dersleri muhatablığına tayi nolunmuş ve vefatına kadar bu derslere devamla sekizinci dersten üçüncü derse kadar yükselmiştir. 30 Kânunisani 1330 (1915) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 3450)

MEHMET FEVZİ EFENDİ (Elbistanlı)

Ulemâdan Hâfız Ali Efendi'nin oğlu olup «Sinanzâde» şöhreti ile bilinirdi. 1279 (1863) senesinde Elbistan'da doğmuştur. Medrese tahsiline ilk olarak Elbistan'da Karcizâde Medresesi'nde başlamıştır. Daha sonra İstanbul'a gelip Fatih Camii dersiâmlarından Hadimî Mehmet Efendi'den okunması şart olan nüshaları bitirip icâzet almıştır. Ayrıca girmiş olduğu Mekteb-i Nüvvab'tan da Ramazan 1310'da 4. sınıf niyâbet ehliyetnâmesi almıştır.

Nisan 1310 (1894)'da Sayda Kazası niyâbetine tayin olunmuştur. Mart 1312 (1896)'de hizmet müddetini bitirip Sayda'dan ayrılmıştır. Şubat 1312 (1897)'den Temmuz 1315'e (1899'a) kadar Hınıs, Teşrinievvel 1316'dan Mart 1319'a (1900/1903'e) kadar Kilis, Temmuz 1320'den Temmuz 1322'ye kadar Beypazarı niyâbetlerinde bulunmuştur. Ağustos 1323'de Pasinler Kazası niyâbetine tayin olunmuş ve hizmet müddetinin bitimi ile Şubat 1325'de ayrılmıştır.

Uhdesine tevcîh olunan Cemazielevvel 1311 tarihli İbtidaî Hariç müderrisliği, Recep 1312'de Hareket-i Hariç'e, Rebiulâher 1313'de Hareket-i Dahil'e ve Rebiulevvel 1318'de Musıla-i Sahn'a terfi olunmuştur.

Teşrinievvel 1327 (1911)'de Kerbelâ Livası niyâbetine tayin olunmuştur. Mayıs 1329'da (1913'de) Denizli livası niyâbetine nakil olunup orada hizmete başlamıştır. Mayıs 1331 (1915)'de yeniden müstakil Maraş Livası niyâbetine tayin olunmuştur. (Sicil defteri, c. 2, sh: 307)

MEHMET FEVZİ EFENDİ (Ermenekli)

Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1272 tarihinde Ermenek kazasında

doğmuştur. Baba cihetinden Mustafa Paşa'ya ve ana cihetinden de Arap Hâfızzâde'ye mensubtur. Mahalle mektebinde Kalak - çekiştiren Mustafa Efendi'den besmele ile derse başlamıştır. Kur'an'ı hatm ettikten sonra mahallî ulemâdan Hâfız Abdullah, el-Hac Ahmet Efendi ve el-Hac Abdurrahman Efendilerden ders görmüştür. H. 1285 tarihlerinde İstanbul'a gelip Sokollu şehit Mehmet Paşa Medresesine kaydolmuştur. İçelli el-Hac Mehmet Aynî Efendi'nin ders halkasına girmiş ve h. 1298 tarihinde icâzet almıştır. Zamanın ulemâsından Kayserili Derviş Efendi ile Malatyalı el-Hac Mehmet Efendilerden de ders görmüştür. Cemazielevvel 1297'de imtihan olup niyâbet ehliyetnâmesi almıştır. İmtihanla Mekteb-i Nüvvab'a girmiş ve Recep 1304'de dördüncü sınıftan mezun olmuştur.

Teşrinievvel 1298 (1882)'de müderris olmuştur. Bayezit dersiâmları arasına girerek derse çıkmıştır. Talebe okutmaya başladıktan sonra 1310 (1984)'da üstadlar huzurunda talebelerine icâzet vermiştir. Şeyhü'l-İslâm Üryanîzâde Ahmet Es'at Efendi'nin tertibi ve irşadı ile İstanbul müderrisliği ruûsuna nâil olmuştur. 1309 hicrîde Hareket-i Hariç'e, 1316'da İbtidaî Dahil'e, 1322'de Hareket-i Dahil'e ve 1325'de Musıla-i Sahn'a terfi etmiştir.

Kânunisani 1312'de Kassam-ı Umumî celb memuru ve Ağustos 1327'de (1911) Mahmutpaşa Mahkemesi nâibi olmuştur.

H. 1322 tarihinde Huzur Dersleri muhâtablığına tayin olunmuş ve on yıl sonra 1332'de Mahreç pâyesine nâil olarak muhâtablıktan ayrılmıştır.

Uzun seneler dersiâm olarak kalmış ve 4 Mayıs 1929'da vefat etmiştir. (Dosya nu: 3413, sicil defteri, c. 4, sh: 46)

MEHMET FEVZÎ EFENDİ (İstanbullu)

Filibe'de Şehâbeddin Paşa Medresesi müderrisi Hacı Hızır Efendi'nin oğlu olup 1278 (1862) tarihinde İstanbul'da doğmuştur. Fatih rüştiyesini ve mülkiye mektebini bitirdikten sonra Mekteb-i Nüvvab'a girmiş ve Recep 1302 (1884)'de dördüncü sınıf niyâbet ehliyetnâmesi almıştır. Şevval 1317'de üçüncü sınıf'a terfi etmiştir. Fatih Camii dersiâmlarından İstanbullu Ahmet, Hâfız Şakir, Hasan ve Mustafa Efendilerle Vefâlı Ahmet Efendi'den dinî ve arabî ilimleri tahsil etmiştir. Türkçe, arapça, farsça, fransızca ve rumca konuşur ve yazardı.

Kânunisani 1297'de ruûs maaşına nâil olmuştur. Mayıs 1301 (1885)'de Mahmutpaşa Mahkemesi kâtibliğine tayin olunmuştur. Şubat 1301 (1886) tarihinde iki yıl için Bozcaada kazası nâibliği yap-

mıştır. Mart 1305'de Mürefte, Kânunisani 1305'de Cisr-Mustafapaşa niyâbetlerine tayin olunmuştur. Mayıs 1308'den Nisan 1310'a kadar Kosova'da Taşlıca Sancağı, Mart 1311'den Mart 1313'e kadar (1895/1897) Eskişehir ve Temmuz 1313'den Haziran 1315'e kadar Prepol kazası niyâbetinde bulunmuştur. Kânunisani 1316'da (1900'de) Kozan sancağı niyâbetine tayin edilmiş ve hizmet müddetinin bitmesi üzerine Kânunisani 1318 (1902)'de ayrılmıştır.

Safer 1290'da uhdesine tevcih olunan İbtidaî Hariç Bursa müderrisliği ruûsu, 1301'de İbtidaî Dahil'e, Muharrem 1309'da Musıla-i Sahn'a, 1315'de İbtidaî Altmışlı'ya, Cemazielâher 1317'de Musıla-i Süleymaniye raddelerine terfi olunmuştur. Ramazan 1316'da 4. rütbeden Mecîdî ve Cemazielâher 1318'de yine 4. rütbeden Osmanlı nişanına nâil olmuştur.

Bozcaada'da iken verdiği i'lâmın neticesi İslâmî mekteblerin kapanmasına sebep olduğu ve bir Avusturyalı hakkında verdiği kararın kanuna aykırı bulunduğu ve müstantik muavini Mehmet Efendi'yi kanunsuz bir ay hapsettiği için mahkemeye verilmiş ve sonunda beraat etmişse de bulunduğu nâiblik derecesinin altında bir niyâbete tayini uygun görülmüştür. Bunun üzerine Haziran 1319'da (1903'de) Zihne Kazası niyâbetine tayin olunmuştur. Mayıs 1321'de (1905'de) hizmet müddeti bitince ayrılmış ve Şubat 1321'de Köriçe livası niyâbetine tayin olunmuştur. Nisan 1324'de Köriçe'den ayrılmıştır. İkinci sınıf niyâbete terfi ettiğinden Mayıs 1325 (1909)'de Akkâ Livası niyâbetine tayin olunmuştur. Yalnız hakkında rüşvet almaktan dolayı yapılan şikâyet üzerine Kânunisani 1325'de kadro haricine çıkarılmıştır. Mayıs 1327 (1911)'de Erzincan Livası nâibliğine tayinle Teşrinievvel 1328 (1913)'de ayrılmıştır. Erzincan livası niyâbetinden ayrıldıktan sonra ma'zûl sayılarak 833 kuruş maaş kendisine bağlanmıştır. **(Sicil defteri, c. 1, sh: 388, dosya nu: 1299)**

MEHMET FEVZÎ EFENDİ (*Kastamonulu*)

Hüseyin Ağa'nın oğlu olup 1280 (1864) yılında Kastamonu'nun Akkaya nahiyesinin Gelinviran köyünde doğmuştur. Şişmanzâde Sofi Mehmet Efendi diye lâkabı vardı. *Kur'an'ı ve itikadî dersleri* gördükten sonra Kastamonu'da bulunan **Medrese-i Münire'ye** girmiştir. Kastamonu müftüsü ve **Nûmâniye Medresesi** müderrisi Hâfız Abdurrahman el-Hilmî Efendi'nin ders halkalarına girmiştir.

H. 1308'de icâzet almıştır. Tahsili esnasında köyüne yakın bulunan Hatipoğlu köyünün camiinin imam ve hatibliğini yapmıştır.

İcâzet aldıktan sonra **Münire Medresesi'nde** talebelere ders

okutmaya başlamıştır. Bu arada talebeye ders okutmak için bir medrese inşasına başlamış ve Cebrâil Mahallesinde bulunan evinden ayırmak suretiyle altı odayı ve maddî imkânını temin için de senede yüz ellişer kuruş icar getiren iki ufak dükkânı inşa etmiştir. 1310 (1894) tarihinde bu medrese ikmâl edilmiş ve memleketin ulemâ ve ileri gelenlerinin tensîbi ile «Fevziyye Medresesi» adını almıştır. Medreseyi inşâ ettikten sonra burada tedrise başlamış ve Kânunievvel 1325/1909'da 150 kuruş maaşa nâil olmuştur. (Dosya nu : 4042)

MEHMET FEVZÎ EFENDİ (Kemahlı)

Vâiz Hoca Mehmet Hamdi Efendi'nin oğlu olup 1279 (1863) tarihinde Kemah Kazasının Çarşı Mahallesinde doğmuştur. Hıfzı ikmâlden sonra tecvîd okumuş ve on yaşında iken rüştiyeye girmiştir. Haziran 1293 (1877)'de rüştiyeyi bitirmiştir. Kemah'ta mevcut Camii Kebîr yakınındaki Güllâbi Bey Medresesi'ne kaydolup babası müderris Mehmet Hamdi Efendi'den okumaya başlamıştır. Eylül 1301 (1885)'de İstanbul'a gidip Fatih Bahr-i Siyah Çifte Ayak Kurşunlu Medresesi'ne kaydolmuştur. Fatih dersiâmlarından Eğinli el-Hac Hâfız İbrahim Hakkı Efendi'nin ders halkasına dahil olmuştur. On iki sene Eğinli'den okumuş ve 1312 (1896)'de icâzet almıştır.

Tahsilini bitirdikten sonra memleketine gelmiş ve otuz beş yaşında olduğu hâlde 1314 (1898)'de Kemah rüştiyesi ikinci muallimliğine tayin olmuştur. Mart 1327 (1911) tarihinde Kemah Kazası müftüsü olmuş ve 10 Eylül 1328 (1912) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 305)

MEHMET FEVZÎ EFENDİ (Köstendilli)

Gemlik Kazası nüfus kâtibi Mustafa Rıf'at Efendi'nin oğlu olup 1287 (1871) tarihinde Sofya'ya bağlı Köstendil Kazasında doğmuştur. Memleketinde Kur'an ve tecvîd okumuş ve Osmaniye Kazası medresesinde tahsiline devam etmeye gitmiştir. Sonradan göç edip Hüdâvendigâr vilâyetine gelmiştir. Rüştiye tahsilini de bitirmiştir. Eylül 1303'de Gemlik Kazası şer'iyye mahkemesi kâtibliğine yardımcı olarak girmiştir. Nisan 1306'da ise resmen kâtib olmuştur. Bir yıl sonra da ilâve memuriyet olarak Eytam müdürü olmuştur. Nisan 1317'de Eytam müdürlüğünden ayrılmıştır. Kânunisani 1325'de Gemlik Şer'iyye Mahkemesi başkâtibi olmuştur. Kânunisani 1328 (1912)'de ilâveten Gemlik Kazası rüştiye mektebi yazı (hat) muallimliğine

tayin olunmuştur. Haziran 1337 (1921) tarihinde vazifesinden istifa etmiştir. (Sicil defteri, c. 4, sh: 122, dosya nu: 3209?)

MEHMET FEVZÎ EFENDİ (Mihaliccikli)

Mahallî ulemâdan Ali Efendi'nin oğlu olup Ağustos 1289/1873 tarihinde Ankara'ya bağlı Mihaliccik Kazası İkikilise köyünde doğmuştur. Önce memleketinde okumaya başlamış ve 1313'de İstanbul'a gidip önce **Abdülhalîm Efendi**, sonradan da **Yahya Tevfik Efendi** Medreselerinde ikametle tahsiline devam etmiştir. Meşhur ulemâdan Çarşambalı Hacı Ahmet Hamdi Efendi'den okuyup h. 1327'de icâzet almıştır.

Kânunisani 1329'da (1913'de) Malkara Kazası müderrisliğine asaleten tayin olunmuştur. Altı yıl kadar Malkara'da müderrislik yapmış, sonunda geçimini temin etmek hususunda maaşının kâfi gelmediği esbabı ile Temmuz 1335 (1919) tarihinde istifa etmiştir. (Dosya nu: 472)

MEHMET FEVZÎ EFENDİ (Osmaniyeli/Kosova)

Âdem Ağa'nın oğlu olup Nisan 1259 (1843) tarihinde Kosova'ya bağlı Osmaniye Kazasının Çirnik köyünde doğmuştur. Sıbyan mektebinde bir müddet okuduktan sonra Bulgaristan'da bulunan Köstendil Kasabasının medresesinde altı yıl kadar ders görmüştür. Akabinde Sofya'da bulunan Sakallızâde Medresesi'nde Sofya müftüsü Sâdık Efendi'den okunması mu'tâd olan ilim ve fenleri tahsille h. 1292'de icâzet almıştır. Türkçe ve arapça konuşur ve yazardı, Bulgarca yalnız konuşurdu.

İcâzet aldıktan bir yıl sonra Nisan 1291 (1875)'de Sofya'ya bağlı Etrepol kasabasında 250 kuruş maaşla medrese müderrisliğine başlamıştır. Bir sene ders okuttuktan sonra memleketine dönmüştür. İki yıl sonra boşalan Osmaniye Kazası müderrisliğine halkın intihabı ile Şubat 1295'de tayin olunmuştur. İki defa talebelerine icâzet verdikten sonra fahri olarak Eylül 1312 (1896)'de Osmaniye Kazası müftülüğüne getirilmiştir. Halkın yardımı devam ettiği devrelerde vazifesine devam etmiş ve nihayet Teşrinisani 1325'de 400 kuruş maaşa nâil olmuştur.

Temmuz 1326'dan Teşrinievvel 1328 (1910/1912)'e kadar Osmaniye Kazası niyâbet vekâletinde bulunmuştur. Talebelerine verdiği icâzetten dolayı İbtidaî Dahil Edirne Müderrisliği rusûuna nâil olmuştur.

Osmaniye müftüsü iken 13 Mart 1330 (1914) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 4658)

MEHMET FEVZÎ EFENDİ (Elbistanlı)

Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1280 (1864) senesinde Elbistan'da doğmuştur. Medrese tahsilinden sonra Nisan 1319 (1903) tarihinde Koçhisar Kazası niyâbetine tayin olunmuştur. Ağustos 1321 (1905)' de Niksar ve Mayıs 1323 (1907)'de Mihaliccik kazası niyâbetine tayin olunmuştur. Teşrinisani 1325 (1909) tarihinde niyâbetten ayrılmış ve bir müddet sonra da vefat etmiştir. (Dosya nu: 2015)

MEHMET FEYZULLAH EFENDİ (Karaisalili)

Hacı Ahmet Ağa'nın oğlu olup 1305'de Karaisali'de doğmuştur. Önce memleketinde okumaya başlamış, daha sonra da Kayseri'ye gitmiştir. Oradan tahsilini ikmâl için de İstanbul'a gelmiştir. Fatih dersiâmlarından Tokatlı Mehmet Şakir Efendi'nin ders halkasına dahil olmuştur. H. 1327'de icâzet aldığı gibi, girmiş bulunduğu Medresetü'l-Kuzât'tan da Şaban 1331'de pek iyi derece ile mezun olmuştur.

Temmuz 1329 (1913) tarihinde Cizre Kazası kadılığına tayin olmuştur. Akabinde Çapakçur Kazası kadısı Ahmet Cemîl Efendi ile becâyişte bulunmuştur. Haziran 1330'da ise Bor kazası kadılığına nakledilmiştir. Eylül 1332 (1916) tarihinde arzusu üzerine Anamur Kazası niyâbetine tayin olunmuştur. (Sicil defteri, c. 4, sh: 44, dosya nu: 977?)

MEHMET FEYZULLAH EFENDİ (Vanlı)

Hacı Mahmut Efendi'nin oğlu olup 1275 (1859) senesinde Van'da doğmuştur. 1291 (1875) senesinde İstanbul'a gelerek Zeyrek Camii imamı Hâfız Raşit Efendi'den Kur'an'ı hıfz etmiştir. Bayezit Dersiâmlarından İstanbullu Âtıf Bey Efendi'den okuyup 1311 (1895)' de icâzet almıştır. Tahsili esnasında Bayezit dersiâmlarından Şehrî Hâfız Es'at Efendi Hazretlerinden Kur'an,Ta'lîmi ile kıraat ilminden seb'a, aşere ve takrib tahsil etmiştir. 1318'de ruûs imtihanına girmiş ve 1320 h. de derse çıkmıştır. Bayezit dersiâmları arasına katılan merhum h. 1324'de İstanbul müderrisliği ruûsuna nâil olmuştur. Nisan 1321 (1905)'de 95 kuruş maaşa nâil olmuştur.

Şaban 1326'da uhdesine İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu tevcih olunmuştur.

Eylül 1331 (1915) tarihinde Dârü'l-Hilâfeti'l-Âliyye Âlî Kısmı

ikinci sınıf ikinci şube «Tefsir» müderrisliğine ayrıca tayin olunmuştur. Ömrü vefa etmediğinden 26 Mart 1333 (1917)'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 3543)

MEHMET FUAT EFENDİ (İstanbullu)

İlmiye muhasebe kalemi hulefâsından Hacı Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1302 (1886) tarihinde İstanbul'da doğmuştur. Mercan i'dadisinden şehadetnâme aldıktan sonra Medresetü'l-Kuzât'a girmiş ve müretteb dersleri itmam ile Temmuz 1327 (1911) tarihinde pek iyi derece ile şehadetnâme almıştır.

Muharrem 1315'de uhdesine İbtidaî Hariç Bursa müderrisliği tevcih olunup Şubat 1325 (1909) tarihinde yüz kuruş maaşa nâil olmuştur. Temmuz 1328 (1912) tarihinde Nazilli kazası kadılığına tayin olunmuştur. Teşrinisanî 1329 (1913)'da istifa etmiştir. Kânunievvel 1329 (Aralık 1913)'da Makam-ı Meşihat Mektubî Kalemi kâtiblığine tayin olunmuştur. Ağustos 1337 (1921)'de Mektubî Kalemi İkinci Mümeyyizliğine tayin olunmuştur. 26 Şubat 1338 (1922)'de ise vefat etmiştir. (Sicil defteri, c. 6, sh: 273)

MEHMET FUAT EFENDİ (İstanbullu)

Trablusşam Mülkî İ'dadisi muallimlerinden Ahmet Hulusî Efendi'nin oğlu olup 1291 (1875) senesinde İstanbul'da doğmuştur. Temmuz 1308'de (1892) Trablusşam rüştiyesini ve Temmuz 1312 (1896)'de Beyrut İ'dadisini iyi derecede bitirmiştir. Ayrıca İstanbul'a gelip Mekteb-i Hukuk-i Şahâne'de tahsilini ikmalle Teşrinisanî 1317 (1901) tarihinde iyi derecede mezun olmuştur. Arapça, Türkçe ve Fransızca konuşur ve yazardı.

1313 (1897)'de Maliye Hukuk Müşavirliği tahsilat kalemine girmiştir. Eylül 1318 (1902)'de istifa ederek beş ay sonra Gelibolu Sancağı Bidâyet Mahkemesi müdde-i umumî muavinliğine tayin olunmuştur. Kânunisanî 1322 (1906)'de Manastır Vilâyeti Mahkeme-i Fevkalâdesi azalığına tayin olunmuştur. Ağustos 1324 (1908)'de mezkûr mahkemenin lâğvı ile ayrılmıştır.

Teşrinievvel 1324 (1908)'de Trablusşam mebusu seçilmiştir. 5 Kânunievvel 1327 (1911)'de Meclis-i Mebusan'ın feshi ile mebusluktan ayrılmıştır. Şubat 1329 (1913)'da üçüncü devre seçiminde Antalya livası mebusluğuna seçilmiş ve Mayıs 1330 (1914)'da işe başlamıştır. Meclis-i Mebusan'ın feshi üzerine 21 Kânunievvel 1334 (1918)'de tekrar mebusluktan ayrılmıştır.

Teşrinisanî 1330 (1914)'da Madaris-i Aliye Hukuk ve Kavanîn

müderrisliğine tayin olunmuştur. Teşrinievvel 1332 (1916)'de bu müderrislik kaldırıldığından ayrılmış ve Eylül 1332'de Sahn Medresesi İlm-i İçtimaî müderrisliğine tayin olunmuştur. Haziran 1334 (1918) tarihinde teftiş raporlarından anlaşıldığına göre derslerinden istifade edilmemekte bulunulduğundan kadro haricine çıkarılmıştır. Temmuz 1337 (1921)'de ma'zûl sayılmıştır.

Mayıs 1341 (1925)'de İzmir Hukuk reis-i evveli bulunuyordu.

11 Ekim 1934'de vefat etmiştir. (Dosya nu: 4492, sicil defteri, c. 7, sh: 91)

MEHMET FUAT EFENDİ (Serezli)

Kütahya naibi iken vefat eden mevalîden Mehmet Sait Efendi'nin mahdûmu, aslen İstanbullu olan ve Medine-i Münevvere mevleviyetinden ayrıldıktan sonra İstanbul'da h. 1280 senesinde vefat eden şehrî es-Şeyit Mehmet Emîn Efendi'nin oğludur. Babasının naibliği sırasında h. 1266 (1850) senesinde Siroz (Serez)'da doğmuştur. Beylerbeyi rüştiyesine devam etmiş ve fakat babasının bilâd-ı Osmaniye'de naiblik yapması hasebiyle memuriyet yerlerinde derslerine devam etmiş ve okumuştur.

Babasının vefatı üzerine bir müddet Rumelikazaskerliği vekayi' kâtibliklerinde bulunmuştur. Temmuz 1287 (1871) tarihinde İstinye nahiyesi naibi olmuştur. Aynı yılın Ekim ayında Turgutlu kasabası niyabetine nakl edilmiştir. Haziran 1291 (1875) tarihinde Dimetoka kazası niyabetine terfi' etmiştir. Bir yıl sonra istifa ederek İstanbul'a gelmiştir. Yalnız akabinde terfi' ile Mart 1293 (1877) tarihinde Sofya Sancağı niyabetine tayin olunmuştur. Nisan 1294 (1878) tarihinde meşihat değişikliği sırasında Sofya'dan ayrılmıştır. Haziran 1299 (1883) tarihinde Menteşe Sancağı niyabetine tayin olunmuştur. Kânunievvel 1302 (1886)'de Burdur, Eylül 1303 (1887)'de Antalya, Mart 1308 (1892)'de Tekirdağ, ikinci defa olarak Eylül 1308'de Antalya Sancağı niyabetlerine tayin olunmuştur.

Dimetoka niyabetinde iken vuku' bulan Rumeli İhtilâlinde geçmiş hizmetlerinden dolayı uhdesine 4. rütbeden Mecidî nişanı tevdi' olunmuştur.

Şevval 1270'de uhdesine tevcîh olunan İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu, h. 1275'de Hareket-i Hariç'e, 1278'de İbtidaî Dahil'e, Zilhicce 1280'de Hareket-i Dahil'e, Cemazielaher 1283'de Musıla-i Sahn'a, Cemazielaher 1288'de Sahn'a, Ramazan 1288'de İbtidaî Altmışlı'ya, Şaban 1289'da Hareket-i Altmışlı'ya, Şevval 1291'de Musıla-i Süleymaniyeye, Rebiulevvel 1294'de Süleymaniye'ye terfi' olunmuş-

tur. Zilkade 1295'de Halep ve Şevval 1303'de Edirne mevleviyetlerini ihraz etmiştir. Muharrem 1317'den itibaren bir yıl kadar Mekke-i Mükerreme mevleviyetini de ihraz etmiştir.

1311 (Muharrem 1313/1895)'de Diyarbakır Merkez niyabetine tayin olunmuştur. İki yıl hizmetten sonra Mart 1313 (1897)'den itibaren iki yıl için Kudüs livası, 1316 (1900)'dan itibaren bir yıl için Halep vilâyeti niyabetlerinde bulunmuştur. Rebiulevvel 1319 (1317/1901)'dan itibaren de Beyrut vilâyeti merkez niyabetine tayin olunmuştur. Hizmet müddetinin hitamında ayrılmış ve bir müddet sonra vefat etmiştir. (Dosya nu: 1307)

MEHMET FUAT EFENDİ (Yanyalı)

Yanya Müftüsü iken vefat eden Edirne pâyesini kazanmış, üçüncü dereceden Mecidî nişanını almış, eski naiblerden Mustafa Nurî Efendi'nin oğlu olup Mart 1281 (1865) tarihinde Yanya'da doğmuştur. Medreselerde ve ma'rûf dersiâmlardan ders görmüştür. Hocaları şunlardır: Daragutlu Ömer Efendi, Yanyalı Şeyh Mehmet Ali Efendi, Sun'ullah Efendi, Bahaeddin Efendi, babası Mustafa Efendi ile sonradan Yanya müftüsü olan (1326/1910) Mehmet Emin ve San'a naibi Abdurrahman Vehbî Efendilerden fıkıh, hadîs, bedî', beyân, usûl ve feraiz tahsil etmiştir.

Yirmi üç yaşında iken Yanya Şer'iyye Mahkemesi başkâtib vekâletine tayin olunmuştur. İki yıl vekâletten sonra 1306 (1890)'da asaleten tayin olunmuştur. Rebiulaher 1323'de Yanya Vilâyeti Müftülüğüne tayin olunmuştur. Ayrıca başkâtiblik vazifesini de vekâleten yürütüyordu. Fakat sabık Yanya Valisi Seyfullah Paşa'nın garazkâr isnatları ile Yanya Müftülüğünden azl edilmiştir. Sonradan sadece mahkeme başkâtibliği ile kalmıştır.

Şevval 1311'de uhdesine İbtidaî Hariç medrese-i Hayatî Efendi der-Bursa, Muharrem 1324'de Musıla-i Sahn Medrese-i Saniye-i Cedîde-yi Salih Efendi der-Bursa müderrisliğine nail olmuştur. Şevval 1323'de İzmir pâyesine nail olmuştur. (Dosya nu: 4964)

MEHMET GALİP EFENDİ (Devrekli)

Hacı Recep Fikri Efendi'nin oğlu olup Temmuz 1284 (1868) tarihinde Devrek kazasının Cami-i Cedît mahallesinde doğmuştur. Babası Devrek kazası idare meclisi azalığı yapmıştır. Kur'an-ı Kerîm'i hıfz ettikten sonra rüştiyeye girmiştir: 1299 (1883). İki yıl sonra şehadetnâme almış ve medreseye girmiştir. Cami-i Cedît Medresesinde müderris Abdürrahîm Rahmî Efendi'den sarf ve nahiv derslerini

görmüştür. 1305 (1889) tarihinde İstanbul'a gelip Sultanahmet Han Medresesine kayd ve kabul olunmuştur. Ayasofya Camii dersiâmlarından Karahisar-ı Sahibli Mustafa Asım Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Müddetini ikmalle hocasından icazet almıştır.

1310 (1894) tarihinde Devrek'in kaza merkezi olarak ismi Hamidiye olduğundan burada Şer'iyye Mahkemesi kâtibliğine tayin olunmuştur. İki yıl sonra da bu kazaya bağlı olan Çarşamba nahiyesi niyabetine tayin olunmuştur. Mayıs 1315 (1899)'de Ankara'ya bağlı Günyüzü nahiyesi niyabetine tayin olunmuştur. Temmuz 1319 (1903)'da Suruç, Nisan 1323 (1907)'de Bor ve Kânunisanî 1325 (1909)'de Göynük kazası niyabetlerine tayin olunmuştur. Şubat 1327 (1911) tarihinde Ayaş kazası kadısı olmuştur. Vefat tarihi olan 18 Eylül 1332 (1916) tarihine kadar Ayaş kazası kadılığında bulunmuştur. **(Dosya nu: 676)**

MEHMET GALİP EFENDİ (Hanikinli)

Ma'ruf Fevzi Efendi'nin oğlu olup 1284 (1868) tarihinde Hanikin kazasında doğmuştur. Hanikin ve Mendeli kazaları medreselerinde ders görmüştür. Babası son olarak Mendeli kazası müderrisliğinde bulunmuştur. Teşrinisani 1326 tarihinde yapılan imtihanla Hanikin kazası müderrisliğine tayin olunmuştur. **(Dosya nu: 1206)**

MEHMET GALİP EFENDİ (İbradılı)

Eski naiblerden ve İzmir pâyesi ashabından Dedezâde Ali Rıza Efendi'nin oğlu olup 1285 (1869) tarihinde İbradı'da doğmuştur. Hususi olarak ibtidaî ve rüştiyeyi bitirmiştir. Fatih dersiâmlarından Gümülçineli Emin ve Çerkeşzâde Muhyiddin ile Merzifon ulemâsından Mustafa ve Urfa müftüsü Şeyh Müslim Efendilerden dinî ve arabî ilimleri tahsil etmiştir.

Temmuz 1299'da Gerede kazası Şer'iyye Mahkemesi kâtibi olmuştur. 1303 (1887)'de Birecik, bir yıl sonra Karaman kazası Şer'iyye Mahkemesi kâtibliğine tayin olunmuştur. Kânunievvel 1306 (1890)'da Hassa, Haziran 1309'da Gülnar, Temmuz 1311'de Sivas'a bağlı Miylas, diğer adı ile Hamidiye, Kânunisanî 1312'de Metroviçe, Teşrinievvel 1314'de Berat, Haziran 1315'de Yakova, Eylül 1317'de Ahire, Temmuz 1320'de Nasliç, Eylül 1323'de ikinci defa olarak Yakova, Nisan 1326 (1910) tarihinde de Antep kazaları niyabetlerine tayin olunmuştur. Eylül 1328'de Anteb'den mazul sayılmış ve fakat Nisan 1329 (1913) tarihinde Kâhtâ kazası niyabetine tayin olunmuştur. Ma-

yıs 1331 (1915) tarihinde vazifesinden azl edilmiştir. (Sicil defteri, c. 5, sh: 200)

MEHMET GÜLŞEN EFENDİ (İstanbullu)

Müderrislerden Kayseri naibi Mehmet Sadreddin Efendi'nin oğlu ve Hazreti Hüdaî Dergâhı Post-nişini Rûşen Efendi Hazretlerinin torunudur. Zilhicce 1282 (Nisan 1866) tarihinde İstanbul'da doğmuştur. İlk mektebi Üsküdar'da Doğancılar mektebinde ve orta mektebi de Atlamataşı rüştiyesinde bitirmiştir.

On dört yaşında iken Kânunisanî 1295 (1879) tarihinde 80 kuruş maaşla Evkaf-ı Hümayûn Mektubî Kalemine kâtib olarak tayin olunmuştur. Nisan 1314 (1898)'de aynı kalemin mümeyyizliğine terfi' etmiştir. Hicaz demiryolu inşası için bir aylık maaşını verdiği için kendisine Safer 1321'de nikel Hicaz demiryolu madalyası ile taltif olunmuştur. Ağustos 1321 (1905)'de birinci mümeyyizliğe terfi' etmiştir.

Teşrinisanî 1324 (1908)'de Alman İmparatoru tarafından verilen ikinci rütbeden Kuron Dö-Pros nişanına da nail olmuştur.

Mart 1326 (1910) tarihinde Erzurum, Trabzon, Van ve Bitlis vilâyetleri Evkaf Müfettişliğine tayin olunmuştur. Temmuz 1326 (1910)'da ise Evkaf Nezareti Terekât ve Nukûd-i Mevkûfe Kalemi Müdürlüğüne tayin olunmuştur. Kânunievvel 1326 (Aralık 1910) tarihinde azl edilmişse de Mart 1327 (1911)'de Evkaf Taşra Muhasebat Kısmı Muamelât Kalemi birinci mümeyyizliğine tayin olunmuştur.

Nisan 1328 (1912) tarihinde Harem-i Şerîf Hazret-i Nebevî Müdürlüğüne tayin olunmuşsa da gitmemiş ve ma'zûl sayılmıştır. Mayıs 1330 (1914) tarihinde Meclis-i Meşayih azalığına tayin olunmuştur. 9 Haziran 1331 (1915)'de ise Meclis-i Meşayıh Reisi olmuştur. 20 Temmuz 1334 (1918)'de tekrar azalığa getirilmiştir (1). 25 Temmuz 1337 (1921) tarihinde ikinci defa olarak 4.000 kuruş maaşla Meclis-i Meşayih reisliğine tayin olunmuştur (2). (Dosya nu: 301, sicil defteri, c. 7, sh: 85)

MEHMET HABİB EFENDİ (Nevşehirli)

Benlizâde Ahmet Tahir Efendi'nin oğlu olup Haziran 1279 (1863) tarihinde Nevşehir'in Kocabaşı mahallesinde doğmuştur. Babası Nevşehirli İbrahim Paşa'nın inşâ ettiği Cami-i Kebîr'in imamlığını yap-

(1) 26 ve 27 numaralı vesikalara bakınız.

(2) 28 ve 29 numaralı vesikalara bakınız.

mıştır. Bu camiin bitişiğindeki mektebte okumuş ve rüştiyeyi bitirdikten sonra Teşrinievvel 1293 (1877)'de İbrahim Paşa'nın Balâ Medresesine girmiştir. Sonradan tahsilini tamamlamak için Kayseri'ye gitmiştir. Ulemâdan Hacı Dursun Efendi'nin damadı Büyük Emîn Efendi'den icazet almıştır. Babasının vefâtı ile 1301 (1885)'de yerine imam olmuştur. 1326 (1910)'da Balâ Medresesine müderris oldu. (Dosya nu: 644)

MEHMET HAFIZ EFENDİ (Şamlı)

Şam ulemâsından İzzîzâde es-Seyit Hüseyin Efendi'nin oğlu olup Nisan 1283 (1867) tarihinde Şam'da doğmuştur. Şam ulemâsından tahsil-i ilim etmiştir. Teşrinievvel 1297 (1881) tarihinde Suriye Vilâyeti Bidâyet Mahkemesi kalemine girmiştir. Havran, Baalbek, ikinci defa olarak Havran, Şam'a bağlı Nebek, Vadiyu'l-Acem sancak ve kazaları Bidâyet Mahkemeleri kâtibliklerinde bulunduktan sonra Nisan 1319 (1903) tarihinde Harem Kazası naibliğine tayin olunmuştur. Kânunievvel 1332'de Alâ-i Cedît diğer adı ile Selîmiye, Şubat 1325'de Kuneytıra ve Teşrinisanî 1329 (1913)'da Ezra' kazası niyabetlerine tayin olunmuştur. Bu son niyabetinde hakkında şikâyet vaki' olduğundan azl edilmiş ve 7 Teşrinisanî 1331 (1915) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 891)

MEHMET HALÎL EFENDİ (Bolulu)

Ulemâdan Boyacızâde Arif Efendi'nin oğlu olup 1274 (1858) tarihinde Bolu'nun Karaçayır mahallesinde doğmuştur. Mahallî ibtidaî ve rüştî mekteblerini bitirdikten sonra Hamza Bey Medresesi müderrisi Şeyh Hacı Ahmet Efendi'den okumaya başlamıştır. «Halebî» ve «Molla Camî»yi bitirdikten sonra İstanbul'a gelmiştir. Süleymaniye Camii dersiâmlarından Batumlu Osman Şükrü Efendi'nin ders halkasına girip müretteb dersleri ikmalle icazet almıştır. İmtihanla Mekteb-i Kuzât'a girmiş ve lüzumlu dersleri tahsille mezun olmuştur.

Şaban 1308 (1890)'de mezun olduktan sonra Bolvadin Kazası niyabetine tayin olunmuştur. Ağustos 1309 (1883)'da hizmet müddetini ikmalle ayrılmıştır. Ayrılış tarihinden itibaren Düzce kazası niyabetine tayinle buradan da Kânunisanî 1311 (1885)'de ayrılmıştır. Daha sonra ise Marmara Ereğli, tekrar Düzce, Mudurnu, Tirebolu, Bolvadin, ikinci olarak Mudurnu niyabetlerinde bulunmuş ve Muharrem 1319'da uhdesine İbtidaî Hariç Bursa müderrisliği ruûsu tevcîh olunmuş ve h. 1322'de İbtidaî Dahil'e terfi' etmiştir.

Teşrinisanî 1325 (1909) tarihinde Vize Kazası kadısı olmuştur.

Teşrinisanî 1327'de ayrılıp Teşrinisanî 1328'de Karaman Kadılığına tayin olunmuştur. (Sicil defteri, c. 1, sh: 285)

MEHMET HALİS EFENDİ (Şirvanlı)

el-Hac Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1259 (1843) tarihinde Şirvan'da doğmuştur. Bazı bilgileri tahsilden sonra, tahsil için 1277 (1861) tarihinde Amasya'ya gelmiştir. Burada da bazı dersleri gördükten altı yıl sonra İstanbul'a gelmiştir. Fatih'te Tâbhâne Medresesinde ikametle Fatih Camii müderrislerinden Tikveşli el-Hac el-Hafız Yusuf Ziyaeddin Efendi'nin sabah ve ikindi derslerine devamla icazet almıştır. İstanbul'a geliş tarihinde (1867) maarifte imtihana girip üçüncü olarak o tarihte açılan «Teftişu'l-Muallimîn» adlı mektebe devama başlamıştır. 1287 (1871) tarihinde yine Maarifte imtihana girerek farisî muallimliği şehadetnâmesi almıştır. (Buna ait vesikaya bakınız (1).)

Mart 1289 (1873) tarihinde Nif nahiyesi müdürü ve Teşrinievvel 1289 (Ekim 1873)'da da Menemen Kazası kaymakamı olmuştur. Menemen kaymakamlığında beş ay kalmıştır. Mart 1291 (1875)'de Kocamustafapaşa Askerî Rüştiyesi Arapça muallimliğine ve aynı yılın Ekim ayında da Galata Rüştiyesi Farsça muallimliğine tayin olunmuştur. Teşrinievvel 1294 (1878)'de üçüncü olarak Dârü'ş-Şafaka Akaid-i Diniye ve Arapça muallimliğine tayin olunmuştur. Aynı yıl içinde de bu mektebin Fıkıh ve Mecelle muallimliğine getirilmiştir.

H. 1293 (1871)'de ruûs imtihanına girmiş ve Fatih Camiinde derse çıkmaya hak kazanmıştır.

Teşrinisanî 1304 (1888)'de Tetkîk-i Müellefat Encümeni azalığına tayin olunmuştur. Ayrıca Teşrinisani 1300 (1884)'de Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye azalığına da tayin olunmuştur.

Rebiulevvel 1297'de uhdesine tevcih olunan İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği, h. 1306'da Hareket-i Hariç'e, h. 1306'da İbtidaî Dahil'e, h. 1309'da Hareket-i Dahil'e, Zilhicce 1310'da Musıla-i Sahn'a Zilhicce 1312'de Sahn'a, h. 1314'de Hareket-i Altmışlı'ya, Safer 1316'da Hamise-i Süleymaniye'ye, Ramazan 1316'da Süleymaniye'ye terfi' olunmuş ve Muharrem 1317'de Mahreç, Zilhicce 1321'de Bilâd-ı Hamse ve daha sonra Haremeyn-i Muhteremeyn pâyelerine nail olmuştur.

6 Ağustos 1324 (1908) tarihinde Ders Vekili olması üzerine yukarıda zikri geçen azalıklardan ayrılmıştır.

11 Mart 1327 (1911) tarihinde Ders vekâletinden ayrılmıştır.

---

(1) 30 numaralı vesikaya bakınız.

Dârü'ş-Şafaka ve askerî mekteblerde okutulan «Telhîsu'n-Nahv», «Tatbîkat-ı Arabiye» ve «Mîzan-i Sarf» adlı eserleri vardır.

Dosyasındaki bir evraka göre 28 Mart 1329'dan önce vefat etmiştir. **(Dosya nu: 135)**

MEHMET HALİT EFENDİ (Akralı)

«Naibzâde» şöhretiyle bilinip Abdülhakîm Efendi'nin oğludur. 1291 (1875) senesinde Musul'a bağlı Akra kasabasının Görave mahallesinde doğmuştur. İlk bilgilerle Türkçe ve Farsçayı Hoca Mehmet Selim Efendi'den, daha sonra da mahalli ulemâdan Molla Ahmet, Abdullah ve Köysancaklı Hacı Abdullah Efendilerden Arapçayı okumuştur. Tahsilini Zeyyarizâde Abdürrahîm Efendi'den ikmal ederek Zilkade 1316'da icazet almıştır. Bir müddet Akra'da tedrisle uğraşmış ve daha sonra devlet hizmetine girmiştir. Türkçe basılmamış «Mir'atü'l-Feraiz» adlı bir eserinin bulunduğunu hal tercemesinde zikr etmiştir.

Haziran 1318'den Temmuz 1324'e kadar (1902/1908) Aşair-i Şeb'a nahiyesi niyabetinde bulunmuştur. Haziran 1325 Şehr-i Pazar kazası naibi olmuştur. İki ay sonra da aynı vazife ile Şemdinan kazasına nakledilmiştir. Nisan 1329'da İmadiye kazası kadılığına tayin edilmişse de Medresetü'l-Kuzât'tan mezun olmadığından vazifeden ayrılmıştır. **(Sicil defteri, c. 7, sh: 102)**

MEHMET HALİT EFENDİ (Ardanuçlu)

Ulemâdan Hafız Ali Efendi'nin oğlu olup Çıldır Sancağına bağlı Ardanuç kazasının İnceküre köyünde h. 1257 (1841) tarihinde doğmuştur. Önce babasından okumaya başlamış, onun vefatı ile Ardanuç kazası müftü ve müderrisi Fâzılzâde Hasan Efendi'den okumaya başlamıştır. H. 1281 (1864)'de tahsil için İstanbul'a gelmiş ve Fatih'te Akdaniz cihetindeki Tetimme-i Salise medresesine kaydolmuştur. Fatih dersiâmlarından meşhûr Şevket Efendi'den ders okumaya başlamıştır. Hocasının vefatı üzerine Fatih dersiâmlarından Tikveşli Yusuf Ziyaeddin Efendi'den ders almaya başlamıştır. Ve sonunda Tikveşli Hoca'dan icazet almıştır. H. 1291 (1874) tarihinde Muallimhane-i Nüvvab'a girmiş ve üç yıl sonra buradan dördüncü derecede bir niyabete tayin olmak hakkı ile mezun olmuştur.

Kırk yaşında iken Teşrînisanî 1296 (1880) tarihinde Bafra kazası naibi olmuştur. Daha sonraları İstanköy, Tercan, Kuruçay, Eleşkirt ve Hakkârî niyabetlerinde bulunmuştur. Mart 1318 (1902)'de Urfa

niyabetine tayin olunmuş ve hizmet müddetinin bitimi ile Ağustos 1321 (1905)'de vazifeden ayrılmıştır.

16 Haziran 1324 (1908) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 1600)**

MEHMET HALİT EFENDİ (Humuslu)

H. 1268 senesinden vefat tarihi olan h. 1300 senesine kadar Humus'ta müftülük ve müderrislikte bulunan es-Seyyit Muhammed Ebu'l-Feth el-Attasî Efendi'nin oğludur. 1253 h. (1837) senesinde Humus'ta doğmuştur. Kur'anı ta'lîm ettikten sonra ulemânın meşhurlarından eş-Şeyh Zekeriyyâ el-Melevhî'den Arapça, tasavvuf bilgisi ile şöhret bulan eş-Şeyh Selîm Safî Efendi'den tasavvuf ve feraiz ile Hanefî fıkhı okumuştur. Daha sonra babası ile zamanın allâmesi amcası es-Seyyit Muhammed Emîn Efendilerden mantık, meanî, bedi', fıkıh, usul-i fıkıh ve akaid okumuştur. Hadis rivayetini Şamlı muhaddislerden Gerbezîzâde Şeyh Ahmet Müslim, ulemâdan Attarzâde Şeyh Selîm, Tantavîzâde Şeyh Muhammed, Çukadârzâde Şeyh Muhammed Efendilerle 1308 (1892) senelerinde Şam'da büyük bir şöhretle sahip bulunan Attarzâde Şeyh Bekrî Efendilerden öğrenmiştir. Eser olarak bir kaç risalesi vardır. Hamâ sancağı naibi Tahir Efendi ile aralarında vakıf hakkında vuku' bulan münazaraları ihtiva eden **«Dalletü'n-Naşit bi Tasarrufi'l-Kıyemi'l-Vahit»**, Mısır'da Hanefî müftüsü bulunan Camiu'l-Ezher şeyhi allâme Şeyh Mehdî ile oradaki Evkaf müftüsü Minkarezâde Şeyh Hüseyin Efendi'nin vakfa ait bir olayda ortaya çıkan ihtilaflarına ve her ikisini de redde dair **«Menhelü's-Sevabi'l-Esfâ fî Kavli'l-Vakıfeyn li-Ekrabi't-Tabakat ile'l-Müteveffâ»** adını verdiği iki risale ile Baalbek kazasında bulunan bazı Şia'nın te'vilinde inat ettikleri üç suale dâir verilen cevabları toplayan **«Feraidü'l-Cevheriyye fî Ecvibeti'l-Mesaili'l-Beelbekiyye»** isminde bir eseri de vardır. Bu üç soruların birincisi şu şekildedir: **«Farz namazların ve vakitlerinin beş olduğuna dair Ehl-i Sünnet'in delili nedir? İkincisi: Mecnûn mecnûnen vefat ederse hükmü nedir? Ve eğer kendisi kâfir veyahut asî ise mahşer gününde isticvap olunur mu? Cennet veya cehenneme girer mi? Aksine a'raf ashabından mıdır?** Üçüncüsü, (Sübhanellezi esrâ.. ilh.) **âyetindeki son «el-mescid»den maksat nedir?»** Bunlardan başka vakıftan bahseder **«Feraizu'l-Attasiye fîl-Hadiseti'n-Nablusiyye»** ile **«el-Ecvibetü'n-Nefaisi fî Ahkâmi'l-Münderisi mine'l-Mekabiri ve'l-Mesacidani'l-varisi»** adlı iki risalesi daha vardır. Ayrıca Hacca gidişindeki müşahedelerini ihtiva eden ve altı yüz beyit üzere yazdığı **«Fariza-yi Hacc-ı Şerif»** adlı manzum risalesi de vardır. **«Menhelü's-Sevabi'l-Esfâ...»** eserini şu sebebe binaen yaz-

mıştır: Bu hadisenin doğmasına sebep olan zatların cevablarını es-Seyit eş-Şeyh Mehmet Emîn Abidînzâde fıkıh alimlerinden es-Seyit Mehmet Alaeddin Efendi'ye gönderilmişti. Hacdan dönüş sırasında bu konuda Mehmet Alaeddin ile konuşmuş ve o da verebileceği cevabları yazıp kendisine göndermesini istemiş ve bunun üzerine bu risale meydana gelmiştir. Bu risaleyi kendisine h. 1303 (1885) senesinde yazıp göndermiştir. Temmuz 1307 (1891) tarihinde Mecelleyi şerh için «Kitabu'l-Buyu'»'dan başlamış ve yedi ay içinde üç yüz kırk yedinci maddeye kadar gelmiştir. Yazdığı eserleri, kendi hal tercemesine göre, 1892'ye kadar hiç biri basılmamıştır.

1284 h. senesinde Suriye Valisi bulunan Reşit Paşa'nın riyaseti altında Beyrut'ta akt olunan Umumî Meclise Hama Sancağı azası olarak katılmış ve kırk gün vazife görmüştür. 1293 senesinde birinci defa olarak İstanbul'da Refik Paşa'nın başkanlığında açılan Meclis-i Mebusân'a Suriye vilâyetinden mebus olarak katılmıştır. Beş bin kuruş maaşla burada üç ay on gün bulunmuştur.

Babasının vefatı üzerine h. 1300'de Humus müftüsü olmuştur. Fakat Suriye valisi Hamdi Paşa yerine başkasını tayin edince vazifeden ayrılmıştır. Hicazda bulunduğu sırada Suriye valisi olan Naşit Paşa'nın Humus'a gelişinde halkın ve ulemânın isteği ile tekrar Humus müftüsü olması kabul olunmuş ve Zilhicce 1303'de Cündizâde Hafız Mehmet Efendi azl ile yerine Mehmet Halid Efendi tayin olunmuştur.

Humus'ta Halid bin Velid camiinde ders okutmuştur. Humus müftüsü bulunduğu sırada h. 1298 senesinde uhdesine İzmir pâyesi tevcih olunmuştur.

Zilhicce 1312'de yerine Humus ulemâsından Abdüllatif Efendi tayin olunmuştur.

Birinci sefer Humus'tan azlinin sebebi Humus'a gönderilen Çerkez muhacirlerinin kazaya yerleştirilecekleri toprakların az olması ve bunlara bu arazinin geçim için yeterli olamayacağı nazara alınarak Humus kazası idare heyeti boş araziden biraz daha fazla verilmesi için mutasarrıflığın vasıtasıyle olmayıp re'sen vilâyete yazı yazmaları kaza naibi (Halidîzâde Abdurrahman Nafiz Efendi) ile müftü vazifelerinden Hamdi Paşa tarafından azl olunmuşlardır. (Dosya nu: 2187)

MEHMET HALİT EFENDİ (İnebolulu)

İnebolu müftüsü Ömer Emrullah Efendi'nin oğlu olup 1277 (1861) senesinde İnebolu'nun Küre köyünde doğmuştur. İlk bilgileri sibyan

mektebinde öğrendikten sonra babasından feraiz ve mantık okumuştur. İstanbul'a gelip Bayezit dersiâmlarından Ahmet Nureddin Efendi'den tahsili şart olan ilimleri okuyup icazet aldıktan sonra Mekteb-i Nüvvab'ta mürettep dersleri tahsil ederek Recep 1300 (1882) tarihinde dördüncü sınıf niyabet ehliyetnâmesi almıştır.

Ağustos 1299 (1883) tarihinde Kastamonu İstinaf Mahkemesi aza yardımcılığına tayinle dört ay kadar hizmette bulunmuştur. Mart 1300 (1884)'de Beypazarı kazası niyabetine tayin olunmuştur. Şubat 1301 (1886)'de istifaen ayrılmıştır. Teşrinisani 1302 (1886)'de Kilis, Mart 1306 (1890)'da Bozcaada, Kânunisanî 1308'de Mulve, Haziran 1312'de Zile Kazası ve Teşrinievvel 1314 (1898)'de terfi' ettiğinden Asîr livası niyabetine tayin olunmuştur.

Recep 1297'de uhdesine tevdi' olunan İbtidaî Hariç Bursa müderrisliği ruûsu Zilhicce 1302'de İbtidaî Dahil'e, Safer 1310'da ise Hareket-i Altmışlı'ya terfi' olunmuştur.

Asîr niyabetinde iken yaptığı hizmetlerden dolayı uhdesine Zilhicce 1318'de İzmir pâyesi tevcîh olunmuştur.

Mart 1331 (1915)'de Halep Kadısı olmuştur. Üzerine aldığı vazifeleri en iyi bir şekilde yaptığında nuhdesine Bilâd-ı Hamse pâyesi tevcîh olunmuştur. Teşrinisani 1331 (Kasım 1915)'de Medine-i Münevvere kadılığına nakledilmiştir. Eylül 1332 (1916)'de ise Medine'den ayrılmıştır. Ayrılış tarahinden itibaren iki ay sonra da ma'zul sayılmıştır. Ma'zuliyet maaşı olarak da 3500 kuruş bağlanmıştır. (Sicil defteri, c. 2, sh: 423)

MEHMET HALİT EFENDİ (İstanbullu)

Ahmet Azîz Efendi'nin oğludur. Sultan Selîm Camii birinci imamı ve Hafız Paşa mektebi muallimi Reisu'l-Kurrâ Turşucuzâde Hafız Ahmet Hıfzî Efendi'nin torunlarındandır. 1273 (1857) senesinde İstanbul'da Eyüb Sultan civarında Gümüşsuyu'nda Hüsam Efendi Dergâhı'nda doğmuştur. İlk bilgileri Ayasofya civarında İshak Paşa ile ilk mektebinde Hafız İsmail Efendi'den tamamlayıp sonradan Ayasofya Camii dersiâmlarından Kasîdecizâde Süleyman Sırrı Efendi'nin mezunlarından Safranbolulu Hoca Hüseyin Hamid Efendi'den okuyup icazet almıştır. İcazetini ise 1306 h. (1888) tarihinde almıştır.

İstanbul kadısı Ahmet Hıfzî Efendi'nin müraselesi ile 1291 h. (1873) tarihinde İstanbul Bâb mahkemesine girmiştir. Kânunisani 1292 (1876)'de İstanbul Mahkemesi Vekayi' Odası kâtib muavini olmuştur. Haziran 1302 (1886)'de kâtib olmuştur. Teşrinisani 1304 (1888)')de Davutpaşa Mahkemesi naibi olmuştur. Haziran 1305

(1889)'de Anadolu kazaskerliği vekayi' kâtibi olmuştur. Mart 1314 (1898)'de Sakız niyabetine tayin olunmuştur. Ağustos 1316 (1900)'da ayrılmışsa da Temmuz 1318 (1902)'de ikinci defa olarak Sakız naibi olmuştur. Mayıs 1320 (1904)'de Sakız'dan ayrılmış ve beş yıl kadar ma'zûl kaldıktan sonra Temmuz 1325 (1909)'de Karesi (Balıkesir) niyabetine tayin olunmuştur. Fakat dört ay sonra Karesi niyabetinden azl edilmiştir.

H. 1290'da Edirne ruûsuna nail olmuştur. H. 1310'da uhdesine Bilâd-ı Devriyeden Adana, Ramazan 1314'de Mahreç, Rebiulevvel 1316'da Bilâd-ı Hamse ve Cemazielaher 1323'de Haremeyn-i Muhteremeyn pâyelerine nail olmuştur.

1313 (1897)'de hizmetine karşılık üçüncü rütbeden Mecidî, 1320 (1905)'de ise yine üçüncü rütbeden Osmanlı nişanı kendisine ihsan olunmuştur.

Teklif olunan niyabetleri kabul etmediğinden Şubat 1329 (1913)'dan itibaren maaşı kesilmiştir.

1334 (1918)'de Sultanahmet'te Güngörmez Mahallesinde Tavukhane sokağında 25 numaralı evde ikameti sırasında istidâ ile vazife talep etmişse de istihdamı mümkün olamamış ve 27 Kânunisanî 1336 (1920) tarihinde vefat etmiştir. (Sicil defteri, c. 5, sh: 32, dosya nu: 1391)

MEHMET HALİT EFENDİ (Kütahyalı)

Ziraatle meşgul Mehmet Emîn'in oğlu olup Teşrinisanî 1284 (1868) senesinde Kâtahya'nın Meydan mahallesinde doğmuştur. «Çalıkzâde» şöhretiyle bilinirdi. Meydan mahallesinde Hacı Hamdi Mektebine devama başlamış ve Kur'an hıfzından sonra medreseye dahil olmuştur. 1294 (1878) senesinde Bakırcılar içinde bulunan Erzurumlu Hacı Şerîf Ağa Medresesine girmiştir. Burada müderris bulunan Kaltafçizâde Hafız Süleyman Efendi'den Arapça okumaya başlamıştır. Bu arada yazı dersi de almaya başlamıştır. 1306 (1890) senesinde hocasının vefatı ile Yanmazpazarı (veya Beynemazpazrı) denmekle bilinen mahalde bulunan Küçük Osman Efendi Medresesine girmiş ve müderrisi bulunan Osman Efendi'den yeniden derse başlamıştır. Sonra «Sırrî Pazarı» denen çarşıda İshak Fakîh Medresesinde müderris Ağazizâde Mehmet Hoca'nın ders halkasına girmiştir. Bu hocadan bedî', beyan, meanî ve mantık okumaya başlamıştır. Fıkıh, hadîs ve tefsîr okuduktan sonra beldenin müftüsü Mehmet Efendi'den de kelâm, feraiz, tefsir ve hadîs (Buharî) okumuştur. Memleketinin büyük üstadlarından Çorumlu Halil Efendi hocadan da «Bey-

zavî» ve «Buharî» okumuştur. Molla Bey Medresesinde ikamet eden Alaybeyizâde Hacı Mustafa Efendi'den de feraiz okumuştur. Ağazizâde Mehmet Efendi'den icazet alacağı sırada hocasının vefatı üzerine ulemâdan Abdülfettahzâde Hafız Ahmet Hulusî Efendi'nin ders halkasına girmiştir. 1317 (1901)'de icazet almıştır. Erzurumlu Hacı Şerif Ağa Medresesinde bir müddet ders okutmuş ve Kütahya Lisesinde din dersleri hocalığında bulunmuştur.

Medresede ders okuturken Kütahya müftü müsevvidi Bektaş Efendi'nin vefatı ile 13 Haziran 1332 (1916)'de müsevvit olmuştur. **(Dosya nu: 3893)**

MEHMET HALİT EFENDİ (Kütahyalı)

Abdurrahman Efendi'nin oğlu olup 1284 (1868) senesinde Kütahya'da doğmuştur. İlk mektebi bitirdikten sonra Molla Bey ve Mahkeme Medreselerinde dinî ilimleri tahsille h. 1316 senesinde müderris Mehmet Rasih ve Hasan Zeki Efendilerden icazet almıştır.

Haziran 1297 (1881)'de Kütahya Şer'iyye Mahkemesi kalemine yardımcı olarak girmiş ve iki yıl sonra zabıt kâtibi olmuştur. Eylül 1323'de başkâtib olmuştur. Uzun yıllar başkâtiblikte bulunduktan sonra Eylül 1334 (1918)'de istifa etmiştir. Kânunievvel 1335'de (1919'da) 316 kuruş emekli maaşı ile tekaüde sevk olunmuştur. **(Sicil defteri, c. 6, sh: 217)**

MEHMET HALİT EFENDİ (Liceli)

Abdülhalîl Efendi'nin oğlu olup 1286 (1870) senesinde Lice kasabasında doğmuştur. İlk olarak memleketinde okumaya başlamış ve akabinde İstanbul'a gelerek Sinanpaşa Medresesinde icazetnâme ve Osmanlı Hukuk Mektebinden iyi derecede şehadetnâme almıştır.

Temmuz 1321 (1905)'de Lâzistan (Rize) Sancağı Bidâyet Mahkemesi mustantıklığına tayin olunmuştur. Haziran 1323'de aynı vazife ile Geylân kazasına tayin olunmuştur. Temmuz 1324 (1908)'de buradan azl edilmiştir. Kânunievvel 1324 (1908)'de Manastır vilâyeti Merkez Bidâyet Mahkemesi aza yardımcısı olmuştur. Haziran 1328 (1912)'de Ceyhan Kazası Bidâyet Mahkemesi reisliğine nakledilmiştir. Mart 1330 (1914)'da tenzîli rütbe ile Çatalca Sancağı Bidâyet Mahkemesi azalığına tayin olunmuştur. Çatalca'da iken hakkında bir takım şikâyetler vaki' olmuştur. Bazı esnaftan satın alacağı bir şeyi arzu ettiği fiyatla almaya muvaffak olamayacağını anlayınca mal sahibine hitaben: «Sen bu fiata vermezsen elbette bir gün olur mahkemeye bir işin düşer» yollu tehditlerde bulunduğu, muhtar ve ihti-

yar heyetleri seçimlerinde rey vereceklere namzetlerin isimlerini havî pusulalar verdiği ve vazifesi dışında işlerle uğraştığı İslâm ve Hıristiyan halk arasında yayıldığı için Mayıs 1335 (1919) tarihinde vazifesinden azl edilmiştir.

Bu hadiseler üzerine hakimlikte istihdâmı uygun görülmeyerek Eylül 1336 (1920)'da Üsküdar İmaret memurluğuna tayin olunmuştur. **(Sicil defteri, c. 5, sh: 248)**

MEHMET HAMDİ EFENDİ (Arapgirli)

Abdullah Vehbi Efendi'nin oğlu olup 1288 (1872) senesinde Arapgir'de doğmuştur. Önce babasından tahsil görmüş ve akabinde İstanbul'a gelip Bayezit Camii dersiâmlarından Arapgirli Ali Efendi'nin ders halkasına girip h. 1312'de icazet almıştır.

Mart 1315'de Fetvahâne İlmiye Muhasebe kalemi kâtibi olmuştur. Teşrinievvel 1329'da Muhasebat Müdürlüğü ikinci sınıf kâtibi olmuştur.

Uhdesine h. 1317'de İbtidaî Hariç Edirne müderrisliği ruûsu tevcih olunmuş ve Zilkâde 1322'de İbtidaî Dahil'e, Recep 1324'de dördüncü rütbeden Mecidî nişanına nail olmuştur.

Nisan 1333 (1917)'de Adliye Nezareti Muhasebe kalemi kâtibliğine nakledilmiştir. Mayıs 1335 (1919)'de de Fetvahâne Memurîn müdüriyeti levazim kısmı kâtibliğine nakledilmiştir. Ankara hükümetinin İstanbul'da kuruluşu ile Teşrinisanî 1338 (1922)'de açıkta kalmıştır. Fakat yeniden istihdamı caiz görülmüştür. **(Dosya nu: 134, sicil defteri, c. 1, sh: 313/1)**

MEHMET HAMDİ EFENDİ (Avanoslu)

Ahmet oğlu rençber Ali Veli Ağa'nın oğlu olup h. 1294 senesinde Ankara'ya bağlı Avanos kazasının Edirne köyünde doğmuştur. İlk bilgileri memleketinde, akabinde İstanbul'a gelip Damat Cedit İbrahim Paşa Medresesinde tahsil görerek 1321 (1905) senesinde Tokatlı Mustafa Sabri Efendi'den icazet almıştır. İcazeti sırasında madalya kazanmış ve 1324 (1908) senesinde Lâleli Medresesi Müderrisliği için imtihana girmiş ve on sekizinci olarak tasdîknâme almıştır.

Beşiktaş'ta ve Ortaköy'de imamlık ve hatiblik yapmış ve maaşını saraydan almıştır.

1 Eylül 1335 (1919) tarihinde İbtidaî Hariç medresesi İhzarî kısmı Arapça müderrisliğine tayin olunmuştur. Şubat 1339 (1923) tarihinde tatbik mevki'ine konan kadroda açıkta kalmıştır. **(Dosya nu: 4008)**

MEHMET HAMDİ EFENDİ (Çallı)

Hacı Şeyh Efendi şöhreti ile bilinirdi. Babasının adı Mustafa Efendi'dir. H. 1256 (m. 1840) senesinde Çal kazasının Süller köyünde doğmuştur. İlk önce köyünde dersle meşgul olan babasından okumaya başlamış ve akabinde İstanbul'a gelip Fatih Medreselerine kaydolup Fatih dersiâmlarından es-Seyyit Ahmet İzzet Efendi'den okuyup, tahsili şart olan ilimleri bitirip h. 1284 tarihinde icazet almıştır. İcazetini müteakıp memleketine gidip ilim yolunda cehde başlamıştır. Beş defa icazet vermiş talebelerine ve h. 1302'de fahrî olarak Çal kazası müftüsü olmuştur. H. 1305 (1887) senesinde Bursa müderrisliği ruûsuna nail olmuştur.

13 Rebiulaher 1318 (9 Ağustos 1900) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 801)**

1935'de

MEHMET HAMDİ EFENDİ (Yazır) (Elmalılı)

Ulemâdan Numan Efendi'nin oğlu olup h. 1295 (m. 1878) tarihinde Elmalı'nın Gökhisar nahiyesinin Yazır köyünde doğmuştur. İlk bilgileri memleketinde tahsil ettikten sonra İstanbul'a gelmiştir. Bayezit Camiinde Kayserili Mahmut Hamdi Efendi'nin derslerine devamla icazet almıştır. Zilhicce 1322 (1904) senesinde ruûs imtihanına girmiş ve kazanmıştır. Akabinde istihkak ettiği ilmi rütbenin karşılığı olarak Bayezit Camii dersiamı olmuş ve kürsüye çıkmıştır.

Bu arada Mekteb-i Nüvvâb'a girmiş ve mezun olmuştur. Kendi gayreti ile Fransızca da öğrenmiştir. İkinci Abdülhamid'in halli için yazılan fetvânın müsveddesini hazırlamıştır. Meşnutiyetin kurulması için İttihat ve Terakki Cemiyetinin ilmî şubesinde çalışmıştır. Beyatü'l-Hak ve Sebilürreşad'da pek çok makaleleri çıkmıştır.

Teşrinievvel 1332 (1916) tarihinde Meşîhat Mektubî kalemine girdi. Mekteb-i Nüvvab ve Mekteb-i Kudât'da Ahkâm ve Nizamat-ı Evkaf dersleri, Medresetü'l-Vaizîn'de Fıkıh ve Süleymaniye Medresesinde de Mantık müderrisliği yapmıştır. Meşrutiyette Meclis-i Mebusân'a girmiş ve mebusluk yapmıştır.

H. 1334 ve 1335 senelerinde Huzur Dersleri muhatablığında bulunmuştur.

4 Ağustos 1334 (1918) tarihinde Dârü'l-Hikmeti'l-İslâmiye azası

olmuştur. 2 Nisan 1335 (1919)'de de reis olmuştur (1). 7 Mayıs 1335'de Süleymaniye Medresesi Mantık müderrisi oldu (2). 20 Mayıs 1335 (1919)'de Evkaf nazırı ve 15 Eylül 1335'de de A'yân azası olmuştur. İlmî Süleymaniye Medresesi müderrisliğine terfi' olunmuştur. Evkav Nazırı iken 24 Zilhicce 1337'de ise ikinci rütbeden Osmanlı nişanı ile taltif olunmuştur.

Ankara hükümetinin kuruluşu ile İstanbul'u terk etmiştir ve Ankara'da faaliyete geçen Şer'iyye ve Evkaf Nezaretine girmiştir. Bir müddet burada kalmış ve medreselerin ve ilmî müesseselerin kaldırılması ile açıkta kalmıştır. Ölümüne kadar sokağa çıkmadığı rivayet edilir. Bu arada meşhûr tefsirini yazdı ve 27 Mayıs 1942 tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3727)**

MEHMET HAMDİ EFENDİ (Gürünlü)

el-Hac İsmail Efendi'nin oğlu olup «Karslı Hocazâde» şöhreti ile bilinirdi. Aslen Karslı olup h. 1244 senesinde hicretle Gürün'e gelip yerleşmişlerdir. Mezun ulemâdan bulunduğundan babası uzun müddet Gürün müftülüğünü tedvîr etmiştir. H. 1269 tarihinde Gürün'ün Abdülfettah mahallesinde doğmuştur. Kâşif Ağa Medresesinde babasından sarf ve nahivle fıkıh, feraiz gibi ilimleri okumuştur. Ayrıca Dârende'de bulunan Hüseyîn Paşa Medresesinde de ulemâdan Hocazâde el-Hac Hasan Rüştü Efendi'den Arapça ve Farsça okumuştur.

Babası zamanında müftülükte müsevvitlik vazifesinde bulunmuş ve yirmi iki yaşında iken Mart 1290 (1874) tarihinde Gürün kazası tahrirat kâtibliğine tayin olunmuştur. Bir yıl kadar bu vazifede bulunduktan sonra Mayıs 1291'de aynı kazanın Şer'iyye Mahkemesi kâtibi olmuştur. Bu kâtiblikte uzun müddet kaldıktan sonra Ağustos 1309 (1893)'da Gürün naibi olmuştur. Nisan 1312'de Mazgirt, Nisan 1315'de Dârende, Teşrinievvel 1317'de Besni, Kânunisanî 1320'de Direk ve Teşrinisanî 1324'de de Hafîk kazası niyabetine tayin olunmuştur. Mart 1327 (1911)'de Hafîk niyabetinden ayrılmıştır. **(Dosya nu: 2311)**

MEHMET HAMDİ EFENDİ (Kütahyalı)

Kütahya kasabasından Ekmekçizâde Hacı Ahmet Ağa'nın oğlu olup 7 Mart 1268 tarihinde Kütahya'da doğmuştur. İlk önce sibyan

---

(1) 31 numaralı vesikaya bakınız.

(2) 32 numaralı vesikaya bakınız.

mektebine devam etmiş, Ağustos 1283'de **Alipaşa Medresesine** dahil olup dinî ilimleri tahsille 17 Haziran 1298 (1882) tarihinde icazet almıştır. İcazetinden sonra yedi sene kadar aynı medresede talebe okutmuş ve Temmuz 1307 (1891)'de Söğüt'e hicret edip yerleşmiştir. Bunun üzerine Söğüt'te bulunan **Hafız Hüseyin Efendi Medresesi** müderrisliğine tayin olunmuştur.

Temmuz 1316 (1900) senesinde fahrî olarak Söğüt kazası müftülüğüne tayin olunmuştur. Temmuz 1322 (1906)'den itibaren ise maaş tahsîs edilmiş ve aynı şekilde vazifesine devama başlamıştır. Bir ara maaşı kesilmişse de tekrar maaşa bağlanmıştır. 1327 (1911) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 1929)**

MEHMET HAMDİ EFENDİ (Muşlu)

Lâkabı «**Hadimüddin**», künyesi «**Ebu'l-Vefâ**»dır. Babası hattat Abdullah Efendi'dir. 1248 (1832) senesinde Muş kasabasının Suğlâ mahallesinde doğmuştur. Ailece şöhretleri «**Arapzâde**»dir.

İlk bilgileri Molla Halîl Medresesinde okuduktan sonra **Maksûd** Paşa Medresesine girmiştir. Yirmi beş yaşında iken Hasan el-Ehvedî Efendi'den icazet almıştır. Bu arada İstanbul'a giderek **Pirhal Ahlatî** Zaviyesinin tevliyet ve meşîhat cihetlerinin beratlarını almıştır. Bu zaviyeyi kendi parası ile tamir etmiştir. **Hamidiye** ve **Maksutpaşa** Medreseleri müderrisliklerini yürütmüş ve bu arada pek çok talebe yetiştirmiştir. Hal tercemesinde ifade ettiğine göre, Türk talebeye Türkçe, Kürt talebeye Kürtçe, Arap talebeye Arapça ders verirdi.

Dört adet eserin te'lîfine muvaffak olmuştur. Biri on yedi adet ilim ve fenni ihtiva eden «**Mecme'u-l-Ulûm**», ikincisi yaradılışın başlangıcından sonuna kadar dünya ve ahiretin hal ve ahvalini bildiren «Beyanü'l-Kevneyn», üçüncüsü «**Fatihâ**» ile «**Rahman**» sûrelerinin önce toplu olarak, sonra da açıkça meziyetlerini beyan eden «**Fatihatü'r-Rahman**», dördüncüsü ise «**Mecmeu'l-Ulûm**»u Türkçeye terceme ederek «**Türkçe Memeu'l-Ulûm**» adını verdiği eseridir. Fetvahâne ve Maarif nezaretinden ruhsat alıp bu kitapları bastırmaya izin almıştır. Kânunievvel 1314'de basılmaya başlanmışlardır.

«**Mecmeu'l-Ulûm**» adlı eserinin Türkçe tercemesi 1910 tarihlerinde oğlu Abdülhakim Efendi tarafından Mercan'da Hulusi Efendi Matbaasında bastırılmıştır.

Eserleri yazdığından dolayı kendisi Sahn ruûsuna nail olmuştur. Kânunievvel 1316 (1900) tarihinde Muş sancağı müftüsü olmuş-

tur. İlk olarak maaşı 250 kuruştu. Kânunisanî 1325 (1909)'de 700 kuruş olmuştur.

15 Temmuz 1332 (1916) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 1974)**

MEHMET HAMDİ EFENDİ (Silistreli)

Ziraatçi Hüseyin Ağa'nın oğludur. 1299'da doğmuştur. Fatih dersiâmlarından Ehlonalı Hasen Efendi'den okuyup h. 1327'de icazet almıştır. 1326 (1910)'da Karabiga nâhiyesi naibi olmuştur. Haziran 1330'da Biga müftüsü seçilmiştir. H. 1334'de 4. rütbeden Mecidî nişanı ve h. 1338'de de Bursa müderrisliği ruûsuna nail olmuştur. Maarife hizmeti sebebiyle Mutasarrıftan takdirname almıştır.

Haziran 1335 (1919)9'de ise hakkında vaki' şikâyet yüzünden azl edildi. **(Sicil defteri, c. 7, sh: 121, dosya nu: 3019)**

MEHMET HANEFÎ EFENDİ (Gazzeli)

Otuzuncu göbekte Hz. Ali'nin torunu olup babasının ismi Hacı Ahmet Muhyiddin Efendi'dir. Babası Gazze müftülüğü ve nakibü'l-eşraflığı yapmıştır. H. 1261 senesinde Gazze'de doğmuştur. İlk önce babasının memleketindeki medreselerde okumaya başlamış ve akabinde Camî'ul-Ezhar'e gitmiştir. Orada ulemâdan dinî ilimleri tahsil etmiştir. Dönüşünde babasının yanında Gazze müftü müsevvitliğinde bulunmuştur.

Otuz beş yaşında Gazze Maarif reisi olmuştur. Nisan 1306'da da Evkaf Komisyonu reisi olmuştur. Kânunievvel 1306 (1890)'da beratla Gazze müftüsü olmuştur. **(Dosya nu: 1016 ve 3734)**

MEHMET HASAN NASRÎ EFENDİ (Şamlı)

Şam eşrafından ve tüccarlarından Nasrîzâde es-Seyit Hamza Efendi'nin oğlu olup Rumî 1264 senesinde Şam'da doğmuştur. Dinî ve Arabî ilimleri Şam medreselerinden olan Nureddin eş-Şehîd, Heyyatîn ve et-Tevbe Medreselerinde Cuhadârzâde Mehmet Efendi, Talûzâde Enis Efendi, Hatîbzâde Ebu'l-Ferec Efendi, Müsevvitizâde eş-Şeyh Selim Efendi ile diğer ulemâdan tahsil etmiştir. Bu hocalardan icazetnâmeler almışsa da, hal tercemesinde ifade ettiğine göre, meşhûr Kerk Hadisesinde diğer eşyaları ile yağma edilmiştir.

Şam şer'i mahkemelerine kâtib olarak hizmetten sonra Eylül 1305 (1889) tarihinde Basrü'l-Harîr kazası naibi olmuştur. Nisan 1309'da Urfule, Ağustos 1312'de Raşiyâ, Şubat 1315'de Cüneyn, Ağustos 1319'da Taberiya, Eylül 1322'de Hasbiya, Kânunisanî 1325'de Tafîle ve Kânunievvel 1328'de de Ebu-Kemal Kazası niyabetine tayin

olunmuştur. Ebu-Kemal naibi iken 26 Mart 1329 (1913) tarihinde vefat etmiştir(Dosya nu: 3584)

MEHMET HASİB EFENDİ (İstanbullu)

Eyüp'te Şeyhülislâm Hoca Saadeddin Efendi'nin yaptığı ve dedesi Yahyâzâde Şeyh Hasib Efendiye nisbet edilen dergâhın seccâde-nişini Rufai Tarikatinden Yahyâzâde es-Seyyit Mehmet Emin Efendi'nin oğlu olup h. 1262 senesinde İstanbul'da Eyüp civarında yukarıda adı geçen dergâhta doğmuştur. Küçüklüğünde ta'lim ve kıraata başlamış, hattat ve kurra meşayihinden Emin Efendi'den 1288 h. yılında hafızlığını tamamlamıştır. Eyüp Camiinde de dersiâm Hoca Raik Efendi'den dini ve arabi ilimleri tahsil etmiştir.

Mart 1288 (1872) senesinde İstanbul Mahkemesine girmiş ve Temmuz 1290 (1874)'da da Fetvahâne Mektubi Kalemine dahil olmuştur. Temmuz 1302 (1886) tarihinde ise Bâb-ı Fetvâ Evrak Müdür Muavini olmuştur.

Cemazielaher 1293'de uhdesine İbtidai Hariç Edirne Müderrisliği ruûsu tevcih olunmuş ve terakki ede ede Cemazielaher 1298'de Musıla-i Süleymaniye'ye terfi' etmiştir.

Nisan 1296'da tarik maaşına, Kânunisani 1304'de devriye Adana mevleviyetine tayin olunmuştur. Babasının vefatına mebni Kânunisanî 1305'de (1889'da) İstanbul'da bulunan Hasîp Efendi Dergâhı Meşîhatı uhdesine intikal ettiğinden mevleviyetten ayrılmıştır.

Uhdesine Rebiulevvel 1316'da Mahreç, Şevval 1316'da Bilâd-ı Hamse, Cemazielaher 1320'de Haremeyn-i Muhteremeyn pâyeleri tevcih olunmuştur. Ayrıca Şevval 1317'de dördüncü rütbelerden Osmanlı ve Zilhicce 1318'de üçüncü rütbelerden Osmanlı ve Recep 1320'de üçüncü rütbeden Mecidi nişanlarına nail olmuştur.

Eylül 1325 (1909)'de vazifesinden azl edilmiş ve 30 Haziran 1327 (1911) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 67 ve 1156, sicil defteri. c. 1, sh: 171)

MEHMET HAŞİM EFENDİ (Boyabatlı)

Hüseyin Ağa'nın oğlu olup 1299 (1883) senesinde Boyabat'ta doğmuştur. İlk tahsilini Beşiktaş'ta Abbas Ağa İlk Mektebinde gördükten sonra Kur'an hıfzını da tamamlamıştır. Şehzâde Camii yakınındaki Dâmad-ı Cedit İbrahim Paşa Medresesine girip Bayezit Camii dersiâmlarından Çarşambalı Hacı Ahmet Efendi'nin ders halkasına dahil olmuştur. Hocasından icazet almış olduğu gibi Gümüş-

hanevî Dergâhı denmekle şöhret bulmuş olan zâviyede Şeyh Hacı İsmail Efendi'den hadis-i şerif tahsil etmiştir.

Beratla Şevval 1328'de Şehzâde Camii civarında sadr-ı esbak merhum İbrahim Paşa ve Fatma Sultan evkafından bulunan Dârül'-Hadis'in şehri kırk kuruş vazife ile hitabet ciheti uhdesine verilmiştir.

Nisan 1335 (1919) tarihinde Ders Vekâleti Müfettiş Muavinliğine tayin olunmuştur. Eylül 1336 (1920)'da bu vezifeden ayrılmış ve irade-i seniyye ile 22 Eylül 1336 (1920)'da Meclis-i Meşayih âzalığına tayin olunmuştur (1). 14 Mart 1337 (1921)'de Dârü'l-Hilâfeti'l-Aliyye Medreseleri müfettiş muavinliğine tayin tayin olunduğundan mezkûr azalıktan ayrılmıştır. Ağustos 1338 (1922)'de mecburi izinli sayılmış ve 1 Teşrinisani 1338'de B.M.M. hükümetinin İstanbul'da kurulması ile devlet daireleri ortadan kaldırılmış ve bu meyanda açıkta kalmıştır.

Dârü'l-Hadis'in hitabeti üzerinde kaldığı halde dinî hizmetine devam etmiş ve 1931'de hakkında şikâyet vaki' olmuşsa da Polis Müdüriyeti üzerinde bulunan hitabette vazifeye devamına karar vermiştir.

Yalnız aynı yıl içinde Bartın kazası evkaf memurluğuna tayin olunmuştur. (Dosya nu: 4096)

MEHMET HAŞİM EFENDİ (Dârendeli)

İstanbul pâyelilerinden ve Osmanlı müelliflerinden Halep Vilâyeti merkez niyabetinde iken vefat eden Hasan Sıtkı Efendi'nin oğlu olup 1287 (1871) senesinde Dârende kazasında doğmuştur. İlk önce babasından ders görmeye başlamış ve iki yıl da hoca Emîn Efendi'den okumuştur. İki yıl sonra İstanbul'a gelip Atıf Bey merhumdan okunması şart nüshaları bitirerek icazet almıştır. Girmiş olduğu Mekteb-i Nüvvabı Cemazielaher 1329'da bitirmiştir. Arapça, Farsça ve Türkçe bilirdi. «Tabakat-ı Fukahâ» ve «Metn-i Telhîs»i tamamen ve «Mir'at»ı kısmen terceme etmişse de basılmasına imkân bulamamıştır.

Mart 1318'de Bartın kazası naibi olmuştur. Mart 1321'de Karamürsel, Teşrinisanî 1324'de Düzce niyabetine tayin olunmuştur. Hakkında vaki' şikâyete göre Meşrutiyet taraftarı ve hizmetkârı olduğu

(1) Şeyhülislâm M. Sabri Efendi'nin imzasını havi tezkereye bakınız. Vesika : 33.

tebeyyün ettiği halde Haziran 1327 (1911)'de Düzce'den ayrılmıştır. Mart 1331 (1915)'de Koyulhisar kazası kadısı olmuştur.

Musıla-i Süleymaniye Bursa müderrisliğini haizdir. (Sicil defteri, c. 5, sh: 128)

MEHMET HATEMİ EFENDİ (İstanbullu)

Ma'zûl mülkiye kaymakamlarından Osmanpazarlı Tahir Efendizâde Mustafa Şevket Bey'in oğlu olup 1283'de İstanbul'da doğmuştur. Hususî muallimden okumuş, rüştiyeyi bitirmiş ve sonradan girmiş olduğu Mekteb-i Nüvvab'tan da Şubat 1305'de mezun olmuştur. Bayezit Camiinde dersiâm Süleyman Sırrı Efendi'den de ders okumuştur.

Muharrem 1297'de uhdesine tevcih olunan İbtidai Hariç Bursa Müderrisliği ruûsu h. 1301'de Hareket-i Hariç'e, Safer 1303'de İbtidaî Dahil'e, Recep 1305'de Musıla-i Sahn'a terfi' etmiştir.

Eylül 1304'de İlmiye Muhasebe Kalemi Vilâyetler Kâtibliği Muavinliğine tayin olunmuştur. Üç yıl sonra da kâtibliğe terfi' etmiştir.

İlmî rütbesi Muharrem 1307'de Hareket-i Altmışlı'ya terfi' etmiş ve Nisan 1309 (1893)'da devriyeden Antep Mevleviyeti'ni bir yıl için almıştır.

Eylül 1325 (1909) tarihinde Meclis-i Eytam İdaresi Başkâtibi olmuştur. Bir ay sonra aynı meclisin azalığına ve Haziran 1327 (1911) de de Emval-i Eytam Müdürü olmuştur.

Ramazan 1317'de Mahreç pâyesi tevcih olunmuştur. Şevval 1318'de de üçüncü rütbeden Mecidî nişanı kendisine ihsan olunmuştur.

1330'da azl edilmiş ve istihdamı caiz görülmüştür.

Eylül 1331'de Galata Kadı Müşaviri olmuştur. Mayıs 1336'da ma'zûl sayılmıştır. (Sicil defteri, c. 2, sh: 437)

MEHMET HAYREDDİN EFENDİ (Ergirili)

Hüseyin Efendizâde Ahmet Reis Efendi'nin oğlu olup 1256 (1840) senesinde Yanya'nın Ergiri kasabasında doğmuştur. İlk tahsilinden sonra Ergiri medresesinde, sonradan 1311 (1895)'lerde Elbasan sancağı mutasarrıfı olan Yunus Zühtü Efendi'den tahsil görmeye başlamıştır. 1279 (1863) tarihinde İstanbul'a gelip sâbık müsteşarlardan el-Hac Necib Efendi'nin sabah ve ikindi derslerine devama başlamıştır. Bazı küçük memuriyetleri yanında tahsil için Muallimhâne-i Nüvvab'a imtihanla girmiş (1283/1867) ve burayı bitirerek şehadetnâme almıştır.

Rumeli Kazaskeri Mustafa İzzet Efendi'nin müraselesiyle yirmi

dokuz yaşında ve üç bin kuruş maaşla Ergiri sancağı niyâbetine tayin olunmuştur: h. 1287 (m. 1870). Bir yıl sonra da Rumeli Kazaskeri olan Arif Efendizâde Mehmet Sıddık Bey'in müraselesiyle Narde Kazası niyâbetine tayin olunmuştur. Mart 1292 (1876)'de tekrar Rumelikazaskeri Mustafa İzzet Efendi.nin müraselesiyle Preveze Sancağı niyâbetine tayin olunmuştur. Mart 1294'e kadar Preveze'de bulunmuştur. Preveze'den ayrılışı sırasında cereyan eden harpte yararlıkları görülmüş ve bu arada cereyan eden bir vak'ayı hâl tercemesinden aynen alıyoruz: «**Preveze'den infisâlimde Yunan askeri Ergiri sancağına tâbi Sarandoz iskelesine çıkıp Delvina kasabasına hücûmla bu bâbta edilen mukabele ve muhârebede gerçi Yunan askeri mahv ve perişan olmuşsa da her bir taraftan hücûm eden Arnavut başıbozuk askeri ahaliden gasp ve i'tinam eyledikleri 25.000 koyun ve 5.500 at ve sığır hayvanının alanlardan geri alınması ile ahaliye verilmesi emrindeki Yanya valiliğinden Ergiri mutasarrıflığına çekilen bir adet telgrafa zeylen Ergiri kumandan ve mutasarrıf vekili Cevat Paşa'dan 21 Mart 1294 (1878) tarihli aldığım emir üzerine Ergiri cihetinden iki müslüman, diğerleri hıristiyan dört kişi beraberce hemen Delvina kasabasına azimet ve meccanî cansiperâne hizmet ve beş ay kadar ikamet ederek 5.500 kadar koyun ve keçi, 500 kadar at ve sığır Arnavutlardan istirdat ile komisyon** *me'rifetiyle ashâbına i'tâ ve teslim edilmiştir.*»

Haziran 1297'de Draç sancağına tayin edilmiş ve iki yıl hizmetten sonra Temmuz 1299 (1883) tarihinde ayrılmıştır. Haziran 1300 (1884) tarihinde ise Girid Vilâyeti merkez nâibi olmuştur. Anadolu Kazaskeri Kasîdecizâde Süleyman Sırrî Efendi'nin müraselesiyle Ağustos 1304 (1888)'de Van Vilâyeti merkez nâibi olmuştur. Anadolu Kazaskeri Mehmet Ataullah Efendi'nin müraselesiyle Karahisar-ı sahib'e tayin edilmişse de sonradan görülen lüzum üzerine Teşrinisani 1310 (1894)'da Tekirdağ Sancağı niyâbetine tayin olunmuştur.

Yanya'da iken uhdesine Seyyit Abbas Efendi Medresesi Sahn müderrisliği ruûsu tevcîh olunmuş ve 1302'de üçüncü rütbeden Osmanlı nişanı ihsan olunmuştur.

Eylül 1315 (1899) tarihinde Erzurum Vilâyeti nâibi olmuş ve üç yıl sonra ayrılmıştır. Temmuz 1320 (1904) tarihinde ise 4050 kuruş maaşla Yanya Vilâyeti merkez niyâbetine tayin olunmuştur. Burada fazla kalamamış ve 7 Nisan 1321 (1905) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 210, sicil defteri, c. 1, sh: 133)**

MEHMET HAYREDDİN EFENDİ (İbradılı)

Abdürrezzak Başzâdelerden İbrahim Efendi'nin oğlu olup h. 1272 (1854) senesinde Akseki'ye bağlı İbrası kasabasında doğmuştur. Memleketinde Kur'an'ı ezber ettikten sonra İstanbul ve taşrada «Tasdîkat»a kadar okumuştur.

Yirmi bir yaşında nahiye niyâbetlerinde vazifeye başlamış ve nihayet Teşrinisani 1297 (1873) tarihinde Atina (Pazar) Kazası niyâbetine tayin olunmuştur. Daha sonraları ise sıra ile Ağustos 1299' da Marmaris, Mart 1302'de Düzce, Temmuz 1303'de İskilip, Nisan 1310'da Mut, Haziran 1311 (1895)'de Midye, Temmuz 1313 (1897)'de Uluborlu, Mart 1317 (1901)'de Eğridir, Mayıs 1320 (1904)'de Köyceğiz ve Şubat 1322 (1904)'de Ayvacık Kazası niyâbetine tayin olunmuştur.

Ayvacık nâibi iken 6 Ağustos 1323 (1907) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 3848)

MEHMET HAYREDDİN EFENDİ (Kilisli)

Müderris ve Nakşî hulefâsından Gecegörmezzâde Hacı Osman Efendinin oğlu olup Nisan 1284 (1868) tarihinde Kilis kazasının Akhabrûn mahallesinde doğmuştur. İlk bilgileri babasından almış ve Antakya'da bulunan Habîbu'n-Neccar Medresesi müderrisi Hacı Ali Efendi'den meanî ve kelâm, hikmet, hadîs, tefsîr derslerini sekiz sene okuduktan sonra Halep'te Osmaniye Medresesi müderrisi Şeyh Hasan Efendi'den dört buçuk sene de ilm-i usûl ve kelâm okumuştur. Son olarak yine Antakya'daki Hoca Ali Efendiden «Mir'at» okumuş ve Mayıs 1312 (1896) tarihinde icâzet almıştır.

Ders okutmak için münasip bir yer ararken İskenderun'a gelmiş ve buranın ilmî bakımdan tenvîre muhtaç olduğunu görerek, burada ikamete karar vermiştir. Halkın rağbeti ve talebelerinin çoğalması kendisinin hizmetini arttırmış ve bir mescid ve on iki odalı bir dershâne kurmuştur. Talebeleri yüz kadardı. 1325 (1909) senesinde icâzet vermiştir. Köyler halkını teşvik etmiş ve dört köyde cami yaptırmıştır.

Mart 1325 (1909) tarihinde İskenderun müftüsü olmuştur. Müftülük yanında tedrisat ve hitabetle de meşgul oluyordu.

1327 (1911)'de halktan bir gurup Arap, hakkında bir takım şikâyetler ileri sürmüş ve tahkikat açılmıştır. Sonunda beraat etmiştir.

Halep Valisinin tezkeresi ile suçsuzluğu görülmüş ve müftülüğe devam etmiştir.

3 Kânunievvel 1333 (1917) tarihinde kendi eceliyle vefat etmiştir. **(Dosya nu: 2167)**

MEHMET HAYREDDİN EFENDİ *(Manisalı)*

Ömer Kâmî Efendi'nin oğlu olup 1293 (1877)' de *Manisa'da* doğmuştur. Medrese tahsili görmüş ve 1927'de İstanbul vâizliğine tayin olunmuştur. Tutulduğu hastalıktan kurtulamayıp 24 Aralık 1932 tarihinde Gurebâ hastanesinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 5692)**

MEHMET HAYRÎ EFENDİ (Azîziyeli)

Mustafa Ağa'nın oğlu olup 1254 h. (1838) tarihinde Afyonkarahisar Sancağına bağlı Azîziye Kazasının Suvermez köyünde doğmuştur. «Sarıağazâde» şöhretiyle bilinirdi. Köyündeki Sıbyan mektebini bitirdikten sonra Afyon'a gidip Ziyaiyye Medresesi'nde ikametle, bu medresenin müderrislerinden ulemâdan Açıkgözzâde Muhammed Sıtkî Efendi'den arapça ve farsçayı okuyarak h. 1286 senesinde icâzet almıştır. İcâzeti müteakip Karahisar'da tedrisle uğraşmaya başlamıştır. Bu sırada Safer 1296 (Şubat 1879) tarihinde medresede tedrisle meşgulken halkın intihâbiyle Azîziye Kazası müftüsü seçilmiştir. Daha evvel ise 1292 (1876)'de yeniden inşâ olunan Azîziye Kazası medresesine müderris tayin olunmuştu.

1332 (1916) tarihlerinde Azîziye kazası müftüsü bulunuyordu. **(Dosya nu: 2271, sicil defteri, c. 2, sh: 107)**

MEHMET HAYRÎ EFENDİ (Hekîmhanlı)

Esnaftan İbrahim Efendi'nin oğlu olup h. 1262 (1846) tarihinde Harput'a bağlı Hekîmhan kasabasında doğmuştur. Sıbyan mektebinde Kur'an ve ta'lîmi bitirmiş, sonradan Kilis'te Hocazâde Abdullah ve Kayseri'de Hacı Torun Efendi'nin dâmadı Emîn Efendi'den nahiv, mantık ve meanî okumuştur. İstanbul'a gelerek Fatih dersiâmlarından Şevket Efendi'nin yanında da akaid ve hikmet okumuşsa da icâzetnâme alamamıştır. H. 1292 (1874) tarihinde Mekteb-i Nüvvab'a imtihanla girmiştir. Tahsiline devamla beşinci sınıftan, üçüncü sınıf niyâbet derecesini kazanarak, Cumadelulâ 1294'de şehadetnâme almıştır.

Devlet hizmetine otuz sekiz yaşında girmiş ve aylık 2250 kuruş

maaşla Safer 1299 (Ocak 1882) tarihinde Bayezit Sancağı niyâbetine tayin olunmuştur. Üç yıl sonra mülga Gevar Sancağı niyâbetine ve oradan da ikinci defa olarak h. 1306 (m. 1888) tarihinde Bayezit Sancağı niyâbetine tayin olunmuştur. Zilhicce 1310 (Haziran 1893) tarihinde 2500 kuruş maaşla Hakkârî Sancağı niyâbetine tayin olunmuştur. **(Dosya nu: 3063)**

MEHMET HAYRÎ EFENDİ (İstanbullu)

Aslen Malatyalı olup Mâbeyn-i Hümâyûn'dan mütekaitken 1300 (1884) tarihinde vefat eden Abdullah Efendi'nin oğlu olup 1281 (1865) tarihinde Üsküdar'da Debbağlar Mahallesinde doğmuştur. Önce Atik Vâlide mektebinde tahsile başlamış ve hıfz-ı Kur'an'dan sonra Üsküdar dersiâmlarından Safranbolulu Mustafa İsmet Efendi'nin derslerine devama başlamıştır. O sıralarda Selimiye Camii birinci imamı bulunan İspartalı üstad el-Hac Hüseyin Sabri Efendi'den de ilm-i kıraattan seb'a, aşere ve takrîbi tamamlayarak h. 1300 (1882) tarihinde vücûh'tan ve h. 1308 (1890)'de de dini ve arabi ilimlerden icâzet almıştır.

Şevval 1310 (1892)'da Üsküdar'da Valide Atik Camiinde derse çıkmıştır. H. 1314'de açılan ruûs imtihanında altı sınıftan üçüncü sınıfın beşincisi olarak imtihanı kazanmıştır. H. 1321'de uhdesine tevcih olunan İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği ruûsu, h. 1324'de Hareket-i Hariç'e terfi olunmuştur. H. 1324'de talebelerine icâzet verdiğinden bir adet altın liyakat madalyası ile taltîf edilmiş ve dördüncü rütbeden Osmanlı nişanı ihsan edilmiştir.

Talebe okutmaya devam ederken 13 Nisan 1334 (1918) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3675)**

MEHMET HAYRÎ EFENDİ (İstanbullu)

Devriye müderrislerinden Şenlikdede Mahallesi imamı Osman Rüştü Efendi'nin oğlu olup 1275 (1859) senesinde İstanbul'da doğmuştur. Önce sibyan daha sonra Beşiktaş rüştiyesinde okumuştur. Medrese tahsiline Süleymaniye ve Beşiktaş camilerinde kıraat için Hâfız İsmail Efendi ve arabi ilimlerden de İlhamî Efendi'den icâzet almıştır.

Mayıs 1291 (1875) tarihinde İlmiye Maaş Kâtibliği muavinliğine tayin olunmuştur. Mart 1298 (1882)'de yeni teşekkül eden İlmiye Muhasebesi Yevmiyye Kâtibliğine nakledilmiştir. Mart 1304 (1888)'de memuriyeti Mesarif-i Umumiye Kâtibliğine, Mart 1307 (1891)'de

ise Defter-i Kebîr Hususî Kâtibliğine tayin olunmuştur. Mayıs 1306 (1890)'da Antep Mevleviyetini bir yıl zabt etmiştir.

Zilkade 1293'de uhdesine tevcîh olunan İbtidaî Hariç Bursa müderrisliği Muharrem 1296'da İbtidaî Dahil'e, Safer 1300'de Musıla-i Sahn'a, Rebiulevvel 1301'de İbtidaî Altmışlı'ya, Şevval 1301'de Musıla-i Süleymaniye'ye, Rebiulaher 1302'de Süleymaniye raddelerine terfi ve uhdesine Rebiulâher 1308'de Mahreç pâyesi tevcîh olunmuştur.

Eylül 1316 (1900)'da Müdür muavinliğine terfi etmiştir.

Teşrinievvel 1324 (1908)'de ise müdürlüğe tayin olunmuştur.

Haziran 1321 (1905)'de Bilâd-ı Hamse'den Mısır mevleviyetini bir yıl ihraz etmiştir.

Memuriyeti yanında Ağustos 1324'de tarîk maaşı olarak 270 kuruş almaya başlamıştır. Bu maaş ise Eylül 1325 (1909)'de kesilmiştir.

Temmuz 1338 (1922)'de yaş haddinden tekaüde sevk edilmiştir. **(Sicil defteri, c. 1, sh: 205)**

MEHMET HAYRÎ EFENDİ (Yakovalı)

İşkodra sipahisi Alay beyi Yakovalı Gazî Salih Bey'in oğlu olup h. 1253 (1837) tarihinde Yakova Kazasında doğmuştur. İlk önce memleketinde tahsil görmüş ve h. 1275 (m. 1858) tarihinde ilim tahsili uğrunda ilimlerin merkezi bulunan İstanbul'a gelmiştir. Fatih dersiâmlarından Divriğili Hacı İzzet Efendi'den «Celâl»e kadar ders görmüştür. H. 1280 tarihinde Muallimhâne-i Nüvvab'a imtihanla girmiş ve h. 1283'de beşinci sınıf tezkere ve şehadetnâmesi almıştır. H. 1304'de dördüncü sınıfa terfi etmiştir.

Yirmi dokuz yaşında iken h. 1282 tarihinde İzmir Kadısı ve Dâr-ı Şûrâ müftüsü Mustafa Asım Bey'in maiyyetinde olduğu hâlde Urla nahiyesi niyâbetine tayin olunmuştur. Nisan 1283'de İpek niyâbetine tayin olunmuş ve akabinde Petriç Kazası nâibi olmuşsa da sonradan buranın nahiye itibar edilmesiyle İstanbul'a gelmiştir. Kânunisani 1286'da Çal, Ağustos 1288'de Bosna vilâyetine bağlı Bilne kazası nâibi olmuştur. Boşnak diline âşina olmadığından dolayı şer'î ahkâmı ifâda güçlük çektiğinden bahisle başka yere naklini istemiş ve Tuna Vilâyeti dahilinde bir yere tayini taleb etmiştir. O devirde Şeyhülislâm Ahmet Muhtar Efendi'nin koyduğu usule göre, İstanbul'a gelmeksizin diğer bir yere memuriyeti nakletmek, konmuş olan kaidelere aykırı olduğundan yerine başkası tayin olunmuştur.

Mayıs 1292 (1876) tarihinde Ohri, Ağustos 1294'de Ustromça, Şubat 1297'de Mudanya, Mayıs 1301'de İnoz, Nisan 1303'de Mürefte, Ağustos 1305'de Mersin, Teşrinievvel 1305'de Keşan, Mayıs 1309'da Malkara, Haziran 1312'de Karaferie, Teşrinisani 1313'de Vodina, Kânunievvel 1315'de Debre, Teşrinisani 1319'da Niğde niyâbetine tayin olunmuştur. Teşrinievvel 1321'de (1905'de) Niğde'den hizmetini bitirip ayrılmış ve Haziran 1322 (1906)'de Bitlis Vilâyeti niyâbetine tayin olunmuştur. Temmuz 1324 (1908)'e kadar 3500 kuruş maaşla hizmette bulunmuş ve bu tarihte ayrılmıştır. Kânunievvel 1325 (1909) tarihinde yaşı 65'i aştığından tekaüde sevk olunmuştur. (Dosya nu: 867, sicil defteri, c. 1, sh: 292)

MEHMET HAZMÎ EFENDİ (Arapgirli) (TURA)

Ulemâdan Abdullah Hamdi Efendi'nin oğlu olup 1298 (1882) tarihinde Arabgir'de doğmuştur. İlk mektebten sonra rüştiyeye girmiş ve Arabgir rüştiyesini Temmuz 1308 (1892)'de pek iyi derecede bitirmiştir. Bundan sonra Cami-i Kebîr Medresesi'nde, akabinde Erzurum'da dinî tahsiline devam etmiştir. İstanbul'da Bayezit Camii dersiâmlarından Arabgirli Hüseyin Avnî Efendiden tahsilini tamamlayıp icâzet almıştır. Yapılan imtihanda ruûs imtihanını kazanarak h. 1324 tarihinde ruhsatnâme almıştır. Türkçe, arapça ve farsça bilirdi.

Bayezit Camii dersiâmlarına katılıp kürsüye çıktığından Kânunievvel 1324 (1908) tarihinde 95 kuruşluk dersiâm maaşına nâil olmuştur. Teşrinisani 1330 (1914) tarihinde dersiâm maaşı ile Medâris-i Talîye 1. ve 2. sınıfları farsça müderrisliğine tayin olunmuştur. Eylül 1333 (1917) tarihinde İbtidaî Hariç Medresesi 3. sınıf farsça müderrisliğine tayin olunmuştur. Kânunievvel 1336 (1920)'da dersiâm maaşı sekizyüz ve müderrislik maaşı yediyüz kuruş olmak üzere cem'an bin beş yüz kuruşa terfian İbtidaî Dahil Medresesi 3. sınıf Türkçe müderrisliğine tayin olunmuştur. Eylül 1337 (1921)'de kendi kadrosuyla mezkûr medresenin Mantık ve Adâb-ı Münazara müderrisliğine tayin olunmuştur. Mayıs 1338 (1922)'de Mekteb-i Bahriye-i Şâhâne Ulûm-i Diniye muallimliğine tayini ile dersiâm ve müderrislik maaşları ücrete inkılâb etmiştir. Ağustos 1338 (1922) tarihinde mecburî mezuniyete sevk edilmiştir.

Kânunisani 1325 (1909) tarihinde Matbaa-i Âmire ikinci musahhihliğine tayin edilmiş ve Kânunievvel 1326 (1910)'da istifâen ayrılmıştır.

İstanbul'da Ankara hükümetinin kurulması ile açıkta kalmışsa da akabinde Şubat 1339 (1923)'da Sahn Medresesi İlm-i Kelâm müderrisliğine tayin olunmuştur. Medreselerin Maarife bağlanmak kaydiyle kapanmasından 1 Mart 1340 (1924) tarihinde bu müderrislikten ayrılmıştır. (Sicil defteri, c. 7, sh: 128)

Heybeliada Deniz Harb Okulu'nda sekiz sene din dersi hocalığı yapmış, bu dersler bu askerî okuldan kaldırıldıktan sonra, bir yıl kadar felsefe ve içtimâiyat dersi okutmuştur.

Uşşakî Tekkesi meşihat ciheti de uhdesine verildi. Tekkeler kapanınca, bu vazifesi de bitti. 20 yıl Murat Molla Kütübhânesi'nde bulunmuş ve 1937'de Süleymaniye Kütübhânesi müdürlüğüne tayin edilmiştir. 1947'de emekli oldu. 29 Haziran 1960'da vefat etti.

MEHMET HİKMET EFENDİ (İstanbullu)

Üçüncü sınıf nâiblerden Rizeli Komiserzâde Hüseyin Hüsnü Efendi'nin oğlu olup 1264 (1868) tarihinde İstanbul'da doğmuştur. Hâfızpaşa ibtidaî ve Fatih rüştiyesini bitirdikten sonra Fatih dersiâmlarından Çallı Mehmet Emîn Efendi'den okuyup icâzet almıştır. Türkçe, arapça ve farsça'nın yanında fransızcaya da âşina idi.

1302 (1886)'de Birinci Daire-i Belediye Tenzîfat Kâtibliğine tayin edilmiş ve 1306 (1890)'da bu vazifeden istifa etmiştir. Kânunievvel 1310 (1894)'da Fetvâhâne Mektubî Kalemi kâtibliğine kabul edilmiştir. Eylül 1325 (1909)'de Ders Vekâleti kalemi mümeyyizliğine tayin edilmiştir. Teşrinievvel 1330 (1914)'da Kazaskerlik Mahkemesi mümeyyizliğine ve Şubat 1331'de tekrar ders vekâletindeki vazifesine iadeten tayin edilmiştir. Mayıs 1318'den Ağustos 1324'e kadar (1902/1908) Meclis-i Mesâlih-i Talebe Başkâtib muavinliğinde bulunmuştur.

Ramazan 1312'de İbtidaî Hariç Bursa müderrisliğine nâil olup Muharrem 1319'da Musıla-i Süleymaniye'ye terfi etmiştir. Ramazan 1319'da uhdesine İzmir ve Zilhicce 1335'de de Edirne pâyeleri tevcîh olunmuştur.

Eylül 1336 (1920)'da Evkaf-ı Hümayûn Mahkemesi mümeyyizliğine nakledilmiştir. Teşrinisani 1336'da Hey'et-i Teftîşiye Başkâtibliğine ve aynı ay içinde de Meclis-i Mesâlih-i Talebe kalemi mümeyyizliğine tayin edilmiştir. İstanbul'da dairelerin kaldırılması ile Teşrinisani 1338 (1922)'de açıkta kalmıştır.

Kendisine teklif edilen 1200 kuruşluk maaşlı memuriyetlerden hiç birini kabul etmediğinden Haziran 1341 (1925) tarihinde tekaüde sevk edilmiştir. (Sicil defteri, c. 7, sh: 11)

MEHMET HİKMET EFENDİ (Mapavrili)

Huzur Dersleri muhatablarından Osman Hilmî Efendi'nin oğlu olup 1294 (1878) tarihinde Rize'nin Mapavri kasabasında doğmuştur. İlk tahsilinden sonra İstanbul'a gelmiş ve Fatih Rüştiyesine kaydolmuştur. Ağustos 1309'da pek iyi derece ile bu rüştiyeyi bitirmiş ve Fatih Dersiâmlarından Ahmet Ramiz Efendi'nin derslerine devama başlamıştır. Rebiulaher 1322'de icâzetnâme almış ve imtihanla girmiş olduğu Medresetü'l-Kuzât'tan Eylül 1323 (1907)'de üçüncü derecede mezun olmuştur. Ayrıca dersiâm olmak için imtihana girmiş ve Rebiulaher 1324'de imtihanı kazanarak derse çıkma ruhsatnâmesi almıştır. Ağustos 1325 (1909) tarihinde Fatih Camiinde derse çıkmıştır. Eylül 1333 (1917) tarihinde İbtidaî Dahil Medresesi fıkıh müderrisliğine tayin olunmuştur.

1326 (1910) tarihinde Fetvâhâne-i Âlî Fetvâ Odası ikinci sınıf mülâzimliğine, Haziran 1328 (1912)'de birinci sınıf müsevvit mülâzimliğine, Nisan 1329 (1913)'da üçüncü sınıf müsevvitliğe terfi etmiştir. Haziran 1336 (1920)'da İ'lâmat Memurluğuna tayin edilmiştir. Eylül 1336 (1920)'da Müstediyat Memurluğuna tayin olunmuşsa da sonradan Fetvâ Emaneti'nden gelen yazı ile eski memuriyetine iade edilmiştir.

İlmî ve dinî müesseselerin kaldırılması ile açıkta kalmış ve Nisan 1339 (1923)'da Adliye'ye geçmiştir. (Sicil defteri, c. 7, sh: 7)

MEHMET HİLMİ EFENDİ (Aksekili)

Şeyh Mustafa Efendi'nin oğlu olup 1258 (1842) senesinde Akseki'nin Haçi Karyesinin Orta mahallesinde doğmuştur. Babası müderris olup ailece «Kocaoğulları» diye bilinirlerdi. Köyünde sibyan mektebini bitirip, aynı yerde bulunan Hacı Mehmet Bey Medresesi'ne girip Boşnakzâde Hacı Mehmet Efendiden okumaya başlamıştır. «Cami'»ye kadar okumuş ve 1274 (1858) tarihinde Konya'ya gidip orada bulunan İrfaniye Medresesi'ne girmiştir. Lâz Hacı Ali Efendi'nin derslerine devamla «Mantık», «İsaguci» ve «Tasavvurat» okuyup Şubat 1280 (1864)'de Akşehir'de bulunan Çukur Medrese'ye girmiştir. Burdurlu Mehmet Salim Efendi'den «tasdikat», «Şerh-i Akaid», «Meanî», «Şifâ» ve sair ilimleri okuyup Eylül 1284 (1868) tarihinde tekrar Konya'ya gelip burada bulunan Yılanlı, İrfaniye ve

Ziyaiyye Medreselerinde tahsilinin son derslerini okuyarak Kadınhanlı Hacı Hüseyin Feyzî Efendi'den Ağustos 1293 (1877) tarihinde icâzet almıştır.

Rebiulevvel 1319'da uhdesine İbtidaî Hariç Edirne müderrisliği tevcih olunmuş ve Rebiulaher 1337'de Musıla-i Süleymaniye'ye terfi etmiştir.

Haçi karyesinin yukarı mahallesinde bulunan **Boşnak Mehmet Reşit Paşa Medresesi**'nde ders okuturken 1315 (1899)'de fermanla Akseki Kazası müftülüğüne tayin olunmuştur. Ağustos 1335 (1919) tarihinde yaş haddinden Akseki Müftülüğünden emekliye ayrılmıştır. **(Dosya nu: 2646)**

MEHMET HİLMİ EFENDİ (Antalyalı)

Veliyüddin Efendi'nin oğlu olup 1258 (1842) tarihinde Antalya'nın Kızılsaray mahallesinde doğmuştur. On üç yaşında Elmalı Kazasında bulunan **Hatibzâde Hacı Mustafa Efendi Medresesi**'ne dahil olmuştur. Müderris Ken'anzâde Hacı Ahmet Efendi'den arapça okumaya başlamıştır. Dokuz yıl sonra Burdur sancağında ulemâdan Dâmat Hasan Efendi demekle meşhur olan hocadan ders okumaya başlamıştır. Sabah ve akşam derslerine devam ettikten sonra 1288 tarihinde Ulu Cami'de 18 hoca ile icâzetnâme almıştır. H. 1298 (1880) tarihinde nahiyeleri bulunan İstanoz'a gelmiştir. Buradaki **Hasan Bey Medresesi**'nden ayrılıp 1296 (1880) senesinde Antalya'da **Murat Paşa Medresesi** müderrisliğine tayin olunmuştur. 1305'de talebelerine icâzet vermiştir. Talebelerine de Surûrî Paşa hediyeler verdiler. Şaban 1304'de **Murat Paşa Medresesi** müderrisliği beratına nâil olmuştur.

Kânunievvel 1325 (1909)'de Antalya Müftüsü olmuştur. Bir müddet sonra hakkında vâki şikâyetle tekaüde sevk olunmuştur. **(Dosya n: 2723)**

MEHMET HİLMİ EFENDİ (Bodrumlu)

Şeyhülislâm Ömer Lütfî Efendi'nin sülâlesinden sâbık müftülerden ve müderrislerden Ebu Bekir Sıddık Efendi'nin oğlu olup Şaban 1260 (Temmuz 1844) senesinde Bodrum'un Akçaalan köyünde doğmuştur. Akçaalan köyünde bulunan eski mektebte ilk tahsilini bitirdikten sonra 1274 (1858) senesinde İstanbul'a gelip Süleymaniye civarında **Emir Hoca Medresesi**'nde arapça ve farsçayı bitirip icâzet almıştır.

1284'den 1292'ye kadar (1867/1875) Acûli-Bergos Şer'iyye Mah-

kemesinde istihdâm edilmiştir. Muharrem 1307 (Eylül 1889) tarihinde Meşîhat'te imtihan olup Meclis-i İntihab-ı Hükkâm'ın intihâbı ile Eceabad Kazası niyâbetine tayin olunmuştur. Muharrem 1310 (Ağustos 1892) tarihinde de Göynük Kazası niyâbetine tayin olunmuştur. Marmaris niyâbetinde istihdâm edildiği dosyasının üzerinde yazılı ise de hangi tarihte olduğu belli değildir. (Dosya nu: 772)

MEHMET HİLMÎ EFENDİ (Bolulu)

Karaçayır mahallesi imam ve hatibi ve ilk mekteb muallimi Hacı İbrahim Efendi'nin oğlu olup Bolu'nun Karaçayır mahallesinde h. 1266 (Eylül 1850) senesinde doğmuştur. Bolu medresesinde Hacı Abdullah Efendi'den «Mir'at»a kadar okumuştur. Sonradan h. 1283 (1866) tarihinde tahsil için İstanbul'a gelmiştir. İlk olarak Bayezit, daha sonra da Irgatpazarında Çorlulu Ali Paşa medrese-i sanîsine kaydolmuştur. Bayezit Camiinde Amidli (Diyarbakırlı) Hüseyin Mahir Efendiden okumaya başlamış, dışardan da Ders Vekili Filibeli (Halîl Fevzî Efendi)'den ve benzeri hocalardan tahsilde bulunmuştur. Bu arada Dârü'l-Fünûn, Dârü'l-Muallimîn ve Hamidiye imtihanı gibi imtihanlara girip muvaffak olmuştur. H. 1297 (1879)'de icâzet aldığı gibi akabinde Bayezit Camiinde derse çıkma imtihanını kazanmış ve dersiâm olarak talebe okutmaya başlamıştır. H. 1313 (1894)'de talebelerine icâzet vermiştir.

H. 1325'den 1334'e kadar dokuz yıl huzur derslerinde muhâtap olarak bulunmuştur.

Bayezit Camiinde ders okutur ve talebe yetiştirirken 3 Eylül 1334 (1918) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 3423)

MEHMET HİLMÎ EFENDİ (Borlu)

Mehmet Efendi'nin oğlu olup 1270 (1854) senesinde Niğde'nin Bor Kazasında doğmuştur. Bor Medresesi'nde ve İstanbul'da Tezkereci Osman Efendi Medresesi'nde okuyup icâzet almıştır.

1314 (1898)'de İştip Kazası nâibi olmuştur. Ağustos 1315'de Kosova vilâyeti merkez bidâyet mahkemesi âzası olmuştur. Mart 1319'da Kosova'ya bağlı Orhaniye, 1323 (1907)'de Eğridir, Kânunievvel 1325 (1909)'de Konya Ereğli niyâbetine tayin olunmuştur. Bu son niyâbetinde iken 14 Mayıs 1326 (1910) tarihinde vefat etmiştir. Sofyan mahallesinde doğmuş olup, vefâtında hanımı ile üç oğlu ve bir buçuk yaşlarında iki kızı ortada kalmış ve komşu Nişancı mahallesinde ikamet ediyorlardı. (Dosya nu: 2704, sicil defteri, c. 1, sh: 255, c. 3, sh: 171)

MEHMET HİLMİ EFENDİ (Borlu)

Bor Kazası müftüsü iken Hicaz'a gidip orada vefat eden el-Hac Ahmet Rüştü Efendi'nin oğlu olup 1288 (1872) tarihinde Bor Kazasının Cami-i Atik mahallesinde doğmuştur. Rüştiyeyi bitirdikten sonra babasından ders okumaya başlamış ve Şevval 1322 (1904) tarihinde icâzet almıştır. Ayrıca beldenin müftüsü Salim Efendi'den okuyup h. 1330 (1914) senesinde icâzetnâme almıştır. Eylül 1318 (1902) tarihinde Bor rüştiyesinde muallimliğe başlamıştır. Babasının hac sırasında vefatı üzerine halkın intihâbı ile h. 1323 (1905)'de fahrî olarak Bor Müftülüğü hizmetine başlamıştır. 1325 (1909)'de kadro haricine çıkarılmış ve daha sonra Kaza Vilâyet Umumî Meclisi âzası olmuştur. Daha sonra 1332 (1916) tarihlerinde Niğde daimî encümeni âzası olmuştur. **(Dosya nu: 2738)**

MEHMET HİLMİ EFENDİ (Bozdoğanlı)

Müderrislerden Hacı Mehmetzâde İbrahim Hilmi Efendi'nin oğlu olup 1248 (1832) senesinde Bozdoğan'da doğmuştur. İbtidai mektebini bitirdikten sonra Çarşı Medresesi'nde müderris bulunan babasından on yıl ders görmüş ve daha sonra Ödemiş Kazasında Çapacızâde Medresesi müderrisi Çakır Ahmetzâde Ahmet Efendi'nin derslerine de yedi yıl devam etmiştir. Fıkıh, kelâm, tefsîr, hadîs, mantık ve meanî'yi okuyup 1278 (1862)'de icâzet alıp memleketine gitmiştir. Babasından tekrar okumaya başlamış ve ikinci defa icâzet almıştır. Memleketinde talebe yetiştirmekle meşgul olmuş ve 31 yaşında iken Cemazielâher 1280 (Kasım 1863) tarihinde Bozdoğan Kazası müftüsü olmuştur. Bu hizmeti fahrî olarak ifâ ettiğini hâl tercemesinde zikr etmiştir. Nisan 1318/1902'de aynı yerde müftü idi. **(Dosya nu: 806)**

MEHMET HİLMİ EFENDİ (Edirneli)

Çiftçi Mustafa Ağa'nın oğlu olup 1287 (1871) senesinde Edirne'nin Üsküdar nahiyesinin Simavlı (veya Simavi) köyünde doğmuştur. 1299 (1883)'da Edirne'de Köylü Ali Bey Medresesi'nde ikametle Eski Cami dersiâmlarından Hâfız Melek Efendi'den okumaya başlamıştır. Temmuz 1307 (1891)'de İstanbul'da Yahya Tevfik Medresesi'ne naklederek Fatih dersiâmlarından Hezargradlı Hacı Hâfız Osman Hilmi Efendi'den okumaya başlamıştır. 1316 senesinde hocasından icâzet aldıktan sonra Haziran 1318 (1902)'de irade-i seniyye ile İnoz (Enez) Kazası müderrisliğine tayin olunmuştur. Bu kazada bulunan Fatih Sultan Camii'nde müderrislikte bulunurken Nisan 1322

(1906)'de de kaza müftüsü olmuştur. Şubat 1321'de kaza Maarif komisyonu riyâsetinde ve Mayıs 1324 (1908)'de de fahri olarak Cemaat-ı İslâmiye riyasetine tayin olunmuştur.

Uhdesine Rebiulevvel 1320'de İbtidaî Hariç Edirne müderrisliği tevcih olunmuştur.

Harp sırasında memuriyet mahalli işgal edildiğinden müftülüğü ve müderrisliği terkle İstanbul'a gelmiş ve Sulh muahedesince terk olunan mahallerin memurları hakkında neşr olunan kanuna göre maaşı 1339 (1923)'da kesilmiştir. (Dosya nu: 505)

MEHMET HİLMÎ EFENDİ (Gönenli)

Osmanpazarından Musa Efendi'nin oğlu olup 1270 (1854) senesinde Gönen'de doğmuştur. İlk olarak Gönen Medresesi müderrisliğine Temmuz 1318 (1902) tarihinde tayin olunmuş ve talebelerine icâzet vermiştir. Teşrinievvel 1325 (1909) tarihinde terfian Gönen Müftüsü olmuştur. Kaza müftülüğünde hizmette bulunurken 24 Kânunievvel 1330 (1914) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 1979)

MEHMET HİLMÎ EFENDİ (Gümülçineli)

Ömer Hulusî Efendi'nin oğlu olup Eylül 1267 (1851) senesinde Gümülçine'nin Şeyh Cum'a nahiyesinin Maçıklar köyünde doğmuştur. Sibyan mektebini bitirdikten sonra İstanbul'a gidip on beş sene kadar Çemberlitaş civarında Atik Ali Paşa Medresesi'nde ikametle Ders Vekili Ahmet Âsım, Bayezit dersiâmlarından Sinoplu Osman Hulusî Efendi ile sair ulemâdan arapça ve farsça ile dinî ilimleri tahsil etmiş ve icâzet almıştır.

Eylül 1297 (1881) tarihinde Gümülçine'de Bahçeli mahallesinde bulunan medreseye imtihanla müderris olmuştur. Ağustos 1298'de Gümülçine Bidâyet Mahkemesi âzası olmuştur. Bir sene sonra da ayrılmıştır. 1301 (1885)'de yine iki yıllığına aynı âzalığa tayin olunmuştur. Kânunievvel 1304 (1888)'de imtihanla Gümülçine İ'dadisi (Lisesi) (Mülkî), arapça ve tarih muallimliğine tayin olunmuştur. Bir yıl sonraki öğretim yılında yalnız arapçayı okutmaya başlamış ve Eylül 1306 (1890)'da Hukuk dersine tayin olunmuştur. Bir yıl sonra bu mektebin «Kavanîn-i Hususiye» dersine tayin olunmuştur.

Muharrem 1318'de uhdesine İbtidaî Altmışlı (Siracüddin Medresesi) Bursa müderrisliği tevcih olunmuştur.

Eylül 1308 (1892)'de yeni yapılan teşkilâtta üzerinde bulunan dersler alınıp arapça ve dinî ilimler dersi verilmiştir. Şubat 1318 (1902)'de dinî ilimler kaldırılmış ve sadece arapça okutmaya başla-

mıştır. Ağustos 1322 (1906) tarihinde bu dersi de bırakarak muallimlikten ayrılmıştır.

Teşrinievvel 1331 (1915) tarihinde Dârü'l-Hilâfeti'l-Âliyye Medresesi «**Tarih-i İslâm**» müderrisliğine tayin olunmuştur. (**Dosya nu: 1246**)

MEHMET HİLMİ EFENDİ (Gürünlü)

Nağlebend esnafından, Torun Hasanzâde Abdüllâtif Ağa'nın oğlu olup 1294 (1878) tarihinde Gürün'de doğmuştur. Rüştiyeyi memleketinde bitirip Dârende'ye gitmiş ve orada da «**Cami**»ye kadar arapça okumuştur. Sonradan Kayseri'de Hamurculu Osman Efendi'nin ders halkasına devam etmiş ve tahsili şart olan dersleri bitirip icâzet almıştır. Daha sonra İstanbul'a gelip tekrar «Celâl»den başlayıp Kayserili Hamdî Efendi'den icâzet almıştır. Bu arada Dârü'l-Fünûn-i Osmani'ye girip Ulûm-i Diniye şubesinden mezun olmuştur.

1322 (1904)'de ruûs imtihanını kazanmış ve Bayezit Camiinde kürsüye çıkmıştır. 1326 (1910)'larda Atîk Alipaşa Medresesi nde ikametle derslerine devam ediyordu. (**Dosya nu: 919**)

MEHMET HİLMİ EFENDİ (Hopalı)

Osman Alemdâroğlu Hasan Efendi'nin oğlu olup 1254 (1838) tarihinde Hopa Kazasına bağlı Ab-islâh köyünde doğmuştur. Memleketinde bir müddet medrese tahsili görmüş ve on beş yaşında İstanbul'a gelip Şeyhülislâm Bodrumî Ömer Lütfî Efendi'nin derslerine devama başlamıştır. H. 1283'de Ömer Lütfî Efendi'den icâzet almış ve Bayezit medresesinde ders okutmaya başlamıştır. Dört yıl sonra memleketine gitmişse de 1292'de vuku' bulan muharebede İlmiye Taburu teşkili ile kolağalık yapmış ve bir buçuk sene merhum kumandan Derviş Paşa ile Ruslara karşı savaşmıştır. Hizmetinden dolayı Bursa müderrisliği ruûsuna nâil olmuştur. Memleketinin Ruslar tarafından istilâsı ile İstanbul'a gelmiştir. Bu sırada Bodrum'da münhâl bulunan Kızılhisarî Kara-Mustafa Paşa Medresesi müderrisliğine talip olmuştur. Kırk yaşında iken 1296 (1880) senesinde müderrisliğe başlamıştır.

Aynı yıl içinde Bodrum Kazası müftülüğüne tayin olunmuştur.

H. 1306'da İzmir, h. 1307'de Kudûs ve h. 1321'de de Bilâd-ı Hamse'den Mısır mevleviyetine nâil olmuştur.

Yaşı altmış beşi tecavüz ettiğinden kadro dışına çıkarılmışsa da kaza halkının isteği üzerine fahrî olarak müftülüğü yürütme-

ye devam etmiş ve 1333 (1917) tarihinde emekliye sevk edilmiştir. (Dosya nu: 1921, sicil defteri, c. 2, sh: 179)

MEHMET HİLMİ EFENDİ (İçelli)

Ermenek hanedânından Koca Mehmet Efendioğlu Küçük Efendi denmekle ma'ruf Abdülaziz Efendi'nin oğlu olup 1238 (1822) senesinde İçel'de doğmuştur. 1254 (1838) tarihinde tahsil için İstanbul'la gelmiş ve Demirkapı civarında Ferhatpaşa Medresesi'nde on sene müddetle dinî ve arabî dersler ile hüsn-ü hat dersi almıştır. Hocasının vefatı ile icâzet alamamış ve hat derslerine devamla sülûs ve nesih'den, sudûr'dan Padişah'ın birinci imamlarından merhum es-Seyyit Mustafa İzzet Efendi'den hat dersleri icâzet almıştır.

H. 1269 (m. 1853) senesinde imtihanla kazâ hizmetine girmiş ve Horişte, Bergos, Siroz ve Karaferie kazalarında nâiblikte bulunmuştur. H. 1278'den 1306'ya kadar (1862/1889) Rumeli ve Anadolu kazaskerlikleri dairelerinde kazaskerlerin maiyetlerinde mektubculuk, tezkerecilik ve tezkerehâne mukayyitliği gibi hizmetlerde bulunmuştur. H. 1278 (1862) tarihind imtihanla Şehzâde ve Davutpaşa rüştiyeleri hatt-ı sülûs muallimliğini kazanmış ve muallimliğe başlamıştır. Şubat 1304 (1888) senesi kışında şiddetli soğuk ve kardan mektebe bir ay gidememiş ve bu mazereti kabul edilmediğinden 28 yıl devam ettiği bu mekteblerden ayrılmıştır. Yalnız bir ara imtihanla Sütlüce Mektebi hatt-ı sülûs muallimliğinde de bulunmuştur. 1308 (1892) Şubatında Bayezit ve Sultanahmet Kız rüştiyeleri sülûs ve rik'a mullimliğine tayin olunmuştur.

Rebiulevvel 1310'da uhdesinde bulunan ilmî rütbe Musıla-i Süleymaniye Edirne müderrisliğine terfi olunmuştur.

1298 (1882)'de Kur'a Meclisi Kâtibliğinde, Erâmil ve Eytam-i İlmiye Sandık Eminliği Muavinliği memurluklarında istihdâm edilmiş ve 1306 (1890) senesinde de bin kuruş maaşla Meclis-i İdare-i Emvâl-i Eytam-i İlmiye Azalığına tayin olunmuştur.

1317 (1901) tarihinde vefat etmiştir. (Sicil defteri, c. 1, sh: 9, dosya nu: 91)

MEHMET HİLMİ EFENDİ (İskilibli)

Ulemâ ve eşraftan Hasan Efendi'nin oğlu olup h. 1257 (1841) tarihinde İskilip kazasının Uludere mahallesinde doğmuştur. Mahallesinde bazı müderrislerden ders görmüşse de bilgisini genişletmek üzere 1271 (1855) tarihinde İstanbul'a gelmiştir. Ayasofya civa-

rında Ca'fer Ağa Medresesi'ne kaydolup, Ayasofya-i Kebîr dersiâmlarından Ankaralı Said Efendi'nin derslerine başlamıştır. Hocasının vefatı ile arta kalan dersleri tamamlamak üzere Kasîdecizâde Süleyman Sırrî Efend'inin yanına gitmiştir. Derslerini tamamlayarak Kasîdecizâde'den icâzet almıştır. Ayrıca akşam derslerinde Meşihat müsteşarı Hacı Necîb Efendi'den tahsil görmüştür.

1288 (1872) tarihinde imtihanla dersiâm olmuş ve Ayasofya-i Kebîr Camiinde derse çıkmaya başlamıştır. 1303 (1887)'de talebelerine icâzet vermiştir. 1292 (1874) tarihinde Sultan Abdülaziz tarafından İbtidaî Hariç İstanbul ruûsuna nâil olmuştur. 1305 (1889)'de iki yıl fahrî olarak memleketinde hizmette bulunmak üzere tayin olunmuştur. Akabinde tekrar İstanbul'a gelmiş ve h. 1308 (1890) tarihinde Huzur derslerine muhâtap olarak tayin olunmuş ve birinci derse kadar yükselerek, h. 1334'de muhatablıktan ayrılmıştır. Huzur derslerine girdiği sene 4. rütbeden Mecîdî ve Osmanlı nişanları kendisine ihsan olunmuştur.

Teşrinievvel 1319 (1903) tarihinde Meclis-i Mesâlih-i Talebe âzalığına tayin olunmuştur. Fetvahâne'de «Şifâ-i Şerîf», Sultan 2. Mahmut türbesinde de «Buhari-i Şerîf» okutmuştur.

Temmuz 1324 (1908)'de mezkûr âzalıktan ayrılmıştır.

17 Nisan 1337 (1921) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 3380)

MEHMET HİLMÎ EFENDİ (İstanbullu)

Sakız nâibi iken vefat eden kibar-i müderrisinden Osman Efendi'nin oğlu olup Zilhicce 1269 (Eylül 1853) tarihinde İstanbul'da doğmuştur. Şöhreti «Eskişehirlizâde» idi. 1273 (1857) senesinde sibyan mektebine verilmiş, bilinmesi ve ezberlenmesi lâzım gelen dersleri bitirip 1280 (1864) senesinde de Bayezit Rüştiyesine girmiştir. Burada sarf, nahiv, mantık, farsça, yazı (hat) çeşitleri, coğrafya ve tarih tahsil etmiştir. Aynı tarihte sonradan Fetvahâne'nin alt katında baş müsevvitlik yapmış bulunan Hadımlı Mehmet Ziyaüddin Efendi'nin derslerine devama başlamıştır. 1285 (1869) senesinde Maarifçe yapılan imtihanda rüştiyeyi bitirmiştir.

Rüştiyeyi bitirdiği sırada babası İstanbul kadı muavini olduğundan vekayi' odasına girmiştir. Babasının memuriyeti hasebiyle çeşitli kadılıkların kâtibliklerinde bulunmuştur.

Mayıs 1291 (1875)'de Mektubî Kalemi kâtibi ve Mayıs 1297 (1881)'de de Meclis-i Eytam İkinci Kâtibliğine tayin olunmuştur. Sahip olduğu ilmî ruûs h. 1295'de Hareket-i Altmışlı'ya ve Recep 1296'da da Musıla-i Süleymaniye'ye terfi etmiştir. Mart 1298 (1882)'de

bir yıl için Adana mevleviyetini zabt etmiştir. Eytam Meclisinde yaptığı hizmetlere mükâfat olarak kendisine Muharrem 1301'de dördüncü rütbeden bir adet Mecidî nişanı ve h. 1305'de üçüncü rütbeden Osmanlı nişanı ihsan olunmuştur. Teşrinievvel 1305'den Kânunievvel 1307'ye kadar (1889/1891) Ülküdar niyâbetinde bulunmuştur.

Üsküdar niyâbetinden ayrıldıktan sonra Rumelisadareti Mahfel-i Şer'iyyatçılığına tayin olunmuştur. Teşrinievvel 1309 (1893)'da bu hizmetten de ayrılıp arkasından Evkaf-i Hümayûn Kassamlığı'na tayin olunmuştur.

Muharrem 1313'de Haremeyn-i Muhteremeyn ve Şevval 1316 tarihinde İstanbul pâyelerine nâil olmuştur.

Mayıs 1321 (1905) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 136)**

MEHMET HİLMÎ EFENDİ (Karahisarısahibli)

Abdullah Ağa'nın oğlu olup 1275 (1859) senesinde Afyonkarahisar'da doğmuştur. Yeni Cami Sibyan mektebini bitirdikten sonra Musa Hocazâde Medresesi'ne devama başlamıştır. 1296 (1880) senesinin Ekim'inde tahsil için İstanbul'a gelmiştir. Fatih Bahr-i Siyah Ayak Kurşunlu Medresesi'ne kaydolmuştur. Meşihât Müsteşarı Hoca Mustafa Efendi'den okumaya başlamış ve «Fenarî»yi bitirdikten sonra Bayezit dersiâmlarından sâbık Evkaf-ı Hümayûn İdare Meclisi reisi Hoca Âtıf Efendi'nin ders halkasına dahil olmuştur. Dokuz yıl dizi önünde ders görüp icâzet almıştır. İcâzetinden sonra on yıl kadar İstanbul'da kalmış ve nihayet Eylül 1321 (1905) tarihinde Burhaniye kazasında münhâl bulunan Medrese-i Cedît müderrisliğine tayin olunmuştur.

Kaza müftüsü Hacı İsmail Efendi'nin çok yaşlı olması üzerine gelen emirle Burhaniye Kazası müftülüğüne Teşrinievvel 1325 (1909) tarihinde tayin olunmuştur. Hem mezkûr medresede müderris ve hem de kaza müftülüğü yaparken 5 Teşrinisani 1332 (1916) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3144)**

MEHMET HİLMÎ EFENDİ (Karapınarlı)

Karapınar müftüsü iken vefat eden Mustafa Sıtkı Efendi'nin oğlu olup 1240 (1824) tarihinde Karapınar kazasında doğmuştur. Molla Efendizâde şöhreti ile bilinirdi. Önce Karapınar'da, daha sonra Konya'da Süleymaniye ve Kayseri'de Melek Gazi Medreseleri'nde ders görmüştür. Kayseri ulemâsından Mehmet Kâmil Efendi'den h. 1271'de icâzet almıştır. Muharrem 1297 (1879) tarihinde Karapı-

nar Kazası müftüsü olmuştur. 1316 (1900) tarihlerinde aynı kazada müftülük yapıyordu **(Dosya nu: 2713)**

MEHMET HİLMİ EFENDİ (Kesriyeli)

Müftü Mustafa Efendi'nin oğlu olup 1236 (1820) tarihinde Güllü Kesriye kazasında doğmuştur. Doğum yeri olan Debbağhâne mahallesindeki **Hacı Ahmetpaşa Medresesi**'nde müderris bulunan babasından okumaya başlamıştır. Yirmi iki yaşında iken içinden gelen bir hisle İstanbul'a tahsile gitmeye karar vermiştir. Fatih'te Bahr-i Sefit Tetimme-i Rabia medresesinde ikametle Kavalalı Yusuf Efendi'den dinî ve arabî ilimleri okumaya başlamıştır. Onun vefatı ile Kosamustafapaşa'da reîsu'l-kurrâ Hâfız Hacı Ali Efendi'den sabahları «**Kazimîr**» ve «**Celâl**», ikindilerde Yakovalı Hacı Ali Efendi'den «**Mutûl**» ve ta'til günlerinde de «**Dürer**» okumaya başlamıştır. Ayrıca Akdeniz tarafında bulunan Kurşunlu medresede Hacı Osman Efendi'den de «**Ferâiz**» okumuştur. H. 1273'de Hâfız Galip Efendi'den icâzet almıştır. Türkçe, arapça, bulgarca ve rumca bilirdi.

İcâzetinden sonra Menlik, Eğribucak, Florina, Demirhisar, Kerenpe niyâbetlerinde bulunmuştur. Şevval 1310 (Mayıs 1893) tarihinde tayin edildiği Kerenpe niyâbetinde iken 20 Kânunisani 1311 (1895) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 220)**

MEHMET HİLMİ EFENDİ (Muğlalı)

Akşehirli Medresesi müderrisi Hacı Halil Efendi'nin oğlu olup 1299 (1883) tarihinde Muğla'nın Bayezit mahallesinde doğmuştur. İlk tahsilden sonra **Kurşunlu Medresesi**'ne girmiş ve müftü Hacı Mehmet Efendi'den «**Tasdikat**»'a kadar ders gördükten sonra İstanbul'a gidip Tokatlı Şakir Efendi'den okuyup icâzet almıştır.

Memleketinde tedrisle iştigal ederken Zilhicce 1336'da uhdesine **Bursa Lütfi Efendi Medresesi Sahn** müderrisliği tevcih olunmuştur.

Nisan 1335 (1919) tarihinde Muğla (Menteşe) müderrisliğine tayin olunmuştur. **(Dosya nu: 5264)**

MEHMET HİLMİ EFENDİ (Nevşehirli)

Hacı Ataullah Efendi'nin oğlu olup 1271 senesinde Nevşehir'de doğmuştur. Medrese tahsilinden sonra Temmuz 1304 (1888) tarihinde ilk olarak Karapınar Kazası nâibi olmuştur. Daha sonra Tefenni, Karaman, iki defa Aksaray ve yine iki defa Arapsun Kazaları niyâ-

betlerinde bulunmuştur. En son olarak Mart 1323 (1907)'de Arapsun niyâbetinden ayrılmıştır. Teşrinisani 1322 (1906)'de bir yıl için Antep mevleviyetini ihraz etmiştir.

26 Mayıs 1324 (1908) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 2743)

MEHMET HİLMİ EFENDİ (Niğdeli)

Mehmet Ağa'nın oğlu olup 1252 (1836) senesinde Niğde'de doğmuştur. İlk bilgileri memleketinde aldıktan sonra İstanbul'a gelmiş ve bir taraftan medreseye devam ederken diğer taraftan da Dârü'l-Muallimîn-i Rüştiye'ye girmiştir. Bu mektebi Zilhicce 1285'de bitirmiş ve Tosyalı Hüseyin Lebîb Efendi'den icâzet almıştır.

Ağustos 1285 (1869) tarihinde Adana rüştiyesi birinci muallimliğine tayin olunmuştur. Bir yıl sonra Keşan'a nakletmiş, Nisan 1287 (1871)'de tekrar İstanbul'da bulunan Çiçekpazarı rüştiyesi üçüncü muallimliğine nakledilmiştir. Eylül 1291 (1875)'de ikinci muallimliğe terfi etmiştir. Kânunievvel 1302 (1886)'de izinli olarak memleketine gitmişse de iznini geçirdiğinden müstafi addedilmiştir. Eylül 1303 (1887)'de Nakkaşpaşa Kız rüştiyesi müdürlüğüne tayin olunmuştur. Temmuz 1308'da Ayasofya Merkez rüştiyesi ikinci muallimliğine nakledilmiştir. Kânunievvel 1315'de Evkaf İdare Meclisi âzalığına tayin olunmuştur.

Şaban 1294'de uhdesine tevcîh olunan İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği Recep 1302'de Hareket-i Hariç'e, Zilhicce 1307'de İbtidaî Dahil'e, Şaban 1310'da Hareket-i Dahil'e, Safer 1316'da Musıla-i Sahn'a terfi etmiş ve Zilkade 1303'de 4. rütbeden Mecidî ve Şevval 1305'de de aynı dereceden Osmanlı nişanı kendisine ihsan olunmuştur.

1312 senesi Ramazanında Huzur Dersleri muhâtablığına tayin olunmuş ve bu derslere vefatına kadar devam etmiştir.

Müderrislik ruûsuna nâil olduktan sonra Ayasofya Camiinde derse çıkmaya başlamıştır.

Mehmet Hilmi Efendi, 13 Mart 1327 (1911) tarihinde vefat etmiştir. (Sicil defteri, c. 1, sh: 379, dosya nu: 224)

MEHMET HİLMİ EFENDİ (Sasonlu)

Duyûn-i umûmiye komiseri el-Hac Osman Ağa'nın oğlu olup 1287 (1871) tarihinde Sason'un Şad köyünde doğmuştur. (Hakkında verilen bir dilekçeye göre de Mer'i karyelidir.) Önceleri kaza merkezi olan Hato kasabasında ilk mektebi bitirip Siirt'e gitmiştir.

Orada bulunan meşhur Hacı Mehmet Ağa ve Müftüzâdelerin Salihiyye Medreseleri'nde tahsil görmüştür.

Türkçe, kürtçe, ermenice konuşur, farsça'yı anlar, türkçe ve arapça yazardı.

Nisan 1319 (1903) tarihinde Sason Kazası Bidâyet Mahkemesi âzası olmuştur. 1321 (1905)'den itibaren iki yıl kadar kaza nâibliği vekâletini fahrî olarak yürütmüştür.

Mart 1327 (1911) tarihinde Sason Kaza müftüsü olmuştur.

Dahiliye nezaretinin teftiş raporlarına istinaden, mahallî bir aşirete mensup olması, tarafgirlik yapma ihtimalinin bulunması ve halkın kendisinden çekinmekte bulunması sebebleriyle, Nisan 1330 (1914) tarihinde müftülükten azl edilmiştir. İki yıl kadar yaşamış ve 19 Nisan 1332 (1916) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 884)

MEHMET HİLMİ EFENDİ (Tarsuslu)

Müderris Küçükzâde Ali Efendi'nin oğlu olup 1283 (1867) tarihinde Tarsus'ta doğmuştur. Dinî bilgileri tahsilden sonra medresede okumuştur. İlk olarak Tarsus (Nisan 1307/1891'de) Şer'iyye Mahkemesi kâtibliğine tayin edilmiştir. Tapu kâtibi ve Defter-i Hakanî memurluğunda da bulunmuş ve 1325 (1909)'de Defter-i Adana Kalemi başkâtibi olmuştur. Mersin Defter-i Hakanî memurluğuna tayin edilmişse de 1328 (1912)'de ayrılmıştır. H. 1325'de İbtidaî Hariç Edirne müderrisliğine nâil olmuştur. 1329 (1913)'de Tarsus Müftüsü olmuş ve Temmuz 1332 (1916)'de emekli olmuştur. (Dosya nu: 4281)

MEHMET HİLMİ EFENDİ (Tırnovalı)

Hoca Hasan Efendi'nin oğlu olup 1259 (1843) tarihinde Bulgaristan'a bağlı Tırnova'nın Kralpınar köyünde doğmuştur. Babası ilk mektep muallimi idi. Babasından Kur'an okumayı ve ilk dinî bilgileri tahsile başlamış, yirmi yaşında iken İstanbul'a gelmiştir. Şehzâdebaşı'nda Ebu'l-Fazl Mahmut Efendi Medresesine kaydolup Fatih dersiâmlarından Gümülçineli Mahmut Efendi'nin ders halkasına dahil olmuştur. H. 1299 (1881) tarihinde hocasından icâzet almıştır.

İki yıl sonra ruûs imtihanını kazanarak Fatih Camiinde dersiâm olarak kürsüye çıkmıştır. Eylül 1315 (1899) tarihinde talebelerine icâzet vermiştir. 1325 (1909)'de Hasan Halife mahallesinde bulunan Uncu Hâfız Medresesi müderrisliğine ayrıca tayin olunmuştur.

Rebiulevvel 1307'de İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliğine nâil ol-

muş ve Safer 1316'da Hareket-i Hariç'e, Safer 1322'de İbtidai Dahil derecesine yükselmiştir.

21 Teşrinievvel 1334 (1918) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 3453).

MEHMET HİLMİ EFENDİ (Tırnovalı)

Hacı Mustafa Ağa'nın oğlu olup 1255 (1839) senesinde Tırnova şehrinde doğmuştur. İlm-i vücûh ve kıraatı memleketinde tahsille 1276 (1860) tarihinde İstanbul'a gelip asrın allâmesi kabul edilen Tikveşli Yusuf Ziyaeddin Efendi'den «Molla Cami» ve zamanın feridi Lâz Hasan Efendi'den de fıkıh okumaya başlamıştır. Ayrıca Mısır ulemâsından Şeyh Temîmî Hazretlerinden «Mutûl», muhaddislerden eş-Şeyh Ebu'l-Kasım Efendi'den «Buhari» ve «Müslim» okumaya devam etmiştir. 1290 (1874) tarihinde Tikveşli Hocadan icâzet almıştır. Aynı yıl içinde imtihanla Fatih dersiâmlığını kazanarak derse çıkmıştır. 1308 (1892)'de ilk olarak talebelerine icâzet vermeye muvaffak olmuştur. Birinci icâzetinden sonra Vefâ Lisesinde arapça ve dinî dersler okutmaya başlamıştır. Pek çok talebeye icâzet vermiştir.

1300 (1884) tarihinde Fetvahâne'ye girmiştir. Uzun yıllar şer'î hizmetlerde bulunduktan sonra Mart 1315 (1899) tarihinde Tetkik-i Müellefat Meclisi âzası olmuştur.

1327 (1909) senesinde Huzur Dersleri muhâtablığına tayin olunduğu gibi aynı yıl Hamîdiye Medresesi müderrisliği de kendisine tevcih olunmuştur. Huzur hocalığında h. 1333 Ramazan'ı sonuna kadar bulunmuştur. Ağustos 1325 (1909)'de mezkûr âzalıktan ayrılmıştır. Hamîdiye medresesinde «Tefsîr» dersi okutuyordu. İlmî pâyesi Mayıs 1326 (1910) tarihlerinde Hamise-i Süleymaniye raddelerine terakkî etmiştir. H. 1334'de Haremeyn pâyesine nâil oldu. (1) Dördüncü rütbeden Mecîdî ve üçüncü rütbeden Osmanlı nişanları ile altın liyakat madalyalarına sahipti.

Huzur hocalığı ve dersiâmlıkla müderrislik hizmetlerini ifâ ederken 24 Temmuz 1332 (1916) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu : 3589)

MEHMET HİLMİ EFENDİ (Ünyeli)

Naiblerden Süleyman Kadızâde Ahmet İzzet Efendi'nin oğlu olup

---

(1) Şeyhülislâm M. Hayri Efendi'nin imzasını havi 34 numaralı vesikaya bakınız.

1275 (1859) tarihinde Ünye'de doğmuştur. İstanbul medreselerinde tahsil görmüş ve girmiş olduğu Mekteb-i Nüvvab'tan Recep 1301'de şehadetnâme almıştır. Ağustos 1301 (1885)'de Zaviye, Mart 1305 (1889)'de Tırnova, Eylül 1307 (1891)'de Boyabad, Eylül 1309 (1893)'da Fatsa, Mart 1312'de Havsa, Haziran 1314'de Çarşamba, Eylül 1315'de İstormça, Haziran 1319 (1903)'da Terme kazaları niyâbetlerine tayin olunmuştur. Mayıs 1322 (1906)'de Gevgili ve Eylül 1324 (1908)'de de Kavala niyabetlerine tayin olunmuştur. (Sicil defteri, c. 3, sh: 180)

MEHMET HİLMİ EFENDİ (Vizeli)

Zürra'dan Hacı Tahir Ağa'nın oğlu olup 1262 (1846) tarihinde Vize kasabasında doğmuştur. Memleketinden İstanbul'a gelip Süleymaniye medresine kaydolup önce Bayezit dersiâmlarından Ahmet Nâzif Efendi'den, sonradan da Fatih dersiâmlarından Nasûh Efendi'den okuyup icazet almıştır. Receb 1307'de Mekteb-i Nübbab'ı bitirmiştir. Nisan 1302 (1886)'de Vize'de Selçuk Medresesi müderrisliği uhdesine tevcîh olunmuştur. 1306 (1890)'da Fetvahâne Pusula Odasına dahil olmuş ve iki yıl sonra Kırkkilise livası fahrî müftülüğüne tayin olunmuştur. On beş yıl sonra istifa ile 1325 (1909)'de İ'lâmat-ı Şer'iyye Mümeyyiz Muavinliğine tayin olunmuştur. 1327 (1911)'de üçüncü sınıf mümeyyizliğe tayin olunmuştur. 1328 (1912)'de dersiâmlık maaşı 1500 kuruş oldu.

H. 1297 tarihinde İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliğine nâil olmuş ve h. 1328'de Sahn'a terfi' etmiştir. Şevval 1310'da 4. rütbeden Mecidî ve Osmanlı nişanları kendisine ihsan edilmiştir. (Sicil defteri, c. 4, sh: 126)

MEHMET HULÛSÎ EFENDİ (Anamurlu)

Kalaycı Ali Ağa'nın oğlu olup 1276 (1860) tarihinde Anamur kazasının Şadruddin karyesinde doğmuştur. Kur'an-ı Kerîmi hatm ettikten sonra köylerindeki medresede bulunan müftü Hacı Abdullah Tâib Efendi'den nahvi okumuştur. Akabinde Konya'ya gidip müftü Aladağlı Hacı Ahmet Efendi'nin derslerine devama başlamıştır. Buradan icazet aldıktan sonra memleketine dönmüştür. Anamur'da müftü bulunan ilk hocası Abdullah Tâib Efendi'den yeniden okumaya başlamış ve ondan da icazet almıştır. Bunun üzerine Anamur'un merkezi bulunan Çorak kasabasındaki Alaeddin Medresesinde 1310 (1894)'dan itibaren ders okutmaya başlamıştır. Çorak'ta müderrisliğe devam ederken Nisan 1326 (1910)'da Anamur Kazası müderrisliğine tayin edilmiştir.

Hocası Anamur müftüsü Hacı Abdullah Tâib Efendi'nin yaşının 65'i geçmesinden dolayı emekliye sevki takarrur etmiş ve bunun üzerine yapılan seçimde ekseriyetin reyini, Denizcizâde Mehmet ve Çakmaklızâde Hacı Ahmet Efendilere karşı alarak Ağustos 1330 (1914) tarihinde Anamur Kazası müftülüğüne tayin olunmuştur. Mayıs 1335 (1919)'de Anamur Müftüsü bulunuyordu. **(Dosya nu: 1569)**

MEHMET HULÛSÎ EFENDİ (Arhavîli)

Reisoğlu el-Hac Şerîf Efendi'nin oğlu olup 1273 (1857) tarihinde Hopa'nın Arhavî nahiyesinin Kopsıra köyünde doğmuştur. Üç yıl civar medreselerde tahsil gördükten sonra İstanbul'a gelmiştir. Süleymaniye dersiâmlarından Arhavili Mehmet Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Üç yıl sonra hocasının vefatı ile İstanbullu Atıf Bey Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Usulû üzere ders görüp icazet almıştır. Bu arada Mekteb-i Nüvvab'a girmiş ve Muharrem 1313 (1895) tarihinde 4. sınıf niyabet şehadetnâmesi almıştır.

Kânunievvel 1312 (1896)'de Selânik'e bağlı Demirhisar, Kânunievvel 1316 (1900)'da İspîr, Nisan 1321 (1905)'de Sivrihisar, Haziran 1324 (1908)'de Turgutlu ve Temmuz 1327 (1911) tarihinde de Nevşehir kazaları niyabetlerine tayin olunmuştur. Ağustos 1329 (1913) tarihinde Nevşehir niyabetinden ayrılmış ve 5 Mayıs 1332 (1916) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 1323)**

MEHMET HULÛSÎ EFENDİ (Çorumlu)

Tüccar Hacı İsmail Ağa'nın oğlu olup 1280 (1864) tarihinde Çorum'da doğmuştur. İlk ve orta mektebleri bitirdikten sonra h. 1300 (1882) tarihinde İstanbul'a gelip Fatih Camii dersiâmlarından Azdavaylı İbrahim Efendi'nin ders halkasına devamla h. 1309 (1891) tarihinde icazet almıştır.

Nisan 1304 (1888) tarihinde Kırcaali Kazası Rüştiye Mektebi ikinci muallimliğine tayin edilmişse de havası ile imtizaç edemediğinden istifa etmiş ve 1306 (1890)'da mülgâ İstanbul Bâb Mahkemesi kâtibliğine tayin olunmuştur. Altı yıl kadar bu kâtiblikte bulunmuş ve 1312 (1896)'de istifa etmiştir. Temmuz 1318 (1902)'de İzmit'te Yeni Cuma Camii müderrisliğine tayin olunmuştur. 1320 (1904)'de fahriyyen Yalova Kazası müftülüğünü deruhte etmiş ve Nisan 1324 (1908)'de ayrılmıştır. Eylül 1324 (1908)'de Midyat Kazası niyabetine tayin edilmiş ve Nisan 1326 (1910)'da Diyarbakır vilâyeti tensîk komisyonunca kadro harici bırakılmıştır. Mart 1327 (1911)'de Hafik ka-

zasına kadı tayin edilmiştir. Nisan 1328 (1912)'de Çölemerik kazasına tayin ile Hafik'ten ayrılmıştır.

Rebiulaher 1320'de İbtidaî Hariç Edirne müderrisliği ruûsuna nail olmuştur.

Ağustos 1330 (1914)'da Çölemerik'ten azl edilmiş ve 4 Kânunisanî 1334 (1918)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 1373)**

MEHMET HULÛSÎ EFENDİ (Dadaylı)

Abidinzâde çiftçi Mustafa Efendi'nin oğlu olup 1280 (1864) tarihinde Daday kazasında doğmuştur. Rüştiyeyi bitirdikten sonra İstanbul'a gelmiş ve Bayezit dersiâmlarından ve Meclis-i Tekîkat-ı Şer'iyye azasından Ali Rıza Efendi'nin derslerine devamla, Cemazielulâ 1312'de icazet almıştır.

İlk olarak Kısmet-i Askeriye mahkemesine mülâzemetle tayin edilmiştir. Daha sonra Sürre-i Hümâyûn niyabetinde bulunmuştur. Ağustos 1308 (1892)'de Kur'a İmtihanı Meclisi mukayyitliğine, 1310 (1894)'da Meclis-i Mesalih Başkâtib muavinliğine tayin olunmuştur. Mayıs 1318 (1902)'de Kassam-ı Askerî muavinliğine geçmiştir.

Zilkade 1304'de nâil olduğu İbtidaî Hariç Edirne müderrisliği ruûsu Receb 1309'da Musıla-i Sahn'a, Zilhicce 1311'de İbtidaî Altmışlı'ya, Muharrem 1314'de Hareket-i Altmışlı'ya, Şevval 1316'da Musıla-i Süleymaniye raddelerine terfi' edilmiştir. H. 1318'de İzmir pâye-i mücerredi tevcîh olunmuş ve Ramazan 1306'da 4. rütbeden Mecidî ve Cemazielaher 1318'de aynı rütbeden Osmanlı nişanı kendisine ihsan edilmiştir.

Şevval 1320'de Edirne pâye-i mücerredine terfi' etmiştir. Mecidî nişanı tebdilen Şaban 1324'de üçüncü rütbeye çıkarılmıştır. Şubat 1323 (1907)'de Meclis-i İdare-i Emval-i Eytam azası olmuştur. Eylül 1325 (1909)'de kadro harici çıkarılmıştır. 627 kuruş maaş alıyordu. **(Sicil defteri, 1, sh: 191)**

MEHMET HULÛSÎ EFENDİ (Derneli)

Karamanlızâde Mehmet Bey ahfadından Derneli Abdullah Bey'in oğlu olup 1290 (1874)'da Derne'nin Bilâd mahallesinde doğmuştur. İlk tahsilini Derne'de bitirdikten sonra h. 1302 (1884)'de Cemiu'l-Ezher'e gitmiş ve burada tahsilini bitirip h. 1318'de icazet almıştır.

H. 1320 (1902)'de Derne Müftüsünün gözlerine körlük sebeb olduğundan bu tarihte Derne Kazası Müftüsü olmuştur. H. 1324'de İzmir pâyesi ile taltîf olunmuştur.

Kaza naib ve kaymakam vekâletlerinde bulunduğu gibi Derne Evkaf müdürlüğünde de bulunmuştur.

İbtidaî ve Hareket-i Hariç Bursa müderrisliklerine nail olduğu gibi Derne Kazası tarafından Trablusgarp vilâyeti Meclis-i Umumî azalığına da seçilmiştir. (Dosya nu: 5134)

MEHMET HULÛSÎ EFENDİ (Eğinli)

Tüccardan Eşrefzâde Hacı Dervişoğlu Hacı Ömer Şaban Efendi'nin oğlu olup 1264 (1848) tarihinde Eğin Kazasının Kâşû köyünde doğmuştur. Kur'an-ı Kerîm hıfzı ve yazı derslerini öğrendikten sonra h. 1283 (1866) senesinde İstanbul'a gelip medreseye girmiştir. Şeyhülislâmlık müsteşarı İbrahim Hakkı Efendi'den dinî ve arabî dersleri tahsille h. 1298 (1880)'de icazet almıştır. Ayrıca kıraat ilminden İstanbul tarîkı ile sofî ve ittilâf mesleklerini, Mısır tarîkinden Ataullah mesleğini ve müttefek, mahir ve şevaz tarîklerini imam-ı şehriyarî Hafız Mehmet Raşit Efendi ve sair üstadlardan tahsille her birinden icazetnâmeler almıştır.

İlm-i beyânden «Alakâ» metnine «Alakâ Şerh-i Fevaid» adlı bir şerh yazmıştır. Bu eseri 34 sayfa olup arapçadır. Halen Meşihat Dairesindeki 3467 numaralı dosyasında mahfuzdur. Kaside-i Bürde'ye bir «Mukaddime», tasavvuftan «Risale-i Ceybiyye», ilm-i ta'bîr ve havass-ı Kur'aniyyeden «Mizânü'n-Nüfûs» ve «Havass-ı Sûver-i Furkaniyye», akika kurbanı hakkında da bir risale te'lif etmiş ve resmî ruhsatları alınıp basılmıştır. «Hamratu'l-Ufkıyye» adlı bir eseri daha varsa da resmî ruhsatı alınıp h. 1310 (1892)'larda henüz basılmamıştı. Ayrıca ilm-i hâl, fıkıh, tefsîr ve tasavvufa dair «Evkatü's-Salât», «Tergîbü'z-Zakîrîn», «Visalü't-Talibîn» ve bazı âyetlerin tefsîri gibi bir kaç risalesi daha varsa da bunlar için resmî ruhsat alınmamıştır.

H. 1289 (1872) tarihinde tedrîs için imtihana girmiş ve Hamîdiye Medresesinde müderrislik imtihanını kazanmış olduğuna dair mülâzemet tezkeresi almıştır.

Otuz iki yaşında iken h. 1297 (1880) tarihinde Bayezit Camiinde kürsüye çıkmış ve h. 1310 (1892)'da Allah'ın lütfu ile talebelerine icazet vermiştir. İlk olarak icazet verdiği talebelerin yekünü 43'dür.

Muharrem 1306 (1888)'da Teftîş-i Mesahif-i Şerîfe Meclisi azalığına tayin edilmiş ve Mart 1306 (1890)'da ise 130 kuruş azalık maaşına nail olmuştur. 1307 (1891)'de Matbaa-i Osmaniye masahhihliğine tayin olunmuştur. Mayıs 1308 (1892)'de Dârü'l-Muallimîn Akaid muallimi olmuştur. Şubat 1309 (1893)'da Dârü'l-Muallimîn müdürlüğüne tayin edilmiştir. Şubat 1316 (1900)'da Meclis-i Maarif Azası olması

üzerine bu müdürlükten ayrılmıştır. Ağustos 1325 (1909)'e kadar azalıkta bulunmuştur.

1304 h. de Huzur Derslerine muhatap olarak katılmış ve sekizinci dersten itibaren yükselerek birinci derse kadar yükselmiş ve vefatına kadar Huzur Derslerinde bulunmuştur: 1335 h./1334.

Şevval 1305'de 4. rütbeden Osmanlı nişanı kendisine ihsan olunmuştur.

Rebiulaher 1303'de İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği ruûsuna nâil olmuş ve Zilhicce 1307'de Hareket-i Hariç'e, Cemazielaher 1309'da Hareket-i Dahil'e, Rebiulevvel 1310'da Musıla-i Sahn'a, Zilhicce 1310'da Sahn'a, Şaban 1311'de İbtidaî Altmışlı'ya, Şevval 1314'de Hareket-i Altmışlı'ya ve Safer 1316'da Hamise-i Süleymaniye'ye terfi' etmiştir.

Ağustos 1325 (1909)'de azalıktan ayrılmış ve sadece Beyazit dersiâmlığı ve Huzur Derslerine devam etmeğe başlamıştır.

11 Mart 1334 (1918) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3467, sicil defteri, c. 1, sh: 263)**

MEHMET HULÛSÎ EFENDİ (Elbistanlı)

Süleyman Efendi'nin oğlu olup 1276 (1860) tarihinde Elbistan'da doğmuştur. İlk tahsilinden sonra İstanbul'a gelip Ders Vekili Halîs Efendi'den okuyup icazet almış ve Mekteb-i Nüvvab'ı da bitirip Zilhicce 1311'de 4. sınıf şehadetnâmesi almıştır.

Ağustos 1311 (1895)'de ilk olarak Prepol Kazası niyabetine tayin edilmiştir. Burada iki yıl kalmış ve 1314'den 1316'ya kadar Vodina, Mayıs 1317'den Mayıs 1322'ye kadar Yemen'de Cebel-i Hıraz, Ekim 1324'den Kasım 1326'ya kadar Tarsus Niyabetlerinde bulunmuştur. Kânunisanî 1327 (1911)'de Prizren Kadılığına tayin edilmiştir. Harp sebebiyle memuriyet yerini terkle İstanbul'a gelmiş ve maaşının yarısını almaya başlamıştır. Eylül 1330 (1914) tarihinde Sayda Kazası kadılığına tayin edilmiştir. Ağustos 1332 (1916)'de ise Kerk Sancağı kadılığına terfi'an tayin edilmiştir. **(Sicil defteri, c. 2, sh: 323)**

MEHMET HULÛSÎ EFENDİ (Eski-cum'alı)

Hacı Zaimzâde Osman Efendi'nin oğlu olup Temmuz 1261 (1845) tarihinde Cuma-i Atik (Eskicuma) kasabasında doğmuştur. Kur'an hıfzı ve yazı derslerini bitirdikten sonra medreseye girmiştir. On iki sene memleketinde medreselerde okuyup 1284 (1868) senesinde İstanbul'a gelmiştir. O tarihten itibaren Yanyalı Murtezâ Efendi'den «Molla Cami»den başlamak üzere okumaya başlamıştır. On iki yıl

hocasından okuduktan sonra vefatı üzerine Kalkandelenli Recep Efendi'nin ders halkasına girmiştir. H. 1304 (1886) tarihinde icazet almıştır. Böylece medresede tahsil müddeti on sekiz yıl sürmüştür.

İcazetinde bir yıl sonra açılan kürsü şeyhliği imtihanına girmiş ve akabinde açılan kadro ile Mart 1305 (1889) tarihinde Aksaray'da Valide Sultan Camii Kürsü Şeyhliğine tayin edilmiştir. Sonradan sıra ile Dolmabahçe, Rumelihisarı, Beşiktaş Süleymaniye, Beşiktaş Asariye, Rami Kışlası, Hasköy ve Üsküdar Valide Sultan Camileri kürsü şeyhliklerinde bulunmuştur.

Temmuz 1330 (1914) tarihinde Lâleli Camii kürsü şeyhi olmuştur. 30 Teşrinievvel 1332 (1916) tarihinde ise vefat etmiştir. **(Dosya nu: 885)**

MEHMET HULÛSÎ EFENDİ (Ezineli)

Hoca Hacı İshak Efendi'nin oğlu olup 1294 (1878)'de Ezine'nin Seferşâh mahallesinde doğmuştur. İlk tahsilinden sonra 1312 (1896)'de İstanbul'a gelip Hacı Beşir Ağa Medresesinde ikametle Bayezit dersiâmlarından Nevşehirli Halil Efendi'den okuyup h. 1327'de icazet almıştır. «**Ramuzu'l-Ehadis**»den de Gümüşhaneli Ahmet Ziyauddin Efendi'nin halifesi Hasan Hilmi Efendi'den icazet almıştır.

1326 (1910)'da mahallî eşraf ve ulemânın ittifakı ile Ezine Müftüsü olmuştur. **(Dosya nu: 3861)**

MEHMET HULÛSÎ EFENDİ (Florinalı)

Müderrislerden Hafız Rüştü Efendi'nin oğlu olup Ağustos 1280 (1864) tarihinde Florina kasabasının Cami-i Atik Mahallesinde doğmuştur. Mart 1297 (1881)'de medreseye girmiş ve Mart 1307 (1891)'de icazet almıştır.

Yirmi dokuz yaşında iken maaşsız Florina Kazası müftülüğüne tayin olunmuş ve 1309 (1893)'da vazifeye başlamıştır.

İcazetnameyi Hezargradlı Süleyman Efendi'den, tasavvuf ilimlerine ait icazetnâmeyi de Ahıskalı Muhammed Efendi'den almıştır. Almış olduğu icazetnâme dosyasında mahfuzdur. **(Dosya nu: 4837)**

MEHMET HULÛSÎ EFENDİ (Hekimhanlı)

Çobanoğlu Osman Ağa'nın oğlu olup 1260 (1844) senesinde Akçadağ Kazasına bağlı Hekimhan nahiyesinde doğmuştur. Arapgir'de Üçhark, Divriği'de Hacı Veli Paşa ve Kayseri'de Emir Sultan ile Kilis'te Kesik Minare Medreselerinde ders okuyup 1290 (1874)'da Kilisli Hoca Abdullah Efendi'den icazet almıştır.

Ağustos 1290 (1874)'da Hekimhan nahiyesi niyabetine tayin olunmuş ve Nisan 1304 (1888)'de ayrılmıştır. Mart 1308 (1892)'de Zibar Kazası niyabetine önce vekâlet, sonradan da asaletle tayin edilmiştir. Teşrinisanî 1315 (1899)'de Köysancak Kazası naibi olmuştur Şubat 1318 (1902)'de Revanduz Naibi olmuş ve üç yıl sonra ayrılmıştır. Haziran 1325 (1909)'de Vakfikebîr Kazası naibi olmuştur. Vakfıkebîr naibi iken 19 Mayıs 1326 (1910) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 2423)**

MEHMET HULÛS İEFENDİ (Hemşinli)

Temûşoğlu, ticaret ve ziraatle uğraşan Mehmet Arif Ağa'nın oğlu olup 1287 (1871) tarihinde Atina (Pazar) kazasına bağlı Hemşin nahiyesinin Yukarı Kale-Varoş köyünde doğmuştur. Rüştiyeyi 1301 (1885)'de dört yılda bitirip şehadetnâme almış ve Pazar'a bağlı Aysu köyündeki medresede tahsile başlamıştır. Tahsil için memleketinden çıkmış ve Arabistan ve Türkistan'ı gezdi. Hatta Afganistan'a kadar gitmiştir. Buhara, Belh, Tataristan, Merginan gibi yerleri gezdikten sonra nihayet Anadolu'ya dönüp Fatsa'da **Osman Paşa Medresesinde** müderris Abdülhamîd Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Üç yıl sonra da hocasından icazet almıştır.

Harem-i Şerîf imamı ve Kadirî şeyhinden de bir adet silsile-nâme almıştır.

Türkçe, Arapça, Farsça, Lâzca ve Rusça bilirdi. Müsvedde halinde henüz basılmamış bir «**Dîvançe**»si vardır.

Teşrinievvel 1331 (1915)'de Fatsa Kazası medresesi müderrisliğine Şeyhülislâmlığın emri ile tayin olunmuştur. **(Dosya nu: 899)**

MEHMET HULÛSÎ EFENDİ (Hopalı)

Sefer Çavuş'un oğlu olup 1280 (1864) tarihinde Hopa'nın Viçe nahiyesine bağlı Puskala-i Suflâ köyünde doğmuştur. İlk tahsilden sonra köyünde bulunan **Kavaklı Medresesinde** dinî ve arabî tahsile başlamıştır. 1300 (1884)'de tahsil için İstanbul'a gelmiş ve Mehmetali Paşa Medresesi müderrisi **İsmail Hakkı** Efendi'den h. 1318 (m. 1900) tarihinde icazet almıştır.

Mart 1319 (1903) tarihinde ilk olarak Aksaray'da Vâlide Sultan Camii kürsü vaizliğine (şeyhliğine) tayin olunmuştur. Daha sonra ise adet üzere sıra ile Dolmabahçe, Mihrimah Sultan, Rumelihisarı, Ortaköy, Hırka-i Saadet, Mecîdiye, Beşiktaş'da Süleymaniye, Mîrgûn, Asâriye, Rami Kışlası, Beşiktaş Harbiye, Arnavutköy, Üsküdar Şemsi Paşa ve Hidâyet Camileri kürsü şeyhliklerine tayin

olunmuştur. 1340 (1924) tarihinde Sultan Selim Camii kürsü şeyhi bulunuyordu. (Dosyası üzerindeki kayda bakılırsa, sonradan Viçe Sulh Hakimi olmuştur.) **(Dosya nu: 5559)**

MEHMET HULÛSİ EFENDİ (İncesulu)

Rencber Hasan Efendi'nin oğludur. **«Dedeoğlu Küçük Mehmet Damadı»** diye anılırdı. 1265 (1849) tarihinde İncesu'da doğmuştur. Cami-i Kebir mahallesi imamı Hasan Efendi'den ilk olarak hıfzı ikmal etmiştir. Sonra da İncesu'da bulunan **Karamustafapaşa Medresesi** müderrisi Hoca Efendi'den sarf ve mantık derslerini okumaya başlamıştır. Akabinde Kayseri'ye gidip orada **«Dört Dükkân»** adlı mahalde bulunan **Hacı Zekeriyya Efendi Medresesinde** Avanoslu Hacı Zekeriyya Efendi'den mantık, kelâm ve adâb derslerini okumuştur. Sonunda İstanbul'a gelip Fatih civarında **Feyzullah Efendi Medresesinde** ikametle sabık ders vekili Gümülçineli Ahmet Asım Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Sonunda okunması şart olan dersleri bitirip icazet almıştır.

H. 1295 (1877)'de Şeyhülislâmlığın izni ile Fatih Camii'nde derse çıkmıştır.

Haziran 1298 (1882)'de 30 kuruş maaş alıyordu. İki yıl sonra maaşı 127 kuruşa çıkmıştır.

İlmi rütbesi Musıla-i Sahn'a yükselmiş ve dördüncü rütbeden Mecidî ve Osmanlı nişanları kendisine ihsan edilmiştir. Ayrıca Mahreç pâyesi de kendisine tevcîh olunmuştur: Şaban 1333. (1)

H. 1319 tarihinde Huzur Dersleri muhatablığına tayin edilmiş ve h. 1332 senesine kadâr bu derslere devam etmiştir. Fatih muciz dersiâmlarından iken 28 Haziran 1339 (1923) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3404)**

MEHMET HULÛSİ EFENDİ (İstanbullu)

Fâtih dersiâmlarından Koçhisarlı Hafız Mustafa Efendi'nin oğlu olup h. 1285 (1868) senesinde İstanbul'da doğmuştur. İlk bilgileri Sultan Selim Camiinde görmüştür. Hıfzını aynı yerde bitirdikten sonra babasından okumaya başlamıştır. 1303 (1877)'de vefatı ile Fatih dersiâmlarından İzmitli Mustafa Efendi'den ders okumaya başlamıştır. Okunması şart olan dersleri bitirip h. 1316 (m. 1898)'da icazet almıştır. İlk önce mülgâ Meşihat Dairesi hatt-ı ta'lîk muallimi Karînabadlı Hasan Efendi'den, sonra da Hacı Arif Bey'den, ve-

(1) 35 numaralı vesikaya bakınız.

fatı ile Sami Efendi merhumdan ta'lik, sülûs ve nesih hatlarını temeşşuk etmiştir. Dinî ilimlerle hattan icazetnâmeler almışsa da Fatih büyük yangınında hepsi yanmıştır.

İlk önce Fatih Tabhane Medresesi Hüsn-ü Hat ve imlâ muallimliğine 1320 (1904)'de tayin olunmuştur. Maaşsız başlayan bu vazifeye ancak Haziran 1327 (1911)'de maaş tahsis olunmuştur. Dershanelerin kaldırılması üzerine açıkta kalmışsa da Teşrinisani 1330 (1914)'da Medresetü'l-Kuzât sınıf-ı mahsûs «Hatt-ı Talik» muallimliğine tayin edilmiştir. Eylül 1331 (1915)'de asli sınıflarda aynı yazı çeşitleri muallimliğine terfi' etmiştir. Bu derslere medreselerin kaldırılması tarihi olan 1340 (1924)'a kadar devam etmiştir.

Mayıs 1331 (1915)'de Medresetü'l-Hattatîn «Hatt-ı Ta'lik» muallimliğine tayin edilmiş ve buradaki vazifesi 1340 (1924) tarihlerinde devam ediyordu.

1926 tarihlerinde Sultan Selîm Camii ikinci müezzini bulunuyordu. **(Dosya nu: 2912)**

MEHMET HULÛSÎ EFENDİ (Karacaabadlı)

Müderris Hasan Efendi'nin oğlu olup 1279 (1863) senesinde Selânik'e bağlı Karacaabad kazasında doğmuştur. İlk mektebi bitirmiş ve bir yıl kadar rüştiyeye devamdan sonra babasından okumaya başlamıştır. 1306 (1890)'da babasından icâzet almıştır. On yedi yıl kadar talebe okutup icazet verdikten sonra müstehikkîn maaşına nail olmuş ve 1331 (1915) tarihinde ise resmen 250 kuruş maaşla Karacaabad Müderrisliğine tayin edilmiştir. **(Dosya nu: 4572)**

MEHMET HULÛSÎ EFENDİ (Karahisar-i Şarkîli)

Mahmut Ağa'nın oğlu olup 1277 (1861) senesinde Şarkî-Karahisar'ın Ferik nahiyesinin Sarı Yakup köyünde doğmuştur. İlk bilgileri doğum yerinde bitirdikten sonra Giresun'a bağlı Melekli köyündeki medresede ve İstanbul'da Şeyh Ebu'l-Vefâ' Medresesinde dinî ve arabî derslere devam etmişse de icazet almamıştır. Bu esnada Dârü'l-Muallimîn'e devam ederek Mart 1304 (1888)'de orta derecede şehadetnâme almıştır.

Eylül 1306 (1890)'da Fatsa rüştiyesi ilk muallimliğine tayin edilmiştir. Ekim 1311 (1895)'de ise Şarkî-Karahisar Rüştiyesi Başmuallimliğine tayin edilmiştir. Bu rüştiyenin Ekim 1325 (1909)'de liseye kalbi ile bir yıl sonra Giresun Rüştiyesi birinci muallimliğne nakledilmiştir. Eylül 1335 (1919)'de Karahisar-ı Şarkî Lisesi dinî ilimler muallimliğine nakledilmiştir.

Ekim 1335 (1919) tarihinde Karahisar-i Şarki livası müftülüğüne tayini ile bu muallimlikten ayrılmıştır. (Sicil defteri, c. 6, sh: 165)

MEHMET HULÛSİ EFENDİ (Ödemişli)

Ömer Efendizâde Ali Efendi'nin oğlu olup 1282 (1866) tarihinde Ödemiş'te doğmuştur. Fatih dersiâmlarından Serezli Hacı Mustafa Efendi'den okuyup icazet almış ve Mekteb-i Nüvvab'ı da Recep 1321'de 5. sınıftan niyabet şehadetnâmesi ile bitirmiştir.

Mart 1325'de ilk olarak Çal Kazası naibi oldu. Temmuz 1327'de Menemen, Haziran 1331 (1915)'de de Uzunköprü Kazası naibliğine tayin edildi. (Sicil defteri, c. 5, sh: 158)

MEHMET HULÛSİ EFENDİ (Zileli)

Abdüsselâm Ağa'nın oğlu olup 1295 (1879) tarihinde Zile'de doğmuştur. Rüştiye tahsilini bitirdikten sonra İstanbul'a gelip Fatih dersiâmlarından Mustafa Tevfik Efendi'den okuyup icazet almış ve girmiş bulunduğu Mekteb-i Kuzât'tan Şaban 1330'da şehadetnâme alarak neş'et etmiştir. İyi derecede mektebi bitirmesi üzerine Nisan 1329 (1913) tarihinde Mazgirt Kazası kadılığına tayin edilmiştir. Ağustos 1332 (1916) tarihinde ise Niksar Kazası niyabetine naklen tayin edilmiştir. (Sicil defteri, c. 3, sh: 127)

MEHMET HURŞİT EFENDİ (Arhavili)

Ali Ağa'nın oğlu olup 1270 (1854) senesinde Hopa'nın Arhavi nahiyesine bağlı Beskala köyünde doğmuştur. Köyündeki ilk mektebi bitirmiş ve Kur'an-ı Kerîm'i hıfz ettikten sonra köyündeki medreseye dahil olmuştur. 1288 h. (1870) senesinde İstanbul'a gelip Fatih'te Çarşamba civarında Şeyhülislâm Zekeriyya Efendi Medresesine kaydolmuş ve Fatih dersiâmlarından Hafız Şakir Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Şakir Efendi'den mantık, ilm-i kelâm, ilm-i usûl, ilm-i hikmet ve ilm-i fıkıh okuyup icazet almıştır. Bu esnada Mekteb-i Nüvvab'a imtihanla girip h. 1295 (m. 1878) Cemazielaher'inde üçüncü sınıf niyabet şehadetnâmesi almıştır.

Mekteb-i Nüvvab'tan mezuniyetini müteakıp Mayıs 1294 (1878) tarihinde Muş Sancağı niyabetine tayin olunmuştur. Buradaki hizmetinden dolayı uhdesine bir yıl sonra İbtidai Hariç Bursa müderrisliği ruûsu tevcih olunmuştur. Üç yıl hizmetten sonra İstanbul'a gelmiş ve bir kaç yıl kalmıştır. Nisan 1301 (1885)'de Mazgirt Sancağı niyabetine tayin edilmiştir. Mart 1302 (1886)'de Mazgirt'ten ayrılıp aynı tarihte ikinci defa olarak Muş Sancağı niyabetine tayin

edilmiştir. Eylül 1303 (1887)'de buradan da ayrılmış ve İstanbul'a gelmiştir. Merkezde bir yıl sekiz ay bekledikten sonra Temmuz 1305 (1889) tarihinde Zor Sancağı niyabetine tayinle Temmuz 1307 (1891)'ye kadar hizmette bulunmuştur. Mayıs 1309'dan Nisan 1311 (1893/1895)'e kadar Drama ve Temmuz 1312'den Temmuz 1314 (1896/1898)'e kadar Cebel-i Bereket sancakları niyabetlerinde bulunduktan sonra Ağustos 1316 (1900)'da Ertuğrul Sancağı niyabetine tayin edilmiştir. Temmuz 1318 (1902) tarihinde 1800 kuruş almış olduğu Ertuğrul niyabetinden ayrılmıştır.

7 Teşrinisani 1320 (1904) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 1908)**

MEHMET HURŞİT EFENDİ (Hemşinli)

Ardahan muhacirlerinden tüccar Ali Ağa'nın oğlu olup 1262 (1846) tarihinde Atina (Pazar) kazasına bağlı Hemşin nahiyesinin Maladis karyesinde doğmuştur. İlk mektebte bir müddet ders gördükten sonra Erzurum'a gidip Namervan Medresesinde müderris Hacı Osman Efendi'nin ders halkasına girmiştir. 1286 (1870) tarihine kadar Hacı Osman Efendi'den sarf ve nahiv okumuş ve akabinde İstanbul'a gelip Fatih'te **Dârü'l-Hadîs Hulûsî Efendi**, diğer adı ile **Samancızâde Medresesine** kaydolup Fatih dersiâmlarından el-Hac Hafız Şakir Efendi'nin ders halkasına dahil olmuştur. İhtiyaca mebni memuriyete geçtiğinden, icazet alamamıştır. Otuz bir yaşında bulunduğu sırada Mekteb-i Nüvvab'a girmiş ve iki yıl devamdan sonra Meclis-i İntihab-ı Hükkâm'da imtihan olup ehliyet ve liyakatı tebeyyün edince 1295 (1879)'de Van'a bağlı Şitak, 1299 (1883)'da Karakilise ve Ağustos 1303 (1887)'de Eleşkirt kazaları niyabetlerine tayin olunmuştur. Eylül 1307'den Mayıs 1310 (1891/1894)'a kadar Şemdinan, Haziran 1311'den Haziran 1313 (1895/1897)'e kadar Atina (Pazar), Ağustos 1314'den Mart 1320 (1898/1904)'ye kadar iki defa Hopa niyabetlerinde bulunmuştur. Teşrinievvel 1321 (1905)'de Kiyği (Kığı) niyabetine tayin edilmiştir. Yaşı altmış beşi tecavüz ettiğinden Eylül 1324 (1908)'de Kığı'dan tekaüde sevk edilmiştir. Emekliye sevkinden sonra Trabzon'da ikamet ediyordu. **(Dosya nu: 301)**

MEHMET HURŞİT EFENDİ (Hemşinli)

Tomuşzâde Hasan Efendi'nin oğlu olup 1267 (1851) tarihinde Hemşin'in Melmenat köyünde doğmuştur. İlk bilgileri köyünde aldıktan sonra tahsil için İstanbul'a gelmiştir. Fatih dersiâmlarından Hafız Şakir Efendi'den tahsille icazet almıştır. Ayrıca imtihanla

girdiği Mekteb-i Nüvvab'tan da Recep 1304'de 4. sınıf niyabet şehadetnâmesi almıştır.

Şubat 1304 (1888)'de Çorlu kazası niyabetine tayin edilmiştir. Daha sonraları ise Bayburt, Sürmene, Zile, Görele, Nablus ve Niğde niyabetlerinde bulunmuştur. Mart 1330 (1914) tarihinde 4500 kuruş maaşla Musul Vilâyeti kadılığına tayin edilmiştir. Buradaki kadılığının akabinde Eylül 1332 (1916) tarihinde emekliye sevk edilmiştir. **(Sicil defteri, c. 5, sh: 145)**

MEHMET HURŞİT EFENDİ (Hopalı)

Arhavili Mehmet Ağa'nın oğlu olup 1288 (1872) tarihinde Hopa'da doğmuştur. İlk tahsilinden sonra İstanbul'a gelmiştir. Manastırlı İsmail Hakkı Efendi'nin halkasında ikâmetle icazet almıştır. Mekteb-i Nüvvab'a girip Muharrem 1313'de şehadetnâme almıştır.

1312 (1896)'de Tercan niyabetine tayin edilmiştir. İki yıl hizmetten sonra Tercan'dan ayrılıp Mart 1316'da Görele, Haziran 1320'de Antep niyabetlerine tayin edilmiştir. Bu arada ikinci sınıf niyabete terfi' etmesi üzerine Kânunievvel 1325 (1909)'de Suriye Vilâyeti merkez niyabetine tayin edilmiştir. Teşrinisanî 1327 (1911)'de hizmetini bitirip ayrılmıştır. Teşrinievvel (Ekim) 1329 (1913)'da ikinci defa olarak aynı vilâyet niyabetine tayin edilmiştir.

Ramazan 1333'de üzerine aldığı hizmetleri en iyi şekilde ifâ ettiğinden uhdesine Bilâd-ı Hamse pâyesi tevcîh olunmuştur.

Teşrinievvel 1332 (1916)'de Medine-i Münevvere kadılığına tayin edilmiştir. Harp sebebiyle işgalde kalmış ve Kânunievvel 1335 (1919)'de İstanbul'a gelmiştir. Bu tarihten sonra da ma'zuliyet maaşı ile kalmıştır. **(Sicil defteri, c. 3, sh: 186)**

MEHMET HURŞİT EFENDİ (Kalkandelenli)

Tüccardan Nureddin Beyzâde İsmail Bey'in oğlu olup 1286 (1870) tarihinde Kalkandelen'de doğmuştur. İlk bilgileri memleketinde gördükten sonra İstanbul'a gelmiştir. Fatih dersiâmlarından Hoca Rahmî Efendi'den icazet almış ve girmiş olduğu ruûs imtihanında başarılı olmuştur. Bunun üzerine h. 1322 (1904) tarihinde Fatih Camii dersiâmları arasında kürsüye çıkmıştır. Medrese tahsili sırasında Dârü'l-Muallimîn'e girmiş ve Kasım 1905'de yüksek edebiyat şubesinden mezun olmuştur.

Ağustos 1322 (1906)'de Mahmudiye rüştiyesi ikinci muallimliğine tayin edilmiştir. Bir yıl sonra da Fatih rüştiyesi ikinci muallimliğine

terfi' etmiştir. Ekim 1330 (1914) tarihinde Mirgün Kız Nümûne Mektebi'nin kıraat, imlâ ve sarf dersleri muallimliğine tayin edilmiştir.

İlmiye müesseselerinin kapatılması üzerine Suadiye Camii vaizliğine tayin edilmiş ve bu hizmette iken 8 Haziran 1928 tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3716, sicil defteri, c. 4, sh: 220)**

MEHMET HURŞİT EFENDİ (Viçeli)

el-Hac İbrahim Efendi'nin oğlu olup 1265 (1849) tarihinde Hopa'ya bağlı Viçe nahiyesinin Pushala köyünde doğmuştur. İlk mektebi bitirdikten sonra köyündeki Kavaklı Medresesine dahil olmuştur. Mehmet Alizâde M. Hurşit Efendi yirmi yaşına kadar medresede okumuştur. Şubat 1300 (1884)'de Trabzon vilâyetinde imtihan olup niyabete hak kazanmıştır.

Mart 1301 (1885)'de Atina (Pazar) kazası naibi olmuştur. Haziran 1304'de Vakfıkebir, Haziran 1307'de ikinci defa olarak Atina ve Ağustos 1311'de Fatsa nâibi oldu. 11 Şubat 1311 (1896)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 2400)**

MEHMET HÜRREM EFENDİ (Palulu)

el-Hac Hüseyin Efendi'nin oğlu olup 1220 (1804) tarihinde Palu kazasının Evlaî köyünde doğmuştur. İlk tahsilinden sonra babasından okumuş ve tahsil için hanelerini Harput'a nakletmişlerdir. Bu sırada medrese tahsiline devam ederken Dağıstan'dan gelen ve Harput'un ileri gelen ulemâsının ısrarı ile burada ilim öğretmek üzere kalan Dağıstanlı Hacı Hoca Muhammed Efendi'den on beş yıldan fazla tahsil görmüştür. Hocasından İbrahim Paşa Medresesinde ders görmüştür. Hocası İstanbul'a gönderip burada Vidinli ve benzeri ulemâdan okumuştur. Bu arada memleketinde meşhur Kürt Hoca Abdurrahman Efendi'den de iki yıl ders görmüştür.

Mantıktan Tasdikat üzerine yazılan «Haşiye-i Muallaka-i Mufassala»ya bir haşiye yazmış ve 1275 (1859) tarihinde basılmıştır. Bu eseri medreselerde okutulmuştur. Beyan ilmine ait Mahmut el-Antaki'nin «Alâka» adlı eserine Arapça «Tev'emu Miftahü's-Sükkâkî alâ Şerhi Mahmudu'l-Antakî» adlı bir haşiye yazmışsa da 1884 tarihlerinde basılmamıştı.

İstanbul'da iken kazasker İsmail Seyfeddin, Hoca İshak, Mustafa Faik Efendilerle, Harput ulemâsından Beyzâde Ali, Abdülhamid ve Mahmûd Efendilerden istifade etmiştir.

Harput'ta Süleyman Paşa Medresesinde talebe okuturken, kırk beş yaşında 1271 tarihinde Mehmet Arif Efendi'nin şeyhülislâmlığı

sırasında halkın ilzamı ve mahallî hükümetin muvaffakatı ile Ma'muretü'l-Azîz vilâyeti müftülüğüne tayin edilmiştir: 1855.

Elli yıl içinde üç defa yirmi kadar talebeye icazet vermiştir.

H. 1274'de İbtidaî Hariç Bursa Müderrisliği ruûsuna nail olmuştur.

Hakkında vaki' bir şikâyetle o zaman Harput Valisi bulunan Hacı İzzet Paşa'nın iradesine imtisalen müftülükten 1280 (1864)'de ayrılıp yerine mahallî ulemâdan Hacı Ali Efendi tayin edildi. 1284 (1868)'de uhdesindeki ilmî rütbe Hareket-i Hariç'e terfi' olunmuştur.

Selefinin 1290 (1874) tarihinde vefatı üzerine, kendisinden Bakarâ suresinden Abdülhakîm Sîlkutî'nin Haşiyesiyle Kadı Beyzavî okumakta bulunmuş olan Diyarbakırlı Saît Paşa'nın takdirleri ile yeniden Şeyhülislâm Ahmet Muhtar Efendi'nin inhası üzerine Ma'muretü'l-Azîz vilâyeti müftüsü olmuştur. 1308 (1892) tarihinde maaşı 340 kuruşa yükselmiştir.

Harput defterdârı Rusçuklu Faik Efendi'ye iki yıl kadar ders okuttuğu gibi 1294 (1878)'de ilmî rütbesi yanında İzmir pâyesine nail olmuştur. Aynı tarihte İbtidaî Dahil ruûsuna terfi' etmiştir.

Ayrıca Harput'ta bulunan Karasofî Camiinin imamlığını da yapmıştır.

1316 (1900) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 2817)**

MEHMET HÜSAMEDDİN EFENDİ (İstanbullu)

Tatarcık Abdullah Mollazâde Reşît Efendi hafîdi İstanbul pâyelilerinden Osman Rüştü Efendi'nin oğlu olup 1289 (1873) tarihinde İstanbul'da doğmuştur. Sibyan ve rüştiyeyi bitirdikten sonra Süleymaniye Camii dersiâmlarından Kemahlı Ömer Efendi'den okumaya başlamışsa da onun vefatı üzerine Bayezit dersiâmlarından Arapgirli Hüseyîn Avnî Efendi'nin ders halkasına girip icâzet almıştır.

Şaban 1304'de uhdesine İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği tevcîh olunmuştur. Mart 1307 (1891)'de aylık yüz kuruş ruûs maaşına nail olmuştur. Kânunisanî 1309 (1893)'da Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye kalemine girmiştir.

Haiz olduğu İstanbul müderrisliği ruûsu Ramazan 1318'de Hareket-i Dahil'e, Şevval 1319'da Musıla-i Sahn'a, Ramazan 1321'de Sahn'a, Zilhicce 1322'de İbtidaî Altmışlı'ya, Safer 1324'de Hareket-i Altmışlı'ya ve Zilkade 1325'de Musıla-i Süleymaniye'ye terfi' etmiştir.

Cemazielâher 1319'da icâzet alan mümâileyh tevhîd-i kazâ müna-

sebetiyle 1 Nisan 1333 (1917) tarihinde ikinci sınıf kâtiblikten ayrılmış ve bu tarihten itibaren ma'zul sayılmıştır. Temmuz 1341 (1925) tarihinde İzmir Müftülüğü kâtibliğine tayin edilmiş, önce kabul ve sonra da red ettiğinden bu tarihten itibaren emekliye sevk edilmiştir. (Sicil defteri, c. 2, sh: 175)

MEHMET HÜSNÜ EFENDİ (Yozgatlı)

Eski müftülerden Abdullah Tahir Efendi'nin oğlu olup 1274 (1857) senesinde Yozgat'ın Köseoğlu mahallesinde doğmuştur. İlk mektebi bitirdikten sonra on yaşında iken Yozgat rüştiyesine girmiştir. Beş yıl sonra 1289 (1873)'da rüştiyeyi bitirmiştir. Birincilikle rüştiyeyi bitirdikten sonra Kayyımzâde Medresesinde babasından okumaya başlamıştır. 1316'da babasından icazet almıştır. İcazetini müteakıp bu medresede ders okutmuş ve babasının yanında müsevvitlik yapmıştır.

İmtihanla Cevheri Ali Efendi ilk mektebi muallimliğine tayin edilmiştir. Bir yıl sonra da Nümune-i Gayretî mektebi muallimliğine nakledilmiştir. Babasının ayrılığı sırasında Yozgat müftü vekilliğinde bulunmuş ve babasının vefatı üzerine Mart 1323 (1907) tarihinde ulemâ ve eşrafın intihabı ve Meşihat'ın tasdiki ile Yozgat Müftüsü olmuştur.

Müftülüğü sırasındaki hizmeti karşılığı uhdesine İbtidai Hariç müderrisliği ruûsu tevcih olunmuştur.

Yozgat müftüsü iken 15 Teşrinievvel 1334 (1918) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 1720, sicil defteri, c. 2, sh: 283)

MEHMET İSMET BEY EFENDİ (İstanbullu)

Sudûrdan Abdullah Re'fet Efendi'nin oğlu olup 1241 h. (1825) senesinde İstanbul'da Lâleli mahallesinde doğmuştur. İbtidai mektebinde ilk bilgileri okuduktan sonra Bayezit Camii hocalarından İshak Efendi'den arabî ilimleri tahsil etmiştir.

On sekiz yaşında iken Şeyhülislâm Mekkîzâde'nin meşihatı zamanında İstanbul müderrisliği ruûsuna nail olmuştur. Yirmi iki yaşında iken, 1263 h. (1848) senesinde Fetvahâneye girmiştir. 1267 h. (1852) de ise İstanbul kadılığında hasılâtla Beledî Kassamlığında istihdam edilmiştir.

Temmuz 1270 (1854)'de Erzurum, Haziran 1277'de Bosna, Nisan 1284'de ikinci ve Şubat 1288'de üçüncü defa bir yıl için Bosna mevleviyetine tayin edilmiştir. Mayıs 1293 (1877)'de Silivri naibi olmuştur. 1295 (1879)'de Bağdat mevleviyetini ihraz etmiştir. Ağustos 1296

(1880)'da Silivri niyabetinden ayrılmış ve Nisan 1298 (1882)'de Beykoz naibi olmuştur. Teşrinievvel 1302'de Küçükçekmece, Teşrinisani 1306'da Büyükçekmece niyabetlerine tayin edilmiştir. Kânunievvel 1308'den Teşrinisanî 1309'a kadar Şam mevleviyetini bir yıl ihraz etmiştir. Ağustos 1310'da Ahiçelebi ve Eylül 1311'de ikinci defa olarak Silivri niyabetlerine tayin edilmiştir. Kânunievvel 1314'de Kartal, Nisan 1316'da ikinci defa Beykoz, altı ay sonra da Gebze niyabetlerine tayin edilmiştir. Eylül 1319 (1903)'da Gebze niyabetinden ayrılmıştır. Bu tarihten vefatına kadar arpalık maaşına nail olmuştur.

Hizmetlerine karşılık Haremeyn-i Muhteremeyn pâyesini kazanan Mehmet İsmet Efendi 5 Teşrinisani 1321 (1905) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 5)

MEHMET İSMET EFENDİ (İstanbullu)

Evkaf-ı Hümayûn senedât müdürü birinci muavini Mehmet Ali Efendi'nin oğlu olup 1265 (1849))senesinde İstanbul'da doğmuştur. Hafızpaşa sıbyan mektebini bitirip Fatih dersiâmlarından Talib Tevfik Efendi'den dinî ve arabî ilimleri tahsille icazet almıştır.

H. 1288'de 23 yaşında imtihanla Fetvahâneye girmiştir. Haziran 1288 r. (1872) tarihinde İ'lâmat-ı Şer'iyye Odası mukayyıtlığına tayin edilmiştir. Aynı yıl içinde de Fetvahâne müsevvitliğine tayin edilmiştir. Temmuz 1293'de İ'lamat-ı Şer'iyye Mümeyyiz muavini olmuştur. Mart 1294 (1878)'de Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye azası olmuştur. Mart 1300 (1884)'de İstanbul kadılığı muavinliği ilâve memuriyet olarak uhdesine tevdi' edilmiştir. Mayıs 1302'de âzalıktan ayrılmış ve Eylül 1303 (1887)'de bir yıl için Medine-i Münevvere mevleviyetinde bulunmuştur. Ağustos 1306 (1890)'da yine Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye azası olmuştur.

H. 1285'de İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliğine nail olmuş ve h. 1287'de Hareket-i Hariç'e, h. 1291'de İbtidaî Dahil'e ve h. 1294'de İbtidaî Altmışlı'ya terfi' etmiştir. Aynı yıl içinde Edirne mevleviyeti uhdesine tevdi' edilmiştir. Muharrem 1303'de bir yıl için Medine mevleviyeti uhdesine tevdi' edilmiştir. 1293 h. de dördüncü ve 1303 h. de tebdilen üçüncü rütbeden Mecîdî nişanı kendisine ihsan edilmiştir. Ramazan 1313'de İstanbul pâye-i refi'ine nail olmuştur. Aynı yılda nişanı ikinci rütbeye terfi' ettirilmiştir. Teşrinisani 1314 (1898)'de Suriye vilâyeti merkez niyabetine tayinle Mart 1319'da Halep niyabetine tayini ile buradan ayrıldı. Teşrinievvel 1321 (1905)'de ikinci defa olarak Suriye merkez niyabetine tayin edilmiştir. Mayıs 1324 (1908)'de Suriye'den ayrılıp Teşrinievvel 1324'de Bağdat merkez ni-

yabetine tayin edilmiştir. Kânunievvel 1325 (1909)'de yerine başkasının tayini ile Bağdat'tan ayrılmıştır. Vazifeden ayrılışından bir müddet sonra vefat etmiştir. (Sicil defteri, c. 1, sh: 312-313, Dosya nu: 1174)

MEHMET İZZET EFENDİ (Adanalı)

Müderris Ahmet Hilmi Efendi'nin oğlu olup 1295 (1879) tarihinde Adana'nın Sis kasabasında doğmuştur. Kozan sancağının merkezi bulunan Sis kasabası rüştiyesini bitirip şehadetnâme almıştır. Akabinde İstanbul'a gelip Bayezit Camii dersiâmlarından Kayserili Mahmut Hamdi Efendi'nin ders halkasına dahil olup h. 1322'de icazet almıştır. Devam ettiği Mekteb-i Nüvvab'tan da Şaban 1326'da üçüncü sınıf niyabet şehadetnâmesi almıştır.

Arapça ve Farsçanın yanında Fransızcaya da aşina idi.

Tensik komisyonunca Kânunisanî 1325 (1909) tarihinde Cebel-i Bereket Sancağı niyabetine tayin edilmiştir. Kânunievvel 1327'de hizmet müddetinin hitamı ile ayrılmış ve Teşrinisanî 1329'da Medine-i Münevvere Kadı müşavirliğine tayin edilmiştir. Nisan 1330 (1914)'dan itibaren beş ay kadı vekâletinde bulunduktan sonra Eylül 1330 (1914)'da Erzincan Sancağı niyabetine tayin edilmiştir. Fakat buraya hareket etmeden önce Ekim 1330'da Kerk Sancağı niyabetine tayini çıkmıştır. Temmuz 1331 (1915)'de buradan ayrılıp tekrar Cebel-i Bereket Sancağı niyabetine nakledilmiştir.

Şaban 1332'de uhdesine Mahreç pâyesi tevcih olunmuştur. (Sicil defteri, c. 5. sh: 66/1)

MEHMET İZZET EFENDİ (Akçaabatlı)

Şakir Ağa'nın oğlu olup Şubat 1288 (1873) tarihinde Akçaabat kazasının Derinyar mahallesinde doğmuştur. Önce memleketinde ve daha sonra da İstanbul'da tedris-i ulûm edip iki adet icazetname almıştır. Bir kaç eser yazmışsa da basılamamıştır. 400 sayfayı mütecaviz «İslâm Medeniyeti» adlı eseri basılmamış olup Meşrutiyetin meşruiyetini beyan eden «Mir'at-ı Meşrutiyet» adlı matbu' bir eseri vardır. Bu eser 1326'da Trabzon'da Meşveret Matbaasında basılmış olup 28 sayfadan ibarettir.

Akçaabat'ta Hamidiye ve Samsun'da Arız Çelebi Medreselerinde vekaleten altı yıl müderrislik yapmıştır. Ayrıca Samsun'da Süleymanpaşa Camiinde beratla kürsü şeyhliğinde de bulunmuştur. Beş yıl devam eden bu kürsü vaizliğinden sonra buranın havası ile imtizaç edemediğinden vazifeden ayrılmış ve Mart 1324'de Akçaabad

Kazası rüştiye mektebi birinci muallimliğine tayin edilmiştir. Kânunievvel 1325 (1909)'de Akçaabad Kazası müftüsü olmuştur. 31 Ağustos 1331 (1915) tarihinde Trabzon Vilâyeti Merkez Şer'iyye Mahkemesi başkâtibi Abdullah Efendi'nin vefatı üzerine bu tarihten itibaren Mehmet İzzet Efendi başkâtib tayin edilmiştir. (4 Teşrinisanî 1330 (1914) tarihinde Rus Filosunun Trabzon'u bombardımanı sırasında aldığı yaralardan dolayı hasta yatan ve beş gün sonra vefat eden Hafız Osman Efendi'nin şer'iyye mahkemesi ikinci kâtibliği vazifesine de aynı yılın Eylül ayında üçüncü kâtib Ahmet Şükrü Efendi tayin edilmiştir.) **(Dosya nu: 2438)**

MEHMET İZZET EFENDİ (Ergirili)

Caci Nureddin Ağa'nın oğlu olup 1259 senesi Kânunievvelinin 9'unda (1843) Yanya'nın Ergiri sancağının Ergiri kasabasında doğmuştur. Kasabada Kur'an-ı Kerimi hıfz edip Arapça ve Farsça bazı kitapları okuduktan sonra Milket (veya Melket) Medresesinde dokuz yıl ders görmüştür. H. 1283'de tahsil için İstanbul'a gelip dersiâm hocalardan tasavvurat okuyup tasdikatı bitirdikten sonra h. 1288'de Muallimhane-i Nüvvab'a imtihanla girmiştir. Dört sene tahsilden sonra şehadetnâme almıştır.

Teşrinievvel 1292 (1876)'de Çankırı niyabetine tayin edilmiştir. İki yıl hizmetten sonra buradan ayrılmış ve Ağustos 1297'de Yenipazar Sancağı niyabetine, Temmuz 1301'de Niğde sancağı niyabetine, Kânunisanî 1304'de Humus Sancağı niyabetine, Haziran 1306'da Preveze Sancağı niyabetine, Haziran 1310'da Erzincan Sancağı niyabetine tayinle buralarda ikişer yıl naiblik yapmıştır. Haziran 1315'de Nazilli, Mart 1320'de Köriçe ve Kânunievvel 1323'de Ergiri niyabetlerine tayin edilmiştir. Teşrinisanî 1326 (1910) tarihinde Ergiri'den yaşı geçmiş olduğundan devlet hizmetinden ayrılmaya mecbur olmuş ve tekaüte sevk edilmiştir. **(Dosya nu: 253)**

MEHMET İZZET EFENDİ (Kesriyeli)

Kesriye müftüsü Mustafa Asım Efendi'nin oğlu olup 1280 (1864) tarihinde Kesriye kasabasının Debbağhane mahallesinde doğmuştur. Sıbyan mektebi ve rüştiyeyi bitirip şehadetnâme almıştır. Kesriye'de Hacı Ahmet Paşa ve İstanbul'da Fatih Medreselerinde dinî ve arabî ilimleri okuyup icazet almıştır. Arapça, Farsça ve Türkçe'nin yanında Rumca ve Bulgarca bilirdi.

Kesriye Mahkeme-i Şer'iyyesi ile Bâb-ı Meşihatta Mahfel-i Şer'iyyat kısımlarında ve daha sonra da Anadolu ve Rumeli sadaretleri

vekayi' odalarında bir müddet hizmet etmiştir. Meclis-i İntihab-ı Hükkâm'da imtihan olup Mayıs 1304 (1888)'de Cum'a, diğer adı ile Kayalar kazası niyabetine tayin edilmiştir. Haziran 1306 (1890)'da hizmet müddetini bitirip aynı yılın Kasım'ında Alasonya, Mayıs 1309'da Derne, Nisan 1312'de Doyran, Mayıs 1314'de Petriç, Şubat 1318'de Demirci, Mayıs 1319'da İnebolu, Temmuz 1321 (1905)'de Fuçetin, Teşrinisanî 1324'de Buldan kazaları niyâbetlerine tayin edilmiştir.

Recep 1316'da uhdesine İbtidaî Hariç Bursa müderrisliği tevcîh olunmuş ve Muharrem 1319'da İbtidaî Dahil'e terfi' etmiş ve Şaban 1318'de dördüncü rütbeden Mecidî nişanı kendisine ihsan olunmuştur. (Sicil defteri, c. 5, sh: 183)

MEHMET İZZET EFENDİ (Köprülülü)

Köprülü Şer'iyye Mahkemesi başkâtibi Şakir Efendi'nin oğlu olup 1282 (1866) senesinde Köprülü kazasında doğmuştur. Köprülü İbtidaî ve rüştiye mekteblerini bitirip şehadetnâme almıştır. Medreseye de devam ederek kazanın müftüsü Hasan Efendi'den icazet almıştır.

Haziran 1303'de Köprülü Şer'iyye Mahkemesi mukayyitliğine tayin edilmiş ve Kânunievvel 1313 (1897)'de aynı mahkemenin başkâtibliğine terfi' etmiştir. Eylül 1316 (1900)'da istifa etmiştir. Bir müddet belediye meclisi azalığı ve gönüllü olarak evkaf muhasebeciliği vekâletinde bulunmuştur. Kânunisanî 1325 (1909)'de Köprülü Kazası Eytam Müdürlüğüne tayin edilmiştir. Niyabet imtihanını kazandıktan sonra Ağustos 1326 (1910) tarihinde Kosova'ya bağlı Gostuvar kazası niyabetine tayin edilmiştir. Kanunievvel 1328'de Ahtapoli niyabetine naklen tayin edilmiş ve Temmuz 1329 (1913) tarihinde niyabetten ayrılmıştır. Mart 1332 (1916) tarihinden itibaren ma'zûl sayılmıştır. (Sicil defteri, c. 3, sh: 238)

MEHMET İZZEDDİN EFENDİ (İstanbullu)

Sadr-ı esbak İzzet Paşa'nın hafîdi mahreç mevalisinden Çarşambalızâde Mehmet Reşat Efendi'nin oğlu olup 1287 (1871) senesinde İstanbul'da doğmuştur. İbtidaiye ve Rüştiyeyi bitirip şehadetname almış ve hususî muallimden riyaziye, edebiyat ve fransızca okumuştur. Türkçe, arapça ve fransızca bilirdi.

Ağustos 1305 (1889)'de Meclis-i İdare-i Emval-i Eytam kalemine girmiştir. Eylül 1306'da Eramil ve Eytam-ı İlmiye İaşe sandığına nakledilmiştir.

Uhdesine tevcîh olunan 1306 h. tarihli İstanbul müderrisliği ruûsu Safer 1316'da İbtidaî Dahil'e, h. 1318'de Hareket-i Dahil'e ve Şevval 1319'da Musıla-i Sahn'a terfi' olunmuştur.

Mayıs 1319 (1903)'da Defter-i Kebir kâtibliğine nakledilmiş ve ilmî rütbesi Ramazan 1321'de Sahn'a, Zilhicce 1322'de Musıla-i Süleymaniye raddelerine terfi' ile Zilkade 1324'de uhdesine Mahreç pâyesi tevcîh olunmuştur.

Eylül 1324 (1908)'de Bâb-ı Fetvâ Sicill-i Ahval şubesi müdürlüğüne nakl edilmiştir. Şubat 1324'de memuriyetine ilâve olarak Encümen-i İslâhat-ı İlmiye kâtibliğine tayin edilmiştir. Eylül 1325'de Dersaadet Emval-i Eytam Müdürlüğüne nakledilmiştir. Bu arada Bâb-ı Fetvâ Hey'et-i İmtihaniye ve Şeyhülislâmlık müsteşarının riyaseti altında teşekkül eden Şûra-i İlmiye azalıklarında da bulunmuştur.

Haziran 1327 (1911)'de 3500 kuruş maaşla Meclis-i İdare-i Emval-i Eytam riyasetine ve ilâve memuriyet olarak da Encümen-i İntihab-ı Memurîn-i İlmiye azalığına tayin edilmiştir. **(Sicil defteri, c. 2, sh: 37)**

Dördüncü rütbeden Osmanlı nişanı kendisine ihsan olunmuştur. **(Devlet-i Aliyye-i Osmaniye Salnâmesi, sh: 120, Dersaadet 1327)**

MEHMET KÂMİL EFENDİ (Antakyalı)

Bedreddin Efendi'nin oğlu olup 1271 senesinde (1855) Antakya'da doğmuştur. İlk önce Habîbu'n-Neccar Medresesinde daha sonra da Zahriye Camii Medresesinde hususî müderrislerden okumuş ve Nisan 1298 (1882)'de üstadı el-Hac Abdussamed Efendi'den icazet almıştır. Haziran 1299 (1883)'da mütevellisi bulunan Nakîbzâde Muhyiddin Efendi tarafından Zahriyye Camii Müderrisliğine aylık yüz kuruş maaşla tayin edilmiştir. Teşrinievvel 1326 (1910) tarihinde Antakya müderrisliğine tayin edilmiştir. H. 1308 ve h. 1321 tarihlerinde iki defa icazet vermiştir.

1331 (1915) tarihlerinde aynı yerde müderristi. **(Dosya nu: 3911)**

MEHMET KÂMİL EFENDİ (Baalbekli)

Baalbek sabık müftüsü es-Seyit Hüseyin Efendi'nin oğlu olup 1299 (1883) tarihinde Haziran ayının 3'ünde Baalbek'te doğmuştur. Ahmet Rufaî Hazretlerinin sülâlesine mensuptur. Hususî hocadan okumuş ve Kur'an ezberlemiştir. Daha sonra Camiu'l-Ezhar'e gitmiştir. Orada dört yıl tahsilden sonra Mayıs 1327 (1911)'de Yahyâ el-Halîl, eş-Şeyh Rezzâk ve Kahire ulemâsından icazetnâmeler almıştır. «Henabile» adı ile meşhûr camiin imamet ve hıtabet vazifesine

Ağustos 1329 (1913)'da tayin edilmiş ve Eylül 1332 (1916)'de kaza belediye azalığına seçilmiştir. Baalbek'in münhal olan müftülüğü için açılan intihabta Tafile kazası müftüsü Mehmet Faik Efendi'nin (4) reyine karşılık (15) rey alarak müftü intihap edilmiş ve Mart 1334 (1918) tarihinde vazifeye başlamıştır. (Dosya nu: 4469)

MEHMET KÂMİL EFENDİ (Bergamalı)

Bergama müftüsü iken vefat eden Veliyüddin Efendi'nin oğlu olup Kânunisanî 1280 (1864) tarihinde Bergama'da doğmuştur. İlk önce memleketinde babasından, daha sonra Kırkağaç'ta ve İstanbul'da okumuştur. İstanbul'da Bayezit dersiâmlarından Kayserili Ali Rıza Efendi'den okunması şart olan nüshaları bitirip h. 1312 (1894)'de icazet almıştır. Akabinde babasından mevrûs olan Bergama'daki Veliyüddin, diğer adı ile İbrahim Ağa Medresesine Zilhicce 1315'de müderris tayin olunmuştur. Mayıs 1327 (1911) tarihlerinde aynı medresede müderristi. (Dosya nu: 918)

MEHMET KÂMİL EFENDİ (Dağıstanlı)

Hacı Ali Efendi'nin oğlu olup 1282 (1866) senesinde Dağıstan'da doğmuştur. Babası memleketinden hicret edip Bursa'ya gelip yerleşmiştir. Bursa İmaret İsa Bey mahallesinde ikametle babasından okumaya başlamıştır. Arabî ilimleri tahsili esnasında Dârü'l-Muallimîn-i İbtidâiye'ye devamla Nisan 1304 (1888)'de şehadetnâme almıştır. Babasının vefatından sonra Bursa'da talebe okutmakla vaktini dolduran ve sonradan İstanbul'a gelip 1308 (-892)'de Bayezit Camiinde dersiâm olarak derse çıkan İbrahim Zühtü Efendi'den okumaya başlamıştır. Hocasından 1311'de icazet almıştır. Bazı noksanları itmam için yine okumaya başlamış ve derslerine devam ettiği Ahmet Remzi b. el-Hac Emîn Efendi'den 1313'de ikinci defa icazet almıştır. 1319/1320 tarihlerinde Mekteb-i Nüvvab'a girmiş ve 1324'de bu mektebten imtihanla mezun olmuştur.

Mayıs 1313 (1897)'de Adranos (Orhaneli) Rüştiye mektebi muallim vekâletine tayin edilmiş ve aynı yılın Ekim ayında bu muallimlikten ayrılmıştır.

Mekteb-i Nüvvab'ı bitirmesi üzerine Kânunievvel 1322 (1906)'de İnoz (Enez) kazası niyabetine tayin edilmiştir. Mart 1323'de İnoz'dan ayrılıp Mart 1324 (1908)'de Şile niyabetine tayin olunmuştur. Şile'de dokuz ay kadar kaldıktan sonra ayrılmış ve Nisan 1325'de Cisr-Mustafapaşa kazası niyabetine tayin edilmiştir. Nisan 1327 (1911)'de hizmet müddetinin bitmesi üzerine Teşrinisanî 1327'de Hu-

mus niyâbetine tayin edilmiştir. Kânunisani 1330 (1914)'da Humus'tan ayrılıp aynı tarihte Kuneytıra niyabetine tayin edilmiştir. Kuneytıra naibi iken 8 Şubat 1331 (1915) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 887)**

MEHMET KÂMİL EFENDİ (Dramalı)

Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1265 (1849) tarihinde Selânik'e bağlı Drama kasabasında doğmuştur. İlk tahsilinden sonra İstanbul'da Sultanahmet civarında **Ulâ Zekeriyya Medresesinde** ikametle icazet aldığı gibi Mekteb-i Nüvvab'a da imtihanla girip dört sene sonra şehadetnâme almıştır. Mekteb-i Nüvvab'tan mezun olduktan sonra Mart 1306 (1890)'da Selânik dahilinde İstromça niyabetine tayin edilmiştir. Teşrinievvel 1308'de Tiran, Temmuz 1311'de Kalkandelen, Eylül 1314'de Karaferie, Kânunisanî 1320 (1904)'de Sultanyeri naibi olmuştur. 25 Eylül 1323 (1907)'de vefat etti. **(Dosya nu: 242)**

MEHMET KÂMİL EFENDİ (İbradılı)

Çorum naibi Peylizâde Mehmet Emîn Efendi'nin oğlu olup 1278 (1862) senesinde İbradı kasabasında doğmuştur. Medreselerde **«Şerh-i Akaid»**e kadar ders görmüş ve babasının niyabetleri sırasında, nahiye naibliklerinde istihdam edilmiştir.

İşkodra vilâyetinin inhası üzerine 1300 (1884)'de Tuz kazası naibi olmuştur. 1303 (1887)'de Uluborlu, Temmuz 1306'da Karapınar, 1308'de Mecidözü, Teşrinievvel 1311'de Karaağaç - Yalvaç, Teşrinievvel 1314'de Bilân, Teşrinievvel 1317'de Sarayköy, Haziran 1320'de Şiran ve Nisan 1322 (1906)'de Sındırgı kazası niyabetine tayin olunmuştur. Kânunisanî 1324 (1908)'de Sındırgı niyabetinden ayrılmış ve 4 Mart 1325 (1909) tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 1886)**

MEHMET KÂMİL EFENDİ (İstanbullu)

Sudûr-i İzâmdan Reisu'l-Ulemâ Ali Paşazâde Ahmet Aziz Bey'in oğlu olup 1267 (1851) tarihinde İstanbul'da Sultanahmet civarında Küçükayasofya mahallesinde doğmuştur. İbtidaî mektebini bitirdikten sonra Sultan Mahmut türbesine yakın bulunan Valide rüştiyesine devam etmiştir. Babasının Erzurum Vilâyeti müfettişliği memuriyetinden dolayı burada rüştiyeye devam etmişse de bu mektebi bitirememiştir. Akabinde babası İstanbul'a gelip Anadolu Kazaskeri olması üzerine hususî muallimlerden okumaya başlamıştır.

H. 1289 (1871) tarihinde babasının Rumelikazaskerliği sırasında Rumelikazaskerliği tezkerecisi olmuştur. İki yıl kadar bu hizmeti

ifâdan sonra bu hizmetten ayrılmıştır. Rebiulevvel 1288'de uhdesine İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği tevcih olunmuş ve derece derece yükselip Safer 1324'de Hamise-i Süleymaniye raddesine terfi etmiştir. Bu aradaki terfi tarihleri şöyledir: Recep 1302'de Hareket-i Dahil'e, Zilhicce 1307'de Musıla-i Sahn'a, Safer 1316'da Sahn'a, Rebiulevvel 1321'de Hareket-i Altmışlı'ya ve Zilhicce 1322'de Musıla-i Süelymaniyeye terfi olunmuştur. Belirtildiği gibi son rütbesi Hamise-i Süleymaniye olmuştur.

1322 (1906)'de Davutpaşa medresesi müderrisiliği 250 kuruş maaşla uhdesine verilmiştir.

7 Haziran 1331 (1915) tarihinde Galata'da Eskimez mahallesinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 375)

MEHMET KÂMİL EFENDİ (Kudüslü)

Kudüs müftüsü Mehmet Tahir el-Hüseynî Efendi'nin oğlu olup 1288 (1872) senesinde Kudüs'te doğmuştur. Rüştiyeyi bitirdikten sonra Mescid-i Aksâ'ya devam etmiştir. Akabinde Mısır'a gidip Camiu'l-Ezher'de beş sene devamdan sonra icâzet almıştır. Türkçe okur ve yazar, fransızca da konuşurdu.

Mart 1316 (1900)'da Kudüs niyâbetine vekâleten tayin edilmiştir. Bu vekâleti kısa bir müddet sürmüştür. Münhâl bulunan Kudüs müftülüğüne vekâleten Teşrinievvel 1324 (1908)'de tayin edilmiş ve bir müddet sonra asaleten tayin edilmiştir. (Dosya nu: 3087)

MEHMET KÂMİL EFENDİ (Lâzkiyeli)

Mersin'de Nûr-u Hamidiye Camii hatibi Mehmet Salih Efendi'nin oğlu olup 1284 (1868) tarihinde Lâzkiye'de doğmuştur. Lâzkiye'de ilk bilgileri tahsil ettiği gibi hususî muallimden de dinî ilimleri okumuştur. Haziran 1319'da Mersin Kaza merkezi tahsilât müfettişliğine tayin edilmiştir. Babası kaza nâiblerinden bulunduğundan bir müddet refakatinde bulunmuştur. Mart 1321'de ayrılmış ve Mayıs 1323'de Hassa Kazası ve aynı yılın aralık ayında da Saftiya Kazası tahsil memurluğuna tayin edilmiştir. Nisan 1327 (1911)'de Taşoz Kazası nâibi olmuştur. Bir yıl sonra ayrılıp Mayıs 1328'de Raşiyâ Kazası niyâbetine tayin edilmiştir. Mayıs 1329'da diğerinin tayini ile Raşiyaâ'dan ayrılmıştır. Eylül 1329 (1913)'da Yemen'e bağlı Cebel-i Rîme kazası niyâbetine (kadılığına) tayin edilmiştir. Mahallince görülen lüzum üzerine Kânunievvel 1333 (1917)'de Lihye kadılığına tayin edilmiştir. Kadılık mahallinin düşman tarafından işgali dolayısiyle Kânunisani 1334 (1918)'de ayrılmış ve esir edilmiş-

tir. Esirlerin avdeti sırasında 10 Teşrinisani 1335 (1919)'de İstanbul'a gelmiştir.

Bir memuriyete tayin edilinceye kadar İstanbul kadılığı kaleminde muvakkaten istihdamı kabul edilmiş ve burada vazifeye başlamıştır. (Sicil defteri, c. 7, sh: 9)

MEHMET KÂMİL EFENDİ (Priştineli)

Prepol Medresesi müderrisi Hacı Recep Efendi'nin oğlu olup Haziran 1301 (1885) tarihinde Priştine kasabasının Lâp mahallesinde doğmuştur. Prepol kasabasının İbtidaî ve rüştiye mekteblerinde yedi yıl kadar okuyup pek iyi derece ile şehadetnâme almıştır. Bundan sonra sekiz sene Prepol Medresesi'nde tahsil görüp icâzet almıştır.

Kosova vilâyetinde teşekkül eden hey'et huzurunda imtihan olup liyakatını ispatla Eylül 1326 (1910) tarihinde Kolaşin (Zir) Kazası nâibi olmuştur. Harp dolayısiyle 1328 (1912)'de Türkiye'ye gelmiş ve Kütahya civarında ikamet etmeye başlamıştır. Ömrü uzun olmamış ve 21 Nisan 1331 (1915) tarihinde vefat etmiştir. (Dosya nu: 1371, sicil defteri, c. 5, sh: 55)

MEHMET KÂMİL EFENDİ (Rizeli)

Hacı Hâfız Muhsin Efendi'ni noğlu olup Nisan 1257 (1841) tarihinde Rize'de doğmuştur. İlk tahsilini Rize'de gördükten sonra h. 1282'de tahsil için İstanbul'a gelmiştir. Şevket Efendi'nin ders halkasına dahil olmuşsa da vefatı üzerine Meşihat Müsteşarı Hacı Necîp Efendi'den okumaya başlamıştır. H. 1294'de Necip Efendi'den icâzetnâme almıştır.

Ruûs imtihanını kazanarak otuz altı yaşında iken Temmuz 1293 (1877)'de Süleymaniye Camiinde derse çıkmıştır. 1310 (1894)'de icâzet vermiştir. Teşrinisani 1296'da İbtidaî Hariç ve Temmuz 1306'da Hareket-i Hariç müderrisliklerine nâil olmuştur. Mart 1310 (1894)'da Nuruosmaniye kütüphanesi altıncı hâfızkütüblüğüne imtihanla tayin edilmiştir.

23 Nisan 1311 (1895)'de Rize'de ceddinden kendine mevrûs olan sabık müftü Hacı Süleyman Efendi Medresesi'ne müderris tayin edilmiş ve İstanbul'dan ayrılmıştır. Aynı zamanda bu tarihte Rize livası müftüsü olmuştur. İlmî rütbesi Eylül 1316'da Hareket-i Dahil'e, Kânunisani 1317'de Musıla-i Sahn'a terfi etmiştir. Haziran 1319'da İbtidaî Altmışlı, Kânunisani 1320'de Hareket-i Altmışlı ve Mart 1322'de Musıla-i Süleymaniye ruûslarına terakki etmiştir. Şu-

bat 1322'de Trabzon mevleviyeti ile taltîf olunmuş ve bu mevleviyeti bir yıl ihraz etmiştir.

Nisan 1311 (1895)'de tayin olunduğu Rize (Lâzistan) Sancağı müftülüğü ve mezkûr medrese müderrisliğini ifâ ederken 18 Ağustos 1327 (1911)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 2425)**

MEHMET KÂMİL EFENDİ (Safranbolulu)

Musâzâde İbrahim Efendi'nin oğlu olup 1268 (1852) senesinde Safranbolu'nun Çerçin köyünde doğmuştur. İlk bilgileri köyünde tahsil etmiş ve 1284'de İstanbul'a gelip **Büyük Ayasofya Medresesi**'ne girmiştir. Bayezit dersiâmlarından Hâfız Eşref Efendi'den okuyup icâzet almıştır. Mekteb-i Nüvvab'a girip Şaban 1308'de mezun olmuştur.

Kânunievvel 1307 (1891)'de Kandıra Kazası nâibliği ve Bidâyet mahkemesi reisliğine tayin edilmiştir. Daha sonraları Gönen, Ayvacık, Gerede, Mudurnu, Kırcaali, Doyran ve Yalova niyâbetlerinde bulunmuştur.

Recep 1320'de uhdesine tevcih olunan İbtidaî Hariç Bursa müderrisliği Zilkade 1322'de İbtidaî Dahil'e terfi olunmuştur.

1327 (1911)'de Yalova'dan ayrılmış ve bir yıl ma'zûl kaldıktan sonra Temmuz 1328 (1912)'de Safranbolu nâibi olmuştur. 12 Temmuz 1332 (1916)'de vefat etmiştir. **(Dosya nu: 947; sicil defteri, c. 3, sh: 224)**

MEHMET KÂZİM EFENDİ (Dârendeli)

Halep sâbık merkez nâibi Hasan Sıtkı Efendi'nin oğlu olup 1290 (1874) tarihinde Dârende'de doğmuştur. Dârende ibtidaî ve rüştiye mekteblerini bitirdikten sonra İstanbul'a gelmiş ve Bayezit Camii dersiâmlarından Kayserili Ali Rıza Efendi'den dinî ve arabî ilimleri tahsil ederek icâzet almıştır. Ayrıca babasından da ilm-i hadîs okuyup icâzet almıştır.

Temmuz 1307 (1891)'de İstanköy kasabası erkek ibtidaî mektebi ikinci muallimliğine tayin edilmiştir. Eylül 1308'den Nisan 1309'a kadar Adana'ya bağlı Karataş nâhiyesi niyâbetinde bulunmuştur. Ağustos 1310'da Dârende A'şar ihale memurluğundan ayrılmış ve Haziran 1311'de Hamîdiye, diğer adı ile Sarmaşıklı müftülüğüne tayin edilmiştir. Bir müddet sonra ayrılıp Tenûs Kazası A'şar memurluğuna tayin edilmiştir. Buradan da ayrılıp Teşrinisani 1314'de Osmaniye Kazası niyâbetine tayin edilmiştir. Temmuz 1316'da ayrılmış ve Ekim 1316'da Koçgiri, Eylül 1320'de Haçin, Ey-

lül 1323'de Marmaris, Haziran 1328'de Zarâ Kazası niyâbetine tayin edilmiştir. Kânunisani 1329 (1913) tarihinde Zarâ Kadılığından ayrılmıştır. **(Sicil defteri, c. 3, sh: 204)**

MEHMET KEMAL EFENDİ (İbradılı)

Molla Alioğlu Mustafa Efendi'nin oğlu olup 1288 (1872) tarihinde İbradı'da doğmuştur. İbtidaî ve rüştiyeyi bitirdikten sonra İstanbul'a gelip Fatih dersiâmlarından ve sonradan Ders vekili olan Alasonyalı Ali Zeynelâbidin Efendi'nin ders halkasına dahil olmuştur. Hocasından icâzet almış ve Nisan 1313'de (1897'de) Arapsun Kazası şer'iyye mahkemesi başkâtibliğine tayin edilmiştir. 1316'da Kars-Zü'l-Kadriye şer'iyye mahkemesi başkâtibliğine nakledilmiştir. Akabinde İstanbul'a gelip Eylül 1320'de Dâvutpaşa mahkemesi ikinci kâtibliğine tayin edilmiştir. Kânunievvel 1324'de Kangal Kazası niyâbetine tayin edilmiş ve Şubat 1327 (1911)'de Kalecik Kazası niyâbetine nakledilmiştir. Şubat 1330'da ise Gümüşhacıköy Kazası kadılığına tayin edilmiştir. Bu arada hizmetinde kusur etmediği vaki' teftişten anlaşılmış ve uhdesine İbtidaî Dahil müderrisliği tevcih olunmuştur. **(Sicil defteri, c. 3, sh: 133)**

MEHMET KEMALEDDİN EFENDİ (Eğridirli)

Ramazanoğulları'ndan Abdurrahman Efendi'nin oğlu olup 1278 (1862) tarihinde Eğridir'de doğmuştur. Kur'an ve ilm-i hâl bilgilerini aldıktan sonra Yalvaç Kazası medresesinde üç yıl okuduktan sonra İstanbul'a gelip Fatih dersiâmlarından Hoca Nasûh Efendizâde İbrahim Edhem Efendi'nin ders halkasına dahil olmuş ve mutad dersleri bitirip icâzet almıştır.

Şubat 1315'de Galata mahkemesine mürasele ile kâtib tayin edilmiş ve Mayıs 1316'da Geyve Kazasına bağlı bulunan Taraklı nahiyesi niyâbetine tayin edilmiştir. Mayıs 1319'da imtihanla Mutki, Şubat 1324'de Ahlât, Haziran 1328'de Kâhta nâibliğine tayin edilmiş ve Temmuz 1329 (1913) tarihinde ise Beşîrî Kazası niyâbetine nakledilmiştir. Bundan önce bir müddet Karacaabad Kazasında da nâiblik etmiş ve harp dolayısiyle buradan ayrılmıştır. Beşîrî Kazası kadısı iken 1331 (1915)'de vefat etmiştir. **(Sicil defteri, c. 5, sh: 140)**

MEHMET KEMALEDDİN EFENDİ (Kudüslü)

Hüseyniye sülâlesinden ve ulemâdan Hafız Şeyh Halil Efendi'nin oğlu olup 1261 (1845) tarihinde Kudüs'te doğmuştur. Mescid-Aksî Hazret-i Dâvut Zaviyesinde aklî ve şer'î ilimleri okumuştur.

Mart 1286'dan Kânunisani 1294'e kadar (1870/1878) fahrî olarak Kudüs belediye meclis âzalığında bulunmuş ve aynı yıl içinde muvakkaten Beytü'l-lâhm nahiyesi rüsumat memurluğunda istihdâm edilmiştir. Haziran 1295'de aynı nahiyenin A'şar memurluğuna tayin edilmiştir. Ekim 1295 (1879)'de Kudüs Livası Bidâyet Mahkemesi âzalığına seçilmiştir. Mart 1296'da liva müdde-i umumî muavinliğine, Haziran 1298'de ceza dairesi reisliğine, Mayıs 1301'de *Halîlü'r-rahman* kazası niyâbetine tayin edilmiştir. Ağustos 1303'de ise ikinci defa olarak liva Bidâyet Mahkemesi âzalığına tayin edilmiştir. Mayıs 1312'de Miân Kazası niyâbetine tayin edilmiştir. Teşrinisani 1316'da ise Humus Kazası nâibi olmuştur. Teşrinievvel 1318'de ise hizmet müddetinin bitmesi üzerine Humus'tan ayrılmış ve Teşrinisani 1321 (1905)'de ikinci defa olarak Humus Kazası niyâbetine tayin edilmiştir. Teşrinisani 1323 (1907)'de ise Humus'tan ayrılmıştır.

Uhdesine Recep 1305'de İbtidaî Hariç Edirne müderrisliği ruûsu tevcih olunmuştur. **(Sicil defteri, c. 1, sh: 273/274)**

MEHMET KUDSÎ EFENDİ (Bozkırlı)

Nakşibendî Halidî meşâyihinden Şeyh Muhsin Efendi'nin oğlu olup Nisan 1290 (1874) tarihinde Bozkır'ın Hoca karyesinde doğmuştur. Sibyan mektebini bitirdikten sonra Karaman'a gidip rüştiyeyi bitirmiştir: Mayıs 1303/1887. Karaman ve Konya Medreselerinde ders görmüş ve Konya ulemâsından Hasan Kudsî Efendi'den Ağustos 1317 (1901)'de icâzet almıştır. Konya'da Bekir Sami Paşa Tekkesi seccade-nişini eş-Şeyh Mehmet Bahaeddin Efendi'den Nakşibendî Tarikatinin Halidî kısmından Şubat 1314 (1898)'de hilâfetnâme almıştır.

İcâzetinden sonra Karaman'da Kitapçı Baba Nakşibendî Tekkesi postnişinliği ve müderrisliğinde bulunmuş ve bu arada Karaman Kazası Müftüsü Mustafa Efendi'nin azli ile müftülük için yapılan intihabda eski müftü Hadîzâde Mustafa Efendi'nin 18 reyine karşılık 41 reyle Karaman Müftüsü olmuştur. Bu intihap Meşihatça da tasvibe karin olduğundan Mayıs 1335 (1919)'de resmen Karaman Müftüsü olmuştur. **(Dosya nu: 5282)**

MEHMET KUTBUDDİN EFENDİ (Zarâlı)

Bursa ruûsunu haiz Koçgîrî sâbık müftüsü el-Hac Ahmet Efendi'nin oğlu olup 1251 (1835) senesinde Koçgirî'nin merkezi olan Zarâ'da doğmuştur. Önce Zarâ'daki medresede babasından arabî ilim-

leri okumaya başlamış ve akabinde Kayseri'de Eskisaray Medresesi'nde ikametle müderris Hacı Torûn Efendi ile sair ulemâdan ilm-i mantık, fıkıh, adâb ve ilm-i kelâm okumuştur. Sonunda kasabaya avdetle babasından tekrar Kadı Beyzavî okumaya başlamıştır. Babasının vefatı üzerine icâzet alamamışsa da Recep 1302 (1884) tarihinde Hacı Torûn Efendi'den icâzet almıştır.

Babasının vefatı ile mahallî halkın intihabı üzerine ve Vilâyet İdare Meclisinin mazbatası ile, Şevval 1292 (Kasım 1879) tarihinde Koçgîrî (Zâra) Kazası müftüsü olmuştur. 1312 (1896) tarihlerinde Zarâ müftüsü bulunuyordu. **(Dosya nu: 1003, 2343)**

MEHMET LÜTFÎ EFENDİ (Akşehirli)

Akşehir kazası müftüsü merhum Ömer Lütfî Efendi'nin oğlu olup 1259 (1843) tarihinde Akşehir kasabasında doğmuştur. Akşehir ve Konya'da ilk bilgileri aldıktan sonra İstanbul'a gelmiş ve Hocapaşa Medresesi'nde ikametle Bayezit dersiâmlarından Evkaf müfettişi merhum Ahmet Nüzhet Efendi'den okuyup icâzet almıştır. Meşîhâttan tedrîs ruhsatnâmesi almış ve Bayezit Camii'nde derse çıkmıştır.

Bayezit dersiâmlarından olan M. Lütfî Efendi, 1292 (1876)'de Fatih rüştiyesi kavaid-i Osmaniye muallimliğine tayin edilmiştir. Şubat 1308'de (1892'de) Toptaşı Askerî rüştiyesi imlâ muallimliğine tayin edilmişse de Ağustos 1310 (1894)'da Eyüp Rüştiyesi muallimliğine nakledilmiştir. Kânunievvel 1317'de Kütüphâne-i Hümayûn'a memur edilmiştir. Şevval 1305'de dördüncü rütbeden Mecidî ve Osmanlı nişanları kendisine ihsan edildiği gibi Ramazan 1315'de de altın liyakat madalyası ile taltîf olunmuştur. Teşrînievvel 1321 (1905)'de emekli olmuştur. Bundan sonra dersiâm olarak hizmette bulunmuştur. **(Sicil defteri, c. 4, sh: 6, dosya nu: 3383)**

MEHMET LÜTFÎ EFENDİ (Salihlili)

Güçlüzâde Hacı Ali Ağa'nın oğlu olup Ağustos 1282 (1866) tarihinde Salihli'nin Durasillu köyünde doğmuştur. İlk bilgileri memleketinde aldıktan sonra Alaşehir'de Müfti Efendi ve Manisa'da Gavz Paşa Medreseleri'nde mahallî ulemâdan ders görmüş ve Mayıs 1305'de İstanbul'a gelip Şehzâde civarında Dârü'l-Hadîs Baba Mahmud Bekir Ağa Medresesine kaydolup Fatih ve Bayezit dersiâmlarından Atıf Bey ve Urfalı, Cum'alı ve 1326 (1910) tarihlerinde Meşîhat müşteşarlığı yapmış olan Ödemişli Mustafa Efendilerden meanî, mantık ve fıkıh ile hadîs okumuştur. Son olarak Manastırlı İsmail

Hakkı Efendi'den okuyup Mart 1308 (1892)'de icâzet almıştır İcâzetini müteakip memleketine gidip köyündeki medresede talebe okutmaya başlamış ve 1321 (1905)'de on üç talebeye icâzet vermiştir.

Mart 1315 (1899) tarihinde fahriyyen Salihli müftüsü olmuş ve Şubat 1318'de İbtidaî Hariç Bursa müderrisliği ruûsuna nâil olmuş ve Safer 1321'de İbtidaî Dahil'e terfi olunmuştur.

«Devr-i istibdâdda İslâmî medreselerin islâhı, müderris ve ilmiye talebelerinin birbirine karşı hukuk ve vezaifini, mesâlik ve adâbını açıklayıcı, usûl-i arabiyye ve kavaid-i nahviyyenin Farsça ve Osmanlıca ile tatbîkatını havî, hıfz-ı sıhha, ed'iyye-i me'sûreden bahseden» İmâm-ı Birgüvî'nin meşhûr «İzhâr» risâlesinin şerh ve tercümesinden ibaret «İhtaru'l-Ahyâr Tercemetü İzharü'l-Esrâr» adı ile iki cildlik bir kitap yazmış ve İzmir'de Keşişyan matbaasında 1324 (1908)'de basılmıştır. Bunun yanında Meşrutiyetin ilânından sonra, «devr-i sâbık-ı istibdâdın mezâlim ve seyyiat, asr-ı meşrutiyetin fevaid ve muhsenâtından, ittihat ve ittifakın lüzûm ve vücûbundan, tefrika ve nifakın mazarrâtından, meb'usân ve a'yanın vezaifinden ve tehzîb-i ahlâktan bâhis «Tuhfe-i Lütfî» adında arapça bir eser yazmış» ve bu da diğeri gibi aynı tarihte basılmıştır.

Memleketine gelip ders okutmaya başladığı sıralarda yeniden inşâ edilen Hamidiye Medresesi'nde müderrislik yapmış ve Mayıs 1324 (1908) tarihinde Salihli müftülüğünden şahsî meşguliyetlerinden dolayı istifa etmiştir.

Temmuz 1326 (1910) tarihlerinde Hamidiye Medresesi'nde ders okutmakla meşguldü. Eylül 1330 (1914)'da 8 talebesi mevcut idi. (Taşra Medârisine Mahsus Defter, c. 1, nu: 159) (Dosya nu: 902)

MEHMET LÜTFULLAH EFENDİ (İstanbullu)

Mahreç mevâlisinden, Rumeli sadareti vekayi' kâtibi sipahi Ahmet Arif Efendi'nin oğlu olup 1275 (1859) tarihinde İstanbul'da doğmuştur. Fatihte Penlizâde mektebinde tahsil görmüş ve imtihanla girmiş olduğu Mekteb-i Kuzât'tan Şaban 1329'da beşinci sınıf şehadetnâmesi almıştır.

Kânunisani 1287 (1871) tarihinde İstanbul kadılığına bağlı Bâb mahkemesine kâtib tayin edilmiştir. Teşrinisani 1297 (1881)'de Anadolu sedaretine kâtip olarak nakledilmiştir. 1299 (1883)'da Rumeli sadareti vekayi-i şer'iyye kâtip muavinliğine nakledilmiştir. Kânunisani 1312 (1896)'de kadılık mesleğine intisapla Sivas'a bağlı Hamidiye Kazası nâibi olmuştur. Mayıs 1315'de Osmancık, Eylül 1317'de

Hadım, Eylül 1318'de Araç, 1320'de Gümüşhacıköy, Eylül 1323'de yine Osmancık ve Kânunievvel 1327'de Dimetoka niyâbetine tayin olunmuştur. Harp dolayısiyle Dimetoka'dan avdetle İstanbul'a gelmiştir.

Uhdesine Zilkade 1291'de İbtidaî Hariç Edirne müderrisliği tevcih olunmuş ve Ramazan 1293'de Hareket-i Hariç'e, Muharrem 1297'de Hareket-i Dahil'e, Zilhicce 1302'de Sahn'a, Rebiulaher 1304'de İbtidaî Altmışlı'ya, Muharrem 1325'de Musıla-i Süleymaniye raddelerine terfi buyurulmuştur. Mart 1304'de tahsis olunan Devriye müderrisliği 1325'de kesildi.

Bir müddet Medresetü'l-Kuzâd hademeliğine tayin edilmişse de Ağustos 1331 (1915) tarihinde Kandıra'ya bağlı Akçaova nahiyesi niyâbetine tayin olunmuştur.

Kuvâ-yi Bağiye'nin (sicil kaydındaki ifadeye göre) cebr ve tazyiklerinden firar ederek İstanbul'a gelmiş ve Temmuz 1336 (1920)'dan itibaren maaşını merkezden almıştır. Temmuz 1338 (1922)'de 540 kuruş maaşla tekaüde sevk edilmiştir. (Sicil defteri, c. 5, sh: 205)

1340 (1924) senesinde Vefa'da Molla Gürani mahallesinde Yoğurtçuoğlu Medresesi'nde ikamet etmekte iken tedâvi için Cerrahpaşa hastanesine kaldırılmış ve orada vefat etmiştir. (Dosya nu : 1148)

MEHMET MAHFÛZ EFENDİ (Bitlisli)

Bakkal esnafından Hoca Abdülhamid Efendi'nin oğlu olup Şubat 1304 (1888) tarihinde Bitlis'in Kızıl Mescid mahallesinde doğmuştur. İlk olarak Kur'an'ı hıfzedip ilmihâl bilgisini aldıktan sonra Bitlis medreselerinde tahsilde bulunmuş ve Şeyh Fethullah Efendizâde Şeyh Alâeddin Efendi'den icâzet almıştır.

Haziran 1329 (1913) tarihinde yapılan seçimde ekseriyeti alarak Mutki Kazası müderrisi olmuştur. Daha sonra Mutki müftüsü Mehmet Celâleddin Efendi'nin vefâtı üzerine yerine tayin için yapılan ve kazada mevcut müderris, ulemâ, cami imamı ve hatibleri, idare meclisi ve belediye âzalarının reylerinden on birini alıp Mutki Müftüsü olmuş ve Ağustos 1330 (1914) tarihinde vazifeye başlamıştır. (Dosya nu: 1942)

MEHMET MAHMUT EFENDİ (Akşehirli)

Ulemâdan Karacaoğlu İbrahim Efendi'nin oğludur. 1300 (1884) tarihinde Akşehir'de doğmuştur. İlk bilgileri Mevlût köyünde gördükten sonra Akşehir ve Konya medreselerinde bir müddet bulun-

muş ve İstanbul'a gelip Bayezit dersiâmlarından Nevşehirli Hasan Fehmî Efendi'den Recep 1328'de icâzet almış ve devam ettiği Mekteb-i Nüvvab'tan Şaban 1329'da iyi derecede şehadetnâme almıştır.

Teşrinievvel 1327 (1911)'de Çarşamba Kazasına kadı tayin edilmiştir. Vazifesini kötüye kullandığından Hükkâm-ı Şer' kanununun 30. maddesine göre Şubat 1329 (1913)'da azl edilmiştir. (Sicil defteri, c. 2, sh: 380)

MEHMET MANSÛR EFENDİ (Elmalılı)

Ulemâdan Hasan Efendi'nin oğludur. 1296 (1880)'da Elmalı'da doğmuştur. Elmalı'da ibtidaî ve rüştiyeyi bitirmiş ve Haydar Baba Medresesi'nde okuduktan sonra İstanbul'a gelmiş ve Fatih Camii dersiâmlarından Abdüllâtif Efendi'den icâzet almıştır. İmtihanla girdiği Mekteb-i Nüvvab'tan Şaban 1326'da dördüncü sınıf niyâbet şehadetnâmesi almıştır.

Eylül 1325 (1909)'de Nevşehir Kazası niyâbetine tayin edilmiş ve hizmet müddetinin hitamı üzerine Şubat 1327 (1911)'de Mihaliç Kazası nâibi olmuştur. Şubat 1330'da ise terfian Edremit Kazası kadılığına tayin edilmiştir. Teşrinievvel 1332 (1916)'de hizmetinin takdiri bâbında uhdesine İbtidaî Dahil Bursa müderrisliği ruûsu tevcih olunmuştur. (Sicil defteri, c. 3, sh: 181)

MEHMET MEHASİN EFENDİ (Lâzkiyeli)

İmamı Hüseyin Hazretlerinin sülâlesine mensup sâbık Musul Merkez nâibi Seyyit Mehmet Saîd Efendi'nin oğlu olup 1287 (1871) senesinde Lâzkiye'de doğmuştur. Dinî bilgileri tahsilden sonra babası ile sair mahallî ulemâma ve meşâyihden tahsîl görmüştür.

1312 (1896)'de niyâbete kabul edilmiş ve bu tarihten Haziran 1315'e kadar Sümeyye, Mayıs 1317'den Mayıs 1320'ye kadar Cebel-i Rime, 1321'den Haziran 1322'ye kadar Tafiyle, 1322'den Temmuz 1324'e kadar Necid niyâbetlerinde bulunmuştur. Kânunievvel 1325'de Aclûn, Haziran 1326'da Cebele Kazaları niyâbetlerine tâyin edilmiş ve Nisan 1326'da Asîr livası niyâbetini ihraz etmiştir. Rebiulevvel 1328'de Mahreç pâyesini ihraz ettiği gibi Asîr livasından mebus seçildiğinden 1328 (1912)'de niyâbetten ayrılmıştır. (Sicil defteri, c. 1, sh: 319)

MEHMET MEKKÎ EFENDİ (Mekkeli)

Sudûr-i izamdan mülgâ Meclis-i Vâlâ Müftüsü Sirozîzâde Tahir

Efendi'nin torunu ve Ali Rıza Bey'in oğlu olup 1259 (1843) senesinde Mekke-i Mükerreme'de doğmuştur. İbtidaî mektebinde Kur'an-ı Kerimi tilâvet ve Üsküdar rüştiyesinde mürettep dersleri tahsil ettikten sonra, bu mektebin birinci muallimi Ahmet Hilmi Efendi'den âli ilimlerle Nevşehirli Ahmet Efendi'den fıkıh ve feraiz ve Diyarbakırlı İbrahim Re'fet Efendi'den de «Gülistan», «Bostan» ve «Hâfız» okumuştur. Bazı edebî eserleri varsa da sicil kaydına göre basılmamışlardır.

Kânunievvel 1264 (1847)'de müderrislik maaşı tahsîs olunmuş ve Şubat 1275 (1858)'de uhdesine İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği tevcih olunmuştur. Eylül 1276 (1859)'da İstanbul Bâb Mahkemesine kâtip tayin edilmiştir. Haziran 1285 (1868)'de Lâpseki Kazası nâibi olmuştur. Aynı yıl içinde Bergama'ya nakledilmiş ve Mart 1288 (1872)'de Silistre niyâbetine terfi etmiştir. Ağustos 1291 (1875)'de Antalya (Tekke), Sancağı niyâbetine tayin, Temmuz 1293'de Sakız Sancağı niyâbetine nakl, Haziran 1294'de Musul, Ağustos 1298'de Karahisar-ı Şahip, Nisan 1301'de Diyarbakır, Ağustos 1302'de naklen Sivas, Şubat 1304'de Adana, Teşrinisani 1307'de Halep, Teşrinievvel 1311'de Suriye, Mart 1316 (1900)'da Edirne, Mayıs 1316'da Hüdâvendigâr, Kânunisani 1317'de Selânik Vilâyeti niyâbetine tayin edilmiştir. Mayıs 1321 (1905)'de Selânik'ten ayrılmış ve bu tarihte Meclis-i İdare-i Emval-i Eytam Azalığına tayin edilmiştir. Eylül 1322'de ayrılmış ve bu tarihten itibaren Eylül 1325 (1909)'e kadar Mahkeme-i Teftîş-i Evkaf Müsteşarlığında bulunmuştur. Bu tarihten sonra da yaşı nizamî haddi aştığından tekaüdiyeti icrâ kılınıp kadro haricine çıkarılmıştır.

Mayıs 1321 (1905)'de tahsîs olunan arpalık maaşı Eylül 1325'de kesilmiştir.

Rebiulevvel 1301'de Mahreç, Muharrem 1309'da Bilâd-ı Hamse, Rebiulevvel 1310'da Haremeyn-i Muhteremeyn, Ramazan 1314'de İstanbul, Ramazan 1325'de Anadolu Kazaskerliği pâyesini ihraz etmiştir.

Adana niyâbetinde bulunduğu sırada Şevval 1307'de üçüncü rütbeden Mecidî, Rebiulevvel 1311'de tebdilen üçüncü rütbeden Osmanlı, Cemazielâher 1312'de tebdilen ikinci rütbeden Mecidî, Cemazielâher 1314'de tebdilen ikinci rütbeden Osmanlı, Zilkade 1314'de «nişan-ı hamiyet-i vataniye» madalyasının alüminyumdan ma'mûl bir kıt'ası, Muharrem 1316'da tebdilen birinci rütbeden Mecidî, Cemazielevvel 1318'de Altın İmtiyaz, Zilhicce 1319'da tebdilen birin-

ci rütbeden Osmanlı ve Şevval 1321'de altın Hicaz Demiryolu madalyalarına nâil olmuştur. (Sicil defteri, c. 1, sh: 350, Dosya nu: 139).

MEHMET MEMİŞ EFENDİ (Beyşehirli)

Çiftçi Süleyman Ağa'nın oğlu olup Haziran 1282 (1866) tarihinde Beyşehir'in Kıreli nahiyesinin Suludere köyünde doğmuştur. Suludere köyündeki ilk mektebte okumuş ve 1294 (1878) tarihinde Karaağaç'ta bulunan Türkzâde Hacı Mehmet Efendi Medresesi'ne girip üç sene tahsil görmüştür. Eylül 1297 (1881)'de Uşak'ta Ayintabî Hacı Ahmet Medresesi'ne dahil olmuştur. Burada da üç sene tahsilden sonra Konya'ya gitmiş ve Ağustos 1300 (1884) tarihinde Zincirli Medresesi'ne nakletmiştir. Buranın müftüsü Aladağlı Hacı Hoca Ahmet Efendi'nin ders halkasına girmiştir. Hocasından Teşrinisani 1312 (1896) tarihinde icâzet almıştır.

İcâzet aldıktan sonra Beyşehir'in İçerişehir mahallesinde evlenip Nisan 1313 (1897)'de yerleşmiştir. Bu mahallede İsmail Bey'in inşâ ettiği Taş Medrese'de hasbî olarak müderrisliğe başlamıştır. 44 yaşında iken Mart 1326 (1910) tarihinde Beyşehir Bidâyet Mahkemesi âzalığına tayin edilmiştir. Münhâl olan Beyşehir Kazası müftülüğü için açılan seçimde 43 reyden 21'ini alarak Beyşehir Müftüsü seçilmiştir: Mart 1327 (1911).

Şubat 1335 (1919) tarihinde aynı yerde müftü ve müderris bulunduğu, aynı tarihteki iki ay izin talebi ile vâki istidâdan anlaşılmaktadır. (Dosya nu: 2551)

MEHMET MES'UD EFENDİ (Mardinli)

Mardin ulemâ ve eşrafından Mehmet Hulûsî Efendi'nin oğlu olup 1271 (1855) senesinde Mardin'de doğmuştur. İlk tahsilinden sonra Mardin'deki Kasımpaşa Medresesi'ne girmiştir. Burada tahsilini bitirip icâzet almıştır. Haziran 1299 (1883)'da Mardin livası Evkaf müdürlüğüne tayin edilmiştir. Ekim 1304 (1888)'de ayrılmış ve Mart 1306 (1890)'da Lice, Şubat 1310'da Silvan, Eylül 1314'de Gunye (Savur), Mayıs 1318'de Siverek, Şubat 1320'de İmadiye, Şubat 1323'de Nusaybin niyâbetlerine tayin edilmiştir. Nisan 1326 (1910)'da Nusaybin niyâbetinden kadro harici bırakılmıştır.

Mekteb-i Kuzât'ta imtihan olmuş ve Eylül 1327'de niyâyet ehliyetnâmesi almıştır.

Uhdesine Rebiulâher 1304'de İbtidaî Hariç Bursa müderrisliği tevcih olunmuş ve Zilkade 1319'da dördüncü rütbeden Osmanlı nişanı, Rebiulevvel 1320'de İzmir pâyesi ve Safer 1321'de nikel Hicaz

Demiryolu madalyası ihsan olunmuştur. (Sicil defteri, c. 3, sh : 142/2)

MEHMET MUHARREM EFENDİ (Karacaviranlı)

Ziraatle uğraşan Sâid Ağa'nın oğlu olup 1273 (1857) senesinde Karacaviran'da doğmuştur. İlk bilgileri Karacaviran'da okuduktan sonra İstanbul'a gelmiş ve Köprülü Mehmetpaşa Medresesi'nde ikametle Kânunievvel 1286 (1872) tarihinde Kalecikli Hâfız Mehmet Şükrü Efendi'nin ders halkasına dahil olmuştur. Şubat 1302 (1886) tarihinde hocasından icâzet almıştır. Şubat 1303 (1887)'de Bayezit Camiinde dersiâm olarak derse çıkmıştır. Ağustos 1317 (1901)'de ders halkasında bulunan talebelere icâzet vermiştir .

Uhdesine Teşrinisani 1310'da Hareket-i Hariç Dersiye-i Ahmediye müderrisliği ruûsu tevcih olunmuş ve Haziran 1319 (1903)'da İbtidai Hariç Damat Rüstem Efendi Medresesi müderrisliğine terfi etmiştir.

Talebelerine icâzet vermesine mükâfat olarak Eylül 1317'de altın liyakat madalyası kendisine ihsan edilmiştir.

1326 (1910) tarihlerinde Bayezit dersiâmı bulunuyordu.

13 Rebiulâher 1334'de Hayri Efendi'nin meşihatı zamanında Mahreç pâyesine nâil olmuştur. (1) (Dosya nu: 5622)

MEHMET MUHİDDİN ARABÎ EFENDİ (Lâzkiyeli)

Sofîzâde Hüseyin Abdülvehhab Efendi'nin oğludur. 1282 (1866) tarihinde Lâzkiye'de doğmuştur. İlk bilgileri aldıktan sonra üç yıl kadar rüştiyede tahsil görmüştür. Müderrislerden dinî ve arabî ilimleri okumuş ve fıkıh'tan icâzet almıştır.

Lâzkiye livası şer'iyye mahkemesinde bir müddet bulunmuş ve nahiye niyâbetlerinde bulunmuştur. Temmuz 1319'da Lihye Kazası niyâbetine tayin edilmiştir. Mayıs 1324 (1908)'de ayrılmış ve Kânunisani 1325 (1909)'de Kars-zü'l-Kadriye Kazası niyâbetine tayin edilmiştir. Kânunievvel 1327 (1911)'de hizmet müddetini bitirip ayrılmıştır. Nisan 1328 (1912) tarihinde Necid Livası niyâbetine tayin edilmiştir. (Sicil defteri, c. 2, sh: 402)

MEHMET MUHLİS EFENDİ (Araçlı)

1320 (1904) senesinde vefat eden ziraatçı Mustafa Çavuş'un oğlu olup «Taban Alizâde» şöhretiyle bilinirdi. Rebiulevvel 1270 (Ara-

(1) 36 numaralı vesikaya bakınız.

lık 1853) senesinde Araç Kazasının Kuyucak köyünde doğmuştur Köyündeki ilk mektebte dini ilimleri Hatîpoğlu Hafız Mehmet Efendiden okumuştur. On yaşında iken Kastamonu'da Numaniye Medresesine dahil olup sabık müftü Hacı Hafız Ali Efendi'den sarf ve nahiy, bir nebze de Sıtkıye Medresesi müderrisi Hacı Bıyıkzâde Hafız Mehmet Sadık Efendi'den akaid-i Nesefîye okumuştur. Sonradan Kastamonu'da Hafız Mehmet Emîn Efendi'den tekmîl-i nuseh ederek 1302 (1804) tarihinde icazet almıştır.

1 Muharrem 1307 (27 Ağustos 1889) tarihinde mahallî ulemâ ve memleketin eşrafının reyleri ile Tevfikiye Medresesi müderrisliğine hasbî olarak tayin edilmiştir. Hâl terecemesine göre 1326 (1910) tarihlerinde aynı medresede müderristi ve okuttuğu taleblerin dersi «Akaid-i Nesefî»ye yükselmişti. (Dosya nu: 4043)

MEHMET MUHSİN EFENDİ (Pazarlı)

Yasinzâde Mustafa Kudrettin Ağa'nın oğlu olup 1285 (1869) senesinde Atina (Pazar) kazasında doğmuştur. İstanbul'a gelip Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye âzasından Süleyman Vehbî Efendi'den meanî ve farsçayı okumuştur. Türkçe'nin yanında arapça, lâzca, gürcî, ermenice ve rumca bilirdi.

Rumelikazaskeri İbrahim Edhem Efendi'nin müraselesi ile 1306 (1890) tarihinde Ahî Çelebi mahkemesine kâtip tayin edilmiştir. 1317 (1901)'de nahiye nâtibetliği imtihanını kazanmıştır. Bu tarihte Kurrâ-i Seb'a nahiyesi niyâbetine tayin edilmiştir. Altı ay sonra da Mapavrî nahiyesine nakledilmiştir. Mayıs 1318 (1902)'de Atina (Pazar) Şer'iyye mahkemesi başkâtibliğine tayin edilmiştir. Temmuz 1325 (1909)'de niyâbete kabul ile Zevare Kazası nâibi olmuştur. Nisan 1329 (1913) tarihinde Malazgirt Kazası niyâbetine tayin edilmiş ve Temmuz 1331 (1915)'de Zor Sancağı dahilinde Ana Kazası kadılığına nakledilmiştir. (Sicil defteri, c. 3, sh: 133/1)

MEHMET MURAD EFENDİ (Bodgoriçeli)

1270 h. (Aralık 1853) tarihinde Bodgoriçe kasabasında doğmuştur. Hacı Hasan Efendi'nin oğlu olup ilk olarak sibyan mektebini bitirmiştir. Sonradan Bodgoriçe Medresesi'ne girmiş ve mantık ile fıkıh tahsil etmiştir. Türkçe ve arapçanın yanında farsça, arnavutça ve boşnakça da bilirdi.

1300 (1884) tarihinde İşkodra'ya yerleşip (Zadime Kazası ile) Leş Kazası niyâbetine tayin edilmiştir. Hizmet müddetlerinin bitimi ile sırasiyle Haleb'e bağlı Cebel-i Sem'an, Kosova'ya bağlı Bi-

rane, Manastır'a bağlı Peklin, İşkodra'ya bağlı Akçahisar, Kosova'ya bağlı Geylân, Edirne'ye bağlı Ahtapoli, Trablus'a bağlı Uceylât ve Fizan kazalarında niyâbette bulunmuştur. Mart 1325 (1909)'de Fizan'dan ayrılmış ve Eylül 1326 (1910)'da Pilenkâ Kazasına nâib tayin edilmiştir. Ağustos 1327 (1911)'de ise İslâm Cemaatının tensîbi ile Karadağ Müftüsü olmuştur. Gözlerinden rahatsız olduğundan bir kaç defa tedâvi için İstanbul'a gelmiştir. Haziran 1328 (1912) tarihinde tekaüde sevk edilmiştir. **(Dosya nu: 1826)**

MEHMET MURAD EFENDİ (Gelibolulu)

Kırım ahalisinden Arif Kadızâde Abdülkerîm Efendi'nin oğlu olup annesinin Gelibolu'ya hicreti ile 1274 (1858) tarihinde burada doğmuştur. Babası bakkal esnafından idi. Rus teb'asında iken hacca gitmiş ve orada vefat etmiştir. Gelibolu rüştiyesini bitirdikten sonra 1293 (1877) de İstanbul'a gelip Sultanahmet Medresesine kaydolmuştur. Küreli İbrahim Efendi'nin ders halkasına girmişse de «Molla Cami»ye gelindiğinde hocası vefat etmiş ve Atıf Bey'in derslerine devama başlamıştır. h. 1311 (1893) tarihinde icazet almıştır.

1314 (1898)'de imtihanla ders okutma ruhsatnamesi almış ve Mart 1315 (1899)'de Bayezit Camiinde dersiâm olarak derse çıkmıştır. İmtihanla Hamidiye Medresesi'ne kayt ve kabul olmuş ve orada ikamete başlamıştır.

H. 1321'de İbtidaî Hariç İstanbul müderrisliği ruûsuna nail olmuş ve Safer 1324'de Hareket'i Hariç'e terfi' olunmuştur.

Bayezit Camiinde ders okuttuğu sırada Hemşinli Hamid Ferid Efendi'nin Süleymaniye Medresesi Hadis dersi müderrisliğine tayini ile açılan Sahn Medresesi ikinci sınıf birinci şube «Belâgat-ı Arabiye» dersi müderrisliğine Şubat 1338 (1922) tarihinde tayin edilmiştir. 18 Temmuz 1338 tarihli kararnameye göre Ağustos 1338' de mecburi mezuniyete sevk ile bu müderrislikten ayrılmıştır.

12 Teşrinievvel (Ekim) 1928 tarihinde vefat etmiştir. **(Dosya nu: 3661)**

MEHMET MURAD EFENDİ (Halebli)

Naiblerden «Mukayyitzâde» şöhretiyle bilinen Mehmet Emîn Efendinin oğlu olup 1274 (1858) tarihinde Halepte doğmuştur. Memleketinde Kur'an-ı Kerîm hıfz ettikten sonra medreselerde dinî ilimleri okumuştur. Bundan sonra Nablus ulemâsından Hummaşzâde Abbas Efendi'den hadîs okumuş ve Ezher'e gidip müderrislerden Üs-

tadizâde Abdullah Efendiden icazet almıştır. Ayrıca Urfa müftüsü Güzel Attarzâde Hacı Abdüllâtif Efendi'nin ders halkasına dahil olmuştur. Bundan da hadis, tefsîr ve fıkıh ile feraiz okuyup icazet almıştır.

Ağustos 1293 (1877)'de ilk olarak Halep Şer'iyye Mahkemesi zabıt kâtibliğine aidâtla tayin edilmiştir. Haziran 1297'de ise Nablus Şer'iye Mahkemesi başkâtibliğine terfian tayin edilmiştir. İki yıl sonra başkâtiblikten ayrılmıştır. Mayıs 1300 (1884)'de Halep Şer'iyye Mahkemesi ikinci kâtibliğine, Nisan 1301'de terfian Maraş Sancağı Şer'iyye Mahkemesi başkâtibliğine, Mart 1304 (1888)'de Halep Şeriyye Mahkemesi Başkâtib muavinliğine, niyabete kabulü ile Kânunisanî 1306 (1890)'da Menbeç kazası niyabetine tayin edilmiştir. Eylül 1308'de Suruç'a nakledilmiştir. Temmuz 1309 (1893)'da müddetinin bitmesi ile ayrılmış ve aynı yıl içinde Rumkale kazası naibi olmuştur. Haziran 1312'de Suruç naibi olmuşsa da Teşrinievvel 1314 (1898)'de azl edilmiştir. Kânunisanî 1314'de Cebel-i Sem'an Kazası niyabetine tayin olmuştur. Haziran 1317'de ayrılmış ve Kânunievvel 1317'den Mayıs 1319'a kadar Yemen'de Lihye, Nisan 1320'den 1322'ye kadar Ma'retü'n-Nu'man, Ağustos 1324'den Mart 1326'ya kadar Birecik Kazaları niyabetlerinde bulunmuştur. Bu arada Kaza kaymakam vekâletinde de bulunmuştur.

Uhdesine Zilkâde 1296'da İbtidaî Hariç Edirne müderrisliği tevcih olunmuş ve Ramazan 1300'de Hareket-i Hariç'e, Şevval 1316'da Musıla-i Sahn'a, Rebiulevvel 1318'de Sahn'a terfi' etmiş ve Şevval 1319'da terfian İzmir, Safer 1326'da terfian Edirne pâyelerine nail olmuştur. Şevval 1319'da dördüncü rütbeden Mecîdî nişanı kendisine ihsan edilmiştir.

Mart 1328 (1912)'de ikinci defa olarak Rumkale Kazası niyabetine tayin edilmişse de Ağustos 1329 (1913)'da ayrılmıştır. Bu tarihten sonra ma'zul sayılmıştır. (Sicil defteri, c. 3, sh: 50/51)

MEHMED MURAD EFENDİ (Hayfalı)

Hacı Abdurahman Efendi'nin oğlu olup 1297 (1881) senesinde Hayfada doğmuştur. İlk mektebten sonra rüştiyeye girmiş ve Temmuz 1309 (1893)'da mezun olmuştur. Akabinde dinî tahsil için Mısır'a gitmiş ve sekiz sene kadar hocalarının ders halkasına devam ettikten sonra Mayıs 1902'de Ezher Şeyhinden, yapılan imtihanda, tedris ruhsatnamesi almıştır. Daha sonra da noksan kalan taraflarını itham için İstanbul'a gelmiş ve Dizdariye Medresesinde ikamet-

le beş yıl kadar Bayezit dersiâmlarından Hadimizâde Hasan Efendi'nin ders halkasında bulunarak 1320 (1905)'de icazet almıştır.

26 yaşında iken Bayezit Camiinde bir sene kadar ders okutmuşsa da babasının vefatı üzerine maişet yüzünden memleketine gitmiştir. Mart 1326 (1910)'da Hayfa Eytam müdürlüğüne tayin edilmiştir. Aynı ay içinde Meşihat'ın emri ile Hayfa müderrisliğine tayin edilmiştir. Eytam müdürlüğünde dört aya yakın bir zaman hizmet etmiştir. Rebiulaher 1328'de ise Meşihatın emri ile Hayfa Müftüsü olmuştur.

1329 (1913) senesi mebus intihabında İttihat Fırkasına mensuba olduğu iddası ile Beyrut valisi Edhem Bey'in ısrarı üzerine Hayfa Belediye reisi ile Beyrut mahkemesinde muhakeme edilmişse de beraat etmiştir.

İcazet aldığı sırada liyakat madalyası aldığı gibi Şevval 1331'de kibâr-ı müderrisîn rütbesi de uhdesine tevcih olunmuştur.

Haziran 1330 (1914)'de Hayfa'da Şerefiyye mahallesinde ikametle müftülük ve müderrislikte bulunuyordu.

Hayfa Müftüsü iken, Üçüncü Ordu'nun emrinde olan **Tetkik-i Müellefat Meclisi Reisi Es'ad Eş-Şukayrî Efendi'nin** delâletiyle İngilizlerin Mısır'daki hazırlıklarını araştırmak ve Mısır'daki halk ile ulemânın Osmanlı Hilâfetine olan bağlılıklarını görmek üzere askerî istihbarat için yola çıkmış ve gelişinde gördüklerini ve müşahedelerini bir rapor halinde yazıp Şeyhülislâmlığa yollamıştır. Bu raporu Eş-Şukayrî, Meşihata postalamıştır. **(37 numaralı vesikaya bakınız.)**

Mehmed Murad'ın raporu *ilmiyenin* ve din adamlarının Ortadoğu'da Arap milliyetçilik hareketlerinin yoğunluk kazandığı bir devreye ışık tutması bakımından dikkate alınması gerekir... (1) **(Dosya nu: 2099)**

---

(1) **Hayfa Müftüsü Mehmed Murad'ın raporu şu meâldedir: (Vesika: 38)**
«Besmele...
Mevadd-ı mühimmedir...
Bu kere emr-i celîl-i Meşihatpenâhî mucibince dâllerine i'ta buyurulan üç aylık mezuniyet esnasında Şam ve 4. Kolordu-i Hümayûnu kumandanı **Zeki Paşa Hazretlerinin** nezdine azimet edip doktor **Kurt Profer** nam Almanın yanında mevcut *hey'et-i* mahsusa huzurunda Mısır'a ve Süveyş kanalına gitmek ve Mısır ve Hind ahalisine i'ta eylediği neşreleri Mısır katrında itimat ettiğimiz adamların marifetiyle dağıttırmak, ve Mısır sahillerinin hangi taraflarında esliha kaçırmak mümkün olduğunu anlamak ve oradaki **«Hizb-i Vatanî»**nin derece-i iktidarını bilmek ve ulemâ ve müteheyyizanı ile görüşüp mümkün oldu-

ğu kadar ahalinin fikirlerini meyl ettirmek ve İngilizlerin kanaldaki icraatını anlamak kaziyyesinden ibarettir.

Ber-vech-i mâruz işbu mesâil-i mühimmenin icrası Hak Teâlâ ve Tekaddes Hazretlerinin semedaniyetine ve Resulûllah Efendimizin kudsiyyet-i şerifelerine mütevekkilen Mısır'a azimetle ber-vech-i atî mevaddı amel ve istikşaf ederek sâlimen Hayfa'ya avdet olunmuştur: Şöyle ki:

Birincisi — Şam'dan Hayfa'ya, oradan Nablus tarikiyla Yafa'ya bi'l-vüsul «Hidiviyye» Vapuru ile 13 Teşrinievvel 1330 pazartesi akşamı Yafa'dan hareketle alessabah Port-Said'e geldik. Orada iki Fransız ve iki İngiliz zırhlısını gördük. Şehre çıktığımızda az-çok tazyikat görüp her halde Port-Said'te üç gün sıhhiyeye tâbi ve isbat-ı vücut etmemizi tenbih ettiler. Bu üç gün müddet zarfında otelde misafir olup itimat ettiğimiz Sadık Bey et-Tahir nam tüccarın hanesine dâvetle orada komşusu bulunan Port-Said kadısı ve baş kâtibi ve peyderpey umum vükelâ ve saire ve umum zukûr ve ünas mekâtib-i İslâmiyenin müdür ve muallimleriyle ayrı ayrı görüştürüp nüşerat-ı mevduanın bir kısmı bunlara teslim ve bunlar da mutemetlerine tevzi etmişlerdir.

Port-Said'te bulunduğumuz esnada kanalı keşf etmek üzere bizden beş gün mukaddem Port-Said'e gönderdiğimiz Hacı Said Hamud nam adamı kanala irsâl ve keşfiyat-ı lâzimeyi icrâ etmek üzere bir merkeb isticar ve bu suretle yavaş yavaş kanal boyunu keşf ederek malûmâtı i'ta etmiştir.

İkincisi — Bu kere İngiliz kumandan-ı umumisi bil'umum zabitan-ı Mısriyeyi huzuruna dâvetle İngiltere hükümeti Mısır'a duhulünden beri Mısır'ın ziraat ve sanayii ve maarif ve terakkisi ve emniyeti ve şimendiferlerini her türlü muhsenâtını nutuk suretiyle irad ederek şayet bir harb vukuu hâlinde Mısırlılar İngiltere hükümetiyle el-birliğiyle cenk edip etmeyeceklerinin efkârlarını talep etmiştir. Buna binaen umum zabitan ve efrâd-ı Mısriyye bile İngiltere'nin her bir emirlerini itaate ve takyide mecbur ve herhangi bir devletle muhabere ederse elbirliği ile fedâ-i can edeceklerini tasdik etmişlerse de yalnız metbu bulundukları Hilâfet-i İslâmiye ile muharebe etmeleri mümkün olmıyacağı bir zabit tarafından cevap verilmiş, sonra da o helekede hazır bulunan umum rüfekası tarafından zabit mümaileyhimin şu cevabını tasdik eder işareti nâtık şehadet parmaklarını kaldırıp Hilâfet-i İslâmiye lehine mezkûr cevabı vermişlerdir. İşbu cevabları üzerine İngiliz katr-ı Mısriye'de mevcut asâkir-i Mısriye'nin silâhlarını tecrid edip peyderpey Sudan cihetlerine tesfîr ettirerek şu suretle Mısır'dan tebît etmiştir.

Üçüncüsü — Bütün katr-ı Mısrîde yalnız 40-50 bin, biraz Hind askeri karışık, İngiliz askerleri müteaddit mevakide mevcuttur.

Dördüncüsü — Teşrinievvelin 17. günü alessabah kanal tarikiyle İsmailiye'ye ve oradan Mısır'a azimet olundu. İngiliz, kanal boyunda, beş adet zırhlılarını müşahade ettik. Ve kanal boyunda bir takım taş kümeleri koymuş ve birbirinden bir kilometre baidde bir takım ameleler, işbu ameleler hafriyat yapmakta olduklarını ve hafriyyat-ı mezkûre torpil mi vaz' etmek için yahut hendek mi olmak için anlaşılamamıştır. Mısır'a vâsıl olduğumuzda evvel-emirde otelde misafir olup, sonra Hakaniye Müftüsü Şeyh Muhammed Efendi(nin) taht-ı nezdine gidip orada Hidivî evkafının müdürü Hasan Efendi ed-Dersî ile görüşüldü. Ve bunların yardımıyla Mısır'ın bir kaç mühim âlim ve zevi'l-iktidar fudâlâsı ile muhadese ve tedavül-i efkâr olundu. Risâlelerin bakiyyesi mümaileyh-

lere i'ta ve kendi marifetleriyle Mısırlılara tevzi' ve icra edilen teşvikatın tesiri ile cami-i şerîfte hatib tarafından aleni bir surette minber-i şerif üzerinde «Ey arkadaşlar, siz kurbanı kesmek nasıl Allahü Azimüşşan Hazretleri tarafından size helâl suretiliye kestirerek fakir-fukaraya it'am ediyorsanız, şimdilik siz dahi şu suretle bilumum küffârı (İngilizleri) kesmeniz vakti gelmiştir, hulûl etmiştir. Allahü Azimüşşan Hazretleri Kur'an-ı Kerîminde (Allah'a itaat ediniz, resûle de itaat ediniz ve sizden olan emir sahiblerine de...) âyet-i celilesiyle öyle emr ediyor.» diye buna mümâsil ehadis-i şerifeyi tilâvetle işbu hutbe-i mühimmeyi cuma namazında irad ettirdik.

Beşincisi — Mısru'l-Cedît'deki kale ve buna mümâsil mevcut kaleleri bomba ile yıkmak için her hâlde bir kaç fedâi lâzımdır. Ki bu ameli icrâ edebilsinler. Zira İngilizler Mısır'ın her bir tarafını hafiyelerle işgal ettiğinden Mısırlılar hob-be-hod kıyâm ve böyle bir fi'l-i azimi amel etmeleri zann-ı kavi hilâfınadır. «**Hizb-i Vatani**» ise vuku bulan tetkikat neticesi olarak ke-en-lem yekûn hükmünde kalmıştır. Silâh kaçırmak kaziyyesi ise şu günlerde İngiliz fevkalâde berren ve bahren taharriyat-ı şedideyi icrâ etmektedir. Bunun vakti geçmiştir. Silâh kaçırılacak olursa Reşîd, Mısriyye ve Dimyat sahillerinde yelkenli kayıkları ile mümkün olabilir. Bu da tevafuk-i Hüdâdır.

Altıncısı — Komiserin-i Osmaniye-i hâliyenin icraat ve harekâtı bizce meçhûl kaldı. Zira icrâ edilen taharriyat neticesinde komiser yaz mevsiminde mevki-i mahsusa ve kış mevsiminde avdet buyurduklarından maada bir icraatı söylenmemiştir.

Hakan-ı sâbık (Sultan Abdülhamid'i kastediyor.) zamanında bulunan komiserler, Mısır'ın, âlim, fâzıl ve ekser avâmın kalblerini, memnuniyetlerini celbe muvaffak ve pek çok avenesi bulunurdu. Aldığı 750 liralık fazla muhassalatı bu gibi adamlara tevzi ve bu suretle peydâ ettiği avenenin faaliyetlerini inde'l-iktiza kullanmaya muktedir olduğu anlaşılmıştır.

Yedincisi — Port-Said'ten avdetimizde Teşrinievvel'in 21'inde kanaldan gözümüz önünden on bir (11) yük vapuru Hind'den gelip cümlesinde Hindli karışık İngiliz askeri memlû ve bunların gerisinde daha on dört (14) vapur geleceğini işittik. Cümlesi Ariş Körfezine gidip durdular.

Sekizincisi — İngilizler mahall-i şerîfi hacc-ı şerife izam ve Cidde'ye kadar vüsul bulduktan sonra tekrar geriye çevrilmesi umum Mısır İslâmlarına büyük bir dâğ ve tesir-i azîm ve şu esâret-i küfriyeden ibaret olan şu istibdâttan bir an evvel kurtulup zîr-i idare-i Hilâfete girmeleri ez-dil ü can duâ etmektedirler. Yalnız erbâb-ı maaşat bu fikrin hilâfındadır.

Dokuzuncusu — Hülâsa-i kelâmdır ki icrâ edilen tahkikat-ı ekîde ve ciddiyeye nazaran Mısırlılar min heysu'l-mecmu Hilâfet-i İslâmiyeyi ez-dil ü cân severler. Ve bir gün evvel Devlet-i Osmaniye Mısır'ı istilâ hüküm-fermâ olmasını gece gündüz Teâlâ ve Tekaddes Hazretlerine duâ ediyorlar. Mısırlılar Devlet-i Osmaniye şu geçmiş kurban bayramında Mısır'ı istilâ ve kurban bayramının namazı asâkir-i şâhâne ile Ezher'i Şerîf Camiinde edâ-i farîzet edeceklerini umum beyninde bir şayiâ-yi kaviyye intişar ve cidden bu fi'lin vukuuna şediden intizar etmekte oldukları arz olunur. Ferman... 29 Teşrinisani 1330 (1914)

Dâileri
Hayfa Müftüsü
Mühür (Mehmed Murad)»

MEHMET MUVAHİB EFENDİ (Lâzkiyeli)

Sadât-ı Hüseyniye'den Musul Merkez nâibi Ezherizâde Mehmet Said Efendi'nin oğlu olup 1284 (1868) tarihinde Lâzkiye kasabasında doğmuştur. İlk bilgileri aldıktan sonra babasından başlayıp Lâzkiye ulemâsından Şeyh Abdülfettâh el-Mahmudî Efendi'den icâzet almıştır.

İlk olarak 1299 (1883)'da Basra Vilâyeti Bidâyet Mahkemesi zabıt kâtibi olmuştur. Daha sonra 1305'de Lâzkiye Livası tahrirat kâtibi birinci refakatine tayin edilmişse de aynı yıl içinde Lâzkiye Livası Şer'iyye Mahkemesi başkâtibliğine tayin edilmiştir. Mayıs 1309 (1893) da ayrılmış ve aynı tarihte Lâzkiye Bidâyet Mahkemesi mukavelât muharrirliği ile fahrî olarak müftü müsevvitliğine tayin edilmiştir. Üç yıl kadar Sahyûn Kazası müftülüğünü yürüttükten sonra Mart 1317'de Taberiye, Eylül 1319'de Yemen'de Zübeyd, Haziran 1326'da Cebele, Teşrinisani 1328'de Hârem ve Haziran 1330 (1914)'da da Merkab Kâzası niyâbetine tayin edilmiştir.

Uhdesine Zilhicce 1314'de İbtidaî Dahil Bursa müderrisliği tevcih olunmuş ve Safer 1321'de Lâzkiye Camiu'n-Nûr Medresesi müderrisliği, Cemazielulâ 1328'de Mahreç pâyesi ile Recep 1315'de dördüncü rütbeden Osmanlı ve Recep 1320'de nikel Hicaz Demiryolu madalyası kendisine ihsan olunmuştur. (Sicil defteri, c. 5, sh: 24)

MEHMET MÜKERREM EFENDİ (Kayserili)

Ahmet Efendi'nin oğlu olup h. 1275 (1858) senesinde Kayseri'nin Kemeraltı mahallesinde doğmuştur. İlk bilgileri memleketinde almış ve daha sonra İstanbul'a gelip Fatih civarında Tetimme-i Sabia Medresesine kabul edilerek Fatih dersiâmlarından Batumlu Hasan Efendi'den dinî ve arabî ilimleri tahsille Mekteb-i Nüvvab'a imtihanla girmiş ve Recep 1302'de şehadetnâme almıştır.

İlk olarak aidatla idare olunan Ayaş Kazası niyâbetine yirmi sekiz yaşında tayin olunmuştur. Şevval 1305 (1887)'de Kığı, Safer 1309 (1891)'da Aydın'a bağlı Kırkağaç Kazası niyâbetine tayin edilmiştir.

Ayrıca Bidâyet Mahkemesi'nin reisliğini de yapmıştır.

Kırkağaç'tan ayrıldıktan sonra vefat etmiştir. (Dosya nu: 725).

MEHMET MÜMTAZ EFENDİ (Erzurumlu)

Nüvvabtan Mustafa Efendi'nin oğlu olup 1281 (1865) tarihinde Erzurum'da doğmuştur. Erzurum'da sarf ve nahivle yazı derslerini öğrendikten sonra İstanbul'a gelmiş ve Fatih dersiâmlarından Gür-

cü Hâfız Mehmet Hilmî Efendi'den dinî ve arabî ilimleri tahsille 1313'de icâzet almıştır. İmtihanla Mekteb-i Nüvvab'a girmiş ve Recep 1321'de beşinci sınıf niyâbet şehadetnâmesi almıştır.

Teşrinievvel 1319'da Ahtapoli Niyâbetine tayin edilmiştir. Daha sonra ise 1321'de Gürün, Temmuz 1924'de Tırnova, Haziran 1326'da Malkara, Haziran 1329'da Hüdâvendigâr'da Azîziye Kazalarına tayin edilmiştir.

Recep 1323'de uhdesine İbtidaî Hariç Bursa müderrisliği tevcih olunmuştur.

Eylül 1331'de Kığı, ve Teşrinievvel 1332 (1916)'de Ovacık Kazası kadılığına tayin edilmiştir. **(Sicil defteri, c. 5, sh: 52/1)**

MEHMET MÜNİB EFENDİ (Merzifonlu)

1312 (1896)'de Merzifon'da müderrisken vefat eden Mehmet İlmî Efendi'nin oğludur. Muharrem 1273 (Ağustos 1856) tarihinde Merzifon'un Rahet mahallesinde doğmuştur. Haziran 1289 (1873) tarihinde Merzifon rüştiyesini bitirmiştir. Muharrem 1293 (Ocak 1876)'de Amasya'da Fırıncıoğlu Medresesi'ne kaydolup okumaya başlamış ve Recep 1314'de icâzet almıştır. Babasının vefatı üzerine Recep 1315'de Merzifon'daki Dârü's-Selâm Medresesi müderrisliğine tayin edilmiştir. Rebiulâher 1320 (1902)'de fahrî olarak Meşîhatın emri ile Merzifon Müftüsü olmuştur. Receb 1323'de on talebeye icâzet vermiştir. Eylül 1329 (1913)'da gayr-i müslimlerin tezvîratı ile azl edilmiştir. **(Dosya nu: 2325)**

MEHMET MÜNİB EFENDİ (Nabluslu)

Ca'fer-i Tayyar Hazretlerine mensup ve Benî Hâşim sülâlesinden Nablus'un mu'teber tüccarlarından es-Seyit Mahmûd Hâşim Efendi'nin oğludur. 1272 (1856) senesinde Nablus'ta doğmuştur. İlk bilgileri, Nablus'ta okuyup 1284 (1868)'de Mısır'a gidip Camiu'l-Ezher'e girmiştir. Orada tahsil gördükten sonra 1299 (1883)'da icâzet almıştır.

«el-Kavlü's-Sedîd fî Ahkâmi't-Taklîd», «Nazmu Tenvîru'l-Ebsâr», «Ta'lîkat-ı Müfîde alâ Mecmua-yi Fetvahâne-i Cedîde», «Nazmu's-Sunusiye fi'l-Akaid», «Risalé fi'l-Kesb», «Risale fî Mebadî-i İlmi'l-Beyân», Manzûme fî Fenni'l-Vaz'» adlı kitap ve risâleleri varsa da bunlardan **«Nazmu Tenvîru'l-Ebsâr» adlı eseri Fetvahâne'nin tasdiki** ile neşrine izin alınmış ve h. 1307 tarihli **Maarif Nezareti'nin ruhsatı** ile basılmıştır.

Haziran 1305 (1889)'de Bâb-ı Meşihatta Tetkîk-i Müellefât âza-

lığına tayin olunmuştur. Nisan 1307 (1891)'de âzalıktan ayrılıp Trablusşam niyâbetine tayin olunmuştur. Mart 1309'da ayrılmış ve Mart 1312'de (1896'da) Karesi Livası niyâbetine tayin edilmiştir. Mayıs 1314'de hizmet müddetinin hitamı ile ayrılmış ve Şubat 1315'de Bingazi niyâbetine tâyin edilmiştir. Mart 1324 (1908)'e kadar Bingazi niyâbetinde bulunduktan sonra Mayıs 1325 (1909) tarihinde Nablus Livası müftüsü intihab edilmiştir. Mart 1330 (1914)'da Mahkeme-i Temyîz âzalığına tayini üzerine müftülükten ayrılmıştır.

Şevval 1293'de İbtidaî Hariç Bursa müderrisliğine nâil olmuş ve Zilhicce 1300'de uhdesine İzmir, Ramazan 1307'de Mahreç pâyesi tevcih olunmuştur. Temmuz 1318 (1902)'de bir yıl müddetle Bilâd-ı Hamse'den Mısır mevleviyetini zabt etmiştir. Muharrem 1332'de terfian Haremeyn-i Muhteremeyn pâyesine nâil olmuştur. (Dosya nu: 3897, sicil defteri, c. 4, sh: 166)

MEHMET MÜNİR EFENDİ (Kilisli)

Kilis ahâlisinden ve ilmiye mensublarından Abdü'n-nâfi Efendi'nin oğlu olup 1280 (1864) senesinde Kilis'te doğmuştur. Kilis'te medresede arabî ilimleri tahsil ettikten sonra İstanbul'a gelmiştir. İmtihanla Mekteb-i Nüvvab'a girmiş ve Ramazan 1310'da dördüncü sınıf niyâbet şehadetnâmesi almıştır. 1308'de açılan ruûs imtihanını da kazanarak tedrîs ve neşr-i ulûma mezûn sayılmıştır.

Bil-fiil tedris ve neşr-i ulûma başlaması üzerine Şubat 1307 (1891) de müderrislik maaşına nâil olmuştur. Haziran 1310 (1894)'da Birecik Kazası nâibi olmuştur. Tesdrîsi terk ettiğinden müderrislik maaşı kesilmiştir. Teşrinisani 1312'de ayrılıp Temmuz 1313'den Haziran 1315'e kadar Ceyhan, Mayıs 1316'dan Nisan 1318'e kadar Gemlik, Mart 1319'dan Mart 1320'ye kadar Kilis niyâbetlerinde bulunmuştur. Temmuz 1320 (1904)'de İskenderun niyâbetine tayin edilmişse de bir ay sonra ayrılmıştır. Ağustos 1320'de Antakya'ya tayinle nâibliğe başlamıştır. Kânunisani 1321 (1905)'de ayrılıp Teşrinisani 1322'de Antep Kazası niyâbetine tayin edilmiştir. Ağustos 1324 (1908)'de Antep'ten ayrılmıştır.

Teşrinievvel 1325 (1909)'de Mekteb-i Kuzât Mecelle ve Tanzîm-i İ'lâmat-ı Hukukiye muallimliğine tayin edilmiştir. Teşrinievvel 1328 (1912)'de ise Evkaf-ı Hümâyûn Nezareti Hukuk Müşavirliği dairesi dâva vekilliğine tayin edilmiş ve Mayıs 1331 (1915) tarihinde Mekteb-i Kuzât'taki derslerden azl edilmiştir.

Sahn Bursa müderrisliği ruûsuna nâil olmuştur.

Mart 1335 (1919) tarihinde Medresetü'l-Kuzât müdürlüğüne ta-

yin edilmiştir. Daha önce azl edildiği bu medresenin Tanzîm-i İ'lâmat-ı Hukukiye muallimliğine Eylül 1331 (1915) ve Mayıs 1335 (1919)'de de Mecelle muallimliğine tayin edilmiştir. Ekim 1335 (1919)' da Mecelle ve Ağustos 1338 (1922)'de Tanzîm-i İ'lâmat-ı Hukukiye muallimliklerinden ayrılmıştır.

Eylül 1336 (1920) tarihinde Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye âzası olmuştur. Teşrinievvel 1338 (1922)'de emekliye sevk edilmiş ve yerine başkası tayin edilmiştir.

«Beyanü'l-Hak»'ın müdürlüğünü yaptığı gibi, bu İslâmi mecmuada yazılar da yazmıştır. (Sicil defteri, c. 4, sh: 138)

MEHMET MÜŞTAK EFENDİ (Zeytunlu)

Debbağ esnafından İsmail Efendi'nin oğlu olup 1240 (1824) tarihinde Zeytûn kasabasında doğmuştur. Hıfzı bitirdikten sonra babasının ma'rifetiyle İstanbul'a gelmiştir. 1258 (1843) tarihinde Nevşehirli Müftüzâde Büyük Hâzim Efendi'nin ders halkasına dahil olup 1274 (1858)'de icâzet almıştır. Muallimhâne-i Nüvvâb'ın açılışına imtihanla girerek Recep 1274 (Şubat 1858)'de beşinci sınıf niyâbet ehliyetnâmesi almıştır.

Otuz üç yaşında iken, Muallimhâne-i Nüvvâb'ı bitirdikten bir yıl sonra Sîrozî (Serezli) el-Hac Hasan Efendi'nin Mekke-i Mükerreme niyâbetine tayininde, onunla beraber Meşihat tarafından Bâb Kazası niyâbetine tayin edilmiştir. Gittiğinden dokuz ay sonra Hasan Efendi vefat etmiştir. Kalan üç aylık müddeti Müştak Efendi tarafından ikmâl edilmiştir. 1277'de Zile, 1279 ve 1282'de Bafra, 1285'de tekrar Zile, 1288'de Köstence Kazalarına, 1290'da Yozgat, 1294'de Çankırı Sancakları niyâbetlerine tayin olunmuştur. 1297'den 1300'e kadar peder ve vâlidesinin vefatlarından dolayı üç sene hizmette bulunmamıştır. 1300 h. de Lâzistan, Şaban 1304'de Erzincan, ve Recep 1309'da (Şubat 1892'de) Kırkkilise Sancağı niyâbetine tayin edilmiştir. Recep 1311 (Ocak 1894) tarihinde Kırkkilise sancağı niyâbetinden ayrılmış ve bir müddet sonra da vefat etmiştir. (Dosya nu : 148)

— A —

Adanalı — Mahmut Celâleddin Efendi - 20
— Mehmet İzzet Efendi - 292
Adıyamanlı — Mahmut Efendi - 13
Ahıskalı — Mehmet Arif Efendi - 92
— Mehmet Fahri Efendi - 217
— Mehmet Fazlî Efendi - 221
Akçaabatlı — Mehmet İzzet Efendi - 292
Akdağmadenili — Mehmet Edip Efendi - 150
Akralı — Mehmet Halit Efendi - 242
Aksekili — Mahmud Hamid Efendi - 30
— Mehmet Alim Efendi - 91
— Mehmet Hilmi Efendi - 263
Akşehirli — Mehmet Emîn Efendi - 152
— Mehmet Lütfî Efendi - 303
— Mehmet Mahmut Efendi - 305
Alâiyyeli — Mahmut Hıfzî Efendi - 32
— Mehmet Arif Efendi - 93
— Mehmet Es'ad Efendi - 201
Alaşehirli — Mehmet Efendi - 50
Amasyalı — Mehmet Emîn Efendi - 152
Anamurlu — Mehmet Hulûsî Efendi - 276
Ankaralı — Mahmet Bahaeddin Efendi - 120
— Mehmet Emin Efendi - 153, 154
Antakyalı — Mehmet Kâmil Efendi - 295
Antalyalı — Mehmet Hilmi Efendi - 264

Antepli — Mehmet Arif Efendi - 93
Araçlı — Mehmet Muhlis Efendi - 309
Arapgirli — Mehmet Mamdi Efendi - 248
— Mehmet Hazmi Efendi - 261
Arapsunlu — Mehmet Emin Efendi - 154
Ardanuçlu — Mehmet Akif Efendi - 80
— Mehmet Halid Efendi - 242
Arhavili — Mehmet Ali Efendi - 82
— Mehmet Celâleddin Efendi - 134, 134
— Mehmet Cemâleddin Efendi - 139
— Mehmet Fevzi Efendi - 228
— Mehmet Hulûsî Efendi - 277
— Mehmet Hurşit Efendi - 285
Arvaslı — Masûm Efendi - 48
Avanoslu — Mehmet Hamdi Efendi - 248
Aydınlı — Mehmet Emin Efendi - 155
Aydonatlı — Mehmet Emin Efendi - 156
Aydoslu — Mehmet Efendi - 50
— Mehmet Fevzi Efendi - 228
Azdavaylı — Mehmet Celâleddin Efendi - 135
Aziziyeli — Mehmet Hayri Efendi - 258

— B —

Baalbekli — Mehmet Kâmil Efendi - 295
Bağdatlı — Mahmut Efendi - 13
— Mahmut el-Vadi Efendi - 43
— Mehmet Bahaeddin Efendi - 121
— Mehmet Cemil Efendi - 143
— Mehmet Emced Efendi - 151
— Mehmet Emin Efendi - 156, 156
Bahçeli — Mehmet Emin (Aksay) Efendi - 157
Bahçesaraylı — Mahmut Celâleddin Efendi - 21
Balıkesirli — Mehmet Asım Efendi - 109
Batumlu — Kadem Efendi - 5
— Mahmut Hilmi Efendi - 33
— Mehmet Efendi - 50
— Mehmet Emin Efendi - 158, 158, 159, 159
Bayezitli — Mahmut Hamdi Efendi - 27
— Mehmet Efendi - 50

Bayburtlu — Mehmet Fahreddin Efendi - 214
Bergamalı — Mehmet Bahaeddin Efendi - 122
— Mehmet Kâmil Efendi - 296
Beyşehirli — Mehmet Memiş Efendi - 308
Birgili — Mehmet Efendi - 51
Bitlisli — Mehmet Emîn Efendi - 160
— Mehmet Mahfuz Efendi - 305
Bodgoriçeli — Mehmet Murad Efendi - 310
Bodrumlu — Mehmet Hilmî Efendi - 264
Boğazlıyanlı — Mehmet Efendi - 51
Bolulu — Mehmet Efendi - 51
— Mehmet Ali Efendi - 82
— Mehmet Arif Efendi - 94
— Mehmet Emîn Efendi - 160
— Mehmet Halid Efendi - 240
— Mehmet Hilmî Efendi - 265
Bolvadinli — Mehmet Ali Efendi - 83
Borlu — Mehmet Hilmî Efendi - 265, 266
Boyabatlı — Mahmut Hüdâî Efendi - 35
— Mehmeţ Efendi - 52
— Mehmet Hâşim Efendi - 253
Bozdoğanlı — Mehmet Emîn Efendi - 161, 161
— Mehmet Hilmî Efendi - 266
Bozkırlı — Mehmet Kudsî Efendi - 302
Burdurlu — Mahmut Efendi - 14
Bursalı — Mehmet Efendi - 52

— C —

Cebeleli — Mehmet Fethullah Efendi - 227
Ceyhanlı — Mehmet Efendi - 53
Cideli — Mehmet Cemaleddin Efendi - 139
Cihanbeylili — Mehmet Emîn Efendi - 162

— Ç —

Çallı — Mehmet Celâleddin Efendi - 135
— Mehmet Hamdi Efendi - 249
Çankırılı — Mehmet Fahreddin Efendi - 215
Çarşambalı — Mehmet Emin Efendi - 163

Çaykaralı — Mahmut Kâmil Efendi - 36
— Mehmet Bahaeddin Efendi - 122
Çemişkezekli — Mehmet Arif Efendi - 95
Çerkezistanlı — Mansur Hakkı Efendi - 47
Çorumlu — Mehmet Efendi - 53
— Mehmet Arif Efendi - 95
— Mehmet Hulûsî Efendi - 277
Çölemerikli — Mehmet Emîn Efendi - 163

— D —

Dadaylı — Mehmet Emîn Efendi - 164
— Mehmet Hulûsî Efendi - 278
Dağıstanlı — Mehmet Kâmil Efendi - 296
Dârendeli — Mahmut Efendi - 14
— Mehmet Efendi - 53
— Mehmet Emîn Efendi - 164
— Mehmet Hâşim Efendi - 254
— Mehmet Kâzim Efendi - 300
Debreli — Mehmet Celâleddin Efendi - 136
Denizlili — Kadir Efendi - 5
Derneli — Mehmet Hulûsî Efendi - 278
Devrekli — Mehmet Galip Efendi - 237
Divriğili — Mehmet Emîn Efendi - 164
Diyarbakırlı — Mahmut Efendi - 15
Doyranlı — Mehmet Fahreddin Efendi - 215
Dramalı — Mehmet Emîn Efendi - 165
— Mehmet Kâmil Efendi - 297

— E —

Edirneli — Mehmet Hilmi Efendi - 266
Edlibli — Mehmet Efendi - 54
— Mehmet Burhaneddin Efendi - 133
Eğinli — Mehmet Efendi - 54
— Mehmet Hulûsî Efendi - 279
Eğridirli — Mehmet Kemaleddin Efendi - 301
Elbistanlı — Mehmet Fevzi Efendi - 229
— Mehmet Fevzi Efendi - 234
— Mehmet Hulûsî Efendi - 280
Elmalılı — Mehmet Fahri Efendi - 217

— Mehmet Hamdî Efendi - 249
— Mehmet Mansûr Efendi - 306
Erbaalı — Mehmet Efendi - 54
Erbilli — Mehmet Efendi - 55
— Mehmet Ali Efendi - 84
— Mehmet Emîn Efendi - 166
— Mehmet Es'ad Efendi - 201
Ergirili — Mahmut Nedim Efendi - 39, 40
— Mehmet Adil Efendi - 78
— Mehmet Ali Efendi - 84, 85
— Mehmet Asaf Efendi - 108
— Mehmet Avnî Efendi - 116
— Mehmet A'zam Efendi - 117
— Mehmet Bektaş Efendi - 130
— Mehmet Celâleddin Efendi - 136, 137
Ergirili — Mehmet Elmas Efendi - 151
— Mehmet Emîn Efendi - 166, 167
— Mehmet Fehim Efendi - 222
— Mehmet Fehmi Efendi - 222
— Mehmet Hayreddin Efendi - 255
— Mehmet İzzet Efendi - 293
Ermenekli — Kasım Mehdî Efendi - 8
— Mehmet Aynî Efendi - 117
— Mehmet Emîn Efendi - 167
— Mehmet Fevzî Efendi - 229
Erzurumlu — Lütfullah Efendi - 12
— Mehmet Akif Efendi - 81
— Mehmet Alâeddin Efendi - 81
— Mehmet Faik Efendi - 218
— Mehmet Mümtaz Efendi - 316
Eskicumalı — Mehmet Hulûsî Efendi - 280
Eskişehirli — Mehmet Efendi - 55
Ezineli — Mehmet Hulûsî Efendi - 281

— F —

Filibeli — Mehmet Emîn Efendi - 168
Florinalı — Mehmet Hulûsî Efendi - 281

— G —

Gazzeli — Mehmet Bedreddin Efendi - 128

— Mehmet Hanefî Efendi - 252
Gelibolulu — Mehmet Adil Efendi - 78
— Mehmet Murad Efendi - 311
Gerzeli — Mehmet Emîn Efendi - 168
Geyveli — Mehmet Efendi - 56
Goryanlı — Mahmut Efendi - 16
— Mehmet Efendi - 56
Gosineli — Mehmet Emîn Efendi - 169
Gönenli — Mehmet Hilmi Efendi - 267
Gördesli — Mehmet Asım Efendi - 110
Gülnarlı — Mehmet Efendi - 56
Gümülçineli — Mehmet Arif Efendi - 96
— Mehmet Hilmî Efendi - 267
Gümüşhacıköylü — Mehmet Efendi - 56
Gümüşhaneli — Mahmut Celâleddin Efendi - 21
Gürünlü — Mehmet Arif Efendi - 96
— Mehmet Hamdî Efendi - 250
— Mehmet Hilmî Efendi - 268

— H —

Haçinli — Mehmet Efendi - 57
Hadımlı — Mehmet Efendi - 57
Halepli — Mehmet Ali Efendi - 85
— Mehmet Murad Efendi - 311
Hamalı — Mehmet Efendi - 57, 58
— Mehmet Bedreddin Efendi - 129
Hanikinli — Mehmet Galip Efendi - 238
Harputlu — Mahmut Kâmil Efendi - 37
Hayfalı — Mehmet Murad Efendi - 312
Haymanalı — Mehmet Faik Efendi - 219
Hekimhanlı — Mahmut Efendi - 16
— Mehmet Hayrî Efendi - 258
— Mehmet Hulûsî Efendi - 281
Hemşinli — Mehmet Hulûsî Efendi - 282
— Mehmet Hurşit Efendi - 286, 286
Hezargradlı — Mahmut Hilmî Efendi - 33
Hızanlı — Mehmet Emîn Efendi - 169
Hopalı — Mahmut Mazhar Efendi - 38
— Mehmet Arif Efendi - 97
— Mehmet Emîn Efendi - 169

— Mehmet Hilmî Efendi - 268
— Mehmet Hulûsî Efendi - 282
— Mehmet Hurşit Efendi - 287
Humuslu — Mahmut Efendi - 16
— Mehmet Halid Efendi - 243

— I —

Ilgınlı — Mehmet Emîn Efendi - 170

— İ —

İbradılı — Mehmet Efendi - 58, 59
— Mehmet Akif Efendi - 81
— Mehmet Alâeddin Efendi - 82
— Mehmet Arif Efendi - 97, 98
— Mehmet Emîn Efendi - 171, 171, 171, 172, 172
— Mehmet Es'ad Efendi - 202
— Mehmet Fahreddin Efendi - 216
— Mehmet Faik Efendi - 219, 219
— Mehmet Galip Efendi - 238
— Mehmet Hayreddin Efendi - 257
— Mehmet Kâmil Efendi - 297
— Mehmet Kemâl Efendi - 301
İçelli — Mehmet Hilmî Efendi - 269
İncesulu — Mahmut Racî Efendi - 42
— Mehmet Hulûsî Efendi - 283
İnebolulu — Mehmet Halid Efendi - 244
İskilibli — Mehmet Arif Efendi - 98
— Mehmet Atıf Efendi - 114
— Mehmet Hilmî Efendi - 269
İslâhiyeli — Mehmet Efendi - 59
İstanbullu — Kâmil Efendi - 5
— Kirameddin Efendi - 10
— Mahmut Efendi - 17
— Mahmut Aziz Efendi - 19
— Mahmut Celâleddin Efendi - 21, 22
— Mahmut Hâzım Efendi - 31
— Mahmut Kemâleddin Efendi - 38
— Mahmut Muhtar Efendi - 39
— Mehmet Abdî Efendi - 76
— Mehmet Abid Efendi - 77

— Mehmet Afîf Efendi - 79
— Mehmet Ali Efendi - 85, 86
— Mehmet Arif Efendi - 99, 99, 100, 101
— Mehmet Asâf Efendi - 108
— Mehmet Ataullah Efendi - 112, 113
— Mehmet Azîz Efendi - 118
— Mehmet Bahaeddin Efendi - 123, 123,
— Mehmet Bahir Efendi - 127
— Mehmet Behçet Efendi - 130
— Mehmet Besîm Efendi - 131
— Mehmet Burhaneddin Efendi - 133
— Mehmet Celâladdin Efendi - 137
— Mehmet Cemal Efendi - 138
— Mehmet Cemaleddin Efendi - 140, 140, 142
— Mehmet Cemil Efendi - 144
— Mehmet Cemil Safî Efendi - 146
— Mehmet Dürrî Efendi - 148
— Mehmet Elîf Efendi - 150
— Mehmet Emîn Efendi - 173, 173, 174, 175, 175
— Mehmet Emîn Ali Efendi - 199
— Mehmet Es'd Efendi - 202, 203, 204, 205, 206
— Mehmet Feridî Efendi - 226
— Mehmet Fevzî Efendi - 230
— Mehmet Fuad Efendi - 235, 235
— Mehmet Gülşen Efendi - 239
— Mehmet Halid Efendi - 245
— Mehmet Hasîb Efendi - 253
— Mehmet Hatemî Efendi - 255
— Mehmet Hayrî Efendi - 259, 259
— Mehmet Hikmet Efendi - 262
— Mehmet Hilmî Efendi - 270
— Mehmet Hulusi Efendi - 283
— Mehmet Hüsameddin Efendi - 289
— Mehmet İsmet Efendi/Bey - 290, 291
— Mehmet İzzet Efendi - 294
— Mehmet Kamil Efendi - 297
— Mehmet Lütfullah Efendi - 304
İştipli — Mehmet Cemil Efendi - 145
— Mehmet Es'ad Efendi - 209
İzmirli — Mehmet Ali Efendi - 86

İzmitli — Mehmet Arif Efendi - 102
— Mehmet Cemal Efendi - 138
— Mehmet Emin Efendi - 176

— K —

Kalkandelenli — Mehmet Hurşit Efendi - 287
Karaburunlu — Mehmet Efendi - 177
Karacaabadlı — Mahmut Hilmi Efendi - 34
— Mehmet Hulusi Efendi - 284
Karacaviranlı — Mehmet Muharrem Efendi - 309
Karadağlı — Mahmut Efendi - 17
— Mehmet Emin Efendi - 177
Karahisarısahibli — Mehmet Hilmi Efendi - 271
Karahisarışarkili — Mehmet Hulusi Efendi - 284
(Şarkikarahisarlı)
Karaisalili — Mehmet Efendi - 60
— Mehmet Feyzullah Efendi - 234
Karamanlı — Mehmet Efendi - 60
Karapınarlı — Mehmet Hilmi Efendi - 271
Kastamonulu — Mehmet Efendi - 61, 62
— Mehmet Adnan Efendi - 79
— Mehmet Arif Efendi - 103
— Mehmet Emin Efendi - 177, 178, 178, 179, 179
— Mehmet Fevzi Efendi - 231
Kaşlı — Mehmet Emin Efendi - 180
Kavalalı — Mehmet Ali Efendi - 87
Kayalarlı — Mehmet Fahri Efendi - 218
Kayserili — Mahmut Hamdi Efendi - 27
— Mehmet Bahri Efendi - 128
— Mehmet Mükerrem Efendi - 316
Kemahlı — Kasım Zühtü Efendi - 8
— Mahmut Nedim Efendi - 40
— Mehmet Arif Efendi - 104
— Mehmet Fevzi Efendi - 232
Kerküklü — Mehmet Derviş Efendi - 147
Keskimli — Mehmet Emin Efendi - 180
Kesriyeli — Mehmet Hilmi Efendi - 272
— Mehmet İzzet Efendi - 293
Kırkkiliseli — Mehmet Atıf Efendi - 115
— Mehmet Bahaeddin Efendi - 124

Kırşehirli — Mahmut Vehbi Efendi - 44
— Mehmet Efendi - 62
Kilisli — Mehmet Hayreddin Efendi - 257
— Mehmet Münîr Efendi - 318
Koçhisarlı — Mehmet Fâzıl Efendi - 221
Konyalı — Mehmet Emîn Efendi - 181, 181
Kostantiniyyeli — Mahmut Efendi - 18
— Mehmet Efendi - 62
Köprülülü — Mehmet İzzet Efendi - 294
Köstendilli — Mehmet Arif Efendi - 104
— Mehmet Fevzî Efendi - 232
Köysancaklı — Mehmet Efendi - 62
Kudüslü — Mahmut eş-Şihabî Efendi - 43
— Mehmet Bahaeddin Efendi - 124
— Mehmet Emîn Efendi - 182, 182
— Mehmet Kâmil Efendi - 298
— Mehmet Kemâleddin Efendi - 301
Kulalı — Mehmet Emîn Efendi - 182
Kuneytıralı — Mehmet Bedreddin Efendi - 130
Kuşadalı — Mehmet Dâniş Efendi - 147
Kütahyalı — Mehmet Halit Efendi - 246, 247
— Mehmet Hamdî Efendi - 250

— L —

Lâzkiyeli — *Mehmet Kâmil Efendi - 298*
— Mehmet Mehâsin Efendi - 306
— Mehmet Muhiddin Arabî Efendi - 309
— Mehmet Muvahib Efendi - 316
Leskovikli — Lütfî (Lütfullah) Efendi - 11
Liceli — Mehmet Efendi - 63
— Mehmet Halid Efendi - 247
Lofçalı — Mehmet Efendi - 63
Lüleburgazlı — Mehmet Eşref Efendi - 213

— M —

Maçinli — Mehmet Azîz Efendi - 119
Maçkalı — Mehmet Ali Efendi - 87
Malatyalı — Kemâleddin Efendi - 8
— Keşşaf Efendi - 9
— Mahmut Ferid Efendi - 27

— Mehmet Efendi - 63
Malkaralı — Mehmet Emîn Efendi - 183
Ma'muretülhamidiyeli — Mehmet Efendi - 64
Manisalı — Mehmet Asım Efendi - 112
— Mehmet Emîn Efendi - 184, 185, 185
— Mehmet Hayreddin Efendi - 258
Mapavrili — Mehmet Ali Efendi - 88
— Mehmet Hikmet Efendi - 263
Mardinli — Mehmet Mes'ud Efendi - 308
Mekkeli — Mehmet Mekkî Efendi - 306
Menemenli — Mehmet Efendi - 64
Merzifonlu — Mahmut Kâmil Efendi - 37
— Mehmet Münib Efendi - 317
Midillili — Mehmet Emîn Efendi - 186
Midyatlı — Mehmet Lütfü Efendi - 200
Mihaliccikli — Mehmet Fevzî Efendi - 233
Mislâtalı — Mehmet el-Arabî Efendi - 92
Misratalı — Mansur Efendi - 47
Misuratalı — Mehmet Efendi - 64, 64
Mudurnulu — Mehmet Efendi - 65
Muğlalı — Mehmet Efendi - 65
— Mehmet Emîn Efendi - 187
— Mehmet Hilmî Efendi - 272
Musullu — Mehmet Ali Efendi - 88
Muşlu — Mehmet Hamdî Efendi - 251

— N —

Nabluslu — Mehmet Emîn Efendi - 187
— Mehmet Münîb Efendi - 317
Nevrokoplu — Mahmut Hamid Efendi - 31
Nevşehirli — Mehmet Efendi - 65
— Mehmet Fahreddin Efendi - 216
— Mehmet Habîb Efendi - 239
— Mehmet Hilmî Efendi - 272
Niğdeli — Mehmet Hilmi Efendi - 273

— O —

Oflu — Kâmil Efendi - 7
— Mehmet Eşref Efendi - 213

Ohrili — Mehmet Efendi- 65
— Mehmet Ali Efendi - 88
— Mehmet Dehhar Efendi - 147
Ordulu — Mahmut Celâleddin Efendi - 23
Osmancıklı — Mehmet Emîn Efendi - 188
Osmaniyeli — Mehmet Fevzî Efendi - 233
Osmanpazarlı — Mehmet Efendi - 66

— Ö —

Ödemişli — Mehmet Arif Efendi - 104
— Mehmet Hulûsî Efendi - 285

— P —

Palulu — Mehmet Hürrem Efendi - 288
Pazarlı — Mehmet Emîn Efendi - 188
— Mehmet Muhsin Efendi - 310
Pazarcıklı — Mehmet Efendi - 66
Perkofçalı — Mahmut Hamdî Efendi - 28
Priştineli — Mehmet Kâmil Efendi - 299
Prizrenli — Mahmut Efendi - 18
— Mehmet Emîn Efendi - 189, 189

— R —

Revanduzlu — Mehmet Emîn Efendi - 190
Rizeli — Mahmut Efendi - 18
— Mahmut Celâleddin Efendi - 23
— Mehmet Efendi - 67
— Mehmet Ali Efendi - 89
— Mehmet Bilâl Efendi - 132
— Mehmet Kâmil Efendi - 299
Rusçuklu — Mehmet Emîn Efendi - 190

— S —

Safranbolulu — Mehmet Fehmî Efendi - 224
— Mehmet Kâmil Efendi - 300
Salihlili — Mehmet Emîn Efendi - 191

— Mehmet Lütfî Efendi - 303
San'alı — Mehmet Efendi - 67
Sandıklılı — Mehmet Ali Efendi - 89
— Mehmet Emîn Efendi - 191, 192
Sasonlu — Mehmet Hilmî Efendi - 273
Saydalı — Mehmet Bahaeddin Efendi - 126
Selânikli — Mehmet Efendi - 68
— Mehmet Bektaş Efendi - 131
— Mehmet Es'ad Efendi - 209
Serezli — Mehmet Efendi - 68, 68
— Mehmet Es'ad Efendi - 210
— Mehmet Fuad Efendi - 236
Serficeli — Mehmet Emîn Efendi - 192
Sındırgılı — Mehmet Emîn Efendi - 193
Silifkeli — Mahmut Bayram Efendi - 19
— Mehmet Emîn Efendi - 193, 194
Silistreli — Mehmet Efendi - 69
— Mehmet Hamdî Efendi - 252
Simavlı — Mehmet Arif Efendi - 104
Sivaslı — Mehmet Efendi - 69
— Mehmet Bahaeddin Efendi - 126
— Mehmet Emîn Efendi - 194
Sivrihisarlı — Mehmet Ali Efendi - 90
Sofyalı — Mehmet Bahrî Efendi - 128
— Mehmet Emîn Efendi - 195
Somalı — Mahmut Hamdî Efendi - 29
— Mehmet Cemil Efendi - 145
Sultanyerili — Mahmut Celâleddin Efendi - 23
Süleymaniyeli — Mahmut Fevzî Efendi - 26
— Mâsûm Efendi - 49
Sürmeneli — Mehmet Es'ad Efendi - 211

— Ş —

Şamlı — Mahmut Efendi - 18
— Mehmet Efendi - 70, 71
— Mehmet Ali Efendi - 90
— Mehmed Cemâleddin Efendi - 143
— Mehmet Ebu'l-Hayr Efendi - 148, 149
— Mehmet Ebu'n-Nasr Efendi - 149
— Mehmet Emîn Efendi - 195

— Mehmed Es'ad Efendi - 212
— Mehmet Hâfız Efendi - 240
— Mehmet Hasan Nasrî Efendi - 252
Şarkikarahisarlı — Mehmet Efendi - 71
(Karahisarışarkili)
Şavşatlı — Mehmet Emîn Efendi - 196
Şeyranlı — Mehmet Efendi - 72
Şirvanlı — Mehmet Halis Efendi - 241
Şumnulu — Mehmet Es'ad Efendi - 212

— T —

Tarsuslu — Mehmet Hilmî Efendi - 274
Taşköprülü — Mehmet Arif Efendi - 105
— Mehmet Emîn Efendi - 196
Tavaslı — Mehmet Efendi - 72
Tırhalalı — Mahmut Nureddin Efendi - 41
— Mehmet Fehmî Efendi - 225
Tırnovalı — Mahmut Hilmî Efendi - 34
— Mehmet Efendi - 72
— Mehmet Hilmî Efendi - 274, 275
Torullu — Lokman Efendi - 11
Tosyalı — Mehmet Efendi - 73
Trablusşamlı — Mahmut Faik Efendi - 26
— Mahmut Hamdî Efendi - 29
— Mehmet Efendi - 73
— Mehmet Cemîl Efendi - 146
— Mehmet Emîn Efendi - 196
Trabzonlu — Mahmut Es'ad Efendi - 25
— Mahmut İmâdeddin Efendi - 35
— Mehmet Arif Efendi - 106
— Mehmet Emîn Efendi - 197
Tunuslu — Mehmet Efendi - 74

— U —

Ulukışlalı — Mehmet Efendi - 74
Urfalı — Mazhar Efendi - 49
— Mehmet Emîn Efendi - 197

Uşaklı — Mehmet Efendi - 74, 75
— Mehmet Ali Efendi - 90

— Ü —

Ünyeli — Mahmut Cemal Efendi - 24
— Mahmut Hamdi Efendi - 30
— Mehmet Hilmi Efendi - 275
Ürgüplü — Mahmut Ziya Efendi - 45
Üsküblü — Kemal Efendi - 8
— Mehmet Emin Efendi - 197

— V —

Vanlı — Mehmet Feyzullah Efendi - 234
Velçetrinli — Mehmet Efendi - 75
Vezirköprülü — Mehmet Arif Efendi - 106
Viçeli — Mehmet Hurşit Efendi - 288
Vizeli — Mehmet Efendi - 76
— Mehmet Hilmi Efendi - 276

— Y —

Yakovalı — Mâlik Bektaş Efendi - 46
— Mehmet Hayri Efendi - 260
Yalvaçlı — Mehmet Emin Efendi - 198
— Mehmet Faik Efendi - 220
Yanyalı — Mehmet Emin Efendi - 198
— Mehmet Fuat Efendi - 237
Yemenli — Mehmet Efendi - 76
Yenişehirli — Mâlik Efendi - 45
— Mehmet Ali Efendi - 91
— Mehmet Faik Efendi - 220
Yıldızelili — Mehmet Efendi - 76
Yozgatlı — Mahmut Celâleddin Efendi - 24
— Mehmet Hilmi Efendi - 290

— Z —

Zaholu — Kasım Efendi - 7

Zaralı — Mehmet Kutbuddin Efendi - 302
Zeytunlu — Mehmet Müştak Efendi - 319
Zihneli — Mehmet Arif Efendi - 107
Zileli — Kâmil Efendi - 7
— Mehmet Hulûsî Efendi - 285

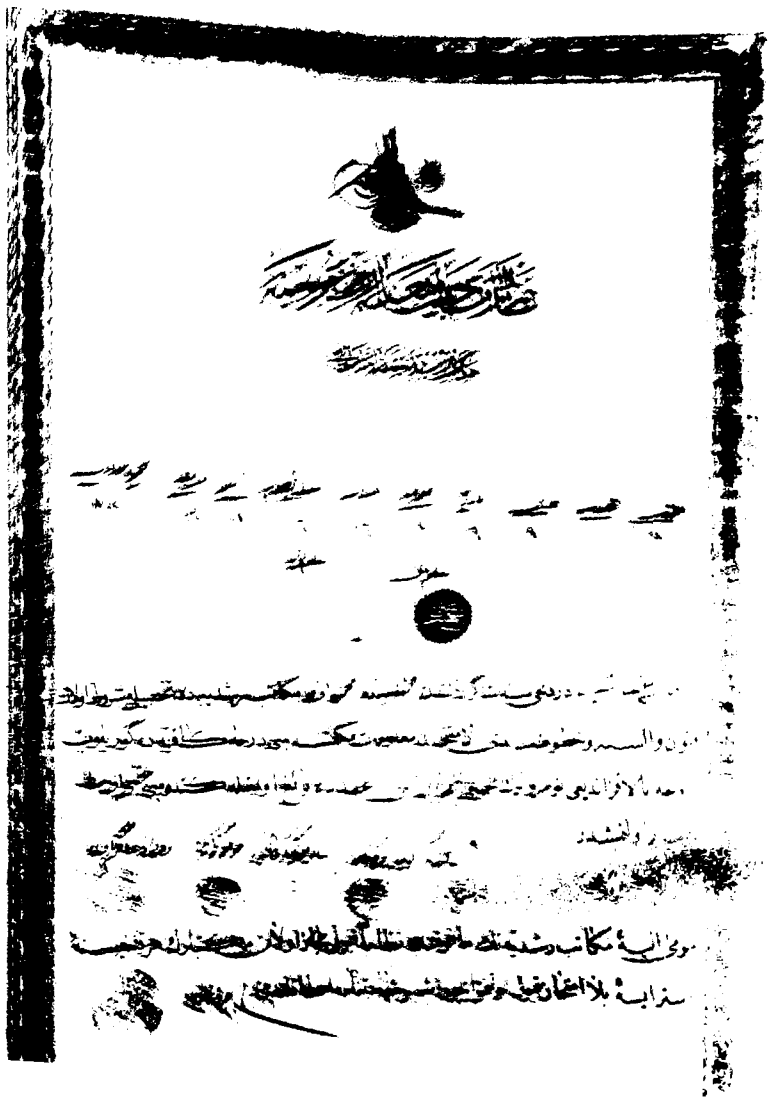

نظارت جليله معارف عموميه

مكاتب رشديه شهادتنامه سيدر

عربي	فارسي	تاريخ	جغرافيا	حساب	معلومات قديمه	املا	مجموعي
٦	١٠	٦	٩	٧	٦	٧	٦٠

معلم اول

معلم ثاني

[illegible] سنه [illegible] درجه سنه شاكردانندن [illegible] زاده محمود افندي مكاتب رشديه ده تحصيل شروط اولاد فنون والسنه وخطوط دن لدى الامتحان معلومات مكتسبه سي درجه كافيه ده كوريلوب بروجه بالا اقرانندن نومرولك مجموعي الفي [illegible] عدده بالغ اولمغله كندوسي مكتسبان سنه اعتبارا اولنمشدر

٩ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

موخر اليه مكاتب رشديه نك ما فوقنده نظاماً قبولي مجازاً اولان مكتبلرك هر قنغيسنه استرايه بلا امتحان قبول اولنمق ايچون اشبو شهادتنامه اعطا قلندي

حضور سامی جناب فتوا پناهی یه

مجلس شیخ باشی کاتبی سیرت افندیک مجلس مذکور اعضا لغه تعیینه بناءً یرینه مقامش عالیسی اولان
ایکی بیک غروشله ملغی مجلس اداره اموال ایتام اعضای سابقه سندن محمود افندیک تعیینی تلقی
اولنان اراده علیه فتوا پناهیلری اقتضای عالیسندن بولنوغندن قوین تصویب سامی
مستخبنا هیدی اولدیغی تقدیرده اشبو مذکره واصلانه مکه اشارت علیه ربه توشیح بویورلمسی
بابنده امر و فرمان حضرت ولی الامر کدر

موجبه مع سوال

مذکره
٤٢١

تسلیمات لازمه اجرا و تبلیغ جانب والا
تودیع و تقدیم قلندم

مأموره قلمی صبیه خانم
من اهل
الداعی

TELEGRAMME تلغرافنامه

دولت علیهٔ عثمانیه تلغراف اداره‌سی

ADMINISTRATION DES TELEGRAPHES DE L'EMPIRE OTTOMAN

L'état n'accepte aucune responsabilité à raison du service de la télégraphie دولت تلغراف معاملاتدن دولایی مسئولیت قبول ایتماز

[۱۷۰۷]

Retransmission ou Expedition تکرار کیمه ویا سوق				RECEPTION			اخذ
سوق نومروسی N° d'expédit.	کیمه اولنان مرکز transmis à	Date تاریخ	مأمور امضاسی Signature de l'employé	وأمور امضاسی Signature de l'employé	Date تاریخ	واسطه مرکزی Reçu de	سیره نومروسی N° d'ordre
		ساعت دقیقه H. M.			ساعت دقیقه H. M.		

De ... Poste ... مودی ... عن

N° ... Mots ... Date ... H. ساعت M. دقیقه ... تاریخ ... کلمات ... ومرو

Voie ... Indic. Eventuelles ... اشارات محتمله ... طریق

Veuillez

TELEGRAMME تلغرافنامه

دولت علیهٔ عثمانیه تلغراف اداره‌سی

ADMINISTRATION DES TELEGRAPHES DE L'EMPIRE OTTOMAN

L'état n'accepte aucune responsabilité à raison du service de la télégraphie

دولت تلغراف معاملاتندن دولایی مسئولیت قبول اغز [ئی ۱۷]

Remmissions ou Expedition تکرار کیدیه ویا سوق				RECEPTION			اخذ	
سوق نومروسی N° d'expédit.	کیدیه دولتان مرکز transmis à	Date تاریخ	مأمور امضاسی Signature de l'employé	مأمور امضاسی Signature de l'employé	Date تاریخ	واسطه مرکزی Reçu de	سره نومروسی N° d'ordre
		دقیقه ساعت H. M.			دقیقه ساعت H. M.		

De Pour عزیزی موردی

N° Mots Date H. ساعت M. دقیقه تاریخ کلمات عدد نومرو

Voie Indic. Eventuelles طریق اشارت محتمله

زائر حضرت جناب شیخ‌الرئیس

المعروض من الاولی —

انظر الی الایام کیف تسترقنا قسراً الی الاقدار بالاقدار انت الزمان تأخذ الایام بجزئه از الزمان علی ابنائه کلمح

وکلت بالدهر عینا غیر غافلة من جور کفک تا سوکلما جرحا قرن سنه حرمت شریعت شهره رد بالدم شوره آه رست نالد

اشام کن بزاده سمان تخصیص ایدیکز دیو بشی سنه در فریاد ایدیم سنه تا تقدیم ایدیم ما دین مدیریتکز خوشنه کیدن نقدم

تعریف ایدیشی یه تعدیه مجبور ایدی غیر ممکن ایسه جواب دیدیکز برلی دیو سنه یه دیدیکز بابه لری اولادی دیمکدن نقدم ایدیلم

نام دلاوه یاد ایدلمکلطف مروت و شفقت و رحمت حزه ایسه بزم حقمزده وه اجرا بویورمکز شوشه سکن شجره خبره

ظهر ایدیکز اجراتکزه شکرانه شدنه انتظار ایدیلم ایدیلم و بوحال اوزره حضرت سن الاسکدار

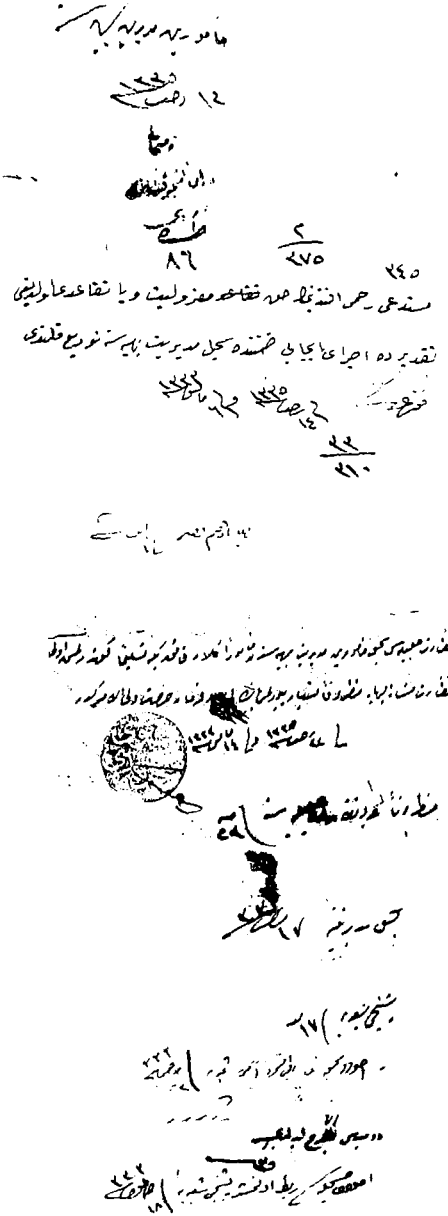

خاکپای سامی صاحبجانی

۸۷۱

دائرهٔ مشیخت

۸

عطوفتلو افندم حضرتلری

دار الخلافة العلیه ابتدا داخل وابتدا خارج مدرسه لری مدیریت عمومیه لرینه اهلیت وکفایتلرینه بنا در سعادتده اسکلیلی محمد عاطف وعبدالجلیل فوزی افندیلرک ایکی بیک بدی یوز اللیشر غروش معاشلرله تعیینلری مناسب کبی بعثه اولنرق تنظیم ایدیلن اراده سنیه لایحه سی لفا عرض وتقدیم قلنمش ایسه ده امر وفرمان همایونی حضرت تاجدار اعظمی نه وجهله شامل شد مستعق بیورملرایسه حکم عالیلرینک انفاذینه مسارعت اولنه جغی درکار در افندم ۲۵ ربیع الاول سنه ۱۲۷۷ و ۲۵ کانون اول سنه ۱۲۷۶

سلح الاسلام

Vesik

دائره مشیخت

دار الخلافة العلیه ابتدا داخل مدرسه سی مدیریت عمومیه سنه اکی بیک بدی یوز الی غروش معاشله درسعادت ایکنجی
محمد عاطف وابتدا خارج مدرسه سی مدیریت عمومیه سنه مقدار مذکور معاشله درسعادتده عیناتلی خلیل فوزی افندیه
تعیین اولنمشدر

بوارادهٔ سنیه نک اجراسنه مشیخت مأمور در ۱۸ ربیع الاخر سنه ۱۲۷۷ فاتح ۱۲۷۷

شیخ الاسلام

حضور سامی جناب شیخ یاهر

٨٤٥

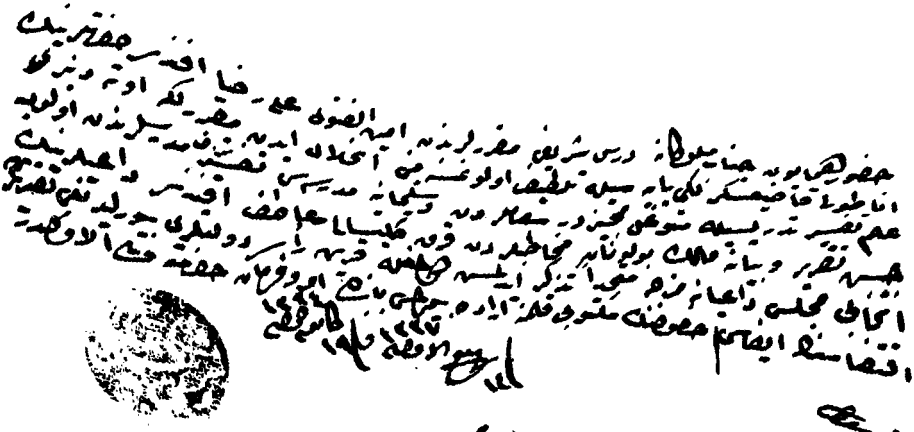

نعیم

سنه ١٩١٦

دائره مشیخت

۷

عطوفتلو

افخم

حضرتری

حضور همایون حضرت خلافتپناهی درس شریفی مقرر اولدقده فتوای امینی کما حقه علی رضا افتی حضرتلرینک اناطولی قاضیعسکرلکی پایه جلیلهیه مظهر تلطیف عالیپور لمسی اولدیغنه بنا مقرر لکه اهلیت وکفایتله بمعی مجیز درسعادتده ودار الخلافة العلیه سلیمانیه مدرسی تفسیر شریف مدرسلرندن ودرس شریف مذکور مخاطبلرندن قرق کلسانک عاطفتلرینک تعیینی مناسب کمی معلوم اولدیغندن تنظیم ایدیلن ارادهٔ سنیه لایحهٔ لفاعرض وتقدیم قلنمش ایسه ده امر وفرمان حکمت بنیان حضرت تاجداری نه وجهله شرفصدور بیورمیور ایسه حکم اولنمق انفاذینه مسارعت اولنه جغی درکار در افخم

سنه ۱۲۱۷

صورت ارادهٔ سنیه اسطر لابیسی

سوزکرده علیه سعیده ایله ایراد اسطرلاب حیدریه

صورت ارادهٔ سنیه اسطرلابیسی انفاذ قلنمشدر صاحب مدار کیاید

تنبیه بیورلدقده اعاده اولنمق اولدیغی امروزیه

دائره مشیخت

حضور درس شریفی مقرر کلنه مجیز درسعادتده دارالخلافة العلیه سلیمانیه مدرسه سی تفسیر شریف مدرسلرندن قرق کلیسالی عاطف افندی تعیین اولنمشدر

بو اراده سنیه نک اجراسنه مشیخت مأمور در ۱۸ سنه ۱۲۷۷ ۱ طاری ۲۲

سنه ۱۲۷۷

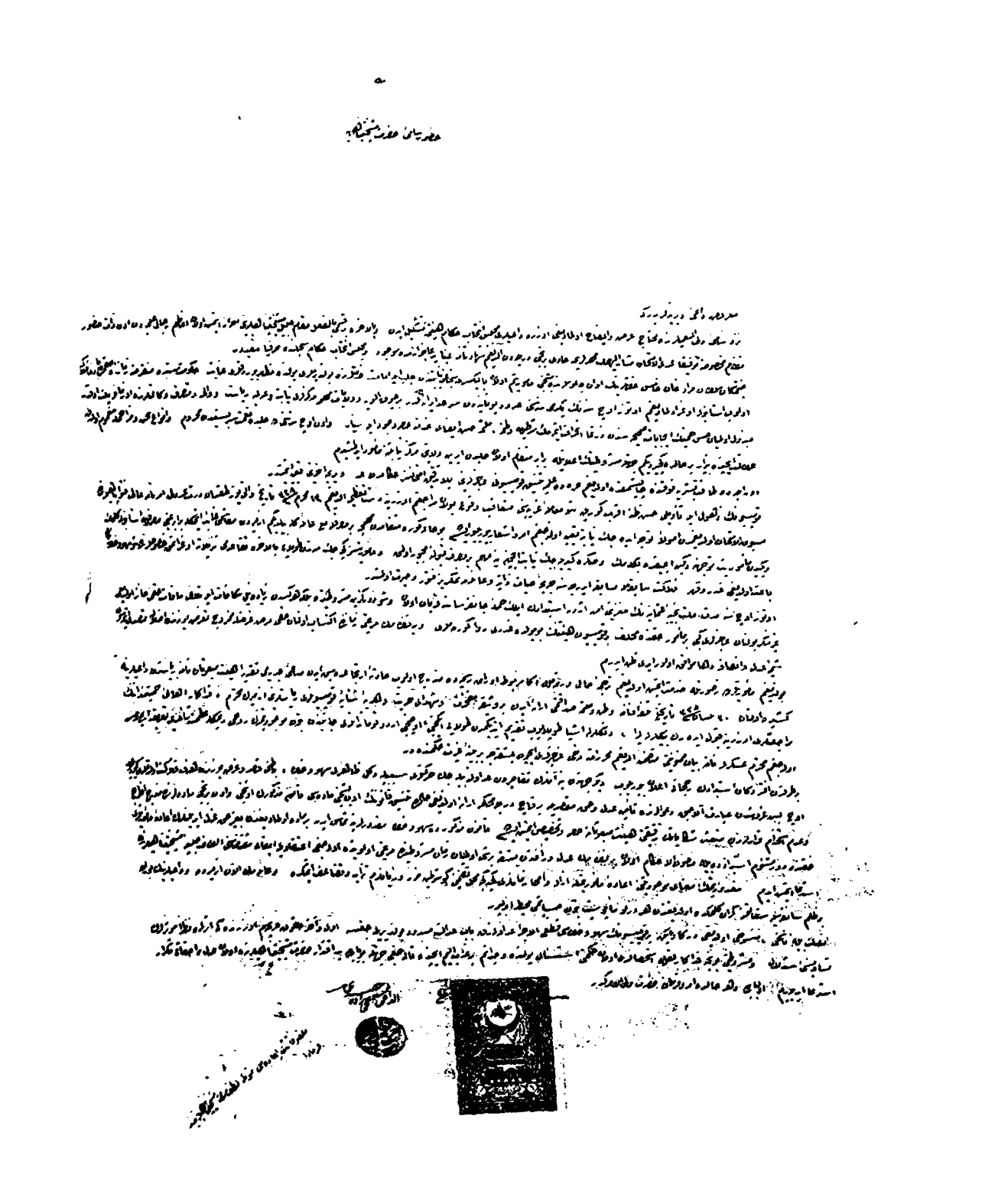

خلاصه

فاتح مجیز درسعادتلو سلاحشوری بکتاشی افندی به

محرر اقلی

مکرمنده افندی

بسمه الکریم اصلاح وتنظیمه صرف مساعی اولمان مدارس علیه جمعنده تنظیم اولنوب مرتبت احکامه اراده سنیه حضرت خلافتپناهی متعلق بیورلمش اولان تاریخی نظامنامه موجبنجه تشکیل ایدیلن دارالخلافة العلیا مدرسه شریف درسی عمده فضیلتلو یه تودیع قلنمش اولمغله تعقیب بیورلمش مقتضاسنجه تزه فاضلهلرندن استخدامی تکلیف اولنان اهلیت وطرز فکرینه مناسب بولنمش اولدیغندن تدریساته اقدام واشتغال اولنمقده اولدیغی جهتله بو کره کمال موفقیتله استحصالنه اهتمام وانسی فرصت مساعده ازمانده منتظر اولنوب تکلیف بیانی نسیافندیدن تذکره مجیی به بنا اعلان قلندی

۲۵ ذی الحجه ۱۳۲۶ / ۲۵ کانون اول ۱۳۲۴

Vesika:17

دائرهٔ مشیخت

عطوفتلو افندم حضرتری

عدلیه ناظر اسبقی عربانی زاده حفیدی محمد جمیل افندینک مقدما جاز اولوب دیوان حرب عرفی قراریله غره جمادی الاخره سنه تاریخ رفع اولندیغی قید اکلاشیلان ناطولی قاضیعسکرلکی یایه جلبنک اعاده سی مناسب کورلمه قلنه رق تنظیم اید یلن ازاده سنه لایحه سی لفا عرض و تقدیم اولنمش ایسه د امر و فرمان همایونز حضرت خلافتپناهی نه وجهله شرفصدور بیورلور ایسه حکم عالیلرینک انفاذینه مسارعت قلنه جغی درکار در افندم

سنه ۱۳۳۷ سنه ۱۳۳۶ سنه ۱۳۳۵

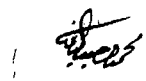

هدیه ناظر [illegible] زاده محمد جمیل افندی نک مقدما حائز اولدیغی [illegible] جلیلی اعاده ایلمشدر

[illegible]

سمح الاسلام

Ver

حضرتی

عطوفتو اقدم

دائره مشیخت

۱

وطرنوبلی
دبس وکیلی علی افندی به استانبول پایه رفیعی وحضور همایونه درس تدریس مخالصلغه عضو اولنمش ایکسر لی احمد نورالدین افندیده معاش
محمود حلمی و افشهری محمد لطفی وتیرجیلی احمد صدقی دیرلی عمر و افقره لی مصطفی فوزی واجاره عیادی حسن افندیده معاش
وعضو مفتی کاکلمز اعلا اولنق اوزره بلاد خمسه پایه سی و افقره لی عبدالحلیم واستانه لی محمد توفیق وایکنجه صولی محمد خلوصی وعلاییه لی
محمد ثابت وعلاییه لی محمد رفت وارناکالی محمد فوزی واسپارته لی محمد تقی الدین وایکنجکلی مرکز وسفر بحصارلی عمر لطفی
ودیرانشدلی احمد شوقی وکنغرلی عثمان نوری وتیرکلی کاج علی واسپوتلی ابراهیم زهدی وقره اغاجلی علی رضا وایکنجکلی مصطفی رشدی
وطرنوبه لی علی بصری وقسطمونلی ابراهیم کالی ورشتونلی خلیل اریزه لی عثمان عبری وبولیلی حسن نظمی وایزمیتلی محمد امین وقسطمونلی
مصطفی نجاتة افندیده کزلک معاش ومحصاتاری وبرلکت اوزره مخرج پایه سی توجیه اولنمشدر

۱۳۲۲ سنه ۱۱ مارت

۱۳۲۲
۱۱

دائرهٔ مشیخت

عطفه فقو افزم حضرتری

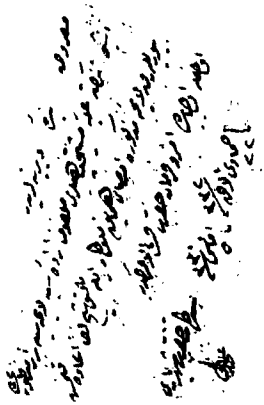

مجلس مشایخ هیئت حاضره بسنگ تبدیلیه ریاسته نظامی درگاه شریفی شیخی اربیلی شیخ اسعد و اعضا القدریه
یکی فیو مولوخانه ی شیخی عبدالباقی و حضرت حدائی خانقاهی شیخی گلشن افندیلر بقیین اولنمشدر

بوارادو سنه بک اجراسنه مقام مشیخته مامور در [illegible]

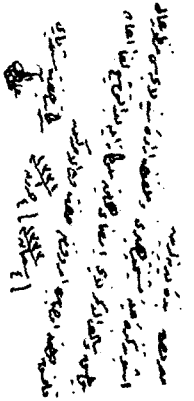

Vesika

مدیریت فتوی

دائرهٔ مشیخت

عطوفتلو افندم حضرتلری

حسب القانون تقاعد سوقی لازم کلن روم ایلی قاضیعسکری سعادتلو ابراهیم ادهم افندی حضرتلرینه اناطولی قاضیعسکری سعادتلو یحیی رشید افندی حضرتلری و مشارالیهک یرینه استانبول قاضیسی فضیلتلو عصمت افندی حضرتلری واستانبول قاضیسکلکنه رتبر یوم توجیهندن معتبراولمق اوزره محکمهٔ اوقاف قاضی سابقی فضیلتلو ضیا افندیک تعیینلری مناسب کبی ملاحظه اولنرق تنظیم قلنان ارادهٔ سنیه لایحه سی لفاً تقدیم قلنمش اولمغله بنا بیده امر و فرمان همایون هرنه وجهله شرفصدور بیورلورایسه حکم جلیلی لفاً اولنور افندم

۲۴ رجب سنه ۱۳۴۱ و ۲۴ حزیران سنه ۱۳۲۹

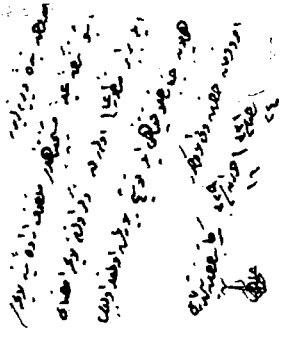

Vesika.24

خانکاہی جناب مستقیمہ

۷۵۶

مجلس مجموعہ علیہ انجمن دار الفنون العلیہ دائرہ مدرسی حقہ و طبیہ یہ بفاعلی و برمہا و زیرہ دار الفنون العلیہ مدرسہ کا
مقصد عمومیہ نہ تقریر خواہ فضیلتلو محمد فہمی قدر دار العلوم ماموراً اعزامی مناسبی وجہ تقریر و طلعہ قویہ رأی زنہ
بولمق بورلدیغی تقدیرده ابقای قضاسنہ مساعدہ کر و الفعلہ کر شایان بیوریلمسنی امر و فرمان حضرتلری عرض ایدرز.

باعلام ملاحظہ ریاست

موقعہ ۱۳۱۷

Vesika 25

دائره مشیخت

۲۰۷

عطوفتلو افندم حضرتلری

بعنایة الله تعالی طرق عینیک فیوضات معنویه یه مستند نکا لیله استفاضه و سائلنی تامین ایده جک صورتده تشکیلاتنک توسیعی و وظائفنک تعیینی حقنده ۲۰ جمادی الاولی ۱۳۲۶ تاریخلی و ۶ نیسان ۱۳۲۶ تاریخلی نفه مناسده تأمل اولنه رق مجلس مشایخک بر رئیس ایله بدی اعضادن مرکب اولمق اوزره مجرر اولسنه و اورفه مبعوثی فضلای علمادن شیخ صفوت افندی زاده وحضرت هدانی خانقاهی شیخی کلشنی ویکی قیومولو بخارالی شیخی عبد الباقی واحمد النجاری درگاهی یوت تپه لی شیخ کامل واحمد بخاری درگاهی شیخی مصطفی وامیر اخور درگاهی شیخی وجیه ومشایخ کاملدن یانیه لی جودت وسینه لی حسن افندیلرک اعضالق ایچون اوصاف لازمه یه حائز کورلسنه بنا تعیینی مناسب کورلمکله اولنه رق بو بابده تنظیم ایدیلن ارادهٔ سنیه لایحه سی لفا عرض وتقدیم قلنمش ایسه ده امر و فرمان حکمت بنیان حضرت خلافتپناهی نه وجهله شرفصدور بیورور ایسه حکم منتظر انفاذ بیورلمق اوزره ۲۰ سنه سنه ۱۳۲۶ تاریخنده عرض ساحت اولنه جغی درکار و رافدم

صدر اعظم

مشیخت دائره سی

دائرهٔ مشیخت

مجلس مشایخ ریاسته اورنه مبعوثه شیخ صفوت واعضالغه حضرت بدائی درگاهی شیخی گلشن ویکی قیومولویخانه سی شیخی عبدالباقی واحمد النجاری درگاهی پوست نشینی شیخ علی وامیر بخاری درگاهی شیخی مصطفی وامیراخور درگاهی شیخی وجیی ومشایخدن بابنیلی جودت وسینه لی حسن افندیلرتعیین اولنمشدر

براراده سنیه بنك اجرانه مشیخه مأمور در ۱، سعادتلو ۱، یوسف ضیا،

سیخ ۱۳۳۱م
صادق

Vestka ZT

دائره مشیخت

محرره صیغه کلیه

مجلس مشایخ رئیسی شیخ محمد سکوتی افندی مشغول بوده تدقیق مصاحف و مؤلفات شرعیه مجلسی اعضاءلغه نقل و ربا سنه مجلس مشایخ اعضاسندن

رئیس اسبق حضرت بدائی درگاهی شیخی گلشن افندی تعیین اولندی

بوارادهٔ سنیه تنک اجرا سنه مشیخت مأمورم

۱۸ صفر سنه ۱۳۳۶ / ۲۰ تشرین ثانی سنه ۱۳۳۴

سلیم

نوری

۱۸ صفر سنه ۱۳۳۶ / ۲۰ تشرین ثانی سنه ۱۳۳۴

Vesika 28

دائرة مشیخت

٤٦

حلقه افقم حضرتی

مجلس مشایخ رئیسی شیخ محمد مکونی افوزبک منحل بوالنام رفیق مصاحف و مؤلفات شریعه مجلس اعضا نقلید پرینه ایت و کفایتنه مبنی مجلس مشایخ
اعضاسندن رئیس سبق حضرت پیر عزیز محمود افندی درگاه شریفی پوست نشینی گلشن افوزبک تعیینی مناسب کی مقدمه اولنه رق اولبابده
ایده یاخ اراده سنیه یه مبنی تقاضم عرض و تقدیم قلنمش ایسه دامر و فرمان همایون حضرت خلافتپناهی نه وجهله شد فتعلق بیورمیوب حکم عالیسی انفاذ اولنور اقدم

سلام

نوری

Version 2.0

دائرهٔ مشیخت

محرر مصیانی

منحل اولان دار الحکمة الاسلامیه ریاستنه اعضادن المالیلی حمدی وانکه بریه دار الخلافة العلیه سلیمانیه مدرسه سی علوم فلسفیه مدرسلرندن فرید بک تعیین اولنمش ومنحل اولان درس وکالتنه تدقیق مصاحف ومولفات شرعیه مجلسی رئیسی مصطفی رفیق وریاست مذکوره یه دار الخلافة العلیه مدرسه سی مفتشی عمومیلرندن قوینه لی طاهر ومفتشی عمومیلکه مدارس علمیه عاشه مدیری صفوت وانکه بریه مجلس معارف اعضاسابقه سندن یونس بحری افندیلرک مأموریتلری اجرا قلنمشدر

بوارده سنه لک اجراسنه مشیخت مأمورلر

سح ۱۳۳۱م

حضرتلری

عطوفتلو افندم

دار الخلافة العلیه سلیمانیه مدرسی مدرسلرینک بالاراده سنیه حضرت پادشاهی تعیین بیوریلمه جعلی نفقه مقامنه مخصوصی اولمق اوزره تقریر شریف مدرسی فرق کلیسی عاطف واکیلی ابراهیم زهدی بولنمه ومدرسه مذکوره فقه حنفی مدرسی مفلحی علی رضا افندی حضرتلریله تقریر شریف مدرسی شاملی سنیه واصول حدیث مدرسی حسین عونی وسلیمانیه لی عبد الرحمن وحدیث شریف مدرسی همشهلی یوسف وفلسفه اسلامیه تاریخی مدرسی ازمیرلی اسماعیل حقی ومنطق مدرسی المالولی محمد حمدی وبرغمه لی جودت وفلسفه عمومیه تاریخی مدرسی فریدیکلی تقیندی اراده سنیه حضرت وعلم نفس واخلاق مدرسی استانبولی شوکتی افندیلرک وظیفه یه مباشر نظر دقت اعتبار اولمالری مأمور بلریک تنسیب عالیه عرضی مناسب کبی مدت اولنه رق اولباب منتظم ایدیلمن اراده سنیه لاحقه سریه نفاذ عرض وتقدیم قلنمش اولمه مقتضای امر وفرمان حکمت بیان حضرت تاجداری شوجه ابدانه تعلق بیوریلور ایسه حکم عالیندر اقتضا ذیه مبادرت اولنه جغی درکار در اقدم

سنه ۱۲۹۳ سنه ۱۲۹۳

[illegible]

عطوفتلو افندم حضرتلری

دار الحکمة الاسلامیه عضاسندن شریف سعد الدین پاشا یه بیضا الدین افندینک استعفاسی قبولیله بریاسته دار الفنون عثمانی طقعا علوم شرعیه
شعبه سی مکتب تدریسی معلم سابقی صدر الدین ووه الخلافة العلیه صحن مدرسی مدرسی عمومیسی سعید افندی رکن و بو صورتله انحلال ایده جک مذکور مدرسه
مدرسی عمومیسنه فاتح درسعادت مدرسی حسین حسمی افندینک و منحل بولنمز دیه مذکور داشس کتابخانه سنده تدوین القضاة اصول محاکمات حقوقیه و جزا قانونی
مدرسی سابقی محمد نجم الدین افندینک و تدقیق مصاحف و مولفات شرعیه مجلسی رئیسی و اوزرنه مبعوث سابقی صفوت افندینک عضویله بریاسته
بش یوز غروش معاشله مجلس مشایخ رئیسی محمد توفیق و انکسیریاسته درت یوز غروش معاشله مجلس مشایخ عضاسندن شیخ مکوتی و انکسیریاسته
مشایخدن محمد عاصم افندی رکن و تدقیق مصاحف و مولفات شرعیه مجلسی اعضاسندن صاحب ناظم افندینک عضویله بریاسته دار الخلافة العلیه اتحاد اسلام مدرسی
مدرسینی محمد مراد افندینک تعیینلری مناسب کی معه اولمق اوزره بو بابده تنظیم اولنه جق ایرادیه سنه لایحه سی لفا عرض و تقدیم قلنمش ایسه ده
امر و فرمان حضرت ملوکانه یه منحصر اولمغله وجهله عرض و تعلق بیورلمسی بحکم عالیلری اقتضا ایلور افندم ۵ محرم ۱۳۲۶ و ۲۴ کانون ثانی ۱۳۲۴

صدر اعظم

سعد الدین

سعد الدین

سعد الدین

عطوفتلو

حضور همایون حضرت خلافتپناهی درس تریخی مقرر اولمدن و قدما فضلادن طرونلی محمد حلمی
سبق ایمن خدمات مدیده و بوخصوصده کی مساعی جمیله لری من کل الوجوه سزاوار تقدیر و مفخرت اولوغی کبی ذات
سینه حضرت ولی نعمت پیمنت اعظمی یه هر وجه ایله مستحق بولندقدن بشقه بو برایه لرینک تمادی عافیت و سعادت و تعالی شان و شوکتی
و معاشری و عهده لرنده بولنان جهات مخصصه نک اعطا ایدلمک اوزره عهده فضیلت پناه حرمین محترمین پایه سی توجیهی و موصوفه
آجیلان وه للولی محمد ابن میرزا ایوب صبری افندیلرک ارتحالدن خلال ایدن مقرر لکره ارباب فضل و کمالدن و حضور همایون
درس تریخی مخاطبلرندن سلیمانیه جامع تریخی مجیزدرسعادتلو ریاض علی عثمان نوری و بایزید جامع تریخی مجیزدرسعادتلو عربکرلی
حسین عونی و فاتح جامع تریخی مجیزدرسعادتلو مدرسین مغدلی علی رضا و فاتح جامع تریخی مجیزدرسعادتلو مدرسین وحی طبیبلدن
باطو علی عبداللطیف افندیلرک تیسیندی مناسبکی مطالعه اولنه رق و لیاقده تنظیم ایدیلن اراده سنیه لایحه سی لفاعرض و تقدیم قلنمش ایسه ده
امر و فرمان عاطفت نشان و حکمت بیان حضرت خلافتپناهی هر نه وجه ایله شرف صدور بیورلور ایسه حکم شیفتک
افنادیه مسارعت اولنه جغی درکار در

قدم ۲۲۹ کاره اولدی

سنه ۱۳۱۱

مرکب

اعاده قلنمشدر ۱۳۱۱

اراده سنیه لدر که مدت خدمت تدریس تاریخ مقرر اولدن و قدما فضلادن طرونلی محمد حلمی افندی یه
سعادتلو افندیم حضرتلری تقریر و مفخرت اولوغی کبی ذات شوکتسمات حضرت
سلطنت سینه لریکن تمادی عافیت و سعادت و تعالی شان و شوکتی دعاسنه لیل و نهار مواظب بولندقلری معلوم اولمغله
آجیلان وه للولی محمد ابن میرزا ایوب صبری افندیلرک ارتحالدن خلال ایدن مقرر لکره ارباب فضل و کمالدن و حضور همایون
حسین عونی و فاتح جامع تریخی مجیزدرسعادتلو مدرسین مغدلی علی رضا و فاتح جامع تریخی مجیزدرسعادتلو مدرسین وحی طبیبلدن
باطو علی عبداللطیف افندیلرک تیسیندی مناسبکی مطالعه اولنه رق و لیاقده تنظیم ایدیلن اراده سنیه لایحه سی لفاعرض و تقدیم قلنمش ایسه ده
امر و فرمان عاطفت نشان و حکمت بیان حضرت خلافتپناهی هر نه وجه ایله شرف صدور بیورلور ایسه حکم شیفتک
افنادیه مسارعت اولنه جغی درکار در

قدم ۲۲۹ کاره اولدی

سنه ۱۳۱۱

مرکب

اعاده قلنمشدر ۱۳۱۱

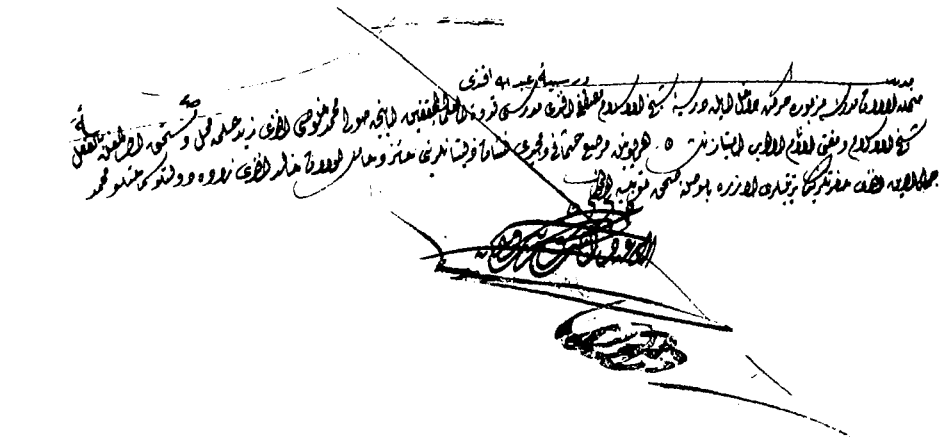

دائره مشیخت

حضور درس شریفی مخاطبلغندن عفو اولنان سلیمانیه یلی یوسف ضیاءالدین و اسکلبلی محمد حلمی و قلعه جکلی محمد عسکری و طلبه لی
احمد خلوصی افندیزده بلاد خمسه یه سی و باقوه لی عبدالرحیم و اخسخه لی محمد شاکر و ایکلی بایرام سعدی و قسطمونلی مصطفی عاصم و عربکرلی علی
وقوزلیجه لی اسماعیل حقی و خادمی مصطفی حلمی و استانبوللی محمد فواد و اونیه لی حسین حسنی و کویریلی علی رضا و طرنوفلی حافظ اسعد
و طاشکویریلی محمد عسکری و حزینوللی بکر و بولیلی محمد حلمی و عثمان بازارلی محمد و عربکرلی عباس و خیره بولیلی علی و عالمی محمد امین
و طرنوه لی محمد و کنغریلی بلال فوزی و دریزه لی یعقوب و سلیمانیه لی مصطفی و کوملجنه لی علی رضا و بیادیریلی اسماعیل حقی و قوزانقلی عثمان
و قره بویرانلی محمد محرم و کره سونلی محمد خالص و کوبنکلی مصطفی زهدی و کاخلی ادریس افندیزده مخ یه سی توجیه اولندر

بوارادهٔ سنیه لنک اجراسنه مقام مشیخت مأمور در ۱۲۷۱ سنه اواخرنده یا ۱۲۷۲ سنه اوائلنده

۱۲۷۲

حضور سامی جناب مشیخت پناهی

معروضه داعیه بریه تربدار کم

بوکره حبقا متبسی محمد مراد افندی داعیلری طرفندن تقدیم قلنان راپورک مضمون سامیلری وجهه اوزره لفا تقدیم قلندی

اولبابده امر و اراده حضرت ولی الامرلدر ۱۹ سرمهد ثانی سنه ۱۳۲۰

داعیلری
تدیعه مؤلفات رئیسی